
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
8 K
27

RESPONSIONES ALIQVORVM CASVVM MORALIVM

SPECTANTIVM PRÆCIPVE
ad personas Regulares, ac
etiam Seculares.

Datæ à FR. LAVRENTIO DE PORTEL,
*Ordinis P. N. Francisci de Obseruantia, Prouinciæ
Algarbiorum in Portugallia: quondam Ministro Prouinciali, & Lectore Theologo
in eadem Prouincia.*

TVRNONI,
Sumptibus LAVRENTII DVRAND.

M. DC. XXXIII.
CVM APPROBATIONIBVS.

Illustrissimo Domino,

D. IVSTO HENRICO A TVRNONE,

Comiti Rossilionæo.

LAVRENTIVS DVRAND, S.P.

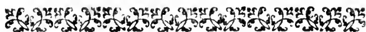

Eliotropium, nobilissimum illud naturæ suas opes explicantis miraculum, nisi ad Solis radios calycem non explicat; eius vultum suspiciendo, tuetur suæ pulchritudinis majestatem; nec aliunde, quàm à Siderum Principe sui motus periodos mutuatur: vt vel heliotropium in cælo moueri quis dicere possit, vel Solem in terras defluxisse, vt floris illius motum & gloriam æmuletur. Ita est: non pluribus radiis quàm oculis æmulum suum ex editissima cæli speculâ ita Sol contemplatur, vt eius vnius gratiâ lucere videatur; & heliotropium immortalitatem sperare valeat, si tantum Ducem indefesso conatu sequatur.

Imaginem tuam in Sole adumbratam (Comes Illustrissime) intellexerit quisquis memoriâ repetet quàm gloriosè Turnonia Domus in Gallico cælo emicuerit: & verò quàm liberaliter acceptum hæreditario iure à Majoribus virtutis, & nobilitatis splendorem in omnes Galliæ quâquâ protenditur regiones vix adolescens diffuderis, & in dies magis, magísque diffundas; adeò vt qui te vnum accuratiùs inspiciat, in splendidissimo antiquissimæ familiæ surculo coalescentem vetustissimi trunci majestatem veneretur. Majores tui, & purpuræ suæ fulgore orbem perstrinxerunt, & Gallici nominis celebritatem proprio sanguine consignârunt; ne quis de Francorum gloria dubitaret, quam adeò illustris cruor sanxisset. Ea verò fuit illorum in disciplinas liberales beneuolentia, vt totos sibi sine harum Virginum iniuria Mars vindicare non posset.

Ne vtramque illam gloriam in te paterêris desiderari (Comes Illustrissime) bellicum animi impetum cum scientiarum amore ita fœliciter copulâsti, vt Martem inter arma, inter Musas Apollinem te singuli demirentur. Inde factum est vt hoc heliotropium, quod nomini tuo inscribitur, nisi ad tuos radios in Gallico Solo explicare non potuerit elegantiam; atque vt in lucem tuis prodit auspiciis, ita si quos habuerit sui studiosos tibi acceptum referet, & eam legentium

gentium humanitatem in fontem vnde proflu-
xerit, pluribus nominibus eſt refuſurum. Nec
eſt quod tibi perſuadeas florem hunc in Gallias
ab exteris regionibus aduectum tibi fortuitò de-
dicari. Enimuerò cui meliùs ingenij partus,
quàm adoleſcenti ingenioſiſſimo; cui aptiùs
peregrinæ opes, quàm exquiſitarum rerum ſa-
crario; cui magis ex condicto, Muſarum ſpeci-
men, quàm conſecretur? VALE.

Ad pium Lectorem.

NON adeò de me confido, vel præsumo, vt aliis dare me consilia posse confidam, sicut multi graues dedêre Doctores, sicut Panorm. Nauar. Parizius, Surdus, Farinacius, & alij, qui suis doctis consiliis multùm animarum profuêre saluti. Ea de causa huic opusculo non affixi titulum consiliorum, sed responsionum, quia illas dedi aliquãdo inuitus, & semper rogatus, & quæsitus. Qui verò rogatus, & quæsitus facit, audaciæ, vel temeritatis argui non potest: culpa sit illorũ qui meas indoctas, & ineptas responsiones postularunt, putantes me aliquid esse, cùm nihil sim. Quòd item illas prælo dederim, condemnandus non sum, quia similiter rogatus feci, & non semel suasus. Agnosco meam insufficientiam, & me non consultorem, sed consilij indigum profiteor. Illud tamen (quod me etiam mouere potuit) in lectorum memoriam reuoco, non contemnendos Doctores, Cyrillum videlicet super Ioan. & Theophilat. credere, ea de causa Christum D. Ioan. 6. ab Apostolo Philippo solum, quæsiuisse, vnde possent emi panes pro illa turba saturanda, quia Philippus inter Apostolos tardioris & simplicioris erat ingenij: per quod fortè voluit Christus D. inter alia, nos docere, etiam à simplicibus, ac rudibus aliquando consilium esse petendum, si

spere

speretur, quòd aliquid opportunum dicent. Adduco etiam in memoriam Lectoris illud Adagium, quod Paulus Manutius in suo lib. Adagiorũ ponit col.238. dicens : Sæpè etiam est Holitor valdè opportuna locutus. *Idest, aliquando Rusticus Hortulanus dedit bonum, & accommodatum consilium. Quod etiam probari posset exemplo illius seueri Regis Vandalorum, qui cum D. Paulino suo captiuo, hortulano putato, familiariter, & in secreto colloquebatur, illius monita non contemnens. Gemma enim, & margarita etiam in sterquilinio inuenta, non contemnitur. Si ergo infinita sapientia Christus Dominus non dedignatus est à Philippo Apostolo consilium petere, cùm esset tardus, iuxta Cyrillum, & Theophylatum, & gener Regis Vandalorum ab hortulano Paulino similiter. Ne dedignetur, quæso, Lector has meas Responsiones, licèt indoctas, perlegere, fortè enim in illis aliquid opportunum reperiet à Rustico holitore dictum. Quòd si inuenerit, gratias referat Deo; qui linguas infantium facit esse disertas. Si verò non inuenerit, corrigat, & emendet: ego enim libens, cunctorum iustæ censuræ, & correctioni parebo.*

Vale in Domino.

Facultas sancta Inquisitionis.

VIstas as informaçoés podese imprimir este liuro intitulado, *Responsiones aliquorum casuum Moralium, &c.* & depois de impresso torne conferido com o original, para se dar licença para correr, & sem ella não correrà. Lisboa aos 24. de Outubro, de 1628.

Gaspar Pereira. Francisco Barreto.

DOu licença para se imprimir este liuro. Lisboa a 36. de Outubro de 628.

Gaspar do Rego d'Afonseca.

QVe se possa imprimir este liuro, vistas as licenças do sancto Officio, & Ordinario, & não correrà sem tornar à mesa para ser taixado. Em Lisboa a 31. de Outubro, de 628.

Pimenta de Abreu. Mesquita.

EX mandato Reuerendi admodum P.N.Fr.Laurentij ab Annunciatione Lectoris Iubilati, ac Prouincialis Prouinciæ Algarbiorum, Ordinis B. Patris N. Francisci de Obseruantia, accuratè, & cum summa voluptate legi has aliquorum casuum Moralium Responsiones, datas à R.P.Fr.Laurentio de Portel, huius nostræ Prouinciæ quondam Ministro Prouinciali, ac Lectore Theologo, viro eruditissimo, in quibus non solùm quod orthodoxæ fidei, rectéve fidelium institutioni aduersetur, apparet nihil, verùm pietatis, ac scientiæ plenæ sunt omnes, & obscuris rebus, eius stylus facilis, fœlix ingenium, in inquirenda veritate indefessus labor, lumen inferunt non exiguum; quare si typis mandentur, non minus ad Iurisconsultorum, quàm Theologorum

logorum vſum accommodatè deſeruient, quippe ita in illis omnia eruditè diſcutiuntur, ac terminantur, vt nihil amplius in hoc argumento deſiderari poſſe videatur. Vlyſſipone, in Cænobio D.P.Franciſci de Enxobregas, die vlt.Maij, 628.

Fr.Ioannes Cardozo.Calificator, & Cenſor.

CONcedo facultatem vt imprimatur. In Conuentu D.Franciſci de Enxobregas, die 20.Maij, 1628.

Fr.Laurentius ab Annunciatione, Miniſter Prouincialis.

HÆc prælo excuſſa, adæquè ac fideliter, referunt eoſdem caſus, qui ab auctore multis modis commendabili, manu propria, ſunt exarati, & à me ſedula mente recogniti. Vlyſſipone, apud domum Diui Bernardi, 17.Februarij, de 630.

Fr.Felician.Moutel.

TAxaſe eſte liuro em tres toſtoës. Em Liſboa, 27. de Feuer.de 630.

Araujo. Cabral. Salazar. Barreto.

Approbationes Calificatorum, Cenſorúmque Sanctæ Inquiſitionis.

ROmulus Romanæ vrbis conditor notiſſimus, vt tàm belli pacíſque tempore cuncta componeret, populúmque Romanum tùm ſanctarum legum munimen, tùm ſublimium trophæorum, gloria cæteris orbis nationibus anteferret: ſibi feciſſe ſatis, totique Reipublicæ Romanæ ſufficienter conſuluiſſe exiſtimauit, ſi viros aliquos conſpicuos deſignaret quorum quilibet ſic eſſet morum concinnitate ornatus, ſic armis ac ſolertia eminens, vt jacentem Rempublicam erigere, oppugnatam defendere, ſubactam ad libertatem reuocare potuiſſet, ne vnquam illa toto terrarum orbe ſuſpicienda Ciuitas vicitura videretur. Similiter in re diſſimili feciſſe reor S. Theologiæ profeſſorem celeberrimum, venerabilem patrem Fr. Laurentium à Portel, clariſſimæ Minorum familiæ ex heroibus ſatorem vnum, communémque paren-

tem,

tem, atque Algarbiorum prouinciæ quondam Prouincialem emeritissimum, qui & regularium,& sæcularium personarum status cōmodè auxiliatum iri arbitratus, librum edidit frugiferum responsionum varietate veluti armatura quadam adeò accinctum, vt impetentium scrupulorum vim repellere, controuersiarum complicationes soluere, sophismatum ambages explicare, vterque status si excubuerit indifficulter queat: quinimò ab eo tanquam ab armentario districtum gladium arripiat, quo immaculatam Deiparæ Conceptionem contra impugnantes propugnet, procaces eorundem rationes retundat, infesta argumenta in ipsos retorqueat, ac tandem immunem, & illæsam ab originali labe audeat vindicare opus integrum eruditione, simul ac breuitate, qua solet venerabilis Pater in aliis voluminibus iam in lucem editis veluti alter amænissimus fons vbertim scatutire conspicitur, ita congruum orthodoxiæ, morúmque integritati, vt à sacris Conciliis, ac sanctorum Patrum dogmatibus non diffideat, sed maturitate consilij, iustáque rerum ponderatione vbilibet splendeat: propterea dignum quòd excudatur, vt vnusquisque propriæ conscientiæ ebulitiones, ac morsus cohibeat, oneribus exoneret, vtraque Respublica Ecclesiastica scilicet, & ciuilis recto tramite dirigatur, ac tandem cuncti fideles in ambiguis suorum votorum compotes efficiantur. Vlyssipone, apud Dominam Exilij, kalendis Augusti, anno 628

Dictor Fr. Felicianus Moutel.

PRæuidi hunc librum, cuius titulus est, *Responsiones aliquorum casuum Moralium, &c.* compositum à Patre Magistro Fr. Laurentio de Portel, Ordinis B. Francisci de Obseruantia, Prouinciæ Algarbiorum in Portugalia, in quo nihil reperi quod Catholicæ fidei, aut bonis moribus aduersetur; plurima verò quæ opus, Authorísque præclaram doctrinam, eruditionem, & in controuersiis decidendis perspicuitatem maximè commendant: ideóque typis excudendum censeo. Vlyssipone, in domo D. Rochi Societatis IESV, 12. Octobris, an. 1628.

D. Iorge Cabral.

LIbrum cui Titulus est, *Responsiones aliquorum Casuum Moralium spectātium præcipuè ad personas regulares, ac etiam sæculares, data à Fr. Laurentio de Portel, &c.* Nos infra scripti in sacra Theologiæ facultate Magistri, perlegimus, nihilque in eo Fidei Orthodoxæ contrarium reperimus. Lugduni, 5. Septembris, 1633.

Fr. Cl. Cochet.

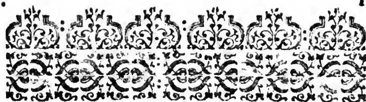
Frater Ioannes Portier, Magister & Prior Conuentus Lugdunensis, Ordinis Fratrum Prædicatorum.

CASVS CONTENTI IN hoc Libro sunt sequentes.

PARS SECVNDA.

PARS TERTIA.

PRIMA

PRIMA PARS

RESPONSIONVM MORALIVM SPECTANTIVM PRÆCIPVE AD PERSONAS REGVLARES, ET ECCLESIASTICAS.

CASVS I.

De officio, vel beneficio nulliter obtento, eiusque remedio.

ONSTAT ex multis Iuribus, praxi Ecclesiæ, & Doctoribus, quod si aliquis existens irregularis, inhabilis ad officia, vel excommunicatus ob aliquod delictum, vel simile impedimentum, obtinuit aliquod officium, vel beneficium Ecclesiasticum, talis impetratio est nulla in iure, & talis impetrans non potest in conscientia illud possidere. Hoc posito; contigit vt Petrus existens cum aliquo ex illis tribus impedimentis, impetrauerit, & acceptauerit aliquod officium, vel beneficium Ecclesiasticum, quod non potest in conscientia

poſſidere. Quæritur an Petrus obtenta ſecreto abſolutione, diſpenſatione, vel habilitatione prædictorum impedimentorum, poſſit ſecura conſcientia manere, & poſſidere illud officium, vel beneficium nulliter collatum, abſque eo quod procuret nouam collationem officij, vel beneficij a potente illud conferre: an vero debeat nouam collationem procurare poſt ablatum impedimentum? Qui caſus ſæpe ſolet euenire.

1 Duæ ſunt opiniones. Prima eſt Nauarri *in ſum. cap. 27. num. 94.* & Panorm. *in cap. Innotuit num.* 11. *de elect.* & Leſſij *lib. 2. de iuſt. cap. 34. dubio 22. num. 2. 119.* & aliorum, qui dicunt talem poſſeſſorem officij, vel beneficij, ablato illo impedimento ſecreto per diſpenſationem &c. indigere noua impetratione officij, vel beneficij facta à vero collatore, aliàs non manere ſecuram in conſcientia. Probant primo quia Canones abſolutè reddunt irritam talem collationem, vel electionem cum tali impedimento nec meminerunt acceptationis factæ ab iſto poſtquam fuit abſolutus, vel diſpenſatus. Secundo. Electi, vel prouiſi, vel præſentati in excommunicatione, vel alio impedimento facilè poſſent differre acceptationem, & interim curare ſe abſolui, & ita nihil illis tale impedimentum obeſſet, quod videtur contra mentẽ Canonum. Tertio. Quando contractus, vel conſenſus alicuius eſt irritus ob impedimentum occultum alterius partis, non ſatis eſt tolli illud impedimentum, ſed opus eſt nouo conſenſu alterius, vt patet in contractu matrimonij: ergo ſimiliter hic opus eſt nouo conſenſu electorum, vel collatoris, quo confirmetur prior actus, aut veluti in eo perſiſtere.

2 Secunda opinio eſt Speculatoris, Innocent. Hoſtienſ. Ioan. Andr. Ancharran. Sapiæ, Calderin. Milis, Felini,

Felini,& aliorum, quos citat, ac sequitur Sanchez *lib. 8. de Matrim. disp. 7. num.* 12. Hi omnes dicunt, quod sublato impedimento per absolutionem, dispensationem, vel habilitationem superuenientem, si taliter impeditus, & iam dispensatus in secreto, denuò acceptat in secreto officium, vel beneficium, præteritam collationem, vel electionem conualescere, & tribuere ius validum in foro conscientiæ, ita vt non sit necessaria noua collatio officij, vel beneficij. Huius opinionis doctores dicunt necessarias esse sequentes conditiones vt hoc verum sit. Prima vt impedimentum sit occultum: alioqui actus nullum haberet colorem, sed esset planè irritus in foro externo. Secunda, vt id in nullius cedat præiudicium: si enim duo electi essent, præferendus esset qui caret impedimento, quia hic solus absolutè ius habet. Tertia, vt si sciens suum impedimentum, acceptaret collationem beneficij, non solum impetret dispensationem illius prioris impedimenti, sed etiam illius quod incurrit per talem acceptationem: Ita enim acceptando incurrit vitium intrusionis, per quod fit inhabilis ad idem beneficium & si non ad alia; vnde etiam eget dispensatione huius impedimenti, qua obtenta poterit beneficium retinere.

Hæc sententia sic explicata, & modificata, probari potest. Nam electio illa fuit valida ex parte eligentium, vel collatoris beneficij, vel præsentatoris (vt supponitur) sed solum requiritur capacitas in electo: ergo vbi primum fuerit factus capax per sublationem impedimenti, ex vi prioris actus ius acquiret: sicut cum quis acceptat in excommunicatione collationem sibi factam ante excommunicationem, sublato illo impedimento ius acquirit absolutum ex vi illius acceptationis. Secundo, quia electores in priori voluntate

manere censentur, cum illam non reuocauerint: ergo vis electionis manet, ac proinde poterit illam acceptare sublato impedimento. Tertio probatur à simili exemplo efficaci: Nam is cuius professio fuit irrita propter aliquod impedimentum, vt ob defectum ætatis, vel quia annus nouitiatus non fuit integer, vel quia non consentit interius in emissione votorum, iste talis sublato impedimento potest manere in Religione, & ratificare suam professionem absque noua admissione prælati, vt communiter tenent Doctores: ergo similiter in nostro casu sufficit, vt impedimento sublato, acceptet apud se collationem, vel electionem præteritam. Eandem sententiam tenet Henriquez *tom. 2. lib. de excom. lib. 13. cap. 13. §. 3.*

3 Ex his duabus opinionibus prima est securior, vt vides: & probatur rationibus efficacioribus, & proinde in praxi, si commode fieri possit, consulenda. Secunda vero opinio fulcitur pluribus, & grauioribus doctoribus, & sufficientibus rationibus, ita vt condemnandus non sit, qui illam sequi voluerit, maximè in casu magnæ difficultatis, quando videlicet difficillimè impetrabitur noua collatio beneficij nulliter obtenti, & illius renunciatio cedet in notabilem infamiam possidentis: Tunc enim potest quicumque sequi opinionem minus probabilem, vt optimè tradit Sanchez *lib. 2. de Matrim. disput. 56. num.* 8. ex Soto & Nauar. dicentibus quod periculum graue facit vt formido præponderet opinioni. Imo maius est quod tradit idem Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 37. num.* 38. videlicet, posse excommunicatum, vel irregularem occultum acceptare beneficium, si non possit illud renunciare absque magna infamia, & acceptet illud cum animo obtinendi dispensationem, vel cum animo renunciandi cum

di cum poterit abſque infamia: quia videlicet in his omnibus præualet præceptum maius naturale de honore proprio tuendo, quam præceptum poſitiuum Eccleſiæ prohibentis hunc ſic impeditum acceptare.

4 Ad primum argumentum prioris opinionis, conceſſo antecedente neganda eſt conſequentia: quamuis enim canones damnent, annullent collationem factam taliter impedito, id intelligendum eſt pro tunc, durante impedimento: Secus ſi ablato impedimento duret eadem intentio collatoris, vel electorum, prout præſumitur durare: nec opus fuit vt Canones mentionem facerent acceptationis factæ à beneficiario poſt ablatum impedimentum, quia leges non ſemper omnia neceſſaria exprimunt, ſatis eſt quod innuant, & ex ipſa lege colligatur. Colligitur autem ex benigna Eccleſia quod impeditus aliquo impedimento ex ſupradictis, ablato impedimento, retineat ſecure ſuum officium, vel beneficium à ſuperiore collatum, & non reuocatum. Nec deeſt exemplum aliquale rem confirmans. Nam videmus ſacramentum baptiſmi receptum cum obice, & ſacramentum pœnitentiæ informè, cum in ſua collatione non ſint ſortita effectum propter impedimentum peccati, ablato hoc impedimento poſtea per abſolutionem ſortiri effectum gratiæ poſtquam iam non exiſtit forma ſacramenti, niſi moraliter, vt communiter tradunt Doctores. Eodem modo in re minori, diſpenſatione ſcilicet, ſi diſpenſatio ſuperuenit ſublato impedimento, collatio præterita adhuc moraliter exiſtens ſortietur ſuum effectum licet illum ſortita non fuerit cum primo data fuit propter impedimentum, & in diſpoſitionem recipientis officium, vel beneficium. Ad ſecũdum concedendum eſt totum, ac dicendum non eſſe hoc contra mentem

Canonum, vt patet ex dictis proximè ad solutionem primi. Sic enim præsumendum est benigna Ecclesia vt velit sublato impedimento, collationem officij præteritam conualescere, cum collatio illa prima duret adhuc moraliter, nec sit reuocata à collatore officij, vel beneficij. Ad tertium concessa Ma. dicendum est ad Minorem, non in omni contractu nullo ob defectum consensus alicuius partis esse necessarium pro reualidatione illius nouum consensum alterius partis: patet in exemplo professionis supra posito. Nam professio est contractus inter professum & Religionem, vt docet communis opinio: & tamen quando professio fuit nulla ex eo quod profitens non consensit in professione, vt hæc professio nulla reualidetur, sufficit solum vt postea professus interius consentiat, & non requiritur nouus consensus Religionis, vt omnes fatentur. Imo (quod maius est) in matrimonio, quod est clarè contractus, si alter coniux in contractu ipsius non consensit interius, vel ob metum, vel quid simile, ob cuius defectum matrimonij contractus fuit nullus, vt hoc tale matrimonium reualidetur non requiritur quod denuo consentiat ille coniux qui iam verè in initio consensit, sed sufficit vt consentiat, & acceptet denuo ille qui prius non consensit, vt optimè fuse, & docte tradit Sanch. *lib. 2. de matrim. disput.*, 2. *num.* 9. citans vltra quindecim Doctores: quod facit satis pro hac sententia, & facile applicatur ad solutionem huius tertij argumenti.

Adhuc pro consolatione, & remedio istorum acceptantium officia, vel beneficia cum impedimento annullatiuo, noto primo cum Henriq *cit. lib.* 13. *cap.* 14. illum teneri quam citius fieri possit procurare remedium dispensationis, & reualidationis, alias peccabit

M. &

M.& incurret alias pœnas: interim vero dum procurat diligenter remedium, si ex renunciatione illius officij incurret magnum scandalum,& infamiam, non tenebitur renunciare ob causam supradictam de præcepto naturali seruandæ famæ. Si autem absque læsione famæ possit tenetur renunciare. Pro quo adhuc videri potest Sanch.*cit.lib* 7.*de matrim. disp.* 37.*num.* 38. vbi ponit casum ad hoc intentum inseruientem.

Noto secundo, in hac materia, quod in Religionibus maximè Franciscana, in capitulis vbi solent fieri electiones præses capituli proxime ante electionem solet absoluere,& dispensare,& habilitare omnes electores ibi eligentes, vt illorum suffragia valida ibi sint. Et pro ista consuetudine aduerto primo, quod si aliquis istorum electorum in illo capitulo fuerit electus ad aliquod officium,& antea habebat aliquod impedimentum excommunicationis, irregularitatis, vel inhabilitatis, tale impedimentum sufficienter manet sublatum per illam absolutionem,& dispensationem generalem, ita vt nulla postea dispensatione indigeat. Probatur claro exemplo Episcopi quando confert ordines, qui ante collationem ordinum absoluit, ac dispensat in communi omnes ibi existentes,& auffert ab illis omne impedimentum impediens receptionem iustam illius Sacraméti. Et hæc absolutio data in communi,& generalis dispensatio liberat omnes ibi præsentes ab omni impedimento occulto, vt tenet Nauar. *consilio* 49.*de sent.excom.num.* 12.*vers.* ad secundum, & Zerola in praxi, *parte* 2.*ver.ordo* §.secundo solet Episcopus, *& seqq.* vbi citat *cap. solite de Maior. & obed.* Aduerto secundo quod ista absolutio, vel dispensatio generalis data à præside capituli non prodest absentibus extra capitulum. Nam præses capituli, vtitur his

verbis: *Absoluo vos, dispenso vobiscum &c.* quibus verbis alloquitur solum præsentes. Vnde siqui postea eliguntur absentes in goardianos, vel similia officia, & habent aliquod impedimentum occultum annullatiuum electionis, & iste sic impeditus acceptat officium, debet quærere, & procurare remedium iuxta regulas suprapositas. Neque enim præses electionis, dicens, facta electione absentis, ego confirmo istam electionem; per hanc confirmationem dispensat in impedimento occulto electi absentis, sed supponit illum esse vere habilem pro dicto officio obtinendo: & electum confirmare, non est illum dispensare: sunt enim valde diuersa confirmare, & dispensare.

CASVS II.

An dispensans cum aliquo semper debeat iniungere aliquod onus, vel pœnitentiam dispensato.

Vidi ego iam Religiosum doctum satis afflictum, eo quod multo tempore vsus fuerit certa dispensatione, & dubitabat an Prælatus dispensans imposuerit sibi condignam pœnitentiam, vel satisfactionem pro onere ablato. Videtur enim de necessitate dispensationis, vt Prælatus, siue confessor dispensans in quauis re, imponat dispensato debitam, & condignam pœnitentiam, vel onus aliquod pro onere ablato.

Videtur hoc probari, primò in materia obseruationis diei festi: nam cap. *licet de ferijs*, concedit Papa vt dispensetur cum piscatoribus ad capiendos pisces Alecias

cias in die festo cum hoc onere, vt post capturam dent aliquam eleemosinam Ecclesiis & pauperibus. Et secundò Panormit. ad idem cap. *Licet de feriis. num.* 4. dicit virtute eiusdem capitis imponi posse onus alicuius eleemosinæ dispensato ad non ieiunandum. Et in *compend. Mendicantium ver.* Officium diuinum primo, §. 9. Leo X. concedit vt prælatus Minorum possit dispensare cum fratre infirmo ne recitet horas canonicas, iniungendo tamen illi aliquod onus leue, quod sibi videbitur. Ecce in materia diei festi, ieiunij, & officij diuini iubetur dispensans imponere dispensato aliquod onus condignum. Denique in litteris summi pænitentiarij Romani directis ad Doctorem Theologũ, vel Canonistam pro dispensandis in voto Religionis, castitatis, & pro matrimonio nullo, & pro irregularibus dispensandis, ac similibus (de quo latè Sanchez *lib.* 8. *de Matr. disput.* 34. & 35.) post commissionem ad dispensandum monet summ. pænitentiarius, vt dispensato imponatur condigna pœnitentia, vt ieiunij, & obligationis confessionis sacramentalis certis mensibus, idque perpetuo, vel aliorum similium operum pœnitentiæ pro vt qualitas negotij postulauerit. Videtur ergo quod semper prælatus dispensans, vel confessor debeat dispensato aliquam imponere pœnitentiam condignam.

1 Pro parte verò contraria, quod scilicet non semper dispensans debeat iniungere pœnitentiam, facit, quod commutatio voti v. g. & dispensatio voti differunt valde: nam commutatio non tollit onus voti, sed mutat illud in aliud onus fauorabilius, & proinde iniungitur aliud opus: at dispensatio tum in voto, tum in quouis alio præcepto tollit omnino obligationem præcepti, ita vt amplius non obliget, vt tradunt com-

muniter Doctores, maxime Azor *tom. 5 lib. 5. cap. 15. §. 1.* & patet ex diffinitione dispensationis ab omnibus recepta, quæ est hæc, iuxta Suarez *tom. de leg. lib. 6. cap. 10. nu. 7.* est legis humanæ relaxatio. Alij addunt quod sit relaxatio iuris communis facta cum causæ cognitione, ab habente potestatem dispensandi. Vnde cum in diffinitione non ponatur quod debeat fieri cum iniunctione pœnitentiæ, non est de ratione, ac obligatione dispensationis, vt fiat semper cum iniunctione pœnitentiæ. Præterea quod detur aliquando dispensatio valida in irregularitate etiam contracta ob culpam, nulla imposita pœnitentia, patet ex fine casus præcedentis, vbi diximus ex Nauarr. & Zerola Episcopum absoluentem, vel dispensantem in communi cum ordinandis, vere illos absoluere, ac dispensare in omnibus irregularitatibus occultis, si quas habent: & tamen Episcopus nullam imponit pœnitentiam dispensatis. Quod idem clarius docet Nauar. *cap. 25. in sum. num. 15.* circa Religiosos dicens, quod si prælatus illorum in visitationibus, & in capitulis absoluat, ac dispenset cum omnibus in communi, manent omnes dispensati etiam ab irregularitate tunc oblita, ita vt non indigeant postea vlla dispensatione: & tamen prælati hic dispensantes in visitationibus generaliter nullam imponunt pœnitentiam dispensatis etiam pro irregularitate: ac proinde non videtur obligari dispensans prælatus, vel confessor semper imponere pœnitentiam dispensatis. Ecce pro vtraque parte vides authoritates, & rationes ad probandum, esse, ac non esse necessarium, vt dispensans imponat pœnitentiam aliquam dispensato. Ego hoc dubium apud nullum Doctorem in terminis decisum inueni. Pro meo tamen tenui iudicio, ad illius resolutionem noto sequentia.

2 Primo

2 Primo noto, quod si superior in particulari casu committit alicui vt dispenset seruata certa forma, quam assignat, dispensans tenetur seruare illam formam, alias nihil faciet, vt omnes Doctores dicũt, quia non seruata forma actus, vel mandati totum corruit. Vnde si committens dispensationem dicit, quod dispensans iniungat certam particularem pœnitentiam, illa assignata debet imponi. Si vero dicat solum in genere quod imponat illi pœnitentiam: tunc dispensans aliquam debet imponere quam iudicauerit sufficientem arbitrio prudentis viri, ac dispensatoris Dei. Si vero committens dispensationem non exprimit vt dispensans imponat pœnitentiam, quo pacto multa priuilegia concessa Religiosis à Summo Pontifice solum dicunt in communi, & concedunt quod possint in tali, vel tali materia dispensare cum Religiosis, vel sæcularibus, tunc maior est difficultas, cuius resolutio petenda est ex materia circa quam dispensatur.

3 Sit ergo prima conclusio. Quãdo ex parte petentis dispensationem datur morbus, vel impotentia naturalis implendi præceptum, vel res in qua dispensatur non est pœna aliqua contracta ex aliquo delicto, non tenetur dispensans imponere aliquam pœnitentiam dispensato. Hæc satis colligitur ex dictis à Suarez *tom. de legibus lib.6.cap.*18. *num.* 14. vbi ait quod quando in materia dispensationis datur talis causa, vel necessitas, quæ excuset à seruando præcepto, tunc non tam proprie dicetur prælatus dispensare, quam interpretari legem, seu dicere, ibi legem non obligare: vnde sequitur ibi non debere imponere pœnitentiam, cum tam clara detur causa dispensandi, & dispensatio tollat omnino obligationem legis. Probatur primo ex dicto communi, Necessitas non habet legem: vt habetur *cap. con-*

silium

filium de obseruat. ieiunij. Vbi Papa respondit, quod non seruantibus ieiunium quadragesimale, & tunc manducantibus carnem ob magnam famis inediam, & penuriam annonæ, non esset pænitentia aliqua imponenda. Et *cap. ad audientiam de clerico non resid.* excusatur clericus à residentia, & fructuum amissione propter infirmitatem corporalem. Vbi optime glossa *verbo* infirmitas, citans multos textus iuris ciuilis, & canonici, dicit ad hoc intentum, quod infirmo afflicto non est danda afflictio: nec pœna debet in culpam verti, imo potius afflicto miserendum est, & compatiendum, nec duplici damno debet aliquis affici. Quæ omnia clare fauent ad hoc quod non sit imponenda pœnitentia dispensato infirmo circa ieiunium, vel non potenti dicere horas canonicas absque magna difficultate, esset enim hoc afflicto dare afflictionem. Idem colligitur ex *cap. clericus victum 91. dist.* & hoc applicabis ad similes necessitates dispensandas. Quod adeo verum est, vt teneat Sanchez *lib. 3. de Matr. disp. 10. num. 9.* cum multis ibi citatis, quod quando adest legitima causa dispensandi, non potest Ordinarius imponere pœnam aliquam pecuniariam dispensato. Si autem quæras an hoc etiam verum sit in dispensatione voti? Dico quod tanta poterit esse necessitas vouentis, vel difficultas in implendo voto, vt in illius dispensatione nulla sit pœnitentia imponenda, quia tunc habebunt locum supra dicta, quod necessitas nó habet legem, & quod afflicto non est danda afflictio. Excipe si committens dispensationem voti iubet imponi pœnitentiam, vt solet iubere summ. pænitentiarius in litteris de quibus supra circa dispensandos in voto Religionis, vel castitatis. In illis enim forte reperitur minor causa dispensandi, maxime quia vt plurimum petunt similes dispensationes,

nes, vt possint matrimonium contrahere. Quod vero dixi in conclusione non esse imponendam pœnitentiam dispensato in re quæ non est pœna orta ex aliquo delicto, melius intelliges ex conclusione sequenti: & probatur statim ex supra dictis, quia vbi non est culpa, nec pœna culpæ imponenda, cùm pœna culpæ tantum respondeat.

4 Secunda conclusio. Quando prælatus dispensat in aliqua pœna, seu aliquo impedimento orto ex aliquo delicto, vt in irregularitate homicidii, vel indebitæ celebrationis, & similibus, vel tollit inhabilitatem contractam ex delicto, tunc debet imponere aliquam pœnitentiam dispensato. Hæc colligitur ex illis litteris summ. pœnitentiarij, de quibus supra, & ex consuetudine Summorum Pontificum, qui quando committunt Ordinariis, vel aliis prælatis hodie vt dispensent cum aliquibus, solent dicere in commissione, quod illis iniungant salutarem pœnitentiam. Sic Concilium Trid *sess. 24. cap. 6. de reform.* concedens Episcopis vt dispensent in irregularitatibus, pœnis, &c. vt ibi addit: *Imposita pœnitentia salutari.* Et ratio naturalis videtur dictare, vt scilicet vna pœna, irregularitas v. g. per aliam pœnam tollatur, vel potius compensetur. Id quod ego probo exemplo claro. Nam quando Summi Pontifices concedunt indulgentias, semper iniungunt aliquod onus, & quasi pœnitentiam implendam per illum, qui debet lucrari indulgentiam: cuius hæc est ratio, quia cum per indulgentiam relaxetur pœna debita in purgatorio, consentaneum est, vt lucraturo indulgentiam aliqua pœna imponatur subeunda pro illa pœna debita in purgatorio. Eodem modo, quando prelatus per dispensationem tollit aliquam pœnam irregularitatis, excommunicationis, vel inhabilitatis, vel impedi-

impedimentum ortum ex delicto, conueniens est, imo debitum, vt imponat aliquam pœnam subeundam à dispensato pro pœna ablata per dispensationem. Obijcies: Male ergo faciunt prælati regulares, imo videntur nulliter dispensare, quando iuxta supradicta ex Nauarro & Zerola, in capitulis & visitationibus dispensant in communi cum irregularibus, &c. cum ibi nullam imponant particularem pœnitentiam dispensatis, quorum aliqui forte habebunt irregularitates ortas ex delicto. Respondeo tamen prædictos prælatos valide tunc dispensare modo prędicto. Primo quia aliqualem imponunt ibi pœnitentiam possibilem, prosternuntur enim Religiosi humo, & dicunt confessionem generalem, cum aliquot Aue Maria impositis, quæ est aliqualis pœnitentia. 2. Ibi non est possibile aliquam particularem pœnitentiam imponi, quia non debent delicta occulta ibi in publico reuelari. Tertio, potest dici quod illud est extraordinarium beneficium quod volunt, & possunt facere Summi Pontifices, concedentes vt prælati in actu celębri capitulari dispensent in communi cum irregularibus non imposita pœnitentia: id enim potest facere Papa, & id potest concedere cum sit supra omnem legem Ecclesiasticam.

Ex his potest responderi ad argumenta prioris partis. Nam ad primum ex cap. *licet de ferijs*, respondet Sanchez *citata disp.* 10. *num.* 11. quod ibi Papa non concedit absolute vt dispensetur cum illis piscatoribus Aleciarum, sed indulget vt commutetur lex diei festi in illam eleemosinam: diuersa vero sunt inter se dispensatio in lege, & commutatio legis. Nam dispensatio tollit omnem obligationem legis, commutatio vero mutat vinculum legis in aliud vinculum: & Papa ibi non dicit, Dispensamus: sed ait. *Indulgemus vt liceat*

diebus

dictis Dominicis &c. Secundo responderi potest voluisse Papam in illa particulari dispensatione piscationis onus illud imponi, & propterea in illa seruanda est talis forma pro vt supra diximus. Secus in aliis iuxta regulas supra traditas. Tertio respondet Sanch. *citato num.* 11. quod illa eleemosyna non imponitur de præcepto, sed de consilio, quæ est verior, & clarior responsio. Ad secundum Panormitani respondet Sanch. *citato num.* 11. cum Sylues, Tabiena, & aliis, illam eleemosynam pro dispensatione ieiunij non iuberi imponi ex præcepto, sed ex consilio pro maiori securitate. Et hoc clarius intelligetur per responsionem ad exemplum secundum positum in secundo eodem argumento ex Leone X. iubentis, vt cum dispensatur cum fratre infirmo ne dicat officium D. eidem imponatur aliquod onus quotidianum: Ad hoc enim, & similia exempla dicendum est, aliquando summos Pontifices dispensare in aliquibus, & iubere imponi pœnitentias pro maiori securitate & ad tollendos scrupulos, cum tamen aliquando in aliquibus dubiis non esset in rigore necessaria dispensatio. Et faciunt in hoc summi Pontifices quod consulit Suarez *lib. 6. de voto cap. 17. num.* 21. & alij, videlicet, quod quando dubium est an causa ad dispensandum sit vrgens, vel sufficiens, prælatus dispensans pro maiori securitate vtatur simul commutatione iniungendo aliquod onus leue & sic simul dispensat, & commutat: & sic fecit Leo X. in illa concessione, & alij summi Pontifices in similibus, cum tamen, vt diximus in rigore aliquando non sit necessaria impositio alicuius pœnitentiæ pro dispensatione ieiunij, vel recitatione diuini officij, vt cum morbus, vel imbecillitas, vel impotentia sunt claræ, & magnæ, & manifestæ. Ad exemplum denique litterarum

sum.

ſum. pœnitentiarij iubentis imponi pœnitentias diſpenſatis, iam ſupra diximus in ſecunda concluſione id fieri quod diſpenſatur in pœna orta ex delicto, vel in impedimento orto ex culpa, & proinde tunc ſeruandam eſſe formam traditam à ſummo pœnitentiario.

Ex his colligo quod confeſſor regularis, qui per conceſſionem Pij V. de licentia ſui prouincialis diſpenſat cum vxoratis qui fornicati ſunt cum conſanguineis alterius coniugis ad petendum debitum, debent imponere illis pœnitentiam particularem, quia diſpenſant in pœna, vel impedimento orto ex delicto.

Vltimo aduerto quod ſi Papa in aliquo priuilegio, vel conceſſione, vel alius prælatus committant alicui vt diſpenſet impoſita pœnitentia, vel aſſignata aliqua forma ſeruanda in diſpenſatione, & iſta pœnitentia, vel forma omittatur, diſpenſatio erit nulla eo quod non ſit ſeruata forma mandati. Habetur *in cap. cum dilecta de reſcriptis, & cap. venerabili de offi. delegati, & tenet* Sanchez 8. *de Matrim. diſput.* 34. *num.* 26.

CASVS III.

De diſpenſatione Bigami.

QVIDAM clericus ante ordines ſuſceptos contraxit matrimonium in Braſilia cum duabus virginibus ſucceſſiue; quibus mortuis, ſuſcepit ordines ſacros, & præsbyter factus eſt, non aduertens clarum impedimentum Bigamiæ realis: celebrauit ſæpius, imo

imo obtinuit quandam cappellaniam fundatam à quodam suo consanguineo. Post hæc conscius sui impedimenti, & irregularitatis, existens Olyssipone adiuit duos conuentus Religiosorum, in quibus patres doctos illorum interrogauit, an per illorum priuilegia possent cum illo dispensare vt secura conscientia posset in officio sacerdotis ministrare? Et dato quod illi non possent, an cum illo posset Episcopus dispensare? Et ante responsionem casus, vt sciatur grauitas, ac difficultas illius; Noto hunc clericum primo esse irregularem propter bigamiam realem vt patet, quæ ferè numquam dispensatur ad ordines. Secundo per susceptionem ordinum indebitam, incurrit suspensionem. Tertiò per eandem ordinum susceptionem indebitam incurrit excommunicationem, quam semper Episcopus ordinans ante ordinum collationem fulminat contra illos qui accesserint cum aliquo impedimento, teste Syluestro *ver.* Irregularitas: & sic postea celebrans incurrit nouam irregularitatem. Et potest adhuc colligi ex Syluestro *eodem verbo* §. 27. Quod celebrans suspensus incurrit tertiam irregularitatem. Et vltimo potest adhuc dici quod si illa capellania quam acceptauit, erat instituta authoritate Episcopi, ita vt transiret in beneficium, iuxta notata per Azorium *tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 8. *quæst.* 3. iste clericus etiam incurrit pœnas acceptantis beneficium Ecclesiasticum cum impedimento irregularitatis.

1 Ego pro remedio istius, vel similis impediti dixi, quod si Episcopus in hoc casu posset dispensare via ordinaria, nos etiam possemus per priuilegia: Nam Sixtus IV. concessit Patribus Minimis; vt possent audire cófessiones sæcularium, eosque absoluere ab omnibus censuris, & cum illis dispensare in omnibus ir-

regularitatibus reseruatis ordinario; habetur in compendio Mendicantium *ver. absolutio quoad sæculares* 2. §. 20. Circa quam concessionem, licet Corduba *Annotat. ad compendium in dicto* § 20. dicat Patres Minimos non vti ista concessione quoad dispensationem vllius irregularitatis cum sæcularibus, & ita se audiuisse à quodam Prouinciali Ordinis Minimorum. Ad quod ego dico, quod ille Prouincialis fortè non erat tam doctus ac fuit Vega pater Minimus, ac doctissimus; *qui in sum. ver. Absolutio casu* 44. §. *dixe que lo dicho*, refert idem priuilegium Sixti IIII. illis concessum ad dispensandum cum secularibus in irregularitatibus modo supradicto; & non dicit in sua Religione abstineri à tali dispensatione, quod debuit dicere si ita esset. Præterea Rodriguez *tom.* 1 *ss. quæst.* 61 *. art.* 3. referens idem priuilegium, ait Iulium secundum declarasse, & extendisse idem priuilegium Sixti IIII. datum Minimis vt intelligeretur eos id posse etiam circa sæculares, & Ecclesiasticas personas.

2 Tertio Henriquez *tom.* 1. *lib.* 7. *de Indulgentiis cap.* 28. §. 5. ait Patres Minimos Romæ vti illo priuilegio Sixti IIII. quoad sæculares, etiam dispensando in irregularitate modo supradicto. Quamuis autem ibi Henriquez dicat solum prælatum Minimorum sic dispensare: Ego video quod verba priuilegij id non specificant de solis Prælatis, sed concedunt illud Patribus Minimis. Volui hæc semel fusius ponere vt desinat quis mirari, si dicentem me audiat, posse Regulares aliquando dispensare cum clericis, vel sæcularibus in aliqua irregularitate; Datur enim tam clarum priuilegium, & affirmatur à tribus Doctoribus supra citatis grauibus, & recentioribus. Et nihilominus his non obstantibus ego non consulo vt Regulares hodie virtute illius

illius priuilegij dispensent cum sæcularibus in aliqua irregularitate, quia video non esse in vsu apud Religiosos, nec de tali vsu vnquam audiui.

Tota ergo dubitatio est an cum isto clerico bigamo posset Episcopus dispensare in omnibus illis impedimentis citatis supra, ita vt posset Ordinum vsum liberum habere? Et quidem in prima irregularitate bigamiæ clarum est non posse Episcopum dispensare ad ordines, vt patet ex *cap. 2. de bigamis*, & ex *cap. Nuper eodem tit.* adeo vt multi doctores dixerint, nec summum Pontificem posse in illa dispensare, teste Suarez *tom. de Censur. disput. 49. sect. 6. num. 2.* Quod tamen falsum est; potest enim Papa dispensare.

3 Addo quod nec potest Episcopus dispensare in illa per illam amplam concessionem Concilij Trid. *sess. 24. cap. 6.* vbi concedit Episcopis quod dispensent in omni irregularitate, excepta illa, quæ nascitur ex homicidio voluntario: Non inquam possunt, quia ibi Concilium solum concedit vt dispensent in irregularitate orta ex delicto: Bigamia vero realis non oritur ex delicto, quia sine peccato quis contrahit cum duabus vxoribus successiuè. Posset tamen Episcopus dispensare cum isto clerico in aliis censuris, & irregularitatibus istius clerici occultis, & natis ex delicto per dictam concessionem Tridentini.

Vnum solum refugium manet circa istum clericum circa prædictam bigamiam dispensandam, an videlicet, possit Episcopus cum illo in illa dispensare eo modo, quo Episcopus solet dispensare in impedimentis occultis matrimonij dirimentibus, postquam matrimonium iam contractum est Suppono certissimum apud omnes iuxta Sanchez *lib. 2. de Matrim. disput. 40. à num. 2.* posse Episcopum dispensare in impedimento

dirimente matrimonium, quando casus est secretus, & instat magna necessitas periculi animæ, & scandali, &c. quod ibi fuse probat Sanchez cum multis Doctoribus, & praxis id obseruat. Videtur enim casus omnino similis propter rationes ibi adductas à Sanchez, quæ huic casui possunt applicari.

4 Quibus visis, & consideratis ego credo quod Episcopus possit dispensare cum isto bigamo quoad bigamiam realem occultam in alio regno, posse item dispensare in aliis illius impedimentis occultis eodem modo. Et imprimis habeo eundem Sanchez authorem *in lib. 7. de Matrim. disput. 86. num.* 14. Vbi ait existente penuria Sacerdotum, & Ministrorum (vt fortè in India Occidentali) posse Episcopum dispensare cum bigamo ad ordines sacros, & innuit licèt sit casus publicus: dummodo sit magna necessitas, & difficultas adeundi Romam: & remittit se ad illam doctrinam à se traditam *cit. lib. 2. de Matrim. disp.* 40 vbi probat posse dispensare Episcopum in impedimentis secretis matrimonij vrgente magna necessitate. Rationes illius *citata disp.* 40. ad hunc etiam casum conducentes, sunt hæ. Prima, quia quamuis de ordinario non possit Episcopus, & inferior dispensare in lege Papæ, vel Concilij, potest tamen id facere in casu magnæ necessitatis quando ad Papam aditus non patet (id est commodè) & citat pro hoc septem vel octo Doctores graues: At in casu istius clerici concurrit difficultas magna adeundi Papam, concurrit etiam periculum honoris, si enim viderint illum cessare à celebratione Missæ, sinistrè de illo poterunt iudicare: concurrit etiam paupertas, quia fortè ex capellania, & Missæ eleemosynis solum sustentatur: quo in casu tantæ necessitatis ex Epichea poterit Episcopus dispensare, sicut ex eadem

Epichea

Epichea diſpenſat in impedimentis occultis matrimonij Secūda, quia Epiſcopus in ſua diœceſi poteſt quidquid Papa poteſt in tota Eccleſia, vt omnes fatentur, niſi ipſe Papa ſibi reſeruet aliqua, vt ſolet, & poteſt. Hæc autem reſeruatio fit pro ſalute animarum, & ſalubriori regimine: At ſi in cauſa maximæ neceſſitatis, qualis eſt iſta attentis circunſtantiis, teneret talis reſeruatio, vergeret in diſpendium, & periculum animarum, vt conſtat: Ergo non eſt credendum quod Papa velit in tali occaſione, & neceſſitate quod Epiſcopus nequeat diſpenſare.

5 Tertia, quia fortior eſt reſeruatio cum Papa reſeruat ſibi abſolutionem alicuius criminis grauiſſimi, vt contenti in Bulla Cœnæ, quam ſit reſeruatio bigamię, quæ non eſt peccatum, ſed impedimentum canonicum: Et tamen probabiliſſimum eſt poſſe Epiſcopum abſoluere in primo caſu, quando ratione impedimenti non eſt regreſſus, vel recurſus ad Papam, vt tenent Doctores citati ab Henriq. *lib. 6. de pœnitent. cap. 16. num. 1. & cap. 9. num. 7.* Vbi idem aſſerit de caſibus reſeruatis in Motibus propriis Sixti V. non obſtante rigidiſſima reſeruatione in illis contenta: Ergo à ſimili in caſu iſtius magnæ neceſſitatis attentis circunſtantiis poterit Epiſcopus diſpenſare cum iſto bigamo, cum in reſeruatione diſpenſationis cum bigamo non ſit tam ſtricta reſeruatio, nec tam rigida ſicut in Bullis citatis Sixti V. Vltimo facit quod iſte bigamus, qui bigamiam contraxit in Braſilia, & hodie eſt Olyſſipone, vel Eboræ, eſt bigamus Eboræ occultus, nec impedimentum eius deductum eſt ad forum contentioſum, vt patet: At poteſt Epiſcopus diſpenſare in caſu, in quo aliàs non poterat, ſi eſſet publicus alibi, ſi eſt occultus in hoc loco, vt tenet Sanchez cum multis *lib. 2.*

*Decal.cap.*11 *à num.*19. qui tamen *num.*20. aduertit tūc dici occultum v. g. Vlyssipone, quando non est spes, fore vt ad Vlyssiponem res deferatur, v. g. ex Brasilia. Ergo cum iste casus alibi publicus, hic tamen sit occultus, nec sit spes fore vt deferatur ex Brasilia Vlyssiponem, poterit in illo dispensare. Et adhuc probatur, quia tota difficultas dispensandi cum bigamo reali est, quia textus, & Doctores dicunt non posse Episcopum cum eo dispensare ad ordines suscipiendos etiam Minores: At cum isto bigamo hodie iam non dispensatur ad ordines sacros suscipiendos (iam enim illos habet, quamuis illicitè) sed dispensatur cum illo in executione Ordinum, quod est multo minus, quam dispensare ad illos recipiendos: ergo poterit Episcopus cum illo dispensare in executione Ordinum.

6 Obiicis. Si per te hoc potest Episcopus: ergo etiam Prælatus Religionis cuiusque per sua priuilegia poterit dispensare cum isto bigamo, quia supra diximus, quod si potest Episcopus, potest & Prælatus regularis per priuilegium Sixti IIII. supra citatum. Respondeo negando consequentiam: Nam vt optimè notat Sanchez *citata disp.* 40. *num.* 9. licet Episcopi possint per Epicheam dispensare in illis impedimentis occultis matrimonij, & aliàs Regulares habeant priuilegium dispensandi in casibus Episcopalibus; hi casus occulti in quibus dispensant Episcopi pro magna necessitate, non sunt casus Episcopales, sed sunt casus Papales, & ideo non possunt Religiosi per sua priuilegia dispensare in illis etiam occultis, etiam si occurrat magna necessitas. Vide Henriq. *lib.6.de Pœnit. cap.* 14. *num.* 7. *littera* P. & Rodriguez *in Bulla citata,* §. 9. *num.* 118.

7 Et adhuc circa id quod paulò suprà dixi iuuare ad hanc dispensationem facilitandam, esse casum occultum in

tum in hoc loco, facit, quod Patribus D. Hieron. in suo *compendio vers.* Ordines sacri §. 6. conceditur quod bigamus de longinquis partibus, & ignotis, seu ignotus in hoc loco possit dispensari à Prælato, & ad sacros ordines promoueri. Si ergo conceditur Prælato Religionis erga subditum, idque non existente necessitate, & ad promotionem Ordinum, valdè credibile est illud concedi per Epicheam Episcopo circa suum clericum existente tam vrgenti necessitate, & non ad recipiendos ordines, sed ad ministrandũ in iam susceptis.

8 Quæris an iste bigamus potuerit excusari, vel releuari ab istis irregularitatibus, & censuris incurrendis ob bonam fidem, vel ignorantiam quam semper habuit in hoc toto tempore? Responsio pendet ex illis quæ tradidi *tom. 2. Dubiorum Regular. ver.* Ignorantia. *num.* 18. *& seqq.* Ex quo loco breuiter dico, quod irregularitas bigamiæ realis, & cætera quæ incurruntur absque peccato, propter solam indecentiam operantis, istæ incurruntur quantumcumque operans ignoret illas, & habeat bonam fidem. Aliæ verò irregularitates & censuræ quæ nascuntur ex delicto, vt ex celebratione in excommunicatione, & similes, non contrahuntur si operans habet ignorantiam iuris positiui illas imponentis: facit inter alia *cap. 2. de constit. in 6. cum glossa ibidem.* Vide inter alios Sanchez *lib. 9. de matrim. tota disp.* 32. & Henriq. *lib. de excommun. cap.* 21. *num.* 1. *& seqq.* & hæc bona fides, vel ignorantia istius bigami etiam attendenda est pro faciliori dispensatione.

9 Et adhuc pro consolatione istius clerici, vel similium irregularium carentium remedio de præsenti, moneo vt videas Rodriguez *in sum. tom.* 1. *ver.* Irregularitas ex homicidio casuali, *concl.* 1. vbi ait, quod si irregularis, vel excommunicatus non habet de præsenti

remedium absolutionis, & timet notabilem infamiam si non celebret, tunc præmissa contritione, & confessione poterit celebrare absque peccato durante illo periculo, & quod ob talem celebrationem non incurret aliquam censuram durante illo periculo, dummodo faciat totum quod poterit pro dispensatione obtinenda Et citat Castr. Nauar. & Gutierres, & tenet idem Zerola 2. *par. praxis, ver.* Irregularitas. *quæst.* 9.

CASVS IV.

De legato relicto Franciscano conuentui cum clausula prohibita.

QVidam defunctus in suo tastamento sic disposuit. *Tales redditus annuales, quos habeo tritici, & pecuniæ possideat in sua vita solum Petrus clericus meus consanguineus, & per mortem ipsius hos redditus annuales relinquo conuentui sancti Francisci huius oppidi Oliuecæ, vt ipse conuentus eos acquirat, vt hæres illorum, & tradantur Syndico conuentus, vt semper expendantur in necessitatibus infirmorum.* Sic ibi in testamento. Iste clericus sic institutus vsusfructuarius in vita, vult facere pactum, & contractum cum conuentu prædicto, & Syndico, vt sibi relinquantur liberi prædicti redditus annuales, ita vt de illis possit testari libere in morte: & per modum emptionis, & venditionis dat statim conuentui quingentos aureos, dummodo conuentus & Syndicus renuntient quidquid iuris habere possit ad illos redditus annuales per morté ipsius clerici nunc viuentis. Quæritur an possit prædictus conuentus Minorum, & ipsius

ſius Syndicus facere hoc pactum, & venditionem.

Et videtur quod poſſit. Nam licet videantur fratres Minores incapaces talis legati, vel potius hæreditatis tali modo relictæ propter *cap.exiit de ver.ſignific.in 6.§. ad hæc*: Nihilominus poſtea Clemens VII. in Bullario Rodriguez *fol.761.* conceſſit Minoretis: *Vt Miniſter Prouincialis, vel Goardianus cum Diſcretis ſui conuentus, quando ſibi relicta fuerint legata quorum non ſunt capaces per ſuam regulam, poſſint per ſuos Syndicos paciſci cum executoribus teſtamentorum, vel hæredibus circa prædicta legata, vel inſtitutiones ſicut illis viſum fuerit, vt ſoluant ſemel tantum in pecunia, vel alijs rebus vna tantum vice ipſis fratribus pro illorum neceſſitatibus ſubleuandis, & quod hæredes authoritate Apoſtolica in perpetuum liberentur ad aliquid vltra ſoluendum, &c.* Quæ conceſſio ſatis clara eſt & ſatis fauet ad intentum quod poſſit Syndicus facere prædictum contractum, & venditionem. Et Rodriguez *tom.2.qq.q. 126. art. 6.* citans hanc conceſſionem innuit poſſe hodie Minoritas illi ſtrare, & illa vti.

Nihilominus ego reſpondi prædictum conuentum, & Syndicum non poſſe acceptare tale pactum, vel venditionem, nec per mortem huius clerici poſſe acceptare, vel poſſidere prædictos redditus annuales tritici & pecuniæ. Moueor quia prædictum legatum ſub tali forma repugnat noſtræ regulæ Minorum. Conſtat ex declaratione Papæ Nicolai in *cap. Exiit citato, & §.Ad hæc*, vbi explicans quæ legata per teſtamentum poſsint acceptare Minores ſtante puritate ſuæ regulæ, ſic ait: *Declaramus & ordinamus, quod ſi teſtator modum ſecundum quem fratribus (eorum conditione inſpecta) recipere non liceret exprimat in legando, vt ſi legaret vineam, vel agrum ad colendum, vel ſimilia verba in ſimilibus proferret à tali legato, & eius receptione per omnem modum*

fratres abstineant. Hoc ipsum clarius expressit Clemens V. in *Clement. Exiui de paradiso de verb. signific. versiculo* Cumque annui redditus: vbi expresse asserit redditus annuales repugnare mendicitati, & paupertati Minorum fratrum. At constat hoc legatum, de quo agimus esse redditus annuales, & suo modo esse agrum ad colendum, vel quid simile: ergo hoc legatum clare repugnat paupertati, & puritati regulæ Minorum.

4 Supposito vero quod clare repugnat Regulæ nostræ, dico non posse nos circa illud vti concessionē prædicta Clementis VII. paciscendo cum hæredibus, & vendendo illud pro vna vice, sicut citatus Clemens VII. dixit in sua concessione: probo euidenter, quia citata concessio Clementis VII. est dispensatio circa puritatem, & paupertatem regulæ, cum dispenset in legato repugnante Regulæ: iuxta Clementinam *Exiui*, citatam. At capitulum generale Minorum postea sæpe sæpius renunciauit clare omnibus dispensationibus Papalibus, per quas regulæ puritas, & paupertas minui potest. Et fecit protestationem quod Ordo noster volebat seruare regulam pure iuxta declarationes Nicolai *citat. cap. Exijt.* & Clementis V. *citat. Clement. Exiui*, reiectis dispensationibus quibuscumque. Constat hoc præcipue ex capitulo generali Tolletano celebrato anno 1606. *tit. de obseruantia regulæ.* Et nouissime id ipsum decreuit, & statuit capitulum generale Segouiense ad finem *tit. de dispensatione Regulæ, &c.* Quod autem tota Religio in capitulo generali cum ipso Generali præsidente possit renunciare cuicumque priuilegio Papali, concessit Leo X. in *compendio. Mendic. ver.* Generalis. §. 24. vbi statuit, & etiam aduertit ibi Collector, quod si Generalis cum capitulo decernant non esse vtendum aliqua concessione Papali, scripta, vel

vel concessa per viuæ vocis oraculum, non possunt postea fratres, vel Moniales nostri Ordinis vti prædicta concesſione, vel priuilegio Pontificio. Ex quibus omnibus satis constat non posse dictum Conuentum Minorum, vel Syndicum illius de præsenti facere tale pactum, & venditionem annuorum redditum: nec per mortem Clerici posſidentis illos acceptare. sed relinquendos esse hæredibus ad quos pertineant.

CASVS V.

De quodam Nouitio expulso, sed reclamante.

1 IN quodam Conuentu fuit quidam Nouitius, qui gestauit habitum per menses vndecim: Mense vndecimo expleto audiuit Prælatus tertio suffragia Conuentus, quæ erant vltima suffragia secundum statuta Religionis, & maior pars Conuentus dedit illi suffragia ad profesſionem, sicut fecerat 4. & 8. mensibus: nec secundum statuta Religionis amplius suffragia suscipiebantur, sed cum solis suffragiis vndecimi mensis admittitur ad profesſionem expleto mense duodecimo, cuius finis expectatur. Interim ante cōpletum mensem duodecimum, Nouitius molestatus pœnitentia sibi iniuncta à Magistro Nouitiorum, quā non acceptauit quasi iratus, & impatiens petiuit vestes suas seculares, dicens se velle exire: Iusſit Prælatus dare, & exiuit. Eodem tempore constitit in Conuentu inter multos fratres, maxime ex Magistro Nouitiorum, & aliis prædictum Nouitium esse malæ indolis, duræ ceruicis, & in aliquibus occasionibus ostendisse mores

mores Religioni repugnantes : imo & ante habitus susceptionem non bonam famam habuisse in aliquibus moribus, de quibus Religio antea conscia non fuit, si enim sciret, ad habitum non reciperet. Nouitius sic positus extra Conuentum cum habitu sæculari, pœnitens facti, post sex vel octo dies coram prælato habitum repetiit, allegans se calore iracundiæ inconsiderate vestes petiisse, habereque restitutionem, nec posse repelli, eo quod iam Conuentus pro illo suffragatus fuerit vltimis suffragiis. Prælatus negauit illi secundam receptionem, solum allegans ipsum Nouitium sponte exiuisse. Nouitius litem mouit Prælato superiori, vt iterum ad habitum, & professionem reciperetur.

2 Quæritur an teneatur Religio illum iterum ad habitum, & professionem admittere, & ad id cogi possit ex iustitia? Et pro parte affirmatiua, quod Conuentus ad id obligetur, videtur probari, quia iam Conuentus vltima suffragia pro eo tulit, per quæ sibi placuit illum ad professionem recipere : & tunc per Regulam iuris vigesimam primam. *Quod semel placuit amplius displicere non potest*. Cum ergo iam placuerit Conuentui dare illi professionem ob suffragia data ad profitendum, iam Conuentus non potest pœnitere, nec resilire ab hoc dato consensu. Secundo, quia non obstat, quod ipse sponte exierit petens vestes, id enim fecit inconsiderate & calore iracundię: Quod vero fit calore iracundiæ non valet nisi postea ratificetur, vt tradit optime Nauarrus *tom.* 1. suorum operum, super *cap. Si quis iratus, 2. quæst.* 3. *num.* 3. pro quo citat Bartolum dicentem alienationem per iracundiam factam non valere, vltra alia quæ ibi dicit: At iste Nouitius petiit vestes, & exiuit afflictione pœnitentiæ iniunctæ sibi à Magistro,

Magiſtro, vt dicitur. Tertio, quia renunciatio facta non omnino ſponte, non valet, *cap. Super hoc, de renunciatio.* vbi Papa dicit non eſſe facile credendum quemdam ſponte renunciaſſe cuidam beneficio multis laboribus & expenſis acquiſito, ex quo ſuſtentari debet. At iſte Nouitius per multos labores, & pœnitentias vnius anni Nouitiatus acquiſierat ius ad ſtatum Monachalem, ex quo poterat ſuſtentari, ac proinde credendum non eſt illum ſponte renunciaſſe iuri quod iam habebat per vltima ſuffragia Conuentus, vt admitteretur ad profeſsionem, ac proinde ſua renunciatio, & exitus non videntur illi nocere.

3 Pro ſolutione aduerto quod in iſta Religione, in qua hoc contigit, ſolent Prælati, non obſtante quod Nouitius iam habeat vltima ſuffragia Conuentus, in ipſa adhuc hora profeſsionis percontari à fratribus capitulariter congregatis an ſciant aliquem defectum, vel impedimentum Nouitij propter quod non debeat ad profeſsionem admitti; inuentoque defectu ad illam non recipitur; & eſt hoc fundatum in iure, vt ſtatim dicam. Adhuc enim per ſuffragia Conuentus data, Nouitius non incorporatur Religioni, vt patet, ſed ſolum habet ius vt recipiatur, ſi aliunde non conſtet de impedimento.

4 Secundo aduerto quod ſi poſt data vltima ſuffragia pro Nouitio ad profeſſionem, non appareat aliquod impedimentum ſecretum, velitque Nouitius profiteri, non poteſt iam Conuentus illum voluntarie expellere. Præcedit enim contractus virtualis inter Conuentum & Nouitium, vt ſi in anno nouitiatus Conuentus in illo experiatur mores conuenientes ad vitam Monaſticam, illum Conuentus recipiet ad profeſſionem: Iam vero à contractu, & conditionibus

contractus

contractus neutra pars potest resilire ad libitum, vt tradunt Doctores in materia contractuum. Et hoc magis confirmatur ex eo quod dixi in 1. *tom. dubio. regul. verbo* Nouitius. *num.* 54. vbi cum Corduba & Miranda probaui peccare M. Religiosum negantem suffragium Nouitio absque vlla causa, ob quasi contractum iam ibi interuenientem. Quod à fortiori dicendum est de Conuentu non recipiente Nouitium ad professionem, pro quo iam totus Conuentus suffragatus est, nec denuo contra Nouitium culpa aliqua cognoscitur, tenetur enim Conuentus quasi ex iustitia, ob clarum pactum, & contractum præcedentem.

5 Hoc posito ad intentum, respondeo prædictum Nouitium non posse licite mouere litem Prælato vt iterum recipiatur ad habitum, & professionem, neque Prælatum, vel Conuentum ad id teneri, vel posse obligari. Prima & principalis ratio huius rei est, quoniam Conuentus post data suffragia pro Nouitio ad professionem sciuit culpas illius, tum in nouitiatu, tum in sęculo commissas, quas si sciret pro Nouitio non daret suffragium; & licet Nouitius per suffragia sibi data habuerit ius ad rem, vt reciperetur ad professionem; hoc tamen ius non obstat, quin cognitis postea culpis ante professionem, possit ab Ordine expelli. Est clarissimum exemplum in cap. *Cum nobis olim. de elect.* vbi Papa decernit quod postquam aliquis concorditer fuerit electus ad aliquod officium, & habeat iam ius ad illud propter suffragia electorum, nihilominus præses electionis ex officio, etiam nemine opponente, inquirat de moribus, & vita electi, & si illum defectuosum inueniat, non confirmet, sed repellat. Et ad hoc intentum citat ibi glossa in verbo *Ex officio, cap. Venerabilem. de elect.* & *cap. priusquam.* 28. *distinct.* Quod clarissimè

rissimè facit pro nostro casu:quamuis enim iste Nouitius per vltima suffragia Conuentus sibi data habuerit ius ad professionem, adhuc Prælatus ex officio ante professionem potest requirere de illius defectibus, & illis inuentis illum repellere, & eiicere ab Ordine, vt diximus supra, solere fieri in ista Religione, in qua Prælatus in hora professionis, absente Nouitio, quærit de vita, & moribus illius ore tenus, ad prædictum intentum, & iuxta textus proximè adductos. Secundo probatur ex iis, quæ tradit *gloss.* 2. ad dictam regulam, quod semel placuit, in 6. vbi dicit posse aliquem reuocare, ac sibi displicere, quando post consensum sciuit de nouo aliquid, quod si antea sciret, non consentiret antea, & habetur expresse *cap. Vt circa de elect. in 6. & cap.* Nulli *de exceptionibus*, & multis aliis textibus, ibi citatis à glossa: cum ergo Conuentus post data vltima suffragia pro isto Nouitio sciuerit defectus notabiles illius, poterit pœnitere de suffragiis pro illo datis, illáque reuocare, & illum expellere. Et hoc maximè conformat cum Bullis Sixti V. per quas iubetur vt fiant informationes circa Nouitium, ne recipiantur ad ordinem illi, qui malis moribus sunt imbuti. Tertio probatur, quia ignorans, vel errans non consentit, vt habetur 38. *distinct. cap.* Quamuis, *& cap. Si de beneficio de præbendis*, & colligitur ex Clementina prima *de procuratoribus*, vbi glossa in *verbo* Scienter. At Conuentus quando dedit suffragia pro isto Nouitio ignorabat illius defectus in Nouitiatu, & in sæculo, ergo etiam si dederit suffragia non consensit, quia nesciuit, & errauit. Quod adeo verum est, vt dixerit Nauarrus *lib. 3. consil. tit. de Regul. num.* 11. quod si aliqua Religio habet statutum quod non recipiantur ad professionem Christiani noui, & aliquis hac labe maculatus

latus in professione rogatus de illa, eam negaret, & post professionem constaret illum tali macula laborare, ait Nauarrus. Professionem istius fore nullam, non ex vi talis statuti, sed posse eiici ab ordine, quia defuit consensus in professione ex parte ipsius Ordinis, qui non intendit se ipsum obligare taliter maculato: Est enim professio contractus mutuus, in quo si deficiat consensus vnius partis, est nullus. Si autem hoc dixit Nauarrus de iam admisso ad professionem, quæ est maius vinculum, quando illius defectus fuit ignoratus; à fortiori idem affirmaret de isto nostro ante professionem, cuius defectus sunt ignorati.

6 Quæris: an ad impediendam professionem istius sufficiat vnus tantum testis grauis, & omni exceptione maior, qui detegit in capitulo defectus notabiles istius Nouitij, qualis erit solus Magister Nouitiorum, vel quis similis? Et videtur quod sufficiat: nam etiam ad impediendum matrimonium antequam fiat, sufficit vnus testis grauis cum circunstantiis, quas refert Sanchez fuse *lib. 2. de matrim. disp.* 71. vbi multos citat. Ita vt aliqui addant teneri quemlibet denunciare tale impedimentum, etiam si sit occultum, quia intenditur vitatio peccati. Et in hoc nostro casu intenditur bonum commune Religionis, & vitatio mali publici; magis vero ponderat bonum commune Religionis, quam istius Nouitij, ad hoc vt debeat illius defectus occultus manifestari, ita tamen vt non sciatur per confessionem. Illud vero quod dicitur non sufficere vnum testem ad impediendum, quando agitur de præiuditio tertij, quale præiuditium hîc videtur fieri Nouitio; illud inquam intelligendum videtur quando agitur de præiuditio tertij inferendo iniuste, secus si iuste illi inferatur: & ipse sibi imputet quod habens tale impedimentum

mentum intentauerit Monachatum. Nihilominus ego in hoc casu maturius procedendum duxerim,& dicerem non sufficere vnum tantum testem diuulgantem deffectum notabilem Nouitij, ad impediendam illius professionem, nisi cum tali teste concurrat fama, & talia iudicia, quæ faciant probationem: Est enim res grauissima expellere Nouitium ab Ordine postquam Conuentus habet suffragia: & ideo maiori probatione indiget quam vnius testis quantumcumque grauissimi. In hoc autem scrupulum non habeo, debere, ac teneri quemlibet Religiosum prodere deffectum Nouitij etiam occultum, dummodo non sciuerit per confessionem sacramentalem; idque ob rationem proximè dictam, quia bonum commune Ordinis preponderat bono particulari Nouitij. Et quia si secretum non obligat cum præiudicio tertij, minus obligabit cum præiudicio totius Religionis. Vide quæ tradit in simili materia, Sanchez *lib. 3. de Matrim. disput.* 13. *num.* 2. cum multis ibi dictis, & citatis.

Ad primum argumentum in oppositum adductum, patet solutio ex dictis paulo supra cum glossa eiusdem Regulæ; videlicèt quod potest quis sibi displicere, & potest reuocare id quod sibi placuerat, quando post consensum sciuit de nouo aliquid, quod si ante sciret, non daret consensum. Addit ibi glossa etiam posse aliquem dissentire, & resilire à priori consensu, propter causam denuo superuenientẽ: At in hoc casu post data suffragia, & consensum conuentus, superuenit noua causa, & in ordine detestabilis, quod scilicet iste Nouitius noluerit acceptare disciplinam iniunctam à Magistro, quod etiam à professis fieri, valdè odiosum est, ac seuerè punitur. Superuenit etiam quod ipse spontè à Conuentu exiuit, quæ ambo produnt animum du-

rum,& inobedientem,& ad Religionem nullo modo accommodatum. Ad secundum, dico quod licet id fecerit calore iracundiæ, & taliter facta non valeant vt plurimum, non cogit quod iterum debeat recipi; nam obstat aliud impedimentum vehemens, id est cognitio deffectuum, quos habet Nouitius, propter quos conuentus non debet, imo non potest illum recipere. Adde quod ille textus *cap.* si quis iratus, non omnino probat esse omnino nullum quod fit calore iracundię: alias dicendum esse, quod occidens hominem calore iracundiæ nullam pœnam mereretur. Ad tertium dato quod demus renunciationem habitus factam ab isto Nouitio, non fuerit facta sponte, non sequitur quod Religio teneatur illum recipere, obstat enim ex alio capite impedimentum ne recipiat, videlicet cognitio deffectuum quos habet, quibus stantibus Religio non consensit verè, & poterat illum expellere etiam nolentem. Adde quod iudicia sunt clara quod sponte exierit, & renuntiauerit; nam restitit Magistro Nouitiorum, petiit vestes sæculares, quæ videntur spontanea, & non coacta. In citato vero textu huius argumenti Papa non dicit absolutè renunciantem tali beneficio renunciare coactè: Sed colligi inde aliqualiter, quod non renunciauerit sponte, & ideo mandat ibi Papa inquiri si vis aliqua interuenerit. In hoc autem casu indicia sunt quod non vi, sed sponte exierit ob durum animum, non bonis moribus ornatum & liberioris vitæ intuitu.

CASVS

CASVS VI.

Homicidium factum à Religioso ante Ordinis ingressum.

1 QVidam adolescens annorum viginti, existens in agro prope vrbem, coram tribus testibus occidit quendam hominem seruum captiuum, sed valde robustum: illum vero occidit quia seruus verba iniuriosa prior protulerat contra istum adolescentem, & tres socios: Iste vero adolescens, vt fatetur, erat præ aliis natura impatiens, & prætendit in hoc sumere vindictam de verbis contra se prolatis, & gladio occidit. Postmodum iste ingressus est Religionem quãdam approbatam, & in illa professus est, & manifestato delicto coram prælato dispensauit prælatus cum illo in irregularitate, & recepit ordines sacros, factúsque sacerdos celebrat: Et causa qua motus est prælatus ad dispensandum, fuit quod casus esset occultus: ille enim recepit habitum in loco remoto à loco delicti, intra tamen idem regnum, & mutauit nomen in professione, vt casus esset occultior. Contigit iste casus ante Bullas Sixti V. contra criminosos non recipiendos ad ordinem, sed Religiosus iste hodie viuit. Antequam Prælatus ordinis dispensaret, illius consanguinei coram sum. Pontifice Romæ procurarunt dispensationem irregularitatis, quam tamen non obtinuerunt: respondit enim Papa vt se ordinis Prælatis manifestaret: & hoc non obstante, postea Prælati dispensarunt, & ipse celebrabat. Nouit hoc quidam Episcopus, qui erat conscius istius casus, & monuit Prouincialem

istiusReligiosi,dicens se mirari quomodo ille celebraret Missam, cum esset tam publicus irregularis, eo quod in illa ciuitate iuxta quam fecit homicidium, erat publicum eius delictum diuulgatum à tribus sociis ipsius homicidæ, propter hæc denuo iste Religiosus magnis scrupulis agitatus est, aliis dicentibus illum non esse bene dispensatum, aliis è contra pro illo affirmantibus.

2 Quæritur primo, an istud homicidium fuerit voluntarium? Secundo, an fuerit notorium? Tertio, an potuerint prælati Religionis cum illo dispensare virtute suorum priuilegiorum, maximè quando Papa eidem negauerit antea dispensationem?

3 Circa primum dubium nimis inclinor vt sentiam hoc homicidium fuisse voluntarium, saltem in foro externo. Nam iste percussit ense, instrumento apto ad mortem; percussit animo vindictæ: erat feruidus, & impatiens, vt ille fatetur: fuit causa prima & proxima mortis: non constat de illo quod proposuerit in animo non occidere, sed solum percutere: imo ex modo percutiendi constat quod voluit occidere, gladio enim pectus, vel ventrem percussit, quod Lusitani vocant (*dar estocadas*) quod genus percussionis supponit voluntatem occidendi, & ille fatetur quod percusserit sic, *com estocada*: Ergo virtualiter saltem voluit clarè occidere, & sic non casu, sed voluntariè occidit. Tradit hæc ferè in terminis Suarez *tom. de censuris disput.* 64. *sect.* 1. *num.* 4. *&* clarius *num.* 5. *&* Nauar. *in sum. cap.* 27. *num.* 240.

4 Ad secundum dico, hoc homicidium fuisse publicum, sed non fuisse notorium. Colligitur ex Nauarro *in summ. cap.* 25. *num.* 73. vbi ait diuersum quid esse peccatum publicum, seu famosum, à delicto notorio:

nam

tiam famosum, vel publicum esse potest id quod vnus, vel duo, vel tres tantum viderunt in secreto, & postea diuulgarunt, & sic per famam fuit factum publicum. Notorium autem est quod fit loco publico, & videntibus multis; vel illud quod scit euidenter maior pars populi vicinorum, aut collegij. Nota verbum, scire, & euidenter. De hoc autem homicidio non sciuerunt euidenter, nisi tres socij delinquentis: tota vero ciuitas, vel pars illius non sciuit euidenter, sed ex relatione horum trium. Vnde infert Nauarrus citato loco, quod pauciorum scientia quam sex non facit rem notoriam, quando illi non sunt maior pars illius congregationis, cuius respectu illud dicitur notorium. Idem in terminis tenet Zerola sequens in hoc Nauarr. *in 1. parte praxis. ver.* Excommunicationis causa formalis. *dub. 3.* & *in 2. par. ver.* Excomm. *dub. 9.* vbi respondet non esse euitandum tamquam notorium percussorem Clerici, illum Religiosum, qui in Refectorio, vel Sacristia manus violentas iniecit in aliũ Religiosum, si ibi aderant pauciores testes quàm sex. Quod est valde notandum & seruit ad sedandos quotidianos scrupulos, & fundatur in proxime dicta Nauarri doctrina. Imo maius est quod tradit Farinacius *tom. de Inquisitione. tota quæst. 21. à num. 11. & seqq. maxime num. 47. fol.* 185. vbi dicit ad notorium requiri decem testes, & non sufficere pauciores. Vide etiam ibidem *num.* 49. *&* 55. Adde gloss. *in cap.* Manifesta. 2. *quæst.* 1. vbi glossa summaria dicit, quod illud, quod sciunt quinque, dicitur occultum. Cum ergo de hoc homicidio tres tantum sciuerint euidenter, & reliqua pars vrbis quam statim intrarunt sciuerit, vel potius crediderit ex fama solum: concluditur manifeste, non fuisse hoc delictum notorium in vrbe, licet fuerit publicum, seu publicatum, seu famo-

ſum;quod facit multum pro ſtatim dicendis circa Prę-latum diſpenſaturum in Religione.

Et antequam reſpondeam ad tertium principale quæſitum,ſuppono profeſſionem iſtius homicidę fuiſſe validam,nondum enim,vt dixi, publicata erat Bulla Sixti V. prohibens homicidas, & ſimiles criminoſos recipi ad habitum monaſticum, ſed ſicut ex relatione cognoui, contigit homicidium vno, vel duobus annis ante prædictæ Bullæ publicationem, ac proinde profeſſio fuit valida, quia de iure communi homicida non prohibetur fieri Religioſus, vt ego trado 1. *tom. Dubiorum regul. ver.* Nouitij qualitates iuxta Bullam Sixti V. *num.* 12. & ibidem probo cum textu & duobus exemplis.

Hoc poſito ad principale quæſitum tertium iſtius dubij, vel caſus, dico, potuiſſe prælatos iſtius Religionis diſpenſare valide cum iſto ſic profeſſo homicida ad omnes Ordines ſacros ſuſcipiendos, & ad miniſtrādum in omnibus illis. Conſtat hoc manifeſte ex priuilegio Martini V. conceſſo Benedictinis (quo etiam fruitur Ordo noſtri homicidæ) *in Compendio. ver.* Diſpenſatio. §. 24. per quod prædictis Patribus conceſſit, *Vt Prior poſſit abſoluere ſubditos in omni cenſura Eccleſiaſtica etiam Papa reſeruata,& cum eis in omni irregularitate diſpenſare, in morte videlicet, membrorum truncatione, &c. dum tamen aliquid horum trium notorium non ſit.* Itaque ſolum notorium homicidium excipit: At iam probauimus hoc homicidium non fuiſſe notorium: Ergo potuit prælatus Ordinis cum illo diſpenſare. Tenet hoc ipſum Corduba *addit. ad Compend. ſuper* §. 24. Neque obſtat quod iſta irregularitas contracta fuerit ab iſto homicida ante ingreſſum Religionis, quando non erat ſubditus prelati regularis: Non obſtat, quia

Prælati

Prælati regulares possunt etiam absoluere subditos à censuris, & dispensare in irregularitatibus contractis ante ingressum Religionis; idque postquam subditi professi sunt, vt concessit Gregorius XIV. Ordini Ministrorum infirmorum Romæ teste Capuccino *Addit. ad compendium. 1. part. fol. 27.* & patet à simili: nam prælati dispensant cum subditis professis circa vota emissa in sæculo, & dispensant cum illis in irregularitate orta eo quod sint illegitimi, vt possint esse prælati, quam irregularitatem contraxerunt in sæculo.

7 Neque obstat quod dicitur in informatione aditum fuisse Papam pro dispensatione, eamque non concessisse, sed dixisse, vt se Ordini manifestaret, & quod haberet dispensationem gratis: Sic ego vidi in informatione scripta per ipsum Religiosum. Non inquam obstat, quia etiam si Papa consultus pro dispensatione alicuius casus illam deneget, & patiens repulsam adeat Episcopum, vel Prælatum Regularem potentes aliàs ex officio, vel priuilegio dispensare, poterit Episcopus, vel talis Prælatus dispensare, non obstante negatione Summi Pontificis. Ita in terminis tenet Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 14. num. 5. & seqq.* hoc tamen limitat solum, quando Papa consultus, & causam cognoscens, diceret non adesse causam iustam dispensandi; tunc enim ait Episcopum, vel Prælatum Regularem non posse. Secus si noua causa superueniat post negationem Papæ. Et ratio clara est adducta à *Sanch.* Nam hoc quod est Papam iam esse consultum, eumque denegasse dispensationem, vel non solere dispensare, non tollit iurisdictionem, facultates, vel priuilegia Prælatorum inferiorum potentium aliàs ob præmissa dispensare: nec Papa per illam negationem dispensationis prohibet quin dispensent inferiores, nec

illorum facultates aut priuilegia reuocat, vt patet: ergo poterunt vti sua iurisdictione, vel priuilegio, ac proinde dispensare. Addo quod Papa in responsione data in isto casu, quod iste Religiosus homicida se manifestaret Prælato Ordinis, vt haberet dispensationem gratis, videtur clare supposuisse quod Prælatus Ordinis posset cum illo dispensare per sua priuilegia, quæ optime nouerat Summus Pontifex, tanquam Princeps habens omnia iura in pectore: & sic dispensatio data per Prælatum daretur gratis, & proinde non esset necessaria dispensatio Sedis Apostolicæ obtinenda cum expensis.

CASVS VII.

De alio homicida ante ingressum Religionis.

QVidam adolescens paruæ ætatis 16. annorum, iniuriatus à quodam viro, animo se vendicandi proposuit alapam impingere viro iniuriatori, & ita fecit de facto in publica platea. Quia tamen puer videbat virum esse superiorem viribus secum tulit pugionem paruum (*vulgo adaga*) solum animo vt metum viro incuteret, ne se puerum occideret. Impacta alapa, vir puerum aggreditur iratus: puer pugionem è vagina eduxit solum animo terrendi, ac repellendi: & præ metu ignorat puer si ipse actiue virum percusserit, an vir incautus pugione se ipsum percusserit: sed tamen ex percussione vir mortuus est. In hoc tamen certus est iuuenis quod non intendit occidere, sed terrere: Si enim mortem cogitaret, à vindicta abstineret omnino. Iste

no. Iste iuuenis habebat antea votum Religionis: & ob tale votum ingressus est postea Religionem approbatam in conuentu remoto à loco delicti, vbi delictum erat omnino occultum, & expleto Nouitiatu professus est post publicatam Bullam Sixti Quinti prohibentem homicidas, & criminosos recipi ad Religionem.

Quæsitum fuit, primò, an posset esse Religiosus, & vtrum illius professio valida fuerit?

Secundo an istud homicidium fuerit casuale, vel voluntarium?

Tertio, si protestatio facta in professione à Prælatis ne habeant culpas, vel impedimenta, intelligitur etiam de impedimento homicidij?

2 Ad primum quæsitum dico, quod si professio facta fuit durante Bulla Sixti V. contra homicidas ab anno 1588. vsque ad annum 1602. professio fuit nulla, tum quod homicida erat, & sic inhabilis ad profitendum per dictam Bullam: tum etiam quia per tale homicidium viri contraxit debita soluenda hæredibus defuncti occisi iuxta qualitatem personæ, vt Doctores tradunt in materia homicidij: Iam vero habens debita soluenda non poterat esse Religiosus per eandem Bullam: & sic habebat duo impedimenta annullantia professionem, homicidium scilicet, ac debita. Quod vero debita resultantia ex homicidio impedirent etiam professionem, colligo ex Rodriguez, *qui 3. tom. qq. q. 19. art. 9.* Et Miranda *tom. 1.* Man. *fol. 162. in fine*, dicunt hominem, qui promisit virgini matrimonium, & sub hac spe illam deflorauit, non posse profiteri postea in Religione propter debita quibus astrictus est illi fœminæ, vt saltem illi dotem assignet, &c. Quod eadem ratione dici debet de illo, qui ratione

homicidij contrahit debita restituenda hæredibus occisi, de quo vide Nauar. *in summ. cap* 15. *num.* 19. *& seqq.* Si vero ista professio facta fuit post annum 1602. (vt puto fuisse ex coniecturis) in quo anno Clemens VIII. reduxit Bullas Sixti V. ad terminos iuris communis, talis professio valida fuit, quia homicidæ per ius commune non prohibentur esse Religiosi, vt patet ex *cap.* Admonere 33. *quæst.* 2. & duobus exemplis quæ tradidi *in* 1. *tom. Dub. Regul. ver.* Nouitius *num.* 12. Imo videtur quod etiam stante rigore Bullæ Sixti V. ne recipiantur ad habitum homicidæ, poterat iste recipi, eo quod habebat votum Religionis: Nam Rodriguez *in sum. ver.* Nouitios *cap.* 3. *num.* 6. tenet, quod etiam stante Bulla Sixti V. poterat recipi ad habitum homicida, qui ante habebat votum intrandi Religionem: quia de tali non præsumitur quod intret Religionem animo declinandi pœnas, & iurisdictionem iudicis sæcularis; sed id facit ex obligatione voti. Et citat ad hoc Baldum, & Couarr. & idem dicit idem Rodriguez *in Addit. ad summ. eodem ver. & num.* Aduerto tamen, quod licet iste non sit impeditus de iure communi vt profiteatur, nihilominus Prouincialis non potest eum recipere ad ordinem, eo quod in rigore criminosus, & homicida est. Clemens vero VIII. in sua Bulla reuocatoria, seu moderatoria Bullarum Sixti V. quamuis Bullas Sixti V. reduxerit ad terminos iuris communis, decreuit nihilominus vt Prælati recipientes ad habitum tales criminosos incurrant hodie pœnas in prædictis Bullis Sixti V. positas contra Prælatos illos recipientes; quod debet intelligi si id scienter fecerint.

3 Ad secundum quæsitum dico resolute, & absque dubio quod istud homicidium non fuit voluntarium, sed casuale. Constat omnino ex dictis *in casu* 6. *praecedente*,

dente,num.3.& Doctoribus ibi citatis.Ex eo, quod ego *dixi in 2.tom.Dubiorum Regular.ver.*Homicidium *num.* 5. Nam ad homicidium voluntarium requiritur expressa,& directa voluntas, & spontanea occidendi.Et iste talem voluntatem non habuit, imo formauit voluntatem oppositam,& positiuam,videlicet non occidendi, sed terrendi. Sic tenet expresse Suarez *tom. de Censur.disput.64.sect.1.num.4.* Hic vero solum directè, & expresse intendit alapa percutere, quæ percussio non est causatiua mortis vt patet:Si autem detulit pugionem, per illum solum intendit terrere, non occidere:& dubitat an ipse percusserit actiue, an vero ipse occisus incaute se per pugionem immiserit. Adde, quod post alapam impactam iniustè,cum viderit puer robustum hominem super se iratum irruere, merito mortem sibi imminentem timere potuit, ac proinde se pugione defendere vsque ad occisionem inuadentis;& proinde in tali defensione occidens iam non erat homicida voluntarius,sed casualis, licet antea dederit causam pugnæ.Tenet hoc fuse,& docte Sayro *in Clau. Regia lib.7.cap.10.à num.18.maxime num.24.* vbi citat Alensem,Sotum, Nauar. & Gregor.de Valença, Philarch. cum quibus omnibus dicit, quod licet occisor daret operam rei illicitæ(vt iste) vel ante pugnam dederit causam vt mortuus se occisorem aggrederetur,si tamen postea iste occisor se defendens ,occidit, non est homicida voluntarius; quod in hoc casu maxime locum habere videtur, quia puer debilis inuadebatur à viro robusto: & proinde occisio pro defensione propria non est voluntaria.

4 Tertium quæsitum plura inuoluit dubia. Primo enim Leo X concessit nobis,vt citat Rodriguez *tom.3. quæst.17.art.9.* vt Prælati possint eijcere ab Ordine illum

lum professum, qui in professione rogatus, tacuit grauia crimina, de quibus in sæculo fuerat infamatus: hic vero non potuit non infamari in sæculo de isto homicidio, & alapa, cum publice in populo fecerit. Secundo, quia statuta nostra Generalia Tolletana, in *procemio fol. 69. pag.* 1. iubebant fieri Nouitio interrogationes, inter quas vna erat, An fuerit in sæculo infamatus aliqua infamia vulgari? Iste vero fuit in populo infamatus de homicidio, & alapa. Et quod hoc delictum pariat infamiam, probatur ex cap. *Omnes 6. quæst.* 1. vbi dicitur infames esse illos, qui ob aliquam culpam ad ordines promoueri non possunt, teste Syluestro *ver.* Infamia. *quæst.* 6. Cum ergo professio sit contractus inter profitentem, & Ordinem, & Ordo admittens apponat illas conditiones, vt non fuerit infamis in sæculo, non habuerit delicta grauia, &c. Videtur quod professio istius tacentis homicidium fuerit nulla, & quod ex consequenti potuerit post professionem, cognito delicto expelli à Religione.

5 Verum pro consolatione, & remedio istius professi, & aliorum similium, qui solent sic impediti ad Ordinem recipi. Dico primo, in nostra Franciscana Religione, Nouitium ante professionem non interrogari in particulari an fuerit homicida. Patet ex citato *fol. 69. Statutorum Tolletanorum*, in Interrogatorio ibi posito. Et ex eodem libro *Statutorum generalium* anno 1583. *fol.* 128. *pag.* 2. *tit.* de qualitatibus Nouitiorum, vbi non iubetur rogari de homicidio; ait tamen quod non fuerit infamis. Nouissime vero Statuta generalia Segouiæ *tit. de professione*, iubent fieri protestationem Nouitio sub hac tantum forma: Quod non descendat intra quartum gradum de Iudæis, Mahumetanis, vel hæreticis damnatis, aliàs professio erit irrita: Et nihil aliud

aliud iubent interrogari, licet in principio in 1. pagina, eadem ſtatuta alia iubeant interrogari, in quibus non continetur homicidium. Neque illis in 1. receptione ad habitũ fit proteſtatio. Si vero aliquis Goardianus ante profeſſionem interrogaret de homicidio cum proteſtatione nullitatis profeſſionis;id faceret ex motu ſuo proprio,non ex ſtatutis,vt patet: Et ſic illius proteſtatio in hoc particulari non noceret, quia ille non poteſt facere peculiares interrogationes præter aſsignatas à generali ſtatuto. Tota ergo dubitatio eſt an iſte homicida profeſſus poſsit ab ordine expelli cognito ſuo delicto poſt profeſsionem, cum illum negauerit ſaltem in genere, & negauerit ſe fuiſſe infamatum in ſæculo:idque ob conceſsionem citatam Leonis X. & propter ſtatutum interrogans de infamia.

6 Et quidem quoad Decretum Leonis X. credo, quod illo non obſtante,iſtius profeſsio valida fuit. Leo enim X. non definit ibi taliter negantem non eſſe profeſſum, ſed quod poſsit expelli ab ordine ob culpam negationis.Secundo,dico Leonem X.loqui tantum de negante in profeſsione: *Grauiſſima & ſcandaloſa crimina,monitione ſuper his per prædictos prælatos præmiſſa.* Sic habent verba textus. At crimen homicidij pro ſua defenſione, non eſt crimen grauiſsimum, & ſcandaloſum: non enim homicidium ſic ſcandalizat, ſicut alia crimina grauiora. Adde quod Papa ibi requirit quod de tali crimine ſpecialiter fuerint interrogati.Iſte vero de homicidio non fuit ſpecialiter interrogatus,& proinde ex vi iſtius decreti Leonis X:credo quod nec profeſsio annulletur, nec Religio poſsit illum expellere. Quod attinet ad ſtatutum allegatum,requirens vt Nouitius non habuerit vulgarem infamiam in ſæculo. Poteſt primo reſponderi iuxta proxime dictum, quod delictum

delictum homicidij non infamat vulgariter loquendo, maxime pro defensione commissum: imo apud populares aliquando laudatur (licet iniuste.) Secundo dici potest hunc non fuisse infamem in loco, in quo habitum recipit, absentauit enim se, vt dicitur, eiusque delictum fuit omnino occultum, ita vt Religio per illius receptionem nullam pati posset infamiam. Tertio dico quod licet per professionem fiat contractus inter Ordinem, & professum modo iam exposito, nihilominus non cuiusque conditionis deffectus annullat professionem: probo exemplo claro. Nam in nostris statutis generalibus supracitatis dicitur, quod si Nouitius fuerit morbo aliquo contagioso, vt gallico, infectus, & de illo rogatus, negauerit, postea expellatur, & professio sit nulla. Et nihilominus graues Doctores dicunt tale statutum non posse practicari, nec talem Nouitium negantem hunc morbum, posse expelli ab Ordine. Ita Sanchez *in 2. tom. Decal. lib. 5. cap. 4. num. 57. & 58.* citans pro se Rodrig. & dans causam; quia cum expulsio ab Ordine sit res grauissima, requirit culpam grauissimam, qualis non est negare morbum contagiosum in professione. Quod ego comprobo, & declaro: nam vt Religiosus post professionem reddatur incorrigibilis, & possit expelli ab ordine requiruntur tria delicta grauia, & atrocia iuxta Bullas Pontificias: at negare in professione homicidium casuale pro defensione, non est adeo graue crimen vt propter illud mereatur expelli. Iuuat etiam praxis Religionum; ego enim ex quinquaginta annis meæ professionis vsque nunc, nullum vidi ab ordine expelli ob crimen negatum in professione, licet propter illud aliqualem passus fuerit infamiam. In hoc tamen certus sum, quod taliter professi negantes delictum in professione,

etiamsi

etiamsi fuerit infame, vel negantes morbum gallicum, sunt verè professi, vt ait Sanchez proxime citato *num.* 57. & dat exemplum, quia, sicut non omnis error, vel deceptio annullat matrimonium carnale, sed solus error personæ liberæ. Ita non omnis error, vel deceptio annullat matrimonium spirituale professionis, sed sola deceptio circa substantialia professionis, vt deffectus consensus, metus grauissimus, & alia similia.

CASVS VIII.

De alio homicida ante ingressum Religionis.

DVo iuuenes rixati sunt adinuicem: vnus percussit alterum vulnere leui: percussus per suum malum regimen in cibis, & deambulationibus, mortuus est, asserente Chirurgo vulnus non fuisse mortale, sed ipsum ex malo suo regimine mortuum esse Postea percursor intrauit Religionem, & erat in nouitiatu, quando mihi hoc dubium propositum fuit: & casus fuit omnino secretus.

Quæsitum est primo an aliquam irregularitatem contraxerit iste percussor? Secundo, an dato quod illam contraxerit, posit esse Religiosus, & profiteri. Tertio, an existens in nouitiatu rogatus de aliquo delicto impediente in communi teneatur se manifestare, & fateri delictum suum? Et declaratur pro meliori casus decisione, quod iuuenis mortuus fuit aggressor, & author rixæ.

1 Ad primum dico rem esse certissimam illum incurrisse irregularitatem, mitiorem tamen, & ortam ex homicidio

homicidio caſuali. Eſt communis Doctorum & definitur in cap. *Significaſti o primeiro*, & cap. *Dilectus de homicidio*, & tradunt Summiſtæ omnes ver. *Irregularitas*. Quod vero hoc homicidium fuerit caſuale, & non voluntarium, iam manet probatum ex dictis in duobus caſibus præcedentibus. Nam hoc homicidium non fuit volitum directe in ſe, neque in aliqua cauſa efficaci illud cauſante. Etenim vulnus inflictum non fuit mortale teſte Chirurgo: Præterea iſte occiſor fuit prouocatus à defuncto aggreſſore: & propterea poterat percutere pro ſui defenſione: quæ omnia probant iuxta dicta in caſibus præcedentibus, non fuiſſe homicidium voluntarium. Hoc ipſum, fuiſſe hoc homicidium ſolum caſuale, tenet in terminis Suarez *tom. de cenſur. diſput.* 45. *ſect.* 6. *num.* 19. *citatque cap. fin. de homicid. in* 6. *&* *in num.* 18. præcedenti ait eſſe opinionem communem, & citat aliquos. Idem tenet Leſsio *lib.* 2. *de iuſt. cap.* 9. *dub.* 15. & iſti citant alios multos. Ratio potiſsima tradita à Suarez eſt; quia irregularitas homicidij voluntarij non incurritur niſi quando quis eſt cauſa proxima mortis: & non ſufficere quod ſit cauſa remota: At iſte percuſſor non fuit cauſa proxima mortis, vulnus enim leue quod inflixit non cauſauit mortem proxime, ſed malum regimen, & culpa ipſius percuſsi. Fauet quod tenet Iulius Clarus *in Pract. crim.* §. *homicidium num.* 31. *&* 42. dicens, quod prouocatus ſi occicat non habet pœnam ordinariam homicidæ, & quod, ſi percuſſus leuiter, obiit ex malo ſuo regimine percuſſor non meretur pœnam homicidæ: ſed iſte de quo quæritur fuit prouocatus, vt patet; & mortuus alter non obiit ex vulnere leui, ſed ex malo ſuo regimine: ergo percuſſor non incurrit pœnam rigoroſam homicidæ, qualis eſt irregularitas homicidij voluntarij; ſed

rij;sed solum ortam ex casuali. Addo tamen quod si iste prouocatus percusit ita vt non peccaret ob iustam defensionem, nec excessit moderamen inculpatæ tutelæ, tunc non incurrit vllam irregularitatem: ita tradunt communiter Doctores: maxime Nauar. *consil. 36. de homicidio.* Et Suarez *tom. de Censur. disp. 46. sect. 1.*

2 Ad secundum dico hunc homicidam posse esse Religiosum valide, si intret Religionem; quia vt iam supra dixi *casu 6.* homicida de iure communi non prohibetur fieri Religiosus. Quamuis autem Sixtus V. in sua Bulla eius professionem fecerit irritam, & nullam, postea Clemens VIII. Bullas Sixti Quinti reuocauit, & reduxit ad terminos iuris communis, quod ius commune, non annullat professionem homicidæ, vt probaui 1. *tom. Dubiorum Regular. ver.* Nouitius *num.* 12. Quod insuper probo nam multi Pontifices concesserunt Prælatis Religionum priuilegia dispensandi cum suis subditis in irregularitate homicidij voluntarij, & casualis, vt suppono: quibus priuilegiis vtuntur Prælati Religionum, vt plurimum cum homicidis Religiosis, qui homicidium commiserunt ante ingressum Religionis, supponentes clare, quod illorum homicidia patrata ante nouitiatum non annullarunt professionem: & id videntur etiam supposuisse Summi Pontifices concedentes illa priuilegia dispensandi; cum non distinxerint de irregularitate contracta ante vel post professionem, potuit ergo hic homicida valide profiteri. Dico valide: nam si possit profiteri licite, dicam statim in responsione ad tertium. Interim addo, iuxta supradicta, posse Prælatum dispensare cum isto homicida in irregularitate homicidij casualis, vt tradit Rodriguez 1. *tom. quæst. q.* 24. *art.* 3. & ego dixi 1. *tom. Dubiorum Regular. ver.* Dispensare.

num. 9. Hanc tamen dispensationem dare non poterit Prælatus isti homicidæ quandiu fuerit Nouitius: nam quandiu Nouitius est, non est illius subditus, vt patet: Summi vero Pontifices prædicta priuilegia concedũt Prælatis, vt dispensent cum suis subditis. Si enim Prælati possent dispensare in irregularitatibus cum Nouitiis, daretur aliquando occasio vt aliqui homicidæ voluntarij fierent Nouitij, vt tempore nouitiatus obtinerent dispensationem irregularitatis homicidij voluntarij, quam Papa non solet concedere, & postea exirent à Religione; quod est contra mentem Pontificis.

3 Tertium quæsitum maiorem habet difficultatem, an scilicet iste Nouitius teneatur se prodere in nouitiatu, & delictum præteritum fateri? Videtur enim teneri: imo & videtur, quod peccauerit, & peccet petendo habitum, & professionem sibi prohibitam per legem Papalem. Quamuis enim Clemens VIII. reuocarit Bullas Sixti V. ad terminos iuris cõmunis quoad valorem tantum professionis: tamen illæ Bullæ hodie manent in suo robore, quatenus impediunt ne illi criminosi homicidæ, & cæteri fiant Religiosi; adeo vt Prouinciales eos recipientes incurrant pœnas positas à Sixto V, vt inter alios explicat Sanchez *tom.* 1. *Decal. lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 39. *in fine.* Itaque hodie homicidium, latrocinium, & similia delicta posita à Sixto V. licet non annullent professionem, nec sint impedimenta dirimentia professionem: sunt tamen impedimenta impedientia iuxta legem Papæ ne homicida, vel latro licite possit intrare in Religionem, & in illa profiteri. Quod applicans ad intentum, dico quod videtur, hunc homicidam Nouitium peccasse petendo habitum Ordinis habens impedimentum Papale ad profitendum;

Si vero

Si vero in hoc peccauit,tenetur ſe prodere,vel exire vt non profiteatur cum impedimento iſto Papali. Adde, quod ſi profiteatur, & poſtea manifeſtetur eius homicidium, nocebit valde Prouinciali, qui illum inhabilem recepit ad Ordinem, & punietur Prouincialis rigoroſis pœnis à Sixto V. impoſitis; quæ omnia videntur probare hunc Nouitium homicidam, vel peccaſſe in habitus receptione, vel teneri ad exeundum, vel ſe manifeſtandum, & petendum diſpenſationem ab illo qui dare poſſit. Et hoc dubium tangit etiam homicidas illos duos,de quibus diximus in 6. & 7. *caſibus*, & hîc dicta etiam applicabuntur.

4 Pro iſtorum dubiorum reſolutione, dico primo, quod ſi iſte Nouitius bona fide habitum ſuſcepit, non credens ſe peccare in illo petendo cum tali impedimento, tunc nihil peccauit ob bonam fidem, quæ excuſat à peccato etiam in opere de ſe non bono:& multo magis in iſto opere Religionis profitendæ, quod de ſe eſt clare bonum.

5 Secundo dico, quod iſte caſus reſoluendus eſt per alium quem tractat Sanchez *lib.7.de matrim.diſput.*17. ibi quærit an habens impedimenta matrimonij non dirimentia(quæ ille recenſet *eodem lib.7.diſput. 6.*) v.g. vxoricidium, interfectio clerici, & ſimilia, quæ impediunt quidem, ſed non dirimunt matrimonium, ſunt tamen ſtatuta per leges Eccleſiaſticas: an inquam cõtrahens matrimonium cum aliquo ex his non dirimentibus, ſed ſolum impedientibus, & prohibentibus, peccet mortaliter, & teneatur abſtinere à contrahendo matrimonio ob tale impedimentum ſolum impediens? Et reſoluit *citata diſp.* 17. cum multis citatis, quod talis contrahens matrimonium cum aliquo impedimento non dirimente,ſed ſolum prohibente,non

peccat mortaliter, imo nec venialiter. Excepto illo, qui habet votum castitatis, vel Religionis, vel contraxit sponsalia cum alia: hæc enim duo impedimenta voti, & sponsalium sub mortali impediunt ne contrahatur matrimonium, & sunt impedimenta impedientia matrimonium non dirimentia. Cætera vero impedimenta matrimonij solum impedientia, vt vxoricidium, interfectio Sacerdotis, Cathecumenus, &c. hodie non impediunt sub mortali: Et sic non peccabit ille qui affectus aliquo ex illis contraxerit matrimonium Ratio præcipua Sanchez est, quia per consuetudinem, & tolerantiam Episcoporum iam obtinet præscriptio contra illas leges, ita vt nec petatur dispensatio pro vllo ex prædictis impedimentis solum impedientibus, excepto voto, & sponsalibus. Hæc doctrina multam habet similitudinem in nostro casu. Nam illa impedimenta posita à Sixto circa professionem, vt plurimum hodie sunt impedimenta non dirimẽtia post moderationem Clementis VIII. v. g. homicidium, & latrocinium; non enim dirimunt, sed impediunt tantum professionem. Quo posito (saluo meliori iudicio) pie videtur posse dici, quod homicida petens habitum Religionis, si sit occultus, non peccabit mortaliter, tum quia praxis videtur iam hanc consuetudinem introduxisse per annos viginti quinque à quo tempore Clemens VIII. reuocans Bullas Sixti V. voluit homicidium non esse impedimentum dirimens professionis, maxime cum neque ante Sixtum V. illam dirimeret. Et cum videamus post illam moderationem Clementis VIII. multos homicidas occultos Religiones intrare, vt animas suas saluent, & nemo illos condemnat nec obligat ed exeundum.

6 Secundo dico hunc Nouitium homicidam postquam

quam bona fide suscepit habitum, non teneri se manifestare, cum eius delictum sit omnino occultum. Probatur ex illo communi dicto Theologorum, quod preceptum conseruandæ propriæ famæ, & honoris, præualet cuicumque præcepto positiuo Ecclesiastico, de quo sunt multa exempla, & nos aliqua tradidimus in præcedentibus. Idipsum habetur *in cap. Quis aliquando.* § his authoritatibus. *de pœnit. dist.* 1. vbi dicitur: Non dico tibi vt te prodas. Quod adeo verum est, vt dicat Zerola *in 1. par. praxis ver.* hæretici. §. ad trigesimum quintum, quod nec hæreticus tenetur se prodere. Vide Nauarr. *consil. 5. de hæreticis. num. 3.*

7 Quæris: Quid si Prælatus ante receptionem habitus, & ante informationes factas, ex decreto Clementis VIII. huic homicidæ iuramentum exhibeat, rogans in genere an habeat aliquod impedimentum ex positis à Sixto V. an possit tacere hoc homicidium sine peccato: Difficilis sane quæstio est. Ad quam imprimis dico, quod si illius homicidium fuit omnino occultum, & præterea si fuit factum sine peccato, vt hoc videtur fuisse pro sui defensione & quia occidens fuit prouocatus: credo quod sine peccato poterit illud tacere, cum non teneatur prodere se, vt dixi; nec Prælatus possit licitè interrogare de delicto omnino occulto: & tunc homicida possit in negatione vti amphibologia se nescire, vel non fecisse, ita vt teneatur fateri, vel quid simile. Vide quæ dixi *tom. 2. Dub. Reg. ver.* Iuramentum *num. 13. & 16.* Si vero homicidium non fuit omnino occultum, est tamen occultum in hoc loco vbi habitum vult recipere, neque est spes vt detegatur, illique exhibeatur iuramentum, an habeat in genere aliquod impedimentum de assignatis à Sixto V. an possit negare, & dicere se nullum habere, intel-

ligens secum, vel apud se, se non habere impedimentum dirimens professionem, cum homicidium illius eam non dirimat? Videtur quod adhuc potest negare, tum quia eius homicidium hìc occultum est, neque est periculum quod vnquam diuulgetur, neque illud dirimat professionem: nec teneatur se infamare. Sed hoc resolute non assero, neque consulo. Hoc tantum dico; quod forte iuuabit ad hoc dubium videre dicta à Sanchez *tom.* 2 *Decalog. toto cap.* 28. & alios cum disputant de iuramento.

8 Adhuc circa hunc casum aduerto, mihi dictum fuisse istum occisum fuisse mortuum in hospitali publico quia erat pauper: quo casu, cum iste occisor occiderit prouocatus, & in sui defensionem, non tenetur aliquid restituere hæredibus defuncti, sed solum tenetur restituere expensas hospitali, quas fecit in ipsius curatione. Ita Lessius *lib.* 2. *de iust. cap.* 9. *dub.* 15. & Azor *tom.* 3. *lib. cap.* 11. *in fine.* Nam vnusquisque solum tenetur restituere damnum, quod dedit: at iste non intulit mortem, vt supra diximus: ergo non tenetur restituere damna secuta ex morte, sed solas expensas hospitalis factas pro vulnere leui quod causauit.

CASVS IX.

De professione cuiusdam Nouitiæ facta per metum, & alias circunstantias.

QVædam mulier in secreto contraxit sponsalia cum quodam viro: pater fœminæ de hoc factus certior, idque nimis moleste ferens, filiam inuitam posuit

posuit in Monasterio Olyssipone vt esset Monialis, ipseque pater, & mater minati sunt quod si tali viro nuberet, se illam exhæredaturos, & interfecturos: In vna domo eam incluserunt multis opprobriis afficientes ante ingressum Monasterij. Postea ad Conuentum Monialium deferentes, Prælatæ dixerunt, quod si illam efficaciter mouerent ad professionem, Conuentui erant multa donaturi. In Nouitiatu à multis Monialibus, maxime ab vna, solicitabatur ad professionem, ob munera, ac donatiua quæ huic speciali parentes mittebant. Quando ab Ordinario ad crates factum fuit examen libertatis, à parte interiori Conuentus astabat Magistra Nouitiarum prope illam, vt illius metu Nouitia veritatem sponsaliorum taceret: & se ad professionem faciendam paratam diceret: & ipsa Nouitia nolebat subscribere examini scripto à Vicario generali: ita vt aliquæ Moniales illā cogerent subscribere. Tempore professionis faciendæ sponsus Nouitiæ, (qui litem matrimonialem iam mouerat) coram Ordinario supplicauit, vt per censuras interdiceret Prouinciali, & Prælatæ Conuentus, ne prædictam Nouitiam ad professionem admitterent. Episcopus sub censura excommunicationis ipso facto mandauit Prouinciali, & Prælatæ, ne illam ad professionem admitterent, & sub eadem censura ne Moniales illi suffragium darent, donec lis matrimonialis finiretur. Quo non obstante, Prælata auditis suffragiis Monialium, Nouitiam ad professionem recepit. Professio facta est quasi clanculum, ita vt etiam extra Conuentum custodes vigiles adhiberentur, ne aliquod nouum mandatum professionem impediens de foris intimaretur. Et declaratur, quod aliquæ sunt Moniales, quæ Nouitiam audierunt dicentem se nunquam velum nigrum pro-

fessionis super caput suum fore imposituram.

His positis quæsitum fuit primo, an Ordinarius in hoc casu valide potuerit Prouincialem, Prælatum, & Moniales excommunicare, ne darent suffragia, ac professionem?

Secundo, an dicta professio fuerit nulla ex eo quod prohibita ab Ordinario, qui erat iudex examinis, & causæ Matrimonialis?

Tertio, an fuerit professio nulla ex eo quod in illa dederint suffragium Moniales excommunicatæ, & receperit professionem à Prælata excommunicata: & professa fuerit etiam Nouitia excommunicata: Nam etiam Ordinarius sub excommunicatione prohibuit Nouitiæ, ne profiteretur.

Quarto, an dicta professio fuerit nulla propter tot circunstantias metus reuerentialis, seu cadentis in virum constantem.

Quinto, an sit obligatio Ordinarij prædictam nulliter professam extrahere ab illo Conuentu, & eam ponere in alio loco tuto, & securo, vt posit libere respondere pro causa Matrimoniali, & pro causa professionis; cum constet illam in illo Conuentu non habere libertatem, tum ob prædicta, tum quia hodie post professionem illi stricte prohibeatur ne epistolas foras mittat, vel recipiat.

Iste casus multa inuoluit, quorum responsa iuuabunt ad multos alios casus similes quotidie contingentes. Et res fuit apud me noua, mirabilis, & non audita, & maxime, vt in tali vrbe eueniret.

1 Quod ergo attinet ad primum quæsitum, Sanchez *lib. 7. de Matrim. disput. 33. num.* 21. tenet cum multis Doctoribus, & textibus in causa Matrimoniali dum Religiosus, vel Religiosa citantur quod matrimo-
nium

nium ante contraxerint, non posse Episcopum contra illos, vel cõtra ipsorum superiores procedere per censuras excommunicando, vel aliam censuram fulminando. Ratio illius est, quia Religiosi habent priuilegia, maxime Mendicantes, vt non possint excommunicari ab Episcopis nisi ad id specialem facultatem habuerint. Vnde Concilium Tridentinum, quod vltimum Concilium fuit Ecclesiæ, & aliqua priuilegia Religionum reuocauit, in solis duobus, vel tribus casibus, quos ibi citat, concessit Episcopis vt possint contra Religiosos per censuras procedere tanquam Sedis Apostolicæ delegati. Hi casus sunt, primo vt quando Nouitij masculi, vel fœminæ exeunt à Nouitiatu ad mundum, possint Episcopi cogere per censuras Religiosos, vt eisdem exeuntibus restituant omnia supellectilia quæ attulerant. 2. vt possint per censuras cogere Moniales ad seruandam clausuram. 3. vt possint eosdem Regulares cogere per censuras ne celebrent Missas in oratoriis, *sess.* 25. *de Regul. cap.* 16. & ibidem *cap.* 5. *& sess.* 22. *in decreto de obser. in celebr. Miss.* Cum ergo Concilium quoties voluit posse Episcopos Religiosis censuras imponere, id expresserit, sicut in tribus citatis locis; signum est quod in aliis occasionibus id Episcopis denegauerit, sciens Religiosos habere priuilegia ne possint ab aliquo excommunicari, quæ priuilegia in illis solis tribus casibus expressis voluit derogare. Cum ergo iste casus, de quo agimus, videlicet, professionis dandæ, vel matrimonij contrahendi, nõ sit ex illis tribus, sequitur quod non potuerit Ordinarius in hoc casu excommunicare valide Prouincialem, Priorissam, & Moniales gaudentes citato priuilegio, ne professionem darent, vel suffragia prædictæ Nouitiæ.

2 In oppoſitum vero Farinacius in ſuo libro *Declarationum Cardinalium ad ſeſſ.25.cap.11. de Regular. prope finem*, ait Illuſtriſſimos Dominos Cardinales declaraſſe, quod Epiſcopi poterant per cenſuras procedere contra Prælatas Monialium, ſi non obedierint Epiſcopis in materia examinis Nouitiarum, certiores faciendo Epiſcopos, vel profeſſionem dantes ante prædictũ examen. Quod ſi dicas hunc librum Declarationum Cardinalium ex Farinacio, eſſe prohibitum ab Eccleſia in Catalogo Romano, & ideo non habere autoritatem. Dico, quod eandem Declarationem Cardinalium in terminis citat, & ponit Marzil, in ſuo libro *Declarationum Cardinalium ad citatam ſeſſ.25.Triden.*§. ſi Monialis. *ad cap.* 17. ſub his verbis: *Contra facientes ergo* (*Moniales, & Superiores*) *poterit idem Ordinarius coercere, non ſolum pœnis à Concilio Tridentino ſtatutis, & præſcriptis, ſed etiam Eccleſiaſticis cenſuris, & alijs iuris remedijs, nonobſtantibus quibuſcumque priuilegijs.* Sic ibi. Et ego non credo quod prædicta declaratio citetur falſo. Saltem enim Marzilla eſt author ſatis grauis, & pius, Religioſus, & Conſultor in ſancto Officio, Farinacius vero, licet in illo libro prohibitus ſit, eſt tamen Autor Catholicus, & in aliis libris ſuis valde laudatus apud Iuriſtas, & Romæ vixit. Vnde non videtur quod prædicta declaratio Cardinalium falſo citetur. Quod ſi vera eſt magis præponderat illa ſola, quam tot Doctores citati à Sanchez, dicentes non potuiſſe in hoc Ordinarium excommunicare Prouincialem, & Moniales. Et hoc ipſum contra Sanchez affirmat Salcedo *Addit. ad pract.* Bern. Diaz *cap.3. littera* A. §. punire. Et mihi videtur ſatis credibile propter dictam declarationem: & præterea quia in caſu tantæ neceſſitatis, ſi Ordinarius vellet procedere contra prædictas Moniales per alia iuris

iuris remedia sine censuris, vt per pœnas pecuniarias, vel quid simile, remedium esset tardum, & fere frustraneum, cum Moniales essent pauperes: & pœna excommunicationis plus timeatur, saltem à viris Religiosis, quam pœna pecuniaria, quæ fere nunquam effectum habet posita Religiosis. Hoc volui paulo fusius explicare, quia poterit non semel contingere, quando Ordinarij procedunt contra Religiosos.

3 Ad secundum, & tertium quęsitum simul dico imprimis, dato quod Ordinarius valide excommunicauerit Nouitiam, Prælatam, & Moniales dantes suffragia, prædictam professionem non fuisse nullam ex hoc capite præcise. Nam quod attinet ad Moniales, dato quod essent vere excommunicatæ, valide tamen possent dare suffragia Nouitiæ ad profitendum (quidquid sit de illarum peccato) probo, quia dare suffragium pro Nouitio, non est electio canonica, vt patet: nam in electionibus de multis eligitur vnus, aliis relictis. At in Nouitio non eligitur vnus relictis aliis: sed potius dare suffragium Nouitio, est approbare illum, non eligere. Quamuis ergo ius canonicum prohibeat ne excommunicatus valide eligat: non prohibet quin excommunicatus valide ferat suffragium pro Nouitio. Similiter dico de Nouitia profitente, & de Prælata excommunicata, quod licet ambæ essent excommunicatæ, adhuc professio esset valida, etiamsi essent excommunicatæ declaratæ, quales istæ non fuerunt. Quod autem professio excommunicati sit valida primo innuit Nauar. *lib.4. Consiliorum. tit. de sponsalibus. consil. 38.* dum ait valere matrimonium Catholici cum hæretica, licet per ius prohibeatur: æquiparant enim Doctores matrimonium carnale cum spirituali professionis, quoad valorem & obligationem. Et quoad excommunicatum emitten-

emittentem professionem validam, tenet expresse Rodriguez *tom. 3. quæst. q. 17. art.* 14. citans Innocent Abbatem, Rebuffum, & alios. Idem tenet Comitolus in *Respons. Moral. lib. 2. quæst.* 8. *ad finem.* Vbi ait validam fuisse professionem fœminæ cuiusdam, quæ ementito sexu, & habitu, fecit professionem in Conuentu Religiosorum Masculorum : & constat talem fœminam actu extitisse excommunicatam propter ingressum in clausuram monasterij virorum. Hoc ipsum denique colligitur ex cap. *Cum illorum. de sentent. excomm.* vbi dicitur quod fuit valida professio cuiusdam percussoris Clerici, quod est plus. Si vero ex parte Nouitiæ excõmunicatæ professio tenuit, etiam valida fuit ex parte Prælatæ, etiam excommunicatæ, quia est eadem ratio: nam professió est quidam contractus inter professum, & Religionem acceptantem: at excommunicatus non prohibetur facere contractus, etiamsi sit declaratus, vt Doctores tradunt in materia *de excomm.*

4 Ad quartum, quod est principale dubium, dico certissime hanc professionem fuisse nullam propter metum grauissimum variis modis incussum. Et antequam illud in particulari ostendam, suppono certissimum, quod professio facta per metum redditur nulla. Constat ex Concil. Trid. *sess. 25. cap. 19. de Regular.* vbi præcipuam causam ad probandam professionis nullitatem, ait esse metum, aut vim. Nunc probo in hac profesione interuenisse metum cadentem in virum constantem. Nam primo, parentes minati sunt mortem, & exhæredationem, & illam in domo particulari clauserunt ante ingressum Religionis, variis opprobriis afficientes: quæ omnia clare sufficiunt, imo superabundant ad causandum metum non quemcumque, sed cadentem in virum constantem: necdum in fœmina, sed

na, ſed etiam in viro robuſto. Minus vero malum comminatum, ſeu minor cauſa metus ſufficit circa fæminam, quia fragilis eſt, quam circa virum, vt dicatur metus cadens in virum conſtantem, vt late probat Sanchez *lib.4.de matrim.diſp.3.num.2.* & Sayr. citans multos: & ex dictis ibidem de metu cadente in virum conſtantem, ſatis conſtat metum incuſſum huic Nouitiæ fuiſſe viri conſtantis metum. Arbitrio vero iudicis relinquitur, iudicare quis ſit metus cadens in virum conſtantem, vt ait Sanchez *cit.diſp.5.lib.4.*

5 Particularis vero cauſa metus grauis fuit in fœmina comminatio exhæredationis facta à parentibus: hęc enim ſola ſufficiebat ad cauſandum metum grauem, vt tradit Sanchez *cit. diſput.5.num.25.* concurrit etiam quaſi forma carceris; eam namque parentes in particulari domo clauſam veluti carcerarunt. Concurrit præterea ſolicitatio Monialium intra clauſuram quæ ſolicitabant illam, vt profiteretur. Adde modum profeſſionis clanculum factæ, cum cuſtodibus extra poſitis, & cæteris quæ narrantur: quæ omnia ſuperabunde probant metum cadentem in virum conſtantem hic interueniſſe.

6 Addo, metum reuerentialem etiam interueniſſe tum ratione Magiſtræ Nouitiarum poſitę à tergo tempore examinis facti ad crates, vt Nouitia timeret dicere ſe nolle eſſe profeſſam: Imò & Abbatiſſa cum ſpe promiſſionum ſibi factarum, ſolicitans Nouitiam ad profitendum cauſabant metum reuerentialem, iuxta tradita à Sanchez *citato lib.4.diſp.6.num. 24. & ſeq.* vbi agit quarum perſonarum timor, vel reſpectus cauſet metum reuerentialem. Quod vero ſolus reſpectus, vel timor Abbatiſſæ ſperantis promiſſa munera ex profeſſione, ad illamque inuitantis, cauſaret metum reueren-

reuerentialem, tenet Nauar. *lib. 2. consil. tit. de confessis. consilio vnico num.* 4. Quamuis autem Sanchez *cit. disp.* 6. cum aliis 14. Doctoribus citatis dicat, solum metum reuerentialem non annullare professionem; nihilominus *citat. disp.* 6. *num.* 17. citat graues Doctores, qui dicunt annullare. Vltra quos id tenet expresse Brunorus *in locis, commun. ver.* Matrimonium *num.* 4. & citat vnam gloss. Iasonem, & Decium, & Marsylium. Fauet Lessio *lib. 2. de iust. cap.* 17. *num.* 35. *versic.* 13. *& num.* 46. §. Respondeo, & *nu.* 48. Tenet idem Riccius, & Sayro citati à Barbosa *in Remission. ad Tridentinum fol.* 146. *pag.* 2. *nu.* 4. & Valero Cartuxano *in lib. de different. vtriusque fori fol.* 193. *col* 1. *&* 2. cum multis, quos citat. Et super hæc omnia, in libro Declarationum Cardinalium Farinacij *ad sess.* 25. *cap.* 11. *de Regular.* § Omnimoda libertas, citatur quædam decisio Rotæ sub iudice Oradino anno 1586. per quam iudicatum fuit in causa cuiusdam fœminæ nobilis, metum solum reuerentialem annullasse professionem. Quæ omnia volui recensere pro casibus quotidianis, non tamen vt in hoc de metu solo reuerentiali iudicium meum interponam: qui voluerint, videant citatos hic à me Doctores.

7 Et quoniam casus quotidianus est, hoc in particulari aduerto ex Sanchez *tom.* 1. *Decalog. cap.* 5. *num.* 13. vbi ait metum grauem annullare professionem, etiam si vouens per tale votum habuit animum se obligandi; nam Ecclesia illum consensum irritat, & insufficientem reddit, vt ex illo obligatio non oriatur, aliàs nihil peculiare concederetur metui. Et citat Sanchez ad hoc, Sotum, Aragon. Rodrig. Philarcum, & Nauar. *in cap. Statuimus num.* 75. 19. *quæst.* 3. & per hæc satis puto responsum pro nullitate istius professionis ex parte metus incussi.

8 Nequid

8 Nequid vero omittamus ex illis quæ quæsita sunt: ad illud in particulari quod in 2. quæsito quærebatur, an videlicet ista professio fuerit nulla ex eo solum quod Ordinarius prohibuerit ne fieret,& facta sit contra illius expressum mandatum? Respondeo ex illo tantum capite,non fuisse nullam Nam iuxta commune dictum Iuristarum, multa fieri prohibentur, quæ tamen facta valent. Probo hoc imprimis à simili in matrimonio carnali.Tenet, ac probat efficaciter Sanchez *lib.3. de Matrim. disput. 32.* quod si Episcopus rigoroso mandato præcipiat Parocho ne certos sponsos matrimonio iungat in facie Ecclesiæ;& nihilominus Parochus inobediens,illos ad matrimonium admittat, quidquid sit de peccato Parochi, matrimonium erit validum, si tamen sponsi nullum habebant impedimentum dirimens matrimonium.Et inter alia *num. 2. ad finem*,id probat doctrina Adriani,dantis exemplum in Religioso,cui Prælatus per obedientiam prohibuit ne confessiones audiret:& ille tamen audiuit: tales confessiones erunt validæ, quidquid sit de peccato illius:nam Religiosus aliàs erat approbatus&c.Id ipsum ego probo *ex Concilio Trident.sess. 25.cap. 17.de Regul.* vbi prohibetur Abbatissam dare professionem Nouitiæ, antequam moneat Episcopum pro faciendo examine libertatis:& tamen,si Abbatissa omissa monitione, & examine Episcopi, Nouitiæ det professionem, erit valida, si aliàs non fuit impedimentum dirimens professionem. Colligitur clarè ex eodem capite, quia ibi non dicitur professionem aliàs fore irritam: sed Prælatam puniendam ab Episcopo.

9 Quod attinet ad vltimum quæsitum? Respondeo taliter professam non obstante coacta illa professione,extrahi posse,ac debere, & reponendam esse in loco tuto,

co tuto, ac libero, vt possit liberè respondere ad quæstiones matrimonij, ac professionis. Facit imprimis ad hoc casus similis *in cap. cum locum, de sponsal.* vbi Papa iubet, quod, vt certa fœmina responderet super consensu, & causa matrimoniali, eam iuberet iudex deponi in domo aliqua, vel loco securo, in quo puella dicere non timeret. Et ita obseruatur in praxi pro matrimonio: quod maiori iure fieri debet pro matrimonio spirituali, quod est professio, cum requirat maiorem libertatem. Et ita gloss. super dictum caput *cum locum. ver.* Nihil eam timere, ait spectare ad iudicem partes reponere in loco tuto, & securo, & citat plures textus. Id ipsum habetur ex declaratione Cardinalium apud Marcillam ad *sess. 25. cap. 17. de Regul.* vbi ait, sic declarasse Congregationem illam. *Si Monialis, aut Nouitia neget se esse professam, Ordinarius audire potest illam extra monasterium.* Quo nil clarius potest desiderari. Eandem declarationem citat Farinac. citato suo libro *Declarationum ad sess. 25. cap. 17. de Regular.* Id ipsum docuit, & consuluit Nauar. *lib. 2. consiliorum tit. de confessis,* vbi respondit quandam Monialem professam, de cuius professionis valore dubitabatur, extrahendam fore à monasterio, & reponendam in loco securo. Casus vero ibi à Nauarro positus nostro similis, fuit sic. Quidam pater filiam adduxit ad Monasterium, non quidem eo animo, vt profiteretur, sed vt postea illam è Monasterio extraheret, ac nuptui daret. Moniales interim illam solicitarunt vt fieret Monialis, idque persuaserunt, & facta est Monialis, professa, non sponte, sed coacte ob importunas preces Monialium. Pater indignatus, obtinuit à Vicario Generali vt post professionem ad crates inquireret ab illa, an libere esset professa: illa de intus respondit absolute, se esse

se esse professam. Institit iterum pater, vt puella extraheretur à Conuentu, & in loco libero rogaretur de consensu professionis. Illa extra Conuentum posita in loco libero, exhibito iuramento à Commissario causæ, respondit se numquam habuisse animum faciendi professionem. Quo viso, ait ibi Nauarrus non esse standum priori dicto quod dixit intra Conuentum, ob metum Monialium reuerentialem: sed standum fuisse dicto, seu confessioni secundæ factæ in loco libero. Et sic videtur dicendum in isto casu, in quo iste sponsus ante professionem protestatus est de nullitate ipsius: & hodie instat vt extrahatur à monasterio ad locum tutum. Vt autem extrahatur non est necessaria licentia Sedis Apostolicæ, ne violet clausuram, quam vouit iuxta Tridentinum: Sic enim exiens non incurret pœnas impositas violanti clausuram: cum illæ ponantur contra professas verè, de quarum professione non dubitatur: quod in ista non concurrit, cum illius professio, vel nulla sit, vel saltem nimis dubia. Adde quod sic exiens, iam exit cum licentia Sedis Apostolicæ, eo quod Cardinales nomine Papæ declararunt posse extra Conuentum interrogari, vt proxime diximus.

10 Adhuc pro maiori euidentia nullitatis in ista professione repertæ, considero, quod licet Sanchez *citata disput. 6. lib. 4. de Matrim.* neget solum metum reuerentialem annullare professionem, concedit tamen quod si cum illo concurrant, & iungantur minæ, tunc annullabunt. In hoc vero casu factæ sunt minæ mortis, & exhæredationis, vt vidimus. Noto vltimo quod Molina *tom. 3. de instit. 1. p disp. 579. num. 29.* §. vtrum autem, ait, quod renunciatio facta à filiis circa suas legitimas coram patre, ob metum reuerentialem, etiamsi iuramento firmetur, esse nullam, & *tom. 2. disput. 267.*

*num.*4.ait metum reuerentialem, si efficiat promissionem mixte inuoluntariam, annullare Quæ omnia faciunt pro nullitate istius professionis. Vide Sotum 6. *de iustit. quæst.* 2.*art.*1.

CASVS X.

De alia professione Nouitiæ dubia ex defectu suffragiorum.

IN quodam Conuetu Monialium, Prælata conuocauit capitulariter Moniales ad recipienda vltima suffragia pro Nouitiæ professione. Et iuxta statutum, & consuetudinem illius Ordinis ponitur vrna in loco publico plena fabis albis, & nigris mixtim, ex qua singulæ suffragium daturæ extrahunt fabam, vel albam pro Nouitiæ approbatione, vel nigram pro illius reprobatione: & has fabas albam, vel nigram adducunt secrete coram Prælata, & inijciunt in aliam vrnam; vnde extractæ omnes fabæ examinantur pro Nouitiæ approbatione, vel eiectione. Contigit, vt quædam Monialis accedens ad primam vrnam, cum esset nimis scrupulosa, nec se resolueret pro Nouitia recipienda, vel eijcienda, clausis oculis, se Deo commendans, tulit vnam fabam, non videns an alba esset vel nigra, & injecit in vrnam coram Prælata. Sed post diuulgatum scrutinium, ex votis datis, & negatis, & ex numero Monialium suffragantium, intellexit se fabam nigram, & reprobatiuam iniecisse. Alia Monialis vetula, & cæca corporeis oculis, accedens ad primam vrnam, cum nec posset dignoscere de albo, & nigro, & ibi prope vrnam

nam esset quædam Monialis, quæ repugnabat professioni Nouitiæ, hæc Monialis posuit in manu cæcæ fabam nigram, dicens illam esse fabam, quam debebat in vrnam mittere: cum tamen hæc cæca non haberet animum negandi suffragium, vt ipsa statim dixit publicato scrutinio fabarum, dicens se talem animum non habuisse: Publicato scrutinio fabarum, media pars Monialium omnium sic suffragantium suffragata est pro Nouitia, videlicet 14. & alia media pars 14. negauit suffragia, ita vt maneret absque vllo excessu suffragiorum. Prælata intendens consulere Prouincialem quid in hoc faciendum sibi esset, post decem, vel duodecim dies informata de duabus illis Monialibus, seu de modo quo suffragium dederunt cæca, & alia scrupulosa, conuocauit secundo Moniales ad capitulum, illisque proposuit in priori electione interuenisse errores graues, propter quos electio fuit nulla, & proinde iterum darent suffragia libere, & sine errore circa Nouitiæ receptionem, vel eiectionem. Hoc audito, aliquæ Moniales, quæ professioni resistebant, exierunt à capitulo, dicentes quod appellabant à secunda suffragiorum receptione, dicentes Nouitiam expellendam, eo quod in prima electione non habuerit excessum suffragiorum supra dimidiam partem Conuentus. Prælata nihilominus recepit vota aliarum quæ remanserunt, quæ erat maior pars Conuentus, & hæc dederunt pro Nouitia duo suffragia vltra dimidiam partem Conuentus, etiam computatis illis quæ abeũtes suffragari noluerunt. Et declaratur quod istæ quæ nunc secundo suffragari noluerunt, iam ante ingressum illius in Conuentum, illius ingressui restiterunt. Denique ad tollendos omnes scrupulos Prouincialis absens, & consultus, suum suffragium per scriptum de-

dit illi Nouitiæ, & cum suffragio Prouincialis habuit Nouitia vnum suffragium excessus stante etiam priori electione, in qua Nouitia habuit 14. suffragia pro se, & 14. contra se, & cum suffragio Prouincialis habuit 15. pro se, & 14. contra se, & sic ex mandato Prouincialis admissa est ad professionem. His positis quæruntur multa.

Primo, an prima suffragiorum receptio fuerit nulla propter duo illa suffragia cæcæ, & scrupulosæ clausis oculis suffragantis?

Secundo, an Prælata post duodecim dies cognito errore, ac dolo suffragiorum, potuerit secunda vice pro Nouitia suffragia totius Conuentus recipere?

Tertio, an secunda electio (sic voco, licet suffragium dare pro Nouitio non sit eligere.) An inquam secunda electio vel suffragiorum receptio valida fuerit nonobstante quod aliquæ exeuntes noluerunt suffragari, imo appellationem interposuerint.

Quarto, vtrum appellatio facta ab illis valida fuerit, an vero friuola iudicanda sit?

Quinto, an Prouincialis absens possit suffragium dare pro Nouitiæ professione, sicut dant cæteræ singulæ Moniales.

1 Ad primum quæsitum respondeo primo, prædictam electionem fuisse nullam, & merito rescindendam, propter duo illa suffragia cæcæ, & scrupulosæ tali modo suffragantium. Probo imprimis, quia ignorans, vel errans non consentit per multos textus citatos à glossa *in Clementina 1. de procuratoribus, in verbo* Scienter. vt habetur *cap. Quamuis. dist. 38. & cap. Si de beneficio, de præbend.* At illa Monialis clausis oculis sumens fabam, ignorauit quale daret suffragium, vt patet: ergo non consensit, & proinde non elegit. Item de

illa

illa cæca dicendum,quod cum errauerit,dando fabam nigram pro Nouitia, quam aliàs volebat recipere ad Ordinem,vt ipsa postea declarauit, taliter suffragando errauit contra intentionem suam, vt patet: ergo non consensit Secundo, de illa quæ clausis oculis extraxit fabam,constat quod non dedit suffragium per electionem, sed per sortes, patet, quia eligere per sortes est, quando non nititur quis arte, verbo, vel ratione discernente merita, sed res committitur fortunæ, casui, vel diuinæ prouidentiæ:& sic fecit ista dans suffragium clausis oculis, rem committens diuinæ prouidétiæ. At in iure non permittitur electio per sortes, vbi requiritur discretio meritorum circa eligendum, sicut requiritur pro discernendis meritis Nouitij, ne recipiatur inhabilis ad Ordinem: ergo suffragium istius fuit nullum. Quod autem electio per sortes sit prohibita in iure,constat ex cap.*Ecclesia.de sortilegijs*.Tertio, fuit etiam hoc suffragium nullum,quia fuit incertum, & obscurum,vt patet:at suffragium incertum est,nullum in iure,habetur in cap.2.*de elect. in 6*.& ibi glossa, *ver.*Incerta,quæ hanc causam assignat:nam suffragium incertum non exprimit consensum sicut oportet: sequitur Couar.2.*variarum,cap.*16.*num.* 2. & Rodriguez *tom.*2. *quæst. q.* 51.*art.* 4. vbi ait suffragium debere esse clarum,certum,& non conditionatum,&c.Confirmatur ex cap. *Cum clamor. de testibus.* vbi dicitur quod dictum obscurum habetur pro non dicto: at votum suffragantis oculis clausis,ex se fuit satis obscurum,vt patet:ergo fuit nullum.Idem habetur *cap.in nostra de prob.at.* Quarto hinc colligo rationem Theologam, quæ est huiusmodi.Doctores cum D.Thom.1 2 *quæst.*13.dicunt quod electio voluntatis internæ fit, quando prius intento fine, & cognito per intellectum, voluntas ex

multis oblatis mediis ad assequendum talem finem, post consultationem mediorum eligit, & adhæret vni medio relictis aliis: & tunc per actum externum tendit ad illud medium, & finem intentum. In hoc vero casu dans suffragium clausis oculis nihil horum fecit; non cogitauit de fine, non habuit consultationem de mediis, nullum elegit finem, vel medium in particulari, vt patet: ergo illius electio externa nón fuit electio Theologica, cum non processerit ab actu electionis internæ, sed fuit sortibus se committere, quod est prohibitum in iure. Quinto, in particulari de suffragio dato à cæca, cui alia Monialis non bene affecta Nouitiæ, dedit fabam nigram, & cæca volebat dare albam; constat hoc votum fuisse nullum, quia fuit inuoluntarium, & proinde non liberum: at suffragium inuoluntarium & non liberum est nullum in iure, *cap. Vbi periculum.* §. Cæterum. *de elect. in 6.* illis verbis. (*cessat electio dum libertas adimitur eligendi.* Et dolo deceptus non dicitur consentire, iuxta l. *& eleganter. ff. de dolo.* vbi Bartholus, & Iuristæ communiter, dicentes quod consensus dolo extortus, non est consensus, de quo optime multos citans videatur Sanchez, *lib. 1. de Matrim. disputatione 64. num. 3.*

2 Ad secundum dico, potuisse, ac debuisse Prælatam cognito errore duorum illorum suffragiorum, secunda vice Moniales conuocare ad nouam suffragiorum receptionem. Probatur, quia quando prima electio fuit nulla ob aliquem deffectum substantialem, bene potest Præses electionis procedere ad secundam electionem. Habetur expresse *in cap. cum terra de elect. & tenet Innoc. in cap. consideráuimus eodem tit.* Butrius *cap. Auditis num. 2. vers. concludendo. Abbas in cap. publicato. num. 9. de elect. Rodrig. citat. quæst. 51. art. 7.* & alij communiter.

muniter. Dixi, quod debuit, ac tenebatur Prælata facere secundam electionem detecto errore prioris, quia Prælatus ex officio tenetur prouidere ne quis lædatur iniuste: At in prima electione Nouitia fuit læsa iniuste, cum duo suffragia sibi sunt negata iniuste, vnum per dolum in cæca: aliud per temeritatem in scrupulosa claudente oculos, quæ postea in secunda electione pro Nouitia suffragata est. Vide *Repertorium Inquisitorum ver.* Testes, §. item nota *fol.* 472. vbi asserit cum Doctoribus ibi citatis, ex textu, quod cum testis deposuit confuse, potest, ac debet iudex iterum testes recipere, vel illum confuse testificantem, interrogare secunda vice: quod facit ad præsens intentum. Imo ex superabundanti, dico, quod si constaret iuridice, in prima electione illam cæcam iniecisse fabam nigram per dolum contra suam voluntatem: Si constaret etiam illam quæ clausis oculis abstraxit fabam, abstraxisse, & iniecisse nigram; dico quod in tali casu prima electio valida fuit, & non fuit necessaria secunda. Probo ex supradictis, nam cum saltem illud suffragium datum clausis oculis fuerit incertum, & proinde nullum in iure, tale suffragium non fuit numerandum inter alia: ac proinde mansit Nouitia cum 14. suffragijs pro se, & cum 13. tantum contra se, ideoque habuit maiorem partem communitatis. Si item suffragium à cæca datum per dolum fuit nullum, quia non liberum iuxta prædicta, habuit Nouitia quatuordecim suffragia pro se, & 12. contra se, & proinde non fuit necessaria secunda electio, sed ex vi primæ poterat profiteri.

3 Ad tertium dico rem esse certissimam, quod secunda electio, seu suffragiorum receptio valida fuerit non obstante quod aliquæ exeuntes noluerint dare suffragium, & appellauerint. Nam quod attinet ad pri-

mum, quod illæ noluerint suffragium dare, id non annullauit electionem factam ab illis quæ remanserunt, quæ erat maior pars communitatis legitime congregatæ: & illæ exeuntes iam fuerant vocatæ, & iussæ a Prælata vt secundo darent suffragium: suo vero discessu, renunciarunt iuri quod habebant ad suffragandum, quæ renunciatio non nocet electioni ab aliis legitime celebratæ. Habetur expresse *in cap. cum nobis de elect.* vbi de quibusdam vocatis ad electionem, & exeuntibus, nec volentibus interesse, ait Papa, non esse curandum, neque per illorum exitum electionem factam à manentibus fuisse impeditam: *quia* (inquit textus) *ad electionem faciendam accedere noluerunt alienos se fecisse videntur, propter quod &c.* Idem colligitur ex cap. *Quod sicut. de elect.* Et est communis Doctorum, maxime Abbatis ad dictum cap. *cum nobis num. 3.* Vide omnino Nauarrum *lib. 1. consil. tit. de elect. consil. 3. num. 1.*

4 Ad quartum dico quod appellatio interposita ab exeuntibus fuit friuola, & non recipienda, imo quod fuit nulla. Probatur, quia fuit facta contra ius: Nam, vt supradiximus, Prælata iuxta Canones potuit facere secundam electionem: ergò appellatum fuit contra decretum iuris, & proinde illicitè. Præterea fuit appellatum ab illis, quæ ante ingressum Nouitiæ in Conuentum, iam illi suffragia denegauerunt, & proinde non bene affectæ videntur appellasse, & non animo zeli. Adde quod nec ipsæ appellantes fuerant læsæ in se, neque Conuentus manebat læsus in Nouitiæ receptione, vt supponitur, & proinde appellatio fuit friuola, frustratoria, & proinde non recipienda: vnde non potuit aliquid impedire. Colliguntur hæc omnia ex cap. *Bona. il primeiro. de elect.* & ex cap. *constitutus de appellat.* & o diz Butrio in cap. *Considerauimus de elect.*

Ad

Ad quintum dico potuisse Prouincialem in hoc casu stante suffragiorum æqualitate, dare suffragium pro illa, & cum solo excessu suffragij illius præcipere vt ad professionem valide admitteretur.

Sed quoniam in hoc etiam puncto dubium fuit exortum; & viri docti consulti responderunt per scriptum, non posse Prouincialem alicuius prouinciȩ dare suffragium in professione Nouitiæ, sicut dant singulæ Moniales, ideo quo res clarior fiat, peculiarem de hoc sequentem moueo quæstionem.

CASVS XI.

De Prouinciali dante suffragium in professione Nouitiæ.

IN materia casus proxime præcedentis, vir quidam doctus per scriptum consultus dixit, non posse Prouincialem vnius Prouinciæ in quouis Conuentu eiusdem prouinciæ, in quo repertus fuerit ferre suffragium pro Nouitij cuiuscumque professione: quod si verum esset, minus posset dare suffragium pro Nouitiæ professione, & in absentia, cum circa Nouitiam maior videatur difficultas iuxta dicenda.

1 Hanc partem negatiuam probabat ex Nauarro *in consilio tit. de Regul consilio* 62. primæ impressionis. In quo refert, quod quidam Nouitius in Ordine Carmelitarum recurrit ad suum Generalem Romæ commorantem, ferens secum testimonium Conuentus à quo fuit expulsus, ex quo constabat quod media pars Conuentus pro illo fuerat suffragata, & altera media pars

Conuentus illi suffragia denegauerat : & stante hac æqualitate suffragiorum postulabat à Generali vt se professum faceret. Et respondet ibi Nauar. *n.3.* & 4. Generalé non potuisse illum facere professum; quia iuxta Panor. ibi citatum Generalis non potest creare Monachum absque consensu Conuentus: idest absque consensu maioris partis Conuentus. Quibus verbis clare videtur Nauar. innuere non potuisse Generalem dare suffragiũ pro Nouitio. Si enim id posset, facilè foret dicere in illo casu, stante illa æqualitate suffragiorum: do illi meũ suffragium, & cum illius excessu manebit cũ maiori parte suffragiorum Conuentus. Quod ipsum videtur ibi clarius dicere Nauar. *n.*4. vbi dicit, quod recipere ad professionem pertinet ad Conuentum, & ad Prelatum immediatũ Conuentus, non vero ad Prælatum mediatum, & remotum ipsius Conuentus. Citat ad hoc Nauar. *capitulum ad Apostolicam de Regular.* cum ibi notatis. Et vis rationis illius est, quod solus Prælatus non est persona acceptans sine Conuentu, vt det professionem : sed Prælatus cum Conuentu simul sunt persona acceptans: Nouitius vero est persona acceptata. Et remittit se Nauar. ad id quod dixerat *in cap. statuimus de Regular.* Aliter arguebat ille Doctor consultus dicens, Ecclesiam ideo vnum annum probationis, seu Nouitiatus assignasse Nouitiis, vt fratres Conuentus, in quo Nouitius viuit, sufficiens haberent tempus ad dignoscendos, & expertos habendos mores Nouitij per annum. Cum vero Prouincialis non trahat moram in quouis Conuentu, non poterit Nouitij mores experiri, nec scire an ad Religionem aptus sit, & proinde non bene poterit pro illo ad professionem suffragium ferre. Et huius opinionis fuerunt alij duo viri docti cuiusdam grauis Conuentus ob proxime datam

tam

rationem. In extremam opinionem alij abierunt entes non solum Prouincialem dare posse suffragium in quouis Conuentu, sed etiam Secretarium ius Prouincialis de mandato ipsius Prouincialis, eo od Secretarius sit officialis publicus prouinciæ.

Hoc non obstante ego dixi, & dico posse Prouincialem ferre suum suffragium in professione Nouitiæ istentis in Conuentu sibi subiecto: quod si probauerimus de professione Nouitiæ, à fortiori probatum it quod poterit dare suffragium in professione cuiscunque Nouitij suæ prouinciæ. Probo ergo quoad Nouitiam, ex regula in cap. *cui licet quod est plus, licet itique quod est minus. de Regul. iur. in 6.* vbi glossa dat exempla. At Prouincialis potest recipere Nouitiam ad habitum quod est plusquam pro illa dare suffragium ad professionem, vt patet: Item Prouincialis potest dare suffragium in electione Abbatissæ, vt suppono certum, & probaui 1. *tom. Dubiorum Regul. ver.* Abbatissa: Ergo poterit etiam dare suffragium in eo quod est minus, videlicet in professione Nouitiæ. Quod vero maius sit dare suffragium in electione Abbatissę, quam suffragari pro Nouitia: constat, quia electio Abbatissæ est canonica & secreta, facta per schedulas secretas: quæ ambo desunt in suffragio dãdo pro Nouitia, cuius receptio per suffragia non est electio vera. Et præterea dignior persona est Abbatissa, & Conuentui magis necessaria quam sit Nouitia. Et confirmatur, quia hæc ambo maius, & minus sunt eiusdem ordinis, vtrumq; enim est dare suffragium tam pro Abbatissa, quam pro Nouitia. Et vtraque persona habet quodammodo ordinem inter se, Abbatissa videlicet ad professam, & professa ad Abbatissam: & vtraque ad bonum Conuentus, cuius Prouincialis est caput, & Prælatus. Et sic hoc

hoc loco non habet locum regula iuris citata à Nauarro, quod scilicet à separatis non fit illatio: non enim sunt separata suffragari pro Nouitia, & suffragari pro Abbatissa, vt diximus, sed similia, & fere subordinata.

3 Imo hæc duo sunt connexa, dare suffragium, vel licentiam ad ingressum Religionis, & dare suffragium ad profitendum: de connexis vero, seu æquipolentibus idem est iudicium, *lex fin. ff. mandat*. Vnde non potest nocere expositio regulæ supradictæ, *cui licet quod est plus*, dicens, intelligendum esse quando illa plus, & minus ordinantur ad idem, vel vnum ordinatur ad aliud, vel vnum includitur in alio: hæc enim tria reperiuntur in hoc quod est recipere Nouitiam ad ingressum Ordinis, quod est plus, & recipere illam ad professionem dando suffragium quod est minus: & Prouincialis potest facere illud maius, recipere ad ordinem: ergo poterit illud minus quod est per suffragium recipere ad professionem. Secundo probatur ex declaratione citatæ regulæ *cui licet* &c. tradita à glossa in cap. *visis* 16. *quæst*. 2. vbi ait dictam Regulam explicari, vel confirmari per cap. *præcipimus* 12 *quæst*. 1. & in hoc capite præcipitur quod Episcopus dispenset, & habeat pecuniam Ecclesiæ, & causam assignat. Nam si Episcopus gubernat animas, quod est plus, etiam gubernabit pecuniam Ecclesiæ, quod est minus. Tunc sic. Si Prouincialis dat suffragium in electione Abbatissæ, & recipit Nouitiam ad habitum, quæ sunt plus: etiam recipiet Nouitiam ad professionem per suum particulare suffragium, quod est minus. Tertio probatur ex ratione naturali: nam si singulæ Moniales dant suffragium in professione Nouitiæ, eo quod sunt membra istius Conuentus: ratio dictat vt idem possit facere Prouincialis, eo quod sit caput istius Conuentus, cum

sit

ſit Prælatus illius. Facit omnino quod tenet Panorm. cap. *ad Apoſtolicam*, citans multos text. & Doctores, videlicet, quod ſolus Prælatus per ſe abſque Conuentu poteſt facere valide profeſſionem nouitio abſque ſuffragiis Religioſorum. Quod licet non ſit receptum, neque ego approbo, facit tamen ſatis credibile dictum tanti Doctoris, & Bartoli, & aliorum, vt ſaltem poſſimus dicere quod poterit Prælatus per ſuum ſuffragium, Conuentuſque ſuffragia recipere ad profeſſionem nouitiam, quam ipſe recepit ad habitum. Vltimò confirmatur, quia in Religione iſtius Nouitiæ (idem credo fit in aliis) quando Prouincialis vult pro maiori ſolemnitate, ipſe per ſe facit profeſſionem Nouitiæ, non Abbatiſſa, & Nouitia in manibus Prouincialis valide profitetur, admittitque Prouincialis ad ipſam profeſſionem ſolemnem: cur ergo non poterit paulo ante dare ſuffragium ad iſtam profeſſionem, ſicut dant cæteræ Moniales?

Quod attinet ad id quod in oppoſitum adducitur ex Nauarro de Generali Carmelitarum, noto primo, quod Nauarrus non ait dictum Generalem dediſſe ſuffragium pro Nouitio, neque id ſupponit Nauarrus, ſed ſolum innuit, quod ex officio, quatenus ſolum iudex cauſæ, non dando ſuffragium, non poterat illum facere profeſſum: ſecus forte dicturus Nauarrus, ſi ipſe Generalis vellet ſuum ferre ſuffragium, iuxta ſupradicta à nobis. Quod vero ſpectat ad dictum Nauarri dicentis, ex cap. *ad Apoſtolicam de Regular.* colligi, dare profeſſionem Nouitio pertinere ad ſolum Prælatum immediatum Conuentus, non ad Prælatum mediatum, Prouincialem ſcilicet, &c. ſuperiores, dico imprimis nullum verbum in citato capitulo contineri, quod faueat dicto Nauar. niſi hoc: *Abbate per ſe vel per alium profeſſionem*

professionem recipiente Monasticam. Hæc autem verba non probant quod vult Nauarrus: nam licet dicatur hîc, quod Abbas per se recipiat professionem illud *per se*, non excludit quod Generalis illius Conuentus si sit præsens, posit recipere illam professionem inuito Abbate conuentus, cum Generalis sit verus Prælatus illius Conuentus. Et in mea prouincia vidi Prouincialem recepisse ad professionem per se quẽdam Nouitium, non vero Goardianum, qui erat Prælatus immediatus conuentus, & erat ibi præsens, & nemo professionem accusauit vsqúe hodie. Explico ergo & citatum textum, & ipsum Nauarrum, dum dicunt dare professionem pertinere ad Prælatum immediatum Conuentus cum ipso conuentu, non vero pertinere ad Prælatum superiorem mediatum, hoc solum velle: quod vt professio sit valida debet consentire Prælatus Conuentus, & ipse Conuentus per sua suffragia, hoc vero non pertinere ad solum Prælatum mediatum, & generalem Conuentus, ita videlicet vt ipse solus Prælatus mediatus, & Generalis per se solum facere possit professum absque suffragiis Conuentus. Alludit enim textus, & Nauarrus ad morem fortasse antiquum, per quem solus Prælatus faciebat professum absque consensu Conuentus; & hoc solum negat Nauarrus posse facere Prælatum mediatum Conuentus; & hæc sola est mens Nauarri in toto illo consilio si bene attendatur. Non vero negat Nauarrus quin Prælatus mediatus, & Generalis Conuentus posit cum consensu, & suffragiis Conuentus dare per se professionem præsente Prælato immediato Conuentus: nec proinde negaret posse eundem Prælatum mediatum, seu Prouincialem dare suffragium ad professionem Nouitij, quãdo recipiuntur suffragia à cæteris Religiosis Con-

ſis Conuentus. Alia quæ obiiciuntur ex Nauarro, difficultatem non habent, & ex ſupradictis facile ſoluuntur.

4 Ad aliam obiectionem, qua dicitur dari annum probationis, vt Religioſi poſsint experiri mores Nouitij, Prouincialem vero ordinarie abſentem non poſſe illos experiri; dico non habere fundamentum; vt enim ſufficienter pro Nouitio detur ſuffragium, non requiritur exacta, & quotidiana experientia Nouitij. Sufficit quod habeatur notitia per bonam informationem Fratrum. Probo multis exemplis. Primo, ſi antequam recipiantur ſuffragia ad profeſsionem Nouitij triduò antea aliquis Religioſus denuo veniat ad habitandum in illo Conuentu aſsignatus per Prouincialem, iſte vocem habens in Conuentu, valide ſuffragium feret pro Nouitij profeſsione, vt patet; & tamen per ſolum triduum mores Nouitij non cognoſcit. Secundo, quando Fratres ex Portugallia vadunt ad capitulum generale Romæ v.g. celebratum, ibi dant ſuffragium pro Generali, illi Religioſo Italo, vel Gallo, quem numquam viderunt, & cuius mores numquam ſunt experti: ſolumque ducuntur per informationem bonam ibi triduo acceptam. Plus vero eſt ſuffragari pro Generali, quam pro Nouitio. Tertio, efficacius probatur, quia Nouitius poterit efficere totum annum Nouitiatus validũ, ſi cum habitu Ordinis exiſtat extra Conuentum de licentia Prælati toto anno nouitiatus, vt tenet Sanchez *tom* 2. *Decal. lib.* 5. *cap.* 4. citans multos & graues Doctores, etiam recentiores id affirmantes: Inter quos eſt Nauarrus *conſil.* 42. *de Regulari.* affirmans quendam Nouitium valide profeſſum fuiſſe, qui ſolum per mẽſem & medium extitit intra Conuentum anno nouitiatus, reliquum vero tempus eiuſdem anni nouitiatus

extitiſſe

extitisse extra Conuentum in domo sæculari extra Cōuentum. At de Nouitio sic toto fere anno existente extra Conuentum, non poterant Religiosi Conuentus sumere exactam, & quotidianam experientiam de vita, & moribus, nisi per informationem. Et hanc etiam poterit habere Prouincialis absens à Conuentu Nouitij fere toto anno, per informationem iuridicam, & iuratam Religiosorum eiusdem Conuentus, qua informatione ductus possit secure, & sufficienter pro Nouitio vel Nouitia suffragium dare ad professionem.

5 Nec vero capitulum *statuimus. de regularitat.* ad quod se Nauarrus remittit, aliquid continet contra à nobis hîc dicta, imo agit de nimis diuersa materia. Quod vero alij dicebant è contra, Secretarium Prouincialis posse dare suffragium pro Nouitio in quouis Conuentu eiusdem prouinciæ, in quo repertus fuerit, nullum habet fundamentum apparens. Non enim illud potest dare, eo quod solum sit Officialis prouinciæ: hoc enim non sufficit, cum non sit Prælatus, vel caput illius Conuentus, neque Conuentualis habitator in illo, & proinde non habet vocem in Capitulo illius Conuentus, sicut habet Prouincialis Prælatus.

Et propter à me hactenus dicta, tres alij Doctores graues Olyssipone huic sententiæ subscripserunt dicentes in terminis, posse Prouincialem ferre suffragium pro Nouitiæ professione in Conuentu sibi subdito.

CASVS

CASVS XII.

De quodam Conuentu Monialium, quem Prælatus illius dimisit regimini Ordinarij sæcularis, vel Episcopi.

IN Ordine Minorum, & in vno capitulo Prouinciali cuiusdam prouinciæ, Commissarius Generalis præsidens in capitulo, cum Diffinitorio decreuerũt, quod certus Conuentus Monialium eiusdem prouinciæ ob certas causas molestas eximeretur ab obedientia, & regimine Prælatorum Ordinis, dimitteretúrque gubernationi Ordinarij sæcularis. Intimatum est hoc decretum Abbatissæ Conuentus, quæ libenter acceptauit, & Archiepiscopo Diœcesano se subdit, qui Conuentus regimen acceptauit, & vt facilius acceptaret accesserunt epistolæ Regis Hispaniæ, suadentes etiam vt acceptaret. Tempore quo intimatum est prædictum decretum ordinis Abbatissæ, aliquæ graues Moniales appellarunt à dicto mandato, & decreto Commissarij generalis ad Generalem totius Ordinis, qui Romæ existens appellationem acceptauit, & habuit prædictam dimissionem tanquam nullam, & cassam. Eaque appellatione nonobstante, & admissione appellationis, Ordinarius sæcularis acceptauit prædicti Conuentus administrationem, & regimen in spiritualibus, & temporalibus, ac si foret Prælatus illius. Quo posito, quæsita sunt multa.

Primo, an dictus Commissarius generalis cum Diffinitorio capituli potuerit abdicare à se prædictum regimen talis Conuẽtus, illumque dimittere Ordinario.

Secundo, an dato quod potuerit dimittere illum, talis dimissio fuerit nulla, vel saltem suspensa propter appellationem interpositam ab illis Monialibus.

Tertio an Archiepiscopus potuerit valide, & iuste acceptare talis Conuentus regimen cum solo Regis mandato, absque speciali decreto Summi Pontificis? possitque tale regimen retinere?

Quarto, vtrum illæ paucæ, vel plures Moniales potuerint valide appellare ad Patrem Generalem, ne fieret talis dimissio Conuentus ad Ordinarium.

1 Et quidem pro parte affirmatiua, quod Commissarius generalis cum Diffinitorio potuerit valide dimittere prædictum Conuentum Ordinario, videtur sic probari: Nam Commissarius generalis Ordinis Minorum in sua familia potest omne illud quod potest Generalis in toto Ordine, vt constat ex Bulla vnionis Leonis X. & ex statutis generalibus Segouiensibus, titulo *de Commissario generali*. At Generalis Ordinis, cum sibi visum fuerit conueniens, potest dimittere & relinquere Ordinario vnum Conuentum fratrum, seu Monasterium, vt habetur expresse in *Compendio Mendicantium, ver.* Ædificare. §. 8. Ergo & Commissarius generalis in sua familia poterit dimittere vnũ Conuentum Monialium eidem Ordinario, maxime si ob causas iustas sibi cum Diffinitorio conueniẽs videatur. Secundo, multi & graues Doctores etiam recentiores dicunt posse Prælatum exemptum, suum subditum exẽptum subiicere Episcopo, vt Episcopus illum absoluat à casu reseruato, v. g. hæresi, (si hodie Episcopus potest) à quo casu ipse Prælatus Regularis non potest talem subditum absoluere; quos Doctores citat, & sequitur Sanchez *lib.4. Decal.cap.39.num.32.* Ergo etiam poterit suas subditas vnius Conuentus subiicere eidem

lem Episcopo quo ad gubernationem extrinsecam, quæ videtur esse minor, quam subiectio quoad iurisdictionem animæ. Tertio, vnusquisque potest renunciare suo priuilegio, cum enim priuilegium sit beneficium Principis, beneficium non confertur inuito. At Prælati Regulares gubernant Moniales ex priuilegio Papæ, vt est notorium, & patebit ex dicēdis: Ergo Prælatus Regularis potest suas Moniales dimittere Episcopo, renunciando priuilegio quod habet vt illas gubernet. Quarto quod Ordinarius in isto casu potuerit acceptare regimen istius Conuentus eo deserto à Prælato regulari, illique assignare confessorem Clericum, probatur ex *declaratione Cardinalium* citata à Marzilla *ad sessionem 25. cap. 17. de Regul. in Tridentino.* Vbi ait sic declarasse illos Dominos Illustrissimos. *Episcopus potest dare confessorem Monialibus subiectis regularibus, quæ nulla ratione induci possunt, vt suis Regularibus confessoribus peccata confiteantur.* Sic ibi. Si ergo confessorem illis potest assignare, poterit vtique regimen Cōuentus assumere quando Prælati regulares eas dimittunt, & non est qui gubernet illas. Confirmo hoc dupliciter, primo, ex doctrina communi Theologorum in materia restitutionis, ac Iuristarum dicentium, rem desertam à proprio, ac vero Domino, posse apprehendi à quolibet primo occupante tanquam desertam: At in hoc casu verus Dominus Prælatus regularis dimittens hunc conuentum habuit illum pro derelicto, vt patet: ergo potuit occupari, & apprehendi à quouis alio; non autem melius, nec iustius, quam ab ordinario Episcopo, qui est Prælatus omnium ouium suæ diœcesis: & non erat congruum iuxta leges canonicas, vt aliqui fideles in vna diœcesi carerent omnino Prælato, & superiore spirituali, ac temporali. Secundo, con-

firmatur ex eo quod tradit Nauarrus *lib. 5. consil. tit. de pœnitent. & remission. consilio* 18. in simili fere materia, vbi ait posse Regulares tempore Iubilei confiteri peccata sua confessori clerico sæculari.(vbi per Regulares intellige etiam Moniales.) Ait inquam posse hoc fieri, quia iuxta *cap. ab exordio* 35. *distinctione, & l. si vnus* §. pactus ne peteret *ff.* de pactis, res facile reuertitur ad suam pristinam, & antiquam naturam, & citat Iasonem, Felinum, & Federicum. Iam vero, ait, Regulares olim erant subditi Episcopi, & confitebantur clerico sæculari, vt patet; ergo cum Iubileus annuat, concedat, & faueat, facile credendum est Regulares redire pro eo tempore ad antiquam naturam, & morem, quo possint confiteri peccata Sacerdoti sæculari approbato. Quod ipsum facile applicabitur nostro casui: Nam Moniales olim, quo ad regimen fori interni, & externi erãt subditæ Episcopis; & per priuilegia sunt exemptæ ab illorum regimine, vt patet in multis priuilegiis in compendio Mendicantium *verbo*, Exemptio, & *verbo* Moniales: ergo cum Prælatus regularis istius Conuentus suo priuilegio renuncians illum dimiserit Ordinario, facile per hanc dimissionem redibit res ad suam antiquam naturam, videlicet ad regimen internum, & externum Episcopi, sicut olim fieri solebat.

1 Hoc non obstante pro solutione. Noto primo. In Ordine Minorum dari duas classes, vel duas regulas Monialium eidem Ordini subiectarum. Primæ dicuntur Damianæ, vulgo, discalciatæ, & dicuntur Moniales primæ Regulæ, quam scilicet Pater noster Franciscus fecit, ac dedit sanctæ Claræ, & viuunt sub rigidiori instituto. Secundæ dicuntur sanctæ Claræ Vrbanistæ, eo quod Vrbanus Papa priorem illam rigidissimam regulam moderauit, eiusque rigorem in aliquibus

ius temperauit, & sic temperatam dedit obseruan-
am his secundis Monialibus Vrbanistis, de quarum
umero est hic Conuentus, de quo fuit altercatio.
Quod vero hæ ambæ classes Monialium sint subiectæ
nmediate regimini Prælatorum Ordinis Minorum,
e primis Discalciatis, constat ex prooemio Regulæ
psarum confirmatæ à Papa Innoc.4. vbi sic habetur de
ancta Clara. *Promisit obedientiam Beato Francisco, & uccessoribus suis: & aliæ sorores teneantur semper successori- us Beati Francisci canonice electis obedire.* Sic ibi *cap.* 10.
De secundis vero Vrbanistis vltra alia priuilegia, sunt
uo particularia data ab Eugenio Quarto, quorum al-
rum citat ad longum Rodriguez in suo Bullario *fol.*
41. aliud ponit in eodem Bullario *fol.* 239. per quæ
rædictas Moniales subiicit immediate gubernationi
rælatorum Ordinis Minorum. Et in illo priori, expri-
it Papa quod prædictas Moniales eximit ab omni iu-
sdictione Legatorum, Archiepiscoporum, Patriar-
arum & Episcoporum &c. ita vt non possint in ipsas
rre aliquam censuram. Et in secundo priuilegio, lo-
iens cum Prælatis Minorum circa Moniales, ait: *Per s sanctiones Apostolicas, illas per vos decernimus guber- ri, &c.* Et in ista secunda Bulla dicit etiam quod Ab-
tissæ quæ noluerint obedire, ac subiici regimini Pre-
orũ Ordinis Minorum, ipso facto sunt excommuni-
tæ. Omitto alias probationes pro ista exemptione,
m praxis ipsa sufficeret, & consuetudo præscripta
r spatium tot annorum.

Suppono secundo rem esse certissimam in iure,
uod interposita appellatione, illaque pendente nihil
t innouandum. Est textus expressus in capite *si à iu- e. de appellation. in 6.* vbi glossa multa citat. Et praxis
bseruat, estque receptissimum in vtroque iure ciuili,

& Canonico. Et apud Doctores: & probari etiam potest ex toto titulo, *vt lite pendente nihil innouetur*. Quod si pendente appellatione aliquid innouetur, irritum,& nullum iudicandum est, vt vtrumque ius decernit.

3 Suppono tertio in ordine Minorum Commissarium generalem esse subditum omnino Ministri generalis eiusdem Ordinis, ita vt ab ipso Generali accipiat suam iurisdictionem. Habetur clare in citata Bulla vnionis Leonis X. in qua instituit regimen Ordinis Minorum de Obseruantia, vbi decernit quod electo Generali in capitulo generali pro toto Ordine, etiam eligatur Commissarius Generalis pro alia familia: *Cui Minister generalis (ait Papa) super fratres vltramontanos vices suas committat*. Si ergo Commissarius generalis ab ipso Generali iurisdictionem suam recipit illius profecto subditus est: & ab ipso Commissario ad Generalem poterit appellari: iuxta diffinitionem appellationis, quæ sic definitur. Est prouocatio causæ à minore ad superiorem iudicem, &c. Et idem habetur in statutis generalibus Segouiens. eiusdem Religionis, quod scilicet Commissarius generalis est subditus Ministri generalis. His ita suppositis.

4 Ad primum quæsitum dico, non potuisse prædictum Commissarium generalem cum capitulo illo Prouinciali dimittere dictum Conuentum Ordinario quoad regimen. Probatur, quoniam illa dimissio in rigore, & substantialiter fuit renunciatio priuilegij, seu exemptionis illius Conuentus Monialium; quod erat beneficium datum à Sede Apostolica: At beneficium non potest renunciari, nisi coram superiori, à quo fuit receptum, & multo minus potest dari alteri ad libitum nisi de consensu superioris ad quem pertinet collatio

latio beneficij, qui est sum. Pontifex Habetur *in ca.* Admonet *de Renunciat. & cap.* Denique *6. quæst. 3. & cap.* Abbas 18.*quæst. 2.& alibi.* Quod adeo verum est, debere beneficium renunciari coram superiore, vt etiam ipse Papa si officio debeat renunciare, & abdicare se à Papatu, licet in terris superiorem non habeat, debet tamen renunciare coram Cardinalibus, tanquam coram testibus, qui videant ipsum Deo Ipsi renunciare: Ita tenet Comitolus *lib. 1. qq. moralium quæst.* 100. *num.* 2. At Commissarius Generalis habet regimen Monialium de manu Papæ, vt patet ex supradictis: ergo coram ipso Papa solum poterat huic regimini renunciare, qui erat superior; non vero coram Archiepiscopo, qui nec erat superior renunciantis, nec ad ipsum Archiepiscopum pertinebat collatio talis regiminis. Et confirmatur ratione naturali, & à simili: Nam si ego habeo rem aliquam mihi commodatam ab alio, non possum ego rem istam alteri dare ad libitum, sed debeo reddere Domino qui illam commodauit: At officium regendi Moniales istas datum, seu commodatum est Prælatis Minorum ab ipso Papa: ergo si resignandum est, in manibus solius Papæ debet resignari, qui ipsum dedit, non vero in manibus Ordinarij. Secundo videtur hoc expresse colligi ex cap. *cum tempore, de arbitris*, vbi Papa approbat quoddam compromissum inter Ecclesiam exemptam cum quodam Episcopo: & excipit, quæ contra Ecclesiæ illius exemptæ libertatem in eo compromisso continentur; reddens hanc rationem: *Cum, & si sponte volueris, de iure tamen nequiueris sine licentia Romani Pontificis renunciare priuilegiis, vel indulgentiis libertatis, quæ monasterium illud indicant ad ius, & proprietatem Rom. Ecclesiæ pertinere.* Sic ibi Papa: quo nihil clarius ad nostrum intentum potest desi-

derari, est enim idem casus in terminis. Et iuuat caput *cum olim li. 2. de priuilegiis*, vbi Papa circa priuilegia, vel causam vnius Ecclesiæ priuilegiatæ, subdit hæc verba: *Nos igitur attendentes, quod eadem priuilegia non solummodo pro libertate Monasterij faciebant, sed etiam exprimebant ius nostrum, & Ecclesiæ Romanæ iustitiam tuebantur, &c.* Tertio, faciunt pro hac parte plusquam tredecim Doctores graues, quos citat Sanchez citato cap. 39. *lib. 4. Decal. n. 29.* qui omnes rationibus, & textibus neruose probant, non posse Prælatum regularem suũ subditum subiicere Episcopo etiam in foro conscientiæ, vt absoluatur ab illo in casu, à quo ipse Prælatus regularis non potest: & multo minus dicunt posse illũ subijcere Episcopo quoad forum externum; quia inquiunt, non potest Prælatus regularis in hoc renunciare priuilegio exemptionis spiritualis, sibi concesso non personaliter, sed pro tota Religione. Et quamuis ipse Sanch. ibi *num. 32.* cum aliis Doctoribus teneat posse Prelatum in foro solo interno subiicere suum subditum Episcopo pro absolutione sacramentali: ait tamen cum Lapo, & Ancharrano id non posse Prelatum regularem facere, subiiciendo illum Episcopo in foro externo, & contentioso, qui est noster casus. Quarto per illas duas Bullas Eugenij citatas, Summus Pontifex auffert ab omnibus Ordinariis in perpetuum omnem iurisdictionem gubernandi Moniales istas: Iurisdictio vero semel extincta non amplius reuiuiscit nisi renouetur: ergo cum Ordinarius non habuerit renouatam iurisdictionem extinctam per Papam, nec ille potuit acceptare istum Conuentum, nec Commissarius generalis eum illi dimittere. Quinto facit omnino quod tradit Henriquez *tom. 1. sum. lib. 7. de Indulgentiys. cap. 25. num.* 1. vbi loquens de exemptione alicuius

Reli-

Religionis, dicit, quod quando Papa de aliqua Religione, vel loco dicit, *Immediate nobis subijcimus*: Tunc Papa constituit se immediatum superiorem, iudicemque ordinarium, quasi esset Episcopus Diœcesanus, &c. Et paulo infra dicit: *Non licet Regularibus sine licentia Papæ renunciare priuilegio dato in honorem status, &c.* At priuilegium gubernandi Moniales datum est Prælatis in honorem status Frãciscani, vt patet: & Moniales immediate subiectæ Sedi Apostolicæ, subiectæ fuerunt per Papam immediate Ordini Minorum, ergo non potest Prælatus Minorum, etiamsi sit ipse Generalis, eas tradere Ordinario. Et citat ibi Henriq. in *glossa littera* C. citatum à nobis supra capitulum *cum tempore. de arbitris.* Adhuc pro nullitate istius dimissionis, aduerto alium defectum: Nam, quando Commissarius generalis posset renunciare hoc regimen Ordinario, ista renunciatio facienda erat in manibus ipsius Ordinarij, intimando coram illo renunciationem, vt colligitur ex textibus citatis in primo nostro argumento huius *num*.4. & colligitur ex traditis à Rodrig. *tom.* 1. *quæst. Regular. q.* 23. *art.* 6. At ista dimissio non est facta coram Ordinario, neque illi intimata: sed solum in diffinitorio decreta, propter inobedientiam Abbatissæ fuit illi intimata, vt se haberet pro dimissa ab Ordine ad Ordinarium, & proinde etiam ex hoc capite fuit nulla.

5 Ad secundum quæsitum dico, dato quod Commissarius generalis potuerit illam dimissionem facere, illam nihilominus fuisse suspensam, & proinde nullam propter appellationem interpositam. Constat clare ex dictis *num.* 2. nam appellatione interposita nihil potest innouari per multos textus ibi adductos, quod si aliquid innouetur irritum est. Quibus adde doctri-

nam Nauarri *lib. 2. Consiliorum, consil. de sentent. & re iudic. num. 6.* vbi loquens de effectu appellationis, sic ait; *Effectus enim appellationis, siue defensionis iuris naturalis qui in ea continetur, est rescissio actus à quo appellatur, & repositio appellantis in statum pristinum, secundum Bartolum, Panormitanum, Decium, & communem.* Sic ibi. Et dicta à Nauarro inseruiũt etiam ad casum præsentem.

6 Ad tertium quæsitum dico, non potuisse prædictum Archiepiscopum licite, ac valide acceptare regimen illi dimissum. Probatur ex dictis *num. 1.* per Bullam enim primam Eugenij IV. ademptum fuit hoc regimen Monialium omnibus Ordinariis cuiuscumque qualitatis illi sint: ergo post illud ademptum à Papa, non possunt iterum se intromittere in illud, absque particulari commissione Summi Pontificis. Tenet consequentia: nam si renuncians alicui rei, iuri, vel beneficio, non potest ad illud redire sine nouo titulo collato à Superiore, eo quod per renunciationem abdicauit à se omne ius, quod in tali beneficio habebat; minus poterit Ordinarius redire ad regimen Monialium, quod ille in speciali per Bullas prædictas amisit sine noua collatione illius regiminis. Consonant his, quæ tradit Nauarrus *tom. 3. suorum operum ad cap. si quando. de rescriptis. in fine.* in *Actuario prælectionis illius à num. 19. & seqq.* vbi loquens de regressu ad beneficium renunciatum *num. 23.* ait per renunciationem perdi titulum, & opus esse vt detur nouus titulus, iuxta capitulum *quam periculosum. 7. quæst. 1.* & *l. quæritur. §. si venditor. ff. de edict.* & sine titulo beneficium Ecclesiasticum obtineri non potest. Ergo ãdempta iurisdictione circa Moniales regendas ab Episcopo per Papam in illis citatis priuilegiis, necessarius est nouus titulus, seu noua commissio Papæ, vt Episcopus possit assumere adem-

re ademptum regimen, & proinde non potuit illud licite,nec valide acceptare de manu solius Commissarij generalis dimittentis. Neque vero Epistola Regis nostri Catholici iubentis, vt Ordinarius acceptaret regimen dicti Conuentus, sufficiens fuit vt Ordinarius licite acceptaret: Nam Rex temporalis non habet, nec potest dare iurisdictionem super personas Religiosas, & Ecclesiasticas, quales sunt Moniales subiectæ immediate Sedi Apostolicæ; & hoc ita verum est, vt quamuis Rex aliàs esset patronus illius Conuentus, adhuc illam iurisdictionem super Moniales dare non posset sine licentia Papæ:sicut beneficia quæ Rex præsentat tanquam patronus, non prosunt sine confirmatione Summi Pontificis.

7. Ad quartum quæsitum dico, potuisse valide prædictas Moniales appellare ad Patrem Generalem Ordinis à dicto Patre Commissario generali, ob factam dimissionem Ordinario: & hoc ex duobus capitibus. Primo, quia Commissarius generalis est inferior, & subditus Generali,vt diximus in tertio notabili:appellari autem potest ab inferiori ad superiorem. Adde quod Gregorius XIII. vt refert Capuccinus Sorbo in *Compendio.verb.*Appellare.assignans fratribus Minoribus formam, & ordinem quo debebant appellare, dixit, appellandum illis esse à Goardiano ad Prouincialem, à Prouinciali ad Generalem, &c. Et quamuis ibi non exprimat,à Commissario generali ad Generalem, res per se patens est, cum ab inferiori quocumque appellare liceat ad superiorem, sicut ab Episcopo ad Archiepiscopum. Secundo potuerunt appellare prædictæ Moniales, quia Conuentus & proinde ipsæ erant grauatæ, & oppressæ, videlicet quia per talem dimissionem sibi adimebatur priuilegium exemptionis à iurisdi-

iurisdictione Ordinarij quo Conuentus fruebatur pacifice per tot annos: ademptio vero exemptionis istius erat notabile grauamen, & mutatio status earum, & Conuentus. Iam vero quilibet grauatus, & oppressus licite potest appellare. Habetur expresse in capite *omnis oppressus 2. quæst. 6.* vbi sic habetur: *Omnis oppressus libere sacerdotum (si voluerit) appellet iudicium, & a nullo prohibeatur sed ab his fulciatur, & liberetur*: Et habetur passim in titulo *de Appellationibus.* in Decretalibus, & in 6. vbi passim ponuntur casus appellantium à grauamine. Imo pro bono communi istius Conuentus poterant singulæ appellare; colligitur clare ex cap. *vt circa. de elect.* & ex cap. *qui contra, eod. titulo*, vbi permittitur cuicunque appellare, seque opponere electioni indigni, vel electioni indebitæ, idque ob bonum commune Ecclesiæ; & ob bonum particulare redundans in ipsum appellantem, cui conuenit habere bonum Prælatum. Facit etiam ad hoc, quod ex iure ciuili quilibet, etiam extraneus, potest appellare pro damnato ad mortem, vt tradit *lex.* Non tantum *ff.* de appellat. Idque potest etiam facere consanguineus damnati non habens procurationem illius. De quo Iulius Clarus *in pract. crim. quæst. 94. num. 4.*

8 His positis, argumenta in contrarium adducta sic soluentur. Ad primum concesso antecedente, quod scilicet Generalis Ordinis possit dimittere Conuentum vnum ordinario concurrentibus circunstantiis dictis in illa concessione, neganda est consequentia, posse scilicet Commissarium Generalem dimittere Moniales istius Conuentus regimini Ordinarij. Ratio clarissima est: nam quando generalis dimittit illum Conuentum insalubrem, v. g. dimittit solum parietes, saxa, & situm, non vero dimittit, nec potest dimittere fratres

tres

tres illius Conuentus Ordinario, quia non poteſt dare Ordinario iuriſdictionem ſuper fratres quam Generalis habet à ſolo Papa: At in caſu noſtro agitur & ſupponitur de Commiſſario generali dimittente Ordinario non parietes, & ſaxa, vel ſitum Conuentus, ſed de illo dimittente Ordinario Moniales quoad regimen, quod nec ipſe Generalis facere poſſet ob dicta efficaciter in præcedentibus ex Bullis ſummorum Pontificum, & ob textus canonicos. Ad ſecundum, dicendum eſt illud fundari in authoritate Doctorum, quæ eſt ſatis dubia, an videlicet poſſit Prælatus regularis ſubdere ſuum ſubditum Epiſcopo pro foro interno, & in vno, vel altero tantum caſu, vt vidimus ſuperius in reſponſione ad primum quæſitum ex Sanchez; *loc. citat.* quin potius Doctores id concedentes tenent non poſſe vllo modo prælatum regularem ſuum ſubditum ſubdere Epiſcopo, quo ad forum externum contentioſum: itaque antecedens illius argumenti ſecundi, eſt ſatis dubium, poteſtque negari cum tredecim Doctoribus citatis à Sanchez *dicto cap. 39. num. 29.* Reſpondeo ſecundo, ad idem argumentum ſecundum, dato antecedente, negando conſequentiam. Nam quando Prælatus regularis ſubdit ſubditum Epiſcopo pro abſolutione tantum fori interni, id facit non ad ſemper, ſed vna, vel altera vice; & per hoc non abdicat à ſe iuriſdictionem ſpiritualem in totum, ſed pro vna vice. At in noſtro caſu eſſet Commiſſarium generalem abdicare à ſe in perpetuum & in totum iuriſdictionem externi fori, quod eſt difficilius. Differunt enim valde iuriſdictio externa, quæ dicitur contentioſa: & iuriſdictio voluntaria, quæ fere eſt fori interni. Nam Prælatus extra ſuum territorium non poteſt vti in ſubditum iuriſdictione externa, & contentioſa; licet poſſit

ibi vti

ibi vti cum illo iurisdictione voluntaria. Eodem modo, facilius Prælatus poterit cōcedere vt subditus subdatur Episcopo in foro interno pro iurisdictione voluntaria,& hoc vna vice: quam subdere illum Episcopo quoad iurisdictionem contentiosam in perpetuum. Potest tertio ad idem secundum argumentum responderi concesso antecedente, quod scilicet possit prælatus regularis subdere subditum Episcopo pro foro interno modo prædicto, quia dantur aliqua motiua, & rationes id persuadentes adductæ à Sanch. *citato num.* 32. Negando tamen consequentiam, quod scilicet etiam possit sic illum subiicere Episcopo, quoad forum externum per totam vitam,quia sunt multæ Bullæ Pontificiæ,Canones,& rationes hanc subiectionem prohibentes,vt patet ex supradictis.

9 Ad tertium patet solutio ex dictis supra in respōs. ad primum quæsitum ex Henriquez & clarius id tradit Suarez *tom.de leg.lib.* 8.*cap.* 33.*à num.*1.*& seqq.* videlicet non posse aliquem renunciare suo priuilegio, quando tale priuilegium non conceditur illi ratione sui,sed in honorem status: dat vterque exemplum in clerico,qui non potest renunciare priuilegio fori; tale enim priuilegium non fuit illi concessum immediate ratione sui, sed in honorem status clericalis. Eodem modo hoc priuilegium gubernandi Moniales non est datum Commissario generali ordinis ratione sui, sed in honorem Religionis fratrum, & Monialium, & ad melius regimen ipsarum: vt suppono me aliàs probasse, ac proinde non poterat Commissarius prædictus tali suo priuilegio renunciare.Respondetur secundo, potuisse Commissarium generalem illud priuilegium renunnciare, sed id facere debuit coram Papa solum,non vero dando illud Ordinario,

nario, cui dare non poterat: & postquam remisisset renunciationem regiminis ad Papam, non debuit abstinere à regimine illarum donec sciret Papam Romæ acceptasse renunciationem, cum constet in iure & praxi, renunciationem non valere donec acceptetur à potente acceptare. Respondetur tertio, non potuisse dictum Commissarium facere dictam renunciationẽ, quia illud regimen Monialium, etiamsi aliquo modo sit priuilegium Papæ, tamen in rigore est mandatum Papæ, quo iussit has Moniales gubernari à Prælatis Minorum: patet ex verbis secundæ Bullæ Eugenij IV. supra citatis in responsione ad primum quæsitum. Vel in primo notabili positis, videlicet: *Per has sanctiones Apostolicas per vos (id est Prælatos Minorum) decernimus gubernari.* Vbi verbum *Decernimus*, non significat priuilegium voluntati commissum: sed significat mandatum, vt Doctores communiter explicant hoc verbum, *Decerno*; cum ergo mandato Papæ non possit renunciari, non potuit dictus Commissarius renunciare huic mandato Papali.

10 Ad quartum argumentum, dato quod Illustrissimi Cardinales ita declarauerint, posse Episcopum in illa occasione dare confessorem Monialibus exemptis: non dixerunt pro foro externo posse Episcopum exemptarum Monialium regimen externum assumere pro semper, hoc enim valde diuersum est à confessione sacramentali audienda, vt patet, & non sequitur; potest assignare confessorem, ergo potest illas regere, & gubernare. Ad primam confirmationem, & exẽplum rei dimissæ à Domino proprio, quam potest quisquis occupare pro derelicta: Dico id intelligi quando ille dominus rei, est vere dominus illius, & potest illam absolute dimittere: secus si illam habeat ex commo-

commodato, vel cum circunſtantia prohibente alienationem, vel dimiſſionem, tunc enim ſi dimittat indebite, non poterit quilibet occupare. Quod applicans ad noſtrum caſum, dico, Commiſſarium generalem non habuiſſe hoc regimen tanquam Dominum abſolutum, ita vt poſſet illud libere donare, & dimittere cui voluerit, ſed ita vt per ſe ſolum adminiſtret: ac proinde ſi indebite illud dimiſit, dando id cui non poterat, nullus poterat acceptare rem alienam, ſed pro illius regiminis acceptatione, & occupatione recurrendum fuit ad verum Dominum, & collatorem illius, qui eſt ſolus Summus Pontifex. Ad ſecundam confirmationem ex Nauarro, dico primo, ad textum citatum facile vnamquamque rem, vel legem redire ad ſuam priſtinam naturam, ſi tamen impedimentum non obſtet: Exemplum, à qua facile deſcendit. Ita in hoc caſu, facile regimen Monialium rediret ad ſtatum antiquum, vt per ſuos Epiſcopos regerentur, ſi non obſtarent tot Bullæ Pontificiæ illas extrahentes ab illorum regimine, & tot textus, & rationes poſitæ ſupra contra hanc dimiſſionem indebite factam: & proinde non potuit hic res, vel lex redire ad ſuam antiquam naturam, ſeu gubernationem Monialium per Epiſcopos. Addo quod Nauarrus non applicat illam legem, & textum, niſi ſolum vt probet, per Iubileum poſſe Monialem confiteri ſacramentaliter, clerico ſæculari, ſicut dicebat proxime citata *Declaratio Cardinalium*. Nihil vero ibi Nauarrus loquitur de foro externo circa Moniales, vel Religioſos. Et quidem quoad caſum Nauarri, ego etiam id concederem, poſſe Religioſum per Iubileum magnum eligere confeſſorem approbatum etiam ſæcularem, quia verba Iubilei ampliſſima ſunt, & vt plurimum nimis ad id inclinant: hoc tamen

quod

quod est recurrere ad iurisdictionem externam, & contentiosam, quod nimis odiosum est immutare, dico necessariam esse particularem commissionem illam potentis concedere ob satis dicta in præcedentibus.

CASVS XIII.

De Abbatissa inchoante annos quadraginta, non expletos.

CONcilium Tridentinum *seß. 25. cap. 7. de Regul.* præcipit vt eligenda in Abbatissam, vel Prælatam Monialium sit non minor annis quadraginta, cum aliis requisitis ibidem. Quæsitum fuit an quædam Monialis vnius Conuentus, quæ annum quadragesimum inchoauerat, sed non compleuerat, posset eligi in Abbatissam, cum in eodem Conuentu non deessent aliæ maiores quadraginta annis cum cæteris qualitatibus requisitis?

1 Credo quod dicta Monialis potest eligi, & confirmari in Abbatissam absque vlla dispensatione, & quod sufficiat annum quadragesimum inchoasse. Quam quæstionem licet apud nullum in particulari disputatam inuenerim, id colligo primo ex Azorio *tom. 1. sum. lib. 5. cap. 28.* § Dubiæ est; vbi dicit, quod quando in aliqua Bulla, vel lege dicitur, quod ad tale officium debeat persona habere certos annos, & lex vtitur ablatiuo, dicendo in tertio, quarto, vel simili anno; tunc lex non petit annos completos, sed sufficit quod sint inchoati. Et citat ad hoc quandam glossam, & Syluest.

At Tridentinum *citato cap.* loquens de ætate requisita in Abbatissa, vtitur ablatiuo, dicens: *Quod non sit minor quadraginta annis*; ergo non requirit completos, sed inchoatos. Et statim post, vtitur etiam ablatiuo dicens; *Quæ octo annis post professionem laudabiliter vixerit.* Secundo id probo ex Syluestro *verb.* tempus (qui locus non citatur ab Azorio) vbi Syluester citat Panormitanum in cap. *ad nostram. de Regular.* vbi ait, quod in dubio iuris an loquatur de annis completis, an inchoatis, quoad dignitates, in quibus fauor consideratur, quod annus incæptus habetur pro completo, secundum glossam ibi citatam à Panormit. Tertio, id probo ex eodem *cap. 7. Trident.* vbi ait, quod si defuerint Moniales quadraginta annorum, eligatur quæ annum trigesimum excesserit. In quibus verbis expressit quod trigesimus annus debet esse completus. Quod verbum, *Excesserit*, non apposuit Concilium quando dixit requiri annum quadragesimum in eligenda Abbatissa: sed solum simpliciter dixit, quod non sit minor annis quadraginta. Et potest satis colligi ex mente Concilij; nam si ibi deficiente Moniali quadraginta annorum, dicit quod habeat saltem triginta annos, dispensans in decem annis, satis creditur illud dispensare in decem, vel sex mensibus in illa quæ habet quadraginta annos minus aliquot mensibus. Et potest confirmari ex eo quod tradit Nauarrus *lib. 3. consiliorum tit. de Regular. consilio 75.* §. His non obstantibus, vbi citans legem quandam ait quod quando lex habet duos sensus per quos potest explicari; tunc benignus intellectus est accipiendus. Cum ergo citata lex *Trident.* patiatur duos sensus, de anno completo, vel incompleto, benignior sensus de inchoato solum poterit acceptari, quod concordat cum dicto Panorm. proxime citati à

Sylue

Syluestro. Vltimo confirmo ex dicto communi Iuristarum dicentium vnam legem posse explicari per aliam legem, nam iura iuribus debent concordari. At constat in simili fere materia, quod in Clementina prima de statu Monach. agens ibi Papa de ætate, quam debet habere Religiosus, vt sit Prælatus alicuius Conuentus, & dicens debere esse viginti quinque annorum, ponit hæc verba. *Nisi annos vigesimum quintum attigerit*. Vbi nō requirit annum vigintiquinque completum, sed inchoatum. Quod pari modo in Abbatissa poterit explicari, vt iura iuribus consonent. Si enim attigisse annos vigesimumquintum sufficit in viro vt sit Prælatus; sufficiet in fœmina excessus quindecim annorum, vel quatuordecim attingendo quadragesimum, vt possit esse prælata vnius Conuentus.

2 Quæris. Monialis, nondum attingens quadraginta annos, bona fide, & ignoranter, imo putans se illos habere completos, fuit electa in Abbatissam: post electionem, cōstitit quod dictos quadraginta annos nondum attigerat. An electio illa valida sit; an vero irritanda? Respondeo primo, Concilium ibi, licet prohibeat eligi minorem 40. annis, non tamen irritat professionem. At constat quod multa fieri prohibentur, quæ tamen facta valent, vt iam diximus in præcedentibus, ex eodem Concilio, quod eadem *sess. cap.* 17. prohibet ne Abbatissa ad professionem admittat Nouitiā antequam Episcopum moneat pro examine Nouitiæ faciendo: & tamen si Abbatissa secus faciat, professio erit valida, quia Concilium nō annullat professionem secus factam. Et iuxta ius antiquum, etiam in materia professionis, aliquid prohibitum non annullatum à lege, valebat, vt patet ex cap. *ad Apostolicam de Regul.* vbi dicitur quod licet professio prohibeatur fieri infra

annum probationis;tamen si fieret,valida erat: quamuis in hodie correctum sit per Tridentinum eadem *sess.cap.*15. extra vero illum casum, hodie per Tridentinum correctum,dicit ibi Papa Innocent III.in textu, quod multa fieri prohibentur, quæ tamen facta obtinent.Et ibi glossa *ver.*obtinent, *c* *u.cap.*Nos nouimus 17.*quæst.*2.*&* *cap.*si vir.27.*dist.* & alium textum. Si vero obiicias:quod factum contra legem pro infecto habetur,l.*non dubium*,Cod.*de legibus*: & regula iuris *in* 6.*de Regul. iuris Reg. l.*64. Quæ contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi. Respondet Sanchez *lib.*3.*de matrim.disp* 5.*num.* 4.in alia simili materia Tridentini:factum contra legem haberi pro infecto, quādo lex statuit formam substantialem actus: secus quādo ex lege colligitur,solam formam,& modum,vt recte fiat,præscribi.In citato vero *cap.*7.non videtur Tridentinum statuere formam substantialem electionis Abbatissæ:sed solum accidentalem,vt recte fiat, idest vt matura ætate, & commodior ad regimen eligatur. Nam substantialia,quæ spectāt ad electionis formam, traduntur à gloss.*in cap.quia propter de elect.verb* sanior. Videlicet vt secrete suffragia recipiantur; vt sit libera, & electus habeat excessum suffragiorum, & alia ibidem: quæ tamen in Tridentino non recensentur pro electione Abbatissæ, sed ætatis tempus quod non videturde substantia electionis.Et proinde videtur quod facta electio de qua agimus,quantumcumque prohibita,erit tamen valida. Addo quod ibi Tridentinum, non apponit verbum *Nullatenus*,aut verbum,*Omnino*, quæ duo verba apposita in lege, annullant factum in contrarium, etiam si lex non apponit verbum annullans, aut irritans,vt probat Sanchez *lib.* 1. *de Matrim. disput.* 32. *num.* 6. *&* *lib.*6.*disput.*32.*num.*7.sed simpliciter,&

ter,& nude ait Tridentinum:non eligatur minor annis quadraginta.

3 Ego casum apud nullum in particulari decisum inuenio Deducendo vero dubium ex doctrina communi Doctorum inuenso ad intentum, dictum Syluestri verb.*alienatio. num.*13 vbi dicit, quod quando lex aliquid aliàs iure naturæ licitum irritat propter deffectum solemnitatis præscriptæ iure tantum positiuo; si ipsum fiat, validum esse in foro conscientiæ donec rescindatur in foro externo. Ponit exemplum in electione, in qua si concurrant essentialia electionis, qualis est maior pars electorum consentientium, &c quæ de iure naturæ requiruntur ad electionem; si aliàs electio claudicet ex deffectu alicuius solemnitatis præceptæ à iure positiuo, electus securus est in conscientia, nec tenetur renunciare, antequam electio irritetur in foro externo. Syluestrum sequitur Reginaldus *tom.*1. *sum.lib.*13.*cap.*18.*num.*183. At, sicut diximus, Tridentinum non annullat citato cap.7. electionem Abbatissæ carentis 40.annis. Nec Reginald.*citato loc.num.*184. in casibus quos ibi assignat, aliquid dicit, quod huic nostræ doctrinæ contradicat. Ego rem non diffinio: sufficiat attigisse conducentia pro dubij resolutione. Dixi tamen, si talis electio fiat bona fide: nam si scienter Monialis minor 40. annis consentiat se eligi, vel Prælatus illam confirmet scienter ad minus peccabunt mortaliter, cum legem communem Ecclesiæ violent, & in re grauissima.

CASVS XIV.

De electione Abbatissæ facta voce tenus, non per schedulas secretas.

QVidam Prælatus regularis fecit electionem Abbatissæ ad crates ore tenus, non recipiendo suffragia Monialium in schedulis obsignatis. Dubitatum fuit an talis electio valida fuerit. Et videtur quod non: nam in cap. *quia propter elect.* vbi assignatur forma substantialis seruanda in electionibus, teste glossa *ibidem, verb.* Sanior, iubet Papa vt vota recipiantur per scriptum. Sic enim habetur in textu: *Assumantur tres de collegio, qui secrete, & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent.* Quibus verbis videtur præcipi quod vota dentur in scriptis, id est, schedulis obsignatis. Cui textui forte inhærens Concilium Tridentinum *sess. cap. 6. de Regular.* præcipit, vt omnis electio Abbatum Generalium, & Abbatissarum, *Fiat per vota secreta, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur.* Ex quibus duobus textibus, Ecclesiæ vsus obtinuit, vt omnes electiones Prælatorum, & Prælatarum fiant per schedulas scriptas, & obsignatas: quod cum non fuerit seruatum in ista electione, videtur firmitate caruisse.

1 Dico nihilominus talem electionem fuisse validam, si aliàs cætera necessaria concurrerunt. Probo ex eodem Concilio Tridentino *ead. sess. cap. 7.* vbi expresse dicit: *Posse Episcopum, siue alium Superiorem ante cancellorum fenestellam vota singularum audire, id est Monialium.* In quibus verbis duo considero, primum est verbum,

bum, *siue alius Superior.* Vbi id non solum concedit Episcopo, quoad Moniales sibi subiectas: sed etiam cuiuis alteri Superiori, qui non est alius nisi Prælatus regularis in Monialibus sibi subditis. Secundum verbum quod considero, est, *vota audiant.* Audire enim est per aures percipere, non scripto recipere: verba enim legis sunt accipienda in proprio, & vsitato sensu: si ergo Episcopus, vel quiuis Superior potest per solum auditum vota Monialium ore tenus in electione Prælatæ recipere, valida fuit ista electio, de qua quæritur. Et ad tollendam omnem dubitationem, Marzilla *ad citatum cap.6.sess.25.Trident.* citat Declarationem Cardinalium in hunc modum: *In electione Abbatissarum vota ore tenus accipi possunt à Superioribus cum duobus testibus.* Eandem Declarationem in terminis citat Farinacius *in libro Declarationum Cardinalium ad cit.cap.6.Trident.*

2. Neque obstant citata ex capite *Quia propter.de electio.* nec citata ex cap.6.*eiusdem Trid.* Nam citatum caput *Quia propter,* cum iubet suffragia electorum redigi in scripto, non vult quod electores suum suffragium dent per scriptum, vel schedulas obsignatas: sed solum vult quod tres illi de capitulo electi, vota secreta audita ab eligentibus in scripto redigant, & scribant, vt postea certo constet de numero suffragantium, nec possit de illo oriri confusio: & hæc votorum auditio, & scriptio vult quod fiat secrete; & patet ex verbis textus ibi: *Vota exquirant.* Id est, quærant ab electoribus, cui dent suffragium, & illud scribant. Talis enim voti exquisitio non requirit schedulas obsignatas, sed percontationẽ verbalem in secreto. Eodem modo intelligendum est Concilium Tridentinum priori loco citatum, videlicet *in cap. 6.* quando dicit electionem Generalium, & Abbatissarum faciendam esse per vota secreta. Impri-

mis enim non dicit quod fiat per ſchedulas obſignatas, ſed per vota ſecreta. Vota autem vocaliter tantum data ſine ſcripto coram tribus illis Notario, & teſtibus data, ſunt ſecreta, & manent ſecreta: nam quod fit à tribus tantum vel quatuor, dicitur ſecretum, antequam diuulgetur & publicetur, vt tradit Nauar *in ſumm. cap.* 18. *num.* 52. citans Diuum Thom. Scotum, & Caietan. & tenet Sanchez *lib.* 2. *de matrim. diſp.* 37. *num.* 11. *in fin.* Mens ergo Tridentini præcipientis vt electio Superiorum, & Abbatiſſarum fiat per vota ſecreta, teſte Nauarro *in conſil.* 4. *de elect. num.* 4. ſolum fuit, ſtatuere, vt capitula facerent electiones ſecreto, in hunc ſenſum; quod non permittant fieri aliquid ex quo publicari poſſint nomina eligentium, & ſi tale quid permiſerint, electio non valeat. Sic Nauar. *citato conſil.*

3 Dicis, ſi hoc ita eſt. Ergo ſi hodie fiat electio Prouincialis v.g. ſine ſchedulis obſignatis, valebit electio contra receptam conſuetudinem? Reſpondeo, ſaluo meliori iudicio, fore electionem validam, ſi aliàs ſeruentur ſupradicta eſſentialia, vt ſcilicet vota ſecreto recipiantur à tribus aſſignatis, & ſcripto redigantur, & nomina eligentium non publicētur. Nam vt vidimus, neque capitulum, *quia propter*, nec Tridentinum petunt vt electores dent ſuffragia per ſchedulas obſignatas, & ſic talis electio ex hoc capite non claudicaret: poſſet tamen talis electio argui, quod fieret contra conſuetudinem ſine ſchedulis, vel contra ſtatutum præcipiens fieri per ſchedulas. Tale vero ſtatutum non poſſet irritare electionem factam ſine ſchedulis, cum illam Eccleſia non annullet in duobus citatis locis: & Religio non poteſt facere ſtatutum annullans electionem, in qua concurrunt omnia requiſita ex iure naturali, & quam Eccleſia non annullat.

4 Tota

4 Tota vero dubitatio est circa Ordinem Minorum, & electiones in illo faciendas. Nam Sixtus V. *in Bulla*, qua confirmauit statuta generalia Fratrum Minorum facta anno 1587. quæ habetur *in lib. statutorum* Rebolledi, *fol.* 184. *pag.* 2. post confirmationem dictorum statutorum, Papa ex se ibi duo addidit. Primum, *Quod Abbatissæ durent per solum triennium.* Secundum, *Quod electiones Superiorum, vel Officialium, quæ per fratres celebrari debent, fiant per schedulas obsignatas.* Et post hæc addit, irritum fore & inane quidquid per quamcumque personam in contrarium fuerit attentatum. Vbi vides pro Ordine Minorum præcipi, vt omnes electiones fiant per schedulas obsignatas, & non voce tenus.

5 Circa hanc Bullam, & mandatum, ego dico imprimis in Ordine Minorum electiones Fratrum, in quibus eligendi sunt Prælati Ordinis, vt Generalis, Prouincialis, &c. electiones faciendas esse per schedulas obsignatas, vt ibi Papa exprimit, & ita praxis obseruat; idque nonobstante quod supra dixi circa alias Religiones. Potuit vero, & voluit Papa in Ordine nostro restringere, vt electiones non solum fiant secreto, iuxta Tridentinum citatum, sed etiam fierent per schedulas obsignatas, idque ad maius secretum, & pacem conseruandam, ita vt nec tres illi testes, qui vota excipiunt, & examinant, sciant pro quo suffragium ferat quicumque Religiosus. Si vero in prædicto Ordine Minorum electio Prælatorum non fiat per schedulas obsignatas, electio erit nulla, propter clausulam annullatiuam statim positam à Papa. Aliæ Religiones viderint quid speciale circa hoc habeant, & sic obseruent.

6 Dico secundo. In eodem Ordine Minorum, hodie nonobstante illa Bulla Sixti V. electionem Abbatissæ factam ad crates ore tenus sine schedulis à Prouinciali

Minorita, fore validam. Probo clare ex verbis ipsius Bullæ, cum loquitur de electionibus: Primo enim ponit, *Superiorum*. Iam vero per Superiores non intelliguntur Abbatissæ, sed Prælati superiores Fratrum. 2. considero verbum, *Officialium*, ibi positum, quod non potest significare Officiales Monialium, Vicariam, Ianatricem, Magistram Nouitiarum, & similes: hæ enim nullibi apud Moniales eliguntur per schedulas, imo neque per totam communitatem. Tertio, considero verbum positum ibi: In electionibus *per fratres faciendas*, id est, quæ per suffragia Fratrum debent fieri, vt Prælati eligantur. At quando Abbatissa eligitur, non fit per Fratres suffragia dantes, sed per Prælatum assistentem, & præsidentem electioni, vt patet: ergo in illa clausula de electionibus, *per schedulas faciendas*, non loquitur Papa de electionibus, per quas eligendæ sunt Abbatissæ: sed de illis, in quibus debent eligi Prælati Fratrum Minorum. Vltimo probo, quia Tridentinum, vt supra vidimus, clare, & expresse concedit *cap.* 7. vt superiores possint eligere Abbatissam ad crates, ore tenus vota audiendo, & proinde sine schedulis: At Sixtus Quintus non dicit se reuocare in hoc Concilium Tridentinum, cum oporteret id exprimere si reuocare intenderet; ergo reliquit Concilium Tridentinum quoad hoc in suo robore, & firmitate. Numquam enim sum. Pontifices intelliguntur derogare in suis Bullis vlli Concilio generali per reuocatorias generales, nisi illud exprimant. Imo idem Papa paulo ante in confirmatione dictorum statutorum dicit se illa confirmare quatenus sunt licita, & honesta, & non contradicunt sacris Canonibus, & decretis Concilij Tridentini.

CASVS

CASVS XV.

De quibusdam Monialibus translatis sine licentia Episcopi sui Prælati.

IN vno oppido, vel loco Insulæ Angræ, quidam Cõuentus Monialium sanctæ Claræ subditarum Episcopo Ordinario, per ruinam, ac terremotum corruit à fundamentis: Moniales habuerunt tempus commodum fugiendi, & ciuitatem adeuntes constitutæ sunt ab Episcopo suo Prælato in domibus quibusdam sæcularibus non bene commodis ad clausuram. Interim dum Monasterium antiquum reædificabatur, scientes quod Episcopus suus Prælatus nolebat eas redire ad antiquum Conuentum reædificatum, impetrarunt Bullam à summo Pontifice, vt vbi primum nouus Conuentus haberet ædificia, ac officinas commodas ad Monialium habitationem, statim illæ ad illud redirent: & huius Bullæ executionem commisit eidem Episcopo suo Prælato. Cum vero per tempus iam nouus Conuentus haberet officinas commodas ad illarum habitationem, & Episcopus executionem differret, imo suspitio esset, quod id impediret propter particulare suum intentum: illæ Episcopum quasi recusarunt, vt suspectum, & ipse Episcopus causam recusationis Regi nostro Catholico remisit. Rex per suos Ministros iustitiæ sæcularis in insula mandauit vt Moniales deferrentur ad suum antiquum Monasterium reædificatum. Ex vi istius mandati solius, aliquæ, seu maior pars communitatis exiuit a clausura, in qua illas Episcopus suus Prælatus posuerat: & exierunt clanculum

culum sine ipsius Episcopi licentia: & contradicente Prælata ipsarum ibidem existente; & regressæ sunt ad suum antiquum conuentum via recta, cum omni possibili decentia. Aliquæ remanserunt nolentes redire, quæ discedentes variis molestiis afficiebant eo quod abirent, imo persuadebant ne ad antiquum Conuentum redirent.

Quæsitum fuit an istæ sic redeuntes ad antiquum Conuentum incurrerint aliquam censuram, eo quod violauerint clausuram, &ab illa exierint absque licentia Episcopi sui Prælati? De hoc enim postea fuerunt redargutæ, & fere accusatæ coram Collectore Apostolico.

1 Antequam respondeam ad principale quæsitum, dico has Moniales potuisse reuertere ad suum antiquum Conuentum reædificatum absque impetratione nouæ Bullæ, vel licentiæ sum. Pontificis; ad quod probandum, vltra illa quæ mox dicam ex Regula ipsarum, facit ipsamet Bulla denuò impetrata ad reuertēdum. Nam in ipsius narratiua, ait Papa: *Eo quod ipsæ Moniales redire nolunt absque mandato nouo Sedis Apostolicæ.* Non ait Papa, quod non possent Moniales regredi absque nouo mandato: sed quod nollent. Sæpius enim Breuia Apostolica, & dispensationes Papales petuntur, non pro necessitate, sed pro securitate ad tollendos scrupulos. Et hanc licentiam redeundi impetrarunt per intercessionem Regis Catholici, quia forte timebant Episcopum suum Prælatum talem regressum impedire, vel dissuadere. Et confirmatur, nam Moniales alterius similis Conuentus qui cum eodem terremotu corruerat, & ad similes domos conductas se receperant, vbi primum illarum Conuentus reædificatus est, ad illum se receperunt nulla denuò impetrata

Pontificis

Pontificis concessione. Et quod sæpius summi Pontifices Bullas concedant non pro necessitate, sed pro tollendis scrupulis, tradit Nauarr. *lib. 3. consil. tit de Regul. num. 5* § ad posterius.

2 Secundo aduerto, Concilium Tridentinum, quando excommunicat Moniales exeuntes à clausura *sess. 25. cap. 5. de Regular.* illas solum excommunicat, quæ exeunt sine licentia superioris, & sine causa, vt videri potest ibi in texta Et Pius V. in suo motu proprio qui incipit *Decori*, pro eodem fine, easdem conditiones requirit, vt ibidem videri poterit. Et præterea est concors Doctorum sententia quod excommunicatio non incurritur nisi ob peccatum mortale, & contumaciam.

3 Hoc posito resolute dico: prædictas Moniales sic exeuntes à clausura illis assignata per suum Episcopum, non incurrisse excommunicationem eo quod exierint sine licentia sui Prælati, imo illo contradicente. Probo hoc primo ex regula istorum Monialium, in cuius *cap.* 2. Vrbanus IV. dicit, quod prædictæ Moniales poterunt exire à clausura occurrente ineuitabili necessitate: (qualis antea his Monialibus contigit) & exeuntes recipiantur ad locum commodum, quo vsque eis de Monasterio sit prouisum. Nota ista verba: *Quo vsque*, quæ denotant limitatum tempus quo debent manere extra Conuentum priorem; videlicet, quoad vsque illis sit prouisum de Monasterio. Restaurato vero priore, vel alio æquiualente, clare innuit, quod debeant regredi ad illud. Et sic Papa non solum illis concedit, vt exeant stante necessitate ineuitabili, sed etiam iubet, vt data commoditate Monasterij, regrediantur ad illud. In hoc vero casu iam hæ Moniales habebant Monasterium commodum ad quod regrederen-

grederentur: ergo non indigebant licentia Episcopi ad exeundum, cum haberent mandatum Papæ, vt ad iam paratum conuentum exirent. Et quod hæc licentia Regulæ ad redeundum ad antiquam clausuram, non sit reuocata per Tridentinum, nec per Bullam citatam Pij V. probat Miranda in expositione Regulæ prædictæ *ad cap.* 2. § solo resta, *fol.* 8 & probari etiam potest ex traditis à Nauarro *citato consilio* 98. *num.* 3. Cum ergo exierint cum licentia Papæ ac suæ Regulæ, nullam incurrerunt censuram. Confirmatur hoc exemplo temporum nostrorum. Nam tempore quo classis Anglicana tentauit Olyssiponem terra, marique obsidere, multæ Moniales Conuentuum extra muros ad partes transtaganas confugerunt: quæ tamen cessante, & recedente obsidione vrbis ad suos antiquos Conuentus sunt regressæ nulla alia petita licentia suorum Prælatorum. Confirmatur adhuc exemplo quotidiano. Quando subditus alicuius Prælati de illius licentia exit à Conuentu cum tempore assignato ad extramanendum; si subditus extramaneat aliquos dies extra tempus assignatum, peccat, & punitur, vt patet: Ergo cum hæ Moniales per suam Regulam habuerint licẽtiam in hoc casu exeundi à clausura, solum, & limitate, vsque dum haberent commodum Monasterium: constat, quod vbi primum illud commodum habuerunt, peccarent mortaliter, si non regrederentur.

4 2. principaliter illud probo exemplo à simili posito à Rodrig. *tom.* 2. *qq. quæst.* 62. *art.* 19. vbi resoluit, quod si in vno populo Vicarius generalis impediat ne habeatur prædicatio ad populum in diebus dominicis, vel solemnibus: & iudex sæcularis è contrario præcipiat, vt habeatur sermo ad populum, standum est mandato iudicis sæcularis, non autem Vicarij, quia tunc iudex

dex sæcularis agit pro executione Concilij Tridentini præcipientis vt talibus diebus prædicetur ad populum. Hoc idem suo modo contingit in nostro casu. Episcopus impediebat redire has Moniales ad suam antiquã clausuram præceptam à sua Regula, & Tridentino: Minister Regius, & prætor ciuitatis, Ordine sibi dato à Rege illas eduxit ex domibus illis conductis ad clausuram iam paratam: In hoc casu non erat parendum Episcopo, sed prætori, ac Ministro Regis procurantis vt impleretur præceptum Tridentini circa Monialium clausuram, & præceptum Papæ positum in Regula ipsarum de regressu ad antiquam clausuram: Maximéque hoc poterat Regius Minister procurare, quãdo Concilium Trid. *citat. cap. 5. de Regular. sess. 25.* Regibus ac principibus sæcularibus iniungit curam faciendi seruare clausuram in Conuentibus Monialium. Cum ergo in hoc casu Rex interuenerit primo procurando à Papa Bullam, per quam illæ regrederentur ad antiquum Monasterium: Secundo exequendo prædictum reditum per prætorem suum Regium, non temerè, nec illicitè fecerunt Moniales reuertendo ad antiquam clausuram, concedente Papa, exequente Rege, etiamsi proprius Episcopus contradiceret, vel ob suum proprium interesse, vel suam dilationem, & etiã contradicente Prælata ipsius Conuentus, provt fertur contradixisse. Confirmatur adhuc hoc ipsum ex multis textibus citatis à Rodrig. *in dicto art.* 19. ad marginem, quibus probatur teneri Reges executioni mandare Apostolica mandata tanquam Ecclesiæ defensores, iuxta cap. *Administratores 27. quæst. 5. & cap. Tributum quæst. 6. distinct.* & hoc specialiter quando Prælati particulares negligentes fuerint in eisdem mandatis Apostolicis exequendis: Nam tunc poterit Rex Prælatorum

torum negligentiam ſupplere,vt poteſt etiam clare videri in Decretalibus toto titulo de ſupplenda negligentia Prælatorum. Et in particulari Rex noſter in hoc caſu habebat mandatum à Concilio Tridentino procurandi vt Monialium clauſura ſeruaretur, quæ in domibus conductis iſtarum Monialium periclitabatur,vt dicitur.

5. Tertio principaliter probatur à ſimili *ex cap. licet. de Regular.* vbi Papa Innocent. III. ait, quod Religioſus, qui zelo melioris vitæ voluerit transferri de vna Religione laxiori ad aliam ſtrictiorem,petat primo licentiam à ſuo ſuperiore, cui ſuperiori Papa commendat vt illam det. Et quando Prælatus denegauerit, concedit Papa vt Religioſus ad illam ſtrictiorem Religionem ſe transferat etiam non obtenta tali licentia iam petita: quia in tali caſu iam hoc facit de licentia Papæ:& cauſam ibi aſſignat ſummus Pontifex. Nam priuilegium meretur amittere, qui ſibi conceſſa abutitur poteſtate.Quæ optime applicantur ad intentum. Nam hæ Moniales exiſtentes in laxiori, & periculoſa clauſura, petierunt licentiam à ſuo Epiſcopo, & à ſua Prælata eundi ad arctiorem, & ſecuriorem ſuam clauſuram iam paratam:Epiſcopus,& prælata denegarunt: ergo iam licite exierunt cum licentia Papæ, & regulæ ſuæ vt in præcedentibus manet explicatum. Et hoc maxime locum habet, quando in hoc caſu Epiſcopus, vt fertur,iam viderat, & approbauerat ædificium, & officinas noui Conuentus, illas iudicans aptas ad clauſuram: & proinde ſine cauſa videtur negaſſe licentiam tranſlationis.

6 Quarto, quia ſi hæ Moniales ſic exeuntes incurrerunt excommunicationem,etiam illam incurrerunt prætor regius, Religioſi, & ſæculares nobiles eaſdem

tunc

tunc comitantes:nam Bulla Pij V.hos omnes comitantes,& fauentes excommunicat. At Episcopus nullum horum pro tunc censuit excommunicatum : ergo nec Moniales exeuntes tali censura innodatæ fuerunt. Facit etiam ad hunc exitum releuandum à culpa, id quod dicitur, has Moniales exeuntes multis vexationibus afflictas antea fuisse ob hanc causam ab aliis exire nolentibus:Nam vt ait Rodriguez *tom.1. qq. Regul. quæst.30. art.2.* Si Religiosus in aliquo Conuentu afficitur notabili grauamine iniuste, & ad vitandum tale grauamen, exit, & recurrit ad superiorem Prælatum, non peccat, & non est apostata, quia redimit suam vexationem : & est fere communis recentiorum opinio.

7 Quinto. Ad excusandas has Moniales à censura facit, quod illæ bona fide fecerunt, putantes se ad id teneri; & fecerunt ob mandatum Regis exequentis mandatum Papæ: & proinde non peccarunt mortaliter. Vbi vero non est peccatum mortale, nulla incurritur excommunicatio , vt communis Theologorum sententia testatur. Et ex superabundantia videri adhuc potest Sanch.1.*tom.Decalogi lib.* 1.*cap.* 10. *num.*42.52. vbi cum multis Doctoribus citatis, dicit quod in dubio facti non est censendus excommunicatus, qui aliquid fecit apparens contra legem. At in isto casu saltem est dubium facti; videlicet, an hoc factum, sic factum à Monialibus, fuerit factum contra legem clausuræ. Et nos probauimus non fuisse factum contra legem, imo factum fuisse secundum legem regulæ suæ, Tridentini,& Bullam Pij V.

8 Hinc sequitur prædictas Moniales sic exeuntes non fuisse absoluendas etiam nec ad cautelam : Nam absolutio ad cautelam non solet dari nisi quando est

grauis suspitio, quando censura fuerit incursa: In hoc vero casu non potest esse grauis suspitio quod incurrerint. Quod etiam probatur ex praxi Tribunalis sancti Officij, in quo teste Penha in suo directorio à *fol. 486. & seqq.* non absoluuntur à censura hæresis qui sunt de illa suspecti, leuiter, vel vehementer solum: sed illi qui sunt de hæresi suspecti per præsumptionem violentam. In hoc vero casu non fuit violenta, nec vehemens præsumptio contra has Moniales, imo nec leuis suspitio quod censuram incurrerint ob tot probationes adductas: ergo non indiguerunt absolutione ad cautelam. Et confirmatur, quia violatio clausuræ est exire à clausura ad non clausuram, vt patet: At istæ Moniales exierunt à non clausura, id est domibus sæcularibus, ad clausuram iam approbatam ab eodem suo Episcopo, qui officinas noui conuentus approbauerat: quod si ille licentiam petitam negauit, facit optimè, & vltimo pro Monialibus excusandis casus in cap. 1. de supplenda negligentia Prælatorum, vbi Papa concedit Religiosis Cisterciensibus, quod si illi vocauerint Episcopum Diœcesanum vt accedat ad illorum Ecclesiam consecrandam, & Episcopus ter rogatus, non venerit, tunc prior Conuentus Ecclesiam consecrare poterit, cum aliàs de iure non posset. Et notat ibi glossa *verb.* aliam, id Papam commisisse Priori in odium Episcoporum, ne propterea Monasteria paterentur detrimentum in spiritualibus, & in aliis. Quod etiam potest applicari ad nostrum casum, in quo Moniales ob petitam licentiam ab Episcopo reuertendi, & negatam, patiebantur periculum in spiritualibus, & temporalibus ob incommodas domus, à quibus exiuerunt.

Vnum tantum restat argumentum pro maiori claritate,

ritate, quod est huiusmodi. Constat ex praxi, & Doctoribus recentioribus, quod quando Papa committit alicui Episcopo vt dispenset in certa causa, v.g. in impedimento matrimonij, facto prius examine narrationis factæ coram summo Pontifice, persona quæ dispensationem petit, licet talem delegationem factam Episcopo impetrauerit, non manet secura, nec dispensata, quoad vsque Episcopus causa cognita sententiã proferat, & concessionem Apostolicam executioni mandet. Nam, antè talem concessionem gratia Papalis nondum est facta, sed fienda. De quo inter alios vide Sanchez *lib.8.de Matrim.disput.* 25.*num.*8. sed in nostro casu, Papa per Bullam suam delegauit Episcopo regressum, & translationem harum Monialium ad antiquum Conuentum: & Episcopus executor Bullæ nondum sententiam tulerat, nec Bullam executioni dederat; imo negauerat licentiam: ergo non videntur Moniales secure fecisse transitum antequam Episcopus Bullæ executor, & delegatus Papæ licentiam concederet, & Bullam executioni mandaret. Ad hoc argumentum dico, disparem valde esse rationem in petente à Papa dispensationem in impedimento matrimonij, & in istis Monialibus quando petierunt à Papa licentiam reuertendi ad nouum Monasterium. Nam petens à Papa dispensationem impedimenti matrimonij, petit illud pro necessitate omnimoda, quia si talis dispensatio non interueniat, peccabit mortaliter contrahendo: & ideo si contrahat antequam Episcopus expediat litteras Apostolicas, & peccat, & nulliter facit, quia nondum habet licentiam ad contrahendum. At quando Moniales istæ petierunt nouam licentiam à Papa regrediendi non petierunt illam pro necessitate, sed pro tollendis scrupulis, vt supra diximus & vt pa

Breue Apostolicum Episcopus suus renuens, moueretur ad talem licentiam concedendam Quamuis ergo Episcopus nondum Bullam Apostolicam expedierit, nec executioni mandauerit, illæ reuertentes non fecerunt id absque licentia Papæ, iam enim hanc habebant ex Papa Vrbano, qui vt diximus in *cap.* 2. *Regulæ,* illas obligat ad regressum ad antiquum Monasterium cessante necessitate ab quam exierant. Et Episcopo indebite negante regressum poterat Epicheia interpretari licitum esse regressum ob tot, ac tantas, & efficaces rationes pro Monialibus in præcedentibus adductas.

CASVS XVI.

De congregatione quorumdam hominum sub forma Tertiariorum P. nostri Francisci.

IN Insula Angræ, duo sacerdotes se receperunt ad quandam sacram ædiculam, siue oratorium in campo. Ibi existentes cæperunt sibi alios aggregare vsque ad numerum duodenarium, & cæperunt viuere sub titulo Tertiariorum Diui Francisci, cum habitu & veste distincto, non omnino religioso, sed honesto in colore fusco, qui Lusitane dicitur (pardo) non cum cucullo, nec cum mantello religioso, sed cum pallio sæculari, qui dicitur (ferragoilo) eiusdem coloris honesti. Hoc institutum dixerunt se incæpisse de licentia Prouincialis Tertiariorum, qui in Portugallia viuunt in congregatione ex approbatione Sedis Apostolicæ. Quo nonobstante in eadem Insula dederunt obedientiam

tiam Prælato ordinis Minorum, de Obſeruantia, qui in illa Inſula vocatur Cuſtos Conuentuum Obſeruantiæ, poſtea dederunt obedientiam Epiſcopo illius Inſulæ Sic continuantes recipiunt Nouitios cum anno nouitiatus: Quo finito admittunt illos ad tria vota ſolemnia, ſicut fieri ſolet in omnibus aliis Religionibus. His ſuppoſitis, exorta ſunt multa dubia, quorum reſolutio, non ſolum iuuabit ad pręſentem caſum, ſed alios ſimiles viuentium in congregatione ſiue ſint fœminæ, ſiue maſculi.

1 Et antequam per concluſiones reſpondeam: Suppono quod in Ordine Minorum tres ſunt claſſes Tertiariorum. Primus eſt, quem inſtituit P. N. Franciſcus, qui non emittunt tria vota eſſentialia, ſed ſolum ſe obligant ad ſeruanda decem mandata Decalogi, manentes in domibus ſuis, ſiue ſint vxorati, ſiue cælibes. Et hi proprie non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ exemptæ, ſicut ait Collector priuilegiorum Mendicantium, & Rodrig. mox citandi. Secunda claſſis eſt illorum, qui viuunt in congregatione, & emittunt tria vota eſſentialia in manu Prælati, iuxta regulam illis præſcriptam à Leone X. quorum multi Conuentus, & prouinciæ ſunt in Hiſpania, & præcipuè in Portugallia, Olyſſipone, Viennæ, Vimierio, &c. Hi autem ſunt veri Religioſi, & perſonæ Eccleſiaſticæ exemptæ, & gaudent priuilegiis conceſſis Fratribus Minorum de Obſeruantia. Tertia Claſſis Tertiariorum eſt eorum qui viuunt in aliqua heremo, vel aliqua Eccleſia, ſed non emittunt vota, nec profeſſionem; ſed receperunt habitum Tertiariorum de manu alicuius Religioſi Franciſcani, vel illi per ſe illum aſſumpſerunt. Et hi nullo modo ſunt Tertiarij vere, ſed fictitie. Hæc omnia traduntur in terminis à Collectore priuilegiorum Men-

dicantium, qui fuit vir doctissimus, in compendio *verbo* Tertiarij Fratres, statim post §.25.*& seqq.* & Rodrig. *tom.3.qq.Regular.quæst.* 72.*art.* 1. Quo supposito. Elicio sequentes conclusiones.

2 Prima conclusio. Hi Tertiarij illicitè, & iniustè omnino fecerunt post datam obedientiam Prouinciali Tertiariorum Olyssipone, subiiciendo se secundo Prælato Minorum Obseruantiæ in Insula Custodi vocato: Imo & post datam obedientiam prædicto Custodi, iniquius fecerunt subijciendo se Episcopo, constat clare: quia subditus vnius Prælati non potest se subtrahere ad libitum ab obedientia huius Prælati; id enim imprimis maximam in Ecclesia Dei causaret confusionem, & præterea speciem haberet furti, & grauaminis notabilis, quod fit illi Prælato à cuius obedientia subtrahitur, & in hoc casu potest habere locum dictum D. Gregorij in Epistol. ad Ven antium Monachum apostatam, in qua dicit illum per apostasiam, non subtraxisse numos pecuniarios, sed subtraxisse se Deo, & Ordini cui se deuouerat. Hinc colligitur non potuisse licitè Episcopum Angrensem horum obedientiam tertio acceptasse, si sciebat illos antea duobus Prælatis regularibus fuisse subiectos.

3 Secunda conclusio. Hi Tertiarij supposito quod viuunt hodie in congregatione cum tribus votis solemnibus, non possunt obedire Episcopo, sed tenentur obedire Generali, & Commissario generali Ordinis Minorum, & illi Prouinciali Tertiariorum Portugalliæ, qui illos primo recepit, vnde non possunt obedire Episcopo. Probatur clare ex Bulla Pij V. posita in Bullario Rodrig. *fol.*671. in qua Papa prædictus primo facit subditos Generali, & Commissario generali Ordinis

nis Minorum omnes Tertiarios viuentes in congregatione cum tribus votis solemnibus:& statim post idem Summus Pontifex præcipit eisdem Tertiariis in virtute S.obedientiæ, vt obediant prædictis Prælatis Minorum de Obseruantia. Idem præceperat antea Sixtus IV.cuius verba refert Rodrig.*cit.quæst.* 72. *art.1.conclus.*

3.Cum ergo Summi Pontifices iubeant,vt Tertiarij viuentes in congregatione obediant Prælatis Ordinis Minorum, non possunt isti obedire Episcopo, à cuius iurisdictione Ecclesia illos eximit, & Prælatis Minorum subdit.Constat idem ex Papa Leone X. qui statuit regulam pro Tertiariis viuentibus in congregatione cum votis solemnibus, quæ habetur in Capuccino *in fine Compend. fol.* 43. In cuius regulæ.*cap.* 5.dicit Papa quod obedient Prælatis localibus Minorum.Vltra hęc vero trium Pontificum decreta, constat iam de possessione:nam vt dicitur in informatione,iam in principio Prælati Minorum possederunt obedientiam fundatorum duorum istius Conuentus: ac proinde ratione saltem contractus non potuerunt exire ab obedientia dictorum Prælatorum Prouincialis, & Custodis. Idem tenet Collector priuilegiorum & Rodrig. *citat.locis*,& Miranda *in Explicat.Regulæ Tertiariorum.cap.*7.Ex quibus infertur non potuisse Episcopum acceptare obedientiam, & regimen illorum, quos tres Summi Pontifices Prælatis Minorum subiecerunt. Ex quibus Pius V.in *citata Bulla* constituit executorem illius,Cardinalem protectorem Ordinis Minorum, eidem iniungẽs, & concedens, vt per censuras procedat contra impedientes ne dicti Tertiarij obediant prædictis Prælatis Minorum.

4 Obijcis.Hi Tertiarij non portant habitum Tertiariorum viuentium in Portugallia, portantium habi-

tum cum caputio, siue cucullo, & mantello Religioso: imo hi portant habitum in forma ferè sęculari, ac proinde non videntur comprehendi in illa Bulla Pij V. Secundo obiicis, quod in Portugallia sunt Conuentus Monialium Tertiariarum, quæ obediunt Episcopo, vt constat ex monasterio Saluatoris Eboræ constituto, & alio ædificato in oppido do Torraño, quæ sunt Tertiariæ viuentes in cógregatione cum tribus votis solemnibus, & tamen subduntur Archiepiscopo Eborensi: sic ergo poterunt isti, de quibus est quæstio, obedire Episcopo Angrensi. Non obstant: nam licet isti Tertiarij non portent habitum cum caputio, nec mantellum Religiosum, non ideo desinunt esse subditi Prælatis Minorum. Nam illi tres summi Pontifices in tribus citatis Bullis, non specificant, neque assignant peculiarem formam habitus talium Tertiariorum, solum exprimunt si viuunt in congregatione cum tribus votis solemnibus: idque in particulari constat ex Regula facta à Leone X. pro his Tertiariis viuentibus in congregatione; nam *cap. 6.* eiusdem Regulæ loquens de vestitu illorum, ait: *Depositis cæteris vanis huius sæculi ornamentis, nullum ornamentum corporale portare debent, nisi solum humile, & necessarium ornamentum corporis sui.* Nihil aliud loquitur de illorum vestitu: & proinde illius forma relinquitur dispositioni Prælatorum, vel consuetudini prouinciæ. Itaque vt tales Tertiarij subdantur Prælatis Minorum solum requiritur quod viuant in congregatione cum tribus votis solemnibus. Quod si adhuc velis hos Tertiarios, eo quod portent habitum distinctum à Tertiariis Ordinariis viuentibus in congregatione in Portugallia cum caputio & mantello religioso, non esse de istorum classe, vel de istorum ordine; habes contra te fortius argumentum; nam inde

conuincitur

conuincitur hos Tertiarios non esse Tertiarios, nec posse manere in isto statu: quia non sunt Tertiarij ex aliqua classe illarum trium, quas diximus in principio *num.* 1. Non enim sunt ex prima classe, cum hi nec viuant in congregatione, nec emittãt tria vota solemnia: nec sunt ex secunda classe, per te, quia licet viuant in congregatione cum tribus votis non portant habitum cum caputio, & mantello, vt cæteri in Portugallia viuentes in congregatione. Non sunt tertiæ classis, quia hi nullam professionem, aut votum emittunt: ergo cum nullius classis sint ex illis tribus, erit Religio noua, & proinde nullo modo licita, cum iuxta *cap. fin.* de Religiosis domibus, nulla noua Religio possit erigi absque particulari licentia Sedis Apostolicæ. Et idem habetur in cap. *vnico eodem tit. in* 6. Imo per hoc 2. capitulum in 6. hi Tertiarij cum noua ista forma habitus videntur prohiberi: ibi enim non solum Papa prohibet erectionem nouæ Religionis absque speciali licentia Papæ, sed etiam ne habitum nouæ Religionis, quis assumat.

5 Ad secundam obiectionem de Monialibus Tertiariis subiectis Episcopo. Respondet Rodrig. *citat. quæst.* 72. *art.* 1. *concl.* 3. dicens hos conuentus Monialium Tertiariarum Episcopis subditarum, illis esse subiectos, quia fratres Minores illarum regimen à principio acceptare noluerunt In cuius probationem facit, quod semper à principio fundationis harum Tertiariarum impetratur licentia summi Pontificis vt illæ Episcopis subdantur. Et hoc saltem constat de Monasterio Tertiariarum Saluatoris Eborensis, quod olim fuit subiectum Prælatis Minorum Conuentus Eborensis, vt constat, & ego vidi in libro antiquo manuscripto, in quo continentur aliquæ antiquitates il-

lius Conuentus Fratrum Minorum Eborensis. Vbi dicitur Sorores illas Tertiarias ante Tridentinum in suo Conuentu solitas venire ad capitulum culparum intra Conuentum Fratrum pro illis celebratum in singulis hebdomadis. Et proinde argumentum non concludit: diuersa enim ratio est Monialibus Tertiariis, & in Fratribus Tertiariis viuentibus in congregatione cum tribus votis: nam Papa Pius V. exprimit Fratres hos Tertiarios vt sint subditi Prælatis Minorum: Nihil vero loquitur de Monialibus Tertiariis.

6 Quæ hactenus dicta sunt de his Tertiariis emittentibus tria vota, intelligo de votis solemnibus; de his enim sic vouentibus solemniter intelliguntur prædictæ Bullæ Pontificum. Nam si in ista congregatione non emittunt vota solemnia, sed solum vouent seruare mandata Dei, sicut Tertiarij à P. N. Francisco instituti, tunc sibi contradicunt viuendo in congregatione, nam Pater noster Franciscus non instituit primos illos Tertiarios primæ classis vt viuerent in congregatione, sed vt manerent in propriis domibus etiam vxorati, qualis fuit sanctus Ludouicus Rex Galliæ, sanctus Elzearius Comes Ariani, & alij; ac proinde isti non possunt viuere in communitate si solum vouent eo modo quo Tertiarij primæ classis. Quod si vouent tria vota solemnia debent subiici Prælatis generalibus Minorum iuxta tres Bullas Pontificias citatas. Addo, quod licet hi Tertiarij solum voueant, & faciant professionem illius voti, quod emittunt Tertiarij primæ classis instituti à N.P. Francisco, adhuc super illos Prælati Minorum habent superintendentiam, vt videlicet possint, & debeant illis consilia bona dare, illos dirigere, obiurgare &c. ob aliquas concessiones Papales, quas citat Miranda citato cap. 7. in expositione regulæ ipsorum,

ipſorum, quam ſuperintendentiam ait non eſſe iuriſdictionem proprie dictam, cum non detur ad puniendum: ſed eſſe quandam ſuperintendentiam gubernatiuam, quam ibi dicit non poſſe illis auferri ab Epiſcopis ſecundum citatas ibi à ſe Bullas.

7 Secunda concluſio. Si iſti Tertiarij, de quibus eſt quæſtio, ſolum faciũt profeſſionem communem aliorum Tertiariorum, primæ claſſis ſine tribus votis ſolemnibus, non gaudent aliquo priuilegio conceſſo à ſummis Pontificibus Ordinis Fratrum Minorum: nec liberantur à ſoluendis decimis, vel à ſoluendis tributis, ſicut tradit Collector priuilegiorum citato loco, & Miranda citato libro ſuper Regulam ipſorum *cap.* 11. & Cordoua ad citatum verbum Tertiarij in compendio, & alij.

8 Tertia concluſio. Si conſtiterit quod ille qui eſt hodie Prælatus; & fundator iſtius noui Conuentus, non fecit profeſſionem iſtiuſmet Regulæ in manu Prælati potentis illum admittere ad talem profeſſionem, profeſſiones cæterorum, quas admiſit fuerunt nullæ, & irritæ. Probo, quia nullus poteſt ad profeſſionem aliquem admittere, niſi qui ſit Religioſus illius Regulæ, vel habeat iuriſdictionem delegatam ad id faciendum ab illo qui illam poſſit delegare: ſicut tradit Nauarr. *in conſiliis titul. de Regul. conſil.* 18. *& in conſilio* 61. vbi citat cap. *ad Apoſtolicam de Regul.* & clarius hoc habet Sanchez *tom.* 2. *Decal. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 74. vbi cum multis ibi citatis tenet, quod nec Epiſcopus poteſt valide ad profeſſionem aliquem admittere, ita vt profitens obligatus maneat, niſi fuerit in Conuentu Monialium, cuius ipſe Epiſcopus eſt Prælatus. Vnde ſi Epiſcopus, de quo agitur, non erat Prælatus iſtorum Tertiariorum per ſupra allegata, nec poterat

illos ad professionem admittere: & præterea illi non habebant commissionem à Prælatis Minorum ad recipiendos Nouitios, dandāque professionem; sequitur quod quidquid ab illis attentatum fuit in receptione, & professione fuit nullum. Et confirmatur, quia si primus Prouincialis Tertiariorum Olyssipone illos duos priores recepit ad habitum, idemque fecit postea custos Prælatus obseruantiæ in insula, talis receptio ex vsu, & praxi solum continet, quod illos recipit ad habitū Tertiariorum primæ classis, quos instituit P.N. Franciscus, etiam coniugatos: non autem prædicti duo Prælati per illam receptionem ad habitum Tertiariorum illis commiserunt vt possent ædificare Conuentum, & Nouitios recipere ad viuendum in Congregatione cum tribus votis solemnibus: imo neque id poterant illis concedere; cumque neque id posset illis Episcopus concedere per supradicta, iudicandum est illos non valide fuisse professos, neque esse tutos in conscientia. Addit Sanchez proxime citato loco, non posse Episcopum aliquem ad professionem admittere, quia non est Prælatus Religiosorum; nam omnes Religiosi hodie ferè exempti sunt.

9 Quarta conclusio. Aliud inauditum, & absurdum continet iste casus; quod scilicet iste Prælatus localis noui Conuentus (imo non Prælatus) recipiat Nouitios ad ordinem, & professionem, quod est contra praxim omnium Ordinum Mendicantium, maxime Minorum, in quibus Nouitiorum receptio interdicitur Prælato locali, & reseruatur Prouinciali. Pro quo facit optime casus positus à Rodriguez in suo Bullario *fol.* 1017. *& seqq.* vbi ponit Bullam quandam Greg XIII. in cuius tempore contigit casus omnino similis: Nam quidam Matheus secessit in eremum cum aliis sociis:

Ibi

Ibi fecerunt vnam formam Monasterij, in quo viuebant. Iste Matheus functus est officio Abbatis sine ordine Sedis Apostolicæ, vel alterius Prælati potentis illum creare Abbatem. Isto mortuo successit illi in officio alter Didacus, & admittebant alios ad professionem. Re cognita, & detecto errore, consultus Papa Gregorius XIII. suppleuit defectum; creauit legitimum Abbatem, iussit ratificari professiones, eosque subiecit Ordini Sancti Basilij, & assignans ibi Papa causam, ait: *Cum autem Eremitæ ijdem prædictam professionem in manibus eius, qui illam recipiendi facultatem non habebat emiserint, eademque professio nulla, & inualida reddatur, &c.* Vbi vides similem omnino casum isti nostro: ac proinde hunc casum iuxta illum esse restaurandum, ac prouidendum.

10 Ex his concludo, quod si isti Tertiarij emittunt tria vota solemnia, provt dicitur in informatione, non possunt obedire Episcopo iuxta tres Bullas Pontificias citatas. Si vero non emittunt tria vota solemnia, non possunt viuere in congregatione, propter aliam Bullam expressam Pij V. positam à Rodriguez in suo Bullario *fol.* 944 vbi expresse Sum. Pontifex prohibet ne in congregatione qualibet hodie congregentur viri nisi emiserint tria vota solemnia, quæ Bulla citato loco videri potest. Quod decretum non comprehēdit fœminas viuentes in congregatione sine tribus votis solemnibus, quales sunt aliquæ Olyssipone, & alibi, quæ dicuntur Lusitane, *Recolhimentos*: quia in illis sic viuentibus non concurrunt inconuenientia, quæ dantur in viris viuentibus in congregationibus sine illis tribus votis solemnibus.

CASVS

CASVS XVII.

De alienatione cuiusdam rei, Ecclesiæ Monialium relictæ, cum obligatione non alienandi.

QVædam Regina Portugalliæ fundauit quendam Conuentum Monialium, cui donauit in vita, & in morte aliquas res preciosas mobiles, simulque impetrauit Bullam à Summo Pontifice tunc regente Ecclesiam, per quam iubebat, ne Moniales præsentes & futuræ dicti Conuentus, vnquam rem vllam ex illis sibi relictis alienarent, venderent, seu distraherent. Inter res istas sic donatas & relictas, erat vna argentea magni pretij, *vulgo portapaz*, cum qua olim in Missa post Agnus Dei, dabatur pax Sacerdoti, & erat grandioris maiestatis, & quantitatis. Postea Conuentus fecit aliam minorem pro vsu quotidiano. Denique post cæremoniale Noui Missalis, prędictum instrumentum pacis dandæ, & cæremonia illa in Missa sublata est. Voluit Conuentus Monialium prædictam portapaz vendere, & alienare, & ex pretio illius aliam rem mobilem comparare pro seruitio altaris, & veneratione sanctissimæ Eucharistiæ. Idque volebat, tum quod dicta portapaz iam non poterat seruire in ministerio Missæ propter illius vsum sublatum, tum quod Conuentus aliam iam commodiorem habebat: tum denique quia illa à Regina donata præ sua maiestate, & pretiositate Conuentui pauperum Monialium non congruebat. Et declaratur, quod prædicta Bulla Papalis à Regina impetrata, nullam censuram, aut pœnam spiritualem imponebat Monialibus, si alienarent, sed solum annullabat alienationem, vel distractionem re-

rum

rum prædictarum à Monialibus factam, vel attentatam.

1 Quæsitum fuit, an hodie nonobstante prædicta Bulla prohibitiua, possent Moniales prædictum instrumentum pacis dandæ alienare, ac vendere, & ex pretio illius aliam rem fixam, & perpetuo mansuram pro obsequio eiusdem altaris, emere, vel fabricare? Respondi id potuisse Moniales facere, seruatis tamen aliis conditionibus in iure requisitis; vt scilicet fiat cum consensu prælati illius Conuentus, & cum consensu maioris partis Capituli Monialium. Et eiusdem meæ opinionis fuit alius vir satis Religiosus, & doctus, qui huic meæ opinioni subscripsit, propter rationes sequentes, Primo, cessante fine legis cessat lex: cap. *cum cessante, de appellat. & l. fin. ff. de hæred. instit.* Nauarr. *in consiliis, tit. de sentent. excom. consil.* 57. Suarez *lib. 6. de legib. cap. 9. num.* 11. At in hoc casu cessauit finis Fundatricis, & finis Papæ, fundatrix enim intendit rem illam donare vt seruiret in altari, quæ hodie non potest seruire propter cæremoniam illam ab Ecclesia sublatam: ergo cessante illo fine Fundatricis, & Papæ, iam hodie voluntas illa Reginæ, & Papæ non videntur obligare, cum non sit congruum prædictas Moniales rem habere pro sola ostentatione, & alias inutilem. Secundo, quia pœna annullationis imposita in hac Bulla, non magis obligat, quam pœnæ suspensionis, & excommunicationis positæ in iure communi contra indebite alienantes bona Ecclesiæ, vt patet: imo pœnæ istius Bullæ videntur mitiores, quia sunt lex positiua vnius tantum summi Pontificis, illæ vero positæ in ire communi, ex eo videntur grauiores, quia positæ in iure communi, & vt plurimum positæ per Concilia generalia Ecclesiæ: At constat ex iure, & ex communi

communi Doctorum ſententia poſſe alienari res Eccleſiæ, etiam immobiles concurrente debita ſolemnitate, ſi alienatio fiat in maiorem vtilitatem Conuentus, per multos textus ad hoc recitatos à Rodriguez *tom.1.quæſt.Regula.q.27.art.2.* quos citat ad marginem, & hæc alienatio fuit clarè in maiorem vtilitatem Cōuentus, vt conſtat: ergo licitè potuit fieri. Tertio, magis obligat votum ſimplex factum Deo, quam obliget lex poſitiua Papæ, cum votum obliget de iure naturali, lex autem Papæ obligat tantum de iure poſitiuo: At poteſt vnuſquiſque habens obligationem voti, per ſe ſolum illud commutare in rem euidenter meliorem abſque alia diſpenſatione, vt tradunt communiter Doctores, maxime Sanchez *tom.1. Decal. lib.4. cap.49. num.4.* vbi pro eodem citat vltra viginti Doctores: ergo etiam Conuentus in hoc caſu poterit hanc obligationem poſitam à Fundatrice de re iſta conſeruanda, commutare, vendendo illam, altari omnino inutilem, & emendo aliam euidenter vtilem pro ſeruitio eiuſdem altaris.

2 Obijcis contra hoc argumentum, non valere ſimilitudinem voti, & legis poſitiuæ obligantis. Nam ſi ego omitto facere rem iniunctam à lege, licet faciam tunc aliam rem meliorem, non impleo legem, ſed peccatum committo omiſſionis, vt facile erit exemplis oſtēdere: ergo non valet exemplum per ſe commutantis votum in rem clare meliorem, cum id fundetur in benigna Dei voluntate, quæ ſic præſumitur acceptare. Ad hoc argumentum dico, etiam in obligatione iuſtitiæ, ac reſtitutionis locum habere quod diximus, vt ſcilicet ſatisfiat obligationi reſtitutionis, ſi pro vna re debita reddam aliam diuerſam meliorem, vel æquiualentem. Nam ſi abſtuli vinum à Petro, impleo præceptum

ptum restitutionis reddendo pecuniam æquiualentem vel abundantiorem. Item si abstuli triticum, & reddo vinum, cum quo creditor conuentus est satisfacio dando rem diuersam. Cum ergo alienatio ista, de qua agitur, pertineat fere ad materiam iustitiæ, sequitur quod satisfiet præcepto posito à Regina de non alienando, dando, & substituendo rem aliam meliorem, quam Fundatrix & Papa certissime acceptarent, si viuerent, & id scirent: neque Fundatrici infertur damnum, sed commodum; quinimo nec Summo Pontifici contradici videtur, ille enim in illa prohibitione solum voluit se accommodare piæ, ac rectæ intentioni Reginæ, quæ non debuit velle Monialibus res inutiles relinquere, nec impedire vt commodiores res pro cultu diuino emerentur.

3 Quarto, id ipsum confirmo ex alia doctrina tradita à Doctoribus in materia de voto, maxime à Sanchez *citato 4.lib.Decal.cap. 2. num. 24.* qui dicunt, quod quando materia voti facta est inutilis, vel indifferens, cessat obligatio voti: sic ergo in casu præsenti, cum materia istius donationis factæ à Fundatrice, & materia legis Pontificiæ sit facta inutilis, eo quod res ista non possit amplius ad aliquid seruire, sequitur quod cessabit obligatio posita à Papa, & à Fundatrice. Quinto, id probatur, quia hæ Moniales gaudent priuilegio concesso à Sixto IV. Fratribus Minoribus, qui sunt Prælati illarum, per quod priuilegium Papa concedit, vt legatum illis relictum pro vno vsu possint de licentia Prælati conuertere in alium vsum, vt habetur in *Compend. Mendic. verb.* Legatum. §. *vnico*, cum declaratione ibi posita. Ergo cum licentia sui Prælati poterunt facere hanc alienationem, dummodo pretium rei venditæ conuertatur in alium vsum rei permanentis, & altari

perpetuo deseruituræ. Sexto, facit priuilegium, quod ego cito in meo primo tomo *Dubiorum Regul. verb. Alienatio, num, 5.* vbi Benedictus XIII. concessit patribus D. Ieron. vt possint alienare res immobiles Conuentus cum conditionibus ibi positis, dummodo non sint datæ à Regibus pro fundatione Conuentus. Vbi concedit posse alienari res immobiles, excepto si sint immobiles datæ à Regibus, & pro fundatione Conuentus. Cum ergo res ista, de qua agitur non sit immobilis, nec data pro fundatione Conuentus, sequitur posse illam alienari in maiorem vtilitatem Conuentus: quod probatur ex communi maxima Iuristarum dicente, quod exceptio firmat Regulam; cum ergo illic Papa solum excipiat ne alienentur res immobiles datæ à Regibus, sequitur quod permittit alienari mobiles datas ab eisdem Regibus.

4 Vltimo probatur, quia Moniales sanctæ Claræ, (de quarum numero sunt hæ de quibus agitur) habent priuilegium, vt cum licentia Prælati, & consensu maioris partis Conuentus possint alienare bona immobilia in maiorem, & euidentem vtilitatem Monasterij, de quo Rodrig. *citato art.* 2. §. *Infertur* 2 Ergo bene poterunt hæ Moniales alienare hanc rem, de qua quæritur, cum sit mobilis, & proinde facilius possit distrahi secundum iura. Quod si dicatur in hac Bulla, de qua agimus, Papam hoc prohibuisse vtens clausula, ex certa scientia, quæ rigidior est, & magis reuocatoria: Respondeo hanc Bullam datam fuisse octoginta ab hinc annis: & ab illa ætate vsque ad hanc, multi summi Pontifices confirmarunt nostra priuilegia ex certa scientia; qui modus confirmandi priuilegia reualidat etiam priuilegia antiqua annullata, vt ego probo in meo primo tomo Dubior. Regular. *ver.* priuilegij confirmatio,

firmatio. Et vltra hoc, post illam Bullam multi sum. Pontifices concesserunt priuilegia aliquibus Ordinibus, vt possent alienare res immobiles in maiorẽ vtilitatem Conuentus: pro quo vide à me dicta citato primo tomo, & *verbo* alienatio per totum titulum. Et vide etiam Rodrig. *tom.*1.*qq. Reg. quæst.*27.*art.* 2. de concessione postea facta Monialibus Ordinis sancti Augustini.

5 Vltra has probationes, adduco duo exempla in praxi. Nam, me petente, quidam Collector Apostolicus in hoc Regno declarauit, quod Moniales istiusmet Conuentus poterant vendere quandam Biblyothecam Latinorum librorum relictam ab eadem Regina Fundatrice eidem Conuentui: quæ quia inutilis omnino erat Conuentui, declarauit idem Collector quod venderetur, & pretium illius conuerteretur in rem fixam, & perpetuo duraturam in eodem Conuentu. Et sic factum est. Deinde post aliquot annos me etiam petente, alius Collector huius Regni declarauit posse Moniales alterius Conuentus de Sacauem prope Olyssiponem siti, vendere quosdam pannos preciosos, & æstimabiles, inseruientes pro ornatu parietum, qui dicto Conuentui pauperi, erant inutiles, & temporis longæuitate putrescebant, declarauit inquam illos posse vendi, dummodo pretium eorum conuerteretur in rem permanentem Conuentus. Et in hoc secundo casu fundator Conuentus obtinuerat aliam Bullam Papæ rigidiorem, prohibentem sub grauibus pœnis ne donata ab illo illi Conuentui distraherentur, vel alienarentur. Et iterum aduerto prædictos duos Collectores in illis duobus casibus non fuisse vsos dispensatione Apostolica: Nam mihi dixit Auditor prioris Collectoris, non posse Collectores huius Regni di-

ſpenſare in Bullis Pontificiis. Fecerunt ergo illi prædicti Collectores declarando legem, & non diſpenſando.

6 Adhuc pro maiore firmitate primi argumenti poſiti in principio: quod ceſſante fine legis ceſſat lex, Moneo vt videatur Suarez *citato cap.9.num.11.lib. 6. de legibus*, vbi dicitur, quod vt dicatur ceſſare finis, ceſſante cauſa, vnum ex duobus requiritur: vel quia bonum proxime intentum per illum actum deſinit eſſe commodum ad commune bonum: vel quia ipſemet actus deſinit eſſe vtilis ad commune commodum. Quæ duo concurrunt in iſto noſtro caſu: Nam res de qua agitur, id eſt, *portapaz*, & in ſe, & in ſuo vſu deſinit eſſe vtilis ad bonum commune, cum illius vſus ab Eccleſia ſit interdictus, cum aliis cauſis ſupra allegatis.

CASVS XVIII.

De quodam Prælato Conuentuali appellante à ſuo Prouinciali in viſitatione ſui Conuentus.

QVidam Prouincialis viſitauit ex officio quendam Conuentum ſuæ prouinciæ præſente, & non reclamante Prælato locali illius. Finita viſitatione, & reſultantibus culpis probatis contra Prælatum localem, illum vocauit: eidemque dedit copiam capitulorum culparum, vt pro ſe reſponderet, & pro ſua defenſione diceret quod habebat. Acceptauit capitula Prælatus localis dicens ſe reſponſurum: & paulo poſt receptionem capitulorum, rediit ad Prouincialem, petiit prorogationem temporis ad reſpondendum, vltra

tempus

tempus aſſignatum in exhibitione capitulorum: & hoc conceſſo à Prouinciali, idem Prælatus rediens ad Prouincialem, dixit ſe appellare ab illo ad ſuperiorem Regularem ipſius Prouincialis; quam appellationem, nec ſcripto fecit, neque vllam cauſam appellationis expreſſit; cum tamen Prouincialis inſtaret vt cauſam appellationis exprimeret. Paulo poſt idem Prælatus localis clanculum Conuentum exiuit inſalutato Prouinciali præſente,& ſuperiorem illum adiuit,ad quem appellauerat. Eidem vero ſuperiori expoſuit, dictum Prouincialē ſibi feciſſe grauamina,& iniuſtitias. Quo audito, prædictus ſuperior,inaudito Prouinciali, nec viſa copia proceſſuum,neque informatione vlla,præter dictum ipſius appellantis, deſtinauit particularem viſitatorem, vt iret ad viſitandum prædictum Conuentum;& cognoſceret de grauaminibus factis à Prouinciali, ipſi locali Prælato, eiuſque defenſioni intenderet. Accedens viſitator ad prædictum Conuentum; inaudito Prouinciali, recepit nouiter teſtes pro defenſione Prælati localis: qui aliquibus Religioſis oppoſuit exceptionem teſtium ſuſpectorum; qui in viſitatione Prouincialis fuerant teſtes, ipſo Prælato locali vidente,& non excipiente. Et hi teſtes ab illo recuſati ad teſtificandum non ſunt vocati à viſitatore, neque illorum teſtimonium receptum eſt. Quo poſito quæruntur multa.

1 Primo,an potuerit appellare iſte Prælatus localis à Prouinciali, poſtquam illum admiſit ad viſitationem Conuentus, & poſtquam admiſit capitula culparum exhibita à Prouinciali, dicens ſe reſponſurum; imo iam incæperat reſpondere.

2 An prædicta appellatio ſine ſcripto,& ſine expreſſione cauſæ fuerit valida,an friuola iudicanda.

3 An fuerit apostata exiens à Conuentu sine licentia Prouincialis præsentis, eumque respondere iubentis.

4 An superior potuerit mandare visitatorem particularem pro reuisitando Conuentu circa grauamina facta à Prouinciali, idque nec audito, nec citato Prouinciali, nec prolata sententia circa valorem, aut nullitatem appellationis; & iussit inquiri de grauaminibus & iniustitiis factis à Prouinciali, eo non audito.

5 An Prælatus localis in secunda visitatione posset recusare testes, vt suspectos, quos antea non recusauit in visitatione Prouincialis.

6 An visitator, dato quod probaretur exceptio contra aliquos testes teneretur nihilominus recipere testimonium horum testium recusatorum.

1 Ad primum quæsitum, credo quod non potuerit appellare à Prouinciali, postquam admisit illum ad visitandum, & recepit capitula culparum obligans se responsurum, & petiit ab eodem Prouinciali prorogationem temporis ad respondendum: excepto si post hæc omnia noua causa appellandi, vel recusandi orta fuerit, vel aliqua causa appellandi, vel recusandi ante hæc omnia nata, & existens, sed incognita, post illa omnia denuo ad notitiam venerit appellantis. Prima pars huius responsionis colligitur clare ex capite *ad petitionem de accusat.* vbi Papa iussit quendam Legatum visitare vnum monasterium, petente id ipsum Abbate monasterij, & præsente ad visitationē Legati, nec Abbate reclamāte. Facta visitatione, & resultantibus culpis contra Abbatem, Legatus obtulit Abbati capitula culparum, vt responderet pro sua defensione. Abbas appellauit ad Papam, dicens Legatum sibi esse suspectum, quo non obstante Legatus Abbatem priuauit officio.

officio. Post priuationem officij Abbas recurrit ad Papam per appellationem. Papa illo audito confirmauit sententiam Legati. Et addit Papa notanter tanquam conducens pro causa institiæ: *Quod dictus Legatus præsente, nec reclamante Abbate, super statu monasterij cœpit inquirere diligenter.* Et licet postea Abbas appellauerit, & dixerit prædictum Legatum sibi esse suspectum, Papa nec detulit appellationi, nec recusationi. Secundo idem probatur ex Regula: Quod semel placuit, amplius displicere non potest, *de Regul. iuris in 6. Regula* 21. Iam vero huic Prælato locali non semel, sed bis placuit litigare coram isto Prouinciali primo acceptãdo, vt ille visitaret: Secundo acceptando ab illo capitula, & articulos culparum ad respondendum: imo tertio acceptauit illum in iudicem, cum post hæc ab eodem Prouinciali petiit prorogationem temporis ad respondendum: per hanc enim petitionem illum acceptauit, & recognouit in iudicem, vt patet: Ergo licet antea haberet causam appellandi, vel recusandi, sibi cognitam, non potuit postea appellare, vel recusare; quia tali causæ, vel appellationi renunciauit, eo quod Prouincialem in iudicem per tres actus acceptauit. Idem confirmatur à simili ex iure Regio Lusitano, *in Ordinatione istius Regni lib. 3. tit. 21. §. 1.* Vbi Rex decernit, non posse aliquem recusare iudicem illum coram quo fecit vllum actum acceptationis, per quem actum videatur in illum consensisse. Secũda vero pars responsionis, & simul prima probantur clare ex capite *vt circa, de elect. in 6.* vbi Papa decernit quoad obuiandum malitiis opponentium contra electos, ille qui contra aliquem electum aliquid opponere voluerit, causas in scripto reddat suæ oppositionis, vel appellationis: si vero post sic inscriptam appellationem vltra

voluerit opponere, quod non ſit ſcriptum in cauſis propoſitæ iam appellationis, talis de nouo non audiatur: *Niſi aliquid forſitan poſtea emerſerit (ait Papa) vel ſuper antiquis ſuperuenerit: aut aliqua antiqua in opponentium notitiam denuo ſuperuenerint, quæ appellantes appellationis emiſſæ tempore ignorare potuerint, & etiam ignorauerint. Super huiuſmodi autem ignorantia, & ſuperueniente facultate probandi fidem per proprium præſtandum corporaliter faciant iuramentum.* Sic ibi Papa Gregor. X. quo nihil clarius potuit deſiderari ad intentum huius primi reſponſi. Nam, vt dicitur, hic Prælatus localis intra viginti horas, & acceptauit capitula culparum à Prouinciali, & cæpit reſpondere, & petiit ab illo prorogationem temporis ad reſpondendum, vt proinde moraliter loquendo impoſſibile videatur, quod illi in mentem non venerit cauſa præterita appellandi, ſi quæ erat, neque illius cauſæ recordatus fuerit toto tempore, quo Prouincialis viſitauit: Sed poſt hæc omnia in appellationem eruperit, preſſus fortaſſe pondere capitulorum exhibitorum, quibus diffidit ſe poſſe reſpondere, & confiſus, vt dicitur, vel præſumitur, in fauore iudicis ad quem.

2 Ad ſecundum quæſitum dico rem eſſe notiſſimam in iure, quod appellatio quando fit à grauamine (qualis iſta perhibetur) vel fit ab interlocutoria, debet fieri in ſcripto, & in ſcripto debent exprimi cauſæ appellationis, aliàs appellatio friuola, & nulla iudicanda eſt. Hoc imprimis habetur *proxime citato cap. vt circa. de electio.* vbi Papa ad appellandum dicit, id fieri debere in inſtrumento publico, & litteris appellationis confectis. Idem expreſſius habetur *cap. Cordi nobis eſt.* Vbi Papa Innocentius IV. deſcribens formam ſeruandam ab appellantibus, dicit: *Sancimus, vt ſi quis in iudicio, vel*

extra super interlocutoria, vel grauamine aliquo ad nos duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare deproperet, petat Apostolos, &c. Quo nihil clarius dici potuit. Vbi glossa *verb.* Ad nos. respondet aliquibus, qui dixerunt hanc formam appellandi in scripto cum expressione causarum, solum intelligi, quando appellatur ad Papam, propter illud verbum, *Ad nos appellandum duxerit*: sed tamen ibi glossa maior, cum glossa marginali oppositum innuit, & ibidem glossa *in verbo* in scriptis. Et quoad expressionem causarum appellandi, quod non valeat appellatio si non exprimatur causa appellationis, quando appellatur à grauamine, vel interlocutoria tenet expresse glossa *in cap. Accedens*, vt lite non contestata, *in verb.* Appellauit. Et citat cap. *vt debitus. de appellat.* & cap. *Dilecto filio. de appellat.* & alia iura. Ita vt si causa appellationis non exprimatur, ait appellationem non esse recipiendam. In cap. vero *Vt debitus. de appellat.* citato à glossa, dicit textus hæc verba: *Cum ex rationabili causa putauerit appellandum coram eodem iudice causa probabili appellationis exposita.* Et omnino habetur cap. *Quod ad consultationem. de sentent. & re iudic.* Quo nil clarius dici potuit: & prætere a clare innuit Papa ibidem, quod coram quouis iudice causa appellationis sit exponenda, etiamsi non appellatur ad Papam. Et habetur idem in multis aliis textibus, & passim in Doctoribus, & idem colligitur ex *Ordinat. huius Regni Portugalliæ lib. 3. tit. 21. citato* §. 4. in simili, decernente quod quando aliquis iudicem recusare voluerit, statim causam recusationis coram illo declaret; quod si causam non declarauerit, iudex non habeatur pro suspecto, & in causa procedat. In hoc autem nostro casu, Prælatus localis neque appellauit scripto, vt dicitur, neque vllam causam appellationis,

vel grauaminis expressit, petente Prouinciali, vt causam appellationis assignaret; & proinde iuxta citatos textus appellatio fuit nulla, & non recipienda. Et confirmatur, quia aliàs si dicere nudum verbum, Appello, sine expressione causæ sufficeret ad validandum appellationem, vtique posset quilibet, & iudicem, & iudicium deludere, ac declinare, quod est contra mentem Iurium citatorum. Addo quod aliàs frustra iura in tot locis concederent iudici, à quo, ius, & libertatem repellendi appellationes friuolas, vt concedunt passim: Nam si appellans non obligatur exprimere causam appellationis (per te) quomodò poterit iudex iudicare appellationem esse friuolam, vel validam, non audita, nec visa causa appellationis? ob hanc ergo causam iubent iura exprimi causam appellationis ab appellante, vt videat iudex si friuole, si maleuole, si solo animo dilatandi appellet.

3 Ad tertium quæsitum. Ego non damnarem talem Prælatum localem vt apostatam discedentem à Conuentu sine licentia Prouincialis. Probo primo, quia Prælatus iste localis, aliàs habebat ex officio licentiam exeundi à Conuentu absque licentia Prouincialis, vt praxis obseruat. Ac proinde absque licentia Prouincialis poterat à Conuentu exire: Maxime cum Prouincialis per solam exhibitionem capitulorum, culparum illi non prohibuerit exitum. Secundo, quia, cum Prælatus localis videret Prouincialem nõ acceptasse suam appellationem, potuit secundo appellare facto, id est arrepto itinere ad superiorem Prouincialis, maxime cum bona fide crederet id sibi licere. Quod autem facto sine verbis, vt per arreptionem itineris ad superiorem possit fieri appellatio, constat ex *cap. Dilecti 2. de appellation.* & tenet Nauarr. *in lib. 2. consiliorum titulo de sententia,*

sententia, & re iudicata consilio ultimo num. 6. vbi citat Decium in casu fere simili. Cum ergo iste Prælatus localis, esset aliàs prælatus, non prohibitus exire, & vadens via recta ad superiorem via appellationis, vt credebat, sibi licitæ, non credo illum incurrisse censuram apostasiæ, etiam in foro externo, cum hæc censura non incurratur nisi à contumaci, & faciente mala fide.

4 Ad quartum dico, non potuisse, nec debuisse superiorem prouincialis, inaudito prouinciali, destinare Reuisitatorem, qui inquireret de excessibus, grauaminibus, & iniustitiis quas prælatus localis dixerat sibi intulisse prouincialem. Quod probo ex multis, & vrgentibus causis sequentibus. primo, quia sic appellans nõ detulit secum copiam processus facti à prouinciali, nec testimonium suæ appellationis quo non delato non potuit superior prouincialis aliquid decernere, maxime contra honorem prouincialis. Colligitur clare ex Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 20. de reform.* Vbi Concilium loquens de appellatione facta ab Episcopo ad Archiepiscopum, decernit, ac dicit primo quod petet appellans à Notario copiam processus. Et confirmatur *ex cap. Dilectis filiis de appellat.* Vbi de quodam appellante, eiusque appellatione ait papa: *De qua (id est appellatione) sibi per officialis litteras innotuerat.* Vnde colligit glossa in cap. *Cordi nobis de appellat. in 6. in Addition.* citans Innoc. & alios, non sufficere ad hoc qualemcumque scripturam, sed debere esse publicam, & quæ fidem faciat, ne appellans possit postea variare. Quod si dicatur non detulisse scripturam suæ appellationis, quia prouincialis noluit illam acceptare, & proinde per arreptionem itineris ad superiorem coram illo denuo appellasse: Tunc insurgunt aliæ ob-

iectiones

iectiones contra istam appellationem: Nam superior prouincialis, antequam appellationem reciperet, & nouum visitatorem mitteret, debebat prius audire prouincialem. Colligitur clare ex Tridentino citato *cap.* 20. Vbi agens de appellatione, & de iudice ad quẽ appellatur, ait debere admonere Episcopum à quo appellatur. Et ponit hæc verba. *Eodem Episcopo prius admonito, & si quid ei pro causæ instructione videbitur, possit iudici appellationis significare.* Et in hoc casu, superior iudex appellationis, neque pro appellationis causa, nec pro visitatore mittendo, prouincialem admonuit, cum talis visitatio denuo instituta cederet in dedecus prouincialis, cum de illo dictum esset fecisse grauamina, & iniustitias. Secundo id probatur manifeste, ex cap. *Venerabilibus de sentent. excommun. in 6.* Vbi quidam subditus excommunicatus ab vno Episcopo, appellauit ad Archiepiscopum: Respondet papa, circa absolutionem subditi; *Quod conueniendus est ipse suffraganeus (id est Episcopus) coram Archiepiscopo, quia ipsius interest defendere causam suam.* Quo nihil clarius dici potuit ad intentum. Debuit ergo superior conuenire, seu vocare prouincialem pro ista appellatione, & pro visitatore mittendo, quia ipsius intererat defendere causam suam. Tertio erat hoc conforme Iuri ciuili, canonico, imo & naturali. Videmus enim quod quando Actor producturus est testes contra reum, prius citatur reus vt videat iurare testes, quò possit illis exceptiones opponere, & vti aliis remediis defensionis: Cur ergo in hoc casu non debuit prouincialis citari, vel admoneri de visitatore nouo qui de iniustitiis sibi ab appellante impositis debebat excipere testimonium omnium fratrum vnius conuentus, vt posset prouincialis suæ defensionis remedia præuenire?

5 præce-

5 præcedentia plus confirmantur, & ostenditur alia obligatio hîc omissa: Videlicet, quod ad probandam appellationis causam, vtraque pars appellans & appellata, debent comparere coram iudice ad quem appellatur, vt possit vtraque se defendere, habetur passim in Iure canonico, maxime in titulo *de appellat.* & alibi, vbi passim refertur quod vtraque pars appellans per se vel per suos procuratores, comparebant coram summo Pontifice: si vero aliqua pars comparere nolebat in termino assignato ad prosequendam appellationem, tunc illa absente, & pro contumaci reputata, poterat iudex appellationis procedere. Habetur hoc precipue in cap. *interposita de appellat.* toto capite maxime §. Sane parato. Et expresse habetur in lege Portugalliæ *lib. 3. Ordinat. titulo* 68. §. Vbi datur forma appellationis, & decernitur quod vtraque pars appellans, & appellata compareant coram iudice appellationis, & quæuis pars habebit copiam rationum contra se allegatarum: Et suas probationes adducent contra appellationem, vel pro illa: Idque ratio naturalis dictat; cum enim appellatio nocumentum semper alicui inferat, videlicet iudici à quo appellatur, vel parti contra quam appellatur, ratio æquitatis dictat, vt pars appellata audiatur, vel citetur pro sui deffensione. In hoc autem casu solus Prouincialis fuit pars appellata, idque cum nota iniustitiæ ab illo commissæ, ac proinde fuit audiendus secundum tot textus supra citatos, & iuxta Concil. Trident.

6 Ad quintum quęsitum, dico quod Prælatus iste localis in secunda visitatione potuit ponere exceptiones, & recusationes illis Religiosis, qui in prima visitatione generali Prouincialis, testimonium contra ipsum Prælatum localem tulerunt: Quamuis enim eos tunc

tunc visitare, ac testimonium dicere tunc permiserit, non per hoc visus est in eos consensisse absolutè, quia ignorabat an contra se forent dicturi testimonium: Ignorans autem non consentit valide. *lex.* Nec ignorans, *Cod. de Donat. & l. Mater decedens ff. de inoffic. testamento.* Vltra illà quæ in sequentibus dicemus de testibus receptis in visitatione generali.

7 Ad sextum quæsitum dico, visitatorem secundum destinatum à superiore, circa recusationem, & exceptionem testium positam à prælato locali, primo debuisse inquirere de causis exceptionis inimicitiæ, videlicet, & similium. Et dato quod exceptio testium illorum probata fuerit, adhuc debebat testimonium illorum recipere, nam quando testimonium testis recusati, vel excepti coincidit cum alio teste omni exceptione maiori, tale testimonium testis recusati, coadiuuat, & vt minimum facit indicium probationis. Sic praxis obseruat, & tenet Penha in *Directorio Inquisitorum 3. part. commento* 28. §. Aliorum vero: & citat Panormit. Felinum, Campegium.

8 Quoniam vero ex prædictis videtur colligi appellationem interpositam ab isto Prælato locali fuisse friuolam, imo nullam, quia sine scripto, sine expressione causæ, & proinde Prouincialis poterat procedere ex officio vsque ad sententiam, quam tamen causam Superior fere è manibus eripuit: cum casus iste sæpius possit contingere in Religionibus, vbi aliqui Prælati fere causas auocant ab inferioribus, eosque in suo officio ordinario interturbant, placuit duo loca iuris adducere pro isto abusu tollendo. Primus locus sit ex Concilio Tridentino *citat. sess.* 24. *cap.* 20. vbi postquam omnino prohibet ne Prælati superiores aduocent ad se causas ex prima instantia: sic ait de Archie-

piscopis,

piſcopis, & ſimilibus ſuperioribus. *Epiſcopos in prædictis cauſis impedire, aut aliquo modo eorum iuriſdictionem eis præripere, aut turbare non præſumant.* Et in hoc caſu videtur ſuperior præripuiſſe iuriſdictionem Prouincialis, quam habebat ad dandam ſententiam, non obſtante appellatione friuola, & reiecta; & poſtea locus manebat Prælato locali appellandi à ſententia Prouincialis ad eundem ſuperiorem. Secundum quod cito ad hoc intentum, eſt pulchrum, & elegans dictum D. Gregorij Papæ poſitum in cap. *peruenit* 11. *quæſt.* 1. vbi Papa loquens de Prælatis ſuperioribus, qui in officio turbant inferiores, ſic ait: *Nam ſi ſua vnicuique Epiſcopo iuriſdictio non ſeruatur, quid aliud agitur, niſi vt per nos, per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri debuit ordo, confundatur?* Quod autem, quando iudex non tenetur recipere appellationem friuolam, qualis hæc fuit, poſſit Prælatus procedere, & reum etiam appellantem friuole, poſſit excommunicare, tenet expreſſe Zerola in *ſecunda par. praxis, verb.* Appellare. §. 10. vbi citat caput *Solicitudinem. de appellat.* & cap. 1. & 2. *vt lite non conteſt.* Et citat etiam Franc. & *eod. verb.* Zerola §. Non quæritur. expreſſe tenet cum Innocen. & alijs, quos citat, dicit quod ad Superiorem non deuoluitur iuriſdictio, niſi prius probata cauſa vera, & legitima appellationis, iuxta Innocentium in cap. *Per tuas. num.* 4. *de ſentent. excomm.* vnde dicit ibidem malefacere Metropolitanos abſoluentes appellantem, antequam inhibeant vt non procedatur, & tranſmittantur acta. Et citat Hoſtienſem *in ſumm. in tit. De officio delegati.* §. & qualiter finiatur.

CASVS

CASVS XIX.

De punitione Religiosi delinquentis extra suam prouinciam & regnum.

QVidam Religiosus apostata fuit ab ordine. Existens in apostasia deposito habitu Religionis, & habitu clericali assumpto, commisit atrox delictum, in quo deprehensus in habitu clericali, ab Episcopo ciuitatis fuit carceri mancipatus, & de delicto conuictus fuit per sententiam Episcopi ad triremes damnatus. Ille à sententia appellauit, dicens se esse Religiosum professum, nec proinde potuisse ab Episcopo puniri. Episcopus cognita veritate quod esset Religiosus, illum remisit ad Superiorem suum, qui erat in alio Regno, simulque cum illo transmisit ad Prælatum copiam substantialem processus, & sententiæ latæ ab Episcopo de illius damnatione ad triremes.

Quæsitum est primo, an Prouincialis istius Religiosi potuerit illum punire pro crimine commisso extra prouinciam, & territorium istius Prouincialis: nam delictum commissum est in alio regno, & in alia prouincia eiusdem Ordinis.

Quæsitum est secundo, an dato, quod illum punire possit, sufficiat testimonium publicum ipsius Episcopi de culpis à Religioso commissis, & probatis: an vero debeat Prouincialis facere nouum processum, & nouam ferre sententiam condemnationis.

1 Quod attinet ad primum quæsitum, vidi in facti contingentia, aliquos dicentes, Prouincialem non posse punire talem Religiosum ob delictum factum extra suam

ſuam prouinciam, quia crimina commiſſa in alio territorio non pertinent niſi ad iudicem illius territorij. Ego tunc partem affirmatiuam tenui, & in illa ſententia etiam nunc perſiſto. Pro cuius reſolutione dico, caſum iſtum reſolui poſſe ex traditis, & citatis à Syluestro *verbo* furtum. *quæſt.* 4. licet ibi ponat caſum cum alia circunſtantia. Quærit enim, an committens furtum hoc loco, & tranſiens cum rē furtiua ad alterum territorium, poſsit ibi iudex territorij illum punire, cum ſit ibi extraneus, ſed cum furto alibi facto ibi cõprehenditur: & citatis duabus opinionibus, affirmante & negante, reſoluit cum Panormitano *cap.* 1. *de pœnis.* & Bartolo, quod ſi iſte committens furtum in alio territorio, poſtea ſortitus ſit forum huius territorij mutatione domicilij, poterit hoc loco puniri pro delicto commiſſo olim in alio territorio. Quod a fortiori in hoc caſu dicendum eſt: nam iſte Religioſus, de quo agitur, eſt iſtius territorij & prouinciæ, neque illud territorium mutare potuit per apoſtaſiam inuito Prælato: ſicut ſeruus non poteſt mutare territorium, cum non habeat ius liberum eligendi territorium ſiue domicilium: ergo cum non amiſerit territorium huius prouinciæ, poterit puniri à iudice iſtius prouinciæ ob delictum alibi commiſſum, iuxta illud dictum Panormitani citati à Syluestro vbi proxime. Secundo confirmatur hoc praxi criminali tum ciuili, tum canonica, per quã rei delinquentes in alieno territorio, remittuntur à iudice territorij, vbi factum eſt delictum, ad iudicem territorij delinquentis. De quo multa tradit Zerola *in praxi Eccleſ.* 1. *par. verb.* Remiſsio reorum, vbi multa dicit ad intentum. Et maxime §. ad ſextum, fere ponens caſum in terminis dicit, poſſe Epiſcopum repetere ſuum Clericum detentum ab alio Epiſcopo (videlicet ob

mam supradictam Concilij Tridentini, non solum poterit prouincialis ipsius, sed potius tenebitur illum punire: Nam Episcopus per illum processum culparum missum videtur instare, vt prouincialis illum puniat iuxta decretum Tridentini.

2 Maius dubium est quod ponitur in secundo quæsito: an scilicet prouincialis possit istum Religiosum sibi ab episcopo remissum, punire inspecto solo processu facto, & misso ab episcopo: An vero debeat prouincialis facere per se nouum processum contra istum Religiosum recipiendo testes, &c. Quæstionem apud nullum decisam in terminis reperi. Sub censura tamen doctiorum sentio, posse prouincialem istum Religiosum punire ex vi solius processus facti, & missi ab Episcopo, absque formatione noui processus à se confecti. Moueor primo, quia Marzilla in suis Declarationibus Cardinalium ad dictum cap. 14. *Tridentini*, citat ad hoc sequentem illorum declarationem. *Videlicet Regularis delinquens extra claustra, remittatur ab Episcopo ad superiorem cum processu, & probationibus factis ab Episcopo.* Si autem Concilium iubet vt cum Religioso delinquente mittatur processus, clare innuit sufficere hunc processum ad puniendum talem Religiosum. Addo quod iste processus factus ab Episcopo est iam factus à iudice competente: licet enim Episcopus de ordinario non sit iudex competens Religiosi absolute; est tamen iudex competens illius secundum quid, id est si delinquat scandalose extra Conuentum: tunc enim ex commissione Concilij, & dicta declaratione Cardinalium, potest Episcopus Religiosum comprehendere, & processum contra illum formare. Et confirmatur quia iste processus factus ab Episcopo, est factus authoritate Papæ, vt patet ex citata

declaratione Cardinalium: ergo iam eſt factus à iudice competente, & proinde non claudicabit proceſſus ex eo quod factus fuerit à iudice incompetente, cum Papa ſit iudex competens omnium Chriſtianorum. Adde quod *Trident. cap.* 14. non ait quod remiſſo ſibi Religioſo delinquente ab Epiſcopo inquirat, ſumat informationem, vel quid ſimile, ſed abſolute ait, quod inſtante Epiſcopo, Prælatus regularis puniat, videlicet, ex vi ſolius proceſſus formati ab Epiſcopo. Secundo principaliter probatur, quia non eſt res inſolita vt iudex ferat ſententiam per proceſſum a ſe non formatum. Eſt imprimis exemplum in iudice ſæculari, qui hæreticum ſibi relaxatum ab Inquiſitoribus, damnat ad mortem, ſolo inſpecto proceſſu Inquiſitorum abſque formatione noui proceſſus, vt tenet praxis, & refert, ac probat Penha *in director. Inquiſit. part.* 3. *quæſt.* 36. *Comment.* 85. & præterea iudices arbitri per ſolam authoritatem ſibi datam à compromittentibus, ferunt ſententiam ſuper proceſſu ab aliis confecto. Nam vt iudex valide ferat ſententiam, videntur hæc requiri, ac ſufficere; primo vt habeat iuriſdictionem in reum. Secundo, vt rêus ſit citatus. Tertio, vt iudex habeat certam, ac iuridicam informationem vnde poſſit moueri ad ferendam ſententiam. Quę omnia in hoc caſu concurrunt: Nam Prouincialis iſte habet iuriſdictionem ordinariam ſuper iſto Religioſo, vt patet, cum ſit verus illius Prælatus. Secundo, Religioſus iſte iam fuit citatus à iudice competente, & auditus, videlicet ab Epiſcopo, qui vt dixi *num.* 1. erat iudex competens ad hoc: ex Tridentino. Tertio, Prælatus iſte Prouincialis habet informationem iuridicam, per quam animum firmet ad veritatem diſcernendam, qui eſt proceſſus iuridicus factus ab Epiſcopo: ergo poterit illum damnare.

nare. Credo tamen quod Prouincialis tenetur illum denuo citare,& audire, vt pro se possit nouam defensionem adducere, antequam denuò condemnetur.

CASVS XX.

De visitatione generali. Et an testes in ipsa denunciantes, sint postea ratificandi pro puniendo aliquo particulari.

IN quodam Conuentu Religiosorum commissum est delictum graue per duos sæculares nocte ingressos. Fuit etiam præsumptio, quod duo Religiosi fuerint complices, vel coadiutores delicti. Prælatus fecit inquisitionem generalem de delinquentibus, nihil inquirendo de dictis Religiosis, imo nec nominando sæculares. Ex hac inquisitione sic facta per multos testes denunciantes constitit duos sæculares commisisse illud delictum; & quod duo Religiosi fuerint fautores, vel consultores in eodem delicto. Et de sæcularibus existebat fama, non de Religiosis.

Quæritur, an possit Prælatus stante hoc solo processu, propter illos testes in illa generali inquisitione receptos, absque nouo processu citare illos Religiosos diffamatos, illisque exhibere capitula, siue articulos culparum, illosque sic auditos punire, absque eo quod testes priores ratificentur, vel alij denuò testes assumantur. Quæ quæstio quotidiana est, & valde necessaria, & quæ multos iam torsit. An videlicet testes in visitatione generali denunciantes contra aliquem, sint iterum vocandi, & ratificandi, antequam per illo-

ram dicta condemnetur ille, de quo denunciarunt.

1 Et quoniam res quotidiana est, & tam necessaria Prælatis, antequam ad dubium primo positum respondeam, refero hac de re dictum sapientissimi Nauarri, qui *in tomo 3. suorum operum in Rubr. de iudic. num. 79.* ait imprimis multos peccare in praxi Inquisitionis generalis: & inde vsque ad *num. 91.* ponit aliqua aduertenda pro bene instituenda visitatione generali; quæ quia valdè conducunt ad intentum, & sunt dicta à tanto viro, libuit hic summarie referre.

2 Secundo ergo dicit. Inquisitionem generalem non fieri ad damnandum, necad decidendum, sed solum ad inueniendum, & præparandum, adeo quod per testes acceptos in illa nemo potest damnari, etiam postea in Inquisitione, nisi repetantur; & citat pro hoc dicto Baldum, & Aretinum, per quod dictum ex mente Nauarri satis constat, testes in generali visitatione receptos contra aliquem Religiosum, si damnandus sit, esse postea ratificandos. Hoc asserit Nauarrus *num. 85.*

3 Secundum dictum Nauarri, est quod Prælatus in Inquisitione generali non potest interrogare de aliquo Religioso in particulari, nisi de illo sit infamia, vel indicia per quæ sit infamatus, quæ est communis opinio, & citat sanctum Thomam, & vnam gloss. iuris, & locum ex *Act. Apostolorum ca. 25.* citatum à D. Thom. & ideo ait, *num. 88.* quod deberet Prælatus in visitatione generali Monasterij prius protestari nolle se ab illis scire occulta, sed notoria, & famosa, vel diffamata; & sic ait se fuisse protestatum in visitatione duorum Monasteriorum, quæ ipse visitauit ex commissione sibi facta.

4 Tertium dictum Nauarri *num. 91.* est, quod Inquiriturus specialiter virtute infamię, vel alicuius ei ęquipollentis,

pollentis, debet imprimis ſuper infamia teſtes ſuſcipere, inquirendo ſcilicet an vere ſit infamatus, & probata infamia, tunc poterit inquirere ſpecialiter de illo, pro quo citat multos; quod adeo verum eſſe ait, vt ibidem dicat, non eſſe credendum iudici aſſerenti, pręceſſiſſe infamiam, ſibique de illa conſtitiſſe niſi ex proceſſu id appareat. Et citat Fulgoſ. & Decium, & ait colligi ex cap. *quoniam contra. de probat.*

5 Quartum dictum Nauarri eodem *num.* §. Quinto, eſt, non eſſe credendum Alciato ibi citato, ac dicenti, quod contra Regulares poteſt inquiri non præcedente infamia. Id enim falſum eſſe, multis ibi probat.

6 Quinto ait Nauarrus *num.* 87. §. Non obſtat. Quod ſi teſtis bene, vel male, & peccans, occultum crimen denunciauerit, & crimen iam publicum factum ſit, quia ex dicto illius alij iam ſciunt communiter, tunc iudex tenetur punire crimen faciendo inquiſitionem particularem: iam enim crimen non eſt ſecretum. Hęc ſunt ſubſtantialia, à Nauarro ibi dicta circa inquiſitionem generalem faciendam. Et ex mente illius, eiuſque dicto primo ſupra relato in *num.* 2. conſtat quod teſtes recepti in inquiſitione generali contra aliquem, ſunt poſtea repetendi, & ratificandi: Idemque tenet Nauarrus in citata Rubr. *de iudiciis num.* 91. in fine, ſic dicens: *Teſtes recepti ſuper fama ante propoſitam Inquiſitionem non citata parte, citata ea repeti debent, &c.* Ex quo videtur reſponſum ad caſum in principio poſitum: & dicendum quod non poſſit Prælatus hos Religioſos punire ex vi duorum illorum teſtium in generali inquiſitione receptorum, ſed quod debet illos iterum repetere, & ratificare. Et quidem quoad ſæculares, & Eccleſiaſticos cum quibus ſeruatur ſolemnitas iuris, ſic omnino faciendum eſt, in quorum cauſis iuris ſolem-

nitas seruanda est. Sic enim disponit ius in cap. *Quoniam frequenter de litis constet.* Vbi dicitur quod: *Lite non contestata testes non recipiantur.* At per solam generalem inquisitionem lis non est contestata, quia nōdum reus citatus est, & testes iam sunt recepti in inquisitione generali contra illum.

7 Tota dubitatio est, vtrùm in Religiosis, quorum causæ per priuilegium resoluuntur de plano, & summarie non seruatis apicibus iuris, seruanda sit eadem ratificatio testium receptorum in inquisitione generali? Huiusque responsio pendet clarius ex puncto alio, videlicet an ista ratificatio testium receptorum in generali inquisitione pertineat ad apices iuris tantum, an ad illius substantiam. Ego casum resoluendo dico, quod ista ratificatio testium pertinet tantum ad apices iuris: ac proinde non obligare in Religionibus quæ eximuntur ab apicibus iuris per sua priuilegia: ac proinde si Prælati regulares puniant conuictum per testes antea receptos in generali inquisitione absque illorum postea ratificatione, non erunt accusandi: Et hinc respondetur ad quæsitum positum in principio huius casus vigesimi. Quod ergo ista ratificatio testium non sit de substantia iuris, sed pertineat ad apices, tenet expresse Pater Iozephus à S. Maria in suo tribunali Religiosorum *tract.4.cap.10.à fol. 307.* licet consulat *cap. 11.* quod in negotio grauissimo Prælatus regularis etiam ratificet huiusmodi testes: citat ibi pro se Rodrig. *tom.2.qq.quæst.19.art.3.* qui Rodrig citat Innoc. & Baldum. Inclinat ad hoc Paulinus Bertus in sua praxi criminali, *tit.8. cap. 5.* de forma Inquisitionis *fol. 210.col.2.in fine.* Vbi ait, quod ex iudiciis repertis in inquisitione generali potest Prælatus procedere contra culpatum, nullo alio processu formato, iuxta stylum seruatum

seruatum hac nostra tempestate. Hoc idem satis clare innuit Autor *Repertorij Inquisitorum*, vir doctissimus, *ver. Testis* §. Item nota *fol. 745. col. 2. in fine*. Idem collegit hic Author ex Panorm. qui super cap. *Ad petitionem de Accusat.* sic ait: *Nota ex textu, quod si in inquisitione generali aliquis reperitur culpabilis, potest contra eum procedi ad impositionem pœnæ ex illis probationibus in inquisitione generali receptis, nec est opus vt de nouo illæ probationes specialiter recipiantur, sed satis est illum nominatum citare, vt veniat ad opponendum, &c.* Quo nihil clarius dici potuit ad intentum. Et subdit statim se hoc intelligere quando inquisitio erat formata contra certum genus personarum, nam tunc inquisitio videtur formata contra quemlibet. Secundo videtur hoc probari ex glossa ad citatũ cap. *Ad petitionem de accusat. vbi glossa in ver.* Non seruatum. Ait citatum ordinem iuris circa inquisitiones faciendas traditum in illo capite, esse verum circa sæculares, secus circa regulares in quibus non vsquequaque seruatur. Et citat cap. *qualiter, & quando de accusat.* In quo traditur forma seruanda in inquisitione generali, & de audiendo reo, de exceptionibus opponendis, &c. Et in fine capitis addit papa sic. *Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus vsquequaq; seruandum, &c.* Tertio probatur ratione, quia non videtur de substantia iuris, vt idem testis, qui prius deposuit in generali inquisitione, nunc secundo denuo interrogetur, & ratificetur. Iam enim in inquisitione generali deposuit vt verus testis. Nam fuit vocatus à Iudice potente vocare: fuit exhibitum iuramentum coram Notario, & Iudice, quæ sola videntur requiri ad substantiam testis: Testificari enim ante, vel post contestationem litis, videtur solum ad apices pertinere. Quod confirmo claro exemplo ex

iure: nam ius canonicum, & ciuile passim permittunt recipi testes ad futuram rei memoriam, quando videlicet timetur quod testes possint mori, & lis nondum est cæpta, nec contestata; & tamen testes sic recepti viginti annos ante litem contestatam valent postea, si iudicis authoritate recipiantur: habetur expresse in capite *Quoniam frequenter vt lite non contestata.* Quod satis probat non esse contra substantiam iuris testes recipere contra reum antequam citetur. Vltimo probatur ex eo quod tenet Rodrig. 2. *tom. quæst. q.* 12. *art.* 6. & *tom.* 4. *sum. cap.* 148. *concl.* 4. & *in ordine iudiciario. cap.* 7. Vbi ait primum denunciatorem esse testem, & cum altero teste facere plenam probationem. Et in casu proposito de quo agimus, fuerunt multi denunciatores, non in forma Euangelica secreta, quæ requirit prius correctionem fraternam secretam; sed fuerunt denunciatores in forma iuridica, vocati, iurati, &c. & ab habente iurisdictionem ad vocandum, & iuramentum exhibitum circa crimen particulare, quod erat publicum fuisse commissum.

8 Hæc dicta sufficiant pro liberando Prælato regulari, qui testes receptos in visitatione generali non ratificauerit. Quibus non obstantibus, ego consulerem Prælatos regulares, vt si quidem hodie, vel temporum malitia, vel culpatorum subterfugia, vel Prælatorum nimietas iam fere apices iuris in Religiones inuexit, curent Prælati in visitatione generali obseruare illa quinque monita Nauarri, posita in principio huius casus. Quod clarius & securius facient seruando regulam traditam ab eodem Nauarro, *lib.* 5. *Consiliorum tit. de Accusat. Inquisit. & denunc. consil.* 3. *num.* 4. loquente de visitatione vnius Conuentus. Vbi innuit faciendam esse duplicem visitationem, primam generalem,

de

de nullo specialiter inquirendo. Secundam specialem, quando videlicet resultante infamia, vel probatione contra aliquem in particulari, fit nouus processus contra illum, citato eodem, & repetitis testibus antiquis, & aliis testibus, quia denunciatoribus visitationis generalis sunt iudicati.

CASVS XXI.

De vno Conuentu recusante, ne Prouincialis visitaret, quando facienda erat quædam electio.

IN vno Conuentu Monialium, tempore quo Prouincialis ex officio tenebatur visitare Conuentum, & facere electionem Abbatissæ, vel Officialium, quædã Moniales voluerunt recusare Prouincialem, vt suspectum, ne visitaret, neque electioni assisteret. Quæritur an potuerint illum impedire ne visitaret ex officio, & electioni præsideret? & idem potest quæri de Conuentu Fratrum, an possit recusare Prouincialem ne illum visitet?

1 Antequam respondeam, suppono primo, teneri Prouincialem singulis annis visitare Conuentus Monialium sibi subditarum; vt habetur expresse in Clementina *Attendentes. de statu Monach.* vbi Papa clare exprimit, *Singulis annis, & Moniales.* Concordat Trid. *sess. 7. de reform. cap.* 8.

2 Suppono secundum, esse consuetudinem Prouincialium in electione Abbatissarum, vel similium Prælatorum, eisdem, vel partibus opponentibus optionem dare,

dare,vt designent, quos Religiosos sibi velint adduci in testes scrutatores electionis, & ab illis designatos adducunt, quod est consonum iuri canonico in capite *Quia propter. de elect.* Et sic obseruat praxis in capitulis Fratrum: vbi assistentes scrutinij per vota particularium eliguntur. Quo supposito sit prima conclusio.

Prima conclusio.

3 NOn possunt Moniales,nec Fratres vnius Conuentus recusare Prouincialem, eumque impedire(quantumcumque suspectus sit)ne visitet ex officio suum Conuentum visitatione generali,& ordinaria. Vltra probationes huius conclusionis mox adducendas, illam probo imprimis decreto Apostolico S. D.N.Pauli V. posito à Barboza *in suis remissionibus ad Tridentinum super sess.24.cap.10.de reform.num.4.* Quod decretum prædictus Summus Pontifex anno 1610. transmisit ad Episcopum Portucalensem nostri Regni Portugalliæ: Tenor sic habet.

Venerabilis frater, salutem, & Apostolicam benedictionem. Fraternitatis tuæ nomine nobis nuper expositum fuit, quod visitationes quæ in tua diœcesi in vim decretorum Concilij Tridentini,& alias legitime fiunt, impediuntur, eo quia visitati Prælatum, seu alium legitime visitantem suspectum allegant,in magnum diuini cultus præsertim, & fabricæ Ecclesiarum præiudicium. Quamobrem nos huiusmodi abusum tollere volentes,supplicationibus super hoc tuo nomine humiliter porrectis inclinati, de consilio venerabilium Fratrum nostrorum sacræ Rom. Eccles. Cardinalium, sacri Concilij Tridentini interpretum, Apostolica authoritate declaramus, Episcopum, vel alium cui id legitime competit, visitantem non posse vti suspectum recusari. Non obstantibus constitutionibus,

nibus, & ordinationibus Apostol. cæterisque contrarium facientibus quibuscumque. Datum Romæ, &c.

4 Circa hoc decretum primo aduerto, quod licet sit commissum ad vnum tantum Episcopum particularem, habet tamen vim in tota Ecclesia, vt per illud causæ resoluantur vbique in Ecclesia: Est enim epistola decretalis Papæ, sic enim totus liber Decretalium, & sextus compilati sunt ex Epistolis missis ad Episcopos, & personas particulares, & hodie vim habent in tota Ecclesia, eo quod sint responsa, rescripta, & resolutiones Summorum Pontificum pro Ecclesiæ instructione. Et hoc ipsum, quod hæc rescripta particularia Pontificum habeant vim legis in tota Ecclesia, tenet expresse Syluester *verb.* Rescriptum. *quæst.* 4. Secundo noto in hoc decreto Papam, non solum id concessisse pro Episcopis visitantibus suas diœceses, sed etiam pro Prælatis regularibus visitantibus suas prouincias. Constat clare ex illis verbis Decreti: *Episcopum, vel alium cui id legitime competit.* Quibus verbis clare id concedit, & Episcopo, & cuiuis alteri legitime visitanti; qualis est Prælatus regularis, qui ex *Clementina supra citata*, attendentes, legitime visitat singulis annis, & tenetur visitare suos subditos ex mandato Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 1. *de Regular.* prope finem. Et quamuis ex citatis verbis prædicti Decreti id non colligeretur tam clare sicut diximus: adhuc stando solum in doctrina, & regulis iuris, dicendum est illud Decretum Pauli V. prohibens recusari Episcopum in visitatione ordinaria, sine vlla extorsione, extendendum esse etiam ad Prælatos regulares, ne possint recusari in sua visitatione ordinaria. Probo clare, quia de æquipollentibus idem est iudicium. *l. fin. ff. mandat.* & cap. *si quando. de rescrip.* & præterea vbi est eadem ratio, est etiam eadem iuris dispositio.

spositio,cap.*dudum.de elect.il.* 2. At Episcopus, & Prouincialis æquipollent in iurisdictione, vt mox dicam; præterea eadem est omnino ratio in visitatione Episcopi,& Prouincialis, vt patet: ergo in vtroque erit eadem iuris dispositio,ita vt quod Papa decreuerit circa visitationem Episcopi non recusandam, idem quoque iudicandum sit de prouincialis in visitando recusatione. Quod autem eadem sit ratio in prouinciali, atque in Episcopo, constat ex communi Doctorum sententia,dicentium, quod prouincialis habet in suos subditos iurisdictionem quasi Episcopalem,vt inter alios tenet,ac probat Rodrig.*Addit.ad summ.tom.4.verb.*prelados,*cap.*104. *concl.* 7. citans vnam glossam,& Cardinalem,& Abbatem.

5 Vt autem appareat quanta cum ratione D. paulus V.illud decreuerit,vt in visitatione generali non possit Episcopus recusari (nec proinde prouincialis) offero has duas rationes pro illo decreto pontificio.prima est. Nam Episcopus, vel Prælatus in visitatione generali concernente bonum commune, non inquirunt, nec possunt inquirere de culpis alicuius in particulari: cũque illa visitatio in genere tendat ad bonum commune Conuentus, non potest subditus particularis impedire bonum commune Conuentus. Si vero dicas:ex illa visitatione generali posse resultare culpas contra Prælatum Conuentus,vel alios graues patres,quorum intersit Prouincialem suspectum non visitare.Respondeo hoc non sufficere ad illum recusandum:nam vt ait Nauarr.*lib.5.consil.tit.de accusat.Inquisit.consil.3.*visitatio generalis neminem infamat, & per testes in illa receptos nemo potest condemnari: sed debet fieri particularis processus à Visitatore ex repertis in visitatione generali contra in illa culpatum; & in hoc secundo processu

processu speciali, citato illo culpato in generali inquisitione poterit recusationes ponere contra Prouincialem. Secunda ratio illius decreti Papalis est: nam cum Prælati de ordinario ratione officij incurrant odium subditorum, eo quod reprehendunt, puniunt, appetitibus resistunt, &c. Nascuntur multi æmuli, & non bene affecti ad illum in Episcopatu, vel prouincia: & proinde multi ex ijs tædio affecti ad Prælatum, possent in quouis oppido, vel Conuentu recusare Episcopum, vel Prælatum visitare volentem, etiam ad libitum: & ita impediretur bonum commune visitationis, & Ecclesiæ, vt ait Papa in citato decreto. Colligitur hæc secunda ratio ex cap. *qualiter, & quando. de accusat.* vbi ait Papa, quod non facile admittatur accusatio Prælatorum. Et causam assignans Pontifex ait: *Nam Prælati sunt quasi signum positi ad sagittam, & multorum odia incurrũt.* Sed hoc sicut dixi, non impedit quominus in visitatione, seu inquisitione particulari facta à Prælatis, possit illos subditus recusare cum causa, & seruata forma iuris.

Secunda conclusio.

6 NEc possunt particulares prætendentes validè recusare Proniacialem quin assistat electioni Prælatæ, vel aliarum Officialium, si ipse Prouincialis adducat duos testes oblatos à prætendentibus, vel ad beneplacitum prætendentium adductos, vt assistant electioni tanquam scrutatores, & defensores iustitiæ recusare volentium. Primam partem huius conclusionis probo primo, & etiam probatur tota conclusio sequentibus multis rationibus. Nam cessante causa cessat effectus, vt dicitur in cap. *cum cessante. de appellat.* & est

est idem quod alibi tradunt Doctores, videlicet quod cessante fine legis cessat lex. At finis, & causa, ob quam iura concedunt posse iudicem recusari, est, quia ipse solus postea daturus sententiam, ex passione, & odio poterit nocere recusanti; & hæc ratio, & causa cessat omnino in Prouinciali, etiam aliàs suspecto, quando agitur de illius assistentia in electione Prælatæ: nam ille ibi nullam laturus est sententiam, vt patet: sed solum debet suffragia per Arithmeticam recensere, & promulgare; & ad hoc habet duos associatos pro parte contraria, in quorum præsentia est impossibile moraliter suffragia defraudare: Ergo in totum cessat causa suspicionis, quæ sibi possit opponi. Et magis declaratur, quia quando recusatur iudex laturus sententiam in causa, est quia ille debet recipere testes, debet solus considerare dicta testium, & merita causæ: quæ omnia cessant in sola, ac nuda assistentia electionis, vbi nihil horum concurrit, & habet occultatos testes contra se.

Secunda ratio deducitur ex cap. *Cum speciali. de appel.* vbi Papa iubet, quod si pars aliqua recusauerit iudicem ordinarium assignatis causis recusationis, tunc pars recusans, & recusata eligant arbitros, qui iudicent causas recusationis, cum cæteris ibidem. Ex quo loco colligo, permittere ius vt iudex recusatus eligat Arbitrum vnum, qui iudicet cum alio arbitro recusantis causam ipsius iudicis recusati. Si ergo ius permittit vt Prælatus eligat vnum Arbitrum, qui iudicet causam suæ recusationis: à fortiori permittet, quod Prælatus recusatus offerat duos Arbitros scrutatores parti recusanti, qui assistãt pro illa in electione, & faciant ratiocinium suffragiorum. Et cum ego essem Prouincialis oblato mihi hoc eodem casu, in quodam Conuentu

Monia-

Monialium me recusare tentante in electione Abbatissæ, consului virum satis doctum in iure canonico qui hodie viuit in grauissimo tribunali Ecclesiastico huius Regni, qui mihi dixit hoc ipsum; videlicet non potuisse Conuentum me valide recusare, si ego illi offerrem, vt eligerent Arbitros sibi propitios, qui me in electione associarent: & ita factum est.

Tertio, id confirmo ex dicto Panor. cap. *super quæst. de offic. & potest. iudic. deleg.* vbi postquam dixit cum cõmuni, quod iudex merus executor non potest recusari, iuxta cap. *Nouit. de appellat.* Ait quod si tali executori committatur vt testes examinet, vel iudicet expensas litis, poterit recusari; nam in scribendo, & callidè testes examinando poterit grauare partem, vel etiam in arbitrandis expensis. Si verò sit merus executor ab eo non potest appellari, nec recusari quia non potest notorie lædere partem quin notorie constet. Quæ omnia pulchre aptantur nostro casui argumento à contrario sensu Nam Prelatus assistens electioni tanquam præses, non examinat testes, vt patet, cum suffragantes, & votantes non sint testes Item, ibidem non iudicat aliquid ex suo arbitrio: Item habens ibi duos testes contra se (vt ita dicam) & procuratores partis læsæ, vel recusantis, non potest lædere quin notoriè constet: Ergo non potest recusari, neque ab eo appellari. Quod adhuc potest confirmari ex illa historia Daniel. 13. vbi illi duo senes, etiam mali iudices, ausi sunt tantum facinus intentare contra Suzanam castam, quia nemo illos videbat, dicentes, *Nemo nos videt.* Quasi à contrario, si scirent eos ab aliquo videri, tale non intentassent, quantumcumque mali. Si ergo præses electionis habeat duos testes assidentes pro parte recusante procuratores, quomodo poterit lædere & aliquid contra

electionis iustitiam intentare?

7 Quod spectat ad secundam partem conclusionis, quod scilicet non possit recusari Prouincialis, quando in visitatione Conuentus Monialium non fit electio Abbatissæ, sed solum fit electio cæterarum officialium vt ianitricis, & similium, quod inquam neque in hoc possit recusari Prouincialis, patet clarius ex supradictis, & mox dicendis. Nam imprimis non potest recusari ne visitet, propter clare, & efficaciter dicta in prima conclusione: Nec potest recusari quin eligat officiales prædictas, maxime si adhibeat duos illos testes ad petitionem partis recusantis: si enim id potest in electione Abbatissæ, quod est maius, & in qua concurrit forma electionis canonicæ per schedulas obsignatas; multo melius poterit id facere in electione harum officialium, quæ non est canonica, nec fit per schedulas secretas, sed ore tenus coram vno Notario, & duobus testibus, vt solet fieri in Monialium Monasteriis subditarum Ordini Minorum. Adductis enim duobus testibus ad petitionem partis querelantis, cessabit omnis suspicio damni inferendi, & tota ratio recusandi, sicut probatum est circa electionem Abbatissæ. Quod adhuc potest confirmari ex cap. *indemnitatibus de elect. in 6.* vbi præscribitur forma eligendi Prælatam Monialium, & datur licentia recusandi, & appellandi ab illa. Et tamen ibi vt constat, solum sermo est de electione Prælatæ. At officiales Monialium, quas diximus, nec sunt Prælatæ, nec fiunt à tota communitate, vt plurimum, sed per solas discretas, ac seniores conuentus: & proinde, difficilius, seu multo minus poterit Prælatus recusari in visitando conuentu ex officio singulis annis proficiendis istis officialibus. Et quod citatum cap. *indemnitatibus* solum loquatur de elect. Abbatissæ,

batissæ, patet ex §. *sane ibidem*, vbi Papa dicit, quod si electio fuerit inuenta canonica, confirmetur: hæc vero electio officialium, vt diximus, non est canonica.

8 Probata sic conclusione quoad vtramque partem sigillatim. In communi probo, quod ista recusatio Prouincialis quoad visitationem, & præsidentiam in electione, facienda sit cum magna causa, & vt verius dicam, nunquam est facienda, maxime si Prouincialis offerat parti oppositæ, vt eligat testes ad libitum. Probo primo, quia (vt suppono certissimum) Prouincialis tanquam Prælatus habet votum in electione Abbatissæ, & officialium pro conuentu Monialium, vt alibi probaui, & praxis obseruat: cum ergo, si ille recusetur ab electione facienda, consecutiue priuetur suffragio quod ferre poterat in dicta electione; sequitur quod debet interuenire magna causa, & iuridicè probata, vt ille debeat pro recusato haberi, & pro priuato ad suffragandum in tali electione. Et hæc causa ad illum priuandum ne assistat in electione Monialium, non debet esse qualis qualis, vt tenet Nauar. *tom. 3. suorum operum.* in expositione capitis *cum contingat. in decimo casu nullitatis, numer.* 2. sed debet esse causa grauissima, & probatissima: maxime in causis Monialium, quæ cum fœminæ sint auidius appetunt, & vehementius instant, & hoc sæpe sine fundamento, vt experientia testatur. Vltimo id videtur probari, quoad vtramque partem, quod videlicet, si Prouincialis in electione associetur testibus non suspectis, & à parte querelante acceptatis, non possit tunc recusari, quia abstulit grauamen, & suspicionem. Probatur hoc inquam ex cap. supra citato *cum cessante. de appellatione*, cuius casus talis fuit. Quidam iudex, in processu sententiæ dixit certum quid, vel comminatus est se rem certam mandatu-

rum, de quo pars appellauit sentiens se grauatam à futura comminatione. Iudex audita appellatione, dictum retractauit, & grauamen suspectum sustulit: Consultus Papa respondit, quod iudex in causa procederet, non obstante appellatione, quoniam iam iudex abstulerat impedimentum, propter quod fuerat ab illo appellatum. Idem omnino potest applicari in nostro casu recusationis ne Prælatus assistat in ista electione. Fuit recusatus eo quod timeretur, ne ille in electione lædere posset partem recusantem. Si Prælatus adducat duos testes beneuolos, & electos ab ipsa parte querelante, iam sustulit grauamen, & suspicionem, iuxta supradicta, & proinde poterit procedere, & præsidere in electione.

9 Adhuc instas. Prouincialis in ista electione de more, ante electionem prius visitat Conuentum: & in ista visitatione poterit subornare singulas Moniales ne dent, vel dent suffragium pro tali: & hæc læsio est iam notabilis, & irreparabilis; & proinde est causa recusationis. Respondeo primo, quidquid de hoc sit, prouincialem non posse recusari quin visitet in communi, vt satis manet probatum in prima conclusione: per accidens vero est quod affert hæc instantia. Secundo dico quod quando hæc instantia valeret, tunc prouincialis faciat electionem non præmissa visitatione, cum testibus non suspectis, & sic non poterit recusari ob hanc instantiam.

10 Quæris: an si non obstantibus tot, ac tam claris probationibus, obtineri non possit, vt prouincialis recusatus assistat electioni Abbatissæ cum duobus testibus à parte recusante acceptatis: possit prælatus recusatus delegare causam alteri cui voluerit, vt visitet, & assistat electioni? Panorm. super cap. *cum speciali de appellat.*

pellat. remittens se ad id quod iam dixerat in cap. *si quis contra clericum de foro compet.* tenet quod iudex ordinarius si recusetur poterit committere causam cui voluerit, etiam sine consensu recusatoris: cui fauet ius ciuile in Authentica, *si non contingit Cod. de iud.* & Bartol. *in l. 1. ff. apud eum à quo appellatur*: vbi dicitur quod iudex recusatus non ex toto remouetur, sed illi datur adiunctus Hæc Panorm. & quidem quod attinet ad citatas leges, & Bartolum, libenter concedo pro nostro casu facere, quod scilicet Prouincialis recusatus non ex toto remouetur ab assistentia in electione, sed iuxta citatas leges illi dabitur adiunctus; quod coincidit cum iam dicto à nobis in præcedentibus, non posse scilicet Prouincialē recusari ab electione, si dicat parti recusanti, vt eligat pro se duos testes propitios: hoc enim est dari Prouinciali recusato adiunctum iuxta citatas leges. Quod verò attinet ad dictum Panormitani dicentis iudicem recusatum posse committere causam cui voluerit: De hoc multum dubito, & credo quod non possit. Nam si hoc posset, sequeretur posse illum causam committere alicui suo amicissimo, & sibi per omnia obsequuturo, quem proinde pars recusans maiori iure poterit recusare. Ac proinde dico quod si electionem alteri velit committere id debet facere de consensu partis recusantis, ne postea noua recusatio fiat circa delegatum, si ipse etiam displiceat recusanti. Huius opinionis est expresse glossa in dicto cap. *cum speciali. in fine casus.* Vbi sic dicit: *Iudex recusatus negotium committat personæ idoneæ de assensu recusatoris ne, illum valeat postea recusare.* Et est hæc doctrina conformis textui illius capituli: vbi vides quod iudex recusatus de assensu recusatoris potest causam alteri committere, qui laturus est sententiam per se, & solus: vt

videas quam merito supra dixerim non posse recusari Prouincialem in electione, in qua nec debet sententiam ferre, nec testes examinare, & debet habere duos testes contra se à parte recusante præsentatos,

---

CASVS XXII.

De quodam Prælato audiente reum solum verbo tenus: & de subdito appellante eadem de causa.

QVidam Prælatus certæ Religionis cæpit visitare Conuentum suæ prouinciæ (fuit hic casus alius à præcedente) prius ad id conuocatus fratribus capitulariter, illisque mandans sub censuris, vt visitarent. Prior dicti Conuentus tacuit, visitationi consensit: imo & ipse visitauit coram superiore, proponens quæ habebat. Post aliquot dies visitator vocato Priori Conuentus, illi verbaliter sine scripto proposuit certas culpas, iubens vt ad illas responderet. Prior respondit, ac petiit culpas sibi dari in scriptis, vt posset commode se defendere. Visitator recusauit dare in scripto. Prior hoc denegato, noluit respondere, & posuit recusationem ipsi Visitatori. Quam recusationem Visitator friuolam iudicans, ac reiiciens, Priorem suspendit ab officio, nolens committere recusationem arbitris, qui illam iudicarent, sicut Prior petebat: & ab his omnibus dictus Prior appellauit. Et declaratur, quod in ista Religione obseruatur sequens statutum, seu mandatum sui Generalis. *Reus, atque delinquens adducens in suspicionem superiorem suum, coram duobus, vel tribus patribus*

grauio-

grauioribus rationes adducet, cur reuereatur iudicium sui superioris, & de prauo eius affectu suspicetur. His positis.

Quæsitum est primo. Si potuit iste visitator recusari in materia visitationis ab ipso Priore?

Secundo, an dato quod recusari potuerit, fuerit recusatus in tempore debito postquam iam visitauerat?

1 Ad primum quæsitum dico, quod non potuit Visitator recusari vt suspectus ab ipso Priore in principio visitationis generalis, quando Visitator proposuit in capitulo se velle visitare ex officio in communi. Hæc probatur clare ex dictis in casu 21. præcedente, vbi probauimus ex decreto Apostolico, & aliis multis rationibus, non posse Prælatum recusari in visitatione generali, quam facit ex officio. Et quia Prælatus, de quo quæritur, siue Priori in hoc non excessit, sed paruit Prælato in communi visitanti, de hoc quæsito nil amplius dico.

2 Ad secundum quæsitum dico, hunc Priorem recusantem Visitatorem post generalem inquisitionem sibi exhibentem capitula culparum cum animo puniendi, potuisse licite, ac iuste tunc recusare Visitatorem, vel ab illo appellare, nonobstante quod tacuerit, & consenserit illum visitare. Probatur hoc responsum clare ex dictis in casu præcedente 21. à *num.* 5. vbi diximus Visitatorem in visitatione generali non posse inquirere de aliquo in particulari, nec per testes ibi receptos posse aliquem puniri, vt diximus in alio casu cum Nauar. *in Rubr. de iudiciis*: Cum ergo in visitatione generali, Visitator nihil ageret in particulari contra Priorem, eius tunc taciturnitas, & consensus in visitatione generali, non potuit illi nocere, quin postea recusaret, vel appellaret valide in secunda visitatione speciali, quando Visitator in particulari illum vocauit, &

culparum capitula dedit vt responderet. Neque hæc nostra hic responsio pugnat cum dicto à nobis supra *casu* 18.*num.*1.*& seqq.*vbi diximus Prælatum localem, de quo ibi,non potuisse appellare à Prouinciali postquam consensit illum visitare suum Conuentum. Casus enim ille valde fuit dissimilis:nam ibi Prælatus localis non solum consensit in visitatione generali, sed etiam illa transacta, cum Prælatus iam procederet in particulari contra illum Prælatum localem, daris illi capitula culparum,ille acceptauit:& deinde post capitula acceptata, idem Prælatus localis recurrit ad Prouncialem, petens tempus longius ad respondendum capitulis; per quæ duo posteriora clare consensit in Prouincialem specialiter inquirentem, vel agentem contra Prælatum localem, & per hæc duo Prælatus localis renunciauit clare causis recusationis modo à nobis ibi dicto.At in hoc nostro casu Prior iste, de quo agitur,post visitationem generalem, vbi primum sensit Visitatorem contra se agere in particulari,per exhibitionem articulorum culparum, reclamauit, & recusauit in tempore debito, si causam habebat iustam recusandi, de quo statim dico.

3 Et antequam vlterius procedam, volo hoc semel supponere, & explicare, videlicet, potius hunc Priorem debuisse appellare iuxta informationem, quam recusare.Differt enim valde appellatio, & recusatio in rigore loquendo. Nam appellatio non fit nisi à grauamine iam illato à iudice in processu causæ,vel à grauamine comminato à iudice,vt communiter tradunt Iuristæ, & sic fundatur appellatio in læsione clara facta iam, vel comminata. Recusatio vero iudicis fundatur in præsumptione clara,quod iudex in processu poterit lædere, vel ob inimicitiam antiquam, vel ob consanguinita-

guinita-

guinitatem, vel amicitiam quam habet cum meo aduersario,& similibus causis recusationis. Itaque valde differunt inter se appellatio, & recusatio iudicis, ad quam accedit exceptio posita contra testem. Quod applicando ad intentum,dico hunc Prioré, contra suum Visitatorem nolentem dare capitula culparum in scriptis, & nolentem iudicare causas recusationis iuxta Ordinis statutum,rectius facturum fuisse si appellaret à dicto Visitatore ob grauamen sibi de facto illatum, in non exhibendis culpis per scriptum, & in non seruando statutum Ordinis,quam dicendo,recuso Visitatorem: hæc enim recusatio supponit interuentionem inimicitiæ antiquæ, vel similes causas ante existentes ad recusandum: illa vero duo quæ diximus,nolle dare notitiam culparum per scriptum,& omittere formam sui statuti,erant grauamina actu illata, & proinde materia appellationis (si fuerunt sufficientia, de quo statim) & non erant proprie materia recusationis, si iuridice loquendum sit. Et per hæc satis responsum videbatur ad duo tantum quæsita proposita in informatione. Quia tamen ex informatione multa alia dubia nascuntur, & quotidiana, quorum resolutio forte iuuabit aliquando: ex tenuitate mei ingenij, ex proposita informatione colligo,& dico sequentia.

4 Ex primo quod attinet ad capitula culparum exhibita Priori sine scripto, credo id valide potuisse facere Visitatorem,si aliàs Prior ore tenus se posset valide,& commode defendere Probo primam partem, (supponendo quod isti Religiosi non tenentur ad apices iuris) Nam exhibere reo, maxime Regulari, capitula culparum in scripto,non est de substantia iuris Probo ex capite *Qualiter & quando. de accusat.* *tl.* 2. vbi Papa tradit formam citandi,& audiendi reum: non dicit quod illi

dentur culpæ, & nomina testium per scriptum, solum ait: *Quod hæc sint reo exponenda, & explicanda.* At exponere, & explicare, sufficienter fit ore tenus, sine scripto. Facit quod Papa addit in fine proxime citati capituli, videlicet quod forma ibi data pro audiendo reo, non sit vsquequaque seruanda in processu Religiosorum: vnde licet in prædicto capite implicite contineretur, quod culparum capitula danda essent reo per scriptum, adhuc Prælati Regulares videntur ab hac obligatione liberi, per id quod proxime diximus ex fine citati cap. Probo 2. ex his quæ tradit glossa super caput *Cordi nobis est. de appellat. in 6. in fine casus*, vbi ait regulariter, scripturam non esse de substantia rei gestæ, nisi quando lex specificat vt res fiat per scriptum: nam scriptura non est inuenta nisi vt res de memoria non pereat. Citat glossa ad hoc *l. pactum. Cod. de pact* & *l. contrahitur. ff. de pignor.* Cum ergo citato capite *qualiter, & quando*, vbi traditur forma audiendi reum, non dicatur vt audiatur per scripturam, & aliàs possit commode audiri verbaliter: sequitur posse prælatum verbaliter tantum reum Religiosum audire. Dixi, si absque culpis datis in scripto possit se commode defendere. Nam si capitula culparum essent multa, quæ facile memoriter retineri non possent, vel essent dubie proposita, vt posset prælatus postea arguere, responsionem non dari in forma: tunc teneretur prælatus per scriptum culparum capitula exhibere, quia hoc pertinet ex substantia ad commodam defensionem rei, cui (etiam Religioso) danda sunt omnia quæ pertinent ad substantiam propriæ defensionis, sicut dictat lumen naturale: & denegata tunc culparum exhibitione per scriptum, posset à Visitatore appellari, quia grauamen fecit in re notabili pertinente ad commodam defensionem.

nem. Quod adhuc confirmo ex ijs quæ tradit glossa ad citatum cap. *Cordi nobis est*, vbi citat cap. *Saluberrimum*. 1. *quæst*. 7. vbi dicitur scripturam in appellatione ideo fuisse inuentam, vt obuietur appellanti si postea variare velit. Idem ego applico in hoc casu: Si prælatus ore tenus tantum reo exhiberet multa capitula culparum, & aliqua confusa, necessaria omnino esset scriptura, ne prælatus, vel reus postea variarent. Secus, si vna tantum culpa, eaque clara exhiberetur: tunc enim credo ore tenus id posse fieri, iuxta prædicta in principio huius *num*. 4.

5 Quod attinet ad aliud in informatione propositum, videlicet quod Visitator reiecit appellationem, seu potius recusationem Prioris tanquam friuolam, eaque nonobstante, processerit, & ab officio suspenderit: dico id facere potuisse, si recusatio erat friuola. Est communis Iuristarum, & recepta in praxi, & clare colligitur ex cap. *cum speciali. de appellat.* vbi Papa solum iubet dari arbitros pro examinanda causa recusationis iudicis, quando causa est iusta; ibi in textu. *Causam iustæ suspicionis assignet*. Si ergo recusatio non fuerit iusta, sed iniusta, & friuola, seu nulla, non tenetur iudex illi deferre, nec arbitros eligere iuxta formam ibi traditam. Circa quod noto primo, ex margine paruo ibi posito ad latus glossæ communis *ver.* iustæ, quod si clare constat recusationem esse iniustam contra ius, vel friuolam, & inutilem, tunc iudicem posse illam per se reijcere non vocatis arbitris: probat ibi glossa ex cap *cum olim. de causa possess.* & citat Innocentium, Hostiensem, & Ioan. Andr. Secundo noto, quod cum causa recusationis est dubia, an sit iusta, vel friuola; tunc iudex tenetur abstinere, & vocare arbitros, qui illam iudicent, iuxta formam traditam in citato cap. *cum speciali*. Statutum

tum vero istius Religionis citatum in informatione circa modum iudicandæ recusationis prælato porrectæ coram duobus senibus, cum nihil nouum contineat præter ius commune citatum. Eodem modo debet, ac debuit tunc exponi, sicut dixi proxime in hoc *num.* 5. de recusatione clare iusta, vel clare iniusta, vel friuola. Et pro maiori adhuc notitia istius rei quotidie contingentis, noto ex Rodrig. *tom.* 1. *quæst.* 8. *art.* 13. in principio, illam appellationem dici friuolam, quæ ponitur sine iusta causa, videlicet quando recusans nõ est grauatus iniuste: vel quando est vana & inutilis, ita vt non possit sortiri effectum; quod licet ibi dicat de appellatione, potest tamen applicari ad recusationem, quod scilicet erit friuola, quando recusans sine vllo fundamento timet processum iudicis, vel timet friuole, vel inaniter, vel iniuste; & proinde tunc iudex per se solum potest reijcere.

6 Potest etiam quæri, an de essentia recusationis sit, quod ponatur in scripto, vel quod exprimatur causa recusationis? Dico primo, non esse de essentia illius, vt recusans id faciat per scriptum: nam in citato capite *Cũ speciali.* vbi traditur forma recusationis, non dicitur quod fiat per scriptum, solum dicitur, quod coram Superiore assignet causas suspicionis, quod verbo tenus fieri potest: cumque ibi textus non requirat scripturam, neque nos debemus requirere. Addo tamen de substantia recusationis omnino esse, vt recusans corã iudice recusato assignet causas recusationis. Probo efficaciter, nam cum lex tradit formam substantialem seruandam in aliquo actu, si illa forma non seruetur, corruit actus, vt tradunt communiter Doctores, maxime Suarez *lib.* 5. *de legibus toto cap.* 31. citans multos: At in citato cap. cum traditur forma recusationis, & requiritur

quiritur expressio causæ, illa forma est essentialis siue substantialis. Probo ex Suarez *eod. cap. num. 3.* vbi tradens regulas ad cognoscendum an forma tradita à lege pro aliquo actu, sit substantialis, an accidentalis: ait, quod quando forma præscripta per legem continet naturalem æquitatem, sine qua actus non potest fieri valide; seu quando est de re necessaria vt actus fiat, tunc talis forma est substantialis, & eius omissio vitiat actum. Iam vero in recusatione Prælati, expressio causæ continet naturalem æquitatem, vt recusatio obliget: imo talis expressio causæ est omnino necessaria ad acceptandam recusationem, nam cum Prælatus iuxta citatum cap. *cum speciali.* & supradicta, non teneatur acceptare recusationem friuolam, & iniustam, sed solam recusationem iustam; vt hoc debite fiat, omnino necessarium est, vt recusans exprimat causam propter quam recusat, vt sciat iudex an teneatur recusationi deferre. Et hoc clarè tenet glos. in cap. *Cordi nobis est*, supra citato, *in verb.* Interlocutoria, *in fin.* vbi ait etiam Papam iubere, vt appellās exprimat causam appellationis, vt sciat iudex an causa iusta sit, quæ illum obliget ad acceptandam appellationem: an vero friuola sit, quam possit ac debeat reijcere. Hinc vides quā friuole, & nulliter aliqui coram Prælato aliquando dicunt: Recuso te, vel: es mihi suspectus, vt probabo. Nihil enim faciunt, & nihil valet talis protestatio, & recusatio sine expressione causæ. Et per hæc respondebatur ad recusationem intentatam ab isto Priore, cujus forma hîc non declatatur.

7 Potest vltimo dubitari de forma appellationis, qua Prior appellauit, an scilicet appellauerit in scripto, & expresserit proprie causas ob quas appellabat: vt enim iam diximus supra *in casu* 18. per multos textus

constat,

conſtat, quod appellatio debet dūo continere: primo, vt fiat in ſcripto, & 2. vt contineat cauſam appellationis: & hoc, vt ibi diximus, intelligitur, ſi appellatur à grauamine, vel ab interlocutoria: Nam ſi appellatur à ſententia diffinitiua, nullum ex illis duobus requiritur. Quia tamen caſus quotidianus eſt, & mores mutant leges: ego claritatis gratia, de vtroque ſic iudico. Attento rigore iuris appellatio facienda eſt in ſcripto: Iura enim citata *dicto caſu* 18. maxime capitulum, *Cordi nobis eſt. de appellat. in 6.* ita clare loquitur, vt appelletur in ſcripto, vt nullæ dubitationi locum relinquat. Et probari poteſt ſecundo ex traditis à Sanchez *tom. 2. Decal. lib. 6.* in ſimili materia, vbi *num.* 31. citans *l. contractus 16. de fide inſtrum.* & gloſſam in cap. *in ſcriptis.* communiter receptam, dicit, quod vbi lege, vel partium conuentione contractus ſcriptura indiget, eſt irritus eà deficiente, quod affert ad probandum, quod ſi Prælatus alicui concedat licentiam vt intret clauſuram Monialium, idque concedat ſine ſcriptis, quantumcumque cauſa ingrediendi iuſta ſit, ait peccaturum ingredientem, & licentiam eſſe nullam, quia data fuit ſine ſcripto, cum aliàs Concilium dicens vt detur in ſcriptis, & forma Tridentini non ſeruetur. Cum ergo tot leges loquentes de appellatione, requirant vt fiat in ſcripto, videtur pertinere ad ſubſtantiam appellationis, & ſubſtantiam iuris, vt fiat in ſcripto, ita vt ſi fiat voce tantum non ſit valida. Sed video contra hoc duas exceptiones. Prima eſt, quando appellatio non fit verbo, ſed facto per arreptionem itineris ad Superiorem, de qua ſupra citato caſu 22. tunc enim neque appellatur ſcripto, neque cauſa exprimitur. Secunda exceptio traditur à Syluest. *verb.* Appellatio. *quæſt.* 4. vbi citans Panormitanum, ait, quod ſi appellans ab interlocutoria, appellet

appellet viua voce; & incontinenti, & causam exprimat, valebit appellatio. Huius rei causam contra tot textus nullam affert, nisi forte vsus contrarius ita iam obtinuerit, vt valeat appellatio à grauamine, vel interlocutoria absque scripto. Ego id non consulerem, maxime in re graui, etiam in Regularibus. Quod vero attinet ad secundam conditionem appellationis, vt scilicet semper exprimatur causa cur appelletur; omnino dicendum est, semper esse exprimendam, & esse de substantia illius; & probatur eisdem omnino rationibus, quibus *num.* 6. proxime præcedente ostendimus esse de substantia recusationis, vt in illa exprimatur causa recusandi. Nam cum iudex habeat ius in vtroque iure, vt possit repellere appellationem friuolam, non poterit vti hoc suo iure; nisi appellans exprimat causam ob quam appellat, vt videre possit iudex an appellatio sit friuola vel iusta.

CASVS XXIII.

De quodam teste fatente veritatem in suo testimonio: & postea nolente subscribere ob scrupulum.

IN quodam oppido vbi erat Conuentus Monialium, fama fuit publica noctu duos viros fuisse ingressos clausuram per murum; de hoc infamatus fuit in particulari, Petrus v. g. Quidam sæcularis Ioannes v. g. admonuit confessorem Monialium de hoc ingressu, dicens Petrum fuisse ingressum: & postea rumor fuit, quod secunda vice prædictus Petrus fuisset ingressus clausuram. Sparsa fama, Prælatus regularis illius Conuentus

uentus ad punitionem sæcularis delinquentis per suũ iudicem, vel ad Monialis culpatæ supplicium, fecit inquisitionem generalem de persona delicti, nam corpus delicti erat notorium. Vocauit Prælatus testes etiam sæculares, qui se libenter dixerunt velle testificari. In inquisitione generali de nullo in particulari inquisiuit; licet ob paruitatem populi, & alia iudicia prædictus Petrus esset diffamatus de ingressu, ac de eiusdem Petri ingressu iam confessorem Monialium præmonuerat Ioannes. Inter alios testes ad hanc generalem inquisitionem vocatos, fuit etiam ille Ioannes, qui confessorem monuerat. Iste recepto iuramento coram Prælato, & secretario, dixit se tali nocte vidisse prædictum Petrum per murum Monialium ascendentem; vel descendentem dictisque aliis sufficientibus ad hoc suum dictum probandum, rogatus à iudice vt subscriberet suo dicto ac testimonio, substitit parumper, & quasi pœnitens facti, dixit se non posse, nec velle testimonio subscribere, quia nolebat secretum naturale violare: & ita abiens non subscripsit; sed mansit scriptum, quod ille dixerat se vidisse propriis oculis.

1 Quæsitum fuit: an dictum istius testis Ioannis aliquid valuerit ad faciendam fidem talis ingressus contra Petrum? Et videtur quod nullius fuerit momenti: Nam ipse retractauit suum dictum per illud, quod fecit: Testis autem potest retractare suum dictum, maxime si id faciat incontinenti, vt dicitur clare in capite 1. *de testibus cogendis, & gloss. in Authentic. de testibus, § Quia vero.* Cum ergo iste Ioannes videatur incontinenti se retractasse, imo & ante subscriptionem testimonij, videtur illius dictum nullum robur habere. Secundo, quia de obligatione testis est quod suum testimonium firmet subscriptione, vel per se, vel per aliũ,

petendo

petendo alicui, vt pro se subscribat, vt praxis obseruat. At Ioannes iste suo testimonio noluit subscribere; ergo erit, nullum, eo quod nolens subscribere videtur noluisse testificari.

2 His non obstantibus, ego credo ac ita, dixi, dictum testimonium Ioannis, fuisse verum testimonium, non obstante, quod subscribere recusauerit: ac proinde potuisse iudicem ex vi illius testimonij concurrentibus aliis quę cum illo facerent sufficientem probationem, procedere ad imponendam pœnam prædicto Petro antea diffamato.

3 Probo præcedens proxime dictum ex iis quæ tradit Rodrig. *in ordine iudiciario cap.7.concl.*11. vbi citans Nauarr. & Medinam tenet, quod testis legitime interrogatus à iudice tenetur veritatem dicere, etiamsi antea parti iurauerit se seruaturum secretum: & caussam assignat, quia veritatem tacens lædit partem accusantem cuius iustitia pendet ex hoc testimonio. Et licet ibi videatur hoc solum dicere quando proceditur via accusationis: Nihilominus habet etiam locum in nostro casu, in quo processum est via inquisitionis generalis, & casus erat notorius in oppido paruo, & nimis scandalosus: & præterea ille Petrus erat iam infamatus, ac denique iste testis non iurauerat Petro seruare secretum, & licet iurasset, iam interrogatus iuridice de reo diffamato, tenebatur veritatem dicere, & aliàs eius taciturnitas præiudicaret bono communi, cui interest vt delicta puniantur; maxime quando sunt notoria, & nimis scandalosa, quale fuit istud. Secundo probatur ex Nauar. *in Rubr. de iudiciis num.* 87.§. Non obstat etiam, vbi tenet quod si testis bene, vel male per peccatum, detexit secretum coram iudice, poterit iudex punire: quia postquam delictum bene, vel male

deductum est in publicam iudicis notitiam, ille tenetur ad castigandum per inquisitionem particularem. Ergo cum iste testis iam bene, vel male hoc delictum iudici manifestauerit, poterit iudex ex hac notitia ductus procedere contra delinquentem. Addo quod videtur hunc testem non peccasse dicendo quod vidit de Ioanne, licet viderit in secreto: nam vt dicitur, iam iste Petrus erat de hoc delicto infamatus, & contra illum erant aliqua iudicia, & proinde videtur quod poterat reuelare iudice iuridicè interrogante pro bono tam publico. Tenet hoc ipsum Less. *lib. 2. de iust. cap. 29. dubitat. 15. num. 125.* citans, & sequens Nauarrum proxime citato loco: & confirmat Less. hoc exemplo. Nam si priuatus quispiam extorsisset crimen alterius per iniuriam, & deduceret illud in publicum, vel in iudicium, iudex deberet contra illum procedere: ergo pari modo procedere poterit iudex si aliquis priuatus per iniuriam detegat in iudicio. Idem tenet Valer. Cartusianus *in lib. de differen. vtriusque fori ver.* Inquisitio. *differentia 1. conclus. 3.* vbi loquens de inquisitione generali, si agatur de bono communi, & crimine notorio, sic ait: Testes tenebuntur dicere, quæ scirent, & manifestare Authorem etiam occultum, & non diffamatum: & citat Innocent. & Iulium Clarum dicentes ita seruare totum mundum. Per hæc ergo patet quod testis, de quo agitur; potuit sine peccato denunciare de isto Petro iam diffamato, & indiciato, ac proinde, quod debuit sine scrupulo suo testimonio subscribere. Et in particulari, quod dictum istius testis, etiam recusantis subscribere, valeat pro teste: probo quia vt dicunt Iuristæ, confessio delicti facta à reo extra iudicium est semiplena probatio, si probetur per duos testes, vt tenet inter alios Iulius Clarus *in praxi crimin. quæst. 21.*

num.

num. 31. *&* Rodrig. *Addit. ad sum. tom.* 4. *cap.* 155. sed in hoc casu, iste testis dixit veritatē coram duobus, videlicet coram iudice, & coram notario, quam ille non negat esse veritatem, vt mox dicam, & iudex, & Notarius de hoc testificantur: ergo dictum testis validum est, & facit probationem. Vltimo facit pro hoc optime capite *Ecce.* vigesimo quarto quæstione tertia, vbi dicitur quod crimina vndecumque claruerint, debent curari.

4 Ad primum argumentum in principio dicendum est hunc testem non retractasse testimonium quoad substantiam veritatis, nec dixisse; dixi falsum; & hoc solum est retractare. At significauit à se tunc dictum, licet esset verum, nolle se illud subscribere, quia putabat (licet falso) se non potuisse dicere. Nolle autem subscribere ob hunc scrupulum, non est testimonium retractare vt patet. Textus autem citatus loquitur solum quando testis prius testificatus falsum, incontinenti retractat se, & dicit, se in primo testimonio non fuisse loquutum considerate. Ad secundum argumentum dicendum est primo subscriptionem testis non esse de essentia testimonij, quamuis enim de consuetudine, & de solemnitate iuris semper testis subscribat, si scit scribere: tamen non inueni apud vllum doctorem, quod sit de essentia testis, vt testimonium subscribatur à teste: solum iura requirunt quod testis sit iuratus, & iste iurauit: Nō lego in criminalistis, quod sit de essentia testis vt subscribat, maxime quando proceditur de plano, & constat per iudicis, ac Notarij testimonium, quod iste testis post dictam veritatem, vel ob suum scrupulum, vel ob suam ignorantiam noluit subscribere. Facit quod dictum est *casu* 22. *præcedente* ex Glossa. & l. ibi citata, quod scilicet scriptura non est inuen-

ta ad valorem rei gestæ, sed ad rem conseruandam in memoria. Et subscriptio, quam iste testis noluit facere, mansit clare in memoria iudicis, & Notarij, qui viderunt illum vere testificantem, licet viderent recusantem subscribere.

CASVS XXIV.

Si Prælatus Regularis teneatur iudicare subditum reum secundum rigorem, vel decretum legis sæcularis sui regni.

Contigit in quadam Religione, Religiosos vnius conuentus commisisse aliqua delicta, & inobedientiam erga quendam Prælatum visitatorem illius conuentus missum authoritate Collectoris Apostolici illius regni. Ille Prælatus fuit iniuriatus à Religiosis aliquibus illius Conuentus, & statim assumpto Notario fecit inquisitionem generalem de delinquentibus; ex qua contra aliquos Religiosos resultauit probatio aliquorum delictorum. Et quia ista generalis inquisitio facta fuit ab ipsomet iudice læso, qui alias poterat videri suspectus: Collector Apostolicus commisit secundo visitationem illius Conuentus, & ratificationem primæ visitationis duobus Religiosis grauibus non suspectis, qui authoritate Apostolica visitarunt denuo eundem Conuentum. In hac secunda visitatione, pauci Religiosi aliquid de nouo addiderunt ad dictum in prima visitatione. Sed fere omnes se remiserunt ad id quod dixerant in prima visitatione: & fuit illis singulis lectum proprium testimonium quod dederant

derant in prima visitatione generali, post hæc omnia, Collector Apostol. commisit hanc causam iudicandam aliquibus Religiosis cum Auditore eiusdem Collectoris, contra Religiosos illos, qui culpati inuenti fuerant. Religiosi culpati hanc posuerunt exceptionem,& obiectionem: dicentes,illam secundam visitationem ratificatiuam primæ nullam fuisse, nam lex istius regni Portugalli *lib.5.tit.*50.§.10.Dans licentiam iudici iniuriato ratione officij, vt faciat processum contra se iniuriantem in præsentia: ait quod iudex iniuriatus faciat processum in eodem die factæ iniuriæ: At Prælatus iniuriatus de quo agitur, fecit processum multos post dies à commissa iniuria. Secundo quia citato loco iubet lex,& Rex, vt iudex iniuriatus non per se, sed per alium inquisitorem testes iniuriæ sibi factæ excipiat. At in prima visitatione Prælatus iniuriatus per se ipsum omnes testes excepit, & quasi fuit iudex in causa propria: & proinde ex his duobus capitibus, seu defectibus prima inquisitio generalis fuit nulla. Tertio,eadem lex Portugalliæ *lib.* 3. *Ordin. tit.* 62.§.2. dicit,quod quando facienda fuerit secunda inquisitio, vel processus in defectum prioris processus facti à iudice suspecto, tunc secundus iudex combusto primo processu, neque per illum interrogando, vadat ad locum,& testes interroget,non patiendo quod se remittant ad dicta priora,sed dicant denuo quæcumque sciuerint,ne forte videntes testes priorem processum, timeant ne suum dictum in secundo contrarietur à se dicto in priori. At in isto processu,seu secunda inquisitione generali, duo reuisitatores non combusserunt priorem inquisitionem: sed illa in mensa ante oculos posita interrogabant quoscumque testes, qui vt plurimum remittebant se ad dictum in priori inqui[illegible]ne,

quod illis denuo legebatur: quorum aliqui aliqua de nouo dicebant, aliqui dictum suum prioris visitationis declarabant: & proinde etiam hæc secunda visitatio generalis ratificatiua, fuit nulla, eo quod facta sit clare contra formam citatæ Ordinationis. Et confirmatur, quia testis debet ferre testimonium ex ore proprio, non scripto, non signis, & similibus. At hi testes in secunda visitatione remittentes se ad dictum in priori visitatione, iam non testificabantur ore proprio. Et vltimo potest confirmari ex eo quod tradit Rodrig. *tom. 2. qq. quæst. 21. art. 3.* vbi dicit quod Prælatus Regularis in iudicando defficiente lege canonica, recurrat ad suam Regulam, & statuta: & his defficientibus, debent recurrere ad ius ciuile, præcipueque ad leges ciuiles regni in quo viuunt. At leges ciuiles regni istius annullant primum, ac secundum processum factum, vt supra vidimus: ergo Religiosi culpati in illis processibus non potuerunt iudicari, vel puniri iuxta illos.

1 Pro responsione quæstionis præmitto primo, rem esse certissimam quod Religiosi non tenentur seruare leges sæculares, maxime in pœnalibus: ad hoc enim habent priuilegium exemptionis, per quod omnino eximuntur ob omni iurisdictione sæculari: & vt illorum delicta puniantur habent ius canonicum, deinde suam Regulam, tertio statuta Religionis: nulla enim Religio est, quæ non habeat suas leges, ac statuta pro delinquentibus puniendis. Quod confirmo claro exẽplo: nam, magis exempti sunt Religiosi à legibus ciuilibus, & pœnalibus sui Regis, & Regni, quam sunt Reges particulares à legibus iuris ciuilis communis Imperatorum, quia Imperator est caput Regum: & Rex istius regni nullam habet superioritatem ad condendam legem pœnalem, quæ obliget hanc Religio-

nem,

nem, Et tamen videmus, quod Reges particulares in suis regnis non obligantur iudicare secundum leges Imperatoris: sed vnusquisque Rex propriam legem condit in aliquibus negotiis, per quam iubet casus sui regni iudicari omissa lege iuris ciuilis communis: ergo à fortiori id poterunt facere Religiones pro iudicandis causis Religiosorum, cum Religiosi Prælati magis exempti sunt à iurisdictione Regis, quam Rex exemptus si à iurisdictione Imperatoris.

2 Præmitto secundo, omnes Religiosos hodie, saltem per communicationem priuilegiorum, habere priuilegium, vt in causis Religiosorum non seruentur apices iuris, sed sola iuris substantia, sicut in particulari Bonifac. VIII. concessit Fratribus Minoribus, provt habetur in *Moniment. Ordinis fol.* 125. & in particulari eodem fruuntur Religiosi Ordinis istius, de quo agitur, & Collectores Apostolici in hoc Regno concessionem habent à sua Sanctitate, vt in causis decidendis possint etiam procedere de plano non seruatis apicibus iuris.

3 Præmitto tertio, quod leges ciuiles non obligant Clericos, nec proinde Religiosos, vt inter alios probat fuse, & efficaciter Azor *tom. 2. summ. lib.* 10. *cap.* 7. *quæst.* 9. vbi ait, quod tunc solum lex ciuilis obligabit Clericum, quando fuerit approbata per Ecclesiam, vel quando lex illa agit de re obligante ex iure naturali, vel diuino: & quod etiam in hoc casu lex ciuilis non obligat Clericum sicut lex sæcularis, sed obligabitur Clericus à lege Ecclesiæ approbantis legem sæcularem, vel à lege diuina, vel naturali, obligantibus ad illud quod præcipit lex sæcularis: Quæ omnia fundantur in omnimoda exemptione qua Clerici eximuntur à potestate sæculari. Quod si lex sæcularis non obligat Clericos

iuxta prædicta, multo minus obligabit Religiosos, qui habent plura priuilegia eximentia illos, non solum à potestate sæculari, sed etiam à iurisdictione Episcoporum, & cæterorum similium Prælatorum. Et confirmatur in particulari quod Religiosi in causis criminalibus non obligentur ad leges pœnales sæculares: nam lex pœnalis sæcularis sæpe imponit pœnas incompatibiles Religiosis, vtpote exilium, pœnam pecuniariam, & mortem, quæ pœnæ non possunt Religiosis irrogari: Ergo sicut Religiosi in impositione pœnæ non obligantur ad legem sæcularem, sic etiam non obligabuntur ad alias dispositiones legum sæcularium circa causas decidendas, & processus faciendos, maxime si sint causæ criminales.

4 Hoc posito sit prima conclusio. Prima inquisitio generalis, de qua est quæstio, facta à patre iniuriato non fuit inualida, ex eo quod illam non fecerit, eodem statim die, quo fuit facta iniuria; neque item ex eo quod ipse per se testes exceperit, contra duo in oppositum a lege Portugalliæ præcepta. Probo 1. ex proxime dictis, nam Religiosi non tenentur seruare legem sæcularem eiusve dispositionem in suis causis formandis, vt satis probatur ex dictis in tribus numeris præcedentibus. Et in particulari confirmatur ex citata concessione Bonifacij VIII. in qua ponit hæc verba: *Ad correctiones, & punitiones infligendas procedere valeant secundum consuetudines approbatas, & secundum generalia statuta facta, vel facienda rimulis iuris, & apicibus postpositis.* Vbi clare iubet causas Religiosorum, iudicari secundum sua statuta, non secundum leges sæculares. Secundo, quia etiamsi illa lex esset canonica, vt processus fieret in eodem die, in quo facta est iniuria, adhuc ad id non obligaretur Prælatus regularis exemptus à iuris apicibus:

apicibus:nam fieri processum hodie, vel cras, non potest pertinere ad substantiam iuris, vt patet:quid enim facit ad substantiam iuris si processus hodie fiat, vel cras, si aliàs seruentur substantialia illius? Et quod attinet ad secundum punctum, de assistentia Prælati excipiente prædictos testes in sua causa propria: dico non esse in hoc casu aliquid, contra substantiam iuris. Probo euidenter ex ipsa lege Portugalliæ citata: Nam ibi Rex in pœnam iniuriantis iudicem, concedit vt iudex iniuriatus ferat sententiam in sua causa propria, neque credit lex esse contra substantiam iuris ferre iudicem sententiam in causa suæ iniuriæ; at multo minus est, & minus periculosum excipere testes cum Notario, in cuius præsentia non potest iudex testes corrumpere, quam iudicem læsum ferre sententiam in suo casu: ac proinde si non est contra substantiam iuris, ferre sententiam in sua causa, etiam non erit contra substantiam iuris excipere testes cum Notario in sua causa: & proinde si illi conceditur illud primum quod est majus, potuit etiam concedi hoc secundum quod est minus, maxime per cap. *præterea super. de offic. & potest. iudicis delegati*: vbi Papa dicit, quod eo ipso quod causa aliqua alicui committitur, super omnibus, quæ ad ipsam causam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem. Sic ibi. Tertio probatur euidenter non fuisse obligatum istum Prælatum regularem ad faciendum processum in eadem die, nec ad excipiendos testes per alium inquisitorem: nam si ad hoc præcise obligaretur per illam legem sæcularem, obligaretur pariter in sententia imponere pœnam taxatam ab eadem lege, exilij Affricani, v.g. pecuniæ, & similium, quod nemo concedit. Ergo sicut ad impositionem pœnæ non tenetur, neque obligabitur ad dispositionem legis illius.

Vltimo probatur, quia hoc quod est Prælatum iniuriatum posse punire subditum iniuriantem lata sententia, non est solum lex sæcularis Portugalliæ, sed etiam est lex Imperialis communis, *l. Senatusconsul. ff. de offic. præsid.* per quam conceditur iudici iniuriato punire propriam iniuriam sibi factam; at in dicta lege, Doctores illam citantes, & explicantes, non dicunt quod iudex iniuriatus debeat eodem die facere processum, & per alium inquisitorem testes excipere. Vide Riccium 5. *par. Decisionum, decis.* 1977. & Iulium Clarum *in praxi crim. quæst.* 35. *num.* 26. & eius commentatorem Bajardum ad citatam quæstionem, quorum nullus exprimit pro obligatione eiusdem legis debere iudicem læsum eodem die iniuriæ facere processum, & testes per alium excipere. Et in particulari Riccius citato loco ait posse iudicem offensum cognoscere causam, & esse iudicem in propria causa, & citat Cancer. Licet ergo lex Portugalliæ obliget ad illas duas clausulas, lex ciuilis ad illas non obligans poterat valide, ac licite obseruari ab illo primo visitatore prædictas illas duas clausulas omittente: cumque lex Imperialis illas omiserit, signum est quod non sunt de substantia iuris.

5 Confirmantur hæc amplius per id quod tradit Aldrete *lib. 2. de relig. discip. cap.* 17. *num.* 15. videlicet quod Prælatus potest punire iniuriam sibi factam, si iniuria est notoria, & præterea si est pœna certa posita in lege: & ad hoc citat multos Doctores, nec requirit duas citatas conditiones, vt testes per alium excipiat, & eadem die; & addit Aldrete, quod si iniuria non fuerit notoria, nec habet pœnam certam taxatam, tunc inferior Prælatus causam remittat Prælato superiori, facta informatione, vt illam puniat: & ita asserunt multi textus ibi ab eodem citati. At in isto nostro casu iniuria

iuria fuit notoria, & est pœna taxata in multis textibus, & præterea Prælatus offensus fecit solum informationem, quam remisit ad superiorem, videlicet Apostolicum Collectorem.

6 Secunda conclusio. Secunda inquisitio generalis facta modo supra dicto à duobus visitatoribus delegatis, non combusta priori visitatione, sed excipiendo testes, qui se remittebant ad dicta in priori visitatione, non fuit nulla ex defectu, quod testes non dicebant testimonium per extensum, & ore tenus, sed se remittebant ad dictum in priori visitatione. Principale fundamentum istius conclusionis est, quod iam diximus, videlicet, Religiosos non obligari ad illam legem ciuilem, & præterea, quia testem dicere testimonium per extensum, non obligat de iure, quando idem testis iam idem testimonium dederat in alia inquisitione priori, etiam nulla, & ad illam se remittit in secundo examine testium. Habet hoc expresse Ric. 5. *par. suarum Decisionum, decis.* 1791. vbi ait, quod quando primum examen testium fuit nullum (vt pars opposita accusat fuisse hanc nostram primam visitationem) tunc, ait Riccius, licet primum examen testium non fuerit rite factum, poterit testis examinari super eisdem attestationibus, & poterit se remittere ad depositionem in primo examine factam. Et citat ad hoc Decisionem quandam Rotæ Rom. *num.* 287. & Guidonis Papæ. Idem tenet in terminis Miranda *in Ordine iudiciario, quæst.* 24. *art.* 6. *concl.* 2. citans Paz *in sua praxi tom.* 1. *par.* 5. *cap.* 3. §. 9. & praxis obseruat, quod sæpius testes se remittunt ad suam antiquam depositionem in alio examine factam. Iam ergo apparet quod non sit contra substantiam iuris, quod testis se remittat ad suum dictum in alio processu datum, & proinde non esse de

substantia

ſubſtantia iuris, vt in ſecundo proceſſu dicat omnia per extenſum ore proprio: cumque hoc non ſit de ſubſtantia, ſed de apicibus iuris, ad id Religioſi non tenebuntur, ab eiſdem apicibus exempti. Idque maiorem vim habebit, ſi tali teſti in ſecunda viſitatione lectum fuit primum dictum in priori viſitatione, & ille ratificet, ſicut dicitur in hoc noſtro caſu contigiſſe. Quod vero noua ratificatio actus antea inualidi, ratificet, & reualidet actum præteritum inualidum, res eſt notiſſima, & multis firmata exemplis. Nam profeſſus nulliter, poſtea ſublato impedimento, per ſe ſolum, & interne poteſt ratificare priorem profeſſionem nullam, vt eſt communis opinio, & inter alios probat Sanchez *lib. 5. Decal. cap. 4 à num. 80. & ſeqq.* Item matrimoniũ antea nullum, ſublato impedimento poteſt reualidari poſtea per actum ratificatiuum, idq; ſine noua ſolemnitate Parochi, &c. Confirmatur ex regula iuris *in 6.* in quo dicitur *reg.* 10. quod ratihabitio retrotrahitur, &c. & ibi ponuntur exempla quibus probatur ratihabitionem ſubſequentem confirmare, & reualidare actus nullos præteritos: & idem tenet Sarmiento 1. *part. de Reddit. Eccleſiaſt. cap. 3.* dicens id maxime locum habere, quando iſta ratificatio fit ſolemniter, ſicut facta eſt iſta coram duobus viſitatoribus delegatis, & Notario: & citat Sarmien. aliquos textus. Idem tenet Riccius 1. *par. Collect.* 344. dicens, quod ratificatio operatur validitatem actus, ſeu proceſſus aliàs inualidi, & citat Doctorem vnum.

7 Confirmo hæc omnia clariſſimo exemplo Theologo, quod ponunt Theologi in ſacramento confeſſionis ſacramentalis. Hæc enim ex doctrina Theolog. & præcepto Chriſti D. facienda eſt à pœnitente ore proprio, ac de ſingulis peccatis: quo non obſtante dicunt Theol.

Theol. quod si ego heri feci tria, vel quatuor peccata coram meo Confessore, & hodie illi confiteor; sufficienter confitebor, dicendo, accuso me Pater de illis quæ heri vidisti me facere contra legem Dei: idque nihil exprimendo, sed remittendo se ad factum hesternum. 2. dicunt Theologi, quod si ego feci confessionem nullam alicui Confessori propter aliquem defectum annullantem confessionem, & post octo dies ablato obice, iterum eidem Confessori confiteor, tempore quo Cōfessor adhuc habet memoriam meorum peccatorum, licet non exactissimam, dicunt Theologi, quod erit confessio valida, si pœnitens in genere solum dicat, Accuso me de omnibus quæ tibi confessus sum octauo ab hinc die in præterita confessione, absque eo quod de præteritis peccatis aliquid exprimat, sed solum se remittat ad dicta in confessione præterita. Hæc duo exempla ponit Suarez *tom. de pœnitentia disput.* 22. *sect.* 6. *n.* 5. *&* 6. citans alios. Quæ omnia satis comprobant, vt debeant valere testimonia data per Religiosos (de quibus agitur) in secunda visitatione ista, licet in illa nihil dixerint denuo ore tenus, sed solum se remiserint ad prius testimonium datum in prima visitatione, illisque in secunda ista visitatione iterum lectum. Neque hoc secundum testimonium, lecto sibi priori, dicendum est testimonium datum per papyrum tantum (quod reprobatur in cap. *Relatum* 5. *quæst.* 2. *&* *l. de Minoribus ff. de Minor.* §. 2. *de quo* Rodrig. *tom.* 4. *sum. cap.* 153. *numer.* 6.) Non inquam hoc testimoniū est datum per papyrum tantum, sed ore proprio, cum testis sibi lecto priori testimonio, dicat ore proprio se ratificare illud omne sibi nunc lectum, & in priori dictum. Imo etiamsi non legeretur sibi nunc prius testimonium, sed solum diceret remitto me ad prius

prius testimonium, non diceretur secundum dari per papyrum tantum;nam sic dicendo,ratificat illud quod iam dixerat ex ore proprio.

8 Aliam exceptionem, siue excusationem opposuerunt Religiosi culpati dicti Conuentus, & fuit: quod cum dictus primus visitans primo publicauit litteras suæ commissionis ad visitandum, aliqui Religiosi opposuerunt prædictam commissionem Apostolicam non intelligi pro illo Conuentu, & sic dubium fuit de valore suæ commissionis: Quo dubio stante,Religiosi inobedientes,ac delinquentes non videntur puniendi tamquam resistentes Prælato, vel visitatori Apostolico:cum dubium esset an reuera talis esset. Ad hoc primo respondeo Collectorem Apostolicum, qui eidem visitatori commissionem dedit ad visitandum prædictum Conuentum, post illam seditionem, & inobedientiam consultum,respondisse,priores à se datas litteras commissionis pro illo Conuentu visitando veras,ac validas fuisse, & sine causa ab aliquibus male fuisse interpretatas. Quo posito dico secundo quod si iste prior visitator ostendit litteras suæ commissionis, quæ erant claræ, & per solam proteruiam poterant impediri,nec ipsi inobedientes fecerunt debitam diligentiam ad probandam illarum nullitatem,sed ex passione præcipue, id impediuerunt, non euadent pœnas inobedientibus constitutas. Declaratur exemplo occidentis clericum, qui reuera erat clericus, sed occidens nesciuit esse clericum,quia non fecit debitam diligentiam ad hoc sciendum: iste talis non liberatur ab excommunicatione, quia culpa sua ignorauit: quod posset applicari ad hoc intentum.Adde quod licet certo constaret litteras commissionis illius visitatoris primi esse nullas, non habebant licentiam Religiosi illi inobedien-

inobedientes ad illum repellendum iniuriis, verbo, vel facto exhibitis, de quarum punitione agitur: sed poterant illum à visitando repellere aliis iuris remediis, vt appellando, vel coram illo non comparendo in visitatione, & similibus.

9 Ad primum argumentum in contrarium fundatum in violatione, seu non obseruatione legis sæcularis Portugalliæ, patet satis solutio ex dictis *num.* 3. & 4. vbi euidenter probauimus, Religiosos non teneri in suis causis obseruare leges sæculares. Ad confirmationem, patet solutio ex dictis in *num.* 7. *in fine*, vbi diximus testes secundæ visitationis remittentes se ad dictum in priori visitatione, dicendos esse ferre testimonium ex ore proprio, & non per papyrum, ob causam claram ibi datam, & propter exemplum confessionis sacramentalis eodem *num.* 7. adductum. Ad dictum Rodrig. qui dicit Religiosos in iudicando debere recurrere ad leges sui regni, dico primo, illum ad id non obligare: solum dicit, oportere ita fieri: & licet Rodrig. diceret ita omnino esse faciendum: illius solum dictum non sufficit vt obliget Religiosos seruare leges sæculares ob multa quibus in præcedentibus ostendimus Religiosos ad id non teneri. Et licet Rodrig. ibidem citet Baldum, Cumanum, & Decium, dicentes Religiosos in genere debere iudicare secundum leges iuris communis ciuilis, hi tres authores sæculares non habent authoritatem vt Religiosos ad illum obligent, cum post illos multa priuilegia exemptionis sint concessa à summis Pontificibus, per quæ Religiosi eximuntur à legibus sæcularibus. Adde quod post illos tres Doctores, alij Doctores graues, & Recentiores vt Riccius, Guido Papæ, Paz, & Miranda citati *num.* 6. dixerunt posse testem se remittere ad suum prius antiquum

quum teſtimonium datum etiam in proceſſu nullo: & per hanc ſuam remiſſionem ad illud,manſurum prius teſtimonium reualidatum, de quo eſt principalis quæſtio iſtius caſus. Et addo quod aliqui viri ſatis docti in hac Olyſſipone conſulti,dixerunt,quod ſaltem ſecunda viſitatio facta à duobus Reuiſitatoribus modo ſupradicto fuit valida,& firma.

CASVS XXV.

De quodam Religioſo machinante mortem contra ſuum Prælatum, ſed non ſecuto effectu.

IN quadam Religione, quidam Religioſus machinatus eſt mortem ſuo Prælato, non locali, ſed ſuperiori, maiori, qui Epiſcopo correſpondet. Ad hoc conſuluit quandam mulierem, quam putabat veneficam,quæ illi dedit duo remedia per ipſum applicanda; dicẽs vnum continere venenum, alterum eſſe veneficium:quæ duo ſi applicaſſet,eſſet aſſecuturus intẽtum. At mulier atrocitatem criminis horrẽs, poſtea dixit in ſuo teſtimonio, quod illa remedia non fuerant venenoſa, neque illa veneficium intenderit, ſed id dixiſſe ac feciſſe vt ſe ab illo liberaret.Ille tamen illa duo media,vel remedia adhibuit animo conſequendi effectũ, vt creditur ex indiciis.Diffamato ſic Religioſo,factaq; contra illum inquiſitione, probata eſt illi talis machinatio per teſtimoniũ quinque fœminarum, quarũ vna fuit illa à ſe credita venefica, tres aliæ vxoratæ.ſed honeſtæ vitæ,& alia vidua, quæ teſtificatæ ſunt illum remedia

media illa petentem,& machinationem intentantem. Vltra illarum testimonium, probata sunt alia indicia non leuia pro eadem machinatione. Ex quo casu multæ sunt quæstiones exortæ, quarum resolutio potest iuuare ad alios casus quotidianos.

Prima quæstio est: An mulieres possint admitti ad testimonium iuridicum, maxime contra Clericum, vel Religiosum? & quando sunt complices, vt hic fuit vna.

Secunda. An ista machinatio fuerit conatus ad crimen, quem leges dicunt esse etiam puniendum; maxime cum media applicata non fuerint in se venenosa, neque venefica, sed solum putatiue.

Tertio. Quæ pœna danda sit machinanti mortem contra Prælatum.

Quarto. Quæ pœna imponatur à iure consulenti veneficos.

Quinta. An Religioso in crimine grauissimo, quale hoc fuit, danda sint nomina testium, & dandus sit Aduocatus sæcularis, si illum petierit.

1 Antequam ad quæstiones respondeam, pro claritate criminis, præmitto istam machinationem, has omnes circunstantias inuoluere. Primo, homicidij, vt patet. Secundo, sacrilegij. Tertio, læsæ Majestatis. Nam machinari mortem contra Episcopum, vel æquiualentem Prælatum, reputatur læsa Majestas, teste Bajardo, *comment. ad Iulium Clarum. ver.* Læsa Majestas. *num.* 12. & innuit Iulius Clarus *eod. verb.* Læsa Majestas. & Bernard. Dias *in sua praxi. crim. cap.* 119. Quarto, fuit crimen ex illis quæ iura vocant crimen exceptum. Quinto fuit crimen proditionis per venenum factum in occulto, quod proinde requirit minorem probationem. Consonat quod dicit Vmbertus *in pract. Inquisitorum.*

*ver.*Crimina. vbi recenſens crimina excepta, numerat etiam crimen perduellionis: perduellis vero eſt, qui eſt inimicus Reipublicæ,vel Principis,teſte Calepino, *verbo* Perduellis.

Ad primam quæſtionem.

2 QVod attinet ad primam quæſtionem, videtur primo quod fœmina non poſſit eſſe teſtis in iudicio,etiam neque contra ſæcularem,maxime in criminalibus.Habetur expreſſe in cap. *Mulierem 33.qu. 5.*vbi de illa dicitur,quod nec docere poteſt, nec teſtis eſſe.Et gloſſa ibi *verb.*Nec teſtis, exprimit in terminis, quod in criminalibus non poteſt eſſe teſtis contra clericum.Et in particulari, quod non potuerit eſſe teſtis illa quæ dedit illa duo remedia putata venefica, conſtat ob duo impedimenta: tum quia ſi venefica erant, non poterat eſſe teſtis, quia erat infamis: tum quia erat iam ſocia criminis per data remedia,& complices criminis non ſunt teſtes in iure: tum denique quia illa mulier allegauit turpitudinem ſuam, id eſt, ſuum maleficium putatum dando illa duo remedia; conſtat vero ex cap.*inter dilectos.de donat.* quod allegans turpitudinem ſuam(id eſt peccatum) non auditur. 2. principaliter probatur in genere, nam ſæcularis non poteſt accuſare Clericum,vt habetur expreſſe in cap. *Ipſi Apoſtoli 2. quæſt.* 7. & ibidem dicitur, quod neque contra Clericum ferre poteſt teſtimonium,qui non eſt Clericus: vbi gloſſa *ver.*Ordinis, explicat quod præcipue in criminalibus non poſſunt ſæculares eſſe teſtes contra Clericum.Multo ergo minus potuerunt eſſe teſtes fœminæ ſæculares contra Clericum & Religioſum. Et idem habetur citata cauſa,& quæſt.cap. *teſtes.* mox ſequenti,

quenti, vbi dicitur quod sæculares non possunt esse testes contra Clericum.

5 His nonobstantibus dico, quod fæmina potest esse testis in causa criminali, maxime si crimen sit atrocissimum, & desint alij testes. Hæc deducitur clare ex multis textibus vtriusque iuris. Et imprimis probatur clare ex cap. *quoniam aliqua. de test. & arrest.* vbi Papa iubet recipi testimonium quarumdam mulierum cōtra quendam Clericum, de quo dicebatur, quod cum illis peccauerit. Vbi glossa multa dicit, maxime *verbo* Mulieres. vbi citat alios textus. Idem habetur in cap. *tam litteris. eodem tit.* vbi fœmina admittitur testis contra personam Ecclesiasticam. Et quod in crimine graui & excepto, quale fuit istud, admittatur testis etiam fœmina malæ famæ, habetur in cap. *Tanta. de simonia:* licet enim ibi solum dicatur de admissione in accusationē, idem iudicium est de testificatione, sicut Doctores dicunt cum textu supra citato *ipsi Apostoli 2. quæst. 7.* Idē habetur in decreto cap *ex eo.* vbi etiam admittuntur in testes mulieres malæ famæ in crimine excepto, quale fuit istud. Idem habetur ex cap. *si testes 4. quæst. 3. §.* Lege Iulia. vbi dicitur quod mulieres malæ vitæ, & meretrices non possunt esse testes: ergo à contrario sensu, & cum exceptio firmet regulam, & ibi excipiantur à testimonio solum meretrices, & quæ sunt malæ vitæ: illæ quæ tales non fuerint, poterunt esse testes, Vltra prædictos textus extat praxis recepta, qua passim fœminæ recipiuntur testes in causis criminalibus. Et ideo hanc sententiam tenet Antonius Gomez *tom. 3. variar. Resolut. cap. 12.* & Iulius Clarus *in pract. crimin. quæst. 27.* Et Salzedo *in practicl. crimin. cap. 128. per totum.* Et clarius tenet Rodrig. *tomo 4. sum. cap. 150. num. 3. ver.* testigos: quamuis ibi dicat testimonium duarum fæ-

minarum conteſtium non ſufficere ad plenam probationem, ſicut ſufficiunt duo viri, præter hos, quod fœminæ etiam in criminalibus poſſint eſſe teſtes, tenet Farinac. *tom. de conſiliis conſil.* 56. *fol.* 144. *col.* 2. & licet conſilium ſit alterius Doctoris, approbatur tamen à Farinacio: & citat ibi vnam legem. & Gomez, & Michaelem Craſſ. & Iulium Clar. Vltimo accedit Martinus Delrio in ſuis diſquiſit. Magiæ. *lib.* 5. *quæſt.* 13. vbi expreſſe ait fœminas in criminalibus poſſe admitti in teſtes; & idem tenet Delrius eodem *lib. quæſt.* 40. magis fauens, licet ibi §. Ad condemnationem, dicat teſtimonium duarum fœminarum non ſufficere ad condemnationem, niſi alia concurrant adminicula, & indicia. Et in hoc caſu concurrerunt quatuor fœminæ, & alia non leuia indicia. Probatur etiam ratione, quod mulier poſſit eſſe teſtis in criminalibus: Nam alias multa crimina manerent impunita, contra mentem legum, & contra bonum commune declaratur, vt ſi v. gratia, inter ſolas Moniales delictum atrox fieret: vel etiam inter ſolas mulieres ſæculares crimen committeretur, tale crimen impunitum maneret, ſi mulieres non poſſent eſſe teſtes in criminalibus; quod non eſt admittendum. Et iterum aduerto ex Delrio proxime citato, nam licet ille dicat citata *quæſt.* 13. teſtimonium duarum mulierum non facere plenam probationem, niſi concurrant alia adminicula, tamen *quæſt.* 40. eiuſdem *lib.* 5. impugnat dictum Binsfeldij dicentis, trium, vel quatuor mulierum teſtimonium exigi pro teſtimonio vnius viri: & remittit ſe ad dictum in citata *quæſt.* 13.

4 Quoad id vero quod tangit eadem quæſtio prima an illa mulier quæ fuit conſulta de veneno, vel veneficio, & proinde ſocia criminis, poſſit eſſe teſtis: Reſpondeo,

ſpondeo, quod teſtimonium ſocij criminis recipiendum eſt, maxime quando crimen eſt atrox, ſiue exceptum, quale hoc fuit. Ita expreſſe tenet Iulius Clarus in praxi criminali *quæſt.21.num.8.& ſeqq.* licet ibi dicat non eſſe vnum ſocium plenum teſtem, imo neque duos ſocios facere vnum teſtem: iuuant tamen quaſi iudicium. Et in cap. *venerabilis frater de teſt.cogendis.* Iubet Papa vt cogantur teſtimonium ferre quidam complices cuiuſdam coniurationis, qui iurauerant ſe non publicaturos coniurationem contra Epiſcopum, & iubet Papa, vt abſoluantur à iuramento, & poſteà recipiantur in teſtes licèt complices fuerint. Facit præterea in hoc caſu mortis per venenum, ac veneficium intentatæ, quod in illo potuerit eſſe teſtis mulier ſocia criminis, & alias infamis, nam iſtud crimen fuit atrox, vt patet, & fuit crimen proditionis, factum in occulto inſcio innocente, & ſubditi contra Prælatum vt patet. At lex Luſitana *lib.5.Ordin.tit.37.§.3.* concedit quod in ſimili delicto proditionis poſſint recipi teſtes aliàs inhabiles. Denique quod ſocij criminis ſint recipiendi in teſtes, quamuis illorum teſtimonium non ſit plenum, ſed aliquid coadiuuet, tenet Penha *Inquiſitorum 3.part.comment.61. aliàs 90. in fine* in Appendice ad Eimericum; & alij multi. Vide etiam illum *fol.603.* in fine, & *fol.604.*

5 His poſitis ad primum argumentum in oppoſitum dicendum eſt, textum illius capitis, *mulierem*, citatum, non facere legem Eccleſiæ, quia non eſt dictum, vel decretum alicuius Papæ, ſed eſt dictum D. Auguſtini ibi inſertum à Gratiano compilatore decreti: dicta vero D. Auguſtini non faciunt legem obligantem in Eccleſia: Idque præcipue, quia poſt D. Auguſtinum extant multi textus canonici, praxis, & Doctores citati in

num. 3. per quæ constat fœminas posse esse testes. Ad confirmationem patet etiam ex dictis fœminam illam potuisse recipi in testem, quamuis esset socia criminis, vt patet præcipue ex capitulo citato *quoniam aliquo. de test.* & ex citatis in *num.* 4. proxime præcedente: & licet fuerit infamis etiam illius dictum coadiiuuat cum hoc crimen sit atrox, & exceptum, in quo proinde possent recipi testes infames, vt patet ex lege Lusitana proxime citata *lib.* 5. *tit.* 37. & tenet *Repert. Inquisitorum ver* testis. § Infamis non potest esse testis: vbi excipit, ac dicit posse infamem esse testem in criminibus exceptis, quale hoc fuit, videlicet sacrilegij intentati, & perduellionis, & citat Speculatorem, & Bartolum: & idem habetur expresse in cap. *Non debet. de test. & attestat.* Ad secundum argumentum, dicendum est omnes illos textus citatos dicentes non posse sæcularem testificari contra Clericum, esse antiquatos per contrarium vsum, imo per multos alios textus tum supra citatos, tum contentos in decretalibus, per quos praxis obseruat in causis criminalibus recipi testes sæculares contra Clericos. Nam Episcopi in suis visitationibus ordinariis, ex testimonio sæcularium puniunt Clericos culpatos in variis delictis. Et in particulari, quod Prælati regulares in causis Religiosorum, etiam criminalibus possint recipere testes sæculares, tenet, ac probat expresse Rodrig. *tom.* 2. *qu.q.* 28. *art.* 3. in fine: alias crimina facta à Religiosis extra Conuentum coram solis sæcularibus, manerent impunita, cum solos sæculares testes habeant; quod non est dicendum, cum talia crimina Religiosorum extra Conuentum commissa magis scandalosa sint, & proinde magis punienda.

Ad secundam quæstionem.

6 Qvod attinet ad secundum quæsitum, an scilicet ista machinatio facta modo exposito in informatione, fuerit culpabilis, & punienda? & quod non fuerit culpabilis, nec punienda videtur probari, quia quando iura dicunt puniendum esse conatum ad crimen, etiam non secuto effectu, id intelligunt, quando vsi sunt aliquo medio instrumento vere apto ad causandum effectum, & tale instrumentum adhibuerunt effectu per accidens non secuto. At in hoc casu, media adhibita ad mortis machinationem non erant venenata, nec venefica voluit occidere, vt dicitur in informatione: ergo non fuit conatus culpabilis de quo Doctores loquuntur esse puniendum. Exemplum sumi potest ex Ordinationibus huius Regni Portugalliæ, *lib.* 5. *tit.* 35. §. 1. *&* 3. *&* 4. vbi loquens de hoc conatu, ponit exemplum, si quis venenum exhibuit, & ex sumpto veneno mors secuta nõ fuit. Item si quis emisit sagitam, vel scopletum ad occidendum, etiamsi non occidat, damnetur vt ibi, vbi requirit verum venenum, & veram sagittam, quorum neutrum in hoc casu interuenit.

7 Pro solutione, claritatis gratia suppono primo, quod ex duobus mediis à venefica adhibitis, vnum clare, sicut illa dixit, non erat venenosum; sed illa dixit esse, & fore venenosum, & reus illud adhibuit in loco, in quo illa dixit fore apponendum. Aliud remedium à venefica inculcatum, & per reum istum operandum, fuit clare veneficum, idest superstitiosum, quale veneficæ solent adhibere ad similes veneficos effectus: & ille fecit ex se quod venefica dixit: sed illa postea pœnitens facti, dixit noluisse tale instrumentum applicare

ad effectum: sed per illum non stetit, quin sequeretur effectus. Præmitto secundo opinionem esse inter Doctores, an conatus ad crimen, siue affectus ad crimen, effectu non secuto, sit puniendus pœna ordinaria, ac si effectus sequeretur, quãdo delinquens ex se fecit omnia ordinaria ad talem finem, per accidens non secutum. Et breuitatis gratia, dico rem esse sub opinione: alij enim dicunt plectendum esse pœna ordinaria: alij verò mitius loquentes, id negant: sed dicunt plectendum esse pœna arbitraria. Casum resoluit Iulius Clarus in *praxi crim.quæst*.92.dicens quod in delictis atrocissimis (quale est hoc) conatus ad crimen, non secuto effectu, quando per delinquentem non stetit, puniri pœna ordinaria: & ponit exempla quæ contigerunt in facti contingentia in Italia circa porrectionem veneni effectu non secuto. Sed illis casibus non obstantibus ipse ait non esse puniendum talem conatum pœna ordinaria, quidquid aliqui Doctores oppositum dicant: sed pœna arbitraria, idque dummodo delinquens deuenerit ad actum proximum maleficio: & de hoc est questio in nostro casu an iste reus per hæc media adhibita de se inutilia ad mortem, sed talia putata ex sua estimatione, deuenerit ad actum proximum maleficij, illiusque conatus puniendus sit tanquam culpabilis, & legibus contrarius. Quarto præmitto cum Theologis maxime D. Thom. *quodlib*. 8. *art*. 15. & ex Gersone quem citat, & sequitur Nauar. ad cap. *si quis autem num*. 56. Reginald. *tom*.1.*lib*.13.*num*.70.& 85. & aliis, quod peccatum externum, seu actus externus malus sumit totam suam malitiam ab actu interno, & malitia interna. Et præterea, quod id quod aliquis facit cum conscientia erronea est eiusdem met speciei cum illo peccato quod ipse intendebat facere. Exempli gratia; putauit

tauit quis hanc mulierem, ad quam accedit esse coniugatam, cum reuera non esset: iste talis fecit peccatum adulterij, quod intentabat. Secundo, percussi hunc hominem quem putabam clericum, cum reuera non esset; feci peccatum sacrilegij mentalis, licet excommunicationem non incurrerim. Nam licet à parte rei, opus quod facio non sit talis speciei in se: animus quo illud facio ponit illud in tali specie à me intentata, & cogitata, & sic est peccatum illius speciei à me intentę & cogitatæ.

8 Hoc posito, censeo prædictum conatum, etiam cum talibus mediis de se nullis, esse culpabilem, & proinde punibilem. Pendet probatio istius conclusionis ex illo puncto, an pœna imposita à lege alicui actui incurratur per actum nullum ex se factum contra illam legem: exempla statim hoc declarabunt. Tractant hoc punctum Suarez *tom. de legib. lib. 5. cap. 34. & lib. 6. cap. 4. &* Sanchez *lib. 3. de Matrim. disput. 2. à num. 2.* & in particulari Suarez citato loco priori, & *cap. 34. num. 2.* ponit hæc verba: *Et ratio est, quia lex de se prohibet illum actum externum vt procedentem à tali animo agendi contra legem: & hoc totum ibi inuenitur: ergo pœna legis comprehendit etiam sic operantem.* Et infra *num. 6.* agens de illo qui putabat se vendere rem prohibitam, vel facere venditionem nullam, cum tamen à parte rei non faceret: tractans si pœnam incurrit contra male vendentes ponit hæc verba: *Si dicas ex nihilo nihil fit: Non obstat, quia actus nullus non est omnino nihil: Nam licet in ratione venditionis, v.g. sit nullus, est tamen venditio intentata ex prauo animo profecta, ideoque merito puniri potest, & de facto punitur per talem legem.* Sic ibi Suarez, & consonant dicta à Sanchez citata *disp. 2.* pro prima opinione cum multis pro illa citatis, licet ipse aliam ibi se-

quatur, quæ in rigore non enacuat hanc nostram fundatam in tam claris exemplis, & iuribus.

9 Quod ergo Religiosus de quo agitur, per istum actum externum machinationis, de se alias nullum, incurrerit pœnam legis arbitrariam contra machinatores, eiusque conatus per talem actum nullum, fuerit punibilis, patet imprimis ex proxime dictis à Suarez in exemplo venditionis. Deinde probo clare exemplis, & textibus sequentibus. Sit ergo primum exemplum, seu probatio, id quod tradit *gloss. in cap. plerumque de donat.* inter virum, & vxorem, *verb.* repetere, vbi quærit: si mulier nupta viro in facie Ecclesiæ commisit adulterium, & maritus illam accusans per sententiam, dotem ipsius obtinuit. Postea clare constitit, quod matrimonium inter vtrumque contractum fuerat nullum propter impedimentum affinitatis dirimens: an in tali casu posset mulier dotem repetere, eo quod matrimonium inter illos præcedens fuerit nullum? Respondet glossa quod eo non obstante dotem amisit, quia illius intentio fuit adulterium committere: & ait glossa ibidem, quod *crimina secundum intentionem iudicantur, & ex corde procedunt*, & ad hoc citat 15. *quæst. 6. §. 1. & 35. quæst. 2. cap. lectum, & ff. de furt. qui iniuria, &c.* Quæ omnia faciunt ad nostrum casum cum aliis ibi dictis à glossa: Nam in hoc casu reus iste intendit mortem Prelati, & de se fecit quod potuit, & proinde secundũ suã intentionem iudicandus est. Secundum exemplum habetur in cap. *à nobis. de bigamis*, vbi Papa mandat, & declarat, quod quidam Subdiaconus, qui matrimoniũ contraxit cum quadam vidua incurrit in pœnam bigamiæ, ne posset vlteriores ordines recipere, vel in suscepto ministrare: idque non obstante quod illius matrimonium fuerit nullum propter impedimentum dirimens

timens ordinis sacri: itaque incurrit pœnam bigamiæ etiam per actum nullum, siue annullatum. Et ait Papa quod cum illo non dispensetur ad ordines: *Non propter Sacramenti defectum* (id est matrimonij) *sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.* Sic Papa clare ad nostrum casum. Tertium exemplum sit ex nostra lege Lusitana, quæ sumpta videtur ex duobus textibus præcedentibus. Hęc *lib. 5. Ordinat. tit. 26. §. 1.* decernit, quod vir qui dormierit cum fœmina habita pro coniugata in facie Ecclesiæ, & pro tali reputata, licet post talem concubitum, constiterit clare quod talis mulier non erat vere coniux alicuius; nihilominus talis vir qui cũ illa rem habuit, dum putabatur vxor alterius, morte plectatur vt verus adulter: *Nam* (ait lex) *in hoc casu attendunt iura ad intentionem, quam ille habuit committendi adulterium cum fœmina vxorata.* Sic ibi. Vbi vides tres leges punientes pœna ordinaria delinquentem per actũ nullum, & ex se inefficacem ad inducendam pœnam illam; idque solum ob prauam affectionem peccantis cum intentione faciendi actum illũ lege prohibitum.

10 Adde quod in hoc casu, vt minimum constat, quod iste Religiosus parauit insidias suo Prælato per illa duo media applicata, quorum alterum, vt diximus, ex se erat superstitiosum, & vanum, eoque vti solent veneficæ ad similes effectus; quamuis ista applicare efficaciter noluerit. Iam ergo per ipsum Religiosum non stetit quin sequeretur effectus, & vt diximus, iam per hæc clare parauit insidias suo Prælato maiori: At constat clare, quod sola paratio insidiarum est punibilis valde in iure. Habetur in cap. *si quis Sacerdotum 11. quæst. 1.* vbi sic dicit Papa: *Si quis Sacerdotum suo Episcopo inobediens fuerit, aut insidias ei parauerit, &c. mox depositus curiæ tradatur, & recipiat quod inique egit.* Vide rigorosam

pœnam

pœnam pro sola paratione insidiarum contra Prælatum. Quæ omnia aptari possunt, imo debent, cum Prælatus regularis, maxime Prouincialis æquipolleat Episcopo, & habeat potestatẽ quasi Episcopalem in suos subditos, vt tenet communis sententia. Et idem fere decernitur *ead.* 11. *quæst.* 1. *cap. si qui clerici*, & duobus sequentibus capitibus, maxime cap. sequenti *si clerici.* vbi præcipitur quod clericus, qui Episcopis calumniam machinatus fuerit, à proprio gradu deijciatur.

11 Adhuc vero pro confirmatione, ac detestatione huius machinationis, consideranda est alia circunstantia in ea reperta: nam Religiosus de quo agitur, consuluit veneficam, quæ consultatio per se tantum est punienda in iure, cap. *si quis Episcopus* 26. *quæst.* 5. vbi dicitur, quod consulens veneficos, si sit clericus, suspensus priuetur honore dignitatis suæ, & recludatur in monasterio ad agendam pœnitentiam. Addo, quod vltra prædicta in præcedẽtibus, dictum fuit quod iste Religiosus dedit veneficæ petenti, frustulum petræ aræ sacræ ad idem intentum, in quo cooperatus est veneficio, quantum ex se fuit, quod prohibitum est citato cap. *si quis Episcopus.* & in hoc Regno *libr.* 5. *Ordinationum, tit.* Tertio punitur pœna mortis. quæ pœna licet non sit in vsu, arguit tamen grandem malitiam delicti, videlicet sacrilegij, in profanatione rei sacræ, & ad occidendam personam sacram. Videndus est pro hac re Rodrig. *tom.* 2. *quæst.* 9. *art.* 4. vbi agit qua pœna puniendus sit Clericus. Vbi dicit primo cum Couarr. quod si quis emit venenum, vt cum illo occideret, sed non propinauit, quia forte pœnituit, aut fuit impeditus, tunc pœna extraordinaria plectendus est iudicis arbitrio. Secundum quod dicit, est: regulam illam, quod conatus ad effectum non productus non punitur,

tur, intelligendum esse de conatu remoto, vt is non puniatur pœna ordinaria, sed extraordinaria: quale videtur exemplum proxime positum, de illo qui emit venenum ad propinandum, sed paratum non propinauit, vel fuit impeditus. Et ex consequenti videtur dicturus Rodriguez, quod conatus proximus non secuto effectu, sit puniendus pœna ordinaria. At in hoc casu, ob tot circunstantias supra memoratas, conatus de quo agitur non videtur remotus, sed valde proximus, non solum ex intentione delinquentis, sed etiam à parte rei, consideratis aliquibus mediis ex illis quæ dicuntur adhibita. Adhuc videri potest pro isto conatu Salzedo *in pract. crimin. cap.* 95. vbi agit de Clerico venefico, cum commentario ibi in casu 1. & 2.

12 Ad argumentum in contrarium, positum pro hac secunda quæstione, & ad exempla adducta ex lege Portugalliæ, dicendum primo, iuxta tria exempla à nobis adducta *num.* 9. non requiri quod media adhibita ad assequendum effectum malum finem, sint efficacia ex se ad illum finem: sed sufficere vt sint efficacia ex intentione delinquentis illa adhibentis, vt patet in tribus exemplis à nobis adductis, quia iura ibi citata non attendunt ad efficaciam mediorum applicatorum, sed ad prauam intentionem delinquentis. Secundo respõdetur, quod duo saltem media adhibita frustuli aræ sacræ, & alterius quod tetigimus, erant media efficacia non naturaliter, sed moraliter, in opinione & praxi veneficarum, quæ sola illa media requirunt, & applicant: ac proinde per talia media ab illo exhibita dici potuit, quod conatus deuenit ad actum proximum.

Ad

Ad tertiam, & quartam quæstionem.

15 HÆc tertia quæstio, de pœna quæ danda sit machinanti mortem contra Prælatum, facile expeditur: Nam ius antiquum citato cap. *si quis sacerdotum*. & cap. citato *si qui Clerici*. imponunt pœnam relaxationis curiæ sæculari, vel deiectionis ab honore clericali: quæ tamen pœnæ non sunt in vsu, arguunt tamen mentem esse Ecclesiæ, vt talis machinatio seuere puniatur. Secundo dico, in hoc casu standum esse statuto cuiusuis Religionis: & hoc deficiente, standum erit legibus sæcularibus punientibus similes conatus: Idque considerando prius an iste conatus peruenerit ad actum proximum, an ad remotum. Videndi sunt præterea Doctores à nobis supra citati de ista materia agentes, videlicet Iulius Clarus, Rodriguez, Salzedo, & alij Considerandæ sunt etiam circunstantiæ à nobis supra relatæ. Item considerandum, quod hoc crimen est exceptum, & factum in occulto, quod requirit de sua natura minorem probationem, cum aliis considerationibus quæ supra tactæ sunt: Ego enim non intendo decernere pœnam imponendam, sed solum casus difficultatem, & circunstantias indicare. Et per hæc etiam patet responsio ad quartam quæstionem, quæ pœna danda sit consulenti veneficos, iam enim respõdi *num.* 10. ex cap. *si quis Episcopus*. ibi citato, & ex libro *Ordinat. Portugalliæ*. Et talis delicti grauitas, ac pœna conijci etiam potest ex 4. *Reg*. 1. vbi Deus per Heliam morte puniuit Ochosiam Regem, & quinquaginta milites, eo quod consuluerunt Belzebub: & alia quæ congerit Delrio *de Magic. disquis. in Anacephalæosi, monitione* 3.

Ad

Ad quintam quæstionem.

14 AD primam partem quintæ quæstionis, an reo Religioso sint publicanda nomina testium, punctus est quotidianus in causis regularium exortus, pro quo primo dico, seruanda esse statuta cuiusuis Religionis, quæ semper suppono fundata esse in lumine naturali, & canonico. Secundo dico, quod dare reo nomina testium non est de substantia iuris. Tenet imprimis Hostiensis citatus à Rodrig. *tom. 2. qq. quæst. 3. art. 1. prope finem.* Et fauet idem Rodrig. *tom. 4. Addit. sum. cap. 179. concl* 4. Probatur primo, ex praxi rectissimi Tribunalis sancti Officij, in quo substantia iuris obseruatur, vt patet: Et tamen in illo non reuelantur nomina testium, idque ex dispensatione Sedis Apostolicæ. At Prælati Religionum fere omnes, gaudent priuilegio Apostolico, vt in causis regularium seruata substantia iuris, non seruent apices, & solemnitatem illius Habetur expresse *in cap. vlt. de statu Monach.* cum glossa ibidem, & ab illa citatis *ver.* Absque iudiciorum strepitu. De quo Miranda in *Ordine iudiciario fol.* 352. in fine. Secundo probatur ex cap. *qualiter, & quando. de accusat. il.* 2. vbi traditur forma procedendi cum reo, & dicit, quod illi reuelanda sint dicta, & nomina testium vt se defendat: & nihilominus in fine eiusdem capitis, ait Papa, prædictam formam procedendi cum reo in causis Regularium non esse vsquequaque seruandam, & loquitur ibi de reo etiam Clerico. Fauet etiam capitulum, *Ea quæ. de stat. Monach.* vbi Papa ait, Abbatem culpatum esse amouendum ab officio absque iudiciorum strepitu: At dare reo nomina testium, est strepitus iudiciorum: & clarum periculum perturbandæ pacis inter Religiosos, qui sciuerint testes contra se testificatos:

catos: cum maxime intersit quies, & concordia Religiosorum, iuxta illum *Psalm.* 132. Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum. Vide glossam proximi capitis *ea quæ in ver.* Absque iudiciorum strepitu. Hoc vero maxime locum habebit, si in ista Religione sit statutum ne dentur reo nomina testium pro pace Religionis conseruanda. Nam in tali euentu, cum tota Religio in tali statuto consentiat, vt suppono, etiamsi aliquis particularis Religiosus reus læsionem aliquam paruam pateretur, non reuelatis sibi testium nominibus, id non obstaret, quia paruę huic læsioni videtur renunciasse per tale statutum: & in hoc casu magis præponderat bonum commune pacis totius ordinis, quam parua læsio ipsius in non agnoscendo teste sibi contrario, cui paruæ læsioni renunciauit per tale statutum. Maius enim est quod faciunt Patres Cartuziani, qui per statutum generale abstinent à carnibus etiam in hora, & periculo mortis, quia pro bono communi totius Religionis renunciarunt bono proprio vitæ conseruandæ per esum carnis in bonum cõmune Religionis. Est etiam clarissimum exemplum quod tradit Sanchez *tom. 2. Decal. lib. 6. cap. 18. num. 43. & seqq.* vbi probat licitum esse in aliqua Religione statutum, vt crimen secretum in certa materia reueletur Prælato (maxime quando Prælatus est grauis, pius, & prudens) idque non præmissa correctione fraterna: quia inquit tota Religio, & quilibet Religiosus renunciauit iuri suo, vt prius de crimine occulto corrigeretur per fraternam correctionem. Et probat exemplo proxime citato Cartuzianorum, & citat Banhez, Valentiam, Petrum Lædesm. & Ribadaneiram. Si ergo hoc licet Cartuzianis, & aliis in denunciatione delicti secreti modo prædicto ex vi statuti facti in sua Religione:

gione: à fortiore licitum erit si talis Religio statutum habeat ne testium nomina pro pace reuelentur: In hoc enim minus periculum imminere videtur, quam in duobus proxime datis exemplis. Facit pro hoc quod dicit Rodrig. *citata quæst.* 3. *art.* 1. citans Hostiensem. Et Paulinus Bertus in sua praxi criminali impressionis folij magni addita super opera Rodriguez *fol.* 185. *col.* 1. in fine, *&* *col.* 2. & hoc propter pacem, & bonum commune, de quo ibi vide.

15 Quod attinet ad secundam partem eiusdem quęstionis quintæ, constat primo, de iure naturali teneri Prælatum Regularem dare reo Aduocatum sufficientem, qui illum deffendat: Aduocati enim patrocinium pertinet ad deffensionem naturalem. Ita Aldrete *lib.* 1. *disciplinæ Relig. cap.* 2. *num.* 3. & patet ex cap. *ex litteris de officio iudicis*, & glossa ibidem, *ver.* implorando: vnde si in Religione nullus esset omnino sufficiens Religiosus qui in re grauissima reum deffenderet, credo teneri Prælatum Regularem illi dare Aduocatum sæcularem, maxime hodie, cum iam fere apices iuris in Religiones sunt introducti. Dixi in re grauissima, quia in causis leuibus, & ordinariis id non concederem. Habeo imprimis authorem Paulinum Bertum Ordinis sancti Augustini in citata *praxi crimin. fol.* 272. vbi dicit in sua Religione nunquam fuisse datum Aduocatum sæcularem alicui Religioso, nisi semel tantum in vna causa in qua agebatur de condemnatione cum periculo vitæ: & in tali causa Aduocatum sæcularem reclusum fuisse cum reo in vna domo secreta, ne Ordinis fama, & secretum periclitarentur. Idem dicit Rodrig. *tom.* 2. *qq. q.* 19. *art.* 4. dicens non esse consuetudinem in Religionibus dari Aduocatum sæcularem: maxime quando hodie tam multi sunt Religiosi docti, imo, & in

praxi criminali sufficienter versati. Facit quod tradit idem Rodriguez eodem *tom. 2. quæst. 3. §.* Pro cuius, & §. sequenti, vbi dicit, ideo in Religionibus non seruari apices iuris, ne teneantur consulere legis peritos seculares. Cum Rodriguez concordat Miranda in ordine iudiciali *quæst. 14. art. 7. conclus. 3.* in fine. Non enim decet secreta Religionis sciri ab aduocatis sæcularibus. Et potest adhuc probari, quia in causis in quibus proceditur de plano sine iuris apicibus, non est obligatio dari Aduocatum: vt habetur in Clementina *sæpe contingit de verb. signific.* vbi dicitur, quod quando committitur causa cum clausula, vt procedatur de plano; ait Papa, & absint; *Partium, Aduocatorum, & Procuratorum contentiones.* At Prælati Religionum habent priuilegium vt in causis Religiosorum procedant de plano, non seruatis iuris apicibus.

16 Vltimo pro contentis in isto casu, quæ sunt difficilis probationis, maxime propinatio veneni, & similes, quænam probatio requiratur ad illum, cum de ordinario tales delinquentes fugiant lucem, & faciant in occulto, vide Farinacium in tomo *praxis Theoricæ criminalis* vbi agit de reo confesso, & conuicto *fol. 100. & seqq. num. 29. & 35.* vbi tradit quæ sint crimina difficilis probationis, & inter illa numerat venenationem, & conspirationem. Vide etiam eundem Farinacium *tom. de Inquisitione. & delictis quæst. 1. num. 12. fol. 10. pag. 2.* vbi ait in delictis occultis sufficere præsumptiuam, & coniecturatam probationem. Et citat multos Doctores.

CASVS

CASVS XXVI.

De quodam reo Religioso, quem confessum delictum modo non iuridico, Prælatus voluit punire.

QVidam Religiosus, cum prius inter ipsum, & suum Prælatum verba molesta præcessissent, formauit propositum apud se percutiendi Prælatum suum cultro paruo ordinario. Post hoc propositum, cum interesset cuidam sermoni cuiusdam concionatoris, aliqua audiens in sermone contra illos qui odium habent in pectore contra proximum suum, contritus resipuit, odium statim deposuit, mox Prælatum adiit, portans scuticas in manu (vulgo *disciplinas dos frades*)illique dixit. Pater peccaui in te, formans propositum percutiendi te cultro, iam doleo: peto veniam, si vero veniæ petitio non sufficit, his scuticis me verbera, & castiga. Respondit Prælatus: vis hanc veniam petere, & confessionem facere coram duobus Religiosis? Recusauit subditus dicens, se illam confessionem coram solo Deo, & ipso Prælato facere velle, & ab ipso solo Prælato veniam postulare. Respondit Prælatus se illi veniam dare: & ambo flentes dextras dederunt, & se inuicem amplexi sunt. Post tres dies idem Prælatus adhibens prope se in loco abscondito duos Religiosos, qui possent rem gestam audire, vocauit prædictum Religiosum non videntem testes absconditos, illique dixit: Narra mihi iterum illud propositum, quod contra me formasti. Religiosus iterum animo simplici narrauit quæ fecerat: & dixit se illud

intentasse propter iniurias, & molestias sibi, & amicis suis à Prælato adhibitas. Audierunt hanc confessionem occultati testes.

Quæsitum fuit an dictus Prælatus per hanc confessionem probatam postea à duobus testibus absconditis, potuerit contra istum Religiosum procedere, illumque punire?

1 Ante responsionem dico, non posse depingi maiorem Prælati malitiam, quam ista fuerit, quæ subditum veniam petentem de peccato occulto, & soli Deo reseruato, sic voluerit publicare, illumque punire: In quo degenerauit satis ab illo patre filij prodigi, qui filium prodigum, & publicum peccatorem, veniam petentem brachiis extensis excepit, & super delicta publica silentium imposuit. Lucæ 15.

2 Dico, istum Religiosum veniam petentem fere imprudenter egisse, vel saltem non indiguisse petitione talis veniæ. Dico quod imprudenter fere egit, attenta natura mali Prælati, & abutentis bona subditi submissione: Nam opus subditi bonum fuit ex se, & natum ex nimio dolore cordis, & submissione animi: At quod non esset obligatus talem satisfactionem dare Prælato, nec ab illo talem veniam postulare probatur, quia veniæ petitio, vel satisfactio non fit, neque iniungitur nisi quando parti læsæ damnum de facto illatum est in rebus fortunæ, honoris, vel vitæ, vt omnes Doctores dicunt in materia restitutionis: Hic vero subditus per solum propositum percutiendi Prælatum apud se in occulto conceptum, nullo modo læsit Prælatum de facto in aliquo ex tribus illis bonis: ergo non obligabatur ad veniam petendam, nec satisfactionem exhibendam. Et confirmatur exemplo clarissimo, quia nemo hucusque dixit, pœnitenti confitenti se habuisse

buiſſe propoſitum furandi rem alienam, iniungendam eſſe aliquam reſtitutionem, vel ſatisfactionem faciendam Domino rei illius quam voluit furari.

3 Dico tertio, hunc Prælatum peccaſſe mortaliter abſcondendo illos duos teſtes modo ſupra expoſito. Probatur clare: Nam in hoc publicauit ſecretum ſubditi in re grauiſſima, idque ſubdito nolente vt aliquis ſciret niſi Prælatus: prius enim proteſtatus eſt ſubditus ſe nolle illud coram aliis confiteri, neque ad talem confeſſionem tenebatur iure diuino, vel humano. Conſtat autem apud omnes Doctores maxime Summiſtas *in verbo* ſecretum, quod reuelare ſecretum proximi in re graui, & inuito proximo eſt peccatum mortale. Vide inter alios Nauarrum *in ſum. cap.* 18. *à num.* 52. *& ſeqq.*

4 Dico quarto, Nonobſtantibus duobus teſtibus, qui confeſſionem audierunt, iſtum Prælatum non potuiſſe procedere, neque inquirere, neque punire iſtum Religioſum: quod probo claris, & multis rationibus. Primo, quia Prælatus non poteſt inquirere de crimine occulto, neque illud punire, quandiu reus non eſt diffamatus: eſt communis, & tenet Nauar. *Commentar. in Rubr. de iudic. num.* 79. citans multa vſque ad *num.* 81. At crimen iſtius Religioſi etiam auditum ab illis duobus occultis teſtibus, adhuc erat occultum, vt patet: ergo Prælatus non potuit de illo inquirere, nec punire, cum talis Religioſus non eſſet diffamatus. Quod autem crimen à duobus, vel tribus tantum ſcitum, & non diffamatum, dicendum ſit occultum, tenet ac probat Nauarrus *in ſumm. cap.* 27. *num.* 250. §. 10. quod in hac materia. *& ſeqq.* vnde ſtatuta generalia Ordinis Minorum *in tit. de correct.* §. Et tamen ſi quis. præcipit, vt licet crimen ſit probatum per tres, vel quatuor teſtes, ſi

tamen crimen eſt occultum, & reus non eſt diffamatus, non puniatur pœna publicâ: quod ſtatutum fundatum in iure communi, ſupponit poſſe dici crimen occultum quod ſciunt quatuor teſtes. Secundo, quia licet iſta confeſſio facta à Religioſo coram iudice fuerit facta,& coram duobus teſtibus, non tamen fuit iuridica,nec ſufficiens ad condemnandum: Primo, quia fuit dolo,ac fraude extorta,vt conſtat: ſicut autem cõfeſſio rei facta per metum ante,vel in tortura,non valet propter metum, vt communis Iuriſtarum praxis obſeruat, niſi poſtea in libertate ratificetur: à fortiori iſta confeſſio facta coram illis duobus teſtibus, & extorta per fraudem, & dolum, non valebit. Facit quod dicit gloſſa ſuper cap. *Ex parte Abbatis de confeſſis.in explicat. caſus.* vbi dicit, quod vt confeſſio noceat reo debet eſſe ſpontanea, non coacta; hæc vero ſecunda cõfeſſio non fuit ſpontanea, quia vbi fraus, & dolus interuenit, non datur ſpontaneus conſenſus. Et citat ibi gloſſa duos textus iuris canonici,& vnum legis ciuilis. In quorum primo,videlicet 15.*quæſt.6.cap.*10. ſic dicitur:*Peſſimum eſt de extorta confeſſione quemquam iudicare.* Facit etiam omnino gloſſa in cap. *Petitio veſtra.de iureiurand.in ver* Extorſit,vbi dicit, quod iuramentum dolo,vel metu extortum, non eſt ſeruandum: & citat ibi duos textus.Tertio, quia, vt ait Iulius Clarus *quæſt.* 31. *in praxi crim.num.* 35. confeſſio facta à reo coram iudice non ſedente pro tribunali, ſed illi facta tanquam priuato,non nocet reo ad condemnationem, pro quo ibi citat multos. Hæc autem ſecunda confeſſio non fuit facta iudici ſedenti pro tribunali, ſed tanquam priuato,& amico.Quarto:quia, vt ait idem Iulius Clarus *quæſt.*55.*num.* 10. etiamſi reus coram iudice confiteatur delictum,ſi tamen non conſtat clare aliàs de delicto,

licto, talis confessio non sufficit ad condemnationem, quia aliquando contigit reum fateri delictum quod non fecit: In hoc vero casu licet Religiosus iste sit cõfessus delictum, de eius tamen delicto nullo modo constitit, neque de illo fuerat diffamatus. Idem tenet Baiardus commentator Iulij Clari ad eandem quæst. 5. *num.* 15. citans Mascardum Crauet. Gramaticum, & Boetium. Tertio principaliter probo, quia licet in ista confessione non concurrerent tot nullitates proxime relatæ, & iudex aliunde sciret hunc animum, & propositum malum istius Religiosi, non posset illum punire. Nam tale propositum percutiendi non fuit conatus proximus, nec etiam remotus ad crimen, nec peruenit ad actum proximum, imo nec ad remotum, vt patet ex dictis in casu præcedente 25. sed solum fuit peccatum mentale: ergo non poterit puniri à Prælato, nisi forte dicas Prælatum posse punire peccata solum mentalia, quæ non prodierunt ad actum externum. Quarto probo, quia licet D.Thom. 2.2. *quæst.* 108. *art.* 1. & Iulius Clarus *in praxi crim. quæst.* 35. *num.* 26. & Ordinationes istius regni concedant posse iudicem punire offensam sibi factam: hoc locum habet iuxta citatos Doctores, quando iudici fit offensa in propria præsentia, & ratione officij: At in hoc casu nulla iniuria facta est isti Prælato in præsentia, imo neque absentia, quæ prodiret in actum externum: neque fuit facta ratione officij, sed alia ex causa. Et sic voluit esse iudex in causa propria extra casum sibi commissum. Vide glossam in capite *Ad audientiam nostram. de appellat. verb.* Cognitione.

5 Vltimo adhuc dico, quod Prælatus iste malefecit, & alia via peccauit intentando punitionem, postquam prima vice dixit se veniam dare, & cum isto Religioso

reconciliatus eſt. Probo primo, quia illa conceſſio veniæ fuit quaſi promiſſio ſimplex, & acceptata, quæ in graui obligat, iuxta omnes Doctores agentes de promiſſione ſimplici. Et confirmatur ex Regula iuris, quæ dicit: Quod ſemel placuit amplius diſplicere non poteſt. Facit etiam quod tenet gloſſa capitis *cum veniſſet. de teſt. & atteſt. in ver* Renunciatum. vbi ait duos textus dicentes, quod is qui ſemel remiſit ſuas actiones, non poteſt amplius ad illas redire, nec illas proſequi: at iſte Prælatus per conceſſionem veniæ remiſit actionem quam poſſet habere ad hunc ſubditum puniendum: ergo non potuit poſtea illius punitioni intendere.

CASVS XXVII.

De quadam Abbatiſſa admittente virum intra clauſuram, abſque neceßitate, ſed bona fide.

IN quodam Conuentu Monialium fuit conſuetudo antiqua, vt in Sabbato ſancto Æconomus, ſeu procurator Conuentus clauſuram intraret pro facienda certa diſtributione inter Moniales, quæ attento rigore Bullarum Pontificalium, & cõſuetudine aliarum Monialium, non erat neceſſaria cauſa, neque ſufficiens ad ingreſſum clauſuræ. Abbatiſſa id fecit bona fide, & propter conſuetudinem. Accuſata fuit, quod incurrerit excommunicationem, & priuationem officij. Quęſitum eſt an fuerit priuanda officio.

1 Si hæc Abbatiſſa fecit bona fide, non credens ſe peccaſſe, nec vllam pœnam incurrere, non fuit priuanda

da officio, quia pœnas Bullarum Papalium non incurrit. Probatur, quia quando lex imponit pœnam illis qui secus facere præsumunt, qui in tali casu violat legem cum ignorantia, non putans quod peccat, non incurrit pœnam legis illius. Est opinio communis, maxime Nauarri *lib.5.consil.tit.de sent.excom.consil.54.num.4.* pro quo citat Cardin.*in Clementina 1. de priuil.* & citat se ipsum *in commento de restit.spoliat.* Idem tenet Sanch. *lib.9.de matrim.disp.32.num.38.* vbi citat Antonin. Rozellam, Gaet. Angelum, Tabienam, Nauarrum. At cõstat Bullas Pij V. & Gregor. XIII. quæ puniunt Abbatissas excommunicatione, & priuatione officiorum, ponunt hęc verba: *Si secus facere præsumpserint.* Vide has Bullas, & prædicta verba *in Addit.* Rodriguez *ad Cruci.u.* vbi explicat citatas Bullas clausuræ Monialium *fol.* mihi 392. & 394. in fine dictarum Bullarum. Cum ergo hæc Abbatissa fecerit ignoranter, seu bona fide, vt dicitur, nec proinde præsumpserit, sequitur prædictas pœnas euasisse. Nam præsumptio supponit scientiam, & malitiam, vt citati Doctores docent. Confirmo exẽplo mihi fideliter narrato, quod contigit Conimbricæ in quodam Conuentu virorum: In quo quidam Prælatus non idiota, sed bene doctus instituit quandam processionem insolitam per claustrum, vt possent certæ fœminæ ornatum claustri videre: accusatus de trãsgressione dictarum Bullarum, dixit se non incurrisse quia prædictam processionem instituerat bona fide, credens sibi licere, neque putans se per dictam processionem Bullas violasse. Consulti sunt meliores tunc Doctores iuris canonici professores, qui dixerunt non incurrisse, si bona fide illum fecisse constaret, sicut constitit per iuramentum eidem Prælato exhibitum.

2 Hoc à fortiori seruandum est cum Abbatissa, quæ

eo quod mulier est, magis ignorans est, illiusque ignorantiæ magis deferre oportet: sicut in alio casu tenet Riccius 4. *par. suarum Decisionum. collect.* 1082. vbi dicit, quod licet iuxta leges communes, is qui semel aliquẽ acceptauit in iudicem, non possit illum amplius recusare: ait tamen ab hac lege excipi fœminam, & rusticum, qui possunt illum postea recusare: habent enim quasi priuilegium ignorantiæ.

3 Pro maiori vero istius casus notitia, & aliorum similium quotidie contingentium, in quibus violantur Bullæ Pontificiæ, punientes illos, qui contra facere præsumpserint; quomodo credendum sit transgressori dicenti se fecisse bona fide, & quomodo probanda sit in illis bona fides. Respondeo imprimis, quod si agatur solum de foro conscientiæ, credendum est omnino asserenti se fecisse bona fide, nec cogitasse ibi interuenisse culpam, vel pœnam: si enim id crederet, non fecisset. Et huic tali persuadendum est, vt omnino quietus sit, nec se credat incurrisse. Imo addo, quod licet lex violata non poneret hoc verbum, *præsumpserit*: Si tamen contrafaciens excusatus fuit à peccato, vel ob inaduertentiam, vel ob iustam ignorantiam, non incurrit pœnam aliquam alicuius legis, iuxta communem Doctorum; & patet certissime, quia vbi non est peccatum, seu culpa, non datur pœna. Vide quæ dixi in secundo tomo *Dubiorum regul. ver.* Ignorantia. maxime *num.* 11. 12. *& seqq.* Si vero agatur de foro externo, quomodo probanda sit bona fides, siue ignorantia. Dico primo, id posse colligi ex præsumptione: si enim persona delinquens sit bonæ famæ, & idiota, & in materia non nimis clara, & vulgata, magna præsumptio est quod peccauerit, seu potius legem violauerit bona fide, & ignoranter: sic iudex poterit acquiescere huic

bonæ

bonæ fidei ad non imponendam pœnam. Ad maiorem vero ſecuritatem, probari poteſt bona fides, & ignorantia per iuramentum parti exhibitum, ſtante enim dubio, ſtabitur iuramento illius: ſic tenet Nauar. citato conſilio, & num. & probat ex illa Regula iuris in 6. quæ dicit: *Ignorantia præſumitur, vbi ſcientia non probatur.* Si vero obiiciatur in hoc caſu, quod contrà iſtam Abbatiſſam datur præſumptio iuris, quia ius contra illam præſumit, quod ſciuerit, quæ tenebatur ſcire pertinentia ad ſuum officium. Reſpondeo, quod etiam præſumptio iuris eliditur per iuramentum in contrarium, vt habetur in cap. *Cum in tua. de eo qui matr. accuſ. poteſt.* & gloſſa *ibid. in fine caſus.* Hunc eundem modum probandi bonam fidem per iuramentum tradit Nauar. *lib. 1. conſiliorum. titulo de conſtitutionibus. conſil. 1. quæſt. 2. num. 6. & 7.* præter alios duos modos quos ibi aſſignat ad probandam ignorantiam. Vide adhuc eundem Nauarrum *eod. lib. 1. conſiliorum. tit. de ſumm. Trinit. & fide catholica. conſil. 3.*

4 Vltimo probatur hic caſus ex *Regula iuris in 6.* quæ dicit: Ignorantia facti non iuris excuſat: omiſſa enim ſecunda parte illius regulæ de ignorantia iuris, vel legis non excuſante, ſicut ibi. Prima pars Regulæ dicit, quod ignorantia facti excuſat etiam in foro externo, tunc vero datur ignorantia facti, quando ego neſcio hoc meum factum, ſiue hoc opus quod facio, contradicere legi, imo credo non contradicere, tunc enim ignoro factum, id eſt, ignoro hoc factum eſſe prohibitum. Exemplum clarum eſt de percutiente Clericum, quem non credit eſſe Clericum, cum reuera ſit: iſte enim non ignorat legem Eccleſiæ excommunicantem percuſſorem Clerici, ſed ignorat hoc factũ eſſe percuſſionem Clerici: iſte talis excuſatur à pœna

per-

percussoris Clerici, quia habuit ignorantiam facti. Eodem modo ista Abbatissa bene sciebat legem Ecclesiæ prohibentem ingressum virorum in clausuram sine iusta licentia, & necessitate: ignorauit tamen hoc factum, seu ingressum esse contrarium prædictæ legi; cum esset consuetudo antiqua, vt talis Procurator eo die intraret, & aliqualis necessitas intrandi interueniebat. Maius est quod ego dico citato *tom.* 2. *Dubior. Regular. cit. ver.* Ignorantia. *num.* 25. ex Sanchez ibi citato, quod videlicet, ignorantia vincibilis, siue facti, siue iuris imponentis censuras, & alias pœnas spirituales, siue factum illud fuerit peccatum mortale, si tamen non fuerit ignorantia crassa, & supina, excusat ab omnibus illis pœnis, quod ibi probo ex Sanchez euidenter: vide etiam eundem Sanchez *lib.* 1. *Decalog. cap.* 10. *num.* 56. vbi ait stante dubio iuris, aut dubio facti neminem censendum esse excommunicatum: quod ibi probat efficaciter, contra aliquos Doctores, quos citauerat *num.* 54. *&* 55. præcedentibus.

Adhuc pro isto, ac similibus casibus aduerto, quod si in aliqua Bulla, vel lege ponuntur hæc verba: *Si quis ausus fuerit:* aut *Ne quis audeat.* Hæc verba æquiualent illi verbo in pricipio explicato, *præsumpserit.* Et sic omnia notata circa verbum, *præsumpserint*, applicabuntur ad verbum, *ausus fuerit*, Ita dicunt communiter Doctores: vide quæ dixi ex Sanch. hac de re citato 2. *tomo*, & *verbo* ignorantia *num.* 6.

CASVS

CASVS XXVIII.

De quodam Religioso Dubitante de suo Baptismo.

QVidam Religiosus cuiusdam Religionis hodie sacerdos, quando natus est, fuit baptizatus à quodam Clerico de Iudæis descendente, vulgo, *da Nuçaon, christaon nouo* Huius Clerici, fratres, & nepotes ex fratribus (id est sobrinhos) declarati sunt hæretici confessi in actu publico fidei sanctæ Inquisitionis: & quædam soror ipsius Clerici, pro negatiua combusta fuit in eodem actu publico. Clericus baptizans, videns in principio carceratos fratres, & filios illorum, fugit: & fiscus regius Clerici fugientis res mobiles, & immobiles confiscauit. Stante hac graui præsumptione contra Clericum, quod esset hæreticus, & proinde sacramenta Ecclesiæ cum debita intentione non ministrauerit: Iste Religiosus ab illo quondam baptizatus, scrupulo cæpit agitari circa valorem sui baptismi. Consuluit viros doctos, quorum alij dixerunt non teneri ad rebaptizationem sub cautella: alij dixerunt posse rebaptizari: & ille ad securitatem elegit rebaptismum sub cautela. Et declaratur quod Clericus primo baptizans erat Theologus, & protulit veram formam baptismi, qua vtitur Ecclesia.

Quæsitum fuit an de necessitate, talis Religiosus fuit rebaptizandus: an vero potuerit acquiescere consulentibus ne rebaptizaretur.

Et ex istius primæ quæstionis resolutione pendent sequentia dubia: primum, an dato quod rebaptizare-

tur, esset iterum recepturus omnes ordines sacros, quos constat non conferri homini non baptizato, cum baptismus sit ianua Sacramentorum? Secundum dubium est an illius professio in Religione valida fuerit, an vero ratificanda? Tertium, an Religio teneatur ad supplendas missas dictas ab illo non vero sacerdote. Quartum, quid dicendum sit de confessionibus sacramentalibus, quas audiuit iam factus confessor.

1 Ante respõsionem tanti dubij suppono primo cum Suarez *tom.* 3. de Sacramento Baptismi, *disput.* 22. *sect.* 2. §. Est autem, quod in collatione istius Sacramenti Baptismi, potest concurrere duplex dubium, alterum iuris, alterum facti. Dubium iuris erit, quando in collatione sacramenti applicata est forma dubia, vel non conformis formæ à Christo D. institutæ: vel non applicata vera materia à Christo D. instituta: sed applicata est forma, vel materia dubia. Dubium facti tunc erit, quando est incertum, aut dubium, an reuera Baptismus fuerit collatus, quia non constat de certo vtrum à parte rei Baptismus fuerit collatus, vel aliquis baptizauerit. Et hoc dubium facti potest esse duplex; aliud omnino negatiuum, quando scilicet nulla sunt indicia ad credendum quod homo sit baptizatus. Aliud est, dubium facti quasi positiuum, quando videlicet sunt aliqua indicia dati Baptismi, sed non ita sufficientia, quia dantur etiam alia indicia probabilia ad credendum non fuisse collatum, vt si infans exponatur in platea, cum cartula dicente quod est baptizatus. Illa enim cartula non obstante, potest credi, quod facta fuerit ab hæretico, vel pagano in odium istius Sacramenti, vel quod baptizauerit fœmina ignorans formam Baptismi.

2 Constat ergo, & supponitur vt verum, quod Baptismus,

ptiſmus,de quo agimus datus ab hoc clerico,datus eſt cum vera forma, & vera materia à Chriſto D.inſtitutis; & quod vere, & ritè formam protulit, erat enim Theologus, & eo quod eſſet Chriſtianus nouus, & illam proferens in Eccleſia coram multis aſtantibus debuit expeditius pronunciare, propter ſuſpicionem de ſe vitandã: ac proinde non interuenit hìc dubium iuris: neque item eſt dubium facti, quia conſtat à parte rei Sacramentum Baptiſmi in re fuiſſe collatum.

3 Totum dubium eſt, an Baptiſmus fuerit nullus ex deffectu intentionis baptizandi in baptizante Clerico ob tot indicia probabilia, ex quibus poteſt colligi illum fuiſſe hæreticum, & inimicum nominis Chriſti, & Sacramentorum Eccleſiæ, vt ſæpe iam conſtitit ex confeſſione publica Clericorum illius ſanguinis, & nationis.Secundo,id poteſt colligi,non dediſſe ſcilicet Baptiſmum cum intentione,ex fuga, qua fugit videns conſanguineos carceratos in carcere S. Officij: forte enim timuit, ſuas culpas fore iam delatas ad prædictum tribunal. Tertio colligi poteſt ex confiſcatione bonorum ipſius Clerici: talis enim confiſcatio cum ſit pœna grauiſſima, & externa non ſolet fieri niſi probatis culpis. Hoc poſito ſit.

Prima concluſio.

4 NOn peccaret Religioſus, qui ſtante tali dubio, & vrgente magno ſcrupulo ſe faceret rebaptizari ad cautelam. Et hoc probant vt minimum rationes tactæ proxime in numero tertio. Quamuis enim in re Baptiſmus collatus ſit cum vera forma, & materia, præſumptio tamen vehemens eſt ad credendum Clericum ſic ſuſpectum non habuiſſe intentionem baptizan-

baptizandi propter dicta in *num. 3.* quæ præsumptio parit dubium sufficiens ad rebaptizandum ad cautelam. Si tamen ille fuerit sic rebaptizatus sub conditione, manebit obligatus ad supplenda illa de quibus dicetur in tertia conclusione.

Secunda conclusio.

5 Talis Religiosus de quo est quæstio, non tenetur rebaptizari sub conditione, sed poterit esse securus de salute animæ, & abstinendo à secundo baptismo cum securitate animæ, euadet multas, & graues difficultates, de quibus in tertia conclusione. Hæc conclusio probatur multis, claris, ac validis rationibus. Primo, ex cap. *à quodam Iudæo, de consecrat. dist. 4.* vbi Papa Nicolaus ad consulta Bulgarorum, sic respondet quæstioni à Bulgaris sibi propositæ. *A quodam Iudæo, nescitis vtrum Christiano, an Pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid de ijs sit agendum consulitis. Hi profecto si in nomine sanctæ Trinitatis, vel tantum Christi nomine baptizati sunt, constat eos non esse denuo baptizandos.* Hæc omnia sunt verba textus: In quibus clare dicit baptizatum à Iudæo, de quo ignotum erat an esset Christianus, vel paganus, non debere rebaptizari, eo quod seruauerit, & protulerit formam baptismi, & satis poterat vehementer præsumi de illo Iudæo de quo ibi, quod non haberet intentionem baptizandi, cum Iudæus esset ex sanguine, & nedum constaret an esset Christianus baptizatus. Et in nostro casu, constat quod iste Clericus formam protulit sacraméti, & erat Christianus baptizatus: Ergo illius baptismus non est iterandus, neque ego video quomodo prædicta verba Papæ possint pro alia opinione exponi. Secundo probo

ex

ex cap.*si nulla.eadem dist.4.de consecrat.* vbi Papa Leo I. dicit,quod si nullum fuerit signum,vel indicium in vicinia,vel inter parentes, vel clericos, quod aliquis homo fuerit baptizatus, in tali casu detur illi baptismus absque conditione: verba textus sunt hæc: *Si nulla extant indicia inter propinquos,aut familiares, nulla inter clericos, aut vicinos, quibus hi de quibus quæritur, baptizati fuisse doceantur, agendum est, vt renascantur,* &c. Et assignans Papa causam,cur in tali casu non sit timenda rebaptizatio,ait: *Quod non ostenditur gestum, ratio non sinit vt videatur iteratum.* Hoc posito,arguo à contrario sensu.Papa dicit citato loco,vt repetatur baptismus quando nullum est signum, vel indicium quod fuerit collatus: Ergo si constiterit illum datum esse, quemadmodum in isto casu constat, non poterit licite conferri. Quantum vero valeat argumentum à contrario sensu,& quantum sit in vsu,vide cap.*ex eo* 15.*quæst.*3.cum glossa ibidem,& 25. *distinct. cap. qualis.* & 23. *quæst.* 4. *cap.quæsitum:*Quæ glossa capitis *ex eo*,citat alios textus, & ait esse argumentum fortissimum factum à contrario sensu.

6 Tertio facit ad hoc intentum cap. *si qui apud illos, ead.dist.*4.*de consecrat.* Vbi dicitur quod baptismus datus per hæreticos, qui in sanctæ Trinitatis confessione baptizant, validum esse reputandum: At Clericus de quo agitur, baptizauit in nomine sanctissimæ Trinitatis,neque in foro saltem externo, contra illum probatum erat esse hæreticum. Facit etiam cap.*hi de quibus ead.dist.*vbi consultus fuit Papa,quod,licet constaret aliquos homines fuisse baptizatos,non tamen constabat cuius fidei fuerint Babtizatores: Respondet Papa non esse rebaptizandos, quolibet modo Baptismi formam acceperint.Facit,& *Canon.*8.*in* 6.Synodo ge-

nerali, vbi dicitur rebaptizandos esse iterum sub conditione. *Quoties non inueniuntur firmi testes, qui eos absque vlla dubitatione baptizatos esse dicant.* Ergo cum in hoc casu sint firmi testes qui dicunt fuisse baptizatum: nec possint dari firmi testes qui absque dubitatione asserant baptismum fuisse nullum ob defectum intentionis occultæ, sequitur quod non debuit, imo non potuit baptizari iste Religiosus secundo baptismo. Hactenus probaui conclusionem positam ab Ecclesiæ authoritate in iure canonico contenta: Nunc ipsam probo ratione.

7 Prima ergo ratio sit, contra præsumptionem insurgentem contra hunc Clericum, quod baptizauerit sine intentione, eo quod consanguinei carcerati, & combusti erant ob crimen fidei: Non inquam ista præsumptio probat Clericum baptizasse sine intentione: Nam imprimis, sicut extra informationem accepi, intercurrerunt anni triginta à die dati baptismi, vsque ad carcerationem consanguineorum: Et potuit fieri vt tempore baptismi Clericus neque esset hæreticus, neque esset conscius de crimine consanguineorum. Secundo quia iam sæpius visum est, inter multos fratres idololatras, & gentiles alium ex illis eo vitio non esse maculatum. Facit quod tradit *lib. 5. consiliorum* Nauarrus *titulo de sentent. excomm. consilio 3. num. 2.* Vbi ait quod crimen commissum ab vno fratre, non sequitur quod alius approbauerit, vel simul commiserit. Et facit etiam quod dicitur in cap. *quamuis regulariter. de sentent. & re iudic.* vbi dicitur quod res iudicata inter duos, non nocet alteri de quo est iudicata. Quod autem fuga istius Clerici non arguat ipsum fuisse culpatum de hæresi, probari potest ex iis quæ doctores tradunt circa fugam rei, in particulari Iulius Clarus *quæst.*

21. in

21.in *praxi crimin.* & illius commentator eadem quæstione, qui dicunt aliquando fugam rei nullum facere indicium de culpa illius;poterat enim fugere, vel timore dedecoris, vel timore falsi testimonij, vel coniurationis,& similium:& quod vt plurimum, fuga facit solum indicium: Non autem decet vt in hoc casu propter solam fugam, quæ potuit esse inculpata, vt proxime diximus, suspicemur tantum malum, & credamus illum non habuisse intentionem baptizandi in baptismo collato ante annos triginta, in quo potuit non esse hæreticus. Quod vero iam alij Clerici istius sanguinis & nationis in actu publico sancti Officij conuicti fuerint de ministratione Sacramentorum absque intentione; hoc non est argumentum efficax ad probandam rem tam magnam, qualis est rebaptizationem esse faciendam circa omnes baptizatos à Clericis istius nationis,& sanguinis. Neque item confiscatio bonorum facta huic Clerico viget ad faciendam rebaptizationem:potest enim Fiscus illam facere confiscationem, vel consuetudinem, vel per cautelam, & securitatem bonorum, sicut facere solet in carceratione cuiusuis Iudæi;statim namque omnia illius bona fiscus in albo, vel indice conscribit ad cautelam; multotiesque contingit sic carceratum publicari innocentem, illique bona sua restituuntur. Et constat præterea apud omnes quod hæreticus ante sententiam publicam non priuatur bonis quæ possidet.

8 Secunda ratio principalis sit, circa præsumptionem, quod iste Clericus non baptizauerit cum intentione: nam bene præsumendum est de proximo quandiu non probatur esse malus, cap. *Dudum de præsumpt.* vbi glossa in *verb.* præsumatur, citat multos textus vtriusque iuris. Sed contra istum baptizantem non-

dum est probatum quod fuerit malus; ergo non potest de illo male præsumi. Secundo intentio baptizantis est actus pure internus: at Ecclesia non iudicat de actu interno, nec proinde quisquam potest de illo iudicare, cap. *consuluisti 2. quæst.* 5. vbi ait Papa Stephanus, quod occulta, & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum: & quod præsumendum sit bene de proximo, vide inter alios Abbatem citato cap. *Dudum de præsump.*

9 Tertia ratio principalis sit: nam admissa opinione quod iste sit rebaptizandus poterit oriri scrupulus, & similis quæstio inter Catholicos illos qui fuerant baptizati ab aliquo clerico istius nationis, & sanguinis, quorum ab illis baptizatorum non paruus est numerus: quod tamen dicere, erit multorum conturbatio, & inquietatio. Quarto principaliter probo ex cap. veniens de præsbytero non baptizato, in cuius fine ait Papa, esse violentam præsumptionem ad probandum quod aliquis sit baptizatus, si constet natum esse de parentibus catholicis, & quod fuerit semper conuersatus cum Catholicis, licet de hoc nullus alius sit testis. Et in hoc casu, iste Religiosus est de parentibus catholicis, & vixit inter catholicos, imo inter Religiosos, & constat de illius baptismo externo, qui fuit inscriptus in libro publico baptismi in parochia seruato. Ex quibus verbis Papæ dicentis esse violentam præsumptionem quod quis sit baptizatus, natum esse de parentibus catholicis, & inter illos catholicos conuersatum esse: Formo tale argumentum. Carceratio, & combustio consanguineorum istius Clerici, & fuga illius, licet faciant vehementem præsumptionem, quod baptizauerit sine intentione, non tamen faciunt violentam præsumptionem ob multa obstantia, & releuantia quæ

quæ diximus in *num.* 7. est enim vehemens præsumptio multo minor quam violenta:at iuxta citatum proxime cap. *veniens*, de isto Religioso,est violenta præsumptio quod fuerit baptizatus, cum natus sit de parentibus catholicis, & inter catholicos conuersatus, imo datur euidentia quod fuerit baptizatus ex libro baptismi: ergo ista violenta præsumptio quod sit baptizatus, præualebit contra illam vehementem præsumptionem,quod caruerit intentione Clericus ille in collatione baptismi. Valet consequentia ex dictis in ca.*litteras vestras.cum gloss.ibid.in ver.*vehementem, vbi dicitur quod quando concurrunt duæ præsumptiones illę,quæ est præsumptio maior elidit,& excludit illam suspicionem,quæ est minor,& confirmatur ex eodem cap.*litteras vestras*, & ex praxi tribunalis sancti Officij, in quo ille qui solum est suspectus de hæresi suspicione vehementi,non absoluitur ab hęresi,seu ab excommunicatione ad cautelam, sed solum ille qui est suspectus de violenta præsumptione, vt inter alios tenet Penha *in suo Directorio Inquisit. fol.* mihi 486. *&* *sequentibus* & Vmbert. *in pract. Inquisit. verbo* suspicio Ergo à simili in hoc casu, in quo est vehemens præsumptio de isto religioso quod non sit baptizatus ex defectu intentionis in baptizando, præualebit præsumptio vehemens, & maior quod ille sit baptizatus, nata ex eo quod constat ex libro baptismi, applicatam esse formam,& materiam Sacramenti,& illum natum esse ex parentibus Catholicis, & inter catholicos conuersatum.

10 Quinto principaliter, non obstat cap. *veniens. de presbyter. non baptizato*, supra citatum, in quo Papa iussit baptizari Clericum, qui à Papa remedium postulauerat,vt obliget ibi præceptum in hoc casu:Nam

casus illius capitis nimis diuersus est ab isto. Nam in illo casu constitit Pontifici illum Clericum numquam fuisse baptizatum vllo modo; & ideo iussit illum baptizari absolute, absque conditione, vt patet ex verbis textus: & in hoc casu constat ex libro baptismi hunc Religiosum fuisse baptizatum vere baptismo externo in forma Ecclesiæ. Si autem Papa sciret in illo casu collatum fuisse aliquo modo baptismum, non forte iuberet, quod iussit.

11 Sexto facit multo ad sequendam hanc opinionem, quod illam tenendo euaduntur multæ, & magnæ difficultates emergentes ex rebaptizatione: de quibus mox dicemus. Et quod euasio maximarum difficultatum in quibus remedium est valde difficile, sit causa sufficiens, vt teneatur opinio etiam minus probabilis, tenet Soto, Nauarrus, & Sanchez illos citans, & sequens *lib. 2. de matrim disp. 36. conclus. 4. num.* 8. vbi citat Sotum dicentem hæc verba nimis laudata à Nauarro. *Licet quis habeat opinionem alicuius partis, & alterius formidinem, non tenetur sequi opinionem si inde magnum immineat alicui periculum, & formido alterius apparentem habeat probabilitatem: quia periculum graue facit vt in moralibus formido præponderet opinioni.* Sic ille. Quamuis ergo probabilior esset opinio quod hic Religiosus foret rebaptizandus, cum tamen ex illa magnæ emergant difficultates, & fere pericula, videlicet ordinum sacrorum iterum recipiendorum, Missarum dictarum, & confessionum quas audiuit supplendarum, & aliorum quæ infra dicemus; euasio harum magnarum difficultatum, seu periculorum sufficeret, vt ista opinio de non admittenda rebaptizatione esset tenenda: Maxime quando ista opinio de rebaptizatione cauenda, tot textibus, ac rationibus munita, sit multo probabilior

quam

quam opposita rebaptizationem suadens.

12 Neque vero, si iste Religiosus non rebaptizetur, reponitur in periculo saluationis æternæ: vt enim bene, ac docte ait Comitolus *lib. 1. respons. Moralium num.* 5. in alio casu simili, dicens non esse rebaptizandum infantem expositum ad valuas Ecclesiæ, cum cartula, dicente tantum, (est Baptizatus) asserens illam cartulam solum sufficere vt non rebaptizetur: Respondénsque obiectioni, quod per hoc possit periclitari salus talis expositi: dicit per hoc non poni saluationem illius in dubio: Nam omnis nostra gratia, & iustificatio quoad certitudinem actualem, & personalem, pendet sub fide, confidentia, & opinione, & (vt ita dicam) in pia credulitate: quis enim certo scit se esse baptizatum, cum pendeat ab intentione baptizantis? Quis certo scit se esse verum Sacerdotem, cum pendeat ab intentione ordinantis? Quis certo scit se esse vere confessum, cum id pendeat ex contritionis valore, & Sacerdotis absoluentis intẽtione, & vero ipsius charactere? Viuimus enim sub hac pia probabilitate de certitudine personali nostræ gratiæ: & cum hoc stat, quod ista dubietas non facit nos esse in periculo saluationis, sic ille optime ad nostrum intentum. Nam licet iste Religiosus abstineat à secũdo baptismo stante opinione tot textibus, & rationibus firmata, quod non debeat rebaptizari, non exponitur periculo saluationis viuens in ista pia credulitate, quod sit vere baptizatus. Et clarius hoc diffinitur in cap. ad Apostolicam de præsbytero non baptizato, vbi Papa expresse dicit, quod omissio baptismi non nocet credẽti probabiliter se esse baptizatum: idque probat ibi Papa Innoc. III. cum exemplis: Iste autem Religiosus satis probabiliter potest credere se esse baptizatum, ob tot rationes, & tex-

tus citatos. Addi potest aliud exemplum circa piam credulitatem nostræ salutis spiritualis. Quis enim certo scit hanc hostiam consecratam ab hoc particulari sacerdote esse vere consecratam, cum id pendeat primo ab illius intentione non cognita: Secundo an sit verus sacerdos: Tertio an sit vere baptizatus? Et nihilominus depositis his dubiis illam adoramus, & sumimus credentes nos verum sumere, & adorare sacramentum, quod ad intentum potest optime adaptari, pro tollendo dubio de periculo saluationis, si omittatur in isto casu secundus baptismus.

13 Facit adhuc ad probationem istius conclusionis quod tradit Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 35. num. 19.* videlicet quod quando dubitatur de valore actus, in dubio est accipienda præsumptio, vt actus valeat potius quam vt pereat: & citat ad hoc duas leges ciuiles, Alciatum, & Menochium. Cum ergo in hoc casu sit dubium de valore istius baptismi, tenenda est potius præsumptio de illius valore, quam de illius nullitate.

14 Doctores pro ista opinione hactenus non citaui, quia cum casus fuerit tam particularis, & nouus, nullus de illo scripsit in terminis. Ex ijs vero quæ illi dixerunt in simili fere materia, & indirecte dixerunt, potest primo citari Comitolus loco supra citato *num. 12. in princip.* vbi probat non esse rebaptizandum infantulum expositum in platea cum cartula dicente illum esse baptizatum: licet illa cartula patietur multa dubia, de quibus iam diximus, & ait Comitolus hoc consilium placuisse multis Theologis in quadam consultatione congregatis Venetiis in facti contingẽtia: quod nimis inseruit pro casu præsenti. Et concludit ibi Comitolus in septima ratione, quod sacramentum baptismi, quando constat de facto, nec potest sciri fuisse irri-

tum

tum(quomodo in hoc casu sciri non potest, sed scitur esse collatum) ait Comitolus, quod si constet de facto, non debet iterari sub conditione: & citat pro se D. Thom. Sotum, Antonin. Pallud. Scotum, Angelum, Tabienam. Coincidit fere cum Comitolo Suarez supra citatus *in princip.num.* 1. Si vero aliqui textus, vel Doctores dixerint baptismum in dubio esse iterandum sub conditione, intelligi debent, quando est dubium facti, vt dixi in *num.* 1.cum Suarez, & satis colligitur ex præcedentibus: & in hoc baptismo de quo agimus, nullum est dubium facti, vt etiam probatum manet in præcedentibus. In particulari citari potest in oppositum Vasquez, qui *2.tom.ad 3.partem D.Thom.disp.*146. *cap.*4. dicit, quod infans expositus cum cartula dicente quod sit baptizatus, sed creditur expositus à Sarracenis, & Iudæis qui execrantur baptismum, hunc talem ait fore rebaptizandum. At in nostro casu Clericus baptizans non fuit Sarracenus, neque est adhuc damnatus de iudaismo. Et capitulum *de quibus.* de baptismo, & eius effectu, quod aliqui citant, in quo dicitur, quod in dubio an aliquis baptizatus fuerit, rebaptizetur sub conditione: hoc capitulum potest intelligi quando est dubium facti, iuxta dicta *num.* 1. cum Suarez, & iuxta Comitolum citatum in princip. huius *num.*14.

15 Ex dictis in hac secunda conclusione, vt vides, sequitur, quod si Religiosus iste acquiescat huic opinioni tot rationibus confirmatæ, & abstineat à secundo baptismo, euadet multas, & maximas difficultates, videlicet de professione iteranda: de ordinibus sacris iterum recipiendis: de confessionibus sacramentalibus quas audiuit, emendandis: ac denique de supplendis Missis quas dixit, si nõ erat sacerdos, pro quibus emissis Conuentus pitancias recepit. Et has difficultates vi-

17 Posito vero hoc fundamento, quod sine baptismo nullum valet Sacramentum susceptum, bene infertur secundum, & tertium dictum de obligatione supplendarum Missarum, & confessionum sacramentalium quas audiuit, eo modo quo diximus. Constat euidenter, nam si non est baptizatus, non est sacerdos, vt patet: Si non est Sacerdos, non potuit vllo modo Missam validam dicere, cum consecratio in Missa facienda pendeat essentialiter ex charactere in Sacramento Ordinis impresso. Denique si non est Sacerdos non potest valide confessiones audire, cum iurisdictio ad absoluendum conferri non valeat, nisi Sacerdoti habenti characterem, quia character est fundamentum iurisdictionis ad absoluendum. Quæ omnia, quia clarissima sunt, & à nullo Catholico possunt negari, amplius non curo probare. Et quod attinet in particulari ad confessiones nullas, quas audiuit, dico quod licet in illis faciendis data fuerit bona fide pœnitentis confitentis, & illius absoluentis, hæc bona fides non sufficit, vt essent confessiones validæ; neque ad id iuuat lex *Barbarius. ff. de officio Prætoris.* quia caruit charactere sacerdotali, quod est fundamentum essentiale ad absoluendum. Pro quo videri potest Sanchez *lib. 3. de matrim. disput. 22. à num. 4. & seqq. & lib. 8. de matrim. disput. 4. à num. 11. & seqq.* & multo clarius vide Valerum Cartusianum *lib. de differentiis vtriusque fori. verb.* Nullitas. *different. 2. num. 3.* vbi refert casum cuiusdam sæcularis, qui cum non esset clericus, se tamen talem fingens, in Regno Aragoniæ per 33. annos Parrochus fuit in vna parrochia, & quod ibi tenet Cartusianus de iterandis Sacramentis ab illo ministratis.

18 Sed in particulari de professione istius Religiosi supposita nullitate prioris baptismi, potest esse dubiũ.

Et

Et potest vtcumque probari quod fuerit valida: nam professio facta ab excommunicato nominatim, est valida, iuxta Doctores communiter, maxime Rodrig. *tom.3.qq.q.17.art.14.* imo & professio hæretici occulti est valida, vt probo in 1.*Dubior. Regul. verb.* Professio. *num.*24.ex Nauar.& Sanchez, qui vltimus dicit matrimonium Catholici cum publico hæretico validum esse etiam ex parte hæretici. Si autem hæreticus qui non est Catholicus potest contrahere verum matrimonium: etiam homo non baptizatus, licet non sit Catholicus poterit professionem validam emittere, quæ est quoddam matrimonium spirituale: & licet iste Religiosus non baptizatus, non esset Catholicus in numero ob defectum characteris baptismalis, erat tamẽ Catholicus in intentione, & poterat habere veram fidem, ac meritum per veram contritionem, qui est baptismus flaminis, & proinde poterat vt catholicus valide profiteri Facit vtcumque id quod dicit Papa citato capit.*veniens. de prxsbetero non baptizato*, quod scilicet fuerit opinio aliquorum, quod non baptizatus, credens tamen se baptizatum, propter fidem Sacramentĩ potuisset valide recipere Sacramentum ordinis, licet id Papa ibi non recipiat. Si ergo iuxta illam opinionem, non baptizatus vere poterat ordines sacros recipere, posset à fortiori validam professionem emittere, cum professio non sit Sacramentum. Et confirmatur, quia professio est quidam contractus inter profitentem, & inter religionem acceptantem: at homo Catholicus baptizatus potest facere validum contractum cum homine non baptizato scienter, videlicet cum Sarraceno. Per quę videtur hæc opinio vtcumque probabilis, quam ego apud nullum reperi discussam in terminis proprie, & clare.

19 Hoc non obſtante, dico imprimis in Ordine Minorum, credo quod talis profeſſio non baptizati fuiſſet nulla. Probo ex Regula noſtra, ac ſtatutis generalibus, quæ ambo circa profitentem petunt vt conditionem, quod ſit catholicus. In primo cap. Regulæ ait P. N. Franciſcus, quod Prouincialis examinet Nouitium de fide Catholica: & ſtatuta generalia iubent, vt Nouitio ante profeſſionem legantur, & proponantur certæ conditiones cum proteſtatione, quod profeſſio erit nulla, deficiente aliqua conditione ex illis ibi propoſitis: Ex illis vero conditionibus prima eſt, quod ſit fidelis catholicus. Iam vero homo non baptizatus non dicitur catholicus in communi modo loquēdi: ac proinde profeſſio iſtius in Ordine Minorum valida non fuiſſet ex deffectu illius conditionis. Secundo, quia etiam ſi poſſet fieri quod non batizatus, poſſit eſſe catholicus in merito, ſi cum fide, ac deſiderio baptiſmi habeat veram contritionem, id non ſufficit, quia illa contritio eſt difficilis, & nulli poteſt conſtare an iſte non baptizatus habuerit veram cōtritionem ob quam dicatur catholicus merito.

20 Credo ſecundo quod iſte talis non baptizatus, in nulla Religione valide profeſſionem emitteret ex deffectu Baptiſmi. Probo, quia credendum omnino eſt quod ex parte Conuentus & Religionis admittentis ad profeſſionem, defuit conſenſus in illo recipiendo. Probo à ſimili, ex Nauar. *lib. 3. conſiliorum tit. de Regul. conſilio* 50. & Rodrig. *tom. 3. qq. quæſt.* 17. *art.* 9. qui dicunt, quod ſi in aliqua Religione ſit ſtatum, quod non recipiantur illi qui vulgo dicuntur, *da naçaon*, Chriſtiani noui; & aliquis talis recipiatur occulte per ignorantiam; iſtius profeſſio erit nulla, non ex vi ſtatuti, ſed quia defuit conſenſus ex parte Conuentus, quia ſi ſci-

ret

ret Conuentus eum esse talem non reciperet ad professionem, neque consentiret. Quod magis militat in isto casu: Si enim quilibet Conuentus sciret hunc non esse baptizatum nullo modo consentiret. Et dicunt Nauar.& Rodrig.*citatis locis*,quod cognito deffectu illo christiani noui, poterit post professionem eiici ab ordine,ob deffectum consensus, qui defuit in professione ex parte ordinis. Si vero huius professio non baptizati fuit nulla, etiam annus nouitiatus fuit nullus, & proinde debet iterum anno integro esse Nouitius, nec valebit professio præterita ratificata vna die post secundum baptismum.

21 Hæc quæ dixi.*num.* 19.& 20. de nullitate professionis hominis non baptizati, satis videntur colligi ex illis quæ ibidem dixi,& citaui. Quo non obstante,scio Marzillam in *lib. suarum Decisionum, ac Declarationum Cardinalium*,ann. 613.*lib.*1.*tit.*12.*c.*18.citare hanc Declarationem Cardinalium.*Monialis dubitans an esset baptizata, quæ ad cautelam se iterum fecit baptizari, si antea professionem emiserat, professio tenet, ita vt exire non possit: sed tamen debet iterum nouitiatum facere anno integro, & postea profiteri.* Quæ quidem declaratio, si vere facta fuit ab Illustriss.illis Dominis, tollit omne dubium, & probat professionem hominis non baptizati valere.Et si illi ita declararunt, ego cedo manus, & dico professionem istam non esse ratificandam, neque in Ordine Minorum, neque in aliquo alio Ordine. Sed quoniam Cardinalium declarationes sæpe falso citantur,& non obligant vt lex,nisi modo,quo ego dixi 1.*tom. Dubior. Regul.ver.*Declarationes Cardinalium ex Rodrig. ibi citato. Ego proxime dictam declarationem à Marzilla citatam non impugnans, tamen circa illam sic dubito: Nam alter Marzilla, Petrus videlicet Marzilla, anno

618.

618. qui quasi priorem impreſsionem correxit, ad citatum cap. 18. Tridentini, hanc declarationem Cardinalium non poſuit. Secundo, quia ſi iſta profeſsio Monialis dubitantis de ſuo baptiſmo, valida fuit, vt non poſsit exire, ad quid ergo poſtea obligatur facere nouum, & integrum annum nouitiatus? Nam vere profeſſus non indiget nouo nouitiatu, neque noua profeſſione: Si dicas illam profeſſionem priorem non valuiſſe vt ſolemnem, ſed habuiſſe vim voti ſimplicis tantum, & ratione voti ſimplicis teneri poſtea profiteri: dicam quod dicta declaratio dicit, *Quod prima profeſſio tenuit*: hæc vero verba ſic dicta videntur innuere, quod tenuit tanquam ſolemnis, non tanquam votum ſimplex. Et poteſt hæc mea dubitatio iuuari ex cap. 15. *Concil. Trident. de Regular.* vbi dicitur, quod profeſsio facta ante annum 16. completum, vel non tranſacto anno integro nouitiatus, non ſolum ſit nulla, ſed etiam quod nullum effectum obligationis inducat, videlicet quod nec obliget vt votum ſimplex. Et id poſſet aptari ad iſtum caſum, vt Profeſsio non baptizati, ſiquidem iubetur ratificari poſtea cum altero anno nouitiatus, videatur quod neque prius profeſsio obligauerit vt votum ſimplex. Quidquid ſit, ego ſubiicio me cenſuræ Eccleſiæ, & Doctorum: ſolum ſufficiat oſtendiſſe quid pro vtraque parte dici potuerit de valore profeſsionis hominis non baptizati. Et ideo non ſoluo argumenta adducta *num.* 18. pro valore iſtius profeſsionis, quia illa conſonant cum citata Declaratione Cardinalium. Quando vero conſtaret prædictam declarationem eſſe apochrifam, facile ſoluentur eadem argumenta pro nullitate eiuſdem profeſsionis, ex dictis à nobis *num.* 19. & 20. Et in fauorem adhuc prædictæ declarationis Cardinalium, & quod iſte profeſſus non baptizatus ſit

cogendus

cogendus iterum profiteri, facit omnino casus adductus à Symanchas *de cathol.instit.titu.*31.*num.*5.& Cast. *de inst.hæreticorum punit.lib.*1.*cap.* 8. qui dicunt, quod si homo fuit baptizatus sed male, & postea detecta est nullitas baptismi, iste talis cogendus est postea iterumve rebaptizari, & seruare fidem catholicam: quod exemplum multum fauet ad probandum, quod iste nulliter professus ob defectum baptismi, sit postea cogendus vt iterum professionem emittat, est enim vtrobique eadem ratio. Facit etiam quod tenet Suarez *tom.*1.*de Relig.lib.*3.*de voto cap.* 2. *num.* 9. quod scilicet cathecumenus non baptizatus potest valide emittere votum simplex.

22 Et quamuis ad hæc omnia possem respondere facile pro nullitate dictæ professionis, id non facio, tum vt deferam prædictæ declarationi Cardinalium, tum breuitatis gratia, tum quia ob proxime dictum à Suarez, illa prima professio facta à non baptizato, censeri potuit, quod vt minimum fuit votum simplex emissum à cathecumeno: erat enim iste Religiosus saltem cathecumenus, & proinde illius votum simplex Religionis primo emissum obligabit illum vt postea veram, ac secundam professionem emittat.

Duæ aliæ difficultates de isto professo, & rebaptizato.

23 CAsus valde difficilis multas parit difficultates: & ita contigit in isto casu. Nam Religiosus de quo agitur, pressus scrupulo in materia solius baptismi, fecit iterum se rebaptizari sub conditione. Sed tamen non recepit Ordines sacros denuo, sed Missam celebrauit vt antea, nec professionem ratificauit cum

nouo

nouo nouitiatu. Mota est contra illum duplex quæstio. Prima, quod cum per rebaptizationem se crederet non baptizatum, & proinde non erat Sacerdos, iuxta prædicta *num.* 16. & 17. sequitur quod celebrauit Missam cum non esset sacerdos, & incurrit pœnas motus proprij Clementis VIII iubentis tradi brachio sæculari celebrantem Missam illum qui non est sacerdos. Secunda quæstio fuit, quod saltem incurrit irregularitatem impositam illi, qui ministrat in Ordine, quo caret: & iste supposito quod non erat baptizatus, nec sacerdos, ministrauit in Ordine presbyteratus quo caret, & proinde videtur incurrisse irregularitatem positam contra ministrantes in Ordine, quo carent. Ex quibus satis vides quanto iure supra dixerim debuisse hunc Religiosum acquiescere, & abstinere à secundo baptismo propter tam difficiles difficultates inde emergentes.

24 Et imprimis quod attinet ad priorem quæstionem de repetitione ordinum sacrorum, dico imprimis istum Religiosum rectius, ac securius facturum repetendo Ordines sacros, supposito quod repetiit baptismum; imprimis enim fecit contra expressum textum capituli *veniens. de præsbyter. non baptizato.* Vbi Papa de presbytero non baptizato loquens, ait ad finem capitis: *Mandamus quatenus ipsum per singulos ordines vsque ad sacerdotium promouere procures.* Et præterea maior obligatio erat vt iste iterans Baptismum, Ordines iteraret, quam vt iteraret Baptismum. Nam ad iterandos Ordines iterato Baptismo vrget ille textus clarissimus proxime citatus, & conclusio Theologorum, quod Baptismus sit ianua Sacramentorum: Ad non iterandum vero Baptismum, excusabant illum tot textus, ac rationes citatæ in secunda conclusione.

25 Quæris, an sic celebrans, & sacrorum Ordinum iterationem omittens, peccauerit, & incurrerit pœnas de quibus *num.* 23? Hic occurrit responsio illa dicentium in aliquibus casibus dubiis, videlicet: ante factum non consulerem, post factum non condemnarem. Sic ego dico in hoc casu: Ante factum consulerem omnino iterationem Ordinum, supposita iteratione baptismi propter clarum citatum proxime textum. Sed post factum non audeo illum condemnare de peccato, vel de pœnis. Ducor rationibus sequentibus. Primo, quia ipsemet Papa doctissimus Innocentius III. citato cap. *veniens*. præmittens primo opiniones esse inter Doctores, quod ordines sacri non essent iterandi à presbytero non baptizato, qui alias vixerat vt fidelis cum fide Christi, & tanquam fidelis, cum haberet fidem infusam per contritionem: imprimis, opinionem quæ dicebat non teneri hunc ad iterandum Sacramentum Ordinis, posuit secundo loco, & vltimo: quod aliqui Doctores dicunt esse signum opinionis reputatæ vt melioris, quæ scilicet ponitur vltimo loco. Deinde decernens, vt talis presbyter non baptizatus iterum ordines suscipiat, antequam id præcipiat, ait se id mandare tanquam tutius: ait enim: *In hoc dubitabili casu, quod tutius est sequentes, mandamus, &c.* Constat autem quod licet vna opinio sit tutior, ac securior, is qui sequitur minus tutam, si tamen illa probabilis est, non peccat, vt latè, & efficaciter probat Sanchez *lib. 1. Decal. cap. 9. à num.* 13. citans multos Recentiores. Secundò, quia Doctor potest hodie consulere secundum istam opinionem probabilem, & cras consulere secundum opinionem contrariam si sit etiam probabilis, vt eodem loco tenet Sanchez & clarius docet Sayro in Clau. Regia *lib. 1. cap. 6.* Si autem sic potest Doctor consu-

consulere secundum varias opiniones, sic pœnitens poterit agere diuersis temporibus secundum contrarias opiniones: & ita iste Religiosus videtur quod potuit sine peccato, primo vti opinione dicentium, quod rebaptizaretur sub conditione: & hoc nō obstante potuit postea vti opinione dicent iuxta nostram 2. concl. non indiguisse nouo baptismo sed posse quietari cum primo, & sic excusauit Ordinum sacrorum repetitionem, quia operatus est secure diuersis temporibus iuxta diuersas opiniones in eadem materia. Confirmatur hoc amplius per id quod tradit Sanchez citato *cap. 9. num. 33.* vbi multos citans probat licitum esse etiam in administratione Sacramentorum vti opinione minus probabili, relicta probabiliori, ac tutiori, non obstante periculo irritandi Sacramenti: quod ibi probat adducens rationes, quorum vna hæc est: Quia non est irreuerentia Sacramenti illud ministrare cum periculo vt sit irritum sequendo opinionem probabilem.

26 Quod vero iste Religiosus sic celebrans sine noua ordinum receptione, non incurrerit pœnas motus proprij Clement. VIII. contra celebrantes qui non sunt sacerdotes, constat ex tenore ipsius Bullæ incipientis, *& si alias.* Dat. Rom. anno 1601. in qua illud factum, seu celebrationem, semel appellat audaciam, semel temeritatem: At iam in præcedentibus diximus, quod quando Bullæ Pontificum vtuntur similibus verbis audaciæ, & temeritatis, si quis contra faciat bona fide, non incurrit illas pœnas. Religiosus vero iste celebrauit bona fide credens id sibi licere: vide quæ diximus in casu 27. circa Abbatissam admittentem intra clausuram viros indebite, sed bona fide. Secundo probo, quia id solum fit temere, quod fit sine fundamento, & cum præcipitatione, vt explicat Calepinus verbo

Temere: At iste Religiosus non celebrauit sine fundamento, imo habuit fundamentum, & opinionem Doctorum sibi dicentium non indigere iteratione Ordinum sacrorum, quia per primum baptismum fuerat vere baptizatus, & proinde postea vere ordinatus: Ergo cum non celebrauerit temere, non incurrit pœnas dicti motus proprij punientis temere celebrantes. Et in cap. 2. de clerico non ordinario ministrante, de Diacono Missam dicente, dicitur: *vsurpare præsumpserint.* Hic autem ob supra dicta non præsumpsit, cum celebrauerit bona fide, & cum opinione probabili, quod id facere poterat. Addo quod dictus motus proprius Clementis punit illos, qui celebrant, cum nullo modo antea ordinem sacerdotis receperint: hic autem vere recepit omnes sacros ordines, ac proinde de illo non intelligitur dictus motus proprius.

27 Idem dico de secundo quæsito, videlicet quod iste sic celebrans non incurrit irregularitatem positam contra ministrantem in Ordine, quo caret, probatur eisdem fere rationibus proxime positis in *num.26*. Probatur denique primo ex Nauar. in cap. *Accepta. de restit. spoliat. ad oppositionem* 81. *num.* 34. *& in sum. cap.* 27. *num.* 252. vbi citans Panormitanum, Dominicum, Felinum, docet irregularitatem positam in pœnam delicti non incurri nisi interueniat dolus, aut contemptus, etiamsi alias interuenerit peccatum mortale: At constat, quod ista irregularitas de qua quæritur, est imposita ob delictum: & item constat quod iste Religiosus non celebrauit cum dolo, neque cum contemptu. Secundo probo ex eodem Nauar. *in sum. cap.* 27 *num.* 155. vbi ait, quod siquis suscepit ordines sacros putans bona fide se esse legitimum, cum non esset, non incurrit suspensionem ab ordinibus propter bonam fidem,

quam

quam habuit, & iste Religiosus habuit bonam fidem, cum consuluerit Doctores, sibi dicentes sic facere potuisse. Confirmatur *ex cap. 20. de constit. in 6.* vbi dicitur, Ignorantiam, dummodo non sit crassa, & supina, excusare ab omnibus sententiis: hic autem ignorauit, & non crasse, quod per talem celebrationem irregularitatem aliquam incurrerit.

28 Adhuc pro quiete istius Religiosi, quod per ratificationem solius Baptismi, & omissionem iterationis sacrorum Ordinum, non possit accusari de aliquo delicto: pono istud exemplum: Fuit quis excommunicatus publice, sed tamen ille credit, & deffendit se non esse excommunicatum: & nihilominus ad securitatem petit à iudice absolutionem à censura. Per hanc petitionem absolutionis non fatetur se esse excommunicatum, nec desistit à probanda sua innocentia. Ita tenet in terminis glossa parua marginalis ad cap. *ad præsentiam nostram de appellat. ad ver.* Absolui, & alij Doctor. Eodem etiam modo, licet iste Religiosus se fecerit iterum baptizari ad cautelam, non per hoc confessus est se non esse sacerdotem, nec destitit, vel renunciauit iuri quod haberet ad celebrandum secundum opinionem probabilem, qua sibi dictum erat nō indigere nouo baptismo: sed per iterationem baptismi voluit securus esse in re, quæ magis necessaria est ad salutem, quam sit Sacramentum Ordinis, non interim amittens opinionem, quod esset vere sacerdos.

Vltimo aduerto quod sex graues Doctores in ista Olyssipone de eodem casu consulti, dixerunt istum Religiosum non indiguisse nouo, seu secundo baptismo. Et ex illis duo expresserunt, quod licet baptismum iterauerit sub conditione, non indigebat iteratione sacrorum Ordinum.

CASVS XXIX.

De electione cuiusdam Monialis ad certum officium, à qua fuit appellatum.

IN quodam Conuentu Monialium eligenda erat officialis quædam, quam illæ vocant Discretam. Electio facienda erat per solas seniores, quæ in illo Ordine vocantur Discretæ. Hæ electrices erant vndecim, & omnes vocatæ ad electionem venerunt. In primo scrutinio ore tenus recepto, sex ex illis vndecim dederunt suffragium cuidam v g. Franciscæ: quinque aliæ suffragatæ sunt pro Antonia. Prouincialis videns diuisionem, dedit suum suffragium Antoniæ, quæ habebat quinque suffragia, & sic cum voto Prouincialis manserunt æquales in voto Est vero in hoc ordine statutum authoritate Apostolica confirmatum, quo statuitur, vt si electores per multa scrutinia intra viginti quatuor horas non elegerint, nec concordauerint, transacto illo die naturali præses electionis solus eligat, & nominet quem voluerit. Prouincialis videns discordiam in primo scrutinio, surrexit, & post horas viginti quatuor rediit ad continuandam prædictam electionem. Et conuocatis vndecim electricibus, illæ sex quæ suffragium dederant Franciscæ, noluerunt venire, nec suffragium dare: venerunt solæ illæ quinque quæ antea suffragium dederant Antoniæ. Quo viso Prouincialis cum illis quinque iterum eligens, & attento statuto Ordinis proxime dicto, elegit per vota, & nominauit Discretam Antoniam. Qua electione publicata, sex illæ Moniales quæ venire noluerunt, ap-

pellaue-

pellauerunt ab electione. Et in secundo scrutinio iterum pro Antonia suffragium dederunt illæ quinque, & Prouincialis.

1 Quæsitum fuit an ista electio Antoniæ valida fuerit, & an potuerit ab illa appellari? Et quod electio fuerit nulla, videtur probari primo, quia in omni electione requiritur vt electus habeat maiorem partem suffragiorum, vt praxis & iura obseruant: At Antonia neque cum suffragio Prouincialis habuit excessum suffragiorum, sed mansit æqualis: ergo non fuit vera electa. Secundo, quod Prouincialis ex vi statuti non potuerit Antoniam nominare, patet, quia prædictum statutum desumptum est ex Clementina *Exiui. de verbor. signific.* vbi Papa concessit Minoritis id quod citatum est supra ex dicto statuto. At Papa in citato capitulo, ponit hæc verba: *Si electiones plures in discordia celebrari contingat*: Prouincialis vero in hoc casu intra viginti quatuor horas solas duas electiones celebrauit, vnde non videtur seruasse formam dicti capitis: debuit enim vt solet fieri, sex, vel septem scrutinia in discordia facere, vt posset vti illo priuilegio. Tertio, quia ille textus, & concessio loquitur tantum de electione Prouincialis: in cuius electione dicit, quod si electores non concordent intra viginti quatuor horas, præses electionis nominet Prouincialem: cum ergo ibi loquatur tantum de electione Prouincialis, & materia sit odiosa, vtpote contra ius commune, est proinde restringenda, nec debet applicari, vt id possit Prouincialis facere in electione Abbatissæ, vel officialium Monialium. Quarto probatur, quia in hoc casu Prouincialis videtur grauamen, & iniuriam intulisse Franciscæ, quæ in primo scrutinio habuit sex vota, quæ erat pars maior vndecim suffragantium: & tamen noluit con-

firmare illam habentem excessum suffragiorum cum vno insuper suffragio, cum quo videtur mansisse vera electa: & proinde videtur quod bene, ac iuste sex illæ potuerint appellare ab isto illato grauamine: tenetur enim præses electionis confirmare electum habentem excessum suffragiorum. Quinto probatur, quia sex illæ quæ noluerunt venire ad secundum scrutinium, per Nuntium missum appellarunt ab electione antequam Prouincialis faceret secundam electionem, & nominaret electam: Electio vero facta post legitimam appellationem interpositam, est nulla, vt patet ex multis textibus iuris canonici, & pendente appellatione nihil est innouandum.

2 Hoc nonobstante dico, quod electio Antoniæ fuit valida, & quod ab illa non potuerit valide appellari. Antequam vero ista conclusio confirmetur, suppono primo, quod Superior ad quem appellatum fuit, antequam super negotio intenderet, debebat citare Prouincialem, à quo fuit appellatum, vt redderet causam sui facti. Constat clare ex cap. *Venerabilibus. de sentent. excommunic. in 6* vbi cum quis appellasset à suo Episcopo ad Archiepiscopum, dicit Papa, quod Episcopus, à quo appellatum est, debet citari coram Archiepiscopo: *Quia ipsius interest (id est Episcopi) defendere causam suam.* Sunt verba ipsius Papæ.

3 Suppono quod Prouinciales, maxime istius Ordinis, habent votum electiuum in omnibus electionibus Monialium, etiamsi sit electio Abbatissæ. Probatur primo ex praxi prouinciæ, in illa enim sunt hodie tres Patres qui fuerunt Prouinciales, & dederunt suffragium in electione Monialium. Idem obseruat praxis Episcoporum, qui in electione Abbatissarum sibi subditarum dant suffragium actiue. Imo de Episcopo

Insulæ

Insulæ Angrensis, res est certa quod in electione Abbatissæ sibi subditæ dat duo suffragia. Neque obstat quod Prouincialis sit dissimilis sexus, & diuersi Ordinis: distinctio enim sexus valde per accidens est ad intentum, nec obstat, quod sit alterius regulæ, & Ordinis: Nam Generalis Ordinis Minorum habet suffragium actiuum in omnibus electionibus Fratrum tertij Ordinis sibi subditorum, eo quod Prælatus illorum sit, cum tamen illi sint Fratres Ordinis diuersi ab Ordine ipsius P. Generalis. Et ratio naturalis dictat: Nam si quæuis Monialis istius Conuentus habet suffragium in omnibus electionibus Conuentus, eo quod sit pars, & membrum istius Conuentus: cur id denegabitur Prouinciali, qui est caput istius Conuentus, & interest sæpe illum dare suffragium in illorum electionibus pro bona directione Conuentus, vide omnino dicenda postmodum *in casu* 3. ad hoc intentum.

4 Tertio suppono, quod si præses alicuius electionis per internuntium, vel campanæ pulsationem vocauerit electores, vt veniant ad eligendum, & illi venire recusauerint, poterit præses electionis electionem facere cum illis solum qui venerunt, etiamsi hi qui venerunt sit minor pars eligentium omnium. Constat hoc expresse ex cap. *Cum nobis. de appellat.* in quo Papa ponit hæc verba. *Quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt, alienos se fecisse videntur.* Idem colligitur ex cap. *Prudentiam. de offic. & potest. iudic. deleg.* §. Adijcimus. Idem tenet glossa in Clementina *quod circa. de electiom.* dicens, absurdum esse in numero computare illos qui vocati venire noluerunt. Et Panorm. in cap. *In causis. de elect. num.* 9. ponit hoc exemplum. Rector cuiusdam castelli iussit voce Præconis publicari, vt omnes habitatores castelli, qui erãt centum, audita voce cam-

panæ venirent ad certum negotium decidendum per suffragia publica, pulsata est campana, & ex centum venerunt solum triginta, qui soli suffragia dederunt. Ait Panormitan. illos solos triginta valide elegisse, attento quod septuaginta vocati, venire noluerunt. Et cum maiori claritate, & plurium textuum citatione idipsum tenet idem Panormit. super capit. proxime citatum *cum nobis*, vbi inter alia dicit, quod vocati, qui venire noluerunt, habentur, ac si non essent de capitulo, faciunt enim se alienos, &c.

5 Suppono quarto quod Electio harum officialium Monialium, quam facit Prouincialis singulis annis, non est electio Canonica: Nam electio Canonica præcepta in cap. *Indemnitatibus. de Elect. in 6.* & cap. *quia propter de Elect.* modificata hodie per Concil. Trid. *sess. 25. cap. 6. de regular.* fieri debet per schedulas secretas, & obsignatas, ita vt nomen electoris numquam publicetur. Electio vero officialium Monialium nõ Prælatarum, fit ore tenus, cum notario tamen, & duobus testibus, absq; schedulis obsignatis: & in ordine vbi casus contigit, non vocantur testes sed vocantis electricibus simul iunctis, singulæ coram aliis dicunt, do suffragium fullanæ, vel fullanæ; quia non est Electio Canonica. Et sic non obligat seruari formam capitis *quia propter. de elect.* vbi præcipitur quod fiat scrutinium secretum: Neque item obligat forma tradita citato cap. 6. Concilij Tridentini, quod solum loquitur de electione superiorum Prælatorum, & proinde harum officialium electio requirit minores apices, & minorem solemnitatem.

6 Suppono quinto, rem notoriam esse in iure, quod iudex non tenetur deferre appellationi friuolæ, imo quod tenetur illam reiicere, & quod potest punire friuole

friuole appellantem. Hæc est commissa doctorum, sufficiat videre Rodriguez *tom.2. qq. Regul. quæst.* 53. *art.* 10. paulo post principium, vbi citat varios tex. iuris Canonici, cum Ioan. Andr. Innocent. Geminiano, & Hostiense, qui sunt grauissimi inter Doctores Canonistas. Quæ vero sit appellatio friuola, diffinit ibi Rodrig. ex doctoribus esse illam, quæ ponitur sine causa, vt cum quis appellat non grauatus iniuste: vel esse illam, quæ est vana, & inanis, vel quæ non potest sortiri vllum legis effectum. Addo ad hoc intentum, quod à statuto generali Ordinis, cum sit lex, non potest appellari, vt clare tenet Panorm. *super cap. final. de constit.* Et quod à lege non possit appellari, tenet vt probat Miranda in Ordine iudiciario *quæst.* 30. *art.* 9. *concl.* 3. citans vnum textum iuris canonici, & alium iuris ciuilis. Ratio huius est, quia nemo potest appellare nisi à grauamine sibi illato, vel comminato: lex autem, vel statutum neminem grauat per suam dispositionem. Tertiò noto adhuc pro ista appellatione extraiudiciali à grauamine (qualis ista fuit) quod illa debet fieri in scriptis; & debet exprimi causa obquam appellatur, vt clare habetur in cap. *Cordi nobis est, de appellat. in* 6. & tenet cum aliis Panormit. super cap. *consideraulmus. de elect. num.* 4. & alij communiter.

7 His positis iam clare, & efficaciter deducitur probatio positæ conclusionis, quod scilicet electio de qua agitur fuerit valida, & quod ab illa non potuerit appellari, probo hoc vnico argumento fundato in præmissis Notationibus. Nam in ista electione interuenerunt omnes conditiones requisitæ ad substantiam talis electionis: primo enim vocatæ sunt omnes electrices; secundo illa quæ fuit electa habuit plura suffragia, imo omnia suffragia illarum, quæ venerunt; cæteræ

enim

enim vocatæ ad eligendum, & nolentes venire, non sunt computandæ inter electrices, vt constat clare ex dictis *num.* 3. Tertio Prouincialis seruauit formam statuti generalis fundati in citata clementina: imo seruauit formam aliorum capitulorum iuris Canon. dicentium quod electio fiat cum illis qui venire voluerint: Quarto non est electa persona inhabilis; sed satis habilis, nobilis, exemplaris, & vtilis in choro; præterea non interuenit metus, siue coactio facta circa electrices: Ergo electio valida fuit; Nam vltra hæc respondebitur cum claritate, & sufficientia ad obiecta in contrarium. Et hæc probatio, seu vnicum generale argumentum clarius, & efficacius apparebit ex solutione quinque argumentorum in principio pro parte contraria adductorum.

8 Ad primum igitur argumentum dico, hanc electam habuisse plura suffragia, quam Francisca in secundo scrutinio: Nam Francisca in primo scrutinio habuit solum sex suffragia, & Antonia cum suffragio Prouincialis, alia sex: Et sic propter æqualitatem suffragiorum nulla tunc fuit electa in primo scrutinio. In secũdo vero scrutinio, Antonia habuit omnia vota suffragantium, quæ venerunt; sex autem illæ quæ vocatæ venire noluerunt, non sunt omnino computandæ inter electrices, vt constat clare ex dictis *num.* 3.

9 Ad secundum argumentum dico, quod licet Prouincialis intra 24. horas solas duas fecerit electiones, per has duas tantum seruauit formam dictę Clementinæ, petentis vt intra viginti quatuor horas fiant plures electiones in discordia. Nam vbi sunt duo actus, simpliciter plures esse dicuntur: vt clare dicitur in regula iuris in sexto, quæ dicit; *pluralis locutio duorum numero contenta est:* Id est vbi dantur duo, dantur plures. Cum ergo

ergo Prouincialis fecerit duo ſcrutinia, fecit plura, & ſic non eſt violata forma prædictæ Clementinæ. Secundo dico, quod ſi Prouincialis plura ſcrutinia non fecit, quam duo, culpa fuit eligentium, quæ venire noluerunt non ipſius Prouincialis, qui paratus erat plura facere. Tertio & clarius reſpondetur, quod Prouincialis in ſecundo ſcrutinio nominans electam Antoniam cum quinque ſuffragiis eligentium, & cum ſuo ſuffragio, non eſt vſus dicto ſtatuto, neque Clementina, neque illis indiguit; ſed vſus eſt forma communi cap. *quia propter.* & cæterorum textuum dicentium, vt fiat electio cum ſuffragiis eligentium, qui interfuerint electioni, non computatis illis, qui vocati venire recuſarunt: At in noſtro caſu ad ſecundum ſcrutininm ſex illæ vocatæ, noluerunt venire: & proinde Prouincialis confirmauit electam concorditer ab illis, quæ venerunt; & proinde non elegit, nec nominauit Antoniam ex vi prædicti ſtatuti, vel Clementinæ, ſed ex forma communi ſeruari ſolita in electionibus.

10 Ad tertium argumentum, reſpondetur primo, ex proxime dicto, concedendo videlicet quod dicta Clementina ſolum loquatur de electione Prouincialis: tranſeat ſed dicimus Prouincialem hic non nominaſſe Antoniam ex motu proprio, neque ex vi citati ſtatuti, vel Clementinæ, ſed ex vi iuris communis confirmando illam, quæ habuit plura vota, imo omnia vota venientium, & volentium eligere, vt dictum eſt proxime in ſolutione tertia ſecundi argumenti. Reſpondetur ſecundo, prædictum ſtatutum, & Clementinam etiam extendi ad alias electiones, quæ non ſunt Prouincialis, vt praxis Hiſpaniæ obſeruat. Et conſtat clare ex ſtatuto dictæ Religionis *tit. de electione.* Vbi poſtquam dicit, quod non concordantibus electoribus in vno

in vno die naturali;dicit quod præses electionis nominet quẽ voluerit:Tunc subdit hæc verba. *Si vero electio sit Ministri Prouincialis &c.* Quæ verba clare innuunt quod in præcedentibus verbis loquitur de aliis electionibus,quę non sunt electiones Prouincialis:& hic etiam habet locum,quod exceptio firmat regulam. Et facit etiam ad hoc quod ista electio, de qua quæritur, non est electio Prælatæ, sed inferioris nimis gradus, quæ tantam solemnitatem non requirit: & in qua facilius credi potest, quod Religio committat Prouinciali, vt electricibus non concordantibus possit pro pace nominare vnam officialem quam voluerit. Et quod prædictum statutum debeat intelligi etiam de aliis electionibus,quę non sunt Prouincialis,vltra probationem adductam probatur,quia statutum loquitur absolute,& generaliter, lex vero generaliter loquens, generaliter est intelligenda,vt habetur in *l. de pretio ff. de public.in re action.* & præterea quia quando lex non distinguit,neque nos debemus distinguere,vt habetur 2.*quæst.*5.*in cap.consuluisti.*

11 Ad quartum argumentum negandum est Prouincialem aliquod grauamen intulisse Franciscæ non confirmando illam cum primùm in primo scrutinio habuit sex vota ex illis vndecim. Probatur clare, quia non tenebatur illam confirmare donec omnes electores darent suum suffragium: ipse autem Prouincialis erat vnus ex his qui habebant suffragium in ista electione, iuxta dicta in *numer.* 3. Voluitque suum suffragium dare: ac proinde antequam ille suffragium daret, electio non erat perfecta, & ex consequenti non tenebatur Franciscã confirmare ante suum suffragium: neque item tenebatur illam confirmare post latum à se suffragium,quia tunc Antonia habebat
æqualia

æqualia ſuffragia. Quod autem debeat præſes electionis expectare vt omnes electores dent ſuffragium, & poſt illa omnia data, facere examen ſcrutinij, patet ex cap. *quia propter. de elect.* vbi traditur forma ſeruanda in electionibus, vbi ait textus: *quod ſcrutatores vota cunctorum diligenter exquirant.* Cum ergo Prouincialis in hoc caſu haberet ſuffragium, vt patet ex ſupradictis, illius votum erat exquirendum, & expectandum antequam confirmaret Franciſcam. Et adhuc efficacius, & clarius probo, quod Prouincialis non grauauit Franciſcam, nolens illam confirmare cum ſex votis primo illi datis in primo ſcrutinio, antequam ille ſuum daret ſuffragium, cui noluit renunciare: Probo inquam, quia vtés iure ſuo nulli facit iniuriam, vt habetur in l. *Nullus. ff. de regul. iuris.* & cap. *Cum Eccleſia. de electio.* & tenet Nauarrus alia citans *in tom. 3. ſuorum operum*, ad cap. *cum contingat. in 7. cauſa nullitatis, num.* 8. At Prouincialis eſt vſus iure ſuo dando ſuffragium, ſicut poterat in primo ſcrutinio, per quod Antonia manſit æqualis in votis: Ergo nullum fecit grauamen Franciſcæ nolens illam confirmare antequam daret ſuum ſuffragium.

12 Adhuc pro clariore ſolutione iſtius argumenti quarti, in quo baſis negotij nititur, adduco duo exempla. Primum ponitur a Rodrig. *tom. 2. qq. q. 53. art. 10.* quod contigit in vna prouincia iſtius Ordinis & Regni, & fuit hoc. In quodam diffinitorio erant ſex Diffinitores compromiſſarij cum Præſide, ad eligendum certum Patrem pro certo officio. Tres ex his electoribus dederunt votum vni ex illis ſex ad prædictũ officium. Iſte qui habuit pro ſe tria vota, dixit ſe renunciare ſuo ſuffragio, & nolle votum dare, ſicut de facto noluit; quia ſe renunciante ſuffragio, & non votante, manebant ſolum quinque electores, & ille habebat tria ſuffragia

fragia, quæ erat maior pars quinque electorum, & ita iam erat electus. Præses diffinitorij obligauit prædictum patrem vt daret suffragium: ille repugnans appellauit ad Superiorem, dicens se esse vere electum. Respondet Rodriguez quod talis electio fuit nulla, & quod appellauit iniuste. Præcipuum fundamentum quod adducit, est; quoniam prædictus pater non poterat renunciare suo suffragio in præiudicium communitatis: & potuit addi, quod non poterat renunciare cum præiudicio tertij, quia poterat hic pater dare suffragium alteri qui cum voto istius patris maneret cum illo in votis æqualis. Si ergo iste pater tenebatur dare suffragium, nec illi poterat renunciare propter bonũ communitatis, etiam in nostro casu pro bono communitatis non debuit suo suffragio Prouincialis renunciare, potuit enim Antonia, quæ in primo scrutinio quinque tantum vota habuit, esse dignior, & sic pro bono communitatis æquum fuit vt Prouincialis suo suffragio non renunciaret. Secundum exemplum cernitur quotidie in Diffinitoriis, vbi sunt sex Diffinitores, seu electores, & incipientes dare suffragia pro vno Goardiano, contingit vt Petrus v. g. habeat iam pro se tria suffragia vt sit Goardianus: quo non obstante cæteri tres Diffinitores dant libere suum suffragium, quia potest contingere vt tres posteriores dent suffragium pro Ioanne, & sic Petrus, & Ioannes maneant æquales in votis. Quæ omnia facile erit casui præcedenti applicare.

13 Neque obstat capitulum *cum in iure. de elect.* vbi Papa dicit, quod si de septem electoribus compromissariis, tres ex illis dederint votum vni ex illis septem, & ille consenserit, maneat electus, licet habeat solum tria suffragia ex illis septem, quæ est adhuc minor pars

ex

ex ſeptem, & in hoc caſu ex vndecim electricibus cõpromiſſariis Franciſca in primo ſcrutinio habuit ſex vota ex vndecim, quæ erat maior pars ſuffragantium, & Franciſca conſenſit, ac proinde manſit electa, iuxta citatum caput. Non inquam obſtat, propter diuerſas rationes. Prima eſt, quia in illo caſu ſupponit Papa omnes ſeptem electores ſuffragium dediſſe: & in hoc noſtro caſu quando ſex in primo ſcrutinio dederunt ſuffragia Franciſcæ, nondum Prouincialis ſuffragiu n tulerat, qui erat vnus de numero eligentium, & cum ſuo voto mãſerunt æquales: & in illo caſu Papæ cum illo qui habuit tria ſuffragia, nullus manſit æqualis. Secunda ratio eſt, quia in citato capite *cum in iure*. elector compromiſſarius qui habuit tria ſuffragia conſenſit expreſſe in ſua electione, & cum ſuo conſenſu compleuit pro ſe quatuor ſuffragia, & ſuus conſenſus valuit pro voto, quia ſeptem electores ſic antea concordarunt, & conſenſerunt, & Papa approbauit: & ſic explicat Panorm. *tom.* 8. *in conſilio* 23. idem affirmans. Sed in iſto caſu Franciſca quæ primo habuit ſex ſuffragia ex vndecim, non erat de numero eligentium compromiſſariarum, vt patet, quia nondum erat diſcrete eligens, neque interfuit electioni, neque inter vndecim illas electrices prius pactum fuerat, vt quæ de illis vndecim haberet tot ſuffragia, eſſet electa; imo illæ vndecim non poterant eligere vnam de gremio vndecim, ſed deforis fuit aſſumenda, vt patet: ac proinde caſus eſt nimis diuerſus. Et probatur hoc clare ex eo quod ait gloſſa ſuper citatum capitulum, *ver.* Ex ſe, vel aliis. Vbi ait, quod ille ex ſeptem electoribus dans ſuffragium pro ſe, fuit validum, & manſit cum quatuor votis, quæ erat maior pars de ſeptem. Et addit gloſſ. ibi *ver.* Conſentiat, quod illud valuit propter formam cõ-

promiſſi factam à capitulo, quod conſenſit, vt talis maneret electus cum ſuo voto, & conſenſu. At in noſtro caſu vndecim electrices non fecerunt antea tale compromiſſum: nec Franciſca electa conſentiens habuit plura vota, numerato voto Prouincialis, quod erat expectandum. Vide Rodrig. *cit. art.* 10. *quaſt.* 53. *tom.* 2. vbi copioſius reſpondet ad citatum capitulum *Cum in iure. de elect.*

14 Ad quintum argumentum dico, quod appellatio facta in hoc caſu fuit friuola, & nulla, quæ proinde debuit reiici à Prouinciali, illaque non obſtante potuit procedere ad electionem. Textus enim qui dicunt appellationem omnia ſuſpendere, & facta poſt illam interpoſitam eſſe inualida, intelliguntur clare quando appellatio iuſta eſt, & valida, ſecus quando eſt nulla & friuola, vt Doctores communiter explicant, & practicant. Quod vero hæc appellatio fuerit friuola, & nulla, conſtat ex dictis ſupra *num.* 5. ex Rodrig. citante textus, & Doctores. Vbi inter alia dicit illum appellare friuole, qui ſine cauſa conqueritur ſe eſſe grauatum. At in hoc caſu, quod quæſo grauamen Prouincialis fecit appellantibus? Non grauauit primo, dando ſuffragium pro Antonia in primo ſcrutinio: quia vt ſupra diximus, vtens iure ſuo nulli fecit iniuriam. Non item grauauit nolens confirmare Franciſcam cum ſex votis, vt etiam ſupra oſtendimus, quia expectandum fuit ſuffragium ipſius Prouincialis, cui ſuffragio noluit renunciare: & cùm per illud ſuffragium Prouincialis Antonia maneret æqualis in votis, nullo modo grauauit Franciſcam nolens illam confirmare, quia non habebat exceſſum in ſuffragiis. Tertio non grauauit Prouincialis appellantes, conuocando illas ad capitulum ſecunda vice, vt proſequeretur electionem: imo in

hoc

hoc illis beneficium contulit, vocando illas, vt suo iure vterentur, & suffragium darent, quod illæ fere contumaces facere recusarunt: cum ergo in nullo grauauerit, sequitur illarum appellationem fuisse friuolam, & proinde nullam. Vnde in rigore videtur quod appellauerunt à lege, & statuto, concedentibus vt Prouincialis det suum suffragium, & non confirmet non habentem excessum in suffragiis, & sic appellatio clare fuit friuola & reiicienda. Addo, quod sicut audiui, nec appellationem fecerunt in scriptis, neque expresserunt causam appellationis, cum tamen hæc duo sint de ratione appellationis, sicut in casibus præcedentibus manet explicatum. Neque Prouincialis potuit recusari vt suspectus, eo quod dederit suffragium Antoniæ in primo scrutinio, vt præcise ex ipso, vel eo ipso possent illum recusare vt suspectum, & proinde noluerint venire ad secundam electionem. Non inquam sufficit, vel non obstat: nam dare suffragium isti, non est fauere illi fauore suspecto, quia possum dare illi suffragium obligatus ex debito iustitiæ, quia video illum esse magis idoneum; id vero quod fit ex debito iustitiæ nulli potest nocere, neque ingerere suspicionem, vt propter id solum recusetur à suo munere obeundo. Secundo, quia si dare suffragium tali, vel tali esset fauor causans suspicionem sufficientem ad recusandum, omnes fere electores possent recusari, quia de omnibus fere moraliter constat, pro quo sint suffragaturi, imo & id aliquando ante electionem publicant: & tamen nemo illos recusat, quin aliàs officio suo fungantur.

Adhuc facit pro nostro casu, quod tradit Panormit. ad cap. *Cum Ecclesia. de elect.* vbi dicit, quod si electores non eligunt in tempore assignato, transfundunt pote-

ſtatem eligendi in Superiorem: & loquitur ibi de electione in communi, etiamſi ſit eligendus Prælatus. Cum maiori ergo iure, & fundamento potuit Religio hoc committere Prouinciali in electione vnius Diſcretæ, vel Ianitricis Monialium, maxime nolentibus venire ad electionem ſex illis vocatis, & Prouinciali eligente cum quinque ad electionem venientibus.

CASVS XXX.

An Prouincialis, maxime in Ordine Minorum habeat ſuffragium in electione Monialium.

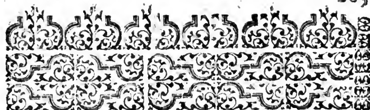
1 QVoniam dixi in caſu præcedente Prouincialem habere ſuffragium electiuũ in omnibus electionibus Monialium ſibi ſubditarum, & audiui aliquos de hoc dubitaſſe, viſum fuit id amplius confirmare, maxime pro Ordine Minorum, & hîc dicta iuuabunt etiam pro Prouincialibus aliorum Ordinum.

2 Suppoſitis ergo etiam illis rationibus, quas adduxi caſu præcedenti 29. in num. 2. Idipſum primo ſic confirmo. Nam Papa Vrbanus in confirmatione ſecundæ regulæ ſanctæ Claræ in fine, ait, quod Moniales ſanctæ Claræ ſint ſubiectæ Cardinali, qui fuerit protector illarum. Et ait Papa quod talis protector poterit præcipere, viſitare, &c. & quod hoc poterit facere inſtituendo, deſtituendo, ſtatuendo, &c. Notandum eſt verbum, *Inſtituendo, & deſtituendo*, quæ in praxi canonum ſignificant Prælatos creare, vel priuare. Et ſtatutum generale Salamanticæ in Ordine Minorum apud Rebolledo *fol.*

do *fol.98.pag.*1.post medium, declarat,quod instituere est dare suffragium in institutione, & electione Goardianorum:Cum ergo Cardinalis protectorMonialium sanctæ Claræ habuerit potestatem instituendi, id est dandi suffragium in electionibus Monialium sanctæ Claræ,sequitur quod idem poterunt Prouinciales Minorum in electionibus earundem Monialium sanctæ Claræ. Consequentia hæc probatur euidenter, quoniam Iulius II. in compendio Mendicantium *ver.* Moniales,§.20.concessit,vt Prouinciales Minorum in gubernatione Monialium habeant omnem Iurisdictionem,quam olim habebat circa illas Cardinalis protector.Secundo hoc ipsum probo per id quod tradit Sanchez *lib.6.Decal.cap.*11.*tom.* 2. *num.* 5. vbi citat *l. Si vt proponis* in fine *C.de nupt.* videlicet,quod eadem potestas requiritur in actu dissoluendo, quæ requiritur in ipso constituendo, quasi dicat: quod non potest dissoluere actum, nisi ille, qui potest actum constituere. At Prouincialis potest Abbatissam priuare ob culpas, quod est actum dissoluere: ergo potest hunc actum constituere à principio, dando scilicet suffragium per quod constituatur Abbatissa.Si autem potest dare suffragium in electione Abbatissæ, à fortiori poterit suffragari in aliis electionibus Monialium,in quibus non creantur Abbatissæ sed officiales conuentus. Neque obstat quod *in compendio Mendicantium ver.* Abbatissa §.1.dicitur,quod electio Abbatissę pertinet ad conuentum; per quæ verba videtur excludi Prouincialis à suffragio dando in electione eiusdem Abbatissæ.Non obstat,quia pertinere electionem Abbatissæ ad conuentum, non impedit quin possit Prælatus, qui est caput Conuentus in eadem ferre suffragium.Et confirmatur ex praxi: Nam in Ordine B. Dominici, v. g. & in aliis

Religionibus vbi Prælati locales fiunt per electionem Conuẽtus, non tollit quin Prouincialis possit dare suffragium in electione Prælati localis illius Conuentus. Illa ergo verba. Electio Abbatissæ pertinet ad Cõuentum, solum volunt, quod Abbatissa non fiat per solum arbitrium Prouincialis, nec per diffinitorium sicut fiũt Goardiani Conuentuales in Ordine Minorum, sed fiat per Conuentum, id est per vota Monialium, nõ excluso suffragio Prouincialis, & in particulari de Prouincia Algarbiorũ in Portugallia, scio quod tres Prouinciales in electionibus Monialium suffragium dederint in diuersis occasionibus; & hoc sufficit ad inducendam cõsuetudinem validam, vt Prouinciales habeant suffragium electiuum in illarum electionibus. Quod probatur clare ex c. *cum Ecclesia Sutrinia de causa possessionis*: vbi Papa iudicauit quod certis Clericis cõpetebat ius dãdi suffragij in electione Episcopi, eo quod probauerunt se iam antea in electione trium Episcoporum illius diœcesis interfuisse, & tribus vicibus suffragiũ dedisse pro tribus Episcopis. Idem colligitur ex c. *venerabilem de elect.* vbi gloss. *ver.* ex successione, ait, quod binus, vel trinus actus inducit cõsuetudinem in materia ferè simili, qualis est electio. Facit ad intentum, quod ait Rodr. *to. 2. qq. q.* 51. *art.* 13. cũ aliis quos citat, vbi agẽs de materia electionis, ait quod consuetudo decem annorum si sit præter ius commune, potest inducere cõsuetudinem in electione. Et ista consuetudo quod Prouinciales dent suffragium in electionibus Monialium in prædicta Prouincia viget fere triginta ab hinc annis, & non est consuetudo contra ius commune, imo est consonum valde eidem iuri communi, vt patet ex dictis: & fortasse quod in aliis Religionibus erit consuetudo antiquissima.

SECVN-

SECVNDA PARS RESPONSIONVM AD CASVS REGVLARIVM.

CASVS I.

De suffragio dando in capitulo per procuratorem missum.

IN quadam Religione viget statutum sic disponens. Non liceat absenti, vel præsenti votum cuicumque committere, provt in sacra Synodo cautum est. Et videtur supponere statutum, quod illud iubet eo quod sit à Concilio Trid. sic dispositum. Quæsitum fuit an Concilium Trident. id prohibuerit: & vtrum hodie sit licitum illo statuto non obstante in aliqua Religione capitularem impossibilitatum veniendi ad capitulum, suum suffragium per procuratorem mittere?

1 Dico primo, Concilium Tridentinum non pro-

hibuisse dari suffragium per procuratorem missum. Probo euidenter ex loco Tridentini vbi de hac materia loquitur, videlicet *in sess.25.cap.6.de Regul.* in quo nullum verbum ponit circa commissionem suffragij factam absenti, vel per procuratorem. Solum ibi prohibet Regularibus, ne ad dandum suffragium eligantur, vel designentur noui titulares, vt Abbates, & similes: & præterea ne vota absentium suppleantur: quod fieret, si v. g. talis Prælatus localis absens esset, nec valens interesse capitulo legitime impeditus, nec assignans procuratorem pro illo ad suffragandum, tunc præses capituli ad libitum diceret alicui fratri non capitulari, tu da suffragium pro tali absente, tu vero pro alio absente: hoc enim proprie est supplere vota absentium, & ibi merito in Tridentino prohibitum, quia talis suppletio redundaret aliquando in præiudicium boni communis, vt patet. Hoc idem clare confirmo quod scilicet Tridentinum ibi non prohibuerit Regularibus absentibus dare suffragium per procuratorem: nam Marzil. *in suo lib. Declarationum Cardinalium* ad prædictum *cap.6.sess.25. de Regular.* in fine capitis ponit hanc declarationem Cardinalium. *Procuratores vero legitime constituti cum generali mandato ad eligendum, non excluduntur, dummodò non habeant mandatum de certa persona eligenda, tunc enim votum non esset secretum.* Vbi vides clare Cardinales declarasse per Concilium Trident. non prohiberi Religiosos committere suum suffragium procuratori absenti. Et prædictam declarationem affert Marzilla ad verba citati *cap. 6.* quæ dicunt: *alios quoscunque Titulares.* Idem forte alludens ad citatam declarationem Cardinalium tenet expresse Azor *tom.1.sum.lib.13.cap.10.quæst.2.* vbi ait quod post Tridentinum in cap. 6. citat. potest absens suum suffragium

fragium, aut vocem ſcripto mittere, vel conſtituere procuratorem ſecundum conſtitutiones ſuæ Religionis, vt congregatio Cardinalium cenſuit. Sic ille. Et citat ibi Azor *compendium patrum Minorum ver.* Concilium. Idem tenet Rodrig. *tom. 2. qq. quæſt. 51. art. 6.* citans Paraſſellum in compendio Minorum.

2 Quod dare ſuffragium per procuratorem ſit practicatum aliquo modo in Religionibus, probatur ex praxi; nam in aliquibus Religionibus, maxime Franciſcana, quando Prouincialis eſt impeditus ne poſſit ire ad capitulum generale, eligit Religioſum, qui ſuo nomine vadit ad capitulum generale, & in illo dat ſuffragium in omnibus electionibus ſicut daret Prouincialis, quod in rigore eſt dare abſentem ſuffragium per procuratorem. Facit etiam, quod ſtatuta generalia Franciſcana Salmanticæ facta titul. *de commiſſariis particularibus* §. 1. in fine, dicunt quod Prælati generales poterunt committere commiſſariis viſitantibus Prouincias, vt pro ſe dent ſuffragia in omnibus electionibus Prælatorum localium; quod ego bis vidi poſitum in praxi, & hoc nihil aliud eſt, quam Prælatum generalem conſtituere Procuratorem, per quem dat ſuffragium in abſentia.

3 Videtur adhuc, quod non poteſt aliqua Religio valide facere ſtatutum per quod prohibeat darevotum per procuratorem. Probo, quia cum illud permiſſum ſit à Concilio Tridentino, vt proxime vidimus in citata declaratione, & ſtatim patebit amplius ex iure communi canonico, videtur quod Religio non poteſt oppoſitum præcipere, cum inferior non poſſit abrogare legem ſuperioris. Clementina *Ne Romani. de elect.* Quod autem ex iure canonico liceat votum dare per procuratorem in abſentia, habetur expreſſe in cap. *ſi*

quis iusto.de elect.in 6. vbi Papa ponit hæc verba: *Si quis iusto impedimento detentus in electionis negotio nequeat cõmode interesse, potest, (nedum vni provt dicitur in Concilio generali,) sed etiam pluribus vices suas cõmittere.* &c. Et in margine textus istius dicitur, quod hoc Concilium generale, de quo loquitur textus, est Concilium generale Lateranense sub Innocentio III. cap. 24. Idem habetur in cap. *quia propter. de elect.* in fine capituli. Et cap. *scriptum. de elect.* Imo addo in confirmationem, quod de iure canonico in rigore loquendo, si absens committat alicui, qui est de corpore capituli, vt pro se det votum in illo capitulo, iste talis poterit in capitulo duo ferre suffragia, vnum quod habet ratione sui officij, alterum quod habet ex commissione absentis: non enim ex commissione absentis amittet propriũ suffragium quod habet ratione sui officij: Colligitur hoc clare ex cap. *congregato. de elect.* in principio: vbi Papa dicit quod computata sunt duodecim suffragia ex vna parte, computato procuratore cuiusdam absentis. Colligitur etiã ex cap. *quia propter. eod. tit.* in fine, vbi Papa dicit posse absentem committere votum vni de capitulo. Qui de capitulo (ait ibi glossa *ver.* venire) habebit duplicem vocem. Et huius causa duplicis suffragij est quam paulo proxime assignauimus, & citat ibi glossa in fauorem huius, caput. *cum olim. de re iudic.* & caput. *scriptum. de elect.* Neque hoc est supplere vota absentum, vt supra diximus, sed est dare votum per procuratorem, quod Tridentinum non reprobat, vt supra diximus, *num.* 1.

4 Scio hoc non esse receptum de ordinario in Religionibus aliquibus. Volui tamen hæc semel explicare, vt si forte alicubi fuerit intentatum, non iudicetur absurdum, vel extraneum, sed videatur quod sit ius commune.

mune. Quo posito addo, à iure veteri antiquo non esse recedendum, nisi in quantum illud inuenimus correctum & emendatum per ius nouum. Probatur ex l. *Sancimus.Cod.de testam.* Authent. *de non alienan. aut permutand. rebus Eccles.* § *fin.* traditque Reper. Inquisit. *ver.* Episcopus. §. an propter commissionem: & *ver.* cognoscere. §. sed an facultas: & alij, maxime Rodriguez 1. *tom.qq. Regul. q.* 20. *art.* 10. Sed illa duo capitula iuris antiqui dicentia posse dari votum per procuratorem ab absente, non sunt reuocata per ius nouum Concilij Tridentini, vt supra diximus, imo per illud sunt confirmata, iuxta declarationem Cardinalium adductam, & Marzilla, & Azor: ergo ab illo iure antiquo non licet recedere per statutum alicuius Religionis particularis.

5 Vltimo circa illud quod in particulari citaui ex Azorio dicente, posse quem suum suffragium scripto mittere obsignato, vt dixi *num.* 1. poterit quis dubitare an sit contra ius commune suffragium dari ab absente per scriptum? Credo id non esse contra iuris substātiam, & si alicubi intentaretur valeret. Nam tale votum missum ab habente votum, & absente, datum per scriptum, habet omnia requisita veri suffragij, si constet vere mitti ab illo absente, qui habet ius dandi suffragium. Probo primo, quia votum dari in scripto non contradicit iuri: imo est consonum iuri, videlicet Tridentini, iubentis vt vota dentur secreto, id est, per schedulas scriptas, & obsignatas. Secundo hoc ipsum seruatur in praxi in Congregatione Sancti Ioannis Euangelistæ in Portugallia. In qua laudabiliter omnes, ac singuli Religiosi cuiusque Conuentus, tempore capituli mittunt singuli ad capitulum sua suffragia obsignata pro eligendo Generali eiusdem Congregationis: & sic absentes mittunt sua vota per scriptum ad capitu-

capitulum, & valide hoc faciunt, quia non est contra ius,nec præter ius, sed iuri consonum. Tertio adhuc datur huius rei vestigium in Ordine Minorum,in quo practicatur, quod tempore quo recipienda sunt vota ad Nouitij professionem,si aliquis Religiosus ante vo. torum receptionem foras exit, per multos dies extra Conuentum moraturus,suum suffragium pro Nouitio recipiendo,vel excludendo relinquit scriptum, & obsignatum, & sic dat suffragium per scriptum in absentia.Et licet hoc non sit vere dare suffragium in electione, quia Nouitium recipere per vota non est electio, nec eligere Canonice: habet tamen multam similitudinem cum electione. Et hæc omnia licet non sint in vsu vbique, poterunt tamen prodesse alicubi.

CASVS II.

De quodam legato relicto cuidam puero sub conditione si foret Clericus, & ille factus est Religiosus.

QVædam mulier vidua fuit in baptismo susceptrix, seu mater spiritualis cuiusdam pueri nomine Bartholomei. Hæc erga puerum bene affecta, per mortem fecit testamentum in quo disposuit,vt ex bonis suis separarentur quingenta scuta, ex quibus emeretur proprietas immobilis, quæ daretur dicto puero Bartholomeo pro dote ad ordines sacros assumendos, & diceret primam Missam nouam pro ipsa testatrice Matre spirituali. Addidit in testamento, quod si puer moreretur, antequam Missam nouam diceret,

ceret, prædictum legatum caperet quædam illius soror pro dote matrimonij. Prædictus puer Bartholomeus antequam sacros ordines reciperet,ingressus est certam Religionem approbatam, & in illa professus est pro statu sacerdotum illius ordinis, ita vt absque dubio futurus sit sacerdos:& in ista Religione est consuetudo recepta, quod Religiosus celebrans primam Missam semper scientibus Prælatis, & tacentibus illã applicat pro quocumq; vult, viuo, vel mortuo. Ante professionem prædictus Bartholomeus testamentum fecit, in quo prædictum legatum relictum sibi à matre spirituali, legauit, ac reliquit matri carnali ipsius profitentis, non faciens mentionem sororis, quam testatrix substituerat in testamento si ipse clericus non foret: imo sororem substitutam à testatrice exclusit.

Quæsitum fuit an prædictum testamentum validum fuerit, non impleta conditione, quod ipse clericus sæcularis non fuerit; & viso quod sororem substitutam à testatrice excluserit.

1 Pro parte negatiua, quod testamentum fuerit nullum, nec potuerit legatum matri relinquere, arguitur primo: Quia conditio testatricis in testamento apposita non fuit impleta, videlicet vt sit clericus: hic vero iam non est Clericus, nec potest esse Clericus in significatione propria, & communi, qua Clericum solum dicimus Clericum sæcularem: verba autem testatoris sunt accipienda in significatione propria, & vsitata, non translatitia, vt Doctores communiter dicunt: aliàs darentur mille inconuenientia; constat autem intentionem testatricis fuisse vt puer esset Clericus sæcularis, non Religiosus, nam legatum illi reliquit pro patrimonio ad ordines recipiendos: Iam vero Religiosi non indigent patrimonio ad ordines recipiendos, vt constat.

constat. Non impleta vero conditione, & intentione testatoris, legatarius non assequitur legatum, vt patet ex. l. *in condition. ff. de condit. & demonstrat.* Et cap. *cum esses. de testam.* Secundo probatur, quia iste professus numquam habuit possessionem istius legati, cum esset filiusfamilias: ergo non poterat dare per testamentum illud quod non possederat. Et confirmatur quia hoc legatum huic puero factum est peculium aduentitium vt patet: At filiusfamilias non potest testari de peculio aduentitio, vt doctores communiter docent, Syluest. *ver.* peculium 1. *quæst.* 3. & Lessius *tom. de Iust. lib.* 2. *cap.* 4. *dubio* 3. *num.* 11. probatur tertio, quod non potuerit de illo testari: nam testatrix Mater spiritualis substituit illi sororem suam tamquam legatariam, vt legatum caperet in casu, quod ille Clericus non esset, & ideo cum ille Clericus non fuerit, nec esse possit non potest priuare sororem substitutam in testamento contra expressam voluntatem testatricis. Quarto probatur, quia dato quod esset verus Clericus sæcularis non poterat donare, vel alienare prædictum legatum sibi relictum pro dote, & patrimonio ad ordines recipiendos, prohibente hoc expresse Concil. Trident. *sess.* 21. *cap.* 2. *de reform.*

2 His non obstantibus credo prædictum Bartholomeum per ingressum, & professionem Religionis non amisisse legatum prædictum, ac proinde de illo potuisse disponere per testamentum. Pro cuius confirmatione, suppono huiusmodi legatum factum huic puero Bartholomeo, non fuisse conditionale pure loquendo, nec relictum sub conditione: quia in illo testatrix non fuit vsa verbo sonante conditionem, quale esset si diceret in legato: relinquo sub conditione, vel relinquo dummodo sit Clericus, & similia: sed fuit legatum modale:

dale:relictum sub hoc verbo, *vt*, videlicet vt sit Clericus, vel vt ordines recipiat. Et hoc modo explicant omnes Doctores legatum conditionale, vel modale: maxime Syluest.*ver.*conditio *quaest.*2.Et Reginald.*tom.* 2.*sua sum.lib.*25.*num.*55.*&* 56.& iuxta Syluest. & Reginaldum citatis locis,modus adiectus contractui non suspendit contractum, etiamsi modus non impleatur: sed statim res donata sub modo debetur,statimque peti potest. Idem tenet Vega Minimus *in sum. Morali maioris impressionis, verbo* Mandas,*casu* 5. pro quo citat ibi vnam legem iuris ciuilis, Medinam, Armillam, Syluestr. Tabienam, & dicit esse communem Doctorum.Quod non habet legatum conditionale,quia non acquiritur si conditio non impletur. Sed pro hoc vide amplius *in casu* 3.*sequenti*,*num.*3.*& seq.*

3 Secundo suppono esse communem opinionem Iuristarum vtriusque iuris, quod legatum relictum certæ personæ sub conditione si nupserit, si liberos susceperit, & similibus, quæ se non compatiuntur cum ingressu Religionis,habentur pro non adiectis, & illis conditionibus non obstantibus, legatarius ingrediens, & profitens Religionem acquirit tale legatum, sicut disponit textus expressus in Authét.*de sanctis Episcopis col.*9.vltra alios textus, qui conditi sunt quoad hoc, in fauorem Religionis. Videat ad hoc qui voluerit, inter alios fuse, & clare Rodrig. *tom.* 2.*qq. quaest.* 127.*art.* 1. cum multis ibi citatis, & Ludouicum de Beja in *Respons.Moral.casu* 44.*à fol.*34.& *casu* 66.*à fol.*130.*pag.*2. *& seqq.* Quod adeo verum est: vt licet testator in suo testamento dixerit;lego Ioanni mille aureos dummodo Religionem vllam non ingrediatur: Tali conditione non obstante, Ioannes intrans Religionem acquirit legatum: quia iuxta citatam Authenticam talis conditio

ditio reiicitur in fauorem Religionis, eo quod impediat homines à prosequendo maiori bono. Tractat hoc punctum, & probat late Comitolus *in suis Respons. moral. lib. 7. q. 7. à num.* 5. & pro se citat Bartolum, Baldum, Ostiens. Ioan. Andr. Abbatem, Aretinum, Felinum, qui sunt præcipui Doctores vtriusque iuris, & multos alios.

4 Tertio suppono vt certum, quod Nouitius etiamsi habeat patrem, possit condere testamentum de bonis castrensibus, vel quasi castrensibus, vel de legitima patris defuncti, vel matris defunctæ, sicut experientia quotidiana docet in Religionibus vbi professi etiam viuente patre, vel matre condunt validum testamentum de proxime dictis bonis, vel de similibus modo in sequentibus explicando.

5 Hoc posito probatur conclusio supraposita, quod scilicet iste professus legatum non amiserit, & quod de illo testari potuerit: nam legatum istud fuit modale, vt supra ostendimus, & statim vt mater spiritualis est mortua, debebatur puero, illiusque statim dominium acquisiuit, cumque illius haberet dominium & proprietatem tempore professionis, potuit de illo testari de licentia patris, vt clarius dicam in solutione secundi argumenti: Nec amisit legatum eo quod factus sit Monachus, vt patet ex dictis in *num.* 3. & clarius constabit ex solutione primi argumenti. Et quoniam principalis probatio conclusionis pendet ex dicendis in propositis argumentis soluendis, ideo propositam conclusionem non amplius confirmo.

6 Ad primum igitur argumentum respondeo primo, concesso antecedente, negando consequentiam: id est, concedo, vel suppono, quod professus faciens professionem, contradixit voluntati testatricis, vel illam

iam non impleuit, dico quod hoc non obstante acquisiuit legatum, quia licet testatrix illud illi reliquisset cum clara conditione vt esset Clericus (quod non fecit, sed sub modo vt diximus *num.* 2.) profitens Religionem, legatum non amisit: quia quamuis voluntas testatoris implenda sit, non tamen est implenda quando legi contradicit, sed per legem debet regulari, vt patet in praxi quotidiana; quia lex potest in certis casibus coarctare, & assignare modum testandi. Cum igitur illa lex Authenticæ citatæ, & aliæ leges disponant quod legatum relictum certæ personæ acquiratur ab illa etiamsi Religionem ingrediatur, & etiamsi legatum non se compatiatur cum statu Religioso, sequitur, quod licet voluntas testatricis alia fuerit (sed non fuit vt dicam) adhuc iste professus legatum acquiret ex mãdato, & dispositione legis: & quod possit lex, seu legislator hoc facere, arctare scilicet, vel limitare voluntatem testatoris pro bono communi, patet ex praxi, & in mille exemplis legum, disponentium, quod testamentum taliter, vel taliter factum, non valeat, idque pro bono communi, vt diximus. In hoc vero casu id cernitur: nam dicta lex decernens vt legatum repugnans Religioso statui, non perdatur per ingressum Religionis, attendit ad bonum commune, videlicet ne homines deterreantur, & reuocentur à vita religiosa, quod est maius bonum, quam vita sæcularis: & proinde illa voluntas testatricis, si illam haberet, non est implenda, cum contrarietur prædictæ legi. Sic soluunt hoc argumentum Rodriguez, Comitolus, Beja, locis citatis. Addit Rodriguez, quod licet in hoc voluntas testatoris non impleatur, non fit illi iniuria, quia bonum commune præponderat bono particulari: fauor autem Religionis quem dicta lex intendit, præponde-

rat voluntati particulari illius testatricis, vt esset clericus sæcularis, cum melius sit esse clericum Religiosum, quam esse clericum sæcularem.

7 Obiicis tamen contra hanc primam solutionem hoc modo. Illa lex facta est in fauorem Religionum vt videlicet Religiones possent habere hæreditates, & legata, & vt hæc bona non amitterẽt propter testamẽta disponentia contrariũ, seu per modum quo homines deterrentur ab ingressu Religionis: sed iste professus fuit in Ordine Fratrum Minorum, qui est incapax cuiuscumque hæreditatis, vt patet: ergo in istius ingressu seu professione, non habet locum Authentica citata. Ad hanc obiectionem respondeo, prædictam legem Authenticæ non fuisse factam ad illum fauorem, vt Religiones non amitterent bona ingredientium, seu vt Religiones possent habere hæreditates, & legata, qui finis terrestris est, & tam pia lege indignus. Finis ergo prædictæ legis altior fuit, & ad bonum spirituale directus, vt videlicet homines non impedirentur à prosequendo statu animæ perfectiori, qualis est Religiosus status: vnde directe est fauor personarum ingredi volentium Religionem pro saluatione animarum, ne onerentur per legatum conditionale impediens talem ingressum. Timor enim amittendi tale legatum habens conditionem impeditiuam Religionis intrandæ, deterreret legatarium à tali ingressu: & proinde lex illa ad bonum commune volentium intrare Religionem, annullauit omnes conditiones similes appositas, & impeditiuas. Sic soluunt argumentum supra citati Doctores, maxime Comitolus *cit. quæst. num.* 7. Adde quod ingressus iste in Ordinem Minorum non obstat, licet Ordo ipse sit incapax hæreditatis adeundæ: posset enim iste professus illa incapacitate non obstante,

obstante, facere testamentum, & illud legatum sibi relictum, per testamentum etiam relinquere ipsi Conuentui Fratrum Minorum per modum eleemosinæ, cum talis eleemosinæ non sit incapax, vt satis patet ex cap. *Exijt. de verbor. signif. in 6.*

8 Secundò soluitur idem primum argumentum, dicendo, quod per professionem monasticam illius professi, non fuit frustrata, vel impugnata intentio testatricis, vt iste esset clericus, & pro ipsius anima diceret primam missam: cum enim intentio testatricis fuerit, vt pro ipsius anima diceret primam missam, hanc intentionem potest implere iste professus in ista Religione in qua debet esse sacerdos, & in qua omnes sacerdotes primam missam dicunt pro quocunque voluerint, vt est res certissima: & præterea prædictam primam missam dicet pro testatrice, in meliori statu cæteris paribus, videlicet in statu Religioso, qui cæteris paribus est status perfectior, quam status sacerdotij sæcularis. Et potest tunc fieri argumentum à contrario sensu. Est axioma commune, quòd cessante fine legis cessat lex, vt habetur in l. *adigere. ff. de iur. patr.* Ergo à contrario sensu impleto fine legis impletur lex: at finis istius testatricis fuit, vt Bartholomeus cui reliquit legatum, primam missam pro ipsa celebraret: & hanc intentionem, seu finem potest etiam hodie implere in statu Religioso, vt patet: ergo per professionem monasticam non contradixit intentioni testatricis, nec proinde ipsius legatum amisit. Et confirmatur, quia existens Religiosus, & sacerdos in rigore loquendo factus est Clericus, etiam in vsu istius vocabuli Clerici, ut ex vi regulæ S.P.N. Francisci, qui *cap. 3. sue Re*ligiosos choro inseruientes, vocat Clericos absolute, dicens, Clerici faciant diuinum officium. Et in suo te-

ſtamento P. N. Franciſcus loquens de ſuo ſocio fratre Sacerdote, ait: Semper volo habere Clericum, qui mihi faciat officium. Et Concil. Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.* 16. *de Regul.* patres Religionis ſocietatis Ieſu, vocat Clericos ſocietatis Ieſu. Et adhuc confirmatur ex Panorm. ſuper cap. 1. *ne Clerici, vel Monachi num.* 7. vbi dicit, quod nomine Clerici intelliguntur etiam Monachi in fauorabilibus, non vero in odioſis. Vide etiam eundem Panorm. in cap. *de Monialibus de ſentent. excom. num.* 2. & materia iſtius legati eſt fauor, vt patet; ergo per Clericum poteſt, ac debet intelligi etiam Religioſus ſacerdos. Confirmatur etiam quod mens teſtatricis volentis primam Miſſam pro ſe dici, non ſit defraudata per profeſſionem iſtius qui primam Miſſam pro illa poteſt celebrare: confirmatur hoc inquam ex cap. *intelligentia. de verb. ſignif.* vbi dicitur: *Quod intelligentia dictorum ex cauſis eſt aſſumenda dicendi: quia non ſermoni res, ſed rei eſt ſermo ſubiectus.* Sic ibi. Vbi vides quod intelligentia cuiuſque dicti eſt coniicienda ex cauſis, ob quas illud fuit dictum: cum ergo iſtud legatum, vel verba quibus relictum fuit, fuerint dicta, & appoſita ob hanc cauſam, vt teſtatrix habet pro anima ſua primam Miſſam iſtius ſacerdotis, & hæc cauſa poſſit hodie impleri, & effectum ſortiri, dicendum omnino videtur, quod mens teſtatricis per iſtam profeſſionem fuit impleta, non vero fraudata. Videantur etiam ad hoc, quæ dicit gloſſa ad citatum cap. *intelligentia. verb.* ex cauſis.

9 Ad ſecundum argumentum dico quod licet iſte te[illegible]ſus nondum haberet actu dominium iſtius legati, ver[illegible]ualem poſſeſſionem illius eo quod eſſet filiusfamilias, adhuc tamen poterat de illo teſtari, quia poteſt quis teſtari de re ad quam habet ius proximum,

&

& clarum, licet illius non habeat dominium, vt praxis quotidiana obseruat. Et tenet in terminis Lessius *tom. de iust. lib. 2. dubio 2. num.* 11. & praxis obseruat: multi enim testantur, & tanquam legatum relinquunt id quod Rex illis debet pro seruitiis Regi factis in nauigationibus, bellis, & similibus obsequiis: & illa quæ Rex pro seruitiis daturus est nondum habent in dominio, vel possessióne, sed solnm habent ius ad illa, & de hoc iure testantur quotidie. Et filius moriens si habet ætatem requisitam potest testari de legitima sibi relicta à matre defuncta, cuius tamen legitimæ non habebat dominium, vel possessionem, eo quod esset filiusfamilias. Et confirmatur exemplo in electionibus. Nam electus ad aliquod officium, vel beneficium, antequam confirmetur non habet possessionem illius vt patet: sed solum habet ius ad rem, vt possit confirmationem petere, & pro illo litigare. Et tamen potest renunciare iuri quod habet ad tale beneficium, quæ renunciatio est quædam donatio. Secundo respondetur ad idem secundum argumentum, negando quod iste professus non habuerit dominium istius legati aduentitij, imo dico quod statim à morte testatricis habuit dominium istius legati, licet pater haberet vsumfructum, eo quod ille esset filiusfamilias. Et quod filiusfamilias statim acquirat dominium legati aduentitij viuente patre tenent Syluester *citato ver.* periculum *quæst.* 3. & Azor *tom.* 2. *lib.* 2. *ca.* 22. §. in peculio *col.* 194. & alij ab his citati, & est opinio communis.

10 Ad confirmationem istius secundi argumenti qua dicitur filiumfamilias non posse testari de peculio aduentitio, quale hoc fuit, omissis aliis solutionibus: Respondeo id intelligi, non posse de illo testari patre inuito, seu absque patris licentia: poterit autem si pater

licentiam concedat. At in hoc casu pater dedit licentiam, imo suasit filio vt sic testaretur in fauorem vxoris propriæ, & matris ipsius profitentis. Potuit autem pater dare hanc licentiam filio renuncians iuri quod habebat ad vsumfructum, vel dominium talis legati. Vidi ego meis oculis huius rei exemplum in quadam Moniali meæ Prouinciæ, quæ ante professionem carens patre & matre, habensque multa bona temporalia de quibus posset testari, habebat tamen quandam Auiam in Germania, quæ de iure futura erat hæres Nouitiæ, scripsit Nouitia ad Auiam petens licentiam libere testandi. Auia misit illi renunciationem hæreditatis, & liberam licentiam testandi sigillo Imperatoris munitam; testata est Nouitia, & omnia bona sua monasterio suo reliquit. Secundo respondetur ad eandem confirmationem, quod filius non potest testari de peculio aduentitio, quandiu est sub potestate patris, vt ait Lessius citatus in eodem argumento, *& lib. eodem cap. 4. dubio 3. num. 9. & 10.* at filius per ingressum Religionis, & per professionem liberatur à patria potestate, vt est communis Doctorum sententia, pro quo citat multa, & multos Sanchez *2. tom. Decalog. lib. 5. cap. 5. num. 29.*

11 Ad tertium argumentum dico, potuisse hunc professum testari de isto legato, non obstante quod testatrix substituit illi sororem, vt legatum caperet in casu quod non esset Clericus. Ad clausulam enim Clerici iam respondimus, non esse causam amittendi legatum. Quod vero attinet in particulari ad substitutionem factam in sorore: dico talem substitutionem non impedire. Probo primo ex verbis ipsius testatricis, quæ in testamento sic sororem substituit: *Si Bartholomeus mortuus fuerit antequam Missam dicat, capiet hoc legatum soror*

soror illius. At constat quod iste Bartholomeus nondum est mortuus,& adhuc debet missam dicere: ergo illius soror non habet ius ad tale legatum. Secundo dico, quod illa substitutio sororis euanuit, & extincta est per ingressum Religionis, & professionem fratris sui Bartholomei. Est auctor istius doctrinæ Nauarrus *lib. 3. consilior. tit. de testam. consil. 9.* vbi ait, quod quidam iuuenis, quem quidam consanguineus hæredem instituit, & per illius mortem eidem substituit certas puellas,& prædictus iuuenis intrauit Religionem, & bona sua in professione tradidit Religioni: ait Nauarrus, quod per istam professionem, & donationem exclusit puellas substitutas. Et licet iste professus hoc legatum non dederit Religioni, dedit illud per testamentum validum,& pro causa pia: sicut enim si daret Religioni excluderet sororem substitutam; ita videtur quod illam potuerit excludere dans illud propriæ matri,quę est causa valde pia, maxime cum etiam in extinctione huius substitutionis per professum in Religione interueniat etiam fauor Religionis.. Facit etiam omnino ad hoc quod tradit Rodriguez *tom. 2. qq. Reg. quæst. 77. art. 4.* in cuius articuli titulo inquirens an certa substitutio euanescat per ingressum Religionis, respondet *eodem art. 4.* §. aut non constat, dicens: quod si non constat de expressâ mente testatoris, quod voluerit excludere monasterium, tunc euanescit substitutio: & ait cum Bartolo, quod leges videntur velle extinguere hanc substitutionem in fauorem Religionis, id est in fauorem intrantium Religiones, ne scilicet deterriti eo quod viderent eorum bona deuentura ad substitutum si ipsi fierent Religiosi, desisterent ab ingressu Religionis,& impedirentur à vita contemplatiua, quæ est melior quam sæcularis actiua. Id vero quod ait Rodrig.

citat. §. Aut non constat, satis habet locum in hoc nostro casu: non enim constat de expressa mente testatricis, quod voluerit excludere Bartholomeum à capiendo legato, & disponendo de illo per professionem cum qua futurus erat Clericus, & sacerdos primam missam pro ipsa celebraturus in statu perfectiori, quã sit Clericus sæcularis. Facit denique quod Frater Ludouicus de Beja *part.* 1. *Respons. Moral. casu* 36. *quæst.* Vtrum dos, seu legatum relictum alicui si nupserit, &c. à *fol.* 130. *part.* 2. *& seqq.* absolute, & sine distinctione, ait substitutiones omnes, seu conditiones omnes, quæ præbent impedimentum maioris boni, vel retrahunt à vita contemplatiua eligenda, reprobari, & pro non adiectis haberi. Sic ille habet *cit. loco fol.* 131. *concl.* 1. *in princip.* Vbi citat l. *Titia si nupserit. de condit. & demonst. appositis.* vbi legatum si non nupserit, habetur pro non adiecta conditione, & acquiritur legatum ab ingrediente Religionem, in fauorem Religionis; & multa alia congerit vsque ad *fol.* 132. ad hoc intentum. Inter quæ adducit l. *sunt personæ ff. de Relig. & sump. funer.* & cap. fin. *de sentent. & re iud.* vbi dicitur, quod in dubio fauendum est Religioni; & omnia quæ ibi dicit vsque ad finem illius quæstionis, citans multa, inseruiunt ad præsens intentum.

12 Ad quartum argumentum dico, quod licet hoc legatum relictum fuerit ad ordines sacros suscipiendos, hoc tamen intentum non est sortitum effectum, quia non debet ordinari ad titulum illius patrimonij, sed ad titulum Religionis: & sic istud legatum est solutum ab illo vinculo nè possit alienari, maxime quia Bartholomeus effectus Religiosus sacerdos habet aliũde vnde viuat, idest ex titulo Religionis. Adde, quod si iste Bartholomeus esset Clericus sæcularis sine ingressu

ſu Religionis, & aliàs haberet bona temporalia vnde commode ſuſtentaretur, poſſet alienare prædictum legatum ad cuius titulum fuit ordinatus. Probat hoc Barboza *in ſuis remiſſionibus ad Tridentinum citato cap. 2. de reform. num.* 21. Et ratio clara ita dictat. Nam Tridentinum ea de cauſa prohibuit Clericis alienare patrimonium ad cuius titulum ſunt ordinati, ne poſtea cogantur mendicare, vel miſere viuere non habentes vnde viuant: ergo ſi habuerint ſufficienter vnde viuant poterunt alienare, quia ceſſante fine legis, ceſſat lex cap. *cum ceſſante. de appellat.*

CASVS III.

De quadam donatione facta vni Conuentui de certa poſſeſſione immobili.

QVidam vir, & vxor nobiliſſimi habentes hortum paruulum, & certas domos humiles ad latus cuiuſdam Conuentus D. P. Franciſci, cum eſſent illius deuotiſſimi, & filios non haberent, & viderent in Conuentu non eſſe commodum locum pro curandis infirmis, moti pietate, ac deuotione, vterque ſimul vnanimes in capitulo eiuſdem Conuentus (erat enim ante Concilium Trident.) præſentibus omnibus fratribus, Notario publico, & licentia Regis, fecerunt ambo ſequentem donationem Conuentui de prædicto horto, & domibus poſitis ad latus Conuentus: In qua donatione poſtquam dixerunt ſe hortum, & domos donare in perpetuum poſt ipſorum mortem: manente vſufructu in vita apud donatores, ſubduntur hæc verba in

donatione à Rege confirmata: *Et hoc cum tali intellectu & intentione, quod vbi primum ille donator mortuus fuerit, claudentur portæ domorum patentes ad plateam publicam, & fiet in dictis domibus valetudinarium pro curandis Fratribus (vulgò enfermaria) ad consolationem Fratrum, eo quod valetudinarium quod modo habent, sit angustum; & vt euitentur hospitalitates sæcularium in dictis domibus Conuentui vicinis.* Hactenus sunt verba donationis, cum aliis quæ forte postea citabuntur. Mortuis ambobus donatoribus, Fratres sumpta possessione, portas domus versus plateam clauserunt, horto, ac domibus vsi sunt habentes possessionem horti, & domorum cum porta communi è Conuentu ad illum hortum, ac domos, sicut hodie extat manifestum vestigium. Transacto aliquo tempore, Fratres non ædificarunt valetudinarium in prædictis domibus, vel propter penuriam pecuniæ, vel maioris obseruantiæ causa, & fecerunt valetudinarium in alio loco Conuentus antiqui remotiore à platea. Hæredes donatorum litem mouerunt Conuentui, dicentes donatas domos amisisse, eo quod cõditionem non impleuerint à donatore appositam, vt videlicet ibi ædificaretur valetudinarium. Sententia lata est per iudicem sæcularem contra fratres, illisque ademptus est hortus, ac domus donatæ. Conuentus semper gemuit, sed præ inopia causam statim non est prosecutus. Post annos tandem fere sexaginta voluit recuperare hortum, ac domos sibi donatas.

Quæruntur potissimum duo. Primo: an prædicti Fratres hortum, & domus amiserint eo quod valetudinarium in illis domibus non ædificauerint. Secundo an post sexaginta annos à lata contra se sententia possint litem mouere pro restitutione in integrum sibi facienda. Et quoniam dicenda pro isto casu possunt iu-

uare

tuare ad alia multa dubia quotidiana soluenda pro legatis,ac donationibus quæ fiunt Religiosis,non piguit laborem præsentem assumere.

1 Antequam respondeam ad principalia quæsita, præmitto, quod errauit iste Conuentus, & illius Fratres, si pro hac lite responderunt coram iudice sæculari,(sicut suspicor mihi dictum fuisse) si enim coram illo responderunt,errauerunt, quia in causa possessionis Conuentus,neque illi,neque Syndicus Conuentus Minorum poterat respondere nisi coram suo conseruatore. Est expressa concessio Clementis VII. facta Fratribus Minoribus *in compendio*, *verbo* procurator, seu Syndicus Minorum.§.vltimo, vbi Papa sic concedit Syndico:*Non nisi coram iudicibus conseruatoribus domorum illarum, quarum ipsi Syndici, & Procuratores fuerint,de iustitia respondere teneantur.* Sic ibi. Idem postea concessit amplius Gregorius XIII. Patribus Societatis Iesu in Bulla illis concessa circa creationem conseruatoris, qui illos deffendat, quam transcribit Rodrig.*in suo Bullario à fol.*1148.*& seqq.*vbi multa illis circa hoc concedit, vt possint illos tueri in rebus possessis, iuribus,& similibus. Et præterea praxis est antiqua in omni tribunali,quod Actor sequi debet forum rei. Cum ergo Fratres in hac lite fuerint rei, & possessione spoliati,hæredes litem mouentes super possessorio, litem debebant mouere coram conseruatore Ordinis, qui est iudex Apostolicus prædictorum Fratrum; non vero coram iudice sæculari. Quin addo, quod si coram iudice sæculari lis fuit agitata (sicut credo) erit causa principalis ad annullandam sententiam quouis tempore:quia sententia data à iudice incompetenti, nulla est: vt potest videri in toto titulo de foro competenti.

2 Quamuis ergo in casu præcedente aliqua dixerimus

mus ſpectantia ad donationem conditionalem , vel modalem,ibi tamen in rigore agebatur de legato relicto per mortem , hic vero proprie agitur de donatione,quæ fuit fundamentum totum iſtius litigij. Et ideo paulo fuſius declarandum eſt quod ſit donatio modalis,& conditionalis. Et id quod dicam deſumpſi præcipue ex Sylueſt.*ver.*conditio *quæſt.*3.&Molina 2.*tract. de iuſt.diſput.*208.Sanchez *lib.*3.*de Matrim.diſput.*33. Reginaldo *tom.*2.*lib.*25.*num.* 57.*& ſeqq.*& aliis.

3 Suppono ergo primo ex citatis Doctoribus, quod contrahentes in ſuis contractibus,vel donationibus ad maiorem firmitatem,vel claritatem vtuntur præcipue duobus verbis,vel clauſulis, vna vocatur conditio , & alia vocatur modus.Prima,quæ eſt conditio , in latino idiomate , ſolet communiter exprimi per hæc verba. *Si dummodo,ſub conditione,*vel per aliam æquiualentem vocem:v.g. *Cum,vbi primum , quandocumque.* Quod in noſtra lingua Luſitana fiet cum quis dixerit. *Dou , ou deixo à Pedro tal cauſa,ſe fizer tal : ou ; com tanto que faça tal , ou com condiçaon que faça tal , ou quando fizel tal, ou, tanto que fizer tal , ou , como fizer tal.* Et iſta conditio appoſita donationi , vel contractui de ordinario taliter obligat,vt ſi conditio non interuenerit , non valet donatio,legatum,vel contractus.Dixi de ordinario , quia aliquando conditio non obligat, ſi videlicet eſt turpis, vel impoſſibilis, vt diſputatur in materia de Matrimonio.Hinc iam bene aduerte, quod in donatione ſupra poſita in principio , de qua eſt quæſtio nullum omnino verbum ponitur, quod ſonet cõditionem aliquam. Secunda clauſula , ſeu particula , quæ ſolet apponi in donationibus,legatis, vel contractibus , dicitur , Modus , qui non eſt conditio contractus , ſed eſt modus quo debet fieri , vel ad quem debet fieri: & ſolet in latino

tino sermone explicari per hanc particulam, *Vt, Dummodo, Pro nam.* Quod Lusitanè sic explicabitur, *Dou, ou deixo isto à Pedro para o dar aos pobres, para os pobres, porque o dè aos pobres, ou darà aos pobres.* Et sic iste modus appositus contractui, vel donationi, non habet tantam vim sicut conditio apposita, de qua supra, neque ex illius deffectu contractus, vel donatio annullatur. Et licet aliquando modus sumatur pro conditione, id fit rarissime: & communiter standum est distinctioni traditæ proxime in hoc *num.* 3. & hæc omnia tradunt fusius Doctores supra citati.

4 Secundo præmitto ex Molina citat. disp. §. vt autē, & ex Reginaldo citato loco, quod tribus modis potest donator, vel testator in donatione, vel in testamento, apponere clausulam, vel particulam, quæ dicitur Modus. Primus est dando consilium, & inuitando: veluti si diceret; dono tibi librum, vt illum legas; hanc do pecuniam, vt bona opera cum illa facias, &c. In quibus duobus modis dat illi consilium, vel motiuum, sed non imponit obligationem. Secundus modus vtendi hac clausula, est, quādo cum modo isto assignato, non solum illi dat consilium, sed imponit illi obligationem vt faciat cum consilio: sed non imponit illi pœnam, quod deficiente illo modo erit donatio nulla: ad hoc enim pœnam non imponit, nec verba æquiualentia pœnæ, quibus innuat velle se vt aliàs donatio, vel legatum non valeant. Tertius modus est, quando testator, vel donator, vtuntur verbo sonante pœnam, vel imponunt onus tali modo, vt tali modo non interueniente, velit donationem, vel legatum non valere. Veluti si diceret: do centum Petro, vt ille det Francisco, cui illa centum debeo. Tunc enim tenetur Petrus dare Francisco, aliàs legatum, vel donatio non valerent: ita

vt si

vt si non reddat Francisco, illa debeat in conscientia: nam ex verbis donantis clare colligitur, voluisse, quod aliter donatio non valeret. Et sic dicũt Doctores, quod ex verbis, & intentione dantis, vel testatoris, debet colligi quando modus obliget, vel vt consilium tantum, vel vt onus tantum, sed non ita vt perdatur legatum, vel donatio: vel denique si ita obliget modus, vt eo deficiente sit legatum, vel donatio nulla. Et omnes dicunt, quod modus 1. & 2. modo explicatis, si non seruetur, non perditur legatum, vel res donata: sed solum quando est Modus tertio modo explicatus. Hoc supposito.

Sit prima conclusio.

5 IN donatione supra posita, de qua agitur, non interuenit conditio vlla apposita, hæc patet clare ex dictis in num. 3. verba enim ibi posita. *Cum intellectu, & intentione*, nullam conditionem apponunt, sed solam intentionem declarant, quæ intentio non obligat: nec item vtitur aliquo verbo, per quod conditio solet apponi in contractibus, vel donationibus. Non enim dicit, cum conditione, dummodo: si fiat valetudinarium: vel vbi primum fuerit factum: vel quando fuerit factum, quæ sunt verba quibus solet exprimi, vel apponi conditio in contractibus. Neque item ibi posuit pœnam Conuentui secus facienti, sicut viri prudentes facere solent (sicut iste donator erat Preses supremi Tribunalis Iustitiæ Olyssiponensis,) qui in legatis, & donationibus, quas faciunt ex deuotione, vt iste fecit, circunstantias omnes explicant ad validitatem necessarias. Et probatur clare, nam in legibus, & contractibus verba sunt accipienda in significatione propria, vsitata

&

& communi, vt dicunt omnes Iuristæ, maxime glossa in cap. *Nonnulli. ver.* vltra. *de rescript.* citans multos textus: & tradit Sanch. *lib. 6. de matrim. disp. 23. num. 3.* Cum ergo donator in donatione dicat suum intellectum, & intentionem esse, vt fiat valetudinarium; per verba, *intellectum, & intentionem*, non apposuit conditionem, sed solum declarauit intentionem. Nam verbum, *intellectus, & intentio*, non significant proprie, & communiter conditionem.

Secunda conclusio.

6 IN toto rigore, verba prædictæ donationis solum continent Modum, non conditionem donationis. Hæc clare colligitur ex illis verbis eiusdem donationis: *Cum intentione, quod vbi primum ille mortuus fuerit, fiat valetudinarium pro fratribus.* Nam ista intentio declarata per illa verba, videtur tantum esse modus donationis, & velle se donare, vt fiat valetudinarium. Est enim modus de illis quos supra *num.* 4. diximus fieri 1. & 2. modo, qui vel monent, vel consulunt vt fiat aliquid, & non imponunt onus, vel obligationem vt res fiat sub pœna annullationis legati, vel rei donatæ. Pro quo notat optime Molina citata disput. §. Habemus igitur, & Reginaldus, quod quando testator, donator, vel legislator non bene explicarunt clare suam mentem in imponendo modo, id debet colligi ex aliis verbis donationis ad arbitrium boni viri. Et hoc supposito, dico primo satis clare colligi non fuisse mentem donatoris istius imponere conditionem annullatiuam in illa donatione, siquidem in illa nihil aliud prætendit nisi obsequium Dei, & Fratrum consolationem. Constat clare ex principio, cum incipit facere

dona-

donationem, ait enim: *Quod id faciat amore Dei, & propter fructum spiritualem, qui acquiritur donando seruis Dei, propter Deum.* Et infra in eadem donatione ait, vt fiat valetudinarium in suis domibus, eo quod sint maiores, & capaciores pro consolatione Fratrum, & vt post mortem ipsius ibi non habitent sæculares, qui inquietent Conuentum. Vbi clare vides principale suũ intentum fuisse diuinum obsequium, animę suæ vtilitatem, & Fratrum consolationem. Et qui hoc solum intentum habebat, nullo modo potest credi, quod in tali donatione voluerit clausulam apponere, qua non impleta Fratres amitterent rem tam læto, deuoto, ac liberali animo donatam. Nedum etiam videtur habuisse intentionem imponendi obligationem Fratribus secundo modo ex tribus supradictis, eo quod tam deuotus erat Fratrum, & illorum consolationem prætendebat, misertus illorum inopiæ: nec vsus fuit verbis obligatoriis. Facit pro isto dicto Mol. cap. *intelligentia. de verb. signific.* vbi dicitur quod intelligentia dictorum debet colligi ex causis. Et ibidem glossa *ver.* ex causis, dicit, quod debemus recurrere ad intentionem loquentis, &c. & in ista donatione intentio donantis fuit deuota, liberalis, sancta, non oneratiua, sed consolatiua, vt patet: ergo ad illius intentionem recurrendum esset, quando verba illius forent dubia.

7 Contra istam conclusionem obiicis ex verbis donationis istius proxime citatis in num. 6. præcedenti. Ibi enim donator circa domos donatas dixit in idiomate Lusitano, *Tanto que elle morrer.* Quod latine sonat, *vbi primum.* At nos in num. 3. diximus, inter verba significantia conditionem in donationibus, hoc esse vnum, videlicet. *Vbi primum.* Ergo hæc donatio fuit conditionalis, & non modalis. Respondeo hoc non obstare,

ſtare, quia illa particula, *vbi primum*, non reſpicit rem donatam, vel onus donationis: ſed ſolum per illa verba voluit dicere, quod donatio non ſortiretur effectum quandiu ipſe viueret; nolebat enim carere illis domibus in vita propter conſolationem, ac deuotionem Fratrum, ſed dixit ſuam mentem eſſe, vt donatio non ſortiretur effectum niſi per mortem ipſius. Confirmatur, & declaratur, nam donatio iſta fuit donatio cauſa mortis, non inter viuos, vt patet ex citatis verbis donationis facientibus mentionẽ mortis. Cum ergo donatio domorũ fuerit donatiõ cauſa mortis, verba illa: *Dono domum iſtam cum intentione quod vbi primum mortuus fuero fiat valetudinarium.* Verba inquam iſta hoc ſolum volunt: Dono iſtam domum vbi primum mortuus fuero. Non vero in illis verbis impoſuit onus, conditionem, vel obligationem, vt fieret valetudinarium, vt ſatis conſtat ex iam dictis à *num.* 3. 4. 5. 6. & amplius patebit ex multis ſtatim adducendis. Poteſt hoc amplius confirmari eleganti doctrina quam tradit Sarmiento. *lib.* 2. *Selectarum cap.* 3. *num.* 5. vbi dicit hæc verba poſita in lege. *Ea conditione vt*, Non facere conditionem, ſed modum. Probat ex lege *quoniam*. Cod. *de rerum permut.* & ait quod eundem ſenſum faciunt, ac verbum hoc, *Dummodo*: quod non facit conditionem ſed modum. Regulariter loquendo Sarmientum ſequitur Sanch. *lib.* 3. *de Matrim. diſp.* 33. *num.* 2. & citat Rebuf. Tiraquel. Mol. *de primogen.* optime dicit, quod ſupra tetigimus, videlicet, quod omiſſio Modi non vitiat actum, ſed omiſſio conditionis. Si ergo hi tam graues Doctores, dicunt ea verba *ea conditione vt*, non importare conditionem; à fortiori dicendum erit, quod in iſta donatione, verba illa, *Vbi primum mortuus fuero fiat, &c.* non importabit conditionem, ſed modum, vel

T

solam declarationem temporis mortis quo incipiat actus valere, siue donatio.

8 Reuert...io nunc ad probationem eiusdem conclusionis, & explicationem eorumdem verborum, probo quod in proxime citatis verbis: *Cum intellectu & intentione.* Non est apposita conditio obligans, & annullans. Probo, quia ex illis duobus verbis, verbum, *intentione*, in significatione propria, solum significat intentionem, & desiderium, non vero obligationem, nec conditionem: cum ergo solum sit dubium de alio verbo adiuncto. *Cum intellectu.* Hoc verbum dubium explicandum est per aliud verbum clarum, videlicet *intentione*: Sic docet Nauarrus *lib. 5. consiliorum tit. de apostasia consil. vnico num.* 11. vbi docet quod quando vna copulatiua habet duo verba, vnum dubium, aliud clarum, tunc verbum dubium copulatiuæ est explicandum per aliud verbum clarum eiusdem. Et citat *l.* 1. *ff. de rebus dub.* & dat ibidem exemplum. Cum ergo copulatiua istius donationis; *dono cum intellectu, & intentione*, contineat verbum dubium, *cum intellectu*. Et verbum clarum, *& intentione*. Et istud verbum secundum non importet conditionem obligantem, sed solam intentionem, & desiderium: eodem modo explicandum erit aliud verbum dubium eiusdem copulatiuæ, vt non importet conditionem obligantem, sed modum non obligantem. Viso ergo quod donator solum habuerit intentionem, vt fieret valetudinarium, sola hæc intentio non obligat donatarium, vt si implere omittat intentionem donantis, perdat legatum, vel rem donatam. Colligitur clare ex ca. *Quod præcipitur* 14. *quæst.* 1. Et tenet Merez citatus à Sanchez *lib.* 1. *de Matrimon. disput.* 33. *num.* 28. Quod confirmatur exemplo obedientiæ subditi erga Prælatum: quantumcumq; enim subditus

ſubditus ſciat intentionem Prælati eſſe vt talis res fiat: non tenetur ſubditus illam facere, donec Prælatus illum obliget præcepto iniuncto vt faciat, vt Doctores docent communiter. Et poteſt aliis multis exemplis comprobari: maxime illo quod Theologi docẽt, quod finis præcepti non cadit ſub præcepto vt tradunt in particulari quando tractant de obſeruatione feſtorum & in ſimilibus exemplis, quæ omitto breuitatis gratia.

9 Et quamuis ex hactenus dictis ſatis videatur probatum iſtam donationem non fuiſſe conditionalem, ſed modalem, & proinde fratres non amiſiſſe rem donatam propter omiſſionem modi, pro maiori dictorum confirmatione adduco ſequentia ex Molina *citata diſput.* 208. qui fuit ex grauioribus Scriptoribus huius temporis in re Theologica morali; citata ergo diſputatione ad noſtrum intentum dicit ſequentia. Primum eſt, quod ſi teſtator, vel donator diſponat de re aliqua, & dicat quod detur Petro, & poſtquam donata fuerit, imponit obligationem, vt certum quid faciat: In tali caſu, licet apponantur verba quæ ſonent conditionem ibi non datur conditio ſed Modus. Et ratio eſt quia cõditio ſuſpendit diſpoſitionem, Modus vero illam non ſuſpendit: & ait Molina hanc eſſe communiorem opinionem. At donator in iſta donatione præcipit, vt ſtatim poſt mortem ſuam, hortus, & domus tradantur Fratribus; & poſtea dicit, quod fiat valetudinarium, & ſic non interuenit conditio ſed modus, adueniens, vel appoſitus poſt iam factam traditionẽ. Cum quo coincidit Sanchez *citata diſput. 33. lib. 3. num.* 2. dicens, illa quæ apponuntur actui iam perfecto importare modum, non conditionem. Proxime dictum tradit Molina *citata diſp.* §. iuxta diſcrimen, *& ſeqq.*

10 Secundum dictum Molinæ *citata diſp.* §. quando

autem, & duobus sequentibus ad nostrum intentum, est: quod legans, aut donans absque conditione, sed cum modo, si non apponit clausulam quod legatarius, vel donatarius contraueniens amittat rem donatam, in tali casu, licet donatarius non impleat promissum, non amittitur res donata. Et hoc clarius dicit §. Ad hunc etiam, & in speciali quando donatio est facta alicui Ecclesiæ: & ad hoc citat capit. *verum de conditionibus apposit.* At in hoc casu facta est donatio Ecclesiæ Minorum, & donator non expressit irritam fore donationem deficiente modo in illa apposito: Ergo licet defuerit modus, non est amissa res donata. Et hinc obiter soluitur alia obiectio, quæ posset fieri ex verbis istius donationis positis in fine: vbi post donationem factam, subiicit. *Et placuit Fratribus fieri valetudinarium in assignatis domibus.* Quæ verba videntur sonare quod præcesserit conditio petita ex parte donatoris, & promissionem ex parte Fratrum, fuisse acceptantium. Respondetur primo ex verbis Molinæ proxime citatis, cum dicit, etiamsi non impleatur promissum, non perdi rem donatam, si non apponatur conditio protestatiua, quod aliàs res donata amittatur. Addo illam promissionem ex parte Fratrum non indicare quod præcesserit conditio petita, & protestatiua: quia sine tali conditione sæpe homines promittunt, & pacta faciũt. Et hæc promissio, si fuit promissio, non fuit obligans, sed solum polytica, per quam fratres significarunt se acceptare libenter donationem, & rem donatam sibi esse valde gratam: quod fieri potuit sine conditione præcedente.

11 Tertium dictum Molinæ in §. Quando tamen, est, quod quando Modus appositus in donatione solum respicit vtilitatem donatarij, tunc non est petenda

cautio

cautio à donatario vel satisdatio, quod implebit modum: quia attendenda est pia affectio donantis ad donatarium. At constat ex citatis verbis in donatione positis, quod donator principaliter intendit obsequium Dei,& vtilitatem,& consolationem Fratrum, ergo licet ibi verba essent dubia (quod non sunt) intentio donatoris de consolatione,& vtilitate Fratrum solum est attendenda; nec credendum est interuenisse conditionem irritantem. Addit Mol. quod inuenta negligentia ex parte donatarij circa impletionem Modi, poterit iudex obligare donatarium,vt impleat modum. Non vero dicit quod poterit iudex priuare donatarium re donata,quia scilicet donator,stante tali deffectu donatarium non priuauit. In huius rei confirmationem facit omnino quod tradit Syluest.*ver.*alienatio, *quæst.*20. vbi optime ad totum hunc casum, tria dicit. Primum est,idem quod proxime dixi ex Molina,videlicet quod defficiente modo in donatione poterit iudex obligare ad obseruantiam modi: non vero reuocare. Secundo dicit, quod quando modus adiectus non fuit causa finalis contractus,non potest agi ad reuocationem, nisi sit dictum vt possit reuocare. Quo nihil clarius dici potuit ad nostrum intentum. Nam modus adiectus huic donationi,vt fieret valetudinarium,non fuit causa finalis donationis:sed causa finalis fuit amor Dei, & vtilitas animæ donantis, vt clare patet ex verbis donationis relatis *supra in num.6.* præterea donator non apposuit clausulam,vt deficiente modo,posset fieri reuocatio:ergo nullo modo potuit iudex prædictos Fratres priuare,seu spoliare re donata per istam donationem. Tertium quod ait Syluest.est, quod semper debet præsumi quod modus non sit causa finalis contractus:quia secundum Panorm. ibi citatum, donans Ecclesiæ sub

modo, videtur principaliter donasse propter Deum, & pro remedio suorum peccatorum: quo nihil clarius, & efficacius dici potuit ad intentum. Donator enim in hoc casu dedit expresse, & Ecclesiæ, & propter Deum, & pro salute animæ suæ vt patet ex dictis *num. 6.* quæ tria dicta probat ibi Syluest. ex multis legibus iuris ciuilis, quas ibi poteris videre.

12 Quartum quod dicit Molina *citat. disp. §. vlt.* est: quod licet donator in donatione dicat, quod illud quod donat Ecclesiæ, si non impleatur modus, & finis ibi expressus, amittatur res donata; si tamen Ecclesia iam habuit possessionem talis rei acquisitam, & postea per negligentiam Prælati talis Ecclesiæ, modus à donatore designatus non fuit impletus, in tali casu Ecclesia non amittit rem donatam. Et ratio est, quia illa res donata iam erat acquisita Ecclesiæ: Prælatus autem, licet sua negligentia possit nocere Ecclesiæ in rebus acquirendis de futuro, non tamen potest illi nocere in rebus iam acquisitis, vt tenet glossa communiter recepta *in cap. vlt. 16. quæst. 6.* & ait Molina esse opinionem communem. At in hoc casu constat, quod iste Conuentus iam per aliquod tempus acquisierat possessionem horti ac domorum: nam hactenus hodie porta apparet clausa, per quam è Conuentu fratres intrabãt, & exibant ad dictum hortum, & domos donatas: ergo quamuis per negligentiam Prælatorum ibi valetudinarium factum non fuerit, non debuit Conuentus spoliari re donata Ecclesiæ, quam iam possederat; maxime cum donatio non dicat, quod fratres priuentur horto, & domibus non facto valetudinario. Et pro hoc etiam seruit priuilegium Ioan. XXII. concessum fratribus montis Olíueti, quod citabimus infra *num. 17.* per quod concedit, quod res Conuentuum male alie-

natæ

natæ possint repeti per restitutionem in integrum.
13 Adhuc cum Molina volo coniungere dictum doctissimi Patris Lessij, qui *lib. 2. de iust. cap.* 18. *dubitat.* 16. *num.* 127. ait, quod licet in donatione finis secundarius non impleatur, si tamen subest finis principalis ob quem donatio est facta, non est irrita donatio, nisi ex circunstantiis constet aliam fuisse mentem donatoris. Et nos iam supra ostendimus ex dictis *num. 6.* finem principalem istius donatoris fuisse amorem Dei, & salutem animæ: valetudinarium vero fuisse secundarium finem, seu modum: nec ex circunstantiis vllis colligi, fuisse mentem donatoris rem donatam auferri à fratribus modo illo non impleto. Tunc subdit Lessius hoc exemplum, dicens; vt si des monasterio centum aureos sub aliquo onere, est valida donatio, etiãsi monasterium onus non præstiterit; quia non censetur ille principalis finis donationis, sed salus animæ, ob quam monasterio videtur absolute donatum, etsi cum onere: imo nec reuocari potest, nisi id additum sit in donatione, vel aliunde constet illam fuisse mentem donatoris. Hactenus ille. Idem tenet Ioãnes Medina *Cod. de restit. quæst.* 24. & dicit Lessius colligi ex cap. *verum. de condit. appositis.* Et per hęc manet conclusio probatissima ex rationibus, & auctoritate Doctorum Theologorum.
14 Vltimo adduco vnum tantum exemplum ex iure canonico positum à glossa in cap. *Non potest. de preben. & dignit. in 6.* vbi glossa in *ver.* Retinere, ponit hunc casum. Dispensauit Papa cum quodam Clerico, vt haberet duo beneficia, & in concessione Papæ dicebatur: *Dummodo in beneficio, in quo non residet, faciat canonice deseruire* (id est per Clericum à se substitutum.) Quærit glossa, si Clericus dispensatus, non posuit sub-

ſtitutum in illo beneficio, in quo non reſidet, an amiſerit beneficium ob non impletam conditionem? Reſpondet gloſſa quod non amiſit beneficium, & citat Innocentium, Hoſtienſem, Guillel. & Compoſtellanum:& in margine gloſſæ citatur Ioann. Andr. pro eadem opinione. Cauſam aſſignat gloſſa, quia illic verbum, *Dummodo*, licet de ordinario æquipolleat verbo, *Si*, & ſignificet conditionem, hîc in materia fauorabili non ſignificat conditionem, ſed ſignificat admonitionem, vt faciat, vel comminationem tantum. Et citat ibi vnum textum ciuilem, & alium iuris canonici. Quæ ambo quadrant optime caſui noſtro, in quo, imprimis materia donationis fuit fauorabilis, & ſatis pia. Et præterea donator non appoſuit donationi particulam, *Dummodo*.

15 Quinimo adhuc pro confirmatione prædictorum facit quod dictus donator in prædicta donatione iubet vt ſui ſucceſſores ſingulis annis ſoluant Conuentui certam menſuram, vel pondus ſaccari pro infirmis eiuſdem valetudinarij fabricandi, & prædictum ſaccarum, hodieque ſoluitur prædicto Conuentui: cum tamen ſaccarum relictum eſſet acceſſorium primæ donationi domorum pro valetudinario, & tamen iudex deſtruxit principale non deſtructo acceſſorio. Et hodie ſolutio illius ſaccari pro valetudinario non facto, videtur proteſtari, quod non fuit obligatio fabricandi valetudinarij, ſub pœna amiſſionis rei donatæ: aliàs amiſſa re donata, amitteretur acceſſorium ſolutionis ſaccari.

Duæ

Duæ dubitationes resultantes ex suprapositi casus resolutione.

16 Supposito, quod in conscientia prædicta donatio, seu res donata non fuerit amissa, & proinde sententia lata contra Conuentum fuerit nulla, seu iniusta, & Conuentus non appellauit, & hæredes donatoris sexaginta quinque ab hinc annis possident prædictum hortum, ac domos; quæri potest, an prædictus Conuentus possit hodie post tot annos petere restitutionem rei, quæ transiuit in rem iudicatam? Et imprimis, quod hodie non possit ista Religio repetere prædictum hortum, ac domos, licet habeat priuilegium, quod contra ipsam non præscribatur nisi spatio centum annorum (de quo statim dicetur) qui centum anni nondum præterierint; probari videtur clare ex capit. *suborta. de sentent. & re iudic.* Vbi Papa decernit valere sententiam latam contra priuilegium ostensum, vel non ostensum, si ab ea non fuit appellatum, vel supplicatum: sed ab hac sententia non fuit appellatum, vt dicitur: ergo quantumcumque Religio habeat priuilegium, non poterit hodie petere, vt sententia retractetur. Secundo probatur ex capitu. *inter monasterium.* proxime antecedente, eodem tit. Vbi Papa dicit, quod non debent lites instaurari propter noua instrumenta, & quod sibi imputent illa non ostendentes.

17 His non obstantibus, credo posse prædictum Conuentum hodie post dictos annos petere restitutionem, & retractationem prædictæ sententiæ. Ante probationem suppono primo, istum Conuentum esse Ordinis Minorum, qui gaudent sequentibus priuilegiis. Primum est concessum ab Eugenio IV. patribus D. Pauli extra muros Romæ, per quod illis conceditur ne

contra illos, vel bona ipsorum possit præscribi, nisi per spatium centum annorum: citat Rodrig. *tom. 3. qq. regul. quæst. 35. art. 2.* Secundum priuilegium est, quod concessit Ioannes XXII. Congregationi montis Olineti, de quo Rodrig. *eod. tom. 3. quæst. 56. art. 2.* dicens esse positum in compendio Cistercienfium, per quod Papa illis Religiosis concessit: *Quod si qua læsio in bonis, & vsibus monasteriorum ordinis, per quamuis cuiuscumque status, gradus, habitus, seu conditionis Ecclesiasticæ, seu sæcularis, mundanæ, vel regularis personam, etiamsi culpa Monachorum, vel Prælatorum facta fuerit, ipso iure rescinditur, neque opus est aliquam in integrum restitutionem à quoquam super eo impetrare: & hoc ius trahitur ad præterita nondum decisa, præsentia, & futura.* Hactenus Papa. Tertium priuilegium est, quod bona omnia mobilia, & immobilia, domus Conuentus, ornamenta, libri, & similia existentia in Conuentibus fratrum Minorum, sunt immediate bona sedis Apostolicæ, & Papæ iurisdictioni, ac possessioni subiecta, vt patet expresse ex cap. *Exiit. de verb. signific. in 6.* §. Ad hæc cum fratres. Et constat ex Compendio Mendicantium, *ver.* Bona. §. 9. *& seq.* Neque obstat quod Ioannes XXII abiecerit aliquo tempore à Sede Apostolica dominium immediatum supra bona Conuentuum fratrum Minorum: nam post ipsum Ioannem XXII. Alexander VI. in eodem Compendio, *ver.* Bona. §. 9. confirmauit quod decretũ erat citato cap. *Exiit.* & reassumpsit sub immediato dominio Sedis Apostolicæ omnia bona fratrum Minorum, dicens, illa ad dominium Sedis Apostolicæ pertinere. Quin & ipse Ioannes XXII. ante mortem, dictum suum retractauit, vt testatur Collector compendij ad citat. §. 9. Sunt itaque omnia bona Conuentuum fratrum Minorum ipsius Sedis Apostolicæ, illique

quoad

quoad dominium immediate subiecta.

18 Quo posito probo, nonobstante lata sententia contra Conuentum, & post tot annos, habere Conuentum restitutionem: probo primo, quia quoad præscriptionem, non fluxerunt centum anni, vt patet, & iuxta primum priuilegium Eugenij IV. citatum *num.* 17. necessarium est spatium centum annorum, vt contra prædictum Conuentum præscribatur. Et quod non obstet lata sententia, colligitur clare ex capitulo *cum venissent. de in integrum restitutione.* vbi Papa iussit restitutionem fieri Ecclesiæ læsæ propter negligentiam procuratoris, qui non allegauit, monasterium illud per priuilegium pertinere ad ius, & proprietatem Sedis Apostolicæ. At per tertium priuilegium proxime citatum, Conuentus iste pertinet quoad sua bona immediate ad proprietatem, & dominium Sedis Apostolicæ: ergo habebit restitutionem, non obstante lata sententia. Secundo idem probatur ex cap. *Auditis.* proxime sequenti eod. tit. vbi dicitur, quod si Ecclesia læsa defecit in probationibus, potest petere restitutionem in integrum, non obstante termino iuris exclusiuo. Idem habetur etiam ex toto fere illo titulo *de in integrum restitutione.* maxime cap. *ex litteris.* & cap. *coram Fœlicis.* Et denique ex capitulo ibi vltimo, vbi Papa dicit, quod propter nouas defensiones potest Ecclesiæ læsæ concedi beneficium restitutionis: quod autem monasterium, seu Ecclesia gaudeat priuilegio Minoris ad petendum beneficium restitutionis, habetur expresse in citato capitulo *Auditis. de in integrum restitut.* paulo ante finem.

19 Ad primum argumentum in oppositum adductum ex cap. *si boria.* dicendum est, quod licet ibi Papa dicat valere sententiam datam cōtra priuilegium non

ostensum

ostensum, tamen cum hoc stat, quod poterit habere remedium per restitutionem in integrum, sicut ibi dicit glossa parua in margine, citans Gofr. & vnum textum iuris ciuilis, & alium iuris canonici. Quamuis ergo iste Conuentus per priuilegium non haberet restitutionem, habet tamen illam per tot citata capita ex titulo *De restitutione in integrum*, quo beneficio restitutionis gaudet monasterium, vt supra diximus. Ad secundum ex cap. *Inter monasterium*: dicendum similiter, quod licet non posset Conuentus litem mouere ob noua instrumenta priuilegiorum; adhuc posset litem mouere ob læsionem claram datam petendo restitutionem in integrum per tot capitula citata: & quando hæc non sufficerent, facile esset impetrare nouum Rescriptum Papæ ad litem mouendam, allegando claram læsionem illatam bonis Conuentus, quæ sunt immediate subiecta ipsi Sedi Apostolicæ, vt iam superius dictum est.

CASVS IV.

De electione cuiusdam Prouincialis, quem Præses noluit confirmare.

IN quadam Religione congregato capitulo Prouinciali pro eligendo Prouinciali, antequam inciperent tractare de electione, præses capituli, iuxta legem dictæ Religionis, separauit, & assumpsit tres scrutatores, illosque iuramento exhibito obligauit, vt seruarent fidelitatem in votis numerandis, ac distribuendis, & vt seruarent secretum. Ingressi electionem, in primo scrutinio,

scrutinio, fuit electus quidam pater per maiorem partem capituli, cum suffragiis sufficientibus, vt posset confirmari. Præses capituli, noluit publicare scrutiniū, nec electum confirmare, ductus respectu, quem ille solus nouit. Imò dixit sine publicatione scrutinij, vt procederent ad secundum scrutinium. Facto secundo scrutinio data sunt suffragia alteri differenti à primo, de quo non constat quis fuerit, & an suffragia sufficiētia habuerit. Denique præcepit præses vt ad tertium scrutinium procederetur, quo facto suffragata est maior pars capituli alteri Religioso diuerso à primo, & istum vltimo electum confirmauit præses: & est hodie in possessione officij Ille pater, qui primo fuerat vere electus, rem secreto cognoscens, statim appellauit ab electionē, & grauamine sibi facto: & obtento recursu à superiore qui poterat appellationem acceptare, & dare licentiam ad prosequendam litem; mouit litem super iure quod habebat ad primā electionem: & erat res posita in tela iudicij, quando mihi proposita sunt dubia sequentia.

Primum, an illi tres patres, qui fuerunt scrutatores, si fuerint vocati ad dandum testimonium iuridice, possint iurare veritatem rei, sicut gesta fuit, non obstante quod prius iurauerint seruaturos se esse secretum.

Secundum. An dictus præses capituli posset secundum iura tacere suffragia primi, & secundi scrutinij, non publicando ipsum scrutinium, in quo primus saltem pater erat electus,

Tertium, an pater electus in primo scrutinio, & exclusus, hodie ius habeat ad prosequendam suam electionem, & petendam confirmationem officij ad quod ius acquisierat per primam electionem.

Quartum, si vltima electio, & confirmatio Prouincialis

cialis hodie possidentis fuit valida excluso primo vere electo.

Quintum, si non obstante possessione vltimo electi, eiusque confirmatione, possit amoueri ab officio, & debeat confirmari primus vere electus. Casus est valde difficilis, vt vides, maxime post possessionem adeptam. Pro tenuitate tamē ingenij mei, dicam quod sentio. Si vero dicta à me pro isto casu non inseruierint, poterunt prodesse ad alios similes casus electionum, quotidie in Religionibus contingentes.

Ad primum quæsitum.

AD primum igitur quæsitum absque dubio dicendum est quod si tres illi scrutatores producti fuerint in testes, vt deponant de re gesta, possunt, ac debent iurare absque periurio quot suffragia data fuerint illi patri excluso in primo scrutinio: Imo si necessarium fuerit, debent exprimere qualitates illorum, qui suffragati sunt; si ita necessarium fuerit ad bonum, & iustitiam supplicantis exclusi, vt quia conueniat sciri, an pro illo pars sanior fuerit suffragata. Probo primo ex capit. *cum dilectus de electione*, vbi Papa circa querelam sibi factam de quodam Archidiacono electo in Episcopum, dicentibus electoribus se nescire quinam illi suffragia sufficientia dederint ad Episcopatum, iussit vt tres scrutatores scrutinij producantur in testes: & quod, si omnes tres, vel saltem duo iurassent electum habuisse suffragia sufficientia, maneret confirmatus in Episcopatu. Vnde patet posse ac teneri scrutatores iurare de numero suffragantium pro quo suffragia data fuerint, idque non obstante secreto: iā enim in illo capite seruabatur forma capitis

capitis *quia propter. de elect.* in quo præcipitur vt tres ſcrutatores ſeruent ſecretum. Secundo probatur ex communi Doctorum opinione dicentium, quod iuramentum de ſeruando ſecreto non obligat cum præiudicio Tertij. Sic tenet Sanch. 1. *tomo Decalog. lib. 3. cap.* 17. ad finem, vbi citat Godofr. Hoſtienſem, Ioannem Andr. Syluest. Idem tenet Azor *tom. 1. lib. 11. ca. 8. quæſt.* 6. dicens eſſe communem, & ponit aliqua exempla. Sic etiam tenet Sá in *Aphor. ver. Iuramentum num.* 23. at conſtat, quod in iſto iuramento, de quo agitur, ſeruare ſecretum vergit in præiudicium Tertij, videlicet illius patris primo electi, & excluſi: ſeruato enim ibi ſecreto amittet ius ad rem, quod iam habet: ergo non tenentur ibi tres ſcrutatores ſeruare ſecretum: idque maxime verum eſt cùm pro ſe non habeat alios teſtes niſi tres illos ſcrutatores. Tertio, quia ſic eſt diffinitum in cap. *ſicut noſtris, de iure iuran.* vbi Papa decernit quod iuramentum in præiudicium communitatis, non valet: nec opus eſt vt ſit in præiudicium ſemper communitatis, ſed ſufficit quod ſit in præiudicium alicuius tertij particularis, ſicut ait Azor citato loco, & Reginald. *tom. 2. lib. 18. num.* 51. & ad hoc intentum citatur etiam cap. *quanto de iur. iurand.* Quarto probo, quia hi tres ſcrutatores non iurarunt ſe tacituros circa numerum ſuffragantium in iſto caſu quando agebatur præiudicium Tertij, imo ratio dictabat hunc caſum eſſe excipiendum: quod confirmo ex forma iuramenti illis exhibita à præſide ante primum ſcrutinium, obligauit enim illos ad ſeruandam fidelitatem quoad numeranda, & diſtribuenda ſuffragia: hoc ergo ad quod faciendum illos obligauit, hoc licite iurare poſſunt. Secretum enim quod proprie iurarunt ſe ſeruaturos fuit, vt non dicerent fullanus dedit votum fullano: ex hoc enim

enim ſcandala oriri ſolent, ſed non iurarunt ſe non dicturos quot ſuffragia data ſunt ſullano: imo iurarunt oppoſitum, videlicet ſe dicturos fideliter quot cuique patri data ſint ſuffragia in quouis ſcrutinio: & hoc ipſum eſt quod ab illis hodie petitur, vt teſtificentur, quot ſuffragia data ſint primo electo in primo ſcrutinio. Denique pro hoc videndus eſt Rodriguez *in ordine iudiciario cap. 7. concluſ.* 11. vbi citans multos, ait, quod ſi iudex iuridice teſtem interroget de aliquo iam diffamato, tenetur iſte teſtis dicere veritatem contra illum diffamatum, etiamſi ille antea iurauerit ſe illi ſemper fore ſecretum ſeruaturum: quia tunc ſeruando ſecretum lædit partem accuſantem, quæ amittit ius ſuum per illam taciturnitatem. Idem tenet Delrio *lib. 5. Magiæ ſeſſ. 5. fol.* 318. ergo cum in hoc caſu præſes iā ſit diffamatus de excluſione primi illius electi, & talis electus agat de ſua læſione, tenentur tres ſcrutatores veritatem dicere, etiam ſi iuraſſent præſidi, ſe nunquam dicturos quot ſuffragia data fuerint huic primo electo: quod tamen illi non iurarunt: imo ex vi iuramenti tenebantur primum ſcrutinium publicare, & dicere quot ſuffragia illi in eodem primo ſcrutinio data fuerint.

2 Circa id tamen quod dixi in principio iſtius numeri, debere etiam tres ſcrutatores, ſi opus fuerit, exprimere qualitates illorum, qui pro primo electo ſuffragia dederunt; obiicis Concilium Tridentinum *ſeſſ. 25. cap. 6. de Regul.* vbi dicit, quod in Regularium electionibus dentur vota ſecreto, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur: ergo hi tres ſcrutatores non poſſunt reuelare qualitates eligētium in primo ſcrutinio. Reſpondeo primo, me non dixiſſe poſſe reuelari nomina eligentium, ſed qualitates: & hæ

hæ qualitates poterunt reuelari in communi dicendo, Sanior pars suffragata fuit pro illo, nomina interim reticendo. Secundo dico, quod si necessitas postulet, possent in hoc casu nomina eligentium reuelari, sine eo quod Concilio contradiceretur, & salua validitate electionis. Probo, quia Tridentinum ibi, eo fine iubet non publicari nomina eligentium: *quo omnia recte, & sine fraude fiant*: ergo cum hic finis Tridentini cesset in hoc casu, in quo electio prima ob fraudem non fuit publicata, & ibi non sit recte factum, iuxta Canones, cessante hoc fine Tridentini, cessat illius dispositio, vt nomina non publicentur: imo oportet vt publicentur, quo omnia recte, & sine fraude fiant: quia publicando nomina, lites, & discordiæ inter Religiosos ortæ cessabunt. Et dispositio Concilij intelligitur quando electio pacifice fit, & sine fraude. Et in consequentia noto, quod licet Præses capituli, post factum primum scrutinium, iuberet ne tres illi scrutatores vnquam reuelarent, quot suffragia data fuerint illi primo patri exclusio, adhuc prædicti scrutatores non tenerentur seruare secretum, sed tenerentur dicere veritatem, quia vrgent omnia dicta in num. 1. videlicet quia est præiudicium tertij, cum omnibus ibidem dictis.

Ad secundum quæsitum.

3 AD secundum quæsitum dico, prædictum Præsidem non potuisse tacere suffragia data in primo scrutinio prædicto patri in illo electo: nec poterat procedere ad aliud scrutinium, vel electionem, sed tenebatur scrutinium, & electionem publicare, & prædictum sic electum confirmare, si alias non erat indignus. Constat hoc clare ex cap. *quia propter. de elect.*

vbi datur forma essentialis procedendi in electione, vbi Papa iubet, vt scrutatores recipientes vota, *Illa in scriptis redacta mox publicent in communi*, & ibidem glos. *verb.* Mox ait, *Incontinenti nullo actu contrario intermedio.* Et ibidem glossa, *verbo,* Sanior, ait, quod publicari statim scrutinium est de essentia electionis. Cum ergo sit hoc ius commune, & nullibi reuocatum, prædictus Præses violauit clare ius commune, non publicando statim primum scrutinium, imo interponendo actum contrarium, videlicet secundum, & tertium scrutiniū, per quæ contrariauit primæ electioni. Secundo, si Præses non publicauit primum scrutinium, ex eo quia credidit electum in illo esse indignum, & proinde electio non valeret: dato quod esset indignus, non potuit Præses illum non auditum excludere in silentio: sed debebat scrutinium publicare, & tunc contra electum formare processum, inquirens iuridice de culpis illius, ob quas illum excludebat, & reputabat indignum. Probatur, quia est de iure naturali diuino, & humano, vt nemo condemnetur nisi prius audiatur, & conuincatur: At excludere aliquem ab officio ad quod est electus, est illum condemnare in re grauissima: ergo non poterit ab illo excludi, nisi prius culpæ probentur, & audiatur. Et citatum capitulum *quia propter*, quando iubet vt scrutinium statim publicetur, non excipit, nec distinguit, dummodo per illud scrutinium dignus eligatur: sed absolute, & sine distinctione iubet, vt scrutinium statim publicetur; quando vero lex non distinguit, neque nos debemus distinguere, vt habetur in l. *Non distinguemus ff. de Recept. qui arbit.* & 2. *quæst.* 5. *cap. Consuluisti.* Si vero in electione contingat eligi indignum, tunc prouidit Ecclesia vt Præses antequam confirmet electum, faciat summariam inquisitionem

de

de vita,& ſufficientia electi vt conſtet, ſi eſt indignus, vel dignus, in quo Eccleſia ſatis innuit quod nullus electus poſſit excludi ab officio in ſilentio antequam iuridicè probetur indignus. Textus ergo principalis qui iubet,vt præſes ante confirmationem faciat inquiſitionem de vita, & ſufficientia electi eſt capitulum, *nihil eſt.de elect.*cum aliis textibus ibidem citatis à gloſſa *verbo*, examinet,per quod ſatis conſtat velle Papam vt electio ſtatim publicetur ſiue eligatur dignus, ſiue indignus: illaque publicata præſes examinet an electus ſit indignus: non vero vt excludat illum in ſecreto, illum non audiendo vt ſe deffendat: alias daretur occaſio, vt nullus præſes confirmaret niſi illum amicum quem vellet: nam electis aliis non amicis, poſſet dicere ſcrutatoribus: iſte electus non eſt dignus: non publicemus ſcrutinium,procedatur ad aliud: quod eſſet maximum inconueniens & boni communis detrimentum. Tertio facio contra hunc præſidem hoc argumentum. Si excludit illum patrem in ſilentio eo quod eſſet indignus: ergo non potuit facere vltimam tertiam electionem iſtius qui nunc poſſidet cum iſtis eiſdem electoribus qui elegerant indignum in primo ſcrutinio: nam ipſo facto quod elegerunt indignum in primo ſcrutinio, iam manſerunt priuati iure eligendi pro illa vice,vt expreſſe deffinitur in cap. *cum Vintonien. de elect.* vbi eligentes indignum priuantur iure eligendi pro illa vice, & proinde electio vltima facta per hos eoſdem electores priuatos iure eligendi fuit nulla,vt potè facta ab electoribus inhabilibus. Adde quod non eſt credibile quod primus pater electus in primo ſcrutinio,fuerit notorie indignus,ſi quidem fuit electus à maiore parte capituli in concordia: & cum non eſſet notorie indignus,neceſſe habuit præſes pro-

bare summarie suam indignitatem, vt capitulo satisfaceret, & faceret quod Canones supra citati præcipiunt. Quarto, si iste pater primo electus erat quidem dignus, sed minus dignus alio, qui ibidem dabatur dignior; neque tunc præses poterat illum excludere eo quod esset minus dignus, nam præses electionis tenetur confirmare electum, quem scit esse minus dignum aliis, dummodò aliàs non sit indignus, sed dignus. Tenet expresse Couar. *in Regula* peccatum & Azor *tom. 2. cap. 15. quæst. 2.* dicens esse communem, & citans Immol. Francum, qui addunt quid particulare pro hac opinione, quod omitto breuitatis gratia. Et confirmo, quia si præses posset excludere, & non cõfirmare aliàs dignum electum, sed minus dignum; pateret porta infinitis litibus, ac discordiis in probationibus quis esset magis dignus, vel minus dignus, quas probationes, & lites praxis electionum non admittit.

4 Probatur quinto quod id non potuerit facere præses istius electionis, nam Episcopus tenetur admittere præsentatum sibi à patrono habentem ius præsentandi, nisi Episcopus sciat, & probet, præsentatum esse indignum: & in hoc casu patroni non sufficit quod Episcopus dicat illum esse indignum, sed debet id probare, maxime si patronus instet vt admittat: habetur hoc cap. *Artaldus* 8. *quæst.* 3. *&* 9. *quæst.* 3. cap. *Nunc vero.* Quod à fortiori locum habebit in nostro casu, vbi totum capitulum præsentauit præsidi patrem primo electum tanquam dignum, quod capitulum tantorum patrum præsumitur rectius, & sanctius eligere, & præsentare, quam præsentet vnus tantum patronus sæcularis: Ergo prædictus præses non potuit suo tantum arbitrio reiicere hunc patrem in primo scrutinio electũ, & præsentatum credens quod esset indignus, vel mi-

nus

nius dignus: sed id prius debuit probare, & publicare. Vltimo, vltra alias probationes, quæ possent adduci, videantur Rodriguez *tom. 2. qq. Reg. quæst. 51. art. 12.* per totum, vbi cum multis Doctoribus, & textibus, & rationibus probat efficaciter, quod præses vnius electionis, licet habeat mandatum Regis, non potest iubere in publico ne dent suffragia pro fullano, vel fullano, nisi prius prædicti fullani exclusi fuerint vocati, auditi, & conuicti de culpis sufficientibus ob quas mereantur priuari voce passiua, quam habent in illa electione. Ad quod intentum tria dicit. Primum est, quod vocandi sunt prius illi exclusi, vt respondeant, culpis propter quas illos excludunt. Secundum est, quod capitulares non tenentur obedire censuris positis à præside contra ordinem iuris proxime positum, de citando prius illo, qui debet excludi. Tertium est, quod electio facta non prius auditis patribus exclusis, est electio nulla, vel saltem esse annullandam tamquam inualidam, si hoc petatur ab interesse habentibus. Vltimo per consequens dicit, quod si capitulares (cessante scandalo) neglecto illo mandato sic indebite excludente prædictos patres, legitime congregati eligant vnum ex illis exclusis absque ordine posito, erit electio valida: Iam enim vocati sunt Canonice, & habent ius eligendi, & eligunt alias secundum formam iuris, illa vero prohibitio, eligatur fullanus, est contra formam iuris. Addit Rodriguez, quod etiam si commissio Papalis huic præsidi concederet, vt suo arbitrio priuaret Religiosos, quos iudicaret priuandos, talis commissio intelligi debet seruato ordine iuris, id est citata, & audita parte. Pro quo citat l. *si quando Cod. de moffic. testam.* & alia. Ex quibus omnibus clare constat prædictum præsidem non potuisse excludere prædictum

patrem in primo ſcrutinio electum, antequam illum citaret,& audiret ad obiecta reſpondentem.

Ad tertium.

5 AD tertium dico, quod iſte pater in primo ſcrutinio electus,ſed exclusus, ſi habuit pro ſe,vt dicitur maiorem partem ſuffragiorum habet ius ad proſequendam ſuam electionem,& petendam collationem officij ſibi adempti. Probo, quia electus canonice ante ſuam confirmationem ex vi ſolius electionis habet ius ad rem; vt patet: at ius ad rem dat actionem, & ius petendi in iudicio id quod ſibi debetur ratione iuris ad rem. Plenus eſt titulus de electione,& in decretalibus, & in 6. mille exemplis ibi poſitis multorum proſequentium appellationum ad Papam eo quod dicebant habere ſe ius ad tale officium propter ſuffragia ſibi in electionibus collata, vel in materia beneficiorum circa quæ dicebant ſe ius habere: & quia res notiſſima eſt, & quotidie practicata, vnam vel alteram tantum probationem adducam. Quod ergo electus ante confirmationem ex vi ſolius electionis habeat ius ad rem,& ad petendam collationem officij, probatur per extrauagantem communem quæ incipit *Sedes Apoſtolica*, vbi ait Papa, quod qui expectat beneficium, habet ius ad rem: & hoc ergo à fortiori dicendum erit de illo,qui eſt canonice electus ad beneficium. Eſt etiam communis opinio doctorum, maxime Azorij *tom.2.lib.6.cap.*14. Et probatur ex definitione Actionis:Nam ſecundum doctores communiter teſte Comitolo *tract.de contract.in genere 2.parte cap.* 27.*num.* 7.Actio eſt poteſtas obtinendi ab altero quod de iure debet, quocumque iure illud debeatur: & ſic

actio,

actio,seu ius agendi in iudicio, fundatur in obligatione,quam alius habet,vt mihi aliquid det.Electus ergo ante confirmationem habet actionem in iure,siue potestatem petendi in iudicio, quod sibi debetur ex titulo electionis canonicæ,quia ibi iam datur obligatio ex parte præsidis,vt illum confirmet alias idoneum, ex vi iustitiæ distributiua. Et confirmatur, quia ius canonicum aliquando concedit electo, vt ante confirmationem administret aliquas res Ecclesiæ, vt patet in cap. *indemnitatibus de elect.in 6*.§.verum si: & cap. *Nihil est de elect.* quod bene probat electum ante confirmationem habere iam ius ad rem, si quidem illi conceditur administratio aliqua quasi possessori.

Ad quartum.

6 AD quartum dubium dico,quod vltima electio vltimi patris, qui hodie est in possessione officij Prouincialatus,fuit electio nulla ipso facto, vel saltem annullanda per iudicem superiorem, si constiterit quod electus in primo scrutinio, & exclusus habuit maiorem partem capituli pro se suffragantis. Probo primo, quia in vltima electione non est seruata forma capituli, *quia propter. de elect.* in quo assignatur forma essentialis seruanda in electionibus. Quod vero in vltima hac electione non fuerit seruata forma in illo cap.tradita,patet primo,quia non fuit publicatum primum scrutinium,sicut ibi textus mandat; imo processum fuit ad actum contrarium, id est ad secundam, & tertiam electionem contrarias primæ. Secundo, quia vltima electio fuit facta non cassata prima electione, id est,non iudicata prima pro nulla, cuius oppositum ibi Papa decernit. Tertio, quia ibi Papa postquam di-

xit quod mox publicentur vota, subiungit: vt illi, qui secus fecerint priuentur ea vice potestate eligendi. Vnde colligitur, quod vbi primum scrutinium non fuit publicatum, contra illum textum, electores, vel saltem scrutatores isti erant priuati, vel priuandi suffragio pro illa vice, & sic vltima electio videtur nulla, vel annullanda. Adde quod post primam electionem canonice factam, non potuit procedi ad aliam, nisi prius prima electio declararetur nulla, vt statim dicam. Et præterea Suarez *in tom. de Legibus. lib. 5. c. 31. & 32.* tenet cum opinione communi, quod quando in actu non seruatur forma essentialis à iure assignata, actus non valet, vt multis ibidem probat: at forma tradita in illo capite *quia propter*, & in hoc casu non seruata, est forma essentialis electionum, vt in citato capite ait glossa *verb.* sanior: ergo ista vltima electio fuit nulla ob tot defectus contra citatam formam essentialem electionum in dicto cap. *quia propter*. Secundo principaliter probo nullitatem vltimæ electionis, argumento iam supra tacto: nam si Præses istum patrem primo electum exclusit tanquam indignum, iam isti electores erant inhabiles ad eligendum in vltima electione, eo quod eligentes indignum in prima, priuati sunt suffragio, iuxta citatum capitulum *cum Vintoniensis*. & proinde vltima electio facta est per inhabiles ad eligendum, & ex consequenti est nulla, vel annullanda. Tertio, quia in vltima electione in qua fuit electus pater, qui hodie est in possessione, defuit consensus liber electorum: At electio sine consensu libero electorum, est nulla, vt patet, ergo vltima electio fuit nulla. Minor, & consequentia patent. Probatur maior, quod scilicet in tertia electione defuerit consensus liber electorum, idque ex duobus principiis.

Primum

Primum eſt, quoniam in tertia electione interuenit dolus vt patet, & ſimul interuenit error: Dolus quidẽ ex parte Præſidis, qui non publicando primum ſcrutinium voluit intelligi non eſſe factam electionem, in quo datus eſt dolus ipſius, & ſcrutatorum: Interuenit etiam error ex parte electorum, qui crediderunt non eſſe factam validam, vt mox dicam. Et prius probo clare interueniſſe dolum, quia dolus definitur eſſe executionem ſolertiæ, dicendo, vel faciendo aliquid, vt aliquis decipiatur. Sic definit Reginaldus ex Doctoribus communiter, *tom.* 2. *lib.* 25. *num.* 117. quod in iſto caſu contigit: nam Præſes, & ſcrutatores facto primo ſcrutinio, eoque non publicato, ſignificarunt electionem non eſſe factam, quo electores poſſent procedere ad ſecundam electionem, & proinde dolo decepti ſunt. Quod vero conſenſus dolo extortus nullus ſit, eſt communis ſententia Doctorum, maxime D. Thomæ 1.2. *quæſt.* 6. *art.* 8. de quo Sanchez 1. *lib. de matrim. diſput.* 64. *num.* 9. citans multos textus, & Doctores. Dolus autem in hoc caſu fuit antecedens, & dedit cauſam vltimæ electioni: nam ſi electores ſcirent eſſe iam factam validam electionem in primo ſcrutinio, nullo modo procederent ad tertium: ergo in vltima electione interuenit dolus tollens liberum conſenſum, & proinde fuit nulla. Quod vero etiam interceſſerit error in tertia electione, probo, quia error datur quando quis putat vnum pro alio, vt habetur in Extrauag. *quia quorundam.* Ioann. XXII. *de verb. ſignificat. paulo poſt initium,* cum gloſſa ibidem, *verb.* Errauiſſe. Hi autem electores in vltima electione cogitauerunt vnum pro alio, videlicet putauerunt non eſſe factam validam electionem in primo ſcrutinio, cum tamen valide facta eſſet, & aliter ſe habebat quam quod illi putabant: er-

go interuenit error ex parte electorum causatus à Prę-side,& scrutatoribus: & Doctores communiter dicũt, quod error causatur à dolo. Quod autem error tollat consensum liberum, quando dolus,& error est antecedens,& dat causam actui, est communis opinio, quam recitat Sanchez *lib.7.de matrim.disp* 18 *.num.* 4. & aliorum, qui agunt de impedimento erroris dirimente matrimonium. Et probatur, quia errans non consentit, *ff.de iudiciis.l.*Consensisse. *Et de iurisdict.omnium iud. l.*si per errorem, & per alia quæ citat glossa in Extrauag. *quia nonnunquam.de verb.signific.* Ioan XXII.& in *dict. l.* Si per errorem, dicitur, quod habens errorem, non habet potestatem liberam, vt libere dicatur agere. At electores isti in vltima electione nesciebant bene esse electum hunc patrem in primo scrutinio, ergo non habuerunt liberam potestatem vt libere agerent, vel vt libere eligerent. Vide etiam glossam in cap. *statutum de prabend.& dignit.in 6.ver.*Numerandum, vbi ad hoc congrue loquitur. Adde exemplum communiter receptum, quod faciens professionem cum impedimento annullatiuo professionis, si impedimentum ignorat, & postea illud sciens non profitetur denuo, non valet professio, vt omnes fatentur, idque ex defectu consensus liberi nati ab errore. Et possent alia exempla tradi.

7 Probatur tertio principaliter, quod vltima electio fuerit nulla: nam vltima electio fuit facta post primã, non cassata eadem prima electione, sed talis electio in iure non valet, debet enim prius iudicari de prima, quam procedatur ad secundam, debetque cassari prima per iudicem cum prolatione sententiæ, cap. *cum Vintoniensis, de elect.* & gloss. in Extrauag. commun. *de offic.delegati, cap. Sedes Apostolica.ver.*Executores, *in medio*

dio gloss. vbi dicitur, quod quando prima electio fuit nulla, & causa nullitatis est notoria, tunc posset fieri secunda electio non cassata prima, videlicet per sententiam. Et citat ad hoc cap. *Auditis. de elect.* Ergo à contrario sensu, cum iste pater primo electus, & exclusus, non esset notorie indignus, illius electio non erat notorie nulla, ac proinde illius electione non cassata per sententiam, non potuit procedi ad aliam electionem, quia electores non poterant recedere à primo electo sine iusta causa, quæ hîc data non fuit. Facit pro hoc etiam cap. *in causis. de elect.* & cap. *inter canonicos.* & alia quæ citat gloss. in cap. *cum non ignores. de prabend. & dignit. ver.* consenserint. & *ver.* Cum res esset integra: vbi dicit quod capitulum non poterat reuocare consensum datum in vna electione: & citat ad hoc *Regul. iuris in 6.* dicentem: quod semel placuit, amplius displicere non potest. Cum ergo prima electio de patre excluso non fuerit nulla, vt supponimus, neque cassata per sententiam, sequitur, quod vltima electio facta post primam non valuit: & hoc maxime cum iste pater exclusus statim appellauerit cognito errore, & ante confirmationem vltimi. Nam electio facta post appellationem non valet, vt passim dicitur in iure: tum quia impedito, qualis est ignorans, non currit tempus, & iuxta textus supra citatos, is qui nescit, non habet potestatem liberam agendi, vt inter alios tradit Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 37. à num. 19.* cum multis aliis quæ ibi citat, & tradit ad præsens intentum.

8 Secunda pars istius conclusionis, quod scilicet si ista electio non est ipso iure nulla, est saltem annullanda per iudicem; est de mente Rodrig. *supra citat. art. 12.* §. Ad tertium. vbi ait quod electio facta exclusi illo

modo

modo à nobis supra explicato, est annullanda à iudice; & in hoc casu currit eadem omnino ratio. Secundo probo à simili: nam si vnus elector contemptus, & non vocatus ad electionem, potest illam facere annullari, ex eo tantum, quia sine culpa priuatus est voce actiua, vt habetur cap. *In Genesi. de elect. ad fin.* & glossa cap. *quia propter. de elect.* à fortiori poterit hic pater primo electus, & exclusus, & contemptus agere, vt electio vltima annulletur, cum sibi sit ademptum ius ad rem ex suffragiis sibi datis à maiori parte capituli, & sit priuatus hoc iure sine aliqua culpa sibi obiecta: maius enim ius habuit iste pater ad officium sibi iniuste denegatum, quam habet simplex elector, vt vocetur ad electionem. Et probatur adhuc ex cap. *Dilectus de electione*, vbi quidam electus iam confirmatus, iubetur ab officio deiici si inueniatur defectum intercessisse in electione: & iubetur electio annullari inuento tali defectu, quod scilicet non habuerit suffragia sufficientia in electione: at multo maior videtur ratio, vt electio ista vltima irriretur, si constet quod primo electus habuit suffragia sufficientia, & quod datus sit dolus, & error in vltima electione: & quod non sit publicatum primum scrutinium, quæ sunt nullitates claræ contra tot textus supra citatos.

Ad quintum dubium.

9 AD quintum dubium, dico, quod officium Prouincialatus debet restitui illi patri qui primo fuit electus, & exclusus, si habuit pro se in primo scrutinio suffragia maioris partis capituli. Hæc satis probata manet supradictis: si enim in vltima electione non est seruatus ordo iuris: si item defuit consensus

ſenſus electorum propter dolum, & errorem; ſi factum præiudicium patri primo electo, & excluſo habenti ius ad rem, & ille appellauit, & denuo inſtat proſequendo ius ſuum, vrgent hæc omnia, vt oſtenſa nullitate vltimæ electionis reſtituatur primo electo id quod ſibi contra ius ademptum eſt. Neq; obſtat quod vltimus electus habeat iam poſſeſſionem, vt illa non debeat ſpoliari: non obſtat, quia iniuſta poſſeſſio non eſt poſſeſſio, vt habetur 14. *quæſt.* 5. cap. *quid dicam.* Vbi in fine dicitur. *Omne quod male poſſidetur alienum eſt.* At vero pater vltimo electus male poſſidet, ob tot prædicta, ac proinde poſſidet alienum, & proinde reſtituendum. Adde quod iſta poſſeſſio non fuit pacifica, ſi quidem ſtatim appellatum fuit ante illam, vel ſtatim poſt illam. Vide quod Doctores tradunt de poſſeſſore malæ fidei, quæ applicari poſſunt ad hunc caſum. Secundo principaliter probatur ex multis exemplis cõtentis in iure canonico, titulo *de electione. in decretalibus, & in 6.* vbi Papa iubet aliquos deiici ab officio iam obtento per confirmationem ſuperioris; idque ob deffectum præcedentem in aſſecutione illius officij. Sufficiat tria capitula iuris ad hoc citare. Primum eſt capitulum *quod ſicut. de elect.* Vbi Papa iubet aufferri officium à iam confirmato per ſuperiorem, ſi præceſſit deffectus. Secundum ſit, capitulum *cum dilectus de elect. citatum num.* 8. proxime præcedente. Tertium ſit capitulum *cum inter canonicos. de elect.* in quibus omnibus electio iam confirmata retractari præcipitur, cum confirmati iam eſſent in quaſipoſſeſſione, dummodo probaretur quod præceſſerit cauſa nullitatis ſufficiens ad illam annullandam. Cum ergo in hoc caſu tot cauſæ nullitatem inducentes viſæ, & probatæ ſint, videtur quod poſſit, ac debeat vltima electio declarari nulla: eaque ſic

ſic declarata,& iniuſto poſſeſſore amoto, reſtituendus ſit primo electus, cui iniuſtè officium debitum fuit ademptum.

CASVS V.

De quadam præcedentia inter duos graues Religioſos.

ANtequam hunc caſum proponam, & propter alios ſimiles de eadem materia infra proponendos pro ſæcularium hæc forte legentium monitione præmitto, non debere ſæculares ſcandalizari, ſi viderint Religioſos agere lites ſuper præcedentijs quoad locum, honorem, & ſimilia. Non enim hoc eſt ſignum vel nota ambitionis, ſi recte, ac debite prætendatur, cum omnes Religiones pro remuneratione obſequiorum, ſenectutis, litteraturæ, & ſimilibus aſſignare ſoleant certis patribus certa loca, præeminentias, & honores. Habent in hoc fundamentum ſumptum ex D. Paulo, qui ad Rom. 12. conſulit. *Honore inuicem præuenientes.* Et Eccleſia Catholica in celebratione Conciliorum habet deſignata loca, & aſſignatum ordinem, iuxta quem Cardinales, Epiſcopi, & Abbates ſedere debent iuxta ſuas qualitates, & antiquitates, vt in particulari deciditur *in Capitul. vlt. 17. diſtinct.* & cap. *Epiſcoporum. 74. diſt.* & plura Zerola 1. *par. ſua praxis Eccl. ver.* Concilium. §. Ad quartum. *&* 2. *par. eiuſd. praxis. ver.* Sedere. Et alij Doctores multa dicunt collecta ex iure: & praxis Eccleſiæ obſeruat quod in pictura Cœnę Domini Noſtri Ieſu Chriſti ab vno latere imme-

diate

diate Christi ponitur D. Petrus, ab altero D. Ioannes Euangelista, vt digniores. Deinde alij suo ordine, vltimo Iudas.

Hoc posito, in quadam Religione in celebratione Capituli, quidam Religiosus grauis habens merita vt posset esse Prouincialis (vocemus hunc claritatis gratia Petrum) certo respectu ductus, cessit iuri quod habebat, vt pro illo in illo Capitulo suffragia darentur, vnde resultauit magna pax, & quies Capituli. Præses Capituli renunciationem, vel cessioné talem nimium æstimans, & gratificare volens, huic Petro statim concessit certum priuilegium, quod vocatur in illo Ordine, Patris prouinciæ, quod priuilegium habet præcedentiam quoad locum, & alia: & istud priuilegium habent etiam in illo Ordine patres illi, qui fuerunt Prouinciales: hac lege, vt illi Patres prouinciæ inter se ipsos seruent etiam, & habeant hanc præcedentiam iuxta suam antiquitatem à die qua fuerunt electi in Prouinciales. In eodem Capitulo Prouinciali electus est Ioannes in Prouincialem, quo officio expleto post tres annos, mansit cum priuilegio Patris prouinciæ, sicut cæteri. Petrus qui fuerat factus Pater prouinciæ ex priuilegio, confirmauit illud per Collectorem Apostolicum istius Regni, per quod illi concessit, vt prædicto priuilegio gauderet in omnibus, & per omnia sicut cæteri Patres qui fuerunt veri Prouinciales. Expleto triennio prouincialatus Ioannis, Petrus allegauit quod deberet in loco, & cæteris præeminentiis præcedere Ioannem, eo quod Pater prouinciæ factus, & declaratus fuerit de consensu Capituli antequam Ioannes eligeretur in Prouincialem, & sic esset Pater prouinciæ antiquior Ioanne.

1 Quæsitum fuit an prædictus Petrus factus Pater prouin-

prouinciæ per priuilegium Prælati Ordinis, & postea confirmatum per Collectorem Apostolicum Regni, ac denique confirmatum postea per Romanum Pontificem, debeat præcedere in loco, & cæteris ipsi Ioanni, qui fuit reuera Prouincialis, & prouincialatu expleto, manet Pater prouinciæ. Et declaratur, quod licet prædictus Petrus fuerit nominatus, & acceptatus vt Pater prouinciæ tempore quo cessit prætentioni prouincialatus, nihilominus non statim ibi fuit confirmatus in hoc priuilegio, sed fuit confirmatus in illo aliquot post dies, postquam Ioannes est electus, & confirmatus in officio Prouincialis.

2 Pro responsione præmitto primo, necessarium fuisse mihi ostendi formam confirmationis Nuncij, & Papæ, qua illi Petro confirmarunt priuilegium datum à Prælato Ordinis vt esset Pater prouinciæ; quæ quoniam mihi ostensa non est, dicam quod sentio ex confirmatione communi & ordinaria, & habendo respectum ad legem Pontificiam vnde manauit priuilegium Patris prouinciæ in eadem Religione.

3 Præmitto secundo, quod Dominus Papa Paulus V. per Bullam propriam citatam in statutis generalibus Ordinis Minorum conditis in Capitulo generali Tolletano anno 1606. concessit Papa, vt patres, qui in Ordine P. N. Francisci functi fuerunt officio Prouincialis, essent perpetui Diffinitores, & haberent votum decisiuum, & consultiuam in omnibus Capitulis, & congregationibus suæ prouinciæ. Excipit tamen Papa in illa Bulla quod patres qui per Prælatos Ordinis haberent priuilegium vt essent Patres prouinciæ, non haberent tale votum in diffinitorio sicut Diffinitores, sed solum illis valeret dictum priuilegium quoad locum, & præcedentiam. Secundo excipit ibi Papa, quod qui

qui fuerint Prouinciales in alia prouincia aliena, & finito officio redierint ad suam prouinciam, ibi non habeant votum in diffinitorio, nec sint Diffinitores, sed solum habeant locum quoad præcedentiam, & habeant vltimum locum inter illos qui fuerunt Prouinciales in eadem prouincia. Et antequam hoc dicat de patribus, qui fuerunt Prouinciales in alia prouincia, dicit Papa: *Et hoc ipsum, quod scilicet facti Patres prouinciæ per priuilegium, solum habeant præcedentiæ priuilegium,* &c. Et declaratur, quod quando Nuncius & Papa confirmarunt Petro priuilegium Patris prouinciæ, addiderunt vt tali priuilegio gauderet, non solum quoad locum, & honorē sed etiam quoad dandum suffragium in diffinitorio, ac si verus antea fuisset Prouincialis.

4 His positis, videtur quod Ioannes finito officio Prouincialis, in priuilegio patris prouinciæ, debet præcedere Petrum. Primo, quia est antiquior, nam in hoc Ordine, vt dictum est, Patres prouinciæ se inuicem præcedunt, habito respectu ad diem suæ electionis in Prouincialem, ita vt qui prior fuit Prouincialis, præcedat alium Patrem prouinciæ, qui postea functus est eodem officio: & hoc est consonum decreto capitis vltimi citati 17. dist. vbi dicitur quod conciliares sedeant secundum tempus ordinationis suæ: At Ioannes prius fuit electus Prouincialis, quam Petrus: imo Petrus nunquam fuit Prouincialis: ergo non debet præcedere Ioannem antiquiorem in prouincialatu. Neque obstat quod Petrus prius fuerit nominatus, & acceptatus Pater prouinciæ à Capitulo, quam Ioannes eligeretur Prouincialis: Nam confirmatio Ioannis in illo priuilegio per Papam, vt haberet etiam suffragium, ac si fuisset Prouincialis; hæc inquam confirmatio facta est multo tempore postquam Ioannes fuit

X

electus Prouincialis: priuilegium vero illud Petri non obtinuit robur nisi à die quo fuit confirmatum, & adauctum à Summ. Pontifice: Ad eum modum, quo electus ad aliquod officium, vel beneficium, non gaudet priuilegio præcedentiæ illi officio annexæ, quoadusque in illo confirmetur, & illud possideat. Secundo, quia mens Papæ confirmantis debet explicari, & aptari intentioni Papæ Pauli V. qui primo concessit hoc priuilegium isti Ordini: At Paulus V. in citata Bulla dicit, quod patres qui per priuilegium Superiorum facti fuerunt Patres prouinciæ solum id habent quoad honorem; & secundum morem prouinciæ hi nunquam præcesserunt illos qui fuerunt veri Prouinciales: & præterea ibidem Papa iubet, vt qui vere fuit Prouincialis in alia prouincia, rediens ad suam sedeat in vltimo loco Patrum prouinciæ: ergo non erit mens Papæ confirmantis, quod Petrus qui nunquam fuit Prouincialis præcedat in loco Ioannem, qui prius vere fuit Prouincialis, quam ille foret confirmatus pater prouinciæ. Et quod priuilegium non valeat quoad præcedentiam nisi à die confirmationis priuilegij, probatur exemplo Ordinis Minorum, & Prædicatorum: constat enim quod pater noster Franciscus prius adiuit Papam pro Ordine suo approbando, priusque approbationem Ordinis obtinuit ore tenus quam B. pater Dominicus: & tamen Ordo prædicatorum in loco præcedit Ordinem Minorum, quia B. Dominicus prius obtinuit scripto confirmationem sui Ordinis, quam pater Franciscus obtineret confirmationem sui: & sic inter illos duos Ordines computatur antiquitas à die confirmationis, non à die approbationis, vel acceptationis; & hoc quod dixi de his duobus Ordinibus constat ex historiis veris, & ab omnibus receptis.

5 Nihil

5 Nihilominus ſentio Petrum debere præcedere Ioannem, & Petrum anteponendum illi. Totum fundamentum meum eſt, quia in materia patris prouinciæ Petrus eſt antiquior Ioanne: quamuis enim Ioannes prius fuerit electus Prouincialis, quam Petrus eſſet confirmatus pater prouinciæ, non valet conſequētia: ergo Ioannes eſt antiquior pater prouinciæ: aliud enim eſt eſſe Prouincialem, aliud eſſe patrem prouinciæ. Nam Prouincialis dum eſt Prouincialis, non eſt pater prouinciæ. Vis ergo iſtius argumenti in eo poſita eſt, quod Petrus non gaudet priuilegio patris prouinciæ ex eo quod fuerit Prouincialis, ſed ex priuilegio Papæ, quod vocatur priuilegium adinſtar, per quod Papa illi conceſſit priuilegium patris prouinciæ adinſtar prouincialium præteritorum: quod priuilegium adinſtar continet omnem fauorem, & gratiam formaliter contentam in priuilegio exemplari, vt ego dixi 1.*tom.Dubior.regul.ver.*priuilegium. *num.* 15. Vnde concluditur clare, quod iſtud priuilegium Petri non eſt computandum à die quo fuit electus in prouincialem, (cum talis non fuerit) ſed eſt computandum à die quo Papa confirmauit,& dedit illi priuilegium adinſtar prouincialium. At conſtat quod Papa dedit illi hoc priuilegium adinſtar, antequam Ioannes eſſet pater prouinciæ: non enim fuit Ioannes pater prouincię niſi finito prouincialatu, & ante finitum prouincialatum iam Petrus erat pater prouinciæ per priuilegium adinſtar, & ex conſequenti Petrus eſt antiquior in priuilegio patris prouinciæ quam Ioannes. Et confirmatur, ſeu declaratur: nam ſi Petrus eſſet computandus pater prouinciæ à die quo fuiſſet electus prouincialis, ſeu quod antiquitas illius priuilegij eſſet computanda à die quo fuit electus prouincialis, cum is talis nun-

quam fuerit, sequeretur quod nunquam is posset per illud priuilegium præcedere alios patres prouinciæ futuros, ac proinde illius priuilegium foret fere inutile, quod non est admittendum. Hoc ergo est quod illi concessit Papa per priuilegium adinstar, vt à die confirmationis sui priuilegij, per quod gaudet honore, præcedentia, & suffragio, sit numeranda antiquitas sui priuilegij, cum tale priuilegium ortum sit à Papa, independenter ab officio prouincialatus præteriti.

6 Et per hæc non solum confirmatur nostra opinio, sed etiam soluuntur argumenta in contrarium adducta. Primum enim fundatur in praxi prouinciæ, vel ordinis, per quam praxim patres prouinciæ se præcedunt adinuicem, habito respectu à die, quo fuerunt electi prouinciales: Ad hoc autem iam respondimus, antiquitatem priuilegij Petri non esse computandam à die qua fuit prouincialis, sed à die confirmationis prædicti priuilegij: potuit enim Papa hoc facere, & se ita velle facere facto declarauit. Et per hoc soluitur duplex probatio, seu exemplum in oppositum, quo dicebatur priuilegium præcedentiæ non valere nisi à die confirmationis: Respondemus enim, quod illud sic factum est in hoc casu: nam Petrus prius obtinuit confirmationem sui priuilegij patris prouinciæ, quam Ioannes fuerit pater prouinciæ: licet enim Ioannes prius fuerit prouincialis, non tamen fuit prius pater prouinciæ quam Petrus, vt clare ostendimus. Ad secundum argumentum dicendum est, Papam confirmatorem huius priuilegij Petri, satis declarasse mentem suam cum dixit se concedere vt haberet priuilegium quoad honorem, præcedentiam, & suffragium, sicut si esset, ac fuerit prouincialis illius prouinciæ. Cumque Papa id posset, (non enim ligatur Papa posterior legibus antecessoris)

cessoris) id Papa posterior declarauerit, & voluerit, cessat omnis coniectura posita in secundo argumento.
7 Obiicis Nauarrum *in tom. de consiliis lib 1. tit. de maiorit. & obedient. consil. vnico.* dicere, & probare, quod inter dignitates eiusdem Ordinis præcedit illa quæ est maioris loci: ponit exemplum Nauar. quia Cardinalis presbyter pręcedit Cardinalem diaconum. Facit etiam quod tradit Riccius in suis *collectionibus Decisionum. tomo 2. decis.* 1446. vbi dicit ac probat, quod maioritas dignitatis præfertur prioritati temporis: & addit, quod constitutus in maiori dignitate etiamsi fuerit tempore posterior, præfertur primo. Cum ergo dignitates hæ patris prouinciæ in Petro, & Ioanne sint eiusdem ordinis, vt patet; sequitur quod præferenda est ista dignitas in Ioanne, qui habuit maiorem locum, id est, officium prouincialis, quod Petrus non habuit, quantumcunque Petrus prius fuerit confirmatus pater prouinciæ quam Ioannes. Respondeo nihil facere contra nos dictum Nauarri, & Riccij: nam ambo innuunt clare, inter duos habentes dignitatem eiusdem ordinis, præferendum esse illum qui actu, & in præsenti habet maiorem locum ratione alterius dignitatis actu annexæ. Quod clare patet in exemplo Nauarri: nam Cardinalis presbyter actu, & in pręsenti habet presbyteratum, qui est altior, & maioris loci quam diaconatus alterius Cardinalis. Idem dicit Riccius, cum ait cõstitutum in maiori dignitate actu, & de præsenti, præferendum esse illi, qui est prior tempore: at in nostro casu, Ioannes licet olim fuerit prouincialis, & maioris loci, hodie tamen actu, ac de præsenti nihil habet maius, nihilve maioris loci, vel dignitatis habet quam Petrus: si enim est pater prouinciæ cum honore, præcedentia, & suffragio, idem omnino habet Petrus, &

æqualiter, per priuilegium adinſtar; cumque quoad hoc ſint æquales, & aliàs Petrus ſit antiquior in priuilegio patris prouinciæ, præferendus erit Ioanni non habenti vltra Petrum aliquem maiorem locum de facto,

---

CASVS VI.

De alia præcedentia inter duos Religioſos.

IN ordine Patris noſtri Franciſci, maxime in prouinciis Hiſpaniæ, datur officium cuidam Religioſo, qui dicitur Commiſſarius curiæ, cui incumbit in Curia Regia v g. Olyſſipone agere negotia quæ Religio, vel ſua prouincia habet à Rege pendentia: dantur huic Religioſo aliqua priuilegia in gratificationem ſui laboris Et præcipue in curia Regia Madritti, vbi reſidet Rex, aſſiſtit principaliter Commiſſarius illius curiæ, pro cuius officio, & priuilegiis extat particulare ſtatutum, de Commiſſario in curia Regia reſidente, de quo ſtatim dicam. Dantur etiam in aliis Hiſpaniæ prouinciis lectores Theologi primarij, qui ſuis gaudent priuilegiis: ſed ille Commiſſarius principalis curiæ, vbi reſidet perſona Regis, gaudet maioribus priuilegiis, quam lectores Theologi primarij. Et prædictus Commiſſarius in curia Regis expedit & tractat omnia negotia ordinis ad Regem pertinentia: cæteri vero Cómiſſarij curiæ nationales, vt ſic dicam, ſolum tractant negotia ſuæ prouinciæ à Rege pendentia, vt Olyſſiponis, Hiſpalis, & ſimilium.

2 Hoc poſito, datur ſtatutum apud Minoritas, ſub hoc

hoc titulo. *De Commissario in curia Regis Catholici residente* Et huic Commissario, de quo tractat ille titulus; multa disponens statutum sub eodem titulo, ad finem; sic illi Commissario concedit: *Ut dum actu munus suum exequuntur in suis prouinciis ad capitulum voce actiua; & passiua gaudeant; habeantque consessum etiam in aliis prouinciis, immediate post eos qui diffinitores fuerunt.* In quibus verbis eos præfert etiam lectoribus iubilatis, quia in sua prouincia habent locum sessionis post diffinitores. Quo supposito, commissarij curiæ particulares, Vlyssiponenses, vel similes, vbi residet tribunal Regium,& forma pallatij, prætendunt se proxime posito priuilegio gaudere, & sic in certa prouincia debere se præcedere lectores Theologiæ primarios. Quæritur an ita fieri debeat?

3 Et pro parte affirmatiua probatur, quod isti Commissarij curiæ particulares,& nationales gaudeant illo priuilegio,& proinde præcedere debeant lectores primarios Theologię. Probatur primo, quia in citatis proxime verbis statutum loquitur verbis generalibus; dicens, *conceditur Commissariis curiæ*, in plurali scilicet. Cum ergo lex non distinguat; & verba sint generalia; & Commissarij curiæ particulares, vt Olyssiponenses, dicantur Commissarij curiæ simpliciter,& absolute,& communiter; prædictum statutũ complectitur etiam hos Commissarios curiæ nationales, & particulares,& proinde pręcedunt lectores Theologos suæ prouincię; sicut ibidem illis conceditur. Et confirmatur, quia Reuerendissimus pater Generalis in quodam Capitulo prouinciali, rogatus in suo cubiculo, vbinam sedere deberet Commissarius Curię particularis,& Olyssiponensis, respondit quod immediate post lectores iubilatos; qui locus per eadem statuta assignatus est lecto-

ri primario: & sic pater Generalis suo responso dixit præferendum esse Commissarium curiæ nationalem lectori Theologo primario, & sic pro tunc factum est. At declaratio legis facta à supremo Principe habet vim legis, quia principis est suam legem declarare, *l. vltim. Cod. de leg.* Cum ergo per istam declarationem Commissarius iste curiæ locum habeat post lectores iubilatos immediate, clare præfertur lectori primario, de quo est quæstio, qui per statutum locum habet post lectores iubilatos. Secundo probatur per consuetudinem, quæ facit legem: nam in aliquibus, vel aliqua prouincia, iste Commissarius curiæ sedet priori loco, quam lector primarius, vt suppono fieri in facto in prouincia principali huius Regni: & ex consequenti sic debet fieri in aliis prouinciis minoribus eiusdem Regni. Et confirmatur, quia in hac eadem prouincia, in qua est mota ista quæstio, ostenditur confessio scripta cuiusdam iubilati lectoris, in qua fidem facit, quod cum esset lector primarius Theologiæ, Commissarius curiæ sibi præferebatur, quoad locum per sex annos. Idem affirmant per aliud scriptum duo Commissarij curiæ præteriti immediate ante, qui affirmãt se quoad locum præcessisse lectores primarios Theologiæ in eodem Conuentu. Quæ omnia videntur facere consuetudinem præscriptam, vt Commissarius curiæ præcedat lectorem primarium Theologiæ. Tertio probatur hoc ipsum, quia Commissarius curiæ in hac prouincia habet votum in capitulo, quod non habet lector primarius Theologiæ: quod signum clarum est velle ordinem, vel prouinciam anteponere Commissarium curiæ quoad locum lectori Theologo primario: ac proinde Commissarius prædictus, sicut præcedit lectorem primarium Theologum in dando suffragio, sic illum

præcedet

præcedet in loci sessione, & aliis præeminentiis.

4 His omnibus non obstantibus, dico Commissarium curiæ nationalem.& particularem in hoc regno, & prouincia,non esse præferendum in loco lectori primario non iubilato.Probo imprimis hoc argumento à partium enumeratione : nam per quinque titulos poterat Commissarius curiæ præcedere lectorem primarium. Primo per statutum generale citatum. Secundo per aliquod statutum particulare prouinciæ. Tertio, per consuetudinem prouinciæ. Quarto,per concessionem patentem alicuius prælati Generalis. Quinto,per aliquem textum iuris canonici; neque vlla potest alia cogitari causa,vel titulus vnde possideat : sed ex nullo titulo horum quinque illi competit,vt pręcedat lectorem primarium Theologiæ : ergo illi non debet præponi. Probo conclusionem per singulas partes, ex quo manebit sufficienter impugnata contraria opinio.

5 Et imprimis quod ista præcedentia illi non competat per aliquod statutum generale : probo , quia statutum generale supra citatum *num.* 2.(neque est aliud ad rem clarius) non concedit prædictam præcedentiã nisi Commissario principali curiæ, qui residet Madritti,vbi residet persona Regis,non vero aliis Commissariis nationalibus.Probo hoc euidenter : primo ex titulo præfixo illi statuto,qui dicit sic. *De Commissario curiæ in curia Regis Catholici residente.* Et sub hoc titulo procedit statutum loquens in singulari de illo qui residet in curia Regis Madritti : maxime §. 1. 2.& 3. Ergo de hoc tantum Commissario curiæ vbi residet persona Regis debet intelligi statutum quod habeat votum in capitulo,& præcedentiam loci ante lectores etiam iubilatos. Probo consequentiam , quia vt ostendunt Iuristæ,contenta in vno textu,vel capitulo, intelligenda,

& regulanda sunt iuxta titulum, vel rubricam affixam illi capitulo; sic docet & probat Sanch. *lib.7.de matrim. disp.*13.maxime *num.* 4. vbi docet, quod vbi textus est dubius, rubrica, seu titulus probat qualiter sit intelligendus,& citat Euerardum, qui citat multa. At titulus istius statuti loquitur tantum in singulari de Commissario curiæ residente in curia vbi residet persona Regis; ergo contenta in hoc statuto solum competunt illi Commissario, qui residet in curia Regis, & proinde non possunt applicari cæteris commissariis curiæ particularibus residentibus in aliis tribunalibus vbi non residet persona Regis. Secundo probo euidenter, quia in eodem statuto §. penultimo conceditur prædicto Commissario residenti in curia Regis, vt possit socios duos habere, & sic de facto habet: & in §. vltimo illis conceditur quod habeant prædictam præcedentiam quoad locum ante electores iubilatos, tam in sua prouincia, quam in alienis prouinciis dum ibi fuerint commorati; hæc autem duo, vt habeant duos socios, & vt in alienis etiam prouinciis ipsi præcedant lectores iubilatos nunquam concessum est, neque practicatum in commissariis curiæ particularibus, & nationalibus: quod signum euidentissimum est, prædictum statutum non loqui de Commissariis curiæ particularibus residentibus extra curiam Madritti. Et quando daretur aliud statutum generale Ordinis circa hanc materiam, est reuocatum per eadem statuta generalia Segouiensia, vt patet ex eisdem Segouiensibus in fine *tit.de constitut.*§. atque adeo.

6 Dices, quod illud priuilegium concessum Commissario curiæ Madritti debet communicari, & extendi ad commissarios curiæ particulares & nationales, in quibus militat eadem ratio, & proinde in illis erit eadem

dem iuris dispositio, iuxta cap.*dudum*.20. *de elect.* Respondeo, nullo modo esse licitum extendere hoc priuilegium ad alias personas propter similitudinem rationis: sic docet, & probat fuse Suar.*tom.de legibus. lib.* 8.*cap*.28. *à num*.11. vbi citat multos textus, & Doctores, dicens esse commuhem opinionem Iuristarum: Doctores vero ibi citati sunt Bartolus, Cardin. Bero. Bald. vbi alia dicit ad hoc spectantia, quod scilicet priuilegium non debet extendi ad similes personas propter identitatem rationis. Adde quod magna est diuersitas in commissario curiæ Madritti, & alios nationales: hi enim personæ Regis non assistunt, nec tot negotiis fatigantur, vt debeant in priuilegio æquari illi residenti in curia Regis. Adde quod ista extensio priuilegij illius primi commissarij ad alios commissarios curiæ particulares, esset extensio facta cum præiudicio tertij, idest lectorum iubilatorum, quos commissarij curiæ particulares per hanc extensionem debent antecedere, at extensio priuilegij cum præiudicio tertij non est permittenda, cum neque princeps concedere soleat priuilegium cum præiudicio tertij, vt communis opinio testatur. Imo priuilegium concessum cum præiudicio tertij est restringendum, vt Doctores affirmant, maxime Suarez *cit.cap*.28.*num*.10.

7 Prædictus commissarius curiæ istius prouinciæ non habet illam præcedentiam loci contra lectorem primarium, per aliquod statutum particulare prouinciæ, factum rite in capitulo prouinciali per discretorium capitularium congregatorum, & confirmatum in Diffinitorio. Quod si est, illud ostendant. Non ergo commissarius curiæ, de quo agitur, habet hanc præcedentiam contra primarium lectorem ex statuto, generali, vel Prouinciali.

8 Non

8 Non habet hoc priuilegium ex consuetudine prouinciæ præscripta: Nam vt infra dicetur in solutione secundi argumenti contrarij, instrumenta, quæ pro parte contraria præsentat non probant dari de hoc consuetudinem præscriptam, sed solum dant testimonium à tempore paruo,& moderno, quod non sufficit ad faciendam consuetudinem præscriptam, vt infra latius probatur. Imo probatur clare consuetudo prouinciæ, vt lectores primarij Theologiæ præcedant in loco, & honore huiusmodi commissarios curiæ,probatur hæc consuetudo per scripturam firmatam à patre Prouinciali istius prouinciæ pro tunc existente, & duobus patribus,qui fuerunt Prouinciales,& tunc diffinitores erant:& quatuor diffinitoribus,qui omnes testimonium perhibent in hac prouincia fuisse semper consuetudinem, vt electores Theologi præcederent commissarium curiæ:Nullum verò testimonium, circa consuetudinem prouinciæ potest desiderari quod sit validius isto, in quo testificantur prælatus actualis, & duo prælati præteriti, & seniores, videlicet diffinitores prouinciæ. Testimonium vero quod in oppositum offertur, præterquam quod testificatur à paruo tempore versus hoc nostrum, est testimonium vnius, vel alterius tantum,non iuratum, non iuridicum, cui proinde standum non est, contradicente altero testimonio grauium Doctorum patrum.

9 Quarto,non habet prædictus commissarius curiæ hanc præcedentiam contra lectorem primarium ex aliqua concessione patenti alicuius prælati generalis: quod si habet,exhibeat, & respondebitur illi. Imò in prouincia est quidam pater, qui cum esset prouincialis, scripto per epistolam consuluit Reuerend. P. Generalem de hac materia circa præcedētiam inter commissa-

missarium istum curiæ,& primarium lectorem Theologum.Cui Reuerendissimus respondit, vt in hac materia seruaretur consuetudo prouinciæ :neque aliud per scriptum voluit respondere.

10 Probo quinto, quod neque ius canonicum, neque ciuile faueant isti præcedentiæ commissarij curiæ contra lectorem primarium:imo ostendo quod vtrunque ius, saltem indirecte illi resistat.Et imprimis probo cõsonantius esse iuri communi,.quod lector Theologiæ primarius præcedat commissarium curiæ, (non existente lege in oppositum, sicut non existit.) Probo inquam primo,quia in cap.*cum dilectus.de elect.* innuẽte Papa quod digniores in Ecclesia debent præferri, glossa super verbo digniores,ait, quod dignioribus dignior locus debetur;citat cap. *illud 8. quæst.*1. & explicans glossa,*qui sint digniores*,citat l. *Cod. de offic.Mag.* l. *Nemo*, in qua dicitur: *Quod is gradus cæteros antecedit, quem labor prolixior, vel stipendia meliora fecerint anteire.* Hæc sunt quæ decernit ius canonicum,& ciuile.Nunc videatur, & examinetur, quis in prouincia maiorem laborem sustineat, & meliora stipendia, seu obsequia Ordini exhibeat? an commissarius curiæ, qui nullum laborem molestum patitur,vt experientia docet,& aliquibus emolumentis corporalibus fulcitur, vt experientia testatur: an vero lector Theologus, qui nocte & die lectioni, ac molesto studio incumbit, & caret omnibus illis commodis, quibus commissarius curiæ abundat?Et quod attinet ad obsequia meliora præstita ab vtroque ratione materiæ, seu operis cui vterque incumbit, lector Theologus tractat, & versat quotidie, & singulis horis sacram scripturam,Sanctorum Patrum lectionem, & similia, commissarius curiæ occupatur in rerum temporalium negotiatione, quæ

quamuis

quamuis etiam ſint neceſſariæ pro ſuſtentatione corporum, excedit tamen officium lectoris ratione occupationis, fere ſicut officium Mariæ fuit antepoſitum officio Marthæ. Certe Pater noſter Beatus Frāciſcus in ſuo teſtamento de Theologis ſic mandauit. Et omnes Theologos,& qui miniſtrant nobis ſanctiſſima verba diuina debemus honorare,& venerari, ſicut eos qui miniſtrant nobis ſpiritum & vitam. Sic ille. Si autem ille hanc venerationem exhibendam cenſuit Theologis ordinariis, maiorem vtique cenſeret, exhibendam Magiſtris Theologorum. Si vero idem Pater noſter Franciſcus rogaretur de officio commiſſarij curiæ,non dubito fuiſſe reſponſurum nolle ſe vt tale eſſet in ordine officium, provt ſua erat rerum temporalium abdicatio,& contemptus.

10 Ex duobus textibus hucuſque explicatis colligitur,cauſam præcipuam ob quam principes poſſint ac debeant priuilegium aliquibus perſonis concedere, eſſe, ſi multum laborauerint, & Reipublicæ obſequia præſtiterint; quæ cauſa mouit multos Summos Pontifices ad concedenda multa priuilegia Religionibus: qualis inter alios fuit Pius V. in ea ſua Bulla, quæ incipit: *Etſi mendicantium*, in cuius proœmio præmittens cauſam ob quam ordinibus Mendicantibus multa ibi priuilegia illis concedit,hanc eſſe ait.*Sedulum in Eccleſia Dei quotidie non ceſſant exhibere famulatum.* Cum ergo lector Theologus in Eccleſia Dei maiorem,ac meliorem famulatum exhibeat,videtur quod maiori priuilegio decorandus ſit.Aliud motiuum adhuc occurrit vt lector Theologus magis honorandus ſit, videlicet quia in Religione antiquius officiū eſt lectoris Theologi,quam Commiſſarij curiæ; probatur hoc ex cap. *cum in tua.de conſuetudine in 6.* vbi Papa ait in textu, quod

quod vacante aliqua præbenda, possint antiquiores Canonici illam eligere & acceptare: vbi glossa *verbo* Antiquiores, ait quod isti antiquiores sunt non ætate, sed tempore quo in Ecclesia militauerint, & citat ibi glossa ad hoc alios textus. At constat quod in Religione antiquius officium est lector Theologus, quam Cōmissarius curiæ. Nam lectores Theologi à principio Ordinis cæperunt, vtpote Sanctus Antonius de Padua, D Bonauentura, & cæteri semper subsequentes: officium vero commissarij curiæ nuper incæpit. Itaque iuxta ius canonicūm, & ciuile, lector Theologus habet pro se tria ista motiua, propter quæ præferri debeat, videlicet: habere officium magis honorabile, & plus laboriosum, & antiquius quam sit officium commissarij curiæ.

11 Vltimo probo quod etiam per nostra statuta generalia lector Theologus præcedere debeat Commissarium curiæ quoad consessum, seu locum. Et primo videatur statutum generale Segouiense, in titulo *De præcedentia*, vbi assignantur loca sessionis, quæ quisque Religiosus habere debet in sua prouincia. Vbi postquam assignat locum Prouincialibus actualibus, & illis qui fuerunt Prouinciales, ac Diffinitores in §. *Deinde sedebit*. ait, quod post lectores iubilatos, sedebit primus lector sacræ Theologiæ, alij autem lectores, &c. Itaque iubet, vt post Diffinitores sedeant statim lectores iubilati, & hos proxime sequatur lector primarius Theologiæ: De Commissario autem curiæ, nec verbum facit, neque illi locum assignat in toto illo titulo *De præcedentia*: & bene nouerat capitulum generale esse multos Commissarios curiæ nationales in prouinciis Hispaniæ, & nulli eorum locum sessionis assignat. Quod si dicas eis in quauis prouincia locum non assignasse,

gnasse, eo quod iam assignauerat in alio titulo particulari, *De commissario curiæ residente*, &c. de quo iam supra egimus. Dico iam supra manere hoc punctum abunde discussum, & probatum quod in illo statuto, non comprehenduntur Commissarij curiæ particulares, sed solus ille principalis qui residet in curia in qua residet persona Regis.

12 Pro solutione argumentorum in principio adductorum pro parte contraria, suppono primo ex Suar. *tom. de legibus lib. 6. cap.* 1. quod triplex est declaratio alicuius legis. Prima authentica: secunda vsualis: tertia doctrinalis. Authentica est quæ fit ab ipso legislatore, qui condidit legem, vt dicitur in l. vltima, C. *de leg.* vbi ait Imperator, quod declarare legem pertinet tantum ad conditorem legis: & hæc prima declaratio dicitur authentica, quia facta per ipsum legislatorem, habet vim legis pro futuro tempore, quod non habet secunda, neque tertia declaratio, de quibus statim dico. Secunda declaratio legis dicitur vsualis, & est illa, quam vsus & consuetudo introducit in obseruatione legis, iuxta cap. *cum dilectus. de consuetudine.* & iuxta dictum commune, quod consuetudo est optima legum interpres. Tertia declaratio legis dicitur doctrinalis, & est illa, quam varij Doctores afferunt in suis libris pro intelligenda aliqua lege iuxta proprium intellectum ipsius explicantis.

13 Secundo suppono, quod circa vim, quam habet consuetudo ad faciendam legem, dicunt textus & Doctores multa & varia: ex quibus selectiora in summa colligens, dico sequentia, quæ magis faciunt ad intentum. Primum est, quod vt consuetudo obliget, & habeat vim legis, debet habere ad minus decem annos sine interruptione. Suarez *tom. de legibus. lib. 7. cap.* 15.

a num.

à num. 4. citans Mol. & alios, & vt isti decem anni dicantur sine interruptione, tenet idem Suarez eodem *lib. cap.* 11. *num.* 4. in medio. Debet etiam hæc consuetudo esse præscripta, teste Suarez loco proxime citato, & Lessio *lib.* 2. *de iust. cap.* 6. *dub.* 14. §. Nec obstat. Vbi ait, quod vt consuetudo sit præscripta, requiritur vt detur bona fides in subditis: & ad hanc bonam fidẽ requiritur possessio pacifica sine lite: sic enim petit ratio præscriptionis, vt Doctores tradunt communiter. Secundum est, quod per legem vniuersalem latam pro tota Ecclesia non derogantur consuetudines particulares prouinciarum, nisi lex illud exprimat. Suarez *lib.* 7. *de leg. cap.* 10. *à num.* 9. & communis Doctorum, & habetur *in cap.* 1. *de constit.* Tertium, licet vna consuetudo antiqua possit derogari per aliam consuetudinem contrariam posteriorem, ad hoc tamen requiritur, vt subsequens consuetudo contraria sit præscripta modo proxime exposito in prima conditione: & præterea non sufficiunt vnus, vel plures actus contrarij, sed requiritur quod sit præscripta, vel sufficiens ad reuocandam legem: *glossa* 2. *in l. Nemo* 166. *ff. Regul. iur.* Hostiens. & Rochus, quos citat, & sequitur Suarez citato *cap.* 20. *num.* 20. Quartum est, quod licet aliqua consuetudo nõ sit præscripta tempore debito, si tamen est consuetudo rationabilis, non tollitur per legẽ generalem publicatam si non exprimat derogationem consuetudinum. Suarez citato *cap.* 20. *à num.* 11. maxime *num.* 12. in fine; & assignat rationem, quia populus habet quoddam ius, vt non cogatur mutare talem consuetudinem, cui non videtur derogare princeps, nisi illud exprimat: & hoc colligitur ex *cap.* 1. *de constit.*

Solutio argumentorum, quæ posita sunt in principio.

14 AD primum igitur argumentum in oppositum, quatenus ait statutum generale Segouiense citatum, dare commissariis curiæ particularibus,& nationalibus præcedentiam illam, de qua agit prædictum statutum, negandum est hoc illis ibidem concedi vt satis clare, & efficaciter probatum manet in præcedentibus: sed solum illa præcedentia conceditur commissario curiæ Regiæ, in qua residet persona Regis. Quatenus vero secunda pars argumenti ait sic declarasse R.P.Generalem intelligendum esse prædictum statutum. Respondeo per sequentes solutiones. Prima est, quod illa sua declaratio non fuit authentica,vt faciat legem iuxta dicta *num.* 12. Nam declaratio quæ debet habere vim legis debet fieri ab ipso conditore legis, vt ibi diximus: at solus P. Generalis non fuit conditor illius statuti, sed totum capitulum generale cum ipso P.Generali, solus enim P.Generalis non potest condere statutum, sed poterit facere mandatum suo tãtum tempore duraturum:Oportuit ergo si prædicta declaratio habitura esset vim legis, vt fieret à capitulo generali cum ipso Patre Generali, quia ex capitulo generali cum ipso Patre Generali conflatur vnus legislator, qui possit condere legem, & illam declarare authenticè. Secunda solutio est, quod quando prædictus R. P. Generalis declarauit prædictum statutum dans præcedentiam allegatam à commissario curiæ, R. P. Generalis nesciebat quod in prouincia esset contraria consuetudo, sicut de facto fuisse ostenditur per testificationem tantorum patrum Prouincialium, ac Diffinitorum prouinciæ,de quo supra.

pra. Quam consuetudinem si R. P. sciret, omnino talem præcedentiam non concederet, vt credendum est de sua rectitudine, & integritate, maxime cum idem R. P. Generalis, ante, vel postea scripserit ad Prouincialem de eadem materia consulentem, vt in hoc, prouinciæ consuetudo seruaretur, vt supra dictum fuit. Tertia solutio est, quod quando R. P. Generalis locum illum concessit dicto commissario curiæ, id fecit ore tenus in suo cubiculo, & poterat non aduertere quod statutum generale Segouiæ titulo *de præcedentia* supra citato assignat locum lectori primario Theologiæ statim post lectores iubilatos: si enim hoc aduerteret, non daret talem locum commissario curiæ, cum idem numero locus dari non possit duobus: neque credendum sit voluisse P. Generalem locum auferre lectori primario, eidem per generale statutum assignatum, nisi illud vellet facere de potentia absoluta, quod non fecit, neque expressit: & ex consequenti secũdum statutum, quod lector primarius sedeat mox post lectores iubilatos, manet in suo vigore, & illæsum. Et quod potuerit P. R. Generalis id non aduertere, non est culpa, vel deffectus in illo, nam in cap. *præterea dist.* 23. iuncta ibi glossa, dicitur quod Papa Nicolaus dixit, non se recordari, quod aliquis Papa antecessor aliquid decreuerit super certa re, de qua ibi: & tamen glossa ibidem verbo, *Fallat*, dicit quod Papa Leo illius antecessor illud decreuerat: Et non aduertit Pap. Nicol. in lege facta. Et multo minus mirandum est quod R. P. Generalis non aduerterit in statuto secundo facto, de quo agimus; nam si aduerteret non concederet. Quarta solutio est, quod si P. Generalis sciret de consuetudine prouinciæ supra citata, per quam lector primarius præcedit commissarium curiæ, non faceret talem

concessionem, vel declarationem contra consuetudinem præscriptam, & in præiudicium lectoris primarij. Nam vt dixi in præcedentibus neque princeps concedit priuilegiũ cum præiudicio tertij, qui ius iam quæsitum habebat: neque lex vniuersalis promulgata tollit consuetudines, & hic P. R. Generalis, neque promulgauit legem dando pro tũc locum illum commissario, neque expressit se velle derogare consuetudini.

15 Ad secundum argumentum negandum est quod pro commissario curiæ in hac materia sit consuetudo fauorabilis, imo est consuetudo in contrarium, vt patet ex illo testimonio prouincialium, ac diffinitorum prouinciæ, cui potius standum est, quam vni, vel alteri particulari testimonio priuatorum. Præterea vide quæ supra diximus *num.* 13. quot debeant concurrere vt vna consuetudo sit præscripta, & possit aliam consuetudinem tollere: Testimonium enim illud prouincialium, ac diffinitorum testificatur de tempore antiquiore, & de semper quasi: & illa consuetudo, vt lector primarius præferatur commissario curiæ est magis rationabilis, quam opposita, vt probauimus, vnde consuetudo noua tam paucorum annorum, & minus rationabilis pro commissario curiæ non potest derogare alteri antiquiori, & magis rationabili pro lectore primario. Ad id quod allegatur eodẽ 2. argum. quod in prouincia antiquiore istius regni est consuetudo quod semper commissarius præcessit lectorem primarium quoad locum. Respondeo, transeat; sed illud non concludit ita seruandum esse in ista, & in aliis prouinciis in quibus viget consuetudo contraria. Non enim est obligatio vt consuetudines particulares vnius prouinciæ seruentur in alia, quando de talibus consuetudinibus non datur lex vniuersalis: de quo mille possunt af-

ferri

ferri exempla in variis prouinciis ordinis P. N. Francisci; quarum multæ particulares habent certas consuetudines quæ non seruantur in aliis. Quod confirmatur exemplo Ecclesiæ catholicæ:nam in diuersis regnis, & prouinciis multæ Ecclesiæ particulares seruãt suas consuetudines, quæ tamen non obligant in aliis Ecclesiis. Et pater R. Generalis vt supra vidimus hac de re consultus respondit vt seruaretur consuetudo istius prouinciæ.Et hoc confirmo ex cap. *scit sancta*, & cap. *Nouit dist.* 12. vbi Papa iubet quod seruetur consuetudo cuiusque Ecclesiæ; & quod non obligat vt consuetudo seruata Romæ obliget in aliis Ecclesiis.

16 Ad tertium argumentum; quidquid sit de antecedente,neganda est consequentia:non enim valet:habet votũ in capitulo:ergo præcedit in loco.Non valet, quia vt dicunt Iuristæ; à separatis non fit illatio: sunt autem valde separata, dare suffragium in capitulo, & præcedere in loco.probo euidenter duobus exemplis in eodem Ordine Minorum. Primum est,patres qui fuerunt olim prouinciales non habent hodie votum in capitulo,& tamen quoad locum præcedunt,& præferuntur omnibus, etiam diffinitoribus prouinciæ. Secundum exemplum;Visitatores prouinciarum missi à Prælatis generalibus, non habent votum in capitulo prouinciali, & tamẽ quoad locum præferuntur omnibus fratribus illius prouinciæ.Sic ergo, licet lector primarius non habeat votum in capitulo,tamen extra capitulum poterit quoad locum præcedere commissarium curiæ habentem votum in capitulo.Tertium adhuc exemplum sit:quando quis in ordine priuatur voce actiua,& passiua,manet priuatus voto, vt patet, & tamen non priuatur præcedentia loci,vt patet: ac proinde sunt valde separata habere votum in capitulo, &

1 Et quidem, quod oporteat nouum incipere Nouitiatum, tria possunt persuadere: primum est, quia statutum Ordinis Minorum Segouiense in Latinis *tit. de Nouitiis*, ibi dicit quod annus nouitiatus sit continuus: ait quod si Nouitius ex aliqua causa exeat à Conuentu cum habitu, vel sine illo, non computetur ei tempus nouitiatus; sed illum postea denuo incipiat. Secundo; quia iste Nouitius dimittens habitum Religionis videtur renunciasse iuri quod habebat ad nouitiatum, & professionem: fecit enim actum contrarium; & per solum factum potest aliquis renunciare, vt omnes Iuristæ admittunt. Tertio, quia Concilium Trid. *sess. 25. cap. 16. de Regular.* præcipit, vt expleto anno nouitiatus, Nouitij aut admittantur ad professionem, si habiles inuenti fuerint, aut expellantur: iste vero post expletum annum cum dimidio quo stetit in probatione, non est inuentus habilis per informationes: ergo debuit expelli. Si vero fuit expulsus, non potest admitti ad professionem absque nouo nouitiatu. Et quamuis Papa Clemens VIII. teste Quarantá, *in suo Bullario. ver. Monasterium. in fine statutorum* Clement. VIII. dispensauit quod existente causa, vel impedimento, possent prælati dilatare professionem Nouitij sex menses vltra annum nouitiatus, vsque dum cessaret impedimentum; iste Nouitius iam excessit sex menses vltra annum, & iudex inferior non potest dispensare in termino temporis præfixo à Superiore.

2 His non obstantibus, sub censura dixi potuisse talem Nouitium statim in Portugallia emittere validam professionem sine nouo anno nouitiatus. Et antequam rationes pro ista conclusione adducam, do exemplum viuum, quod de facto in præsenti existit in hoc Regno in quodam Conuentu Monialium sanctæ Claræ, in

tum, imo illum continuum peregit, & sex menses vltra continuos. Vnde statutum specificat de Nouitio exeunte in anno nouitiatus, iste autem non exiuit in anno nouitiatus, sed post annum ac dimidium expletum, & continuum, illum nolentem exuerunt habitu Religioso. Neque item obstant verba eiusdem statuti dicentia, quod Nouitius statim finito anno probationis, vel admittatur, vel expellatur: hæc enim sunt verba Concilij Tridentini, & patiuntur suas declarationes, vt iam cæpimus dicere *num.2.* & amplius dicemus in solutione ad tertium argumentum in contrarium.

4 Ad secundum argumentum dico, hunc Nouitium per dimissionem habitus Religiosi factam modo prædicto non renunciasse iuri quod habebat ad professionem: non enim habitum dimisit sponte, & voluntarie, neque cum animo renunciandi, sed fecit inuitus ex præcepto prælati, vt patet; vt autem renunciatio valida sit, requiritur omnino quod sit voluntaria, non coacta. Sufficiat vnum capitulum iuris, quod est cap. *super hoc. de renunciat.* vbi Papa iubet, quod si inueniatur quendam, de quo ibi, renunciasse non sponte, restituatur. Et addit Papa hanc rationem prudentissimam: quia scilicet difficile credi potest aliquem voluntarie renunciare beneficio pingui, anxie acquisito, & vnde pendebat ipsius sustentatio. Quod in hoc Nouitio habet locum: non enim de illo credendum est renunciasse voluntarie professioni propter quam seruiuit in nouitiatu integro anno cum dimidio, tolerando labores nouitiatus, & vnde pendebat remedium suæ vitæ spiritualis, & corporalis. Vide gloss. supra citat. proxime cap. vbi multa dicit de renunciatione spontanea, *verb.* Resignationis. Secundo probo exemplo omnino simili: nam quando Clericus per dimissionem habi-

tus clericalis, illum spontanee dimittit, debent ad hoc duæ conditiones concurrere: prima, quod præcedat trina monitio prælati, ne dimittat, & habitum clericalem resumat, & Clericus non resumit, vt habetur cap. *contingit 2. de senten. excomm.* & tenent Doctores communiter, maxime Sylu *Excommunicatio 6. num. 6. casu 3.* Secunda est, quod in eo casu, in quo Clericus amisit priuilegium clericale ob dimissionem illius, postea si sponte sua habitum clericalem assumat, recuperat priuilegium clericale sine noua dispensatione. Quæ omnia licet in dissimili materia sint disposita, multum tamen iuuant ad casum istius Nouitij, qui non sponte habitum Ordinis dimisit, nec prælato monenti vt reassumeret, repugnauit, imo inuitus sustinuit quando habitu Nouitij spoliatus fuit. Vltimo quod per istam dimissionem habitus inuolũtariam, Nouitius iste non renũnciauerit iuri quod habebat ad professionem, faciunt quæ tradit Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 32. num. 5. & 6.* vbi ait duo præcipua. Primum est, quod ille qui primo dispensationem aliquam obtinuit, & post dispensationis Bullam, seu litteras lacerauit cum animo illis non vtendi: non per hoc renunciauit valide dispensationi, & hoc non obstante illa postea vti poterit, si voluerit (excipit ibi materiam voti, vel iuramenti) Secundo dicit Sanchez, quod si vir, & fœmina consanguinei inter se, obtinuerunt dispensationem vt matrimonium adinuicem possent contrahere, & postea quiuis illorum contraxerunt cum aliis non consanguineis non vtentes concessã dispensatione; si postea cum ambo hi vidui facti sunt, voluerint inter se contrahere, poterunt id facere vtendo antiqua dispensatione, quia per matrimonium prius contractum non fecerunt validam renunciationem circa priorem dispensationem obten-

obtentam. Quæ etiam valde faciunt pro casu istius nouitij ad probandum non renunciasse professioni per dimissionem habitus, maxime inuoluntariam.

5 Nec videtur obstare ratio adducta in cõtrariũ, quia scilicet iste nouitius post annum probationis excessit spatium sex mẽsium, quem terminum temporis Clemens VIII. dicitur assignasse, vt vltra illum non posset professio dilatari: nam imprimis iudex potest aliquando prolongare tempus præfixum à lege: maxime quãdo nulla pœna apponitur transgredienti prædictum tempus, vt tenet Bartolus l. 2 *num.* 4. *ff. de senten. & re iudicata.* teste Molina *lib.* 2. *de primog. cap.* 14. *num.* 19. & citat Sanch. *lib.* 2. *de matrim. disp.* 24. *num.* 11. & patet exemplo omnino simili. Nam licet cap. *Ex publico. de conuersione coniugat.* assignet duos menses, in quibus cõiuges non obligentur consummare matrimonium, vt in his duobus mensibus possint deliberare de ingressu Religionis, nihilominus ille terminus duorum mensium à Papa præfixus, potest prolongari à iudice inferiori ex causa iusta, & illis tempus longius dare, vt tradit Sanch. *citata disp.* 24. *num.* 12. citans multos. Eodem ergo modo, licet Papa Clemens VIII. assignauerit solos sex menses ad dilatandam professionem post annum nouitiatus expletum; hoc non obstante prælatus inferior ex iusta causa, & ex tam clara Epicheia, qualis in hoc casu interuenit, poterat hoc spatium sex mensium prolongare, quoadvsque cesset impedimentum informationum in hoc casu deficientium, attento quod antea fieri non potuerunt, & quod Nouitius anno integro cum dimidio laudabiliter Ordini inseruiuit, semper aspirans ad professionem. Secundo probo, quia vt dicunt Iuristæ, tempus non currit ignoranti, vel impedito, *l.* 1. *in fine. Cod. de annali excep.* & tenet

con-

communis, maxime Couarruuias. *in regula possessor. 3. parte. numer. 3.* & alij. At iste Nouitius erat legitime impeditus nec moraliter suum impedimentum informationum tolli poterat via humana ob distantiam regnorum, & viæ maritimę, difficilisque nauigationis: ergo illi sic impedito non currebat spatium sex mensium à Clement. VIII. assignatorum. Et hoc quod legitime impedito non currat tempus pręfixum à lege, habetur expresse in iure canonico in casu omnino simili. Habetur casus in cap. *quia diuersitatem. de concess. præb.* in quo decernit Papa, quod quidam Archiepiscopus qui existens suspensus ab officio ob culpas, & non prouidit certa beneficia vacantia intra sex menses, sicut iubet prouideri Concilium Lateranen. ibi citatum, sub pœna quod non prouidens intra sex menses amittat ius illa amplius prouidendi. Respondet Papa, quod prędicti sex menses à Concil. Lateranen. assignati non habebant locum in hoc Archiepiscopo, quia cum esset suspensus, erat legitime impeditus ad prouidenda beneficia illa; & sic finito tempore suspensionis poterat illa prouidere, & conferre. In quo capitulo gloss. *verb.* Suspensionis. dicit quod tempus non currit legitime impedito, nisi quando fuerit negligens: & citat textus & ponit exempla. Si ergo ille Archiepiscopus cum esset propter culpas suspensus, erat legitime impeditus, & sex menses assignati à iure illi non nocuerunt quin postea sublato impedimento suspensionis posset recuperare quod suum erat; isti Nouitio impedito ad profitendum, non nocebunt sex menses assignati à Clemente VIII. quin ablato impedimēto informationum, possit postea vti iure quod habet ad profitendum. Probatur hoc ipsum, quia in multis aliis textibus, & exēplis, si citatus, vt compareat, in tali die non comparuit,

ruit, & post elapsum terminum comparendi, compareret, & probat se legitime fuisse impeditum, auditur, & restituitur, vt inter alia tenet lex *fin. ff. de requirend. reis.* Vltimo probatur ex eo quod tradit D. Thom. 1.2. *quæst.* 84. *&* 95. *art.* 1. *ad* 3. & habetur in l. *Pomponius ff. de leg.* videlicet, quod lex non datur pro casibus particularibus raris, & raro contingentibus, sed pro contingentibus de ordinario. At iste casus fuit de raro, & præter opinionem contingentibus in materia professionum, vt patet: ergo in illo non est stãdum legi communi professionum: ac proinde magis in illo standum est Epicheiæ, & Æquitati, quam legi, cum causa pia sit fauere Nouitio, qui videlicet seruiuit per annum cum dimidio, & ad Religionem aspirat: maxime cum ista Epicheia fundetur in tot textibus, & rationibus supra adductis. Et potest ad hoc videri Naua. *conf.* 42. *de Reg.* vbi refert, quendam Prælatum certæ Religionis misisse Nouitium, qui sex tantum mẽses probationis habebat, vt iret extra conuentum ad certum negotium peragendũ, cumq; negotij executio dilataretur commoratus est Nouitius extra conuentum per sex menses cum habitu tamen Religionis: & quia negotium non erat conclusum, & Nouitius nollebat illud incompletum relinquere, & alias timebat transire annum Nouitiatus, misit procuratorem ad conuentum, in quo solum per sex menses fuerat in Nouitiatu, vt nomine suo professionem emitteret: & respondet Nauarrus fuisse declaratum per congregationem Cardinalium prædictum Nouitiatum, & professionem fuisse validam, vt testatur Nauarrus in fine dicti consilij: Dixi hunc casum fuisse difficiliorem: Nam ille Nouitius de quo Nauar. fecit professionem in absentia per procuratorem, & per sex menses nouitiatus absens

fuit

fuit à conuentu per quod tẽpus non potuit conuentus experiri mores Nouitij; quæ in hoc nostro casu non concurrerunt. Et proinde credo quod idem declaraturi essent Cardinales in hoc nostro casu, si res ad eos delata fuisset.

6 Denique vt nullus hac de re maneat scrupulus, & vt consulatur casibus futuris, videndus est omnino doctissimus Sanchez *tom. 2. Decal. lib. 5. cap.* 4. vbi multa disputat ad hoc spectantia. Duo tantum ibi fusius posita refero. Primum est Nouitiatum ex triplici capite posse esse nullum, & irritum: primo quia non fuit habitus in legitima ætate. Secundo, quia fuit factus extra Monasterium, & sine habitu Religionis. Tertio, si non fuit continuus: & ibi simul explicat dubia occurrentia circa hæc tria capita. In hoc vero casu nullus deffectus ex illis tribus repertus est, & proinde fuit validus. Secundum quod ait Sanchez ibidem *num.* 34. notatu dignum, est, quod si Nouitius finito anno veri Nouitiatus, exiit ab ordine absque licentia, & paulo post rediens iterum admitteretur à Conuentu, sufficeret præteritus Nouitiatus ad profitendum, dummodo non tanta interpollatio præcesserit vt moraliter loquendo iam conditio personæ, vel status ordinis sit mutatus. Quod similiter in isto casu non interuenit, quia Nouitius nec sponte exiuit, nec mora extra conuentum facta mutauit conditionem personæ, neque statum ordinis.

7 Aduerto vltimò quod quando tot à nobis adductæ probationes non sufficerent, vt talis Nouitius admitteretur ad professionem absque nouo Nouitiatu: saltem sufficient ad probandum euidenter quod Prælatus Religionis qui illum habitu priuauit, obligabitur in conscientia illum iterum recipere ad ordinem, & nouum

nouum Nouitiatum, vt eo finito, admittatur ad professionem factis informationibus. Datur enim inter Nouitium,& Conuentum fere contractus, per quem resultat obligatio, vt si finito anno probationis Nouitius reperiatur inculpatus, Conuentus se obligat ad illum non expellēdum. Ex parte item Prælati,qui istum Nouitium exclusit fuit non parua culpa, quia in Brasilia poterat informationes facere cum testibus possibilibus ibi repertis, absque eo quod illas facere iuberet in regno Portugalliæ remotissimo:sicut idem Sixt. V. disposuit in sua secunda Bulla circa Nouitios oriundos ex terris longinquis:& hodie in Portugallia recipiuntur Nouitij Angliæ,& Flandriæ,de quibus fiunt informationes solum in Portugallia modo possibili. & non expectatur vt veniant ex Anglia, vel Flandria: cum minus distent à Portugallia, Anglia, & Flandria, quam Brasilia. Culpa etiam fuit eiusdem Prælati Nouitium exuere habitu Religionis,licite enim, & secure poterat illum secum adducere vestitum habitu Religionis,vt patet ex casu supracitato Nauarri.

CASVS VIII.

De quodam Nouitio recepto ad chorum, seu clericatum: & in professione, est professus ad laicatum, inuitus.

IN ordine quodam in India Orientali, quidam Nouitius recepit habitum cum declaratione, quod futurus erat ad chorum siue clericatum. Toto anno proba-

probationis in hoc statu, & intentione permansit faciens cæremonias cum cæteris Nouitiis receptis ad chorum. Tempore professionis, Goardianus causatus quod ille esset illiteratus, & insufficiens ad chorum, dixit illi, quod si vellet profiteri ad laicorum statum, illum recipere vellet:ad chorum vero,nolle. Nouitius reclamauit dicens nolle se profiteri ad laicatum:& statim vestes suas sæculares petiit. Volens exire ab ordine:vestes illi denegatæ sunt. Tandem metu reuerentiali,& molestia pressus,vt Prelato satisfaceret professionem emisit, declarante Goardiano quod esset futurus laicus. Ille vero, ante reclamauit, & protestatus est se ius suum prosecuturum. Facta professione, per modum appellationis adiuit prouincialem Indiæ,qui cum diffinitorio protulit sententiam quod talis erat professus ad statum laicorum. Appellauit ille ad P. Commissarium Generalem Hispanię veniens in Portugalliam, adduxit secum testimonium quinque fratrum, qui illum examinarunt ante professionem,& iurarunt illum esse sufficientem ad chorum, siue statum clericalem, petitionem præsentauit prædicto commissario P. Generali, dicens se fuisse in India professum ad statum laicorum &c. prædictus R. P. commisit casum prouinciali prouinciæ Portugallię, qui in diffinitorio sententiam protulit dicens, se illum examinasse, & insufficientem reperisse ad chorum. Appellauit professus,& adiuit R. P. tunc Generalem, qui causam commisit duobus aliis Prouincialibus Portugallię:& in commissione ambobus facta,dicit se illis causam committere eo quod nondum esset decisa per patrem Commissarium Generalem, de cuius foro erat iste professus. Expressit etiam dictus pater R. Generalis in sua commissione, quod si constaret ex testimonio facto, & scripto in die

in die suę professionis apud Conuentum, quod professus sit ad chorum, ipsi duo prouinciales illum ad statum clericatus restituant &c.

Quæsitum fuit primo, an hi duo vltimi prouinciales, possint de causa cognoscere, supposita falsa narratiua facta P. Generali, in qua dixit P. Generalis attento quod casus decisus non erat per P. commissarium Generalem, cum alias constaret ex commissione illius fuisse iam casum decisum per commissarium prædictum. Secundo quæsitum fuit an prædictus professus receptus prius ad chorum, & postea prædicto modo professus ad laicatum, habeat ius, vt restituatur ad statum clericatus.

1 Primo, quod duo patres Prouinciales vltimi non possint cognoscere de causa, probatur, quia P. Generalis in sua commissione dicit, ideo se illis causam committere quod nondum esset decisa per P. commissarium Generalem Hispaniæ. Quæ narratio fuit falsa; iam enim casus decisus fuerat à Ministro prouinciali prouinciæ Portugalliæ, ex particulari commissione P. commissarij generalis Hispaniæ: & sic rescriptum P. Generalis datum Romæ, continet narratiuam falsam: & omnis expressio falsi in narratiua vitiat rescriptum, vt communiter Doctores dicunt, de quo multa Sanc. *lib. 8. de Matrim. disp. 21. num. 31.* Secundo facit contra professum, quod P. Generalis in sua commissione dicit, quod si constiterit ex testimonio suæ professionis, quod fuerit professus ad clericatum, restituatur ad statum clerici, & ex suo processu constat *fol. 1. pag. 1.* quod ille confessus est se fuisse professum ad laicatum: ergo debet declarari laicus ex vi huius rescripti P. Generalis. Tertio, quia licet inter istum professum, & prouincialem recipientem illum ad chorum præcesserit, qua-

si contractus, vt esset futurus de statu clericorum ordinis, cum tamen ille postea consenserit profiteri ad laicatum, renuntiauit iuri quod habebat ad clericatus statum, & sic non potest conqueri, cum *per regulam iur. in 6.* scienti, & consentienti non fiat iniuria. Quarto quod hodie prædicti duo vltimi patres prouinciales non possint cognoscere de causa ex vi illius commissionis P. Generalis videtur probari, quia Prouincialis Indiæ, qui iudicauit illius professionem fuisse ad statum laicorum, debet hodie audiri, quia sua interest defendere causam suam, & assignare causam suæ sententiæ. Quinto facit contra professum, quod prouincialis Indiæ in processu *fol. 6. pag.* 2. vocat illum fratrem laicum, quod clare supponit nouisse prædictum prouincialem illum professum fuisse ad laicatum, & quod cum sua licentia mutatus est de statu chori ad statum laicalem. Sexto facit quod minister prouinciæ Portugalliæ in sua sententia testimonium perhibet, quod ipse illum examinauerit, & ad statum clericalem insufficientem inuenerit. Quamuis ergo in prima receptione ad habitum quasi pactum fuerit, quod futurus esset ad chorum, reperta tamen postea insufficientia, ac deffectu illius, potuit Prælatus emendare errorem reddendo illum ad statum laicorum: sicut quando post factum contractum reperitur error, quo antea cognito contrahentes non consentirent: possunt contrahentes recedere à contractu, vt tenet communis opinio in materia de contract. Vltimo confirmatur, quia vt tenet Sanch. *tom. 2. decalogi lib. 6. cap. 7. num.* 8. cum Soto, Aragon. Petro Lædes. & Azor ibi citatis, potest Prælatus professum ad chorum mutare ad statum laicalem, si iusta causa interueniat: satis autem iusta causa esse videtur in isto casu insufficientia istius professi ad cho-

rum

rum ratione illiteraturæ, ſicut dicitur.

2 Pro reſolutione præmitto, quod ſicut inter profitentem, & Conuentum acceptantem datur quidam contractus quo ſe adinuicem obligāt profeſſus & conuentus: Ita Nouitium recipi ad chorum, vel ad laicatum, eſt circunſtantia, & fere conditio appoſita prædictæ receptioni, vel profeſſioni, qua non extante receptio ad habitum non fieret. Eſt autem hæc conditio, vel circunſtantia vt ſit ad clericatum, vel laicatum, res æſtimabilis, & ponderabilis: quod probo ex illis quæ tradidi in meo *tom. 2. dubior. regul. ver* Votum. *num.* 40. ex Soto, & Rodrig. ibi citatis, qui dicunt, quod ſi ego feci votum intrandi Religionem, cum animo expreſſo, quod eſſem recipiendus ad chorum, & prælati nolunt me recipere ad chorum niſi ad laicatum, non teneor intrare Religionem. Secundo dicunt ibi citati Doctores, quod ſi feci votum intrandi Religionem, non exprimens animo an ad chorum, an ad laicatum, & nihilominus ſcio linguam latinam ſufficienter vt poſſim recipi ad chorum, & tamen prælati nolunt me recipere ad chorum, niſi ad laicatum, non teneor ad votum. Tanti æſtimatur circunſtantia eſſendi ad chorum, vel laicatum in receptione ad habitum, vel profeſſionem. Præmitto ſecundo rem eſſe certiſſimam in iure, quod renunciatio facta metu, vel inuoluntaria eſt nulla, & irrita: omiſſis multis textibus ſufficiat cap. *ſuper hoc. de renunciat.* vbi Papa clare dicit eſſe nullam renunciationem illam, quæ fit non ſolum per metum, & vim, ſed etiam illam quæ fit præcedente aliqua moleſtia, & oppreſſione: & in iſta profeſſione de qua agimus vltra metum reuerentialem, præceſſit oppreſſio facta Nouitio, per quam illi innouatum, & immutatum fuit, quod in receptione ad habitum fuit promiſ-

sum, quod futurus erat ad chorum; & illi aliàs volenti exire, vestes suæ sæculares denegatæ sunt: quæ satis indicant metum reuerencialem, & oppressionem, molestiamque præcedentem ante professionem.

3 Hoc posito dico: & quod prædictus professus sit restituendus ad statum clericalem, & quod Prouinciales duo vltimi potuerunt de causa cognoscere. Secunda pars istius conclusionis, amplius probabitur ex solutione argumentorum. Prima, quod scilicet debeat restitui ad statum clericalem, probatur ex fundamentis proxime positis *num.* 2. nam ille suscepit habitum cum pacto, & conditione expressa quod esset futurus ad clericatum: Conditio vero apposita, & acceptata in contractu obligat contrahentes in conscientia, quando conditio non est turpis, neque impossibilis; & præterea, ex parte professi non est inuenta insufficientia ob quam excludatur à statu clericali, vt dicemus in solutione argumentorum: ergo tenentur prelati ordinis illum restituere ad statum clericalem, ad quem sub pacto expresso receptus fuit. Secundum argumentum, seu fundamentum istius conclusionis est, quod non obstat illum in professione cōsensisse profiteri ad statū laicalem: hic enim consensus fuit coactus, inuoluntarius, & proinde nullus. Primo quia præcessit oppressio, qua illum mutabant de statu clericali ad laicalem. Secundo, quia ob talem molestiam, & oppressionem petiit vestes sæculares, vt rediret ad sæculum, illique denegatæ sunt: quæ clara & manifesta oppressio fuit, imo & violentia. Quę tria manifeste indicant inuoluntarium consensum, imo & coactum, quo consensit profiteri ad statum laicalem, & proinde talis renunciatio fuit inuoluntaria, coacta, & nulla. Quod maxime confirmatur, quia vt dicitur, ille protestatus fuit, quod

ius

ius sibi ademptum prosequi debebat, sicut fecit de facto. Tertio potest probari quia iste professus in toto anno probationis fuit quasi in possessione status clericalis, semper enim in choro astitit cum cæteris Nouitiis destinatis ad chorum, & omnes illorum cæremonias,& obsequia præstitit anno integro.Et præterea finito anno probationis quinque Religiosi designati à prelato,illum examinarunt de officio diuino,& de sufficientia ad chorum, & sub iuramento testati sunt illum esse sufficientem ad chorum: quę omnia constant ex processu per instrumenta fide digna: neque in ordine Minorum fit alia maior diligentia quam ista. Nam paulo ante professionem destinantur à prælato duo Religiosi, qui Nouitium examinent an sciat recitare diuinum officium. Si vero ambo examinatores dicunt esse sufficientem, admittitur statim ad professionem: In hoc vero examinando testificati sunt pro illo quatuor, vel quinque Religiosi iurati, quod esset sufficiens. De peritia vero in lingua latina isti examinatores non examinant; quia id facit prius Prouincialis in prima receptione ad habitum. Et prouincialis in prima receptione ad habitum, de latinitate illum examinans, acquieuit,illumque admisit: vnde non potest illum iam ea de causa repellere,vltra alia quæ infra ad hoc intentũ dicemus. Adde quod Goardianus, qui admisit professionem, non poterat motu proprio mutare ad laicatum illum quem prouincialis receperat ad chorum. Non enim potest inferior mutare legem, seu dispositionem superioris, maxime cum preiudicio tertij, vt patet ex cap.*quod super iis. de maiorit. & obed.* & ex Regula 33. *de reg. iur. in 6.* vbi dicitur, quod nemo potest mutare consilium in detrimentum alterius.

4 Neque obstat, quod patres prouinciæ Portugallię

dixerunt in sua sententia, instrumenta adducta ex India à professo erant magis de mero fauore, quam de iustitia: sunt enim de mera iustitia, & non de fauore. Sunt enim testes iurati, & ratificati cum iuramento coram Prouinciali Indiæ, coram quo testificantes sub iuramento, dixerunt vera esse quæ antea dixerant. Imo testimonium illorum quinque fratrum de examine testificantium, validius est quam testimonium prouincialis prouinciæ Portugalliæ, dicentis in sententia quod ipse illum examinauerit, & insufficientem repererit: nam illi sunt quinque testes, & Prouincialis vnus testis, & non iuratus: & præterea in rigore iuris testimonium prædicti patris Prouincialis nihil valebat, quia cum esset iudex non poterat esse testis, vt habetur expresse 4. *quæst.* 4. *cap. Nullus.* Neque item obstat quod dicit eadem lata sententia, videlicet ex processu & instrumentis Indiæ constare quod ille professus fuerit ad laicatum. Nam ex scripto professionis posito in libro Conuentus, ad quem solum librum pater Generalis se remittit, non constat quod professus fuerit ad laicatum: sed solum refert quod fuerit professus indistincte. Si vero illi patres id collegerunt ex confessione quam fecit professus in sua petitione prius coram patre Commissario Generali, talis confessio illi non præiudicat, non enim fuit confessus quod esset professus ad laicatum spontanee & voluntarie, sed narrauit factum sicut gestum fuit... Et ideo dicens in petitione quod fuerit professus ad statum laicalem, intellexit sicut factum fuerat, videlicet inuoluntarie, & præcedente oppressione, & molestia, de quibus supra; & præcedente protestatione de suo iure prosequendo, &c. quæ omnia clare indicant, confessionem illam positam in petitione, non esse confessionem approbatiuam,

itam, sed solum narratiuam, & querelantem, quæ proinde illi non nocuit, imo profuit: & hæc patebunt magis ex solutione argumentorum.

5 Ad primum igitur argumentum initio positum dico, potuisse duos vltimos patres Prouinciales cognoscere de causa, non obstante quod in commissioné illis facta pater Generalis dixerit. Attento quod pater Commissarius Generalis casum nondum decidit, cuius oppositum iam euenerat, & proinde narratiua fuit falsa. Moueor, quia non omnis narratio falsi vitiat rescriptum, vt tenet Sanchez citata disput. 21. num. 32. cum multis & grauibus Doctoribus, quos citat, & sequitur, qui dicunt, quod tunc solum narratio falsi vitiat rescriptum, quando falsitas pertinet ad causam finalem, non vero si falsitas solum spectat ad causam impulsiuam. Et ex traditis à Sanchez *ead. disp. num. 8*: hæc clausula, quod non fuerit iudicatum à patre Commissario Generali, fuit causa impulsiua tantum, non vero finalis. Quamuis enim pater Generalis sciret esse iam casum decisum à patre Commissario Generali, non omitteret concedere, licet concederet difficilius; quod est tantum causa impulsiua. Et dico quod pater Generalis non negaret id quod petebatur, etiamsi sciret iudicatum iam à patre Commissario Generali, quia imprimis tenebatur pater Generalis id concedere, cum iste professus ad illum recurreret, quasi per viam appellationis: & tenebatur deferre appellationi iustæ sibi interpositæ à parte appellante à iudicibus deputatis per patrem Commissarium Generali inferiorem. Secundo, pro eadem etiam causa impulsiua, quod scilicet pater Generalis, licet sciret iam rem iudicatam, adhuc tamen concederet recursum, licet difficilius; colligo, seu probo, quia non est credendum de patre

Generali supremo prælato, quod talem recursum negaret venienti ad se subdito per modum appellationis ex tot mille leucis Indiæ Orientalis, & querelam proponenti de oppressione iniusta sibi facta in re graui:& sic falsitas narratiuæ de non esse iudicatum, pertinet ad causam impulsiuam tantũ, & non vitiauit rescriptum. Facit etiam ad solutionem argumenti quod tradit Sanchez *cit.disp. num.* 42. quod scilicet quando in scripto numerantur copulatiue multæ causæ concessionis, licet aliquæ sint falsæ, non vitiant concessionem, dummodo sit vera causa illa principalis cui innititur rescriptum,& in ista commissione facta à patre Generali duobus Prouincialibus, causa principalis cui innititur est vera, videlicet iniustitia, & grauamen isti professo exhibitum, & proinde licet aliæ causæ minores fuerint falsæ, vt quod causa nondum fuerit iudicata, non vitiarunt rescriptum, maxime quod in casu, quo causa foret iudicata per Commissarium Generalem poterat professus appellare semper ad Generalem, tanquam ad superiorem, sicut de facto appellauit, si non verbo, saltem facto per arreptionem itineris ad ipsum Generalem, quod est appellare facto, vt suppono esse notum in iure.

6 Ad secundum argumentum dico, quod pater Generalis in sua commissione dicit tantum, quod si constiterit ex libro Conuentus vbi professio scripta fuit, quod fuerit professus ad chorum, restituatur, &c. confessio vero quam fecit professus in sua petitione quod fuerit professus ad laicatum, non est liber scriptus professionis in Conuentu, ad quem pater Generalis se remittit, de qua confessione sibi non præiudicante vide supra *num.* 4. instrumentum ergo, siue testimonium factæ professionis est in processu *fol.* 7. *par.* 1. *in fine*, nec expri-

exprimit quod professus fuerit, vel ad chorum, vel ad clericatum: sed solum dicit, quod emisit professionẽ: quem modum scribendi professionem in libro Conuentus aduerto continere mysterium; cum enim in libro Conuentus soleat exprimi, quod fullanus professus sit ad chorum, vel ad laicatum; de hoc professo in dicto libro professionum nihil est expressum ad quem statum profiteretur, quia nempe viderunt professum antea reclamantem,& protestantem: & proinde cum res esset litigiosa, noluerunt scribentes in libro professionum exprimere ad quem statum professus fuerit:sed rem postea iudicandam reliquerunt. Et quamuis pater Generalis dixerit, quod si constaret professum esse ad chorum ex libro professionum, restitueretur, idque liber professionum non exprimat, id non nocuit professo,cum liber professionum, si non exprimit professum esse ad chorum, saltem non exprimit professum esse ad laicatum: & aliunde constat professum esse ad laicatum inuoluntarie, & coactum, quod ius non intendit tollere pater Generalis.

7 Ad tertium argumentum dico, quod iste professus consentiens profiteri ad laicatum eo modo quo consensit inuitus, & protestatus, non renunciauit iuri quod habebat ad statum clericatus sibi promissum in receptione ad habitum,& per integrum annum nouitiatus acquisitum:nam consensus coactus,non est consensus,& renunciatio inuoluntaria, non est renunciatio, vt patet ex dictis *num.* 2.quibus addo,quod ibi saltem interuenit metus reuerentialis Nouitij erga Prælatum molestantem, & alio modo professionem dare nolentem. Si autem metus solus reuerentialis iuxta multos Doct. potest annullare ipsam professionem, multo magis potuit annullare hanc circunstantiam

professionis ad laicatum scilicet, vel præsbyteratum. Quod autem solus metus reuerentialis possit annullare professionem, dicunt graues Doctores recentiores à me citati *in 1.tom. Dubior. Reg. ver.* professio nulla, toto *num.* 12. & præter illos ibi citatos idem tenent Aloizius Riccius, & doctissimus Sayro citati à Barboza *in Remission. ad Tridentinum fol.* 146.*pag.* 2. in fine, quibus adde Brunorium in suis locis commun. *verb.* Matrimonium *num.*4.cum aliis à se ibi citatis. Quod vero adducit idem tertium argumentum ex Regula iuris, quod scienti, & consentienti non fit iniuria, intelligendum est de consentiente liberè, & spontanee non vero de consentiente coacte, & inuoluntariè, vt patet ex dictis *num* 2. & iste professus, vt constat ex dictis consensit in professione ad laicatum coactus, & inuitus, & proinde eius consensus fuit nullus.

8 Ad quartum dico, quod prouincialis Indiæ iam fuit citatus sufficientissimè: si enim ille iam de causa cognouit, & sententiam tulit, quę maior citatio necessaria est? Iam enim iste professus coram Prouinciali Indiæ litem mouit, & ipse cum diffinitorio sententiam tulit: & vidit processum, & nihil nouum in contrarium addidit, vel allegauit.

9 Ad quintum argumentum dico, quod non nocet huic professo, quod Prouincialis Indiæ vocet hunc professum fratrem laicum: id enim fecit secutus informationem Goardiani, qui suo arbitrio immutauit statum professi nolens illum admittere ad clericatum eidem professo promissum in prima receptione ad habitum, quæ immutatio non potuit præiudicare professo inuito protestanti, & appellanti: Addo quod dictus prouincialis Indiæ, indebitè vocauit istum professum fratrem laicum, cum ex libro professionis non

constet

constet quod fuerit professus ad laicatum, vt dictum est in solutione ad secundum. Et proinde ista vocatio laici posita à prouinciali non præiudicat professo: quia id prouincialis dixit narratiue ex informatione Goardiani sibi exhibita, in quo falli potuit prouincialis. Nam etiam Papa referens factum alienum potest falli, vt constat ex cap. 1. de renunciatione, cum dictis ibidem à Doctoribus: licet non possit falli narrando factum suum proprium, & in hoc semper illi credendum sit. Vide Doctores ad citatum proxime capitulum.

10 Ad sextum dico, non præiudicare isti professo, quod prouincialis Portugalliæ dixerit se illum examinasse, & insufficientem ad chorum reperisse, vide supra dicta *num.* 3. post medium, & *num.* 4. ante medium vbi copiose ad hoc manet responsum. Quibus adde quod examen quinque fratrum circa hunc professum, factum fuit à fratribus conuentus vbi facta est professio: in quos quinque fratres sicut in arbitros compromisit, à sententia vero arbitrorum non potest appellari vt tenet communis sententia: Addo vltimo quod in sufficientia ad chorum datur latitudo maioris, & minoris, nec requiritur quod sit nimis litteratus: pro quo vide Henriq. *tom.* 2. *lib.* 10. *cap.* 16. in fine, vbi ait posse Episcopum dare ordines sacros Religioso, qui bene legit latine, & cantat, quamuis sit minus litteratus, & citat alios Doctores in glossa littera V. Et examinatores illi quinque iurant istum habere sufficientiam ad chorum sicut habent aliqui Religiosi in India: In quo verum dicitur. Nam in India sæpius ad habitum recipiuntur grandæui milites, qui pertæsi militiam ad Deum conuertuntur, qui linguam latinam nesciunt, & vix illam bene legunt, quorum ego vidi vnum: & tamen

tamen isti recipiuntur ad chorum, vel statum clericalem.

11 Ad vltimum argumentum ex Sanchez dico, quod illius dictum imprimis non facit legem. Secundo exemplum præcipuum quod adducit, est quando professus ad chorum suæ consolationis gratia, libere petit, vt statu clericatus mutetur ad statum laici, quod in hoc casu non concurrit, imo iste professus repugnauit, & reclamauit, vt constat. Secundo, dicit Sanchez id fieri posse ob culpas professi, ob quas potest puniri cum hac mutatione status. Sed neque in hoc nostro casu interuenit culpa professi istius imo neque insufficientia iuxta prædictos quinque testes iuratos. Adde quod Nauarrus ibi citatus à Sanch. tenet id non posse facere Prælatum. Et quidem in ordine P.N. Francisci id nunquam vidi fieri, vt professus ad chorum, etiam ob culpas mutetur ad statum laici, etiam si ille careat omnibus sacris ordinibus. Nam iste, etiam sine Ordine sacro tenetur ex vi regulæ dicere horas canonicas per Breuiarium, & in præcepto Regulæ non potest Prælatus dispensare, ac proinde non poterit de professo ad chorum facere professum laicum deobligatum à dicendo diuino officio per Breuiarium. In aliis Religionibus consulantur illarum Regulæ, & statuta.

CASVS

CASVS IX.

De quibusdam sæcularibus, qui Religiosos duos ligauerunt, & carcerarunt ex mandato sui gubernatoris sæcularis.

GVbernator cuiusdam Regni vltramarini longe distantis à Portugallia, residens in quadam vrbe, associatus quibusdam sociis, & Ministris intrauit conuentum quemdam Religiosum: socij ignorabant ad quid ingrederetur. Gubernator sibi obuium Prælatum illius conuentus manu apprehendit, & alium Religiosum, eosque misit deduci ad quandam nauem, ibique sub custodia quasi carceratos custodiri: & declaratur, quod gubernator erat natura sua iracundus, & habebat potestatem condemnandi ad mortem.

Quæsitum fuit primo an isti, qui gubernatorem associarunt, ignorantes illius intentionem, incurrerint aliquam censuram excommunicationis? Et declaratur quod isti primi non concurrerunt actiuo influxu ad illam comprehensionem.

Quæritur de illis, qui iubente gubernatore manus iniecerunt in Religiosos, eosque ad nauem duxerunt, timentes sibi aliàs punitionem à gubernatore infligendam, incurrerint aliquam censuram?

Tertio, an illā incurrerint illi qui in naui illos quasi carceratos custodiebant quasi in vinculis, qui erant milites subditi gubernatoris?

1 Ad primum quæsitum dico primo, illos qui gubernatorem associarunt euntem, & intrantem conuentum

uentum, ignorantes illius propositum, non incurrerunt aliquam censuram. Constat *ex Regula* 13.*de Reg. iur.in* 6.dicente:ignorantia facti, non iuris excusat. Hi vero associantes ignorantes propositum illius gubernatoris habuerunt ignorantiam facti, vt constat: ergo excusantur a pœna excommunicationis ibi impositæ: & alias comitabantur suum superiorem in re quę non erat declarata illicita. Maius dubium est, an hi ijdem, postquam viderunt gubernatorem apprehendentem, & ligantem Religiosos, publiceque carcerantem, & proinde incurrisse in canonem *Si quis suadente*, tanquam publicum clerici percussorem notorium, an inquam hi post hoc factum notorium incurrerint excommunicationem minorem ob communicationem cum notorio clerici percussore? Credo quod neque hanc incurrerint ob duas causas. Prima est, quia illi associantes, vel erant domestici domus, vel familiares gubernatoris, vel saltem illius subditi eo quod ille in temporalibus erat velut prorex illius regni, ac proinde ratione obedientiæ, & subiectionis poterant cum illo communicare absque incursu censuræ, vt omnes communiter Summistæ docent in materia excommunicationis, quando explicant causas excusantes illos qui communicant cum excommunicato notorio:dum explicant illa priora verba.*Utile, lex, humile*. Secunda causa illos excusans à censura esse potuit timor mali grauis sibi probabiliter eu enturi si suum gubernatorem iracundum, & potentem in communicatione vitarent.

2 Ob causam secundam proxime dictam, credo etiam quod illi qui de mandato gubernatoris manus iniecerunt in Religiosos, eosque ad nauim duxerunt; si probabiliter, & vehementer timerent graue damnum

num sibi inde euenturum si non facerent, credo quod non incurrerunt censuram aliquam. Moueor ad hoc credendum, quia censura posita ab Ecclesia est lex positiua, vt patet: qui autem violat legem pure positiuam ob metum cadentem in virum cōstantem, non peccat, neque incurrit censuram: ergo isti non incurrerunt. Maior & Minor sunt claræ. Consequentia bene deducitur, & supponit quod isti sic ligantes Religiosos ex mandato Gubernatoris habuerint metum cadentem in virum constantem, quod sic probo: nam sciebant Gubernatorem esse iracundum natura sua, videbant etiam illum carcerare Religiosos non subditos: & à fortiori probabiliter timere potuerunt idem facturum Gubernatorem circa sui ipsius subditos, si mandatis illius non parerent, & quod illos carceri manciparet si non obedirent. Quod autem metus carceris sit metus cadens in virum constantem, si immineat à viro potenti, & iracundo: est communis Doctorum, dum explicant causas sufficientes ad incutiendum metum cadentem in virum constantem; quod ex illis colligo, & ex traditis à Sanchez *lib. 4. de matrim. disp. 6. maxime nu. 13.* vbi citans Baldum. Dec. Bero. Sigismundum Bertachinum, dicit, quod licet vir potens, & iracundus non faciat minas, si tamen aliquid præcipit vultu terribili, sufficit ad causandum metum cadentem in virum constantem: multo magis vero præponderat timor carceris, & in Gubernatore iracundo, qui hanc comprehensionem Religiosorum probabiliter debuit præcipere vultu terribili, & iracundo. Et rem compendio resoluens dico, quod metus cadens in virum constantem relinquitur iudicandus iudicis, vel prudentis arbitrio, vt tradit Sanchez *eod. lib. 4. disp. 5. ad initium.* citans multos. Et quod in particulari metus carceris (quem

isti

isti timere poterant) sit sufficiens ad causandum metum cadentem in virum constantem, tenet Sanchez *cit.disp.5.num.9.* citans ad hoc multas leges, & Doctores, quando carcer est diuturnus, & atrox: & satis timere poterant talem carcerem, & iacturam aliorum bonorum, subditi in hoc non parentes Gubernatori iracundo, & carceranti Religiosos non subditos.

3 Obiicis contra prædicta: nam Clericus, & persona Ecclesiastica de iure diuino, & naturali est exempta à iurisdictione sæculari, vt tenet Sotus *in 4.dist. 23.quæst. 2.art.2.concl.5.* & probat Comitolus *lib.1.Respons.Moral.quæst. 93.* citans multos, & multas rationes adducens. Ergo isti sæculares subditi Gubernatoris, non poterant illi obedire in re, quæ est contra ius diuinum naturale, absque peccato mortali, & proinde absque incursione censuræ; & id quantumcunque incuteretur metus cadens in virum constantem: nam propter euitandum talem metum non licet violare legem naturalem etiam cum peccato veniali, quale est mendacium.

4 Ad hanc obiectionem multæ sunt responsiones. Prima est Soti, dicentis cit. loc. non constare expresse an Clerici sint exempti à potestate sæculari, de iure diuino naturali licet sit ad illud valde conforme. Et Bellarm. *lib.1.de Clericis. ca. 28. propos. 2.* solum ait esse de iure diuino, quod Clerici sint exempti à potestate sæculari in causis quæ sunt mere Ecclesiasticæ, vt sunt illæ, quæ pendent ex Euangelio, quales sunt causæ Sacramentorum, & similes: innuens quod in aliis non sunt de iure diuino naturali exempti, & Rodrig. *tom. 3. summ.* verb. *Immunidad.de la Iglesia.cap.203.num. 1.* dicit, quod non est proprie de iure diuino immunitas Ecclesiæ in testamento nouo, & loquitur de Ecclesia mate-

materiali pro refugio reorum: si vero Ecclesia materialis non sic est de iure diuino exempta, neque erit Clericus de iure diuino naturali exemptus, cum Clericus propter ipsius Ecclesiæ ministerium sit exemptus. Hoc dico de iure diuino proprie loquendo, seu primario: & dato quod sit Clericus exemptus à dicta potestate de iure diuino erit de iure diuino remoto, & non claro, in quo isti vincientes Religiosos ob metum cadentem in virum constantem potuerunt habere ignorantiam, vel excusationem. Addo quod poterant excusari credentes Gubernatorem habere aliquam concessionem Papæ, vel iuris, vt tales Religiosos ob aliqua delicta vinctos mitteret ad suos prælatos superiores. Quod posse facere iudicem sæcularem, constat exemplo Clerici reperti de nocte, in aliquo delicto, quem iudex sæcularis potest vinctum ducere ad suum Prælatum: & stante dubio an subditus principi teneatur obedire, tenetur obedire, vt omnes communiter dicunt. Secunda solutio est huius obiectionis, quod licet demus personam Clerici de iure diuino naturali esse exemptam à potestate sæculari, in tali casu peccarent isti vincientes Religiosos contra ius illud naturale, sed non incurrerent censuram excommunicationis ab Ecclesia positæ; quia hæc excommunicatio non est de iure naturali, sed de iure positiuo Ecclesiæ, quæ non obligat cum tanto periculo, qualis est metus cadens in virum constantem: & sunt diuersæ valde res præceptum diuinum naturale de clerici exemptione, & præceptum Ecclesiæ positiuum excommunicantis percutientem Clericum. Neque est res noua, vel impossibilis, quod aliquis peccet contra aliquod præceptum naturale, & tamen non incurrat censuram annexam illi peccato per Ecclesiam. Sic docet in terminis Suarez.

tom. de censuris. disp. 4. sect. 8. num. 19. dicens, quod si vnus actus est prohibitus lege diuina naturali, & simul est prohibitus per Ecclesiam sub excommunicatione; in tali casu ille qui scit casum prohiberi per ius naturale, sed ignorat prohibitionem Ecclesiæ sub censura, si violet tale præceptum, peccabit mortaliter, sed non erit excommunicatus, ob claras rationes quas ibi adducit. Quod exemplum euidenter probat hanc nostram secundam responsionem: quia non minorem vim habet metus cadens in virum constantem ad excusandum à censura Ecclesiæ (qualem metum suppono hos habuisse) quam habeat ignorantia ad excusandum ab eadem censura Ecclesiæ.

5 Ex his patet responsio ad tertium; dico enim neque illos, qui in naui custodierunt Religiosos vinctos, incurrisse censuram canonis, propter eundem metum cadentem in virum constantem: Imo addo hos custodes nauis cum maiori probabilitate potuisse sibi timere malum inferendum ab iracũdo Gubernatore, quam alij præcedentes, videlicet manus iniicientes in Religiosos: nam à simili, maior pœna imponitur custodi carceris, qui soluit vinctum positum in carcere per ministros iustitiæ, quam minister iustitiæ, qui non apprehendit delinquentem: ille enim punitur pœna mortis per leges regni, non vero iste secundus. Cum ergo custodes in naui essent sicut custos carceris, maiorem indignationem Gubernatoris iure timere potuerant, si Religiosos soluerent, quam priores qui vinctos illos ad nauem deduxerunt.

6 Post respõsiones datas ad singula dubia proposita: nunc pro maiori corroboratione dictorum adduco vnum, vel alterum exemplum, & sit primum exemplum Nauarri *qui lib. 5. consiliorum tit. de sententia excommu-*

communicationis consilio 31. dicit Christianos captiuos apud Turcas, qui ibidem Turcarum iussu Triremes fabricant, vel in illis remigant, scientes quod in illis triremibus Turcæ inuadunt, & spoliant, & occidunt Christianos, nihilominus Christianos illa duo facientes non peccare mortaliter, neque incurrere censuram Bullæ cœnæ positam contra iuuantes Turcas contra fideles, quia id faciunt propter metum verberum, vel mortis à Turcis inferendorum. Ratio præcipua Nauarri est, quia fabricatio Triremium, vel remigatio in illis non sunt actus intrinsece mali cum possint licite fieri, & cohonestari fine licito: & captiui illa duo facientes faciunt illa ad bonum finem, idest ad euadendam mortem, vel durissima verbera. Non enim tenetur captiuus fabricare, vel remigare ad finem intentum per Turcas. Idem videtur posse applicari ad nostrum casum. Nam apprehendere Religiosos, vel illos custodire in naui non sunt actus intrinsece mali: possent enim aliàs licite fieri, si ex iussu superioris prælati aliquis illos apprehenderet vel custodiret, vt prælatus superior ob culpas puniret: Cum ergo hi actus vinciendi, & custodiendi Religiosos non sit actus intrinsece malus potuit fieri à prædictis gubernatoris subditis ob finem licitum, & bonum, videlicet ad euadendum malum carceris, & bonorum temporalium iacturam inferendam à gubernatore iracundo illa duo præcipiente: & citat Nauarr. pro se D. Thomam, Innocent. Adrianum. Secundum exemplum sit Cordubæ citati a Sanc.tom.Decal.lib.1.cap 7.num 18. Neque dissentit ibi Sanch. Exemplum vero Cordubæ est in sum.q 137.dubio 2.vbi dicit Naucletũ Cymba transuehentem duos qui vadunt ad duellum perpetrandum, vel alium tertium interficiendum, non

peccareM. si graue damnum subiturus sit non transuehendo: & potest etiam dari tertium exemplum positum à Sà *in Aphorism.* verbo *peccatum num.* 9. non reprobatum à Sanchez citato loco. Exemplum Sà, est; fas esse admouere scalam furari volenti, dare ensem paranti alium occidere, vel ostendere vbi occidendus existit, quando iusta causa vrget, dummodo causa vrgens sit proportionata his damnis:&alia ibi dicit Sanc. citato *nu.* 18.& 19. quæ iuuant ad responsiones datas à nobis. Et in eodem *n.* 18. in medio citat Sanch multos, & graues Doct. Recentiores, qui dicunt, id quod primo diximus ex Nauar. non peccare scilicet Christianos captiuos illa duo supradicta facientes:& licet ibi Sanc. citet Nauarrum pro opinione contraria *in sum. tamen in lib. consiliorum* à me citato in loco, asserit quod ego supra ex illo dixi in primo exemplo.

CASVS X.

De quodam Religioso translato de vno ordine ad alium strictiorem.

QVidam Religiosus professus in certa Religione approbata petiit licentiam à suo Prælato transeundi ad aliam Religionem clare strictiorem & perfectiorem, sed illam non obtinuit. Ille denegata licentia intrauit ordinem strictiorem, habitumque Nouitiatus recepit, ac de præsenti est Nouitius. Prælatus ordinis relicti accusat, & allegat ad ipsum reuocandum quod sua Religio relicta gaudet priuilegio cuiusdam tertiæ Religionis, cui tertiæ conceditur ne Religiosi illius

illius possint transire ad aliam Religionem etiam strictiorem nisi prius petita, & obtenta licentia sui Prælati: quo priuilegio gaudet illa Religio vnde iste exiuit, per communicationem priuilegiorum: & ex consequenti per dictum priuilegium voluit illum reuocare, quia licet petierit licentiam, tamen non obtinuit.

Quæsitum est primo, an dictum priuilegium concessum illi tertiæ Religioni ad non exeundum nisi prędicto modo, faueat huic Religioni vnde prædictus exiuit sine licentia obtenta, vt possit proinde Religio relicta illum reuocare?

Quæritur, an si, non obstante tali litigio, Nouitius professionem emittat in illa Religione strictiori, professio teneat ita vt non possit reuocari à prima Religione?

1 Ad primum dubium dico, quod Religio illa, quæ communicat in priuilegiis cum alia, virtute alicuius priuilegij, quod participat, potest agere, ac lites mouere, vel se deffendere contra quancunque aliam Religionem. Declaro sic. Concessit Papa priuilegium Ordini D Augustini ad certam materiam: Ordo sancti Francisci per priuilegium communicationis participat illud priuilegium Ordinis Augustinorum; potest Ordo D. Francisci illo priuilegio vti, & virtute illius agere, vel se deffendere contra omnes alios Religiosos. Ratio principalis est, quia priuilegium quod per communicationem conceditur Religioni D. Francisci. v.g. ita est factum proprium Religionis D. Francisci, ac si eidem primo, & immediatè fuisset concessum. Constat hoc clare ex compendio Mendicantium in *verb.* communicatio priuilegiorum §. 12. & 22 & 30. in quibus tres sum. Pontifices concedentes tribus Religionibus, de quibus ibidem, vt communicarent, vel

participarent aliarum Religionum priuilegia; subdũt, vt illis priuilegiis vtantur, *ac si ipsis specialiter concessa fuissent*: vel hoc modo: *Velut si prædicto Ordini nominatim concessa fuissent*. Sic etiam sentit Cordub. *Addit. ad compendium* citato verbo pro vt citat Capucin. citato verbo. Tenet idem Rodrig. *tom.1.qq.q.55.art.21*. Ratio Cordubæ est fere illa ducta ex compendio: nam Religio habens hoc priuilegium participatum, iam habet illud factum proprium, & ex æquo illud habet ac Religio cui primo fuit concessum: ergo per illud agere poterit contra quancumque aliam Religionem, etiam si sit illa cui primo fuit concessum. Neque hoc est priuilegiatum agere contra pariter priuilegiatum, vt Rodriguez explicat citato *art. & clarius eodem tom. quæst. 10. art. 11.* explicans quid sit priuilegiatum agere contra pariter priuilegiatum. Ex hoc patet responsio clara ad primum quæsitum, ac dicendum quod ista Religio vnde exiuit iste pater per priuilegium participatum tertiæ Religionis posse agere contra Religionem quæ illum recipit: & hoc verius erit si prædictum priuilegium ne Religiosus exeat nisi obtenta licentia, imponat censuram aliquam aliàs exeunti, vel Religioni aliàs illum recipienti: vel annullet professionem in ordine ad quem transiuit, dicens quod derogat iuri communi in cap. *licet de Regul.* mox citando. Ac proinde tenor priuilegij inspiciendus est.

2 Tota dubitatio est circa secundum dubium, an videlicet, si iste pater sic translatus non obtenta licentia, durante lite, vel non mota lite professus fuerit in ordine ad quem se transtulit, professio & translatio validæ sint. Ad quod primo respondeo, quod si tenor priuilegij dicat, translati aliàs professionem non obtenta licentia fore nullam: tunc dubium non esse, fore professio-

fessionem nullã, quia Papa potest derogare iuri communi capitis *licet.de Regular.* Et facere hic translatum inhabilem ad profitendum in secunda Religione. Dico 2.quod si Papa in priuilegio imponat censuram trãseunti non obtenta licentia, absque dubio illam incurret transiens non obtenta licentia. Tota dubitatio est, an si priuilegium non annullet professionem transeũtis sine obtenta licentia, sed solum prohibeat sub censura, & nihilominus aliquis transeat non obtenta licentia, & profiteatur in secunda Religione professio, & translatio validæ sint.

3 Nauarrus *tom.de consiliis,tit.de regular.consi.59.primæ impressionis,& 52.impressionis secundæ,num.* 3. ad tertiam quæstionem innuit clare, quod prædictus Religiosus si petiit licentiam, etiamsi non obtinuerit, non obstante simili priuilegio in contrarium, posse profiteri in ordine ad quem transiuit. Idem clarius tenet *Azor tom.1.lib.12.cap.14.quæst.4.* Et rationem assignat, quia tale priuilegium solum conceditur vt constet, quod transitus non fiat temere, vel leuiter. aut cum cœnobij, & ordinis prioris incommodo: Si ergo nihil ex his duobus interueniat, procul dubio translatio erit valida, & proinde professio in secundo ordine valebit. Habet hæc opinio magnum fundamentum in iure: nam in capitulo *licet.de regular.* videtur id definitum, vbi resoluit Papa, quod licet quædam Religiones, de quibus ibi, priuilegium habuerint à Sede Apostolica, ne professus in sua Religione possit transire ad aliam etiam strictiorem, & nihilominus aliquis Religiosus licentiam petierit transeundi ad aliam clare arctiorem, non obstante quod Prælatus licentiam deneget, poterit licitè transire. Vbi Papa in medio capituli ponit hęc verba. *Quocirca nouerint vniuersi, quibus huiusmodi priuileg;*

gium est concessum, sic ad concedendam licentiam transeundi taliter postulantibus de iure teneri. Vbi vides non solum esse hoc fundatum in iure, sed de iure teneri prælatos dare petitam licentiam, non obstante tali priuilegio. Quod autem si quis transeat ad alium ordinem strictiorem, petita & non obtenta licentia, & ibi profiteatur, sit professio valida, si priuilegium sui ordinis relicti non annullet expresse professionem, & deroget expresse prædicto iuri communi, probatur clare: quia Summi Pontifices in suis Bullis quantumcunque rigorosis, & quibuscumque reuocatoriis munitis, nunquam censentur derogare iuri communi nisi id exprimant. Nam correctio iuris odiosa est, & nullo modo admittenda nisi exprimatur, vt Doctores communiter dicunt, & colligi potest à simili ex iis quæ tradit Sanchez *lib. 3. de matr. disp. 26. num. 7.* Et præterea quia multa fieri prohibentur, quæ tamen facta valent, vt habetur cap. *dilectus.* o. 2. *de præbend. & dignit.* de quo patent multa exempla, hoc sufficiat: Præcipit Concilium Tridentinum ne Parochus matrimonio aliquos iungat, nisi præcedentibus denunciationibus; si tamen absque illis ad matrimonium admittat, tenet factum contra prohibitionem Ecclesiæ, vt tenet Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 5.* maximeque ibi videndus in solutione 4. argumenti, licet aliàs Parochus peccet, & puniẽdus sit. Ergo à simili, licet vna Religio habeat priuilegium prohibens sub cẽsura ne Religiosus illius exeat ad aliam: si tamen tale priuilegium non annullet professionem factam in ea strictiore ad quam transiuit, iurique communi deroget, quidquid sit de peccato, & censura, factum tamen tenebit. Dato autem, quod priuilegium prædictum excommunicet aliàs, seu alio modo transeuntem, si aliàs non annullet, tenebit professio

fessio excommunicati: nam professio excommunicati, etiam declarati, valida est, vt tenet, ac probat copiose Sanchez *tom. 2. Decal. lib. 5. cap. 4.* Quod autem iuris correctio vitanda sit, vt paulo supra dixi, adeo verum est, vt dicat Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 17. num. 6.* cum quinque, vel sex grauissimis Canonistis ibi citatis, quod recedendum sit à propria verborum significatione, ne detur iuris correctio. Propter hæc omnia, hæc opinio Azorij, & Nauarri est satis probabilis, neque ego condemnarem illum qui illam sequeretur in praxi.

4 Verum disputandi gratia, & vt omnia referamus ad hoc spectantia, contrariam opinionem tenet Rodr. *tom. 3. qq. quæst. 52. art. 20.* Relicto Nauarro quem citat, & ibidem citat Rodrig. priuilegium Eugenij IV. concessum Patribus Benedictinis in Hispania, per quod prohibet ne fratres illius Ordinis possint transire ad alium Ordinem sine licentia Reformatoris, vel Abbatis Conuentus: & declarat quod licentia debet esse petita, & obtenta. Iuxta quod priuilegium ait ibi Rodrig. quod in nostro casu non valet translatio Religiosi ad alium Ordinem petita solum, & non obtenta licẽtia, vt olim licebat per cap. *licet. de regular.* supra citatum. Et ponit ibi Papa excommunicationem reseruatam illis Religiosis qui aliter exierint, & Prælatis alterius Ordinis, qui illos receperint. Addit Papa quod prædictam censuram incurrant detentores talis Religiosi indebite translati, si requisiti à patribus Benedictinis intra triduum illum detentum non reddiderint. Ex quibus vltimis verbis colligo, mentem Papæ esse professionem talis in ordine ad quem transijt, non valere: cum enim iubeat vt Religio detinens illum statim reddat Benedictinis, nec distinguat de statu quem

iam habeat, nec si diuturno tẽpore, vel paruo sit apud illos Religiosos detẽtores, videtur velle, quod in quocunque statu sit, siue professus secundo, siue non professus, possit repeti, quia cum lex non distinguit, neque nos debemus distinguere: ac proinde professio emissa non valet facta contra modum assignatum in Religione ad quam transiit. Secundo potest probari ex iis quæ tradit Sanchez citato *lib. 3. de Matrim. disp.* 5. In solutione ad quartum, vbi ait illud commune dictum Iuristarum, quod multa facta contra legem valent, esse limitandum quod non valeat factum contra legem, quando in tali lege assignatur forma essentialis seruanda in actu: si enim tunc fiat contra legem, factum non tenet. At illa priuilegia particularia concedentia ne Religiosi transeant ad alium ordinem nisi petita, & obtenta licentia, assignant formam essentialem seruandam in translatione Religiosi ad alium ordinem vt patet: ergo non seruata hac forma translatio, & professio non valent. Tertio probo, quia de ratione priuilegij est, vt aliquid speciale concedat, vt Iuristæ communiter dicunt, aliàs non esset priuilegium: sed si istud priuilegium Patrum Benedictinorum non concederet vt esset nulla translatio Religiosi non obtenta licentia, nihil noui concederet: ergo non est dicendum oppositum. Probo minorem, quod nihil noui concederet si non annullaret translationem, & professionem nam ius commune in dicto cap. *licet*. id concedit Religiosis vt si licentiam petierint, etiam si non obtineant licitè, & validè transeant; ergo aliquid vltra debet dictum priuilegium operari, vt scilicet non obtenta licentia, translatio nec liceat, nec valeat. Quarto efficaciter probo: quia quando duæ leges sunt oppositæ secunda reuocat priorem, vel illam corrigit, vt fuse, & effica-

efficaciter probat Suarez *tom. de legib lib. 6. cap. 27. à num. 10.* cum multis citatis:sed hæ duæ leges sunt oppositæ,prima scilicet contenta in ca.*licet*, dicens quod posse transire Religiosus petita,licet non obtenta. Secunda vero lex contenta in illo priuilegio dicit non posse transire nisi obtenta licentia: ergo cum sint oppositæ,secnnda posterior contenta in priuilegio,reuocat, vel restringit illam priorem contentam in cap.*licet.de Regular.* potuit enim Papa subsequens derogare iuri communi capituli *licet*: cum Papa successor possit abrogare legem prioris. Neque opus est vt Papa derogans iuri communi se illud dicat de facto derogare, si per factam legem contrariam, & incompatibilem illi facto ipso derogat,quia cum princeps sit, præsumitur omnia iura habere in pectore:& proinde scire cuinam iuri deroget, aut velit derogare sua lege opposita iuri cõmuni. Vltimo facit ad hoc intẽtum quod tradit Rodrig.*tom.1.qq.q.9.art.3.*vbi citans vnam gloss. iur. dicit esse communem opinionem iuris peritorum, valere priuilegium, etiam si non faciat mentionem iuris, cui contradicit;ergo hoc priuilegium concessum Religioni ne suus subditus transeat ad aliam nisi obtenta licẽtia,erit validum etiam si non faciat mentionem citati capituli *licet.de Regular.* per quod conceditur transitus petita,licet non obtenta licentia.

5 Ad maiorem adhuc materiæ explicationem aduerto,quod vltra priuilegium *num.4.* præcedente citatum concessum patribus Benedictinis ne sui Religiosi transferantur nisi petita,& obtenta licentia, idem priuilegium concessit Paulus Quintus patribus Carmelitis Discalciatis,pro vt refert Sanchez *tom. 2. decalogi lib.6.cap.7.* qui ibidem refert, idem priuilegium Carmelitarum concessisse Gregor XIII. Patribus Societatis Iesu,

tis Iesu, cum clausula ne alij Religiosi communicantes in priuilegiis cum eisdem patribus Societatis prædictæ, possent in hoc priuilegio communicare. Vide tamen quod ego dixi in Epitome eiusdem Sanchez *ad citatum cap.* 7. vbi aduerto, quod licet prædictus summus Pontifex prohibuerit ne cæteri Religiosi communicarent in hoc priuilegio provt concesso Patribus eiusdem Societatis cum clausulis ibi positis à Sanchez, non per hoc videtur prohibuisse, quin cæteri Religiosi possint communicare in eodem priuilegio quatenus concessum fuit patribus D.Benedicti, & Patribus Carmelitis Discalceatis. Vide *in citat. Epitome.*

CASVS XI.

De duobus Religiosis citatis, quibus non est datum tempus sufficiens, nec locus commodus ad respondendum.

PRæsentem casum mihi oblatum, volui breuiter hic apponere ad tollendum certum abusum in aliqua Religione inueteratum.

Primus est. Quidam Prælatus Prouincialis quendam Religiosum post visitationem culpatum inueniens coram se vocauit, & illi capitula culparum non leuium obtulit in scriptis, per obedientiam iniungens vt intra spatium 24. horarum ad illa capitula responderet. Quæritur an subditus queri possit de paruo tempore sibi assignato ad respondendum: & possit proinde ob hanc causam à Prouinciali appellare?

Secun-

Secundus casus fuit. Visitauit Prouincialis quendam conuentum: finita visitatione Prælatus conuentus timens se in visitatione de aliquibus defectibus à fratribus delatum, petijt à Prouinciali vt sibi copiam faceret de capitulis culparum suarum, vt ad illa responderet. Prouincialis dixit nihil contra illum in visitatione resultasse, illumque proinde iussit esse quietum, exiit Prouincialis à conuentu: & post quatuor menses existens Prouincialis in alia vrbe longe distante vocauit ad se prædictum Prælatum localem, & illi exhibuit capitula grauium culparum, præcipiens illi vt ad obiecta responderet intra spatium 24. horarum, negata illi licentia exeundi à conuentu pro consilio capiendo. Respondit ille ad obiecta provt potuit: protestatus vt certi testes à se allegati reciperentur in sui defensionem, qui testes erant absentes, videlicet in illo oppido sui conuentus, Prouincialis citatos testes non vocauit, & contra illum sententiam tulit priuationis officij sui. Appellauit subditus: superior iudex appellationis, iussit vt Prouincialis ad se mitteret processum. Prouincialis confusus, processum nó misit, sed vocauit ad se subditum appellantem in secreto, & verbis importunis, ac molestis fere, obtinuit vel coegit vt subditus renunciaret appellationi factæ & de facto renunciauit. Quæritur an Prouincialis in aliquibus errauerit, & an subditus ille prosequi possit appellationem positam, non obstante quod illi renunciauerit modo prædicto.

1 Ad primum quæsitum respondeo abusum esse intolerabilem ab aliquibus Prælatis intrusum, qui subditis culpatis in re graui culparum capitula exhibentes, eisdem præcipiunt vt respondeant intra spatium 24. horarum. Probo hoc esse intolerabile primo ratione na-

ne naturali: nam licet Religiosi, maxime Minoritæ, priuilegium habeant à Bonifacio VIII. concessum, ne obligati sint ad seruandos apices iuris in suis processibus: In eodem tamen priuilegio mandat Papa, vt teneantur seruare substantiam iuris canonici, & naturalis: at de substantia iuris est dare Reo tempus sufficiens ad se defendendum, sicut est pro se citare testes, consulere doctos, quærere scripturas sibi necessarias, & multa alia concernentia ad suam defensionem, quæ non possunt aduerti, neque considerari in tam breui spatio, quale est 24. horarum. Cum igitur assignato tam breui spatio deffensionis denegetur illi copia cōmodæ naturalis deffensionis, sequitur, quod Prælatus tale spatium 24. horarum tantum assignans, non seruat substantiam iuris. Confirmatur exemplo sæcularium, quorum causæ aliquando durant per annum, & hoc in rebus quæ non sunt tanti momenti, quanti sunt aliquando illæ pro quibus aliqui Prælati iubent subdito respondere intra horas 24. Nunc probo hoc esse abusum iniustum, ex iure canonico. Et imprimis habetur clare in cap. 1. *de dilationibus*, vbi Papa decernit merito quosdam Religiosos appellasse à duobus iudicibus delegatis sedis Apostolicæ, qui citatis Religiosis vt responderent in certa causa: (sunt verba Papæ) *Terminum sibi nimis breuem peremptorium statuerint*. vbi glos. *ver.* peremptorium citat alios multos textus, ex quibus ostenditur dandum esse Reo tempus commodum ad respondendum. Idem habetur in cap. *legitima de appell.* vbi glossa *ver.* competens, dicit quod erit locus appellationis si tempus competens non assignetur. Idem habetur in cap. *Hortamur 3. quæst. 9.* vbi Papa Pelagius instruens iudices in modo procedendi, ait. Et competentem legibus, & veritati terminum detis. Quod si obiicias

obiicias aliquando iudices Ecclesiasticos sub censura excommunicationis mandare vt scientes de tali materia vadant denunciare intra spatium 24. horarum, vel quid simile: Respondetur de ordinario non id præcipere nisi intra spatium trium dierum, assignando vnum diem pro quauis monitione prærequisita: Quod si aliquis iudex aliquando iubeat denunciare intra 24. horas poterit id facere si negotium periclitetur propter moram: At denunciare est nimis diuersa res à deffensione: nam vt aliquis denunciet non indiget tempore magno, cum solum debeat dicere coram iudice id quod scit, & ad hoc non indiget consultore, scripturis, testibus, & similibus, & proinde minus tempus illi necessarium est. Qui vero se debet deffendere in iudicio indiget illis omnibus proxime dictis, & multis aliis & proinde longius illi tempus, & commodum concedendum est.

2 Circa secundum quæsitum multi veniunt defectus annotandi ex parte iudicis, quos refero, & aduerto summarie. Primus est, quod fuerit vsus dolo, tum dicendo primo prælato locali post visitationem nullam de illo se querelam habere: tum secundo vocando illum post quatuor menses ad locum distantem, vbi cõmodam defensionem non habebat. Quomodo autem à iudice possit committi hic dolus, & quomodo propter dolum possit ab officio amoueri, vide Rodrig. *tõ. 2. qq. Regul. quæst. 29. art. 3. §. At pro explicatione.* vbi inter varios modos doli qui possunt concurrere in indice, dicit. Illum iudicem dolum committere, qui callide tacet nolens respondere querelis, aut in aliquibus mendacio, aut arte verborum dissimulat.

3 Secundus defectus substantialis istius prælati fuit, præcipere reo vt intra 24. horas responderet capitulis culpa-

culparum grauium, absque tempore commodo se defendendi, de quo dixi sufficienter supra *num.* 1.

4 Tertius defectus fuit, citare reum ad locum remotum, & distantem, in quo reus non habebat commodam defensionem, & testium productionem. Et quod commoditas loci sit necessaria ad defensionem naturalem, probatur ex eo quod dicitur in iure, reum non teneri comparere si citetur ad locum non tutum, vt habetur in cap. *Ex parte* 10. *de appellat.* cum glossa verb. *Periculosum.* & cap. *Siue de coniug.* 33. *quæst.* 2. locus enim in quo reus caret testibus quos habet in loco vbi habitat, non est locus tutus.

5 Quartus defectus hic interuenit, quod prælatus iste non vocauit testes illos distantes, quos reus allegauit in sui defensionem. In hoc enim errauit prælatus iste contra substantiam iuris denegans reo principalem partem suæ defensionis: constat enim ex tela iudicij in titulo *De testibus*, & tit. *De probationibus*, quod præcipua defensio rei consistit in productione testium: cum ergo iste prælatus oblatos testes à reo vocare noluerit, processit contra substantiam iuris, & ob hanc solam causam, & grauamen potuit reus ab illo appellare, illiusque sententia fuit nulla.

6 Quintus defectus fuit ex parte iudicis, quod post latam sententiam, induxit, & solicitauit reum precibus importunis, vt desisteret ab appellatione. Hoc enim in rigore fuit vim facere suo modo ne subditus vteretur iure suo claro quod habebat ad appellandum, & se defendendum. Vnde ista desistentia, siue renũciatio appellationis iam factæ fuit renunciatio nulla, eo quod fuit clare inuoluntaria: pro quo vide quæ supra dixi in hac secunda parte casu 8. de Nouitio, qui receptus ad statum clericatus, postea inuitus consensit

profi-

profiteri ad statum laicalem: circa quod ostendimus renunciationem inuoluntariam non valere. Et pro hoc casu insuper addo, quod cum iste Religiosus sic renuncians maneret læsus in fama, potuit non obstante sua renunciatione petere restitutionem, & iudex tenetur illum admittere ad appellationem prosequendam, ob nullitatem renunciationis. Pro quo facit, quod nemo potest renunciare iuri ad se defendendum; si vero illi renunciet in causa criminali, qualis est ista, potest reuocare, vt tenet clare Bajardus *in Addit. ad Iul. Clar. q. 49. num. 62.* & citat Angelum, Marsil. & Franc. cum vna glossa iuris ciuilis. Idem tenet Vmbertus *in pract. Inquisitor.* verb. *Defensiones* §. *Nota etiam quod.* addens, quod si reus faciat talem reuocationem, non poterit iudex procedere ad executionem: & citat Angelum in l. *pactum inter hæred.* ff. *de pactis.* Adde quod sicut mihi dictum est, quando iste Religiosus fecit renunciationem prædictam coram Prouinciali, iam superior ipsius Prouincialis acceptauerat appellationem, eaque sic acceptata ab illo, iam non poterat illi renunciare inscio eodem superiore. Probatur ex cap. *quamuis constituto. de elect. in 6.* vbi dicitur quod partes non possunt desistere ab appellatione, postquam fuit Papæ præsentata: & iste Religiosus iam habebat epistolam superioris acceptantis, & petentis processum.

CASVS XII.

De quibusdam Clericis obligantibus hæredes defuncti, & sepulti apud Religiosos, vt faciant tot officia, & legata, apud se, quot fiunt apud Religiosos.

IN Insulis Tertiariis fuit intrusa consuetudo, quod si aliquis eligit sepulturam apud conuentum Religiosorum, clerici obligant hæredes, vel executorem testamenti vt tot officia, & legata iubeant fieri in Ecclesia sua parochiali, quot facta sunt in conuentu, in quo fuit sepultus. In quo conuentus valde damnificantur, quia multi ea de causa sæculares non eligunt sepeliri apud Religiosos, ob grauamen inferendum suis hæredibus: est etiam grauamen hæredum, qui coguntur dupplicare officia, legata, oblationes, & similia.

Quæritur an possint vicarij, parochi, vel clerici obligare hæredes defuncti sepulti apud Religiosos ad supra dicta.

Primo. Respondeo omnino, quod non possunt, & contra facientes inferunt violentiam claram, & committunt iniustitiam. Probo primo, quia cum ista obligatione imposita deterrent homines clare à sepultura libere eligenda vbicumque voluerint: ius enim sepulturæ liberum est, vt patet ex toto titulo de sepulturis in iure: quod autem per impositionem huius obligationis deterreantur, & fere priuentur homines libertate sepulturæ, constat ex claro grauamine dandi Ecclesiæ parrochi, illa omnia supradicta, quæ defunctus non legauit, imo dare noluit. Redundat etiam in claram,

ram, & magnam læsionem conuentuum pauperum, maxime Franciscanorum, qui ob talem obligationem impositam à clericis, amittūt eleemosinas sepeliendorum apud se, ex quibus sustentantur. Quæ causa siue molestia sufficiens fuit vt D. Papa Clemens VIII. concesserit priuilegium, feceritque decretum huic nostro casui valde fauorabile, quod habetur apud Rodrig. in suo Bullario *fol.* 1225. quod sic habet. Informatus Papa quod Rectores, & parrochi in India occidentali petebant maiores eleemosinas propter fideles sepultos apud conuentus D. Francisci, quam petebant pro defunctis apud Ecclesias parrochiales: mandat Papa prædictis parrochis sub pœna excommunicationis ne talem exactionem eleemosinæ faciant: & assignat Papa hanc rationem, vel illā illi oblatam à petentibus, assignat pro causa sui mandati. *Plerique* (ait Papa) *Christi fideles ob difficultatem ius adeo onerosum persoluendi &c.* & paulò post subdit hæc verba. *Quo fit, vt Ecclesiæ huiusmodi mortuorum sepulturis, & consequenter eleemosinis in dies fieri consuetis propemodum priuentur, &c.* Quo nihil clarius ad nostrum casum dici potuit. Vnde ego sic argumētor: Fratres omnes Minoritæ, & proinde commorantes in insulis supradictis gaudent hoc priuilegio, prout est notorium: & dato quod illud non sit priuilegium, sed nuda iuris papalis dispositio: constat quod vbi est eadem ratio, est eadem iuris dispositio, cap. *dudum*, o. 2. *de elect.* & cap. *cum dilecta de confirm.* vtili, vel inutili, & l. *illud. ff.* ad l. *Aquil.* de quo late, & optime Sanchez *lib.* 3. *de Matrim. disp.* 42. *num.* 4. ergo cum exactio clericorum in Insulis citatis quoad prædicta, habeat omnimodam rationem, & similitudinem cum exactione parrochorum apud Indiam Occidentalem circa sepultos apud Franciscanos, erit vtrobique

eadem legis diſpoſitio Clementis VIII. & proinde mandatum D.Papæ Clementis VIII.proxime citatum practicandum eſt circa clericos, & parrochos Inſularum Tertiariarum. Secundo principaliter probatur, quia legatum, & oblationes debent eſſe voluntariæ: patet ex diffinitione legati, qua definitur eſſe donatio facta per mortem defuncti, at de intrinſeca ratione donationis eſt vt ſit voluntaria,eſt etiam de intrinſeca ratione eleemoſinæ vt ſit voluntaria,vt patet: Idem eſt in oblatione, cuius intrinſeca ratio, imo & ethimologia petit vt ſit voluntaria:ex his conſtat quod non poſſunt clerici Inſulani petere hæc duplicata officia in ſua Eccleſia fieri,quia nec ratione legati, nec ratione eleemoſinæ, nec ratione oblationis illa poſſunt exigere, cum deffunctus ea non legauerit, neque hæres ea dare velit voluntarie, & repugnat naturæ illorum trium vt exigantur coacte. Tertio, iſta conſuetudo exigendi vt in parrochia fiant dupplicata legata vel officia, ſaltem indirecte impedit libertatem ne fideles libere eligant ſepulturam vbi voluerint, propter oneroſum grauamen hæredum vt ſupra tetigimus: ergo propter hanc ſolam cauſam non eſt rationabilis, nec proinde toleranda: probatur conſequentia per illa;quæ optimè, & appoſite tradit Panorm.in cap.*dudum de elect.* vbi citat vnam gloſſam dicentem, quod prohibitus directè aliquid facere, prohibetur etiam indirectè illud facere. Quarto probatur ex praxi generali Eccleſiæ,ſaltem in iſto Regno Portugalliæ, in quo nunquam practicata eſt talis conſuetudo, de qua eſt præſens quæſtio: conſuetudo vero regni,vniuerſalis,& rationabilis præualere debet,potius quam illa particularis, & irrationabilis,& læſiua proximi in Inſulis intruſa. Quinto adduci poteſt pro hoc caſu, ille alius caſus adductus à

Syluest.

Syluest.*verb.immunitas Ecclesia 3.quæst.9 & verb.simonia quæst.*11.in fine,vbi ait,quod si capitulum, vel collegium faceret statutum,quo decerneretur,ne aliquis parrochianus vocaret Religiosos ad sepeliendum suũ defunctum,nisi etiam vocauerit ipsum capitulum,pro eodem defuncto associando, vt eidem capitulo aliqua eleemosina inde donaretur,dicit Syluest.quod tale statutum esset cõtra libertatem Ecclesiasticam,& proinde iniustum : quia priuat Religiosos illa assistentia, & commodo associandi funeralia.Et addit Syluest. quod tale statutum esset simonia negatiua: id est, quia non vult concedere ius illud quod habent Religiosi in re spirituali,videlicet sepeliendi mortuos, nisi ipsis clericis aliquid temporale concedatur, vt illud ius Religiosis permittant.Quæ omnia facile, & suauiter applicãtur ad nostrum casum. Nam cum ista obligatione quam parrochi Insulani imponunt hæredibus defuncti, impediunt saltem facto, & indirecte ne Religiosi sepeliant defunctos in suis monasteriis, ad quod habent priuilegium,& libertatem: & præterea impediũt ne Religiosi vtantur iure suo spirituali in sepeliendis defũctis, nisi ipsis clericis detur aliqua eleemosina quę non est eleemosina, cùm sit coacta vt diximus.Vltimo potest hoc confirmari per id quod dicit D.Gregor.Papa in cap.*vendentes* 1.*quæst.* 3. vbi loquens de simoniacis,quorum alij vẽdunt spiritualia, alij vero illa emũt: ait sanctus Papa, quod est simoniacus ille qui non vult soluere proximo quod iustum est,& rem iure debitam facere contemnit absque pretio dato: At de iure debito est vt quisque libere, & sine pretio dato eligat sepulturam vbi voluerit & proinde non potest obligari ad aliquid propter hoc soluendum.

2 Neque obstat contra hoc, Clericorum ratio, qua

dicunt se prædictam obligationem defuncti hæredibus imponere propter laborem quem passi sunt Clerici in vita pascentes illum defunctum suum parrochianum pastu spirituali, sacramenta administrando, docendo, & prædicando, quia dignus est operarius sua mercede iuxta Euangelium. Non obstat, quia prædictus labor parrochi in pascendo suo parrochiano sepulto apud Religiosos, ex decreto Ecclesiæ, & ex iudicio Ecclesiæ sufficienter compensatur per solutionem quartæ funeralis, quam iubet Ecclesia solui parrocho ex delatis cum defuncto suo parrochiano sepulto apud Religiosos: vt constat ex multis textibus iuris; & in particulari habetur in cap. 2. *de sepult. in 6.* vbi Papa dicit, quod defunctus sepultus extra suam parrochiam, *Soluat canonicam portionem illi Ecclesiæ, in qua consueuit audire diuina, & Ecclesiastica recipere sacramenta.* Sic ibi. Quasi dicat, quod prædicta quarta canonica soluitur Ecclesiæ parrochiali propter laborem parrochi in prędicto pastu spirituali perpessum. Si ergo Ecclesia taxauit solutionem laboris Clerici parrochi cum dicta quarta funerali, quo iure potest parrochus vltra istam Ecclesiæ taxam, pro suo labore petere, & exigere, vt tot officia, & legata fiant in sua Ecclesia parrochiali, quot defunctus fieri iussit in monasterio suæ sepulturæ. Iam vero ex praxi Ecclesiæ, & ex mox citandis, quarta pars funeralis non debetur ex officiis, vel missis, vel candelis, quæ defunctus reliquit monasterio in quo sepelitur, vt expresse docet Rodriguez *tom. 1. qq. q. 39. art. 2.* & Miranda *tom. 2. Manual. quæst. 48 art. 7.* vbi dicunt, quod quarta funeralis nec de officiis, neque de missis relictis Ecclesiæ sepulti debet solui parrocho, sicut praxis, & generalis consuetudo obseruat, sed solum de illis quæ cum corpore defuncti deferuntur,

tur,quale est vinum,triticum,oleum,& similia: at vero officia, & missæ non deferuntur cum corpore defuncti. Et confirmatur amplius, seu declaratur: nam dato, & non concesso, quod de officiis, & missis relictis Conuentui soluenda esset quarta funeralis non esset soluenda in æquali portione, vt isti parrochi prætendunt. Declaro sic. Reliquit defunctus vnum officium defunctorum dicendum pro anima sua in Conuentu fratrum,& viginti missas: Demus per te, quod istæ missæ, & officium debeant quartam funeralem parrocho(quod citati Doctores negant)demus tamen ita esse: eo dato, non debetur parrochiæ nisi quarta pars illius officij,& quarta pars illarum missarum. Vos autem ô parrochi petitis aliud integrum officium, & alias viginti missas, quod non est quarta funeralis, sed tantumdem quantum relictum est Ecclesiæ Regulari vbi est sepultus defunctus: & addit Rodrig. cit. loco, quod sic declarauit Pius V. non deberi quartam funeralem nisi de illis quæ portantur cum corpore defuncti,non vero de missis,officiis, & similibus. Et quamuis Clemens V.in Clement.*dudum.de sepul.*dicat,quod Religiosi soluant quartam funeralem, *de obuentionibus omnibus,tam funeralibus, quam quibuscumque, & quomodocumque relictis.* Tamen consuetudo tot postea annorum introduxit licite ne soluatur quarta de officiis, & missis,accedente declaratione Pij V.& authoritate doctorum: & fauet Concil.Trid.*sess.25 cap.13. de reform.* vbi in soluenda quarta funerali, vel non soluenda dicit standum esse consuetudini quadraginta annorum: & ista consuetudo de non soluenda quarta de missis, & officiis durat in praxi Ecclesiæ plusquam prædictum spatium annorum.

3 Et adhuc ad hoc intentum inseruire potest caput

vnicum *de plus petitionibus*. in quo Papa Gregorius IX. ait, quod puniatur ille qui petit quod sibi non debetur; & constat ex omnibus supradictis, quod isti parrochi Insulani petunt quod sibi non debetur. Neque fauebit his parrochis, si dicant esse pro illis consuetudinem quadraginta annorum, vel pręscriptam, vt sic obligent hæredes defuncti ad prædicta: Nam consuetudo contra bonum proximi non potest præscribi, quia est irrationabilis, vt inter alios tenet & probat Suarez *tom. de leg. lib. 7. cap. 4. num.* 4. *& seqq.* at ista consuetudo, seu corruptela parrochorum, est clare contra bonum proximi, videlicet hæredum defuncti, & Religiosorum, quibus grauamen clarum infertur, iuxta prædicta: ac proinde non potest præscribi; & pro maiori confirmatione refero mihi dictum esse, quod in eadem insula bis iam iudicatum est in tribunali Episcopi iuxta hanc nostram opinionem. Vide infra in hac 2. parte casum 26. pendentem ab isto 12.

Vltimo pro isto casu aduerto, nouissime declaratum fuisse ab Illustriss. DD. Cardinalibus Romæ, non teneri hęredes defuncti sepulti apud Regulares, facere celebrari tot missas, vel officia in Ecclesia parrochiali Clericorum, quot celebrata sunt in Ecclesia Regulari vbi defunctus sepultus est. Ita habetur *in Declarationibus Cardinal. & Rotæ*, impressis Madritti anno 1627. de mandato Nuntij Apostolici Hispaniæ *fol.* 44. *pag.* 2. §. *Y que los herederos.*

CASVS

CASVS XIII.

De quadam Bulla Domini Papæ Gregor. XV. in qua aliquam superintendentiam concessit Episcopis super Moniales subditas Regularibus.

DOminus Papa Gregor. XV. per particularem Bullam concessit, ac decreuit, quod Episcopi in aliquibus rebus possent, ac deberent se immittere circa regimen Monialium subditarum Prelatis regularibus. Inter alia, præcipua hæc fuerunt. Primum, ne prælati regulares possent assignare Monialibus confessorem ordinarium, vel extraordinarium (id est alleuiador) nisi prius prædicti confessores fuerint approbati per Episcopum, approbatione particulari, excepta priori approbatione, qua approbantur generaliter ad confessiones sæcularium audiendas. Secundum fuit, vt procuratores Conuentuum Monialium, siue sint fratres, siue sæculares, teneantur quotannis ratiocinium reddere coram Episcopo de redditibus singulis, & expensis Conuentus. Tertium, vt existente causa, possit Episcopus monere prælatum Regularem, vt ab officio amoueat confessorem, vel procuratorem Conuentus Monialium: idque prælato non exequente, possit illos Episcopus amouere. Quartum, vt Episcopi possent assistere in electionibus Abbatissarum, & Prælatarum subditarum Regularium, & in illis presideat. Quod fere moraliter nunquam per seipsos facere possent: sed deberent ad hoc deputare Clericos delegatos.

Prælati Religionum habentes sub se Conuentus

Monialium,tanquam experti in hac materia, attẽdentes inconuenientia, & incommoda resultantia ex prædictis concessionibus & decretis, omnes vnaniniter Olyssipone congregati,tractare cæperunt de supplicatione facienda summo Pontifici pro impedienda executione prædictæ Bullæ, vnicuique Religioni commendatum est vt particulares rationes excogitaret Pontifici maximo offerendas pro dicta supplicatione impetranda.Mihi iniunctum fuit à Prælato, vt dẽ meo tenui ingenio proferrem quæ sentirem :& vt prælato parerem dixi sequentia. Quæ forte poterunt in posterum pro similibus casibus deseruire.

Rationes communes ob quas non conuenit obseruari prædicta decreta.

1 ANtequam primam rationem in genere assignem, ob quam non expediat supradicta decreta obseruari, suppono vt certum in iure naturali, neminem deiiciendum esse à gradu, & statu honorifico, quem habet, nisi prius audiatur. Sufficiat pro hoc totus titulus *de restitut spoliat.* maxime ibi cap.*in litteris.* vbi Papa dicit quod secundum leges ciuiles, etiam latro est prius restituendus, & audiendus, quam re possessa spoliandus.Cum igitur regimen Monialium à tot Pontificibus tot Religionibus concessum, sit officium honorificum quod possident,conueniens videbatur,vt ante hæc decreta per quæ prælatis Religiosis prædictum regimen vel adimitur, vel restringitur, fere cum illorum infamia,prius monerentur, vel audirentur, vt de suo regimine redderent rationem. Priuilegia enim quæ principes sæculares concedunt subditis, illa eisdem non auferunt nisi ob culpas, eosque prius audiendo.

do. Secundo constat etiam ex cap. *si quando. de rescript.* quod si aliquando Papa iubet alicui, v.g. Episcopo, vt aliquid faciat, si ex illo quod Papa præcipit resultat aliquod scandalum, vel inconueniens, quamuis id Papa iubeat sub censura excommunicationis, potest nihilominus is cui mandatur, non implere, & ad Papam rescribere, assignando rationes, ob quas non expediat tale mandatum executioni mandare; quod vocant Doctores supplicare, vel facere supplicationem Papæ. De qua supplicatione, quomodove sit facienda summo Pontifici, tractat Suarez *lib. 4. de legib. cap. 16. à num. 5.* Tertio, & suppono posse contingere, vt Papa licet aliàs non possit errare in illis quæ Doctores Catholici docent: tamen potest aliquando aliquid concedere propter nimiam importunitatem precum, vel propter falsam sibi porrectam informationem. Et quod attinet ad concessa per importunitatem, habetur expresse in cap. *quia per ambitiosam. de rescript. in 6.* vbi Papa ponit hæc verba: *Per ambitiosam importunitatem petentium tam nos, quam nonnulli prædecessor[illegible] nostri indulgentias perpetuas multis concessimus*, &c. & paulo in[illegible]onit hęc verba: *Nos volentes emendare præterita*, &c. vbi glossa verb. *Importunitatem.* multa citat ad intentum, quæ ibi videas. Quod potuit contingere in hoc nostro casu, vt videlicet aliqui à summo Pontifice prædictam Bullam impetrarent, tum ob importunitatem, tum ob falsam informationem propositam summo Pontifici, vt sæpe fieri solet: sed ille tandem emendat præteritum, vt in hoc casu emendauit, non procedẽdo ad executionem, propter exhibitam supplicationem. Quo vero sciatur fundamentum supplicationis tunc exhibitæ, & appareat bona fama regiminis Regularium circa Moniales sibi creditas, & prouideatur casibus futuris, accedo ad

rationes

rationes communes pro Bullæ prædictæ executione impedienda per supplicationem.

2 Primo. Prælati Regulares per priuilegia pontificia sunt in possessione honorifica gubernandi Moniales suas absque illis restrictionibus, & delegationibus factis Episcopis: & prætendunt probare quod in illarum regimine non commiserint culpas, ob quas sibi nunc imponi debeant prædictæ restrictiones, & assignari Episcopos assistentes, siue superintendentes in regimine: ergo, cum neque princeps sæcularis priuet suos subditos concesso priuilegio nisi ob culpas, & demerita, congruum est, vt summus Pontifex omnium benignissimus non priuet Prælatos regulares priuilegio illo honorifico gubernandi Moniales sine illa assistentia, & superintendentia Episcoporum absque culpis probatis, illisque prius auditis. Et confirmatur hoc argumentum: Nam si, quando Papa dat aliquod rescriptum gratiæ, vel iustitiæ, solet apponere clausulam. *Si preces veritate nituntur*, & hoc quando agitur de commodo, vel præiudicio vnius tantum: A fortiori hoc debet in hoc casu intelligi, quando talis Bulla à Domino Papa impetrata est (fortasse per illos qui Religiosis non sunt bene affecti) & debuit intelligi clausula, si preces, vel informationes, veritate nitantur, vbi concurrit fama, & honor tot Religionum. Secundo, quia iuxta Regulam 16. *de Regul. iuris in 6.* priuilegium principis debet esse mansurum: & hoc priuilegium gubernandi Moniales absolute, absque his restrictionibus tot ab hinc annis Religiosis Prælatis concessum, & heri in Concilio Tridentino *sess.* 25. *de Regul.* per tot capita confirmatum, hodie sic illis restringitur, vt in parte laudabilius illis foret in totum ab illarum regimine abstinere, quam cum tot restrictionibus, & subiectionibus

nibus ad Episcopos acceptare. Tertio, intentio principalis præsumpta istius Bullæ, ac restrictionum, cognoscitur esse quod Dominus Papa fuit informatus Prælatos Regulares male procedere in regimine spirituali, ac temporali Monialium, ideoque eosdem subdit Episcopis in certis rebus hic designatis, innuens melius, ac vigilantius Episcopos super illis fore prouisuros, & maiori cum zelo Monialium negotia prospecturos: Nos autem probare intendimus non sic esse: sed aliquando oppositum euenire. Sufficiat nobis ad hoc, vnum exemplum in Monialibus sanctæ Claræ. Hæ in prima sua fundatione erant subiectæ gubernationi vnius Cardinalis, qui per se raro, & per visitatores delegatos illas visitabat, & electiones faciebat. Currente vero tempore constitit, quod illud regimen Monialibus non conueniebat; & quod melius illis erat gubernari per Generalem, & Prouinciales Ordinis Minorum. Quibus de causis motus Eugenius Quartus prædictarum Monialium regimen abstulit à dicto Cardinali, & illud commisit Prouincialibus Ordinis Minorum, eorumque Generali. Sic refert Rodriguez *tom.* 1. *qq. Regul. quæst.* 13. *art.* 8. citans librum monumenta Ordinum & addit. ibidem quod fuit hoc confirmatum per quandam reuelationem factam super eodem casu, quæ ibi videri potest. Ego hoc ipsum confirmo duobus motiuis claris. Si Euangelium Christi Domini, & tot Concilia obligant, vt Prælatus cognoscat ex vultu oues proprias, & obligat Concilium Tridentinum ea de causa, vt Episcopi per se singulis annis visitent proprias oues; melius ad vnguem hoc exequuntur Prouinciales Minorum, qui singulis annis visitant per se ipsos conuentus Monialium, & per se ipsos assistunt illarum electionibus, quæ duo Episcopi per se ipsos

nunquam

nunquam faciunt, cum nunquam assistant electioni conuentuum longe distantium, neque illos per se visitent, sed per clericos delegatos, de quibus non est spetandus tantus zelus, quantus de Prouinciali, qui ob similitudinem habitus, & fraternitatis maiori compassione Monialium defectus debet emendare. Secundum motiuum est. Prouinciales Regulares finito triennio expectant Syndicantem rigorosum, qui totam prouinciam visitat inquirens deffectus Prouincialis ad illos puniendos: Ideoque ex timore reddendæ rationis magis student, ac scrutantur Bullas Apostolicas, & motus proprios sum. Pontificum circa Monialium regimen pręcipue explicatos à Doctoribus, ac Scriptoribus Religiosis istius temporis, quam super hoc inuigilent Episcopi, neque ipsorum officiales in aliis negotiis toti occupati, maxime non timentes Syndicantem, qui de illorum deffectibus in regimine veniat inquirere. Ac proinde commodius regimen sperari poterit cæteris paribus à Prælatis Regularibus circa moniales sui Ordinis, quam ab Episcopis exteris, vt ita dicam. Ad cuius confirmationem facit optime, quod, Vrbanus IIII. Autor secundæ Regulæ sanctæ Claræ, in illius confirmatione dicit se illarum regimen committere Cardinali protectori Ordinis minorum, qui easdem moniales visitabat per fratres minores de ordinario: & assignans Papa causam, quare huic potius Cardinali protectori fratrum minorum illam curam demandaret, subdit: ne moniales essent differentes in diuersis modis viuendi, videlicet, si gubernentur ab alio nesciente mores, & vitam Fratrum minorum, quos fundauit idem Pater Franciscus, qui fundauit Ordinem sanctæ Claræ. Quod adhuc clarius expressit Bonif. VIII. in Bulla per quam concessit monialibus

sanctæ

ſanctæ Claræ Vrbaniſtis, priuilegia fratrum Minorum apud Bullarium Rodrig. *fol.* 110. *col.* 2. vbi ibidem Bonifacius fauens, & concedens illis dicta priuilegia, & citans prædicta verba Vrbani IV. proxime citata, inquit Bonifacius cum dicto Vrbano, ſe prædictis monialibus illa ibi concedere: *Ne ſub diuerſorum magiſterio, viuendi modos incurrere valeatis differentes.* Id eſt ne gubernatæ ab Epiſcopis, quaſi diuerſis Magiſtris, diſcerent mores diuerſos ab illis, quos fratres obſeruant fundati ab eodem P. N. Franciſco: eſt enim diuerſum magiſterium traditum ab Epiſcopo, & à Prouinciali eiuſdem Ordinis.

5 Quarta ratio principalis in communi eſt. Nam Papa in iſta Bulla circa multa, ſubiectos facit Epiſcopis Prælatos Regulares, vt mox videbimus, & proinde eoſdem ſubdit vicario Generali Epiſcopi, & aliis clericis, quorum miniſterio Epiſcopus vti debet in caſibus ſibi in hac Bulla commiſſis: iam vero iſta ſubiectio Regularium, ac dependentia ab Epiſcopis, & clericis, eſt clarum fomentum, ac ſeminarium diſcordiarum, ac litium quæ inter Clericos, Epiſcopoſque quotidie naſci debent circa Prælatos Regulares. Satis hoc poteſt probari, ac ſperari, attento cap. *nimis iniquę*, & cap. *Nimis praua*, de exceſſibus Prælatorum, vbi Papa Gregorius IX. quadringentis ab hinc annis refert pluſquam viginti grauamina grauia, quæ Epiſcopi Religioſis inferebãt ſuper materia iuriſdictionis; & hoc in materia ſuper quã Epiſcopi non poterant ſe ingerere, ob quæ grauamina Eccleſia motiuum accepit eximẽdi Religioſos à iuriſdictione Epiſcoporum, ſicut de facto exemit. Si ergo iã tunc Epiſcopi ſic grauabãt Religioſos in materiis in quibus non poterant: Quid ſperandũ eſt eos facturos per commiſſionem illis conceſſam in hac

hac Bulla, per quam in tribus, vel quatuor rebus grauibus possunt se ingerere super regimine prælatorũ Regulariũ? Potest etiam hoc colligi ex motu proprio Pij V. qui incipit *Etsi mendicantiũ.* in quo concedens multa priuilegia ordinibus Mendicantibus, reddens causam, quare illis tot exemptiones concederet, ait: *quia Episcopi, & Archiepiscopi decretis Concilij Tridentini in prauum sensum distortis, Religiosos variis incommodis afficere, & perturbationibus conantur, eorumque priuilegiis non modicum afferre grauamen.* Sunt verba tanti Pontificis. Si ergo Episcopi male intelligentes decreta Tridentini Cõcilij sic Religiosos grauant, & molestant; quid sperandum est de illis per hanc Bullam factis superintendentibus prælatorum Regularium? Non loquor inuidiose, nec calumnians, neque dico rem nouam, sed dictis iam quadringentis abhinc annis à Doctore tam pio, sancto, & pacifico, qualis fuit D. Bonauentura, hic tractans quod de ordinario Clerici sæculares non sunt bene affecti erga Religiosos, *in tract. Apologetico contra impugnatores fratrum Minorum, in resp. ad* 10. *quæst.* dicit: *Quod ex voluntate clericorum, vix vnquam in Ecclesia possent fratres Minores diu morari, dum aut per se, aut incitati per alios, eijcerent nos de parrochiis suis plusquam hæreticos, vel Iudæos: idem repetit in respons. ad quæst.* 22. *§. quãuis autem.* Hæc est opinio D. Bonauenturæ tanti, ac tam pij Doctoris circa animum, quem vt plurimum gerunt Clerici erga Religiosos: vnde non videri potest temerarium, timere quod ex concessis per istam Bullam timeri possint scandala, lites & iurgia inter Clericos, ac Religiosos, propter citatas rationes, & alias ab aliis assignandas: *cum medecina inuenta sit non ad sauciandum sed ad sanandum,* teste D. Bonauentura tract. *cur Fratres Minores prædicent. tom.* 7. suorum operum: & præterea ibidem

ibidem addit, quod *Medicina non sicut expedit porrecta ægroto, lædit potius quam sanat.* Sequitur quod medicina istius Bullæ sanctiss. D. Gregor. XV. non expediat, cum potius læsionem, quam remedium allaturam esse possimus timere. Sub censura eiusdem sanctiss. D. & Matris Ecclesiæ.

Responsiones particulares ad particularia decreta Bullæ.

4 NVnc in particulari rationes adduco circa particularia decreta Bullæ: non considerando omnia, sed præcipua illa quatuor supra in principio proposita. Quod attinet ad primum, ne prælati Regulares possint assignare Monialibus confessorem ordinarium, vel extraordinarium sine assensu, & particulari approbatione Episcopi: dico primo, ex hoc decreto oriri graues molestias, & inconuenientia. Imprimis enim valde molestum est, quod cum iuxta Tridentinum teneatur prouincialis assignare Monialibus confessorem extraordinarium in singulis quatuor, vel sex mensibus, quem vocamus Alleuiatorem, idque facere debeat in sexdecim Conuentibus Monialium istius prouinciæ valde distantibus, valde inquam molestum esset, & intolerabile, quod singulis vicibus, & fere quotidie hi confessores extraordinarij, cum multis expensis deberent adire Episcopos pro impetranda licẽtia ad Monialium confessiones excipiendas. Et dico faciendas fore multas expensas, quia Prouinciales propter expensas vitandas designant hos Alleuiatores ex Conuentu fratrum propinquiori monasterio Monialium. Si vero isti adire deberent prius Episcopum, aliquando deberent conficere iter viginti leucarum, cum

expenſis, & labore non paruis. Secunda ratio eſt, quia prælati Regulares communiter, ſaltem in noſtra religione, per ſtatuta generalia, non aſſignant monialibus confeſſores, niſi illos Religioſos qui per Epiſcopos approbati ſunt ad audiendas confeſſiones ſæcularium, etiam virorum. Cum ergo prælati dent Monialibus pro confeſſoribus illos tantum qui iam ſunt approbati ab Epiſcopo, & poſſunt audire confeſſiones virorum, qui vt plurimum grauiora habent, ac difficiliora peccata, ſatis ſufficienter & abunde prouidere videntur Monialibus circa confeſſores aſſignandos, cum illæ vt plurimum fœminę, & ſanctæ confeſſore doctiore non indigeant. Tertio cum Epiſcopus vt plurimum notitiam non habeat, neque dum ex vultu, & auditu cognoſcat hos confeſſores crebro mittendos à Prouincialibus quarto quouis menſe, quid opus eſt, vt hi Epiſcopi nouam approbationem expectent? niſi forte velis, vt Epiſcopi quarto quouis menſe de illorum ſufficientia, vita, & moribus inquirant? quod eſſet onus intolerabile. Confirmatur ex communi Epiſcoporum praxi, & Doctorum opinione dicentium minorem ſufficientiam, ac litteraturam requiri in confeſſore ad audiendas confeſſiones fœminarum, & ruſticorum, quam mercatorum, & ſimilium, qui grauioribus negotiis implicantur. Iam vero de moribus, & vita confeſſoris mittendi ad Moniales melius teſtificari poterit Prouincialis, qui noſcit ex vultu oues proprias, quam Epiſcopus, qui illos confeſſores fortaſſis non vidit aliquando, imo nec de ipſis audiuit. In quorum etiam probationem facit, quod hodie in mea prouincia quādo hæc ſcribo, in tribus Conuentibus Monialium ſunt aſſignati tres Patres pro confeſſoribus, qui fuerunt lectores Theologi iubilati: vt hinc colligi liceat quantum

tum prælati Regulares inuigilent circa sufficientiam confessorum Monialium.

5 Quod attinet ad secundum, de ratiocinio reddendo Episcopis ab Æconomo Monialium, vel illi cui Episcopus delegauerit tale ratiocinium: in hoc particulari hoc inconueniens aduerto: Nam iste deputatus ab Episcopo pro excipiendo ratiocinio, poterit plerumque annuere procuratori Monialium ad dissimulandos defectus, poterit etiam esse homo modici zeli, qui lucro, vel spe lucri ductus aliquid dissimulet, vel expectet. Præterea isti deputato ab Episcopo tempore quo ratiocinia excipit, semper sunt cibaria ministranda, & in fine præmium aliquod exhibendum, quod redundat in dispendium, & expensas Monialium. Præterea semper prælati Regulares ab æconomo Monialium ratiocinium petunt per alium Religiosum expertum sine expensis, vel per aliquem sæcularē boni zeli. Si vero dicas inter Prouinciales deputatos ad ratiocinia sumenda, & procuratorem Monialium pactum, vel fraudem posse intercedere: quis dubitat, quin eadem fraus & pactum possit intercedere inter ratiocinatorem deputatum ab Episcopo, & inter procuratorem Monialium? Quod si obijcias, sanctiss. D. Papam hoc remedium assignasse, quia sciuit per informationem, vt plurimum Conuentus Monialium, qui amplos habent redditus ad nimiam paupertatem esse redactos. Dico imprimis hoc non esse mirandum, cum id videamus vt plurimum in domibus sæcularium multorum, qui cum redditus habeant opulentos, viuunt hodie in maiori paupertate quam sui progenitores, cum tamen illi æconomos habeant suæ rei familiaris vigilantissimos, & ipsi Domini super æconomos seduli inuigilent. Cuius causa vniuersalis reddi potest, quoniam rerum

pretia excreuerunt; Monialium etiam numerus adauctus est, & possessiones illarum immobiles, vt plurimum sunt in tritico annuali, vino, & oleo, quorum si est abundantia in hoc anno, pretium vilescit: Si est penuria, ac sterilitas, coguntur aliquando eadem emere magno pretio pro Conuentus sustentatione, sicut ego ex certa scientia scio de aliquibus Conuentibus Monialium meæ prouinciæ.

6 Quod attinet ad tertium, posse videlicet Episcopum existente causa monere Prouincialem, vt confessorem, vel procuratorem Monialium ab officiis amoueat, sin minus ipse Episcopus id facere possit: hic militant particularia, & grauia pericula, & inconuenientia. Sepe enim continget Episcopum informari ab aliqua persona, maleuola, irata, & non bene affecta ad confessorem, vel procuratorem, idque sine fundamento, sed ex appetitu, & vindicta, cuius informatione ductus Episcopus ex abrupto monebit Prælatum, vt confessorem amoueat cum magna infamia. Quod maxime timeri potest in Monialium informationibus, quæ cum fœminæ sint natura sua inconstantes, vindicatiuę & à confessoribus aliquando merito reprehensæ pro salute animarum suarum, solent sæpe in similes querelas contra illos insurgere: idque vel per se ipsas faciũt, vel per consanguineos indiscreto fauore illis fauentes: eandemque falsam informationem aliquando facere solent sæculares contra confessores Monialium eo quod dicti confessores sæcularium amicitias cum Monialibus prohibeant: testis sum ego oculatus: qui cum essem prouincialis accepi epistolam cuiusdam sæcularis subscriptam mentito proprio nomine, in quo protestabatur vt certus confessor Monialium amoueretur ab officio, alioqui graue illi damnum euenturum. Monui

nui ego per epistolam secretam confessorem vt sibi caueret, & vitam emendaret, si quid emendandum haberet; post aliquos menses ad illam ciuitatem accessi, & facta inquisitione in genere, neque contra confessorem aliquod delictum resultauit, neque aliquis accusator apparuit. Aliam similem epistolam cæpi scriptã contra vnum procuratorem Monialium. Et denique scio Moniales faciles esse ad huiusmodi querelas, & informationes formandas. Quot ergo iurgia, quot pericula infamandi nascerentur si Episcopus his informationibus particularibus, & auricularibus mulierum, & inuidorum ductus possit adigere Prouincialem, vt confessorem positum in officio honorifico sine forma iudicij priuaret officio cum infamia? Certe in Religione, vt confessor Monialium extra tempus ab officio amoueatur, prius citatur, culparum capitula illi exhibentur, vt respondeat: dantur etiam aliæ deffensiones, quia dedecus illi magnum foret si priuaretur officio sine culpis, & sine citatione. At quis non videat fore præter ordinem iuris vt ad solius Episcopi dictũ, vel monitionem confessor Monialium priuetur: maxime cum ex illius amotione sic facta resultare possit etiam infamia Monialium, aliquibus iudicãtibus quod fortè ob culpam aliquam intra conuentum illarum commissam à dicto officio expellebatur. Adde quod dato quod talis confessor haberet aliquod delictum, si tamen est secretum, & non diffamatum tolerandus est, & non puniendus in publico, vt omnia iura proclamant. Vide etiam ad probationem istius, inconueniẽtia adducenda in §. *seq.* ad 4 decretum istius Bullæ maxime ex Henriquez ibi citando.

7 Quod attinet ad 4. quod possit, ac debeat Episcopus assistere vt præses in electionibus Prelatarum, quę

subduntur regularibus, simul cum Prælatis illarum, multo maiora hinc emergent pericula discordiæ, & inconuenientia, quam ex omnibus præcedentibus decretis: probo euidenter multis exemplis, & rationibus. Primo imminet periculum schismatum, & seditionum, seu diuisionum inter Moniales: Episcopus enim, vel clericus eius nomine præsidens electioni inclinatus ad vnam partem, vel propter amicitiam, vel propter consanguinitatem, turbare poterit Moniales aliàs quietas, & vel promissionibus, vel precibus validioribus illas inclinare ad eligendam, quam voluerit. Probatur hoc casu relato in cap. *nimis praua de exces. Prælatorum in fin.* vbi Papa inter grauamina quæ Episcopi Religiosis intulerant, ait hoc vnum particulare fuisse; quod scilicet Episcopi in electionibus fratrum Minorum, volebant illis præficere Ministros, & custodes pro suæ voluntatis arbitrio, vt fratres subderent suæ ditioni. Si vero tunc Episcopi non habentes iurisdictionem in fratrum electionibus, volebant creare prouinciales & custodes ad suum arbitrium: quid sperari poterit de illis in electionibus monialium fragilium, in quibus illis per hanc Bullam conceditur iurisdictio, maxime cum possit sæpe contingere quod in illo conuentu sit aliqua monialis Episcopi consanguinea, quæ officium Prælatæ prætendat? Secunda ratio est. Nam Episcopus non cognoscit Moniales, neque potest diiudicare quæ sit digna, & indigna, neque clericus loco Episcopi præsidens electioni, id potest discernere sicut prouincialis qui illas visitat: & proinde Episcopus, vel eius clericus poterunt decipi circa hoc, vel ex deffectu notitiæ, vel ex appetitu particulari. Probatur ex Henriq. *tom.* 1. *sum. lib.* 7 *cap.* 24. *num.* 7. in glossa littera X. vbi referens aliquas causas ob quas decuit Religiosos exi-

mi

mi à iurisdictione Episcoporum, inter alias hanc assignat. Quia scilicet Episcopus inexpertus instituti Regularis, turbabat pacem, quietemque Prælatorum, quos officiis, aut ministerio priuabat sine causa, & authoritate. Aliud illud grauamen refert Henriquez citato loco ab Episcopis Religiosis illatum, quod, scilicet ex clericorum, & laicorum inuidia, & calumnia se ingerebant in Regularium causas. Quod multo magis de illis timeri poterit in præsenti occasione, ex prædicta commissione Episcopis, & proinde illorum clericis concessa circa electiones Monialium. Vide multos Doctores, quos citat Henriquez citata littera X. & V. ad hoc intentum. Vltima ratio circa suspensionem huius quarti decreti est, quod cum sæpe contingat ex visitatione præcedente electionem, resultare culpas contra aliquam Monialem, ob quas mereatur priuari voce actiua, & passiua in illa electione, sequetur quod secretarius Episcopi, vel clerici illius delegati, cognoscent deffectus, & culpas Religiosarum, quod non congruit decoro statui Monialium, maxime cum ille secretarius possit aliquando esse persona sæcularis, qualis est aliquando Notarius Apostolicus. Quod si contingat Monialem aliquam appellare ab electione, vt iam contigit, inextricabile aliud dubium emerget, ad quem debeat appellare, an ad Episcopum, vel eius superiorem Archiepiscopum, an ad superiorem Prouincialis, cuius illæ sunt subditæ? Adde molestiam expensarum, quas Conuentus Monialium necessario moraliter facere debet durante tempore electionis in cibo, & potu illi ministrando, & forte postea donaria dando ob gratificationem collatæ prælaturæ: quæ omnia magna sunt inconuenientia, & sufficientia ad Bullæ suspensionem, & sanctissimum D. Papam per sup-

plicationem informandum.

8 Adhuc pro maiori confirmatione dictorum ad secundum,& quartum, in quibus conceditur Episcopo per se,vel clericum deputatum assistere ratiociniis, & electionibus simul cum Prælato regulari, noto aliud clarum periculum discordiarum,quę inde possunt oriri.Nam cum Prælati sunt differentes, ac diuersi, Ordinarius, & Regularis, & in materia iurisdictionis, clarum periculum est discordandi adinuicem, cum sint diuersæ Religionis, id est professionis. Considerauit hoc Papa Leo X.qui in Bulla vnionis circa statum fratrum Minorum, causam cur fratres obseruantes separauit à conuentualibus assignans in dicta Bulla, ponit hæc verba:*Compertum habemus Prælatorum diuersitatem, huiusmodi litibus, & diuisionibus causam tribuisse.* Vide quid faciat diuersitas Prælatorum: magis vero diuersi Prælati sunt Episcopus,& prouincialis, quam illi Prelati, de quibus sermo est in illa Bulla Leonis X. & potest ad hoc applicari suo modo,id quod Deus prohibebat Deuter. 22. Non arabis in boue, & asino simul; quia scilicet diuersa illa animalia iungi,& vniri perfecte non poterant ad sulcum conuenientem in terra protrahendum Sic etiam de Episcopo,& prouinciali timeri potest in electionibus; nam Moniales illæ quæ in Prouinciali fauorem non inuenerint, ab Episcopo debent illum procurare;& ecce dissidium, ecce materia schismatum,vt possit inter Moniales oriri sermo ille à D.Paulo reprehensus:ego sum Pauli,ego autē Cephæ:ego sum Episcopi, ego autem Prouincialis. 1. ad Corinth.1. vltim. pro confirmatione pono exemplum viuum Monialium sanctæ Claræ de Santarem, idest oppidi Scalabitani, ad quam miseriam, & inquietudinem redactæ sint per duos, vel tres annos,regnante in illo

illo conuentu schismate circa iurisdictionem Prouincialis, vel Episcopi, aliis acclamantibus vnum, aliis alium inuocantibus, cum damno notabili conuentus; quod quia notorium est omni regno, quando hæc scribo, non possum redargui ex eo quod illud hic inseruerim. Hæc omnia dicta esse volo sub correctione sanctæ Matris Ecclesiæ à cuius decretis, ac doctrina nusquam volo declinare.

CASVS XIV.

An Moniales D. Claræ subditæ Episcopo gaudeant priuilegiis fratrum Minorum: & alius casus circa vnum conuentum illarum.

QVidam Conuentus Monialium sanctæ Claræ, quæ solitæ erant gubernari per Prælatos ordinis Minorum, ex certa occasione per Bullam Papæ traditus est regimini, ac gubernationi Episcopi ordinarij, Vtendo his verbis. Committo vos gubernationi Episcopi Angrensis. Mortuus est ille Episcopus, post iam assumptum illarum regimen.

Quæsitum fuit primo, an post mortem Episcopi prædicti Conuētus regimen transeat plene ad capitulum sede vacante, ita vt possit etiam recipere Nouitias? Secundo dubitatum fuit, an iste Conuentus sic modo existens sub regimine Episcopi, gaudeat priuilegiis & indulgentiis concessis à Sede Apostolica Monialibus sanctæ Claræ, quæ gubernantur per Prælatos Ordinis Minorum.

1 Quod attinet ad primum, clara, & facilis est responsio: dicendum est enim ad capitulum sede vacante transire totum regimen, & plene, sicut antea Episcopo concessum fuerat. Probatur ex cap. *cum olim. de maiorit. & obed.* & cap. *Ecclesia. de supplend. negligen. Prælat. in 6.* & ex Concilio Trident. *sess. 25. cap. 6. de reform.* Ex quibus constat quod capitulum sede vacante habet plenam administrationem in spiritualibus, & temporalibus, sicut habebat Episcopus: cum ergo gubernatio Monialium sit administratio iurisdictionis, plene vtique pertinebit ad capitulum sede vacante: & hoc confirmatur, quia Papa in commissione istius regiminis facta Episcopo, non commisit illam personæ designatæ, & electæ ipsius Episcopi, sed id commisit sedi Episcopali, vel officio Episcopali quod non moritur: dixit enim in commissione, Episcopi Angrensis. Non dixit, loquens cum solo Episcopo, committo tibi, vel, confidens de tua industria; per quæ verba eligitur industria personæ, & non officium: sed dixit Episcopi Angrensis: in quo clare elegit officium, non personam. Communis vero sententia est Doctorum, quod quando aliquid committitur officio alicuius Episcopi, non vero personæ, ista commissio durat mortuo Episcopo, & manet in ipsa sede Episcopali. Pro quo videndus est Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 23. à num. 2. & seqq.* vbi late probat quod commissio facta officio, vel dignitati, non expirat mortuo illo cui facta fuit, sed ad successorem transit. Confirmatur amplius ex traditis ab eodem Sanch. *lib 8. de matrim. disput. 4. num. 10.* vbi probat quod potestas illa absoluendi, ac dispensandi quam Concilium Tridentinum committit Episcopis pro casibus occultis, mortuo Episcopo transit etiam ad capitulum sede vacante. Maius autem quid est posse capitu-

capitulum ſede vacante vti illa pleniſſima poteſtate ad abſoluendum mortuo Epiſcopo, quam gubernare prædictum Conuentum Monialium, cuius regimen non eſt commiſſum particulari perſonæ Epiſcopi mortui, ſed dignitati, & officio Epiſcopali.

2 Difficilius eſt quod tangitur in ſecundo quæſito. Nam iſtæ Moniales antea ſubditæ prælatis Minorum, gaudebant priuilegiis, & indulgentiis conceſſis eiſdem Fratribus per multas conceſſiones in Compend. ver. *Moniales.* & ver. *Communicatio priuilegiorum.* At per contenta in eodem Compendio duobus citatis locis, Moniales ſanctæ Claræ ſubditæ Epiſcopis, non gaudent priuilegiis, & indulgentiis conceſſis Fratribus Minoribus. Primus locus eſt in eodem Compendio ver. *communicatio priuilegiorum.* §. 5. vbi Sixtus IV. ſic conceſſit: Quod ſorores ſanctæ Claræ ſub obedientia fratrum Minorum obſeruant. exiſtentes, gaudeant omnibus priuilegiis, & gratiis, &c. & ſic citat, & explicat Rodr. *tom.* 3. *qq. Reg. q.* 6. *art.* 4. *prope fin.* Idem conceſſit Leo X. in Compendio, dicens eod. verb. *communicatio priuilegiorum.* §. 14 & fauet coniectura, nam cum de ordinario hæc priuilegia pro Monialibus ſanctæ Claræ poſtulata ſint à Papa per fratres Minores pro Monialibus ſanctæ Claræ, valde credibile eſt non illa poſtulaſſe niſi pro Monialibus ſuæ obedientiæ ſubiectis. Confirmatur alio exemplo à ſimili, apud Rodr. *tom.* 3. *q.* 73. *art.* 1. §. *colligitur denique.* vbi ait quod Moniales Tertiariæ licet viuant in congregatione non gaudent priuilegiis fratrum Minorum, niſi viuant ſub cura illorum, vel niſi ad id habeant aliquam particularem Bullam Pontificiam, quam oportet exhibere: & quidem hæc omnia valde vrgent, vt credam prædictas Moniales ſanctę Claræ ſubditas Epiſcopo, non gaudere pri-

re priuilegiis, & indulgentiis fratrum Minorum, nisi ad id particularem Bullam extensionis priuilegiorum ostendant. Indulgentiæ enim, & priuilegia sunt stricti iuris,& proinde potius restringenda sunt,quam extendenda: duo vero Pontifices supracitati, concedentes Monialibus priuilegia Fratrum, limitant & restringunt, dummodo viuant sub cura, & obedientia fratrum Minorum: vnde sub illorum cura non viuentes, non poterunt illis gaudere.

3 Pro parte tamen affirmatiua, quod scilicet etiam Moniales sanctæ Claræ subditæ Episcopis gaudeant priuilegiis fratrum Minorum, inuenio quod Bonifacius VIII.*in Bullario Rodrig fol.*110.concessit Monialibus sanctæ Claræ, etiam antequam essent sub cura, & regimine fratrum Minorum, vt gauderent omnibus priuilegiis,& indulgentiis concessis Fratribus Minoribus. Sic habetur in illa Bulla paulo ante finem: & exprimit ibi Papa,quod vtantur priuilegiis, & indulgentiis Fratrum, non solum concessis, sed etiam in posterum concedendis. Quod vero tempore huius concessionis Bonifacij VIII. nondum Moniales sanctæ Claræ essent subditæ Generali & Prouincialibus ordinis Minorum, constat clare ex eodem Bullario Rodrig. *fol.* 238. vbi Eugenius IV. multo post Bonifacium VIII. curam Monialium S.Claræ transtulit à Cardinale protectore ad Generalem,& Prouinciales fratrum Minorum,sicut modo sunt. Cum ergo constet quod Moniales S.Claræ antequam subderentur Minoritis, gaudebant priuilegiis Fratribus concessis & concedendis,videtur quod hodie, etiamsi aliquæ Claristæ non sint illis subditæ, non amittent priuilegium concessionis illius Bonifacij VIII. Secundo facit ad hoc quod idem Sixtus IV.citato verbo *communicatio priuilegiorum*.§. 2.

conce-

concedens Monialibus S.Claræ,& S. Dominici priuilegia eorumdem Fratrum, non distinguit si viuant sub cura, & regimine eorumdem Fratrum, sed concedit absolute Monialibus S.Dominici, & S.Frācisci, idemque potest colligi ex Bulla Clementis V I I.qua confirmauit priuilegia Fratrum Minorum posita à Rodrig. ad finem *suæ Cruciatæ*,vbi concedens prædictis Monialibus priuilegia Fratrum,non distingnit de viuentibus sub cura Fratrum Minorum. Quamuis autem duo Pontifices supracitati concedentes priuilegia Fratrum Monialibus, declarauerint, si viuant sub cura Minorum Fratrum: hæc limitatio non videtur excludere Moniales Claristas subditas Episcopis, quæ per priuilegium Bonifacij V I I I. antecedentis gaudent priuilegiis fratrum concessis, & concedendis Nec Sixtus IV. nec Leo X. per illam suam limitationem videntur derogasse dicto priuilegio Bonifacij V I I I.Nam vt priuilegium, & vt indulgentiæ reuocentur, non sufficiunt quæcunque verba,sed necessaria est clara, & expressa reuocatio,vt fecit nuper Paulus V. reuocans indulgentias Religiosorum, quod fecit per Bullam publicam: & Commissarius Generalis Cruciatæ in fine Bullæ dicit expresse se reuocare priuilegia, indulgentias,&c Et possunt adhuc exponi Sixtus IV. & Leo X. quando limitant se concedere dicta priuilegia Monialibus S. Claræ subditis Fratribus Minoribus, possunt intelligi quod ea specialiter concedant illis Monialibus; cum quo stat quod alias subiectas Episcopis non excludant,maxime cum habeant citatum priuilegium Bonifacij VIII.

4 Hæc mihi occurrerunt in re tam difficili quibus non obstantibus vnusquisque eligat quod securius fuerit. Nam ego in priorem partem magis inclino,

quod

quod ſcilicet non gaudeant dictæ Moniales Epiſcopis ſubditæ dictis Fratrum priuilegiis.

CASVS XV.

An poſsit Goardianus in Ordine Minorum eſſe Goardianus vltra tres annos.

IN Ordine Minorum eſt Bulla Pauli IV. poſita à Rodriguez in Bullario, pér quam Papa iubet quod Goardianus in Ordine Minorum ſub pœna excommunicationis non duret vltra triennium, eandemque cenſuram imponit ſubditis illi obedientibus. Quidam ante capitulum per mortem vnius, electus fuit Goardianus ante octo menſes proxime ſequentis capituli. In proxime ſequenti capitulo fuit confirmatus in officio. Poſtea in congregatione quæ fit poſt capitulum anno ac dimidio tranſacto, dubitatum fuit vtrum in illa congregatione poſſet continuari in officio Goardiani vſque ad futurum capitulum, ex quo ſequeretur quod debebat eſſe Goardianus per tres annos & octo menſes: & videtur quod id poſſet fieri, nam Clemens VIII. poſtea conceſſit Ordini Minorum, vt licet per decreta Apoſtolica Prouinciales, & Goardiani non poſſint extendi vltra triennium; ſi tamen Prælati Generales ob aliquam cauſam iuſtam celebrationem capituli prouincialis dilatarent vltra triennium per ſex menſes, poſſent Prouinciales & Goardiani durare vltra triennium per illos ſex menſes. Cum ergo iſte de quo agimus, ſi eligeretur adhuc in congregatione vſque ad capitulum, excedere deberet triennium per octo

octo menses tantum, videtur quod potuerit tolerari, iuxta declarationem, vel concessionem Clementis VIII. duo enim menses tantum inter terminum assignatum à Clemente VIII. videtur paruitas materiæ.

1 Hoc non obstante respondi non potuisse cōtinuari in officio in dicta congregatione. Quia cum tali continuatione, & prorogatione futurus erat Goardianus per tres annos, & octo menses contra Bullam priorem Pauli IV. Nec obstat secunda Bulla Clementis VIII. dispensantis modo supradicto, vt possint Goardiani ob causam ibi assignatam prolongari per sex menses. Nam cum ibi taxauerit tempus prolongationis solum ad sex menses, & dispensatio sit stricti iuris, ac restringenda, non poterit eadem dispensatio extendi ad octo menses: hac enim data extensione ad duos vltra menses admittes extensionem ad quatuor vltra, vel octo menses. Secundo probo, quia Clemens VIII. locutus est solū de Goardianis electis via ordinaria, cum quibus solum dispensauit ad illos sex menses, quia videlicet in capitulo eliguntur, & in capitulo vacāt, vt patet ex tenore ipsius Bullæ: non vero de electis extra capitulum, & extra congregationem, vt fuit iste, de quo agitur. Tertio facilius Papa dispensat in re dubia, quā in re clara: (vt patet in irregularitate homicidij voluntarij, si enim dubia est facilius dispensat quam quando est clara:) Dubia vero res est, & non semper eueniens quod capitula dilatentur, & proinde sub hoc dubio facilius Papa dispensat cum illis, qui ratione capituli dilatati fortassis excedant triennium, quam in casu præsenti vbi certo constat, quod si iste de quo agitur confirmetur in officio modo supra explicato, debet excedere triennium per octo menses, vel duodecim, si capitulum sequens dilatetur per quatuor menses. Vide

de Rodriguez *tom.2.qq. Regul.quæst.* 52.*art.*1.ad finem vbi agit quomodo petita ſit licentia à ſummo Pontifice ad prolongationem temporis, quo durat officium Generalis,& Commiſſarij Generalis in quadam occaſione. Quarto in dubio tutior pars eſt eligenda ne quis exponatur peccato, vt tenent communiter Doctores: at in hoc caſu eſt res dubia, & imminet periculũ violandæ Bullæ Pontificiæ, ergo ab iſta electione eſt abſtinendum. Vltimo, quia ſi iſte Goardianus poſſet confirmari in officio modo ſupradicto, dabitur caſus nunquam viſus, videlicet, quod vnus Goardianus ſit ter electus ad idem officium; nam iſte fuit primo electus ante capitulum Secundo in capitulo proxime ſequenti. Tertio in congregatione proxime futura ſicut prætenditur, ergo ter electus erit pro ſuo triennio, quod eſt res inaudita.

CASVS XVI.

Dubia quædam circa materiam electionum ſuborta.

Circa materiam electionum, quæſita ſunt dubia ſequentia. Primum, an poſſit præſes capituli poſt vota recepta, quando iam cum tribus ſcrutatoribus in ſecreto videt Petrum v. g. iam habere pro ſe maiorem partem ſuffragiorum, cuius electio ſibi diſplicet, poſſit inquam non finito ſcrutinio, neque publicato ſcrutinio, prædictum Petrum alias benemeritum, excludere, ac iubere vt electores procedant ad aliam electionem?

Secun-

Secundum. An possit præses capituli dicere in communi ante electionem, ne dent suffragia certo Religioso, quia non debet illum confirmare: & hoc non vocato, nec conuicto tali Religioso de aliqua culpa.

Tertium. An pro certo officio possit arctare electores, ne dent suffragia nisi vni ex tribus vel quatuor à se designatis, protestans, quod nullum extra illos esset confirmaturus.

Quartum. An si in aliqua electione præses vtatur precibus importunis, simul cum promissionibus, & verbis asperis, significans, vt eligatur Petrus, quem electores elegerunt ea tantum de causa, aliàs non electuri: an talis electio sit dicenda quod facta fuerit per metum, & proinde in conscientia nulla?

Quintum. An absque peccato possit præses electionis pacisci cum electoribus, quod si elegerint Petrum v.g. quem præses prætendit eligere; ipse præses condonabit, & non puniet culpas certorum electorum, qui ante electionem, vel post illam ob culpas debebant sententiari?

Vltimo. An si ego scio secreto, & certo, Petrum v.g. in quadam electione fuisse nulliter electum ob impedimentum substantiale iuris non seruati, possim ego subditus huic prælato non obedire in publico, vel in secreto?

Ad primum quæsitum.

1 AD primum respondeo, prædictum præsidem peccasse mortaliter cum obligatione restituendi, ac ius canonicum violassè. Probo imprimis ex casu simili posito à Nauarro *lib. 1. consiliorum. tit. de elect. consilio 5.* vbi refert quendam Prælatum in electione

cuiusdam Abbatissæ, cum quædam esset electa per suffragia sufficientia, noluisse eam confirmare, sed processisse ad alia, & alia scrutinia, sperans quod aliquæ electrices mutarent propositum, & suffragia darent alteri Moniali, quam præses intendebat eligere: & minatus est se allaturum Abbatissam de foris extra conuentum: propter quæ fatigatæ sunt Moniales, & illa quæ plura habuerat suffragia, renunciauit iuri quod habebat acquisitum. In quo casu primo ait Nauar. præsidem peccasse mortaliter non confirmando electam habentem maiorem partem suffragiorum. Secundo dicit, quod Prælatus, & secunda electa post renunciationem prioris, quæ habuerat suffragia, non deberent esse tuti, nec securi in conscientia de validitate secundæ electionis: & hoc non obstante, quod prior electa renunciauit, quia renunciauit in vita. Quæ omnia maiorem locum habent in isto casu, in quo iste Petrus exclusus habebat maiorem partem suffragiorum, & præterea non renunciauit iuri quod iam habebat acquisitum, quod dicitur ius ad rem. Secundo probatur, quia Petrus, qui iam habebat suffragia, & fuit exclusus, læsus fuit notabiliter in re notabili ad quam ius habebat, & proinde interuenit peccatum mortale cum onere restituendi vt inter alios docet Rabello *tom. de obligat iust. 1. p. lib. 3. quæst. 2.* Tertio prædictus præses clare violauit ius commune, maxime in cap. *Quia propter. de electione.* vbi iubet Papa, vt facto, & examinato scrutinio publicentur vota, & subdit hæc verba loquens de scrutatoribus, siue examinatoribus scrutinij. *Vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent, vt is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel maior pars capituli consentit.* Iste autem præses noluit publicare scrutinium, nec publicare illum

re illum in quem maior pars capituli consenserat. Et ne idem bis repetam vide omnino circa hoc alias multas, & claras probationes huius rei in alio casu simili quas adduxi hac 2.*p.casu* 4.*à num.* 3.*& sequent.* vbi probaui cum Rodrig.non posse Prælatum,etiam si habeat commissionem Papalem, excludere aliquem ab electione passiua,nisi prius illum citauerit, & audierit,& culpas obiiciat ob quas illum excludat, & talis citatus se purget,& defendat: quod cum isto Petro electo obseruatum non est: cum nulla ipsius culpa fuerit publicata. Neque obstat si dicatur, in illa Religione vigere consuetudinem, vt præses in electionibus habeat exclusiuam liberam, vel potestatem excludendi ab electione passiua illum quem voluerit; dicendo, nolo quod fullanus eligatur in hac electione: Non obstat quia talis consuetudo corruptela est, & contra ius naturale: essetque potius potestas infamandi homines, & priuandi illos iure quod habent in voce passiua, idque illis non citatis, nec de culpis conuictis ob multa quæ ad hæc congerit Rodrig. supra à me citatus in illo 4.casu.

2 Hinc patet responsio ad secundum quæsitum; dicendum est enim non posse præsidem capituli dicere ante electionem, ne dentur suffragia certo fullano, quia non debet illum confirmare: Non inquam potest nisi prius dictum fullanum, citet, vocet, & de culpis auditum, illum excludat, iuxta illa quæ cum Rodrig. dixi citato casu 4.

3 Ad tertium dubium dico,non posse præsidem electionem arctare dicendo ne dent suffragia nisi vni ex tribus per ipsum designatis. Tenet expresse Rodrig. *tom.*2.*qq.Reg.quæst.* 51. *art.* 11. dicens quod si electores ex illis tantum tribus designatis elegerunt, electio est

nulla, quia per talem arctationem impeditur libertas electorum. Et addit quod si ista electio sic coarctata contigerit in Ordine Minorum, præses electionis manet priuatus officio, si electio fuerit Prouincialis. Addit ibidem Rodriguez se vidisse propriis oculis in Ordine declarari, vt nullas, & repeti tres electiones Goardianorum, eo quod illorum electiones coarctatæ fuerint ad tres, vel quatuor designatos quando vnusquisque fuit electus. Et citat pro se, Couar. Decium, Fortunium, & Bartolum, Philipp. Hoc scio quod in nostra Religione Franciscana statuta generalia Segouiensia *titulo de elect.* §. *Nulla dicunt*, quod nulla electio potest coarctari sine speciali licentia Papæ. Et fundat Rodrig. rationem in iure canonico dicente, quod electio debet esse libera omnino, id vero quod ad tria coarctatur liberum omnino non est.

4 Ad quartum dico, quod preces importunæ maxime personæ grauis, & superioris causant metum, & faciunt inuoluntarium, vt latè probat Sanchez *lib.4.de Matrim.disp.*10.*num.*2. cum multis ibi citatis. Et idem Sanch.eodem *lib.disput.7.num.*5.6. *& seqq.* addit quod preces importunæ vna cum metu reuerentiali, si videlicet fiant à persona cui debetur reuerentia, tales preces incutiunt metum cadentem in virum constantem, qui metus annullat electionem, professionem, &c. cōtractus: & hæc omnia videntur hic concurrisse. Datæ sunt enim preces importunæ, vt dicitur, & metus reuerentialis Prælati: promissiones, & verba aspera ob quæ valde potest timeri quod interuenerit metus cadens in virum constantem iuxta dicta à Sanchez, ac proinde talis electio facta ob illum metum fuerit nulla. Et quod preces importunæ factæ à viris grauibus causent metum cadentem in virum constantem, probat

bat inter alia Sanchez. 2. loco citato ex cap. *cum inter R. de elect.* vbi Papa Innocentius III. dicit de Cœlestino Papa suo prædecessore, quod precibus importunis compulsus sit certum quid concedere; sunt vero hæc verba textus. *Cælestinus prædecessor noster ad componendum coegit inuitum.* Vbi Innocentius explicat dicens: Inuitum quia deuictum instantia precum. Hic locum habet quod dixit ille: Poeta in illo versu: *Est orare, Ducum species violenta iubendi*: quod scilicet preces grandium sunt violentia. Notat tamen Sanchez, quod vt preces dicantur importunæ, non satis est quod fiant bis, vel ter: sed opus esse vt fiant pluries; & tandem addit quod probatio metus cadentis in virum constantem, probandus relinquitur arbitrio prudentis viri, qui debet considerare omnes circunstantias occurrentes. Nam si alia via, vltra preces, è contrario concurrunt minæ carceris, & Prælati iracundi qui solet minas exequi, non dubium est quin causent metum cadentem in virum constantem, & satis patet ex traditis à Sanchez citato *lib. 4. disp. 5. num. 9.* vbi abunde loquitur de præsenti materia. Et ego addo quod carcer Religiosorum est pœna maior, magisque timenda, quam carcer sæcularium: tum quia rigorosior sit carcer Religionis, vt experientia patet: tum quia infamiam causat, quam non patit carcer sæcularium.

5 Quod autem non solum metus cadens in virum constantem, sed etiam metus minor annullet electionem, probo ex duobus motiuis. Primum est ex cap. *Bona, il 1. de elect, vbi gloss. in ver.* metuebant, ab omnibus recepta, dicit. *Solus timor inferendæ violentiæ, licet illata non sit, violat electionem.* Et intentio Papæ in illo capitulo, id ipsum comprobat: nam cum certi electores vocati essent ad eligendum Episcopum in ciuitate

Maguntiæ, ſcientes illi quod in dicta ciuitate non eſſent habituri libertatem ad eligendum & quod ibidem vis illis inferenda fuiſſet, appellarunt ab electione, & fuit appellatio acceptata: vnde infert gloſſa, quod non ſolum violentia actu illata violat libertatem eligendi, ſed etiam ſolus timor probabilis talis violentiæ inferendæ, & ibidem gloſſa parua marginalis citat alios textus ad hoc intentum. Quæ omnia poſſunt ad hoc intentum præſentis caſus applicari. Secundum quod dico ad hoc intentum eſt, quod libertas in electione facile impeditur, ac violatur: facit ad hoc quod tradit Nauarrus citato *conſilio 5. de elect. in reſponſ. ad 1.* vbi aſſerit quod electio facta per ſolum metum reuerentialem eſt nulla. Et dico hoc ibi velle Nauarrum, nam, vt ille probet fuiſſe nullam electionē quandam de qua ibi agit: dicit: quod ſi profeſſio annullatur per metum reuerentialem, etiam electio annullabitur per eundem metum reuerentialem. Vbi videtur argumentari à maiori ad minus: quaſi dicat: ſi metus reuerentialis annullat profeſſionem quod eſt maius: à fortiori annullabit electionem, quod eſt minus. Et quod ſolus metus reuerentialis annullet profeſſionem iam in præcedentibus dixi, & facit quod pro hoc tradit Valerus Cartuxanus *in lib. de different. vtriuſque fori fol. 193. pag. 1. col. 1. & 2.* cum multis quos citat. Denique quod metus, & deffectus libertatis annullet electionem, nihil validius afferri poteſt, & clarius, quam capitulum *vbi periculum. de electione in 6.* §. cæterum vbi Papa Gregorius X. in Concilio Lugdun. loquens de libertate requiſita in electionibus ſic inquit. *Cæterum (quia cum arbitrium, vel inordinatus captiuat affectus, vel ad certum aliquem obligationis cuiuſque neceſſitas adigit, ceſſat electio dum libertas adimitur eligendi) &c.* Notentur

tentur hæc verba, quia multum inseruiunt ad casum præsentem. Duo enim dicit principalia: vnum quod adimitur libertas eligendi, cum captiuatur affectus ad certum aliquid: alterum quod eadem adimitur, quando necessitas adigit ad aliquam obligationem.

6 Ad quintum dico, Præsidem illum commisisse peccatum simoniæ in illo pacto faciendo, si pactum impleuit, & culpas electorum non puniuit virtute præcedentis pacti. Probatur ratione clara. Nam in hoc pacto data est res pretio æstimabilis pro re spirituali, quod est clara simonia. Probo & declaro simul: ex parte præsidis data est remissio, & condonatio culparum, & pœnarum debitarum, quæ condonatio pœnæ est res pretio æstimabilis, vt patet: quotidie enim relegatī ad Affricam, vel triremes pecunia emunt à Rege liberationem illius exilij, siue pœnæ, & proinde est res æstimabilis pecunia sola condonatio pœnæ. In hoc autem casu non solum condonatæ sunt pœnæ, sed etiam culpæ. Deinde ista condonatio culpæ, & pœnæ præcedente pacto data fuit pro re spirituali, id est pro suffragio dando, & officio Ecclesiastico obtinendo: ac proinde fuit clara simonia. Et quod istud pactum de remittenda pœna pro obtinenda re spirituali sit simonia, tenet expresse Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 4. cap. 37. fol. 530. & seq.* maxime *num. 16. & 19.* & citat pro se Victoriam. Idem tenet Lessius *tom. de iustitia. lib. 2. cap. 35. dub. 21. num. 19.* citans Sotum, & Victoria. Et addit Suarez citato *num. 19.* quod licet pœnæ remittendæ essent iuste infligendæ, etiam tunc esset simonia illas remittere sub pacto: nam sicut dictum est, datur res pretio æstimabilis pro assequenda prælatura, quæ est res spiritualis. Secundo adhuc potest probari ex alio capite, quod hic interuenerit simonia: nam ex parte præsidis

petita est res spiritualis, pro re etiam quasi spirituali: nam petiuit vt darent suffragia Petro, quod est spirituale, idque pro eo quod illis præses concessit (vt mihi dictum est) quod si Petro darent suffragia, permitteret vt electores in aliis electionibus libere eligerent: in quo libertatem eligendi libere, quæ est res spiritualis, dedit sub pretio ob suffragia danda Petro: cum teneretur ex iure permittere electoribus sine pacto vt in aliis omnibus libere eligerent. Quod vero hoc sit simonia, videlicet vendere actum virtutis, & iustitiæ, qui debet permitti gratis, tenet Nauar. *tom 3. suorum operum. comment. de datis, & acceptis pro iustitia, vel gratia obtinendis. in princip. à num.* 4. multa adducens, & præcipuum quod citat est capit. *videntes. 1. quæst.* 5. vbi Papa Gregor. ponit hæc verba, loquens de simonia: *Vendentes in templo sunt, qui hoc quod quibusdam iure competit, ad præmium largiuntur.* & cætera ibi ad intentum: at eligere libere competit de iure electoribus, vt patet: & iste præses concessit hoc electoribus in præmium, & in pretium suffragiorum, quæ erant Petro daturi, & citat Nauar. etiam cap. *Non licet. eadem causa & quæst.* & alia multa fuse, ac docte congerit Nauar. citato loco ad hoc intentum spectantia. Supposito vero quod ista electio facta fuerit per simoniam, constat ex alio capite, quod officium, vel beneficium Ecclesiasticum obtentum per simoniam est ipso iure nullum, vt constat ex Extrauag. Pauli II. in tit. *De simonia.* inter communes Extrauag. & ex Bulla Pij V. publicata ad hoc intentum, quas pro hoc casu citant communiter Doctores, maxime Suarez cit. *lib.* 4. *de Relig. cap.* 57. *num.* 22. Et Reginaldus *tom.* 2. *summ. lib.* 23. *cap.* 12 *sect.* 2. & alij. Et præterea is qui per simoniam beneficium obtinuit, incur[r]it excommunicationem, suspensionem, & inhabilitatem

tem

tem ad officia, ſicut citatæ Bullæ, & Doctores tradunt. Et vltra hæc, ille qui ſcit ſe per ſimoniam ad officium fuiſſe promotum, etiamſi ille ad actum ſimoniacum non concurrerit, vbi id ſciuerit, tenetur officium renunciare, vt definitur in cap. *Nobis*. & cap. *Sicut tuis. de ſimon.* & docent Doctores communiter in materia de ſimonia, maxime Nauar. *lib. 5. conſiliorum conſ. 65. tit. de ſimonia. num. 3.* & alij communiter.

7 Ex reſolutione data in reſponſione proxima ad quintum, ortus eſt ſcrupulus tactus in dubio 6. an ſcilicet ego quia ſcio certo Petrum electum eſſe per ſimoniam, vel per aliud impedimentum clare annullans electionem, poſſim illi non obedire? ad quod breuiter dico ſequentia. Primo quod in publico propter ſcandalum obediendum eſt, maxime cum iſte talis habeat poſſeſſionem officij, neque ſit illo priuatus per ſententiam, & præcipue quia habet titulum, putatum ſaltem & publice collatum. Neque peccatum vllum veniale timeri poteſt in obedientia illi exhibita: ſed potius peccabitur ſi illi non obediant ſubditi propter ſcandalum. An vero facta ab illo, ſic nulliter electo, ſint valida in vtroque foro, pendent ab illa doctrina quam Doctores communiter tradunt explicantes leg. *Barbarius. ff. de offic. Prætor.* quorum reſolutio eſt, quod ſi talis nulliter electus habet alias titulum putatiuum, vt habet iſte, & eſt error communis in populo, videlicet quod omnes credunt non fuiſſe datum aliquem errorem in electione illius: geſta per illum ſunt valida in vtroque foro, etiamſi ſit prælatus Eccleſiaſticus. De quo multa Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 22. à num. 5.* & maxime *num. 13.* Dico ſecundo, quod ille ſubditus qui certo ſciret taliter electum fuiſſe electum nulliter, & electionem illius fuiſſe inualidam ob impedimentum

canonicum, poterit in secreto illius mandatis non obedire si cesset scandalum. Hæc duo responsa de foro externo & interno, siue de obediendo in publico, & de licentia non obediendi in secreto, ponit Valero Cartuxano *lib. de different. vtriusque fori.* verb. *nullitas. differ.* 4. vbi in *num.* 2. vt probet quod in hoc casu subditus in occulto possit non obedire prælato, quem scit nulliter electum citat D. Antonin. Syluest. & Nauar. locus Antonini est 3. *part. tit.* 15. *cap.* 1. §. 2 Syluest. id tenet, ver. *beneficium* 3. *post princip.* Et citat ibi Cartuxanus glossam quandam dicentem, quod si prælatus meus est occulte hæreticus, non teneor in occulto abstinere à celebratione, licet me excommunicauerit, nisi tantum in publico: & dicit eandem opinionem tenere Felinum, Innocent. & Panorm.

CASVS XVII.

De quodam iure patronatus in Conuentu Monialium.

QVidam homo nobilis litem mouit contra Conuentum Monialium, dicens sibi competere ius patronatus ipsius, ita vt neque vllam Nouitiam ipso inconsulto deberent recipere. Præcipuum quod allegauit fuit primo, quod pater suus fuerit in possessione illius iuris patronatus, idque per scripturam publicam, qua Moniales illum acceptarunt loco patroni. Secundo ostendebat epistolam cuiusdam Abbatissæ ad se missam, in qua ipsum vocat patronum Conuentus. Addebat quod pater ipsius ædificauerat murum totius clausuræ

clausuræ Conuentus:& quod Conuentus habebat terras, ac possessiones, quæ fuerunt progenitorum suorum.

Non habebat Bullam aliquam Papæ, nec scripturam factam in principio ædificationis Conuentus authoritate Episcopi, vel Prælati firmatam. Et quod attinet ad murum Conuentus ædificatum à patre, constitit quod id fecit pro dote duarum filiarum receptarum à Conuentu vt essent Moniales. Possessiones vero alias, ac terras acquisiuit Conuentus per hæreditatem vnius consanguineæ patris ipsius, quæ illic fuerat Monialis Mota lite coram Collectore Apostolico: quæsitum fuit, an dictus nobilis præsens haberet ius ad ius patronatus Conuentus, quod pater suus possederat per scripturam publicam &c.

Respondetur ius patronatus sibi nullo modo competere, idque ob rationes sequentes, claras, & vrgentes.

1 Prima ratio sit, quia cum ius patronatus Ecclesiæ sit res Ecclesiastica, & ius Ecclesiasticum, non potest sæcularis persona illud acquirere, nisi sibi detur à superiore aliquo Ecclesiæ, qualis non est Abbatissa, nec Moniales, vt ex dicendis patebit; ac proinde oportet, vel detur à Papa per Bullam particularem, quam iste non ostendit, vel saltem detur ab Episcopo in prima fundatione Conuentus, idque interuenientibus conditionibus de quibus statim, vt scilicet ipse patronus fundauerit, vel quid simile. Quod vero ad hoc requiratur vt præcedat consensus Episcopi, si Moniales sunt subiectæ Episcopo, vel Prouincialis Regularis, si illius regimini subduntur, constat clare ex cap. *Nobis fuit, de iure patroni*, vbi Papa loquens de titulo ius patronatus, quo modò sit dandus, ait: *Siquis Ecclesiam cum*

assensu

assensu Diœcesani construxit,&c. Et idem habetur in cap. proxime antecedente eodem titulo. Quod vero si sint Moniales subditæ Prælato Regulari, requiratur consensus illius ad dandum ius patronatus, habetur expresse ex Clement. I. de rebus Ecclesiæ non alien. vbi glossa in *ver.* proprij, dicens non posse alienari rem Ecclesiæ, sine licentia proprij Prælati, ait glossa cum multis quos citat, quod in Ecclesia exempta qualis est conuentus debet interuenire licentia Prælati exempti. Iam vero quod dare ius patronatus sit alienare res Ecclesiæ, tenet expresse Rodriguez *Addit. ad sum. tom. 4.* verbo ius patronatus *concl. 15.* vbi ait quod Prouincialis cum Diffinitoribus in ordine Minorum non possunt dare ius patronatus suæ Ecclesiæ, quia non possunt alienare bona Ordinis, quæ sunt bona Papæ, quæ proinde solus Syndicus Papæ potest alienare: & confirmatur, quod dare ius patronatus sit alienare, nam patronus habet dominium in aliquibus iuribus, & vsibus Ecclesiæ, seu Conuentus, quod dominium conuentus transfert in patronum, vt quod possit præsentare beneficia, & similia: Iam vero transferre dominium à se circa tales vsus est alienare vt constat. Cum ergo dare ius patronatus sit alienare, & Conuentus Monialium non possit alienare sine licentia Prælati iuxta citatam Clementinam, sequitur quod non potuerunt hæ Moniales dare hoc ius patronatus sine licentia Episcopi, vel Prouincialis. Et per hæc manet satis responsum ad principale fundamentum quo nititur iste pretensor allegans iam patrem suum per scripturam publicam fuisse constitutum, & acceptatum patronum à Conuentu Monialium. Respondetur enim id non obstare, & scripturam nihil valere: cum Moniales sine Prouinciali id non potuerint facere;

cum

cum illud fuerit alienare bona,& iura Ecclesiæ, quod ſine Prælato facere non potuerunt. Idem tenet Rodriguez eodem *tom.*4.verb.*procurator cap.*106.in fine, vbi ad hoc intentum ait Syndicum Conuentus D. Franciſci, qui alias habet facultatem Papæ alienandi bona Ordinis non poſſe dare ius patronatus vnius capellæ fratrum ſine conſenſu Prouincialis: & à fortiori Conuentus Monialium non poterat dare ius patronatus patri iſtius filij ſine conſenſu Prouincialis ſui Prælati, vel Epiſcopi,ſi ſuus erat Prælatus.

2 Pro eodem intento adhuc aduerto, quod dato, quod iſte prætenſor, & pater ipſius haberent verum, ius patronatus de conſenſu Prælati adhuc non poterant eo vti addentes aliquid quod non eſſet expreſſum in conceſſione iuris patronatus: vnde ſi in tali conceſſione non eſſet expreſſum,quod Nouitiæ reciperentur de patroni conſenſu (quod neque Regibus conuentuum patronis conceditur) non poterat hic prætenſor prohibere Monialibus ne Nouitiam reciperēt illo inconſulto: conſtat hoc ex cap. citato *Præterea quoniam. de iure patrona.* vbi Papa præcipit ſub pœna excommunicationis vt patroni ceſſent à grauaminibus Eccleſiarum, nihilque in ipſis præter antiquos, & moderatos redditus à locorum Epiſcopis conſtitutos exigere, &c. At non recipere Nouitias ſine conſenſu patroni Conuentus Monialium, eſt grauamen notabile,nec habetur in illa ſcriptura nulliter conceſſa patri iſtius prætenſoris.Imo,vt proxime dixi, Reges,& multi alij qui hodie ſunt veri patroni Conuentus Monialium,& non ſibi reſeruarunt,neque vſurparunt hoc ius,vt Nouitiæ Monialium debeant recipi cum ſuo aſſenſu, ſicut experientia docet in hoc regno Portugalliæ, in multis conuētibus à Regibus fundatis, quorum proinde ſunt veri

veri patroni, & alij Domini in aliis à se fundatis, quorum etiam sunt patroni, & tamen Prouinciales recipiunt Nouitias in illis Conuentibus non petito consensu Regis, vel cæterorum patronorum, & sunt in mea Prouincia octo Conuentus Monialium istius generis.

3 Præterea vt ius patronatus alicui debitus sit, vna ex tribus rebus necessario debet interuenire, iuxta ius commune, & communem Doctorum sententiam. Prima est, vt det solum, seu terram ad ædificium. Secunda, si saltem ædificet, vel reædificet totam Ecclesiam. Tertia, si dotem assignet Ecclesiæ. De his tribus vide Rodrig. *tom. 2. qq. Regul. quæst.* 49. *art.* 7. paulo post init. vbi cum multis Canonistis citat ad hoc versum illum, qui dicit: *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.* At iste prætensor, & pater ipsius nihil horum fecerunt Conuentui, vt patet, murum enim quem fecerunt, & possessiones quas donarunt, fuerunt omnia acquisita ex debito oneroso, vel ex iure hæreditario, quæ non sufficiunt ad dandum ius patronatus: probatur clare, quia illa quæ dantur Ecclesiæ pro acquirendo iure patronatus, debent esse donationes gratuitæ, & liberales, quales non fuerunt prædictæ. Quod inquam vt ius patronatus acquiratur, debeat præcedere donatio liberalis, inter alios textus probat cap. *Piæ mentis* 16. *quæst.* 16. vbi loquens de patrono ait, quod amplectenda est deuotio, &c. Ille vero qui dedit ob dotem filiarum, vel propter hæreditatem, non dedit ex deuotione, sed ex obligatione. Idem habetur eadem causa, & quæst. cap. *quicunque.* vbi dicitur: Quicunque fidelium deuotione propria de facultatibus suis aliquid Ecclesiæ contulerit, &c. At faciens contractum cum Monialibus pro dote filiarum, vel dans illud quod ob hæreditatem debetur

betur, non dat ex deuotione, sed ex obligatione. Secundo principaliter, licet iste qui ædificauit murum Conuentus, non id faceret ob dotem filiarum receptarum, sed mere liberaliter, hoc opus & ædificium tam paruum non erat sufficiens, vt propter illud ius patronatus assequeretur. Sic tenet glossa in cap. *quicunque.* citato, & ibi citat cap. *Nemo. distinct. 1. de consecrat.* & tenet Riccius 2. *par. Decisionum collect.* 1680. adducens vnam decisionem Rotæ, & alios: qui enim fecit tantum murum Conuentus, non dicitur ædificare Conuentum: & in cap *Nemo.* citato, dicitur quod patronus debet ostēdere donationem; Iste vero non probat donationem factam à se, vel à patre, sed probat solutionem.

4 Ad id quod affertur in probationem, iam patrem istius prætensoris fuisse in possessione istius iuspatronatus, primo dico, iam fuisse responsum supra, Moniales id non potuisse concedere absque licentia Prouincialis, iuxta Clementinam, & ideo eius possessio non fuit possessio, sed intrusio. Dico secundo, quod tam paruum tempus patris sui non potuit inducere præscriptionem contra Moniales S. Claræ, quæ gaudent priuilegiis Fratrum Minorum, quorum vnum est vt non possit contra illos præscribi nisi per spatium annorum centum, vt ego dixi in 1. *tom. dubior. regul.* verbo *præscribere.* citans priuilegium concessum Patribus D. Benedicti Romæ extra muros apud D. Paulum: & sic Ecclesia Monialium habet restitutionem. Ex alio etiā capite haberent hæ Moniales restitutionem, etiam contra possessorem; idque ex priuilegio amplo concesso à Ioanne XXII. Religiosis congregationis montis Oliueti, quod citat Rodrig. *tom. 3 qq. quæst. 57. art. 2.* per quod illis concessit vt possint recuperare bona in quibus Conuentus est læsus, quamuis læsio facta esset

culpa

culpa prælatorum, vel officialium Conuentus, vt ibi ample citat Rodrig. quem vide. At in hoc casu, et iamsi Moniales darent iuspatronatus patri prætensoris istius cum licentia Prouincialis, adhuc possent habere restitutionem contra ipsum per hoc priuilegium: quia læsus fuit Conuentus notabiliter culpa prelati dantis patronatum homini non danti solum pro Ecclesia, neque dotanti, neque ędificanti, & cum tali onere, vt Nouitię non recipiantur sine illius consensu.

5 Omnino autem friuolum & ridiculum est quod allegat pro suo patronatu, videlicet quandam Abbatissam ipsum in epistola vocare suum patronum: nam si ille à parte rei antea non habebat verum iuspatronatus, vt abunde manet in pręcedentibus probatum, quid validitatis habet ad idem ius illi tribuendum sola epistola Abbatissę, quę per se sola id dare non poterat, imo nec totus Conuentus absque licentia Prouincialis? Vocauit ergo Abbatissa illum patronum ex vi falsi tituli antiqui, qui non poterat reualidari cum sola epistola missiua, sed per totum Conuentum cum Prouinciali; confirmatur hoc à simili: quia quando ipse Papa confirmat aliquod statutum confirmatione ordinaria (non dicens ex certa scientia) illa confirmatio nullum robur nouum addit rei confirmatæ, sed relinquit eam in suo robore antiquo, vt est communis opinio Canonistarum, de quo optime Syluest. verb. *confirmatio*. in princip. vbi citat ad hoc quatuor capita iuris canonici, maxime cap. *dilecta. de confirmatione vtili & inutili*. Si ergo Papa confirmans statutum via communi nullum illi dat robur, sed relinquit illud in robore antiquo: à fortiori epistola missiua vocans patronum hunc prætensorem, nullum nouum ius illi tribuit ad patronatũ, sed relinquit illud in suo robore antiquo quod erat nullũ.

CASVS

CASVS XVIII.

An aliqua Religio poßit condere ſtatutum contrarium alicui præcepto, ſiue decreto ſuæ Regulæ.

1 SVppono primo tria vota eſſentialia cuiuſque Religionis nunquam poſſe præſcribi per tempus quantumcumque longiſſimum, quia tria vota eſſentialia ſunt de iure naturali diuino, contra quod non datur præſcriptio, & hæc tria vota ſemper obligant ad mortale in quacumque Regula. Suppono ſecundo aliquas Regulas aliquarum Religionum non obligare ad peccatum mortale, nec veniale, præter tria vota eſſentialia, ſit exemplum in Regula Beati Patris Dominici, cuius decreta præter tria vota eſſentialia, non obligant ad mortale, neque ad veniale, vt inter alios refert Sanchez *tom. 2. Decalogi, libr. 6. cap. 4.* ex D. Thoma. Aliæ Regulæ præter tria vota eſſentialia habent etiam aliqua præcepta obligantia ad peccatum mortale ex declaratione Sedis Apoſtolicæ, qualis eſt inter alias, Regula Fratrum Minorum, quæ vltra tria vota eſſentialia habet plurima præcepta obligãtia ad mortale, quæ vocantur obſeruantiæ Regulares. Suppono tertio ex Sanchez citato *lib. 6. cap. 2. num. 26.* quod obſeruantiæ Regulares, id eſt præcepta Regulæ extra tria vota poſſunt præſcribi per conſuetudinem longam in contrarium, licet alias ex declaratione Papæ obligent ad mortale. Probat Sanchez, quia cum hæc præcepta extra tria vota, non ſint in ſe vota, ſed ſolum præcepta poſitiua, quamuis à Sede Apoſtolica confir-

mata, possunt præscribi longo tempore, sicut multa alia præcepta Ecclesiæ longo tempore præscripta sunt in iure. Suppono hæc tria supradicta etiam habere locum in Regulis Monialium, quæ quoad quatuor vota essentialia obligant ad mortale, & quoad hæc non possunt pręscribi. Sed vltra tria vota essentialia habent multa decreta, & pręcepta quę vt plurimum non obligant ad peccatum etiam veniale, sicut ipsę viderint.

2 Tota ergo quæstio est, an Religio tota in capitulo generali, vel Generalis Ordinis possint condere aliquod statutum, vel facere decretum contrarium alicui præcepto, vel decreto contento in sua Regula, vel in Regula Monialium suarum, per quod statutum, vel decretum præceptum Regulæ annulletur, vel immutetur. Et suppono quod tale præceptum Regulæ quod immutatur per hoc statutum, non obligat ex vi Regulæ, neque ad veniale. Quod ergo possit Religio, vel Generalis istius facere prædictum decretum, vel statutum, probatur primo, quia subditus non peccat venialiter omittendo hoc præceptum Regulę, vel operando contra illud vt suppossui: ergo nec Religio, vel Generalis peccabunt contra illud pręceptum Regulæ aliquid addendo, vel contrarium præcipiendo, quia per hoc contrarium statutum nõ faciunt peccare subditum, nec venialiter. Secundo, vt diximus ex Sanchez *num.* 1. consuetudo in contrarium potest facere vt aliqua obseruantia regularis, seu præceptum Regulæ extra tria vota obligans ad mortale, abrogetur, & desinat obligare propter consuetudinem contrariam; si hoc ergo potest consuetudo præscripta tollendo illud præceptum, idem poterit facere tota Religio, vel Generalis ipsius habens supremam potestatem circa regimen Religiosorum. Tertio quia magis obligat vo-

tum

tum simplex factum à quocumque, quam obliget illud præceptum regulæ, de quo agimus, cum nec obliget ad veniale: at iuxta Doctores communiter in materia de voto, si post votum materia voti sit mutata, ita vt reddita sit inutilis, vel nociua, votum cessat, ac desinit obligare: ergo si in Religione materia alicuius præcepti contenti in regula sit mutata per longitudinem temporis, vel reddita inutilis, vel nociua, ita vt Prælatus, & ordo iudicent fructuosius fore oppositum illius præcepti, poterunt illud statuere, & mandare ad commodius regimen ipsius Religionis.

3 His non obstantibus, resolute credo, quod neque capitulum generale cum ipso Generali, neque ipsum Generalem per se posse facere statutum, vel decretum contrarium alicui præcepto posito in regula etiamsi tale præceptum non obliget ad veniale, idque siue sit in regula seruata à fratribus, siue in regula Monialium eisdem fratribus subditarum, dummodo illa regula sit confirmata à sede Apostolica, quales sunt hodie omnes regulæ Fratrum, & Monialium. Hæc conclusio probatur validissimis, & claris argumentis.

1 Primum sit. Papa in confirmatione cuiusque Regulæ Religiosorum in fine, apponit hæc verba: *Nulli ergo omnino liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contrariare. Si quis autẽ hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei se nouerit incursurum.* Quæ verba sic rigorosa satis indicãt mentẽ esse Papæ obligare sub mortali, ne aliquis contradicat regulæ sic cõfirmatæ: vt enim Doctores communiter dicunt, ex tenore verborum, quibus vtitur legislator colligendum est an præcipiat sub mortali, vel veniali, vt si vtatur verbis efficacibus, præceptiuis, nimium prohibitiuis, & comminatiuis: at in prædictis

Papa vtitur verbis similibus, ait enim: *Nullus omnino*, quæ sunt verba efficacissima, & valde prohibitiua: ait præterea contra facientem, *incursurum esse indignationem Dei*, quod clare supponit velle Papam contradictorem obligare ad peccatum, nam indignatio Dei non incurritur nisi ob peccatum. Cum ergo per hoc statutum factum contra regulam (si fiat) contradicatur regulæ, & proinde contradicatur confirmationi illius, per quam confirmantur omnia & singula contenta in regula, sequitur quod peccabunt fractores talis statuti vel decreti. Secundo colligitur hoc saltem ex regula P. N. Francisci cap. 10. regulæ, vbi loquens de Prouincialibus erga subditos gubernandos dicit: *Non præcipientes eis aliquid quod sit contra animam suam, & regulam.* Et aduerto quod citata proxime verba poni solita in confirmatione regulæ, *Nulli ergo omnino liceat.* Apposita sunt in confirmatione regulæ vtriusque Monialium S. Claræ, vt videre est in fine vtriusque regulæ. Et eodem cap. 10. citato, P. N. Franciscus dicit, quod fratres non tenentur obedire Prouinciali, si aliquid præcipiat contra regulam, illis verbis. *Obediant suis ministris in omnibus quæ promiserunt Domino obseruare, & non sunt contraria animæ suæ, & regulæ nostræ.* Quod eodem modo intelligi debet de regulis Monialium erga obedientiã prælatorum præcipientium aliquid contra regulam suam, cum vtrobique sit eadem omnino ratio.

2 Secundo principaliter probo, quia inferior non potest immutare legem superioris, Clement. *Ne Romani. de elect.* vbi dicitur iuncta rubrica, quod inferior non potest immutare constitutionem totam superioris, nec partem illius: vbi gloss. verb. *Inferiorem.* dicit, quod nec Concilium generale potest abrogare statutum Papæ. Idem tenet Nauarrus *lib. 3. consilior. tit. de regular.*

*gular conf.*5.citans cap.*quod iis.de maior. & obed.* & cap. *Inferior.dist.*21.imo addunt Iuristæ,quod nec par in parem habet potestatem. At capitulum generale simul cum Generali,& Generalis per se, sunt inferiores Papæ, vt patet: ergo non possunt abrogare legem confirmatam à Papa positam in regula approbata per Papam.Neque obstat si dicatur quod prælatus Generalis, vel Prouincialis dispensant in aliquibus præceptis regulæ,vt in ieiunio,& similibus, vnde poterunt facere statutum contra illa præcepta in quibus dispensant. Non obstat,quoniam valde diuersum est dispensare in vno præcepto; & facere statutum contra illud. Nam dispensatio non tollit præceptum in quo dispensatur; sed solum declarat,istum pro nunc non teneri ad præceptum & manet præceptum in suo robore quod ad alios. At facere statutum contra præceptum regulæ; est omnino tollere illud præceptum. Secundo, dico quod Prælati dispensantes in pręcepto regulæ faciunt id ex commissione Papæ ad dispensandum: qui tamen committens vt dispensent Prælati, non censetur committere vt faciant statutum contra præceptum regulę. Exemplum est clarum, in Prælato dispensante cum subdito non valente dicere horas canonicas iuxta concessiones papales: talis enim Prælatus solum facit vt iste subditus pro nunc, non teneatur ad illas:at non facit statutum deobligans illum semper in futuro à recitandis prædictis horis. Quod etiam ex regula Fratrũ Minorum potest confirmari.In illa enim dicitur quod nullus Fratrum exerceat officium prædicationis nisi fuerit examinatus,& approbatus à Ministro Generali: & sic seruabatur in principio Ordinis. Quia tamen postea Ordo excreuit;& valde onerosum erat, vt omnes prædicaturi confluerent ex tam remotis partibus

examinandi à Generali, commisit Papa Nicolaus in cap. *exiit de ver. signific.* vt Prouinciales possent facere prædictum examen, & approbationem prædicatorū. Vbi vides quod ad dispensandum in vno præcepto regulæ necessaria fuit commissio Papæ; & proinde si Prælati dispensant in regula, id faciunt ex commissione Papæ, quæ commissio ad dispensandum, non est commissio ad faciendum statutum contra Regulam, quia valde diuersa sunt, vt constat ex paulo supra dictis.

3 Tertio principaliter probatur hoc: quia si Generalis posset immutare, vel abrogare vnum præceptum suæ regulæ, eo quod non obliget ad peccatum mortale, vel v. posset id facere in multis præceptis simul eiusdem Regulæ: imo posset id facere in omnibus præceptis Regulæ, & proinde derogare toti regulæ: quod est plusquam absurdum. Tenet consequentia, quia non est maior ratio de vno præcepto, quam de alio, & de duobus, &c. Si autem id potest impune facere in vno, poterit in singulis, & in omnibus. Demus exemplum in regula, cuius nullum præceptum obligat ad peccatum, qualem supra diximus esse Regulam B. P. Dominici: Si ex eo quod nullum eius præceptum obligat ad peccatum posset Prouincialis vnum illius præceptum annullare, posset & singula, posset & omnia. Quod non credo ab illis tam Religiosis Patribus B. Dominici concedendum: imo puto illos de sua Regula dicturos id quod Christus D. de lege antiqua dixit non violanda ante Passionem suam. Iota vnum, aut vnus apex nō præteribit à lege, &c. quod singulæ Religiones circa suas regulas satagunt custodire.

4 Quarto principaliter hoc probo ab authoritate: & imprimis, hoc probatur ex D. Bern. *lib.* 1. *de dispens. & præcepto*

præcepto col. 4. vbi tractans quod Prælatus nihil possit præcipere contra regulam. Ponit hæc verba. Nihil mihi Prælatus prohibeat horum, quæ promisi, nec plus exigat quã promisi. Idem tenet D. Tho. quodl. 10. *art.* 10. *cap.* 22. *q.* 104. *art.* 5. ad 3. & S. Antoninus 3. *part. tit.* 16. *cap.* 10. § 9. & Gaet. ad citatum *art.* 5. D. Thom. Facit etiam optime quod tradit D. Thomas 1. 2. *quæst.* 97. *art.* 2. vbi eleganter probat nunquam esse vtile recedere à consuetudine antiqua tradita à maioribus: Constat vero quod præceptum positum in regula est consuetudo antiqua tradita à maioribus fundatoribus Religionum & à Papa regulam confirmante. Verba autem D. Thomæ sunt hæc. *Habet legis mutatio quantum in se est detrimentum quoddam communis salutis: quia ad obseruationem legum plurimum valet consuetudo.* & paulo post subdit: *Vnde dicitur à iurisperito, quod in nouis rebus constituendis euidens debet esse vtilitas, vt recte recedatur ab eo iure quod diu æquum visum est.* Sic ille optime sicut solet. Et ibidem citat textum ex 12. dist. In quo Papa Nicolaus sic inquit. *Ridiculum est, & satis abominabile dedecus, vt traditiones, quas antiquitus à patribus suscepimus infringi patiamur.* Idem tenet expresse Syluester verbo Religio 3. *quæst.* 2. ad finem, vbi dicit expresse quod Regula non potest mutari à Prælato. Et citat Ioannem Andræam sic expresse dicentem. Idem tenet in terminis Lessius *lib.* 2. *de iust. cap.* 41. *dub.* 9. *num.* 74. §. quod si superior, vbi dicit, Prælatum non esse dominum regulæ vt illam mutet, sed esse tantum custodem regulæ, vt illam faciat obseruare, & per illam subditos dirigat. Idem colligitur ex Sanchez *lib.* 6. *decalogi cap.* 3. *num.* 8. in principio.

5 Circa prædicta insurgit dubitatio: an dato quod factum sit vnum statutum contra præceptum aliquod

regulæ, & hoc ſtatutum per conſuetudinem quadraginta annorum ſit receptum in aliquibus prouinciis vnius Ordinis, v. g. in prouinciis Minorum quæ ſunt in Portugallia, quæ conſuetudo ſufficiens eſt ad abrogandam legem Eccleſiaſticam, & tamen hoc ſtatutum non fuit practicatum, nec receptum in aliis prouinciis eiuſdem Ordinis, an prædictum ſtatutum obliget in illis prouinciis vbi non fuit receptum, & an poſſit tolerari, & ſeruari in illis in quibus fuit receptum? Reſpondeo nullo modo obligare in illis prouinciis, in quibus nunquam fuit receptum: ſed poſſe tolerari in illis prouinciis, in quibus per quadraginta annos eſt receptum. Prior pars conſtat, quia iuxta communem Doctorum ſententiam lex non recepta in principio non obligat: & lex iſtius ſtatuti non fuit recepta in illis prouinciis, vt dicitur, imo fuit reiecta, quia reclamabat lex oppoſita regulæ contra quam ſtatutum factum eſt. Secunda pars probatur, quia conſuetudo præſcripta ſi eſt rationabilis, & quadraginta annorum, poteſt abrogare legem Eccleſiaſticam poſitiuam, non vero naturalem. Neque vero nouum eſt quod lex vna obliget in vno regno vbi fuit recepta, non vero obliget in alio vbi non fuit recepta. Conſtat clare ex Concilio Tridentino, quod obligat in tota Eccleſia vbi fuit receptum: Non vero obligat in Gallia vbi non fuit receptum in totum, ſed quoad ſolas definitiones fidei, quas illi non poſſunt reiicere. Eſt etiam exemplum in motu proprio Pij V. *De cenſibus*, qui in aliquibus regnis non fuit receptus quoad omnes clauſulas illius.

6 Pro ſolutione argumentorum præmitto quod conſuetudo poteſt abrogare legem generalem etiam Eccleſiaſticam, ſi ſit conſuetudo legitime præſcripta, rationabilis, &c. De quo multa tradit Suarez *tom. de legi-*

bus

*bus lib.7.cap.*18.*à num.*2. vbi citat multos Doctores, & textus: sed quando consuetudo sic abrogat legē Ecclesiæ, est quia Papa consentit, vt stante tali consuetudine lex non obliget, sicut aliàs ius canonicum habet definitum in aliquibus capitulis *in tit. De consuetudine,* & sic in tali casu Papa consentit explicite, vt talis consuetudo legem abroget. In quo casu aduerto, quod tunc nullus prælatus inferior Papa abrogat illam legem, neque Episcopus, nec Archiepiscopus: sed ipse Papa abrogat, vel consentit abrogari propter consuetudinem contrariam. Vnde maiorem vim habet consuetudo de consensu Papæ ad abrogandam legem Ecclesiæ, quam habeat Archiepiscopus, vel alius prælatus inferior Papa. Nam Archiepiscopus per se non potest abrogare legem Ecclesiæ generalem, quam tamen abrogare potest consuetudo modo prædicto, id est annuente Papa.

Solutio argumentorum.

7 HOc posito, ad primum argumentum, concesso antecedente, videlicet non peccare subditum facientem contra præceptum regulæ quod non obligat ad peccatum, nego consequentiam, videlicet, quod ideo possit Prælatus sine peccato, facere statutum in contrarium. Do imprimis exemplum clarum. Ille qui facit contra consilia Euangelica, videlicet contra paupertatem, &c. nolens iste pauper, nolens seruare virginitatem, sed nubit vel quid simile, non peccat etiam venialiter vt omnes concedunt dicentes non esse peccatum veniale agere contra consilia Euangelica: & tamen Prælatus non posset in hoc cōtrariū præcipere, quod videlicet operarentur contra consilia

Euangelica, vel vt ab illis abſtinerent: Iam enim præciperet contra conſilia Euangèlica. Secundo dico eſſe diuerſam rationem: nam ſi vnus tantum vel alter Religioſus operantur contra tale præceptum regulæ non obligans ad peccatum, non proinde operatur tota Religio: At per ſtatutum factum contra illud præceptum regulæ tota Regilio operatur contra Regulam. Tertio facit optime quod tradit Sanchez *tom. 2. decalogi lib. 6. cap. 4. num.* 18. dicens quod in Religione, cuius regula non obligat ad peccatum, ſi aliquis Religioſus nollet vnquam ſeruare ſilentium, nec orare, nec modeſte incedere, & ingrederetur omnium Religioſorum cubicula, & ſimilia Religionis ſtatuta tranſgrederetur, eo quod ſingula ad culpam per ſe non obligant: iſte abſq; dubio perturbaret totam Religionem, & ſe in eo ſtatu conſtitueret, vt oporteret tanquam incorrigibilem eum ab ordine expelli, ſic Sanchez: & per hęc ſatis reſponſum manet ad primum argumentum negando illius conſequentiam.

8 Ad ſecundum argumentum ſimiliter conceſſo antecedente neganda eſt conſequentia. Patet ratio ex dictis proxime in *num. 6*. Nam poteſt conſuetudo pręſcripta abrogare legem Papæ modo ibi expoſito, & ob cauſam ibi aſſignatam, quia ſcilicet Papa conſentit: hanc tamen legis abrogationem nō poteſt facere Prælatus inferior Papa propria authoritate, quia ad abrogandam legem Eccleſiæ non habet Prælatus Papa inferior tantam poteſtatem, quantam habet conſuetudo modo explicato eodem *nu. 6*.

9 Ad tertium argumentum dicēdum eſt, numquam aliquam materiam contentam in regula approbata per Papam poſſe reddi nociuam animæ quia cum ſint omnia in illa contenta bona, & recta ex ſe nunquam

poſſunt

possunt esse nociua,& iniqua communitati: Item numquam possunt esse inutilia bono communi, quia si talia esse possent numquam à Papa approbarentur, maxime cum per tot annos seruata numquam sint inuenta inutilia, nociua, &c. Item numquam materia contenta in Regula potest reddi impossibilis communitati, quæ iam à tot annis experta est omnia contenta in regula esse possibilia, licet aliàs sint difficilia, vt patet maxime in perpetua abstinentia à carnibus in Cartuzia,& in multis præceptis contentis in Regula B.P.N. Francisci,quæ licet difficilia sint, non tamen sunt impossibilia communitati. Quod si aliqua materia contenta in regula euaderet impossibilis alicui,vel aliquibus in particulari, tunc sufficiet cum istis dispensare per concessiones Pontificias:non vero statutum facere obligans ad non seruandam regulam etiam in vna particulari materia.

CASVS XIX.

Vbi sint dicendæ missæ relictæ à quodam defuncto, qui locum non declarauit.

QVidam defunctus elegit ante mortem sepulturam apud conuentum quendam Regularium. Iussit in testamento vt pro anima sua celebrarentur perpetuo centum missæ, sed non declarauit locum in quo essent dicendæ. Parochus clericus dicebat illas Missas ad se pertinere. Et allegauit quod viginti ab hinc annis in parochia sint dictæ. Prælatus Regularis Conuentus dicebat fore dicendas in Conuentu seu

loco

loco ſepulturæ electæ à defuncto.

Quæritur 1. vbi ſint dicendæ Miſſæ. Secundo an parocho proſit quaſipoſſeſſio viginti annorum, vt in parochiali Eccleſia ſint dicendæ?

1 Quod attinet ad primum quæſitum, dico has Miſſas dicendas eſſe in Conuentu vbi ſepultus eſt defunctus. Sic expreſſe tenet Rodriguez *Addit. ad ſummam tom.*4.ver. *Miſſa.cap.* 51. *concl.* 3. aſſignat ibi exempla fundata in iure, & citat Bartolum, qui videri poteſt in loco ibi citato. Ego hoc probo ex hoc communi dicto Iuriſtarum, videlicet. Omnis actus præſumitur fieri eo modo quo eſt vtilibr ipſi agenti, quando agens non declarat intentionem: ſed Miſſæ dictæ in loco vbi eſt ſepultus defunctus, cæteris paribus, ſunt vtiliores defuncto, quam dictæ extra locum ſepulturæ; ergo hæ Miſſæ ſunt dicendæ in Conuentu vbi ſepultus eſt defunctus.

Maior aſſeritur à Sanchez *lib.6.decalogi cap.* 18.*num.* 48*: tom.* 2. vbi citans Bartolum, Tiraquell. & Menochium, dicit quod actus præſumitur fieri ab agente eo modo quo ſibi eſt vtilior. Minor, quod ſcilicet Miſſæ pro defuncto magis illi proſint dictæ in loco ſepulturæ: aſſeritur primo ab Innocentio Doctiſſimo Canoniſta ad capitulum *Fraternitatem. de ſepulturis.* Et licet non legerim rationem ad id ab Innocentio adductam, videtur poſſe hoc probari ex praxi Eccleſiæ, quæ in proceſſione generali in die omnium defunctorum primam orationem dicit pro illis qui ſepulti ſunt in illa Eccleſia. Et poteſt adhuc probari per hoc ſimile. Nam Miſſa, vt dicunt Theologi, licet offeratur etiam pro omnibus fidelibus, magis tamen prodeſt illis qui ſunt præſentes Miſſæ, quam illis, qui ſunt abſentes: ita vt dicant Theologi quod tres portiones applicantur in

Miſſa:

Missæ: vna sacerdoti: altera toti Ecclesiæ: altera circunstantibus, & præsentibus missæ. Cum ergo sacerdos in secundo Memento Missæ oret in communi pro defunctis, cæteris paribus credi potest quod prius, & in particulari orabit pro defunctis præsentibus, id est sepultis in illa Ecclesia: sicut in Memento pro viuis specificat dicens, & omnium circunstantium. Et confirmatur, quia cum post Missam pro defuncto dicatur Responsorium pro defuncto cum aspersione aquæ benedictæ, illa aspersio facta super sepulturam magis illi profutura videtur, quam si fiat extra sepulturam. Probata igitur maiori, ac minori argumenti, bene infertur consequentia, quod scilicet hæ Missæ sint dicendæ in loco sepulturæ. Secūdo probatur hoc ex ratione quam innuit Rodrig. citato loco, videlicet quia locus sepulturæ est domicilium electum à defuncto, in quibus verbis innuitur hæc ratio, vel similitudo. Homo in vita debet recipere sacramenta in loco vbi eligit domicilium: præterea in loco sui domicilij debet citari, & iudicari, vt patet ex iure, & praxi: cum ergo sepultus in aliqua Ecclesia ibi elegerit domicilium, sequitur quod in eadem debet recipere suffragia defunctorum, quæ sunt Missæ: eodem fere modo, quo homo viuus omnia sua bona, & suppellectilia congregat ad locum sui domicilij. Tertio hoc ipsum probatur ex praxi Ecclesiæ, nam communiter omnes fideles iubent Missas celebrari pro se in Ecclesia, vel Capella suæ sepulturæ.

2 Quod attinet ad secundum quæsitum, dicendum est, cum constet de certo missas dicendas esse in Conuētu vbi sepultus est defunctus, non posse vlterius illas dici in Ecclesia parochiali, nonobstante possessione viginti annorum allegata. Probo hoc ex quodam dicto Nauarri, qui *tom. 2. suorum operum cap. 5. de oratione & horis*

boris canon notat. 5. *num.* 12. dicit, quendam Clericum residentem v. g. in Vniuersitate Conimbricensi studij causa, non posse Conimbricæ dicere missas, quas defunctus sepultus Eboræ v.g. iussit pro se celebrari Eboræ; & se remittit Nauarrus ad illa quæ fusius dixerat paulo supra *num.* 12. *eiusd. notat.* Et Zerola *praxis* 2. *parte*, ver. *Missa. in princip.* dicit imprimis, quod Missa defuncti plus illi prodest dicta in loco sepulturæ, quam alibi cæteris paribus. Secundo, dicit Zerola, quendam Archiepiscopum Romæ à Gregorio XIII. petiisse licentiam vt posset missas, quæ iussæ sunt dici in vna Ecclesia, mandare celebrari in alia Ecclesia eiusdem Archiepiscopi, & dicit Zerola Papam noluisse concedere. Et confirmatur, quia si hæ missæ iussæ celebrari in loco sepulturæ testatoris, possent alio transferri, iam voluntas testatoris mutaretur in re notabili, quod non est admittendum. Scio, vel audio praxim esse in contrarium, quod videlicet missæ dicendæ in vno loco ad alium transferuntur: de quo modo non disputo, quia à me quæsitum non fuit. Sufficiat mihi ad probandum quod dixi adducere dicta à Nauar. & Zerola.

3 Et quod adducitur in oppositum à parocho, suam parochiam esse in quasipossessione viginti abhinc annis dicendi prædictas missas. Dico Conuentum se posse tueri contra parochum, quod viginti anni possessionis non sufficiunt ad præscriptionem inducendam, vt patet ex multis capitulis iuris canonici, maxime cap. *De quarta. de præscript.* & aliis multis textibus, vbi dicitur quod contra Ecclesiam non præscribitur nisi spatio quadraginta annorum: & iste Conuentus Religiosorum est Ecclesia vt patet; ac proinde Ecclesia parochialis, de qua agitur, non potest præscribere contra istum Conuentum in spatio viginti annorum. Et præ-

ter

ter hoc ius commune, Religiosi communicantes in priuilegiis Patrum D. Benedicti, habent priuilegium prædictis Patribus D. Benedicti concessum, ne possit contra illos præscribi nisi in spatio centum annorum, sicut ego cito in meo 1.*tom.Dubior.Regul.*ver. *Præscribere.*Pro quo priuilegio vide etiam Rodrigu.*tom.*3.*qq. quæst.*35.*art.*5.vbi dicit, quod Mendicantes gaudent illo priuilegio per communicationem. Et ibi citat Rodrig. aliud priuilegium diuersum concessum Patribus D.Benedicti in Portugallia ad idem intentum, quod ibi poteris videre.

CASVS XX.

De donatione cuiusdam sepulturæ, quæ fuerat alterius.

IN Capella cuiusdam Ecclesiæ Monialium sepulta fuit quædam fœmina nobilissima, idque ante annos quinquaginta. Data est illi Capella pro sepultura, in qua nomen illius fuit inscriptum in saxo. Sed defuncta moriēs nullos redditus reliquit olei, ceræ, vel missarum, vel pro fabrica perpetua, & ornatu altaris; ita vt Moniales deberent ornare altare, & imagines putredine consumptas reficere. Voluerunt Moniales capellam hanc alteri fœminę nobili donare, quæ se obligauit restaurare imagines, & redditus perpetuos Capellæ assignare pro illius fabrica, & ornatu cum missis perpetuis. Quæsitum fuit, vtrum dictam Capellam dare potuerint secundę, non obstante quod fuerit prius iam donata priori. Et pręterea quæritur, an Moniales

vltro

vltro redditus perpetuos pro fabrica Capellę relinquendos petere, & accipere potuerint aliquam summam pecuniæ per modum venditionis ipsius Capellę, & sepulturæ. Et omissis argumentis, quę pro parte contraria possent adduci, dico sequentia.

1 Ad primum quęsitum dico posse Moniales dare istam Capellam secundę fœminæ, non obstante quod fuerit prius donata primę, & haberet suum nomen in Capella inscriptum. Hanc conclusionem ponit Rodr. *tom.4. Addit. ad summ.* ver. *Sepultura. concl.* 14. vbi citat Vuald. & dicit quod si sepultura donetur alicui modo prędicto, & omnes hęredes illius mortui fuerint, poterit Prælatus Ecclesiæ, vel Conuentus illam sepulturam alteri donare. Imo clare innuit quod poterit illam alteri donare, etiamsi primus defunctus aliquid reliquerit dicto loco pro fabrica, & ornatu Capellæ, quia inquit cum Vuald. mortuis omnibus hęredibus primi defuncti, ius sepulturę redit ad proprietatem, & dominium Ecclesiæ, vel Conuentus. Hoc autem secundum dictum, quando primus defunctus aliquid reliquit perpetuum illi loco, ego non dicerem, quia video praxim in contrarium, & per illum redditum annualem, videtur defunctus cum Ecclesia pactum fecisse, vt nunquam alius ibidem sepeliatur. In hoc autem nostro casu nulla est dubitatio, quando prima fœmina nihil Ecclesiæ, vel Capellę reliquit perpetuum, & omnes illius hęredes mortui sunt: imo hęredes nullos habuit, quia non nupsit in vita. Ratio huius rei esse potest, quia si per nudam donationem sepulturę factam alicui, prohiberetur conuentus, ne illam sepulturam alicui vlterius donare posset, intra paruum tempus non maneret in illa Ecclesia locus vbi possent alij fideles sepeliri, si ibi sepulturam elegissent. Et ego pro

hoc

hoc casu informationem cæpi in Diœcesi Olyssiponensi,& mihi dictum fuit in illa sic practicari. Et puto idem fieri in aliis Diœcesibus. Hoc tamen in præsenti casu admonui,quod ossa prioris fœminæ sepultæ in illa Capella,non poterant exhumari, vel alio transferri, quia iam ibi sepulta sunt cum debita licentia , & foret scandalum viuētium, & iniuria facta defunctæ eadem denuò sine culpa sua exhumare. Aduertant insuper Moniales quod dictam Capellam,si est ius patronatus, dare non possunt nisi de consensu capituli Conuentus, & cum licentia sui Prælati , quia illa donatio continet alienationem bonorum Ecclesiæ : pro quo remitto lectorem ad illa quæ dixi in meo 2. *tom. Dubior. Regul.* verbo *Capella Fratrum*, pro quo videndus erit Rodriguez in loco ibi à me citato.

2 Secundum quæsitum maius habet dubium: propter multa quę aliqui Doctores olim in confuso dixerunt, non posse vendi sepulturam eo quod sit locus sacer, & proinde res sacra, cuius venditio est simonia. Dico nihilominus, sepulturam vendi posse quatenus terra est,seu materiale sepulturæ,non vero id,quod illi inest sacrum, seu benedictum. Tenet expresse Suarez *tom.1.de Religione lib.4.de simonia cap.14.num.17.* vbi citat multos, & remittit se ad alia loca suæ doctrinæ, maxime addicta in eodem *cap.14. à num. 6.* in quo dicit cum aliis posse vendi calicem consecratum ratione materiæ,& chrisma olei benedicti pro sacramētis Baptismi, & confirmationis ratione materiæ olei, dummodò vendantur alteri Ecclesiæ : Maiorem vero consecrationem habet calix, & oleum chrismatis, quam habeat terra sepulturæ. Idem tenet Rodriguez [illegible] *conclusione* 14. distinguens quod quando datur alicui sepultura, non datur illi dominium illius loci sacri

nam sæcularis non potest habere dominium rei sacræ; sed solum illi datur ius, vel potius licentia, vt sepeliatur in tali loco sacro. Quod autem calix consecratus ratione materiæ auri, vel argenti vendi possit alteri Ecclesiæ, habet expresse D.Thomas *in 4. distinct. 25. q. 3. art. 2. quæstiuncula 3.* quod à fortiori concederet de sepultura, quæ minorem habet consecrationem quam calix.

CASVS XXI.

De quadam iurisdictione delegata à quodam superiore, suo inferiori pro certa causa.

QVidam Prælatus inferior sententiam tulit in certa causa. Pars appellauit ad superiorem: Iudex à quo acceptauit appellationem, & scripsit ad superiorem vt delegaret alium iudicem. Superior, alium delegauit, Petrum, v. g. & in delegatione commissa posuit hæc verba. Committo tibi Petro vt des executioni sententiam appellatam, quam tulit fullanus in causa fullani. Et in alia Epistola, quam misit iudici à quo, dixit iste superior: Ego mitto patentem, id est commissionem Petro, vt ille cognoscat de causa, & examinet datam sententiam: & det executioni puniens excessus rei, sicut viderit conuenire.

Hoc posito quæsitum fuit an Petrus per illam commissionem nudæ executionis, possit cognoscere de appellat. formando nouos processus? Et videtur quod non. Nam merus executor non potest cognoscerē de causa,

causa, sed solum tenetur exequi sentētiam, vt est communis Iuristarum opinio fundata in multis textibus: at Petro solum commissa est executio datæ sententiæ, vt constat ex citatis verbis suę commissionis: ergo cum sit merus executor, non potest cognoscere de causa faciendo nouum processum: & è contra nec potest exequi sententiam datam, quia cum fuerit appellatum, & appellatio suspendat omnia, non poterit dare executioni sententiam appellatam. Et cōfirmatur, quia cum commissio, seu delegatio iurisdictionis sit materia odiosa, talis commissio est stricte interpretanda, solum quantum verba sonant: per illa quæ late tradit Sanchez *lib.8.de Matrim.disput.1.à num.3.* in simili materia: Cum ergo verba commissionis Petro solum concedant vt sit executor sententiæ, non poterunt intelligi vt sit iudex cum cognitione causę. Neque obstat Epistola missa superioris ad iudicem à quo, in qua dicit quod Petrus cognoscat de causa, & examinet sententiam; quia illa Epistola non est iuridica, nec facta pro tribunali, & maior fides adhibenda est patenti, seu litteris commissionis factæ Petro quam Epistolæ missiuæ.

In hoc casu negari non potest, quin superior egerit imprudenter ponens prædicta solum verba in delegatione facta Petro ob causam, & argumentum proximè positum quamuis autem iste casus raro poterit contingere: ex dictis tamen in illo poterunt alij similes resolui.

2 Dico igitur, non obstante perplexitate commissionis, potuisse Petrum per illam procedere tanquam verum iudicem non solum executionis, sed appellationis ad faciendum nouum processum. Probo primo ex Nauarr. *lib. 5. consiliorum tit. de hæreticis consilio 18.*

vbi ait quod vna ſcriptura dubia, debet explicari, & probari per aliam ſcripturam claram. Et dat exemplum, quando verba teſtamenti ſunt obſcura, tunc poſſunt declarari per verba poſita in Codicillo; & quod per verba ipſius teſtamenti poſſunt declarari intentiones habitæ in donationibus factis in vita. Citat ad hoc Bartolum, Sæuolam, Alexandrum, & citat tex. legum ciuilium. Vnum tantum refero, qui eſt l. *hæredes palam* § *ſi quis ff. de teſtament.* ſub finem, quæ ſic habet. *Interpretationem verborum, quæ in teſtamentis reperiuntur obſcura, fieri poſſe ex vicinis ſcripturis; ex verbis enim prolatis in vna ſcriptura ſumitur interpretatio quid ſenſerit quis in alia.* Et citat etiam ad hoc Diuum Auguſtinum, & alios in numeris antecedentibus. Ergo verba obſcura poſita in commiſſione facta Petro debent explicari, & interpretari per verba clara poſita ab eodem iudice delegante in Epiſtola miſſa ad iudicem à quo: per quæ dicit ſe committere Petro iuriſdictionem, vt iudicet, & cognoſcat de cauſa, quod eſt facere illum delegatum ad omnia pertinentia ad cauſam. Nec obſtat quod declaratio ſit facta per epiſtolam miſſam ad aliũ, cum enim ſit miſſa pro eodẽ intento, ſatis declarat mentem iudicis, vt patet ex dictis. Secundo probo ex cap. *intelligentia de ver. ſign.* vbi ſic ait tex. *Intelligentia dictorum ex cauſis eſt aſſumenda dicendi, quia non ſermoni res, ſed rei eſt ſermo ſubiectus.* Id eſt, explicatio verborũ obſcurorum ſumẽda eſt ex cauſa quæ interuenit ad verba dicenda: ſed in hoc caſu, verba poſita in commiſſione Petri poſita ſunt vt deferret appellationi acceptatæ; cum ergo ſuperior ſciret, vt tenebatur ſcire, cauſam appellatam, ſeu à qua fuit appellatum, non poſſe dari executioni, voluit vtique per verba commiſſionis factæ Petro illum conſtituere non executorem merum, ſed iudicem

dicem cum cognitione causæ: & in hoc seruit etiam quod superior in hoc voluit se accommodare, & satisfacere litteris missis à iudice à quo appellationis, qui petebat vt faceret superior alium iudicem delegatum, qui plene cognosceret de appellatione, & de ipsius causæ meritis. Tertio probo argumento nouo, sed efficaci: Nam iurisdictio potest committi ex coniecturis: vt tenet Sanchez *lib. 3. de Matrim. disput. 31. num. 7.* cum Nauar. ibi citato: vbi ait delegatum ab Ordinario, etiam non Principe, posse subdelegare, etiam si sibi non fuerit expresse commissa potestas subdelegandi, si tamen aliàs ex coniecturis colligat, Ordinarium delegantem id ratum habere. Et tamen communis sententia docet, quod delegatus, si non fuerit à principe, non potest subdelegare: & in hoc casu ex coniecturis suprapositis satis colligitur quod mens, & intentio superioris fuerit Petro delegare iurisdictionem ad cognoscendum de causa, non vero solum, ad constituendum illum merum executorem sententiæ iudicis à quo, quę non poterit executioni mandari cum ab illa fuerit appellatum, & appellatio acceptata.

2 Secundo principaliter probatur ex eo quod tradit Nauar. *in sum. cap. 27. num. 255.* vbi, licet dicat, quod quando Episcopus concedit alicui facultatem plenam audiendi confessiones alicuius, non ex eo videtur concedere facultatem absoluendi à casibus sibi à iure reseruatis: Nihilominus, si constet probabiliter Episcopum etiam voluisse concedere facultatem absoluendi à reseruatis, credendum est illam concessisse, & poterit talis confessor illa vti. Itaque ex coniecturis probatur iurisdictionis commissio, maxime in Prælato bene affecto. Tertio, quia curandum valde est vt actus valeat, quando est dubium, & non vt pereat, vt late pro-

bat Sanchez citans multos *lib. 3. de Matrim. disp. 35. num. 19.* At si ista delegatio secundi iudicis tantum committeret, vt esset Petrus purus executor, actus periret id est commissio nihil valeret: ergo curandum est, vt valeat, & explicanda, vt committat non meram executionem, sed etiam causæ cognitionem. Maior, & consequentia patent; Minor probatur ex dictis, quia ista causa appellata non indigebat mero executore, sed iudice causæ cognitore, & potente facere nouum processum. Et potest credi quod error istius commissionis ortus fuit ex inaduertentia, vel ignorantia secretarij superioris: & quod superior litteras commissionis non legit, sed solum scripto firmauit. Vltimo confirmo hoc ex traditis à Sanch. *lib. 3. de matr. disp. 37. concl. 2.* vbi supponit quod parochus assistens matrimonio coniugum vtitur quasi iurisdictione, vel habet exercitium iurisdictionis per illam assistentiam decretam à iure; eandemque habet quiuis sacerdos assistens matrimonio de licentia proprij parochi; & non valet assistentia cuiusuis sacerdotis sine licentia proprij parochi. Quo proposito, quærit ibi Sanchez, an sacerdos non parochus, possit, ac debeat credere, aliquibus sponsis dicentibus se habere licentiã proprij parochi vt talis sacerdos illos matrimonio iungat. Et respõdet cita ta *conc. 2.* quod si persona referens de commissione parochi, sit persona valde fide digna, poterit hic sacerdos illi credere, eosque matrimonio iungere, pro quo citat multos Doctores ibidem *nu. 3.* & citauerat alios *nu. 1.* vbi vides quod ex sola relatione personæ valde fide dignæ, possum ego credere me habere iurisdictionem ad aliquid faciendum, & illa vti. At in nostro casu quod iste iudex secundus habeat commissionem, & iurisdictionem ad cognoscendum de causa cum nouo

pro

processu,cõstat nõ ex relatione qualis qualis personæ, sed ex Epistola ipsius superioris scripta ad iudicem à quo, in qua mentem, & intentionem suam explicat: ergo secundus iudex delegatus credere debet se habere iurisdictionem non meri executoris, sed iudicis cognitoris causæ,& potentis processus nouos instituere, & nouam sententiam proferre. Et per hoc vltimum dictum,simul cum dictis *num.* 1.præcedente soluentur facile argumenta initio adducta in contrarium.

CASVS XXII.

De priuilegio cuiusdam Domini patroni cuiusdam Conuentus Monialium.

QVidam Dominus patronus cuiusdam Conuentus Monialium, obtinuit à Summo Pontifice, vt in prædicto Conuentu ponerentur confessores ab eo designati: & è contra vt prælati eos amouerent ad petitionem eiusdem Domini. Idem Dominus,& antecessores illius tali priuilegio nunquam sunt vsi. Et præterea post illud priuilegium obtentum, officium illius confessoris valde immutatum est: nam ante priuilegium erat purus confessor Monialium, sed postea in capitulo factus est prælatus quatuor capellanorum ibi residentium, & habet votum in capitulo, quæ antea non habebat. Et præterea continebat priuilegium aliquas clausulas,quæ mox dicentur,quæ nunquam fuerunt positæ in executione. Proposita fuit quæstio in facti contingentia, an prædictum priuilegium hodie obligaret prælatos ad illius executionem. Ego respon-

di illud hodie non obligare, ob causas sequentes.

Prima ratio, ex forma priuilegij nunquam seruata.

1 QVod prædictum priuilegium non obliget, probatur primo, quia illius forma nunquam posita fuit in praxi. Nam inter alia quæ continet est hoc vnum, quod Generalis ordinis designabit vnum gubernatorem pro gubernandis septem, vel octo monasteriis Monialium eiusdem Domini, & quod dictus gubernator poterit amouere confessores illarum, quos ille Dominus petierit. Quæ forma à Papa assignata nunquam fuit practicata in illa prouincia, neque vnquam assignatus fuit talis gubernator pro illis tantum monasteriis Monialium, sed Prouincialis prælatus cõmunis prouinciæ semper illas gubernauit sicut cæteras eiusdem prouinciæ, inter quas sunt multi Conuentus Monialium, quorum Rex Hispaniæ est verus patronus: Cum ergo forma priuilegij nunquam fuerit seruata in re notabili, priuilegium nullum est. Quod autem non seruata forma priuilegij amittatur priuilegium, est communis Doctorum sententia, quam tradit Suarez *tom. de legibus lib. 8. cap. 13. à num. 2.* vbi ait, quod si forma assignata in priuilegio sit substantialis, illaq; non seruetur, corruit priuilegium: Et se remittit Suarez ad id quod antea dixerat, *eod. tom. lib. 5. c. 31.* videlicet quod tunc intelligitur formam actus esse substãtialẽ, quando ipsa lex instituit actum cum solemnitate ab ipsamet lege inuenta: in hoc vero priuilegio ipse Papa designat solemnitatem seruandam, vt scilicet assignetur particularis gubernator septem monasteriorum, &c. quæ forma nunquam seruata fuit: & fuit hęc forma

forma particularis inuēta à Papa,ita particularis,quod fuit exorbitans à iure communi: nam eximebat illa ſeptem monaſteria à iuriſdictione ordinaria Prouincialis,& illa tradebat gubernatori, ac proinde fuit forma ſubſtantialis priuilegij, quæ non fuit ſeruata. Probat Suarez hoc multis exemplis, & rationibus, & ex vna Clementina. Facit etiam quod tradit idem Suarez *num. 9.* tunc formam actus eſſe ſubſtantialem, cuius omiſſio annullet actum, quando in conceſſione conceditur noua poteſtas ad aliquid faciendum,quæ poteſtas antea non dabatur. At conſtat quod in citato priuilegio dabatur noua poteſtas ad aliquid faciendum, quæ antea non dabatur:concedebatur enim quod aſſignaretur nouus ille gubernator, & præterea quod ille poſſet amouere confeſſores ad nutum illius Domini, quæ poteſtas,& noua erat, & nunquam antea conceſſa.Habentur hæc omnia expreſſe in cap. *cum dilecta.de reſcriptis.* vbi Papa declarat irritum quendam proceſſum,quia factus fuerat contra formam mandati Papalis ſub his verbis: *Propter quod proceſſum illorum contra noſtri formam reſcripti,ac iuris ordinem attentatum, irritum decernimus & inanem.*Idem habetur clare in cap. *Venerabili.de officio legati.*illis verbis. *Quia contra mandati noſtri tenorem,*&c.& cap.vlt.*de reſtitut.ſpoliat.* Denique videatur Sylueſt.verb.*Mandatum,quæſt.7*.vbi dicit,quod non ſeruans formam mandati,facit actum nullum, ſiue faciat contra mandatum,ſiue præter formam mandati: & citat ad hoc cap. *ſi cui. de elect.* iuncta gloſſa in 6. & Panormitanum in dicto cap. *ſi cui* in fine capitis expreſſe ait non valere actum omiſſa forma præſcripta: vbi gloſſa verbo *præter.* ait citans aliquos textus: quod iſta duo æquiparantur,præter, & contra. Si ergo hodie velint, iuxta citatum priuilegium', amouere ab

officio vnum confessorem, cum talis priuilegij forma nunquam fuerit seruata, facient & contra formam priuilegij, & præter formam illius.

Secunda ratio nullitatis ob non vsum & contrarium vsum.

2 SEcunda ratio principalis contra ostensum priuilegium, est quia per non vsum, vel contrarium vsum est iam amissum. Et imprimis dico esse amissum per non vsum. Nam cum illud habeat ab annis septuaginta, nunquam illo vsus fuit iste Dominus, nec ex vi illius aliquis confessor Monialium fuit positus in officio, vel amotus ab officio: & non deerant occasiones in quibus ille posset vti: & suppono esse notorium in prouincia, quod illo nunquam vsus fuit. Quod vero quando priuilegium est affirmatiuum, quale est istud, ad aliquid faciendum (maxime si ex illo redundet grauamen aliorum, vt ex isto resultat) amoueri scilicet ab officio ad nutum Domini, quod inquam hoc priuilegium affirmatiuum redundans in grauamen alicuius, possit præscribi per non vsum, & Prouincialis possit agere contra illud propter non vsum, probat efficaciter, & euidenter Suarez *tom. de leg. lib.* 8. *cap.* 34. maxime *num.* 16. cum præcedentibus. Vbi ponit exemplum in electoribus, qui videlicet per actus contrarios eligendi possunt præscribere contra priuilegium illius, qui habet ius eligendi, vel præsentandi, & omisit eligere vel præsentare. Quod in terminis contigit in hoc casu, vbi nec Generalis Ordinis designauit gubernatorem septem monasteriorum, nec prædictus Dominus vllum confessorem petiit poni, nec amoueri per annos 70. & è contrario Prouincialis cum diffinitorio est in posses-

possessione per annos 70. præsentandi, & amouendi confessores in vno monasterio propter quod præsens quæstio mota fuit. Et tenet Suarez citato loco, quod si ista opinio communis Iuristarum, quos citauerat in principio eiusdem capitis *num. 2.* videlicet Panormit. Decium. Innoc. Felin. Bald. & affert rationes claras, & validas, quæ possunt videri citato *num. 16.* & *num. 19.* ibidem ait cum communi opinione, quod ad præscribendum contra hoc priuilegium grauans alios, vel auferens iurisdictionem aliorum, sufficit tempus decem annorum: & in isto casu curreru nt iam plusquam sexaginta anni. Probatur insuper amissio istius priuilegij propter non vsum, ex eo quod ait Alexan. III. in cap. *si de terra. de priuil.* vbi Papa contra quosdam Religiosos habentes priuilegium ad non soluendas decimas de quibusdam terris, quo priuilegio non obstante, dicti Religiosi sponte à triginta annis soluebant decimas quibusdam Canonicis, & post triginta annos allegarunt prædictum priuilegium; decernit Papa vt soluant decimas, eo quod dicto priuilegio vsi non fuerint per annos triginta. Verba textus sunt hæc. *De priuilegio tamen indulto tanto tempore vobis detrahere voluistis, cum liberum sit vnicuique suo iuri renunciare, eoque modo non potestis vos in hac parte tueri.* Vide etiam ibidem glossam in ver. *Renunciare.* Idem habetur in cap. *Accedentibus. de priuil.* vbi Papa Innocent. III. contra quosdam habentes priuilegium ad non soluendas decimas, & tamen illas soluebant, ait Papa: *Cum enim tanto tempore contra indulta priuilegia decimas soluerint, eis renunciasse tacite præsumuntur.* Idem habetur in cap. *cum accessissent. de const. in fin.* vbi glossa ver. *contrauenerint.* vbi citat Doctores dicentes, quod qui impetrauit priuilegium ad aliquid agendum, & per decennium illo non vtitur, illud

lud amittit. Et citat alios Doctores dicentes, quod priuilegium amittitur per vnum actum contrarium. Vide etiam glossam in cap. *suggestum. de decimis.* in ver. *Priuilegia.* vbi aliqua citat ad intentum.

3 Et hi omnes textus, & Doctores fundantur in ratione adducta à Suarez ex eisdem, videlicet quod priuilegiatus qui non fuit vsus priuilegio cum potuit, videtur eidem priuilegio renunciasse; maxime cum à parte contraria accedat præscriptio per tot annos, præsentante, & amouente solo Prouinciali confessores prædicti Conuentus. Pro quo adhuc videri potest capitulum *ex ore.* de iis quæ fiunt à maiori parte capituli, cum glossa ibidem, in verb. *Renunciasse videtur.* Vltimo confirmatur hic punctus ex praxi Summ. Pontificum: quorum multi confirmantes priuilegia aliquarum Religionum (quæ sunt firmiora quam priuilegia concessa Dominis sæcularibus) vsi sunt his verbis: *quatenus sunt in vsu*, vel *quatenus sunt in viridi obseruantia*, vt habetur in Bullario Rodrig. *fol.* 826. *col.* 2. paulo post initium, cum Iulius III. confirmauit priuilegium Ordinis Minorum. Eandem limitationem, quatenus sunt in vsu, expressit Gregorius XIII. in confirmatione priuilegiorum eiusdem Ordinis Minorum in eodem Bullario Rodrig. *fol.* 985. *col.* 2. post medium: & idem fecerunt alij Summi Pontifices innuentes nolle se confirmare priuilegia antiqua quæ non erant in vsu. Si ergo Sum. Pontifices nolunt valere priuilegia Religionum, quæ sic inseruiunt Ecclesiæ die noctuque, quando non sunt in vsu: quomodo credendum est velle Summum Pontificem vt valeant priuilegia concessa Dominis sæcularibus, quæ non sunt in vsu, maxime quando ex illis redundat grauamen aliquorum, sicut resultat ex isto priuilegio, de quo agitur, cum per illud possint confes-

sores

ſores amoueri ad nutum Domini ſæcularis, & Prouincialis priuetur iure præſentandi eoſdem confeſſores?

Tertia ratio nullitatis ex mutatione materiæ priuilegij.

4 Tertia ratio, ob quam prædictum priuilegium hodie non valet, eſt quia materia priuilegij poſtea fuit mutata. Nam quando priuilegium fuit obtentum, confeſſores iſtius monaſterij, de quo ſermo eſt, erant ſolum confeſſores. Sed poſtea in capitulo confeſſores iſtius Conuentus creati ſunt prælati cum voto in capitulo, quæ eſt magna mutatio: nam in iure communi, & in praxi Religionis maior reſpectus ſeruandus eſt cum prælato, quam cum illo, qui non eſt prælatus: & difficilius amouetur ab officio prælatus, quã non prælatus; vnde in ordine minorum Prouincialis per ſtatuta generalia non poteſt amouere ab officio alios Religioſos habentes culpam, ſi ſunt Goardiani. Eſt ergo valde immutata materia iſtius priuilegij circa confeſſorem amouendum petente Domino ſæculari: quod vero prælati non debeant amoueri ab officio niſi ob culpas, & per ſententiam, habetur in cap. *Monachi. de ſtatu Monachorum*. quod eſt deſumptum ex Concilio Lateran. vbi ſic dicitur; *Priores autem per electionem capitulorum ſuorum canonice inſtituti, niſi pro manifeſta, & rationabili cauſa non mutentur.* & ſtatim ibi Papa ponit exemplũ cauſarum ob quas poſſint amoueri, vt *Videlicet ſi fuerint dilapidatores, ſi incontinenter vixerint*, &c. Iſte vero confeſſor, de quo agitur, eligitur canonice in capitulo, & nullam commiſit culpam, ergo non poterit amoueri virtute talis priuilegij, cum priuilegium

gium non deroget iuri communi, qualis est textus citati capituli. Propter quod capitulum motus Rodrigu. *3.qq.Reg.quæst.29.art.9.*prope finem, dicit quod neque in ordine Minorum potest Prouincialis cum Diffinitoribus amouere ab officio Goardianum ante finitum triennium: & citat ad hoc Panormitanum, & Nauarr. & Pater Frater Thomas de Iesu Carmelita Discalciatus in suo tract. *de statu Monachorum 4.part. cap. 1.fol. 116.* dicit quod officia quæ in Ordine dantur per electionem, non possunt auferri ad nutum prælati; & idem tenet Sanchez *tom.2.Decal.lib.7.cap.29.*pro quo citat Cardinalem, Cassador. Milis. & alios tres *num.* 118. Facta igitur tam notabili mutatione in officio cõfessoris istius Conuentus, priuilegium obtentum ab isto Domino ante istam mutationem non habet vires vllas. Quod autem priuilegium non valeat post factam notabilem mutationem materiæ, est textus expressus in cap.*suggestum.de decimis.*vbi rubrica sumpta de textu sic habet: *Reuocatur priuilegiũ si ex postfacto incipit enormiter nociuum esse.* Hoc vero priuilegium hodie est notabiliter nociuum, cum permittat auferri officium prælato sine culpis, & ad nutum Domini sæcularis, qui poterit ad libitum, vel ex passione animi procurare talis prelati amotionem cum notabili sua infamia. Et glossa in citato cap. ver. *Priuilegia.* dicit, *quod secundum diuersitatem temporum, & varietatem rerum priuilegia sunt varianda.* Pro quo citat ibi tres textus, quos omitto breuitatis gratia. Confirmo hoc amplius à simili. Nam omnes Doctores in materia voti, & iuramenti dicunt quod si post votum, & iuramentum, materia voti, vel iuramenti notabiliter mutata est, cessat, & non obligat votum, vel iuramentum, quando ita mutata est, vt si vouens, vel iurans, talem mutationem aduerteret, nec voue-

voueret, nec iuraret. De quo late Sanchez 1. *tom. Decalogi lib.* 4. *cap.* 2. *à num.* 20. *& seqq.* Si ergo votum, & iuramentum, quæ obligant de iure diuino naturali, non obligant post factam mutationem notabilem materiæ, multo minus obligabit hoc priuilegium quod est lex Ecclesiastica, cum post illud sit valde mutata materia confessoris.

5 Sed obiicis, ac dicis, quod non obstante ista mutatione materiæ, vel prælaturæ, & non obstante citato cap. *Monachi de stat. Monach.* præcipiente ne prælati electi in capitulo amoueantur sine culpis, dicis eo non obstante posse hodie P.R. Generalem prædictum confessorem amouere, quia illum non amouet propter culpas; sed cum authoritate Papæ, qui ad hoc concessit istud priuilegium. Papa vero est supra statuta Ordinis, & supra ius commune, vt patet. Respondeo obiectionem non valere: quia quando hoc priuilegium impetratum est, materia illius non erat posita sub prohibitione Concilij generalis sicut modo est; & proinde modo subiacet prædicti capitis Monachi dispositioni: vt vero derogetur alicui legi positæ in Concilio generali Lateranensi, non sufficit derogatio generalis posita in isto priuilegio: sed necessaria est derogatio particularis, quę dicit: Non obstante etiam constitutione Concilij generalis. Sic docet, & probat Rodrig. *tom.* 3. *qq.q.* 37. *art.* 4. post medium vbi citat Archid. Baldum, Paulum de Crasto, Iacobat. & alios. Idem tenet Sanch. 3. *lib. de Matrim. disput.* 26. vbi citat multos alios dicentes nunquam papam censeri derogare Concilio generali per derogationem generalem, & ordinariam nisi illud exprimat. Rationes efficaces ibi afferunt duo proxime citati Doctores. Non ergo per hoc priuilegium derogatur illi capitulo *Monachi* desumpto à Cõcilio

cilio

cilio Lateran. Si enim cum Papa concessit hoc priuilegium, officium illius confessoris maneret mutatum in prælaturam, illud priuilegium non concederet, ne violaret illud ius commune Concilij Later. & ad hoc etiam omnino seruit illa *Regula iuris in 6*. In concessione generali, non veniunt illa, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. Si enim tunc Papa sciret, quod illud officium confessoris mutandum esset, vel coniungendum cum officio Prælati sicut modo est: omnino probabiliter credi debet quod Papa non esset concessurus vt vnus Prælatus ad petitionem domini temporalis amoueretur ab officio, cum infamia.

6 Soluta obiectione, redeo ad intentum, quod scilicet Prælatus ab officio amoueri non possit sine culpis. Pro quo adduco cap. *intentum est 16. quæst. 7.* vbi dicitur quod sacerdos qui habuerit aliquam Ecclesiam: *Hanc non nisi graui culpa sua, & coram Episcopo canonica seueritate amittat.* Notentur verba omnia, quæ clare, & nimis probant nostrum casum: pro eodem intento citat ibi glossa in verbo, *graui culpa*, citat multos textus qui poterunt ibi videri. Solum refero vnum textum ex ibi citatis, qui est in cap. *satis peruersum dist. 56.* qui est desumptus ex D. Gregorio Papa, qui *lib. 10. Epistol. Epistola* 8. ad Columbum Episcopum sic ait: *Satis peruersum est, & contra Ecclesiasticam probatur esse censuram, vt frustra & pro quorundam voluntatibus quis priuetur, quem sua culpa, & facinus ab officij quo fungitur gradu non deijcit.* Quo nihil clarius, & efficacius ad nostrum casum potest desiderari, in quo ad voluntatem domini temporalis volunt deiicere à statu honorifico patrem benemeritum sine culpa. Facit etiam pro eodem intento quod tradit Rodriguez *tom. 2. qq. q. 51. art. 12.* paulo ante medium, vbi citans multos textus, dicit quod licet Pa-

pa

pa commissione Papali committeret alicui vt priuaret voto actiuo, & passiuo illos quos iudicaret priuandos ad arbitrium suum: adhuc non posset talis Commissarius in vna electione aliquem priuare, nisi illum prius citatum, & auditum: quia similes Bullæ pontificiæ non tollunt illa, quæ sunt de lumine naturali: qualis est citatio partis &c. & præterea confirmatur, quia Papa non concedit priuilegium cum præiudicio tertij, vt fuse probat Suarez *tom. de legibus cap.* 27 *lib.* 8. maxime *num.* 9. At graue præiudicium est, quod Prælatus amoueatur ab officio sine culpa, & non auditus, nec citatus. Vltimo, in hoc priuilegio dicitur, quod Papa illud concessit, quia tunc in ista prouincia non reperiebantur Religiosi graues, & reformati, & ad hos dignos inueniendos, illi domino concedebatur illa electio, & potestas præsentandi: at hodie ista ratio cessauit in totum; plena est enim prouincia Religiosis in quibus prædictæ qualitates, & partes concurrunt: imo & abũdat Religiosis doctis, & litteratis multis, qui tunc non reperiebantur in illa, cum eo tempore nullus cursus Theologię daretur in illa, hodie vero tres reperiuntur in tribus conuentibus: cum ergo penuria grauium Patrum fuerit causa illius concessionis, & ista causa cessauerit, sequitur quod ipsa concessio iam locum non habet, iuxta cap. *cum cessante, de appella.* vbi dicitur quod cessante causa cessat effectus.

7 Quoniam vero iste pater confessor, de quo agitur, appellauit ad Collectorem Apostolicum: & prædictus dominus Collector interlocutoriè mandauit, vt prædictus dominus sæcularis copiam dicti priuilegij exhiberet, quod ille exhibere recusabat; dico illum teneri ad exhibendum prædictum priuilegium, vt patet expresse in capitulo *accepimus de fide instrum.* vbi Papa

præcipit quibusdam Religiosis, vt exhibeant suum priuilegium, vel in claustro, vel in alio loco securo: & in eodem tit. *de fide instrum.* cap. *G. perpetuus*, dicitur quod si pars copiam priuilegij petierit, & iudex denegauerit poterit ab eodem iudice appellare.

CASVS XXIII.

De confessore audiente confessiones contra prohibitionem prælati.

QVidam Religiosus erat approbatus confessor cum licentia Prouincialis, & approbatione Episcopi absolute sine vlla restrictione: postea alius Prouincialis successor iussit per prouinciam confessores, iterum examinari, declarans quod sine noua sua licentia nullus confessiones audiret. Iste de quo agitur fuit examinatus denuo: eique concessa fuit à Prouinciali licentia vt per vnum tantum annum confessiones audiret. Finito anno, iste non obtinens nouam licentiam Prouincialis, aliquas confessiones audiuit, fretus in antiqua licentia Ordinis, & in noua approbatione alterius Archiepiscopi, cui se præsentauit virtute prioris licentiæ Ordinis, & Ordinarij prioris.

Quæsitum fuit an prædictæ confessiones quas audiuit finito anno absque noua licentia Prouincialis fuerint validæ, an vero teneatur curare vt iterentur?

1 Respondi (quidquid sit de peccato illius, maxime si fecit mala fide) confessiones prædictas fuisse validas. Casum in terminis, licet obiter ponit Sanchez *lib. 3. de matri. disp. 32. nu. 2.* in fine, vbi citat Adrian. dicentem, prohi-

prohibitionem ſuperioris ne Religioſus audiat confeſſiones, arguere Religioſum peccare audiendo, non tamen abſolutionem eſſe irritam, ſi de Epiſcopi licentia confeſſiones excipiat. Ad idem intentum citat ibi Henriq. *lib.6.de pœnitent,cap.6.num* 6. qui multos alios citat. Fundantur in hoc quod prohibitio ſimplex prælati non tollit iuriſdictionem collatam ab Epiſcopo iſti confeſſori erga oues ipſius Epiſcopi. Explicat Henriq. citatus, dummodo prælatus ſolum prohibeat, ſecus ſi expreſſe reprobet: quibus verbis videtur innuere, non valituras confeſſiones ſi prælatus priuet illum officio confeſſiones audiendi, quod in hoc caſu non videtur eueniſſe, cum non fuerit priuatus per ſententiam iuridice. Et hoc ipſum cum iſta declaratione tenet Rodrig. *in Addit.ad Bullam Cruciat.ad* §.9.*dubitat*, 1.*num*.7.§.*Lo*.2.*digo*, vbi dicit, quod ſi prælatus ſolum prohibeat prohibitione ſimplici, ne ſubditus audiat confeſſiones, peccabit ſubditus audiendo: ſed confeſſiones erunt validæ. At ſi prælatus per ſententiam iuridicam priuauerit Religioſum officio confeſſoris, tunc ſi ſecus faciat, confeſſiones erunt nullæ: huius rei non aſſignat cauſam: ego puto hanc poſſe reddi. Nam illa prohibitio prior, & ſimplex facta à prælato, non eſt cenſura ſuſpenſionis, quæ auferat à ſubdito iuriſdictionem quam habet ab ipſo prælato, & ab Epiſcopo commiſſam: At quando prælatus propter culpas per ſententiam iuridicam priuat officio confeſſoris, eſt proprie cenſura Eccleſiaſtica ſuſpenſionis, quæ auffert ſuſpenſo iuriſdictionem ſpiritualem.

2 Ego à doctrina proxime tradita non recedo cum tradita ſit à tam grauibus Doctoribus. Sed ſolum diſputandi gratia propono motiua quæ mihi occurrunt ad probandum, quod licet Prouincialis per ſenten-

tiam iuridicam ob culpas priuet Religiosum confessionibus per sententiam iuridicam, & ille nihilominus peccans illas confessiones sæcularium audiat, approbatus ab Episcopo, hac priuatione Prouincialis non obstante, tales confessiones erunt validæ in foro conscientiæ. Videtur hoc posse probari primo, à simili. Si Papa priuet subditum suum omnibus priuilegiis concessis à Sede Apostolica, non per hoc priuat illum à priuilegiis concessis à Principe sæculari, si quæ habet: quia concessiones factæ sunt a diuersis Principibus, & vna non pendet ab alia, nec proinde vna impedit aliam. Aliud exemplum est. Si prælatus regularis priuet per sententiam suum Religiosum omnibus officiis ordinis: non per hoc dicetur quod priuet hunc Religiosum priuilegio, vel officio dato à Tribunali sancti Officij, si quod habet. Nam, sicut nemo potest dare quod non habet, ita videtur quod non possit auferre quod non dedit, neque est suum. Quæ applicando ad intentum, cum licentia data ab Episcopo ad confessiones sæcularium audiendas sit priuilegium suum distinctum à licentia data à Prouinciali circa easdem confessiones audiendas, videtur, quod reuocante Prouinciali suam licentiam quam dedit isti ad confessiones sæcularium audiendas, non reuocet licentiam, & priuilegium datum ab Episcopo ad easdem audiendas, cuius licentia in confessionibus sæcularium excipiendis est præcipua, & Prouincialis, est minus præcipua. Si vero mihi obijcias me dixisse *in 1. tom. Dub. Regular. verſ. confessoris approbatio num. 9.* esse inualidas confessiones auditas à Religioso, cui Episcopus concessit licentiam audiẽdi confessiones sæcularium, cum Religiosus ille non haberet licentiam sui prælati vt se præsentaret Episcopo pro eisdem confessionibus audiendis,

diẽdis, iuxta illa quæ ibi collegi ex Clemẽtina *Dudum de sepulturis*. Respondeo in hoc esse diuersam rationem. Nam ibi dixi quod vt Regularis fiat confessor, necessaria est omnino præcedens licentia sui prælati ante approbationem Episcopi; si verò nulla præcessit licẽtia prælati Regularis non valebit approbatio Episcopi, vt ibi dixi. In hoc autem casu, in quo iste confessor priuatur confessionibus per Prouincialem, iam iste confessor fuit approbatus ab Episcopo, cuius licẽtiam ad suas oues audiẽdas in confessione videtur quod non possit tollere Prouincialis. Confirmo hoc dicto tradito à Sanchez *lib.7.Decalogi cap.13.num.39.* vbi dicit, quod cessante causa cessat effectus: sed hoc dictum sic exponit: si effectus pendet à causa in fieri, & in conseruari, vt lux pendet à sole in fieri, & in conseruari; tunc cessante causa, & defficiente sole, cessat lux. At si effectus pendet à causa solum in fieri, & non in conseruari, quemadmodum calor productus in lapide ab igne, pẽdet ab igne in fieri, sed non in cõseruari, tunc non cessat effectus cessante causa, vt patet. Quod ego applico ad id quod dixi citato *verſ. confeſſor num. 9.* Nam licet confessor Regularis, quoad audiendas confessiones sæcularium pendeat in fieri à licentia prælati Regularis, iuxta Clementinam ibi citatam, non tamen pendet in conseruari quoad easdem sæcularium confessiones à licentia Prouincialis; qui non potest auferre quod non dedit iuxta proxime dicta.

3 Pro eodem intento dico sic. Supposito quod Episcopus ob culpas, vel causas aliquas priuet certum Religiosum ne confessiones sæcularium audiat in suo Episcopatu, quod illum posse facere suppono, nunquid per hanc reuocationem licentiæ à se datæ, reuocare potest licentiam quam hẽbet à Prouinciali pro

audiendis confessionibus Religiosorum, qui sunt subditi Prouincialis? Non profectò, quia licentiæ hæ sunt diuersæ, & vna non pendet ab alia saltem in conseruari,& sic ablata vna non tollitur altera. Præterea Miranda *tom.* 1. *Manual.quæst.* 47.*ar.* 12. citans vnam Bullam Iulij III. dicit quod si Religiosus approbatus ab Episcopo ad confessiones sæcularium audiendas, qui Religiosus non habet licentiam sui prælati confessiones sæcularium audiat, & non sit in sua Religione statutum annullans tales sic factas confessiones, dicit confessiones istas validas fore: secus, si in Ordine ipsius sit tale statutum eas annullans. Iam ergo ex mente illius saltem habemus, quod in Religione vbi non fuerit tale statutum, erunt validæ confessiones factæ cum licentia Episcopi absque vlla licentia prælati. Hoc autem maius videtur, quam dicere posse audire confessiones sæcularium Religiosum hunc, qui habet integram licentiam Episcopi, & iam prius factus est confessor cum licentia prælati licet modo illam reuocet: cum iuxta prædicta videatur non posse reuocare licentiam, & priuilegium datum ab Episcopo. His non obstantibus ego neminem suadeo vt hanc opinionem sequatur: sed adhæreat dictis *num.* 1. à Sanchez, & Rodr.

4 Hoc ego solum possem consulere, ac resoluere, quod si iste Religiosus de quo agitur, per sententiam priuatus confessionibus à Prouinciali, non ab Episcopo, sit secretus, ita quod sententia illius lata fuerit in secreto, & ignoretur ab omni populo, & ille tali sententia non obstante audiat confessiones in alio oppido vbi omnes illum habent pro idoneo confessore, ignorato errore, ac defectu illius, credo quod tales confessiones erunt validæ, per ea quæ dicit Sanc. *lib.* 3. *de*

*de matr.disp.*22. *num.* 13. de parocho communiter putato vero parocho, cum à parte rei talis non sit, sed habet titulum putatiuum: cuius confessiones dicit esse validas propter legem *Barbarius ff. de officio prætoris*, quam ibi probat cum multis etiam habere locum in gestis quoad forum conscientiæ. Quod in hoc casu locum etiam habere videtur, si iste sic priuatus confessionibus non sit diuulgatus, & priuatio eius sit occulta, & confessiones audiat vbi pro vero confessore habetur. Nam in illo concurrunt requisita vt valeat lex *Barbar.* Habet enim titulum confessoris putatiuum, imo titulum verum datum ab Episcopo: error populi circa illius iurisdictionem ex parte prælati ablatam, est communis: habet etiam potestatem characteris, vt constat cum sit verus sacerdos: & præterea habebit pro se motiua adducta à nobis supra *num.* 2. & 3. quæ saltem hic coadiuuabunt. Vide etiam Valerum Cartuxanum in *lib. de different. vtriusque fori.* ver. *Nullitas. different.* 1. *à num.* 2.

CASVS XXIV.

Vtrum Moniales S. Claræ primæ Regulæ possint habere pensionem vitalitiam pecuniæ.

MOniales primæ Regulæ sanctæ Claræ vulgo dictæ Discalciatę, seu Damianæ, viuunt in rigidiore paupertate, ita vt nullos redditus habeant in communi: & illarum regula in quodam loco dicit: *Sorores non recipiant possessionem*, cap. 6. & paulo post dicitur: *Tenentur Abbatissa, & Sorores seruare paupertatem non re-*

cipiendo, seu habendo possessionem, vel proprietatem, seu aliquid quod rationabiliter proprietas dici possit.

Hoc posito quæsitum fuit an Monialis ex his Discalciatis possit habere & acceptare peculium, seu pensionem pecuniariam constitutam illi, vel testamento legatam à consanguineis, illamque possit exigere si opus sit etiam in iudicio. Pars negatiua visa iam fuit vera aliquibus, recusantibus dare legatum annuum cuidam Moniali ex prædictis. Mouentur ex citatis verbis suæ Regulæ. Et quidem Regula satis clare, ac rigorose loquitur prohibens non solum communitati, sed etiam particularibus Monialibus ne habeant possessiones, vel proprietatem, vel aliquid quod rationabiliter proprietas dici possit. At redditus annuus computatur possessio, seu res immobilis, vt expresse habetur in Clementina *Exiui. de verb. signific.* ver. *cumque annui redditus*. Vbi annui redditus interdicuntur Fratribus Minoribus, quia computantur inter bona immobilia. At pensio pecuniaria, de qua agitur, in hoc quæsito soluenda per totam vitam, est annuus redditus, vt constat: ergo non potest ab ista Moniali peti, nec acceptari, contradicente regula sua citatis verbis.

1 His non obstantibus dico prædictam Monialem posse acceptare prædictam annuam pensionem pecuniariam (vulgo tença) ante probationem suppono ex Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 3. de Regular.* omnes Religiones virorum, & mulierum posse habere bona immobilia, & redditus annuales (exceptis Minoritis, & Capucinis, de quibus ibi.) Quam concessionem esse extendendam ad Conuentus Monialium, quæ per suam Regulam prohibentur habere immobilia, constat ex Sanchez *tom. 2. Decal. lib. 6. cap. 18. & lib. 7. cap.*

12. *num.*

12.*num*.1.& ex Rodriguez *tom.3.qq.quæst*.29.*art*.14.& proinde cum hæ Moniales Discalciatæ sint per Tridentinum dispensatæ, vt possint habere bona immobilia in communi, sequitur quod in hoc æquiparantur cæteris Monialibus secundæ regulæ S. Claræ, quæ vocantur Vrbanistæ, & cæteris Monialibus aliarum Religionum, quæ habent redditus in communi.

2 Hoc posito facile probatur conclusio. Nam Moniales istæ Discalciatæ, quoad paupertatem sunt sicut cæteræ Moniales habentes redditus in communi per dispositionem citatam Concilij Tridentini: ergo sicut aliæ Moniales Conuentuum possidentium redditus in communi, habent in particulari pensiones pecuniarias annuas, vt praxis Ecclesiastica, & regularis obseruat. Sic etiam istæ Moniales Discalciatę in particulari poterunt habere prędictam pensionem pecuniariam annuam constitutam sibi à consanguineis in vita, vel per mortem: dummodo prędicta pensio sit dependens à voluntate prælatæ, & non expendatur sine scientia, & consensu illius. Neque obstat quod hæ Moniales post Concilium Tridentinum nunquam acceptarunt redditus in communi. Nam ista non acceptatio, non est renunciatio Tridentini: vt enim renunciatio Tridentini esset valida, debebat fieri in manibus Papæ, & ab illo acceptari, sicut Sanchez dicit *lib.7.Decal.* patres suæ societatis renunciasse illi decreto Concilij Tridentini circa suas domos professas, ne possent habere bona immobilia, & Papam acceptasse: At hæ Moniales licet post Tridentinum non acceptauerint bona immobilia in communi, tamen non renunciauerunt illi decreto Tridentini coram Papa, & proinde possunt hodie habere illa bona immobilia in communi, si voluerint, & in cæteris procedere sicut cæteræ Moniales

in materia peculij pecuniarij annualis. Secundo principaliter, quia licet hæ Moniales profiteantur rigorosam illam paupertatem supra explicatã in sua regula, vsus tamen, & consuetudo explicauit, vt illam paupertatem non sic rigorose seruarent sicut Fratres Minores seruant. Nam illæ pecuniam recipiunt intra Conuentum manu contectam, & libere consumunt sine Syndico intermedio, tanquam veræ dominæ illius pecuniæ, & sic semper obseruarunt, quod signum est illas habere posse dominium in communi alicuius rei. Denique hæc opinio satis clare colligitur ex Sanchez *lib. 7. Decalogi cap. 26. num.* 10. vbi probat citans multos, quod Frater Minorum particularis est capax vt illi relinquatur legatum, quod probat efficacibus rationibus. Et ibidem *num.* 40. probat Conuentum Fratrum Minorum esse capacem recipiendi legatum annuum relictum dum vixerit talis frater particularis: quia hoc non est legatum, vel redditus annualis simpliciter perpetuus, id est respectu Religionis, licet sit perpetuus respectu fratris viuentis. Si ergo hoc licitum est in fratre Minori particulari, seruante maiorem, ac rigidiorem paupertatem: magis licebit isti Moniali seruanti minorem paupertatem, cuius Conuentus potest habere redditus annuales in communi perpetuos ex dispositione Concilij Tridentini. Neque hoc legatum relictum durante vita istius Monialis dici potest perpetuum, cum possit quotidie extingui morte ipsius, vt notat Sanchez citato loco. Imo addit citato *cap. 26. nu.* 45. *& seqq.* cum Doctoribus ibi citatis, quod est validum legatum relictum Fratri Minori particulari pro causa studij, & libris emendis: & à fortiori valebit ob prædicta relictum isti Moniali particulari ad suas necessitates subleuandas pendenter à licentia, & scientia

Pre-

prælatæ, quæ ſuperflua illius legati poterit inſumere in neceſſitatibus Conuentus.

3 Ad argumentum in oppoſitum deſumptum ex verbis Regulæ iſtarum Monialium reſpondetur primo, rigorem illorum verborum moderatum eſſe per Concilium Tridentinum, quod concedit prædictis Monialibus Diſcalciatis poſſe habere poſſeſſiones, & bona immobilia in communi. Secundo dicendum eſt hoc legatum annuum non eſſe redditum annualem perpetuum ſimpliciter, de quo ibi loquitur citata Clementina. Non eſt enim perpetuum ſimpliciter reſpectu Conuentus, vt patet, & hos ſolos redditus ſic perpetuos reſpectu Conuentuum Fratrum Minorum ibi Papa prohibuit. Adde quod neque iſtud legatum eſt proprie perpetuum reſpectu ipſius Monialis particularis, vt dixi in fine *num. 3.* proxime præcedentis, quia videlicet quotidie poteſt extingui per mortem illius: perpetuum vero non eſt, quod quotidie poteſt extingui. Tertio reſpondetur per hoc legatum, iſtam Monialem non dici habere proprium, ſeu proprietatem: Nam ille tantum dicitur habere proprium, qui habet dominium alicuius rei independenter ab alio, vt Doctores communiter explicant: At iſta Monialis non habet dominium abſolutum, & independens: ſed habet illud dependens à voluntate Prælatæ, ſine cuius licentia non poteſt illud inſumere: imo ita illud habet dependenter à voluntate Prælatæ, quod poterit Prælata illud totum inſumere in neceſſitatibus Conuentus quando ita neceſſitas poſtulauerit: & declaratur adhuc, nam aliæ Moniales, imo & Religioſi non Minoritæ, omnes profitentur ſe non habituros propria in particulari, ſic enim petit eſſentia voti paupertatis: & nihilominus de licentia Prælatorum habent hæc peculia,

culia, siue pensiones pecuniarias perpetuas in vita dependenter à Prælatis, nec per hoc existimant se habere proprium.

CASVS XXV.

De quadam quarta parte funerali soluenda.

QVidam homo moriens iussit se sepeliri in quodam Conuentu Religiosorum, in quo elegerat sepulturam. Iussit vt pro anima sua, fierent duo officia deffunctorum, vnum per Religiosos Conuentus aliud per clericos suæ parochiæ, & pro quolibet officio darentur viginti mensuræ tritici; facta sunt ambo officia, & datę sunt Religiosis viginti mensuræ tritici. Clerici vero procurarunt ne suæ viginti mensuræ tritici ad Conuentum defferrentur in die officij, sed extra Conuentum eas receperunt. Et in illa parochia non est consuetudo vt hæ oblationes defferantur cum corpore deffuncti, sed in die quo fit officiũ finito officio vtroque, clerici petunt à Religiosis quartã partem funeralem illarum viginti mensurarum, seu modiorum tritici, qui relicti sunt Religiosis pro officio, cum ipsi Clerici receperint suas viginti mensuras tritici integras pro suo officio facto in eodem Conuentu.

Quæritur an Clerici iure id petant? & videtur quod sic, nam quarta funeralis debetur parocho pro labore tolerato pascendi parochianum in vita pastu spirituali sacramentorum verbi Dei, & similium, vt habetur in titulo *de sepult.* in iure canonico, etiam si defunctus in testamento talis quartæ mentionem non fecerit, vt praxis

praxis obſeruat: ſed hæ viginti menſuræ tritici relictæ ſunt Religioſis tanquam oblatio integra funeralis, ergo de illis debent quartam funeralem Clericis. Neque obſtat, ſi dicas iam clericos habere alias viginti menſuras tritici ſicut Religioſi habuerunt, per quas clerici abunde ſatisfacti ſunt de ſua quarta funerali. Non obſtat, quia has viginti menſuras tritici reliquit defunctus Clericis pro labore officij quod ipſi pariter cantauerunt in Conuentu ſeparatim à fratribus. At duæ obligationes non poſſunt ſatisfieri cum vna ſolutione: Siquis enim debeat Petro viginti ob vnam cauſam, & viginti ob aliam, non ſatisfacit his duabus obligationibus ſoluendo viginti, ſed debet ſoluere quadraginta. Sic ergo à ſimili: Iſte defunctus debebat quartam funeralem parocho propter paſtum ſpiritualem in vita ſibi miniſtratum: & præterea debebat illi præmium officij defunctorum cantati pro illo à clericis in conuentu fratrum: ergo hæ duæ obligationes quartæ funeralis, & officij non debent ſatisfieri vnica ſolutione illorum viginti modiorum tritici Clericis relictorum, hi enim relicti ſunt pro labore cantandi officium vt dictum eſt.

1 Hoc non obſtante, credo quod iſti Religioſi non debent Clericis quartam illarum viginti menſurarum tritici, quas reliquit defunctus pro officio à Fratribus cantando. Probo hoc imprimis ab authoritate Doctorum: Nam vt dixi in 1. *tom. Dub. Reg.* ver. *canonica portio num.* 7. Septem Doctores graues citati à Rodrig. *tom.* 1. *qq* q. 39. *art.* 7. dicunt abſolute, quod quando deffunctus reliquit parochiæ aliquod legatum æquiualens quartæ funerali, & ſepultus eſt extra parochiam, Eccleſia vbi ſepultus fuit non debet quartam funeralem parochiæ: idque ob rationem ſtatim adducendam, ex Panormit.

normit. qui fuit grauissimus doctor inter Canonistas. Vltra vero illos septem Doctores citatos à Rodrig, *citat. art.* 7. habet eandem opinionem Syluest. ver. *Canonica portio quæst.* 9. *in casu* 12. sequens Panorm. Et quia audiui partem contrariam vim facere in verbo quod posui citato loco *Dubior. Regul.* videlicet: *Si defunctus reliquerit parochiæ aliquod legatum pium*, tunc habituram locum opinionem citatorum septem doctorum:at,inquiunt hoc legatum,de quo agimus, relictū clericis viginti mensurarum tritici, non esse legatum pium:ergo hic locum non habet illa opinio: & probabunt forte non esse legatum pium, quia fuit relictum cum onere officij cantandi. Dico imprimis illos 7. Doctores cit. à Rodrig. non specificare, nec requirere quod legatum relictum parochiæ sit pium: solum dicunt in communi:siquid reliquerit parochię,vt exprimit Panorm.in cap. *de his de sepult. num.* 2. idem facit Syluest. citato loco non exprimiens legatum an debeat esse pium, vel non pium. Neque Rodrig. *citato art.* 7. specificat quod sit legatum pium: ego illud verbum, pium,apposui attendens ad qualitatem legati. Secundo dico, quod istud legatum tritici relictum clericis pro officio fuit legatum pium: Sic tenet Panorm. in cap. *Relatum* 1. *de testam.* vbi ait, quod legata pia dicuntur omnia illa quæ relinquuntur pro anima, & citat vnam glossam, & Bartolum. Idem tenet Comitolus *lib.* 7. *Resp. moral. quæst.* 4. *num.* 3. citans Syluest. Angel. Tabien. Armill. vbi etiam addit quod legatum relictum pro male ablatis cum onere restituendi est legatum pium,quia relinquitur pro anima. At hoc triticum relictum clericis à defuncto est relictum pro anima vt patet: ergo est legatum pium.

2 Nunc assigno duas rationes, ob quas Conuentus Regu-

Regularium non debeat quartam istam funeralem de tritico sibi relicto, quando parochia æqualem mensuram tritici recepit. Prima ratio est sumpta ex iure. Nam Ecclesia electa à defuncto pro sepultura debet præponi, & habere maiorem partem oblationum, quam habitura sit sua parochia relicta; Constat hoc ex iure in quo decernitur, quod ex oblationibus quarta tantum pars detur parochiæ relictę, & tres partes dentur Ecclesiæ vbi defunctus elegit sepulturam: & sic Ecclesia sepulturæ præponitur, & melioratur in oblationibus datis à defuncto. Habetur hoc expresse de quarta parte solum danda parochiæ in Clementina *Dudum de sepulturis*, §. *verum ne*. Ex quo si defunctus relinquit Ecclesiæ suæ sepulturæ octo mensuras tritici, solæ duæ debentur parochiæ. Et hæc eadem est etiam intentio, & praxis defunctorum qui communiter Ecclesiæ suæ sepulturæ maiores oblationes, & donaria, ac missas relinquunt, quam parochiæ relictæ. Et ratio naturalis id dictat, nam cum ex duobus vnum eligitur, & aliud omittitur, plus æstimatur id quod eligitur, quam quod relinquitur: at deffunctus eligens sepulturam in Conuentu Fratrum relinquit Ecclesiam parochialem: ergo plus æstimat Conuentum Fratrum, vbi sepelitur. Cum ergo constet quod ius canonicum velit Ecclesiam vbi defunctus eligit sepulturam meliorandam esse in maiori parte oblationum funeralis, quam habitura sit parochia, sequitur quod de isto tritico dato Fratribus pro officio non sit danda quarta funeralis quia tunc è contra, Ecclesia parochialis præponeretur, & melioraretur in oblationibus defuncti, quam Ecclesia sepulturæ. Probatur clarè, quia tam triticum relictum clericis quam relictum Fratribus, relictum fuit tanquam vna oblatio funeralis integra pro anima defuncti:

functi: si ergo ex viginti mensuris tritici deberentur clericis quinque pro quarta funerali, assignarentur clericis viginti quinque, & Religiosis solum quindecim, & sic Ecclesia parochialis maiorem petitionem haberet de funeralibus quam Ecclesia pro sepultura: quod est contra citatam Clementinam, & contra praxim Ecclesiæ, & defunctorum intentionem. Confirmatur, quia rescriptum Papæ in dubio explicãdum est vt conformetur iuri communi, vt probat Nauarr. *in commentar. Rubr. de iudiciis num. 9.* citans glossam celebrem in cap. *paratus 22. quæst. 2.* & alios: ergo à fortiori legatum relictum in dubio, est interpretandum vt conformet iuri communi decernenti quod Ecclesia electa pro sepultura melioretur in oblationibus funeralibus, illarumque maiorem partem obtineat quam Ecclesia parochialis relicta à defuncto.

3 Secunda ratio principalis est, quam assignat Panorm. in cap. *officij de testamentis num.* 4. quæ talis est. Quando debitor relinquit aliquid suo creditori, videtur in dubio id relinquere animo compensandi suum debitum: citat ad hoc l. *si cum dotem §. si pater ff. solut. Matrim.* sed defunctus est debitor quartæ funeralis suæ parochiæ tanquam creditori, parochia enim est quasi creditor cui hæc quarta debetur: ergo si defunctus alibi eligit sepulturam, & relinquit aliquid parochiæ, si nihil exprimat, censetur illud parochiæ relinquere pro solutione quartæ funeralis, quam illi debet. Et hæc ratio videtur euidens, præter alias ibi adductas à Panorm. *num. 5.* cum aliis exemplis, & tex. in cap. *de his de sepult. num. 2.* & hoc manebit amplius confirmatum ex mox dicendis in solutione argumenti positi in principio in oppositum.

4 Ad argumentum ergo initio positum, conceden-

dum

dum est quod iste defunctus habebat duas obligationes soluendas parocho, vnam quartæ funeralis, alteram pro officio cantato à Clericis in Conuentu Fratrum: sed dico, quod etiam hæc duo debita soluit duabus solutionibus distinctis: vna fuit eleemosina pecuniaria illis data pro officio, sicut data est etiam Fratribus alia eleemosina pecuniaria pro suo officio. Secunda solutio facta clericis pro secunda obligatione quartæ funeralis fuit triticum illis relictum in mensura æquali, atque ipsis Fratribus, & sic clerici duas solutiones duorum debitorum receperunt: videlicet in pecunia, & in tritico. Imo addo, quod licet clericis pecunia pro officio soluta non fuerit, soli viginti modij tritici sufficiebant ad soluendas ambas obligationes, quartæ scilicet funeralis, & officij. Nam de viginti modiis tritici, soluendo quinque pro quarta funerali, manebant adhuc quindecim, qui quindecim modij tritici (vulgo alqueires) vt plurimum æstimantur pretio sufficienti ad soluendum pro officio defunctorum facto à Clericis: atque ita cum solo tritico soluit defunctus illa duo debita, quę erant eiusdem generis. Quod fieri posse patet ex adducto exemplo in argumento: Nam bene potest quis vna solutione soluere duo debita eiusdem generis, quando id quod datur in vna solutione æquiparatur duobus illis debitis ex duplici titulo contractis. Potest adhuc hoc comprobari ex Clementina *Dudum de sepult.* citata: vbi Papa iubet ne à Religiosis BB. Patrum Dominici, & Francisci ratione oblationis funeralis exigatur aliquid vltra quartam partem oblationis. Tota vero oblatio funeralis istius defuncti pro anima sua defuerunt duo officia defunctorum, & quadraginta modij tritici: ex hac vero tota oblatione funerali, Clerici assecuti sunt dimidiam partem, quod esset cō-

tra citatam clementinam, nisi defunctus id liberaliter donare voluisset, sicut de facto donauit. Cum ergo Clerici ex tota oblatione funerali dimidiam partem integram reportarint, non est quod conquerantur.

CASVS XXVI.

De quodam Conseruatore creato ab vno Goardiano pro quadam funerali non soluenda.

SVpra in hac secunda parte casu 12. retulimus casum, in quo certi clerici Insulani per Vicarium Generalem obligarunt hæredem cuiusdam defuncti sepulti apud Fratres Minores, & Syndicum Conuentus, vt in sua parochia tot legata, & officia iuberent fieri, quot facta fuerant in Conuentu Minorum: & asserebant Clerici sic esse positum in consuetudine apud illas parochias Insulanas. Ego ibi ostendi, & probaui ad hoc non posse obligari hæredem defuncti: & vltra probationes ibi adductas præcipua erat, quod talis consuetudo erat grauamen notabile hæredis, vel executoris testamenti obligati ad faciendas tot expensas, quas testator non habuit in mente præcipere. Nunc denuò ad corroborandam illam meam opinionem & confirmadam adduco Iulium Clarum qui *lib.3.§ Testamentum §. 9.* dicit quod in dubio testator censetur minus grauare hæredem, quo fieri possit, & citat l. *vnum ex familia §. Si rem.ff. de leg. 2.* & dicit cum Socin. esse communem regulã. Cum igitur testator, de quo in illo casu, non expresserit quod tot legata fierent in parochia quot iussit fieri in conuentu suæ sepulturæ, claræ colli-

colligitur non fuiſſe mentem ſuam ad grauandum hæredem tali onere.

Nunc veniendo ad caſum nouum reſultantem ab illo duodecimo; hæres defuncti, & ſyndicus conuentus appellarunt à mandato Vicarij Generalis. Goardianus conuentus creauit conſeruatorem, Priorem conuentus D. Auguſtini poſiti in eadem vrbe, qui illos ab illa vi defenderet & ſua priuilegij V. & alia ibi citata conſeruaret. Prior Conſeruator electus citauit Clericos. Illi pro ſe tria reſponderunt, vel quatuor. Primo vt conuentus Minorum oſtenderet Bullas, per quas poſſet creare conſeruatorem; Conuentus noluit oſtendere Bullas authenticas, quia forte illas non habebat ſigillatas, & authenticas: ſolum citauit libros impreſſos modernos, referentes priuilegia; & Doctores dicentes poſſe prælatum Regularem eligi conſeruatorem. Secundo allegarũt Clerici prędictum priorem non poſſe eſſe iudicem conſeruatorem in illo caſu, quia ſuſpectus erat, eo quod ſtatim poſt in ſuo conuentu ſepeliendi erant aliqui ſæculares, & ferre deberet ſententiam, ne propter illorum ſepulturam tenerentur hæredes ad ſimile de quo agebatur, & ſic erat iudex habens intereſſe in ſimili cauſa. Tertio dicebant Clerici, ſe habere conſuetudinem à multis annis vt hæres defuncti eadem fieri iuberet in parochia quæ fiebant in conuentu ſepulturæ, & obtulerunt ad hoc aliqua teſtimonia, ſeu inſtrumenta parochorum non iuridica, nec iurata, qui teſtificabantur ſe ita vidiſſe, & practicari vidiſſe. Quarto dicebant Clerici, quod priuilegium principale citatum Pij V. de non ſoluendo aliquid quod deferebatur poſt corpus defuncti ſepultum, erat derogatum à Greg. 13. qui illam, & alias conceſſiones Pij V. factas Mendicantibus, reuocauit, & re-

duxit ad terminos iuris communis in Bulla sua particulari, quæ incipit, in tanta negotiorum lata Rom. anno 1. sui Pontificatus. Et quæstio sic agitata delata est ad Collectorem Apostolicum.

Responsiones ad obiecta.

1 IN fauorem prædicti conuentus, & aliorum Religiosorum, libertatisque sepulturæ eligendæ respondendum duxi: ante responsionem ad primum suppono communem esse sententiam Modernorũ Theologorum, quod prælatus Regularis localis potest creari conseruator eo quod habeat dignitatem Ecclesiasticam: ita tenet expresse Rodrig. 1. *tom. qq. q. 65. ar. 2.* citans alios: & tenet Sanchez 2. *tom. decalogi lib 6. cap. 13. num. 6.* quo posito.

2. Ad primam clericorum obiectionem, dico primo Goardianum ostendisse id est citasse libros Recentiorum Authorum, qui citant priuilegia Pontificum, vt possint religiosi creare conseruatores: & hoc videtur sufficere: Nam ipsa originalia priuilegiorum non est possibile ostendere: cum enim multa sint oporteret sæpius Romam adire, vel alias partes longinquas adire ad quærenda originalia. Praxis ergo Ecclesiæ in hac materia, & tribunalium innuit quod pro priuilegij ostensione sufficiat citatos libros impressos citantes compendia ordinum & alios Doctores, qui dant testimonium, de tali priuilegio ostendere. 2. dico, quod aliud est posse Religiosos eligere conseruatorem: & aliud est posse esse conseruatorem prælatum regularem localem. Illud primum, quod possint Religiosi eligere conseruatorem, est notorium in praxi Ecclesiæ quotidiana: quod autem notorium est, probatione non indi-

indiget, iuxta Doctores communiter, & iuxta dicta in simili materia à Nau. *lib.1.consiliorum, tit.de sentent.excom.consilio 25.num.16.* & Rodrig.*tom 2.qq.q.18.ar.1.* & habetur clare in cap. *de manifesta,* & cap.*sequenti 2.q.1.* vbi dicit 1.cap.*de manifesta,* & nota pluribus causa non sunt quærendi testes, & alia ibid ex D.Ambr. ergo non fuit necessarium vt Goardianus ostenderet priuilegiũ authenticum ad probandum quod posset ille nominare conseruatorem. Quod attinet ad secundum posse scilicet hunc conseruatorem esse prælatum regularem conuentus, hoc non pendet à priuilegio, sed ab explicatione Doctorum, qui explicant posse prælatum regularem conuentualem eligi conseruatorem, eo quod habeat dignitatem Ecclesiasticam; illudque deducunt ex cap.finali, *de offic.delegati in 6.* vbi dicitur quod Abbas potest eligi iudex conseruator: & sic tenet opinio communis omnium Recentiorum. Cum ergo hoc, quod possit prælatus Regularis localis esse conseruator non exprimatur in aliquo particulari priuilegio, sed sit explicatio communis Doctorum id deducẽtium ex iure communi, non tenebatur Goardianus ostendere particulare priuilegium, vt posset hunc prælatum regularem localem eligere conseruatorem: sed sufficiebat illi citare opinionem communem, & Rodrig. *tom. 1.qq.q.65.art.3.* & Sanchez *2.tom.decalog.lib.6.cap.13.n.79.* & alij ab his citati. Scio ego in anno præterito pro alia causa simili quemdã Goardianum in vna causa quartæ funeralis contra quosdam clericos nominasse conseruatorem quandam dignitatem Ecclesiasticam, quæ sententiam tulit pro Fratribus, non petitis exemplaribus priuilegiorum, sed solum inspectis libris modernorum, qui citant priuilegia ad nominandos conseruatores, & alia priuilegia circa solutionem quartæ

funeralis. Et quia clerici in principio recusauerunt obedire, illorum Ecclesiam supposuit interdicto donec paruerunt mandatis.

5 Ad secundam obiectionem clericorum dico non esse materiam recusandi illum priorem D. Augustini pro iudice conseruatore, eo quod de futuro posset aliquis sepeliri in suo conuentu, & ex tali sepultura posset dictus prior sperare lucrum, & interesse in causa propria. Non obstat responsio quia est hæc valde remota, & friuola causa ad recusandum iudicem. Nam textus citatus à parte contraria in cap. *causam quæ. de indicijs,* loquitur de iudice delegato, qui iam de facto habebat aliam causam similem illi, quæ sibi de facto commissa est: & in hoc casu prior D. Augustini non habet de facto aliam causam similem sibi iam commissam. Multum vero interest inter hæc duo, habere iam similem causam, & posse habere similem causam. Constat ex textu ibidem. *Quia vero cum eundem Archidiaconum similis penè causa contingat:* Non ait, similis causa potest cõtingere. Facit etiam ratio à simili. Nam Episcopus potest esse iudex in causa suæ propriæ Ecclesiæ, ca. *si quis erga.* 22.q.7. iuncta gloss. vlt. cõmuniter ibi recepta, de quo Nauar. in consiliis, *tit. de corp. vitiatis. consilio vnico num.* 9. citans Abbatem: At iudex iudicans pro sua Ecclesia potest sperare, & intendere indirecte lucrum proprium, & interesse aliquando euenturum: ergo, quod prior Conuentus D. Augustini possit aliquando sperare lucrum proprium indirecte, non impedit quod possit esse iudex conseruator: Nam de ijs, quæ possunt indirectè, & remotè euenire lex non curat, nisi exprimat: & retorqueo argumentum ad ipsos patres Clericos. Nam illi ad probandum quod sit consuetudo in Insulis tot legata fieri in parochia, quot

fiunt

fiunt in Conuētu vbi parochianus sepultus est, exibent testimonia Clericorum qui fuerunt parochi, & mane possunt adhuc esse parochi, & proinde habent interesse speratum de futuro, vel iam habuerunt de prçterito: & tamen per hæc testimonia credunt se probare intentum: ergo à simili, in nostro casu non faciet recusabilem priorem Conuentus D. Augustini, quod aliquādo sua Ecclesia, ex sua sententia remote sit habitura interesse. Vltimo aduerto quod licet prior prædictus creatus conseruator sententiam ferret declarans quod hæres defuncti non tenetur ad facienda tot officia in parochia, quot facta sunt in Conuentu sepulturæ: hæc sententia, & declaratio non redundat in interesse Conuentus D. Augustini, sed solum in interesse hæredis, vel executoris testamenti, qui lucrantur in hoc non facere tot expensas officiorum: Conuentus autem nihil inde acquirit vt patet. Nisi forte dicas Conuentum inde lucraturum, quod per talem sententiam manent sæculares cum majori libertate vt sepeliantur in Conuentibus, quam ante illam sententiam non habebant. Si hoc dicis vanum dicis. Non enim est lucrum dicendum, id quod libere Ecclesia concedit omnibus fidelibus, videlicet libera electio sepulturæ, quam Clerici per illam inauditam exactionem impedire conantur.

4 Ad tertiam responsionem Clericorum, dico primo, testimonia, quæ exhibent parochorum, & Clericorum testificantium de sua consuetudine in contrarium, esse testimonia diminuta, & insufficientia ob duas causas Prima est, quia sunt testimonia parochorū, qui sunt suspecti, & interesse habentes in causa modo supradicto. Secunda, quia nō sunt testimonia iurata, nec data iuridice, & proinde non possunt fidem facere in iudicio. Secundo principaliter, quia licet con-

ſuetudo ſit antiqua in illis Inſulis, quod oblatio non defertur ad Eccleſiam cum corpore defuncti, ſed octo poſt dies, non ſequitur quod ex illa oblatione delata poſt defunctum ſepultum octauo ſequenti die, Religioſi Conuentus debeant quartam funeralem ex illa ſic delata poſt octo dies ſepulturæ. Nam conceſſio Pij V. citata à Goardiano de non ſoluenda quarta funerali niſi de illis quæ deferuntur cum corpore defuncti, loquitur clare, & ſine diſtinctione, (quam conceſſionem non eſſe derogatam à Gregorio XIII. ſtatim poſt probabo) & præterea Rodrig. *tom.* 1. *qq. quæſt.* 39. *art.* 2. in fine, ait quod per dictam conceſſionem Pij V. eſt conſuetudo in Eccleſia non ſolui quartam funeralem niſi de delatis cum corpore: & ad hoc citat ibi Panormit. Cardinal. Couar. & Molinam. Qui Molina dicit, quod Concilium Tridentinum ſolum fecit mentionem de quarta funeralium; quaſi innuens quod hæc ſolum ſoluitur de his quæ deferuntur in die funeris; & alia ad intentum dicit Molina citato loco à Rodrigu. Tertio dico quod in hac vrbe Olyſſiponenſi, quæ eſt Metropolis Regni, multis abhinc annis cum corpore defuncti non defertur oblatio aliqua. Si autem poſt octo dies hæredes defuncti dant aliquam oblationem Conuentui, vel Eccleſiæ ſepulturæ, Conuentus non ſoluit parochiæ quartam partem de illa oblatione. Conſonantius vero eſt vt ſeruetur conſuetudo Metropolis Regni, quam noua conſuetudo Inſulæ intruſa contra citatam conceſſionem Pij V. Quarto dico, quod licet in Inſula ſit talis conſuetudo ſoluẽdi quartam partem de delatis poſt diem ſepulturæ modo expoſito, eſt conſuetudo contra illam claram conceſſionem Pij V. qui in Bulla, in qua illa conceſſio continetur, *num.* 15. dicens quod non ſoluatur quarta funeralis niſi de delatis cum

cum corpore, dicit tanquam Legiſlator: *ſicque intelligi Concilij decretum decernimus.* At iſta declaratio facta à Legiſlatore ipſo, non eſt priuilegium, ſed lex cum ſit facta ab ipſo Legiſlatore: & proinde dato, & non conceſſo quod illa Bulla eſſet reuocata vt priuilegium, non eſſet reuocata quo ad hanc declarationem Authenticam factam à Papa, quia Papæ declaratio facit legem, vt tenet Suarez *tom. de legibus cap.* 1. *à num.* 1. *&* *ſeqq. lib.* 6.

5 Quod vero attinet ad obiectionem clericorum dicentium, quod ſi prælati Regulares Conuentuum in Inſulis non ſoluerent parochis quartam funeralem de oblatione defunctorum, quæ nunquam defertur cum corpore, ſed octauo die: ſi ita eſſet, aiunt, ſequeretur quod parochi perpetuo carerent quarta funerali, quæ illis debetur ex iure in præmium ſui laboris pro ſacramentis in vita parochiano miniſtratis, quod eſt clare contra intẽtionem, ac diſpoſitionem iuris. Reſpondeo hanc ſequelam, vel querelam eſſe per accidens, & lex non curat de illis quæ ſunt per accidens. Et dico quod bene ſciebat Papa poſſe eſſe varias conſuetudines in diuerſis Eccleſiis circa delationem oblationis funeralis cum corpore, vel poſt ſepultum corpus: ſiquidem ſpecificauit, *De illis ſolum quæ cum corpore deferuntur.* Et cum ſciret dari poſſe has varias conſuetudines in delatione oblationis, voluit quod quarta ſolueretur ſolum de oblatione delata cum corpore. Potuit enim Papa ſciens priuare clericos quarta funerali de delatis poſt diem funeris, ſicut multi Summi Pontifices ſcientes priuarunt Epiſcopos & clericos illis decimis, quæ ſoluendæ erant à Religioſis, ſicut conſtat ex multis priuilegiis à Sede Apoſtolica conceſſis perſonis Religioſis ne ſoluerent decimas in præiudicium

clarum Episcoporum, & Clericorum.

6 Quod attinet ad quartam responsionem Clericorum dicentium Gregorium XIII. reuocasse illam concessionem Pij V. & reduxisse illam ad terminos iuris communis Dico primo, quod licet ita esset, tamen cū ille reduxerit illam ad terminos iuris communis, in hoc tamen puncto, de non soluenda quarta de delatis post diem sepulturæ, tam est factum ius commune, & lex Ecclesiæ, & proinde non est reuocatus hic punctus Bullæ. Quod vero hic punctus Bullæ sit factum ius commune, constat ex dictis proxime, *num.* 4. vbi diximus Pium V. declarasse sic esse intelligendum Concilium Tridentinum loquens de quarta funerali: cum ergo Papa ibi fecerit declarationem authentice, tanquam legislator, ista illius declaratio est lex, & ius cōmune iuxta Suarez ibi citatum. & proinde quoad hoc Gregor. XIII. non reuocauit prædictam Bullam, cum sit iam ius commune, & non priuilegium. Secundo dico ad eandem obiectionem quod Gregor. XIII. non reuocauit prædictam Bullam Pij V. probo hoc testimonio Doctissimi Nauarri testis oculati, existentis Romæ, qui in summa latina impressa Antuerpiæ anno 1584. in fine, quoniam in præcedentibus promiserat allaturum se exemplar Bullæ Gregorij XIII. per quam dicebatur reuocasse prædictam Bullam Pij V. subdit Nauarrus hæc verba in fine summæ. *Quia promisimus inserere Bullam* Gregor. XIII. *si exiret interea: quæ quia non exiuit, &c.* In quibus verbis clare innuit prædictam Bullam Gregorij XIII. fuisse quidem propositam in mente, & proposito Papæ, vel etiam scriptam, sed non exiuit, idest non fuit promulgata: & ex consequentia nullum obligat, cum sit de essentia legis, vt promulgetur iuxta communem Doctorum sententiam: Idem tenet

tenet Henriquez, quod ſcilicet talis Bulla Gregorij reuocans Bullam Pij V. non fuerit promulgata, tenet inquam Henriquez *tom.1.ſummæ lib.3.de pœnitent.cap.6.§.6.in gloſſa littera R.* ſequens Nauarrum. Cum ergo Nauarrus tantus Doctor, tam timoratus, Romæ exiſtens tempore Gregor. XIII. imo qui ſuam ſummam latinam dedicauit Gregorio XIII. dicat prædictam Bullam Gregorij reuocatoriam Bullæ Pij V (vt dicebatur, vel ſperabatur) non exiuiſſe, id eſt non fuiſſe publicatam, non poterit condemnari hodie ille qui dixerit prædictam Bullam Pij Quinti, & priuilegia in eadem Religioſis conceſſa, non eſſe reuocata, ſed in ſuo robore manentia.

7 Tertio dico, quod prædicta conceſſio Pij V. etiam ſi eſſet priuilegium, & non lex, vt proxime oſtendimus: eſſetque reuocatum à Gregorio XIII. hodie tamen eſt reualidatum; quod ſic probo. Communis ſententia eſt Iuriſtarum, quod quando aliquis Papa confirmat priuilegia alicuius Religionis vtens in confirmatione his verbis. *Ex certa ſcientia, vel motu proprio, vel de plenitudine poteſtatis.* Tunc per illam confirmationem reualidantur etiam priuilegia illius Religionis, quæ antea erant nulla, & inualida: vt tenet Suarez cum communi *tomo de legib.libro 8.cap.19.num.12.* & Collector priuilegiorum Mendicantium ver. *priuilegia ad* §.14. notat quod Salmanticæ per famoſos Doctores reſponſum fuit, quod quandocumque aliqua priuilegia conceduntur de nouo cum iſta clauſula: *Non obſtantibus reuocationibus Apoſtolicis,* intelliguntur viuificata, & denuò conceſſa illa quæ fuerant reuocata. At conſtat euidenter, quod priuilegia Ordinum Minorum poſt Gregorium XIII. fuerunt confirmata à Sixto V. ex certa ſcientia, vt patet ex Bullario Rodriguez *fol.*

1152.

1152.& à Clemente VIII.in eodem Bullario *fol.*1224. qui Clemens VIII. addit clausulam: *Non obstantibus quibusuis clausulis irritatiuis, annullatiuis, etiam priuilegiorum reuocatiuis.* Ego, dato, & non concesso, quod dicta concessio Pij V. esset reuocata, per Gregorium XIII. iam hodie manet reualidata per illas duas confirmationes priuilegiorum Minorum factas à duobus postea sum. Pontificibus ex certa scientia, & cum illa clausula, quam dicunt Doctores Salmanticenses. Addo quod Rodrig. *in explicatione Cruciatæ* §. 9. *dubio* 1. *num.* 32. dicit quod Greg. XIII. solum reuocauit Bullam Pij V. in iis quæ erant contra Concilium Tridentinum, & quod postea de nouo concessit illa quæ non erant contra Tridentinum. Illa vero concessio Pij V. de non soluenda quarta ex delatis post sepultum defunctum, non erat contra Tridentinum, sed ad mentem Concilij Tridentini, vt idem Pius V. declarauit, vt diximus supra *num.*4. Addo quod Zerola in praxi sua, 1.*parte* ver. *Funus corporis fol.*164. §. *Nono quoties*, ait Cardinales Tridentini declarasse, quod officia sepultorum in Monasteriis, debent fieri in eisdem monasteriis vnde non habent clerici ius vt petant, quod pro sepulto in monasterio, fiant officia in sua parochia.

8 Post hæc vidi Molinam supra citatum à Rodriguez, qui Molina *tom.*1. *de iust. tract.* 2. *disp.* 215. §. *Obseruant Panorm.* & in § *Quod ad parochialem*, ait in § 1. quod Sixtus IV. concessit Patribus B. Dominici, & B. Francisci. *Vt solum tenerentur soluere quartam funeralem de iis quæ funus concomitantur, hoc est de oblationibus diei funeris.* Et citat Molina Syluestrum id referentem in verbo Canonica in vltimis verbis. Ergo, dato, & non concesso, quod Gregorius XIII. reuocauit Bullam Pij V. saltem manet integra ista concessio Sixti IV. in eadem

dem materia, quam Bullam Sixti IV. Gregor. non reuocauit, & est confirmata ex certa scientia per Sixtum V.& Clement. VIII. Secundo ait Molina in 2. §.citato in hæc verba. *Aduerte vsum receptum esse vt Religiosi de solis oblationibus funeralibus diei funeris soluant parœciæ defuncti quartam.* Tertio dicit Molina cit. §. *obseruant Panorm*.quod Concilium Tridentinum *seß.25.cap.13. de reform.* solum fecit mentionem de quarta funeralium,id est, vt constat ex eodem Molina iisdem locis, de delatis in die funeris: & proinde cum hæc sola fuerit mens Concilij Trid.non fuit hoc reuocatum à Gregor.XIII.qui,vt diximus ex Rodrig. in Cruciata, non reuocauit nisi illa,quæ erant contra Tridentinum.Sed in rei veritate si Nauarro credendum est, neque id fecit Gregorius XIII. cum illius Bulla non fuerit promulgata.

9 Obiicis, priuilegium citatum Sixti IV. saltem in Insulis est abrogatum per non vsum; quia concessum fuit illud priuilegium fere ducentis ab hinc annis,& in Insulis numquam fuit practicatum: at priuilegia cum sint leges Ecclesiæ per quadraginta annos possunt præscribi.Respondeo primo,quod Rodrig. *tom.1.qq.q.61. art. 3.* ait quod vt præscribatur contra priuilegium vltra tempus ad præscriptionem requisitum, opus est vt priuilegiatus sciat se habere tale priuilegium, & præterea quod nolit eo vti. At constat quod Religiosi in Insulis numquam habuerunt notitiam talis priuilegij. Neque constat quod illi scientes, noluerint illo vti. Imo satis credendum est quod si de illo scirent, illud vtique practicarent in materia sibi vtili, & quotidie necessaria.Vide quæ dixi in 1 *tom.Dub. Regular.* verbo *priuilegij cessatio per non vsum* in §. circa priuilegium quod non est in vsu in vna prouincia vnius Religionis,

sed

ſed tamen eſt in vſu in aliis prouinciis eiuſdem Religionis. Vide etiam quæ dixi *in 1. tom. Dub. Regul.* verbo *priuilegium 2 fol.*; 20. *col.* 4. Reſpondeo ſecundo ad poſitam obiectionem quod etiam ſi priuilegium Sixti IV. in Inſulis eſſet præſcriptum per non vſum, non tamen ibidem potuit præſcribi conceſſio Pij V. citata, quia vt contra priuilegia noſtra præſcribatur eſt neceſſarium tempus centum annorum, iuxta priuilegium Patrum B. Benedicti quod ego citaui in 1. *tom. Dubiorum Regul.* ver. *præſcribere*. At conceſſio Pij V. de qua eſt quæſtio non fuit conceſſa centum ab hinc annis. Sub cenſura Eccleſ. & Doctorum.

CASVS XXVII.

De quodam Abbate electo idiota.

IN quadam Religione eligũtur Abbates locales qui habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, habentes Mythram cum Baculo, conſecrantes calices &c. & conferunt ordines Minores: & habent Eccleſias, quibus præficiunt parochos: & has Eccleſias viſitant per ſe, vel per alios, & ferunt ſententias in caſibus difficilibus ſicut Epiſcopi. Quæritur vtrum poſſit eligi in officium iſtius Abbatis religioſus, qui nunquam didiſcit linguam Latinam, neque illam bene legit, imo neque bene ſcribit.

2 In eadem religione cum eligendus eſſet Generalis, cum præſideret in capitulo quidam Epiſcopus ex commiſſione Collectoris Apoſtolici, & de mandato regis, propoſuit præſes tres religioſos dicens quod de illis

illis tribus vnum eligerent, & non de alijs: Sic enim disposuisse regem & electores volebant alium eligere extra illos tres. Obligati vero ex mandato præsidis, elegerunt vnum ex illis tribus, qui erat idiota cum supradictis insufficientiis. Quæritur an fuerit vera electio. Et an iste Generalis p. ssit præsidere in capitulo Generali futuro.

1 Ad primum quæsitum dico, quod secundum ius commune, credo prædictum religiosum sic idiotam vt proponitur non posse eligi in prædictam Abbatiam, vel in officium Generalis, qui præsidet his Abbatibus, & à quibus ad Generalem appellatur. Probo imprimis ex cap. vltimo *de ætate, qualit. & ordin. præficiend.* vbi Papa Honorius III. post factam sibi querelam, siue informationem circa quendam electum ad Episcopatum Calinens. post examinatam causam, dicit Papa, quod sufficiebat ad illum non confirmandum confessum fuisse electum taliter coram Papa. *Numquam se de grammatica didicisse, nec etiam legisse Donatum,* & subdit ibi Papa: *Quod si illum confirmaret, se facturum contra Deum, & contra Canonicas sanctiones tantum in Episcopo tolerando defectum.* Idem dicitur in cap. *cum in cunctis de elect.* vbi Alexander III. dicit, quod in cunctis officiis Ordinum sacrorum requiruntur grauitas morum, & literarum scientia. Si vero hæc in sacerdote requiruntur quocunque, à fortiore debent inueniri in Abbate cui iniuncta sunt illa munia, & officia de quibus supradictum est in informatione Idem dicitur in cap. *qualiter de elect.* vbi Papa deiicit ab officio Episcopi, qui ante confirmationem, Episcopatus cathedram assumpsit, & assignat Papa etiam pro causa: præcipue quia nec donum scientiæ Episcopo conueniens, fuerat assecutus. Vbi glossa verbo *Conueniens*, notat quod licet in præ-

lato

lato non ſit ſcientia eminens, requiritur tamen ſcientia conueniens, id eſt proportionata ad finem officij, & gubernationem animarum. Idem colligitur ex cap. *Illiteratos 36. diſtinct.* in quo ad officium Epiſcopi, vel quaſi Epiſcopi, non ſolum requiritur ſciētia, ſed etiam ad ſacerdotium. Idem habetur in cap. *ignorantia 38. diſt.* & denique vltra multos alios textus iuris canonici, & Conciliorum, ſufficiat Concilium Tridentinum *ſeſſ. 22. cap. 2. de reform.* vbi decernit quod eligendus in Epiſcopum, ſit graduatus in ſacra Theologia, vel in ſacris Canonibus, vel habeat teſtimonium alicuius Vniuerſitatis teſtimonium dantis de illius ſufficientia. Vel denique ſi ſit Religioſus, quod illius ſuperiores teſtimonium ferant de illius litteratura. Cum ergo prædictus Abbas habeat curam animarum in religioſis, & in ſæcularibus ſicut habet Epiſcopus, ſequitur quod omnino eſt inhabilis ad dictum officiū religioſus de quo agitur, qui nec nouit linguam latinam imo nec bene ſcit legere: & hoc multo magis locum habet in his miſeris temporibus, in quibus tot lites, tot caſus intricatiſſimi quotidie emergunt, quorum reſolutio pendet à iure cañonico, & multarum Bullarum papalium continuo ſtudio.

2 Probo inſuper idipſum ex duabus gloſſ. iuris canon. Prima eſt in cap. *Congregato de elect.* vbi gloſſ. ver. *Lateran.* & verbo *literatura*, dicit quod deffectus ſcientiæ facit aliquem ineligibilem, & præterea quod deijcit iam promotum: & citat ad hoc multos textus. Secunda gloſſa eſt cap. 1. *de renunciat.* verbo *inſufficiētiam*, vbi idem dicit quod gloſſa prior proxime citata. Et quod etiam in electionibus religioſorum ſint eligendi ex obligatione Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 1. de reform.* ſinteligendi digniores in moribus, & in ſcientia, tenet

Ra-

Rabello *tomo 1.de obligat.iust.lib.3.q.4.fol.143.§.conclus. vero*, vbi dicit prædictum decretum Tridentini etiam obligare in electionibus religiosorũ. Imo addit, quod magis obliget in religionibus, quam in electionibus aliorum Ecclesiasticorum. Denique confirmo ex ratione naturali: Nam conformiter ad ius naturale in Republica sæculari non permittuntur officiales mechanici sutores, fabri, &c. officium exercere nisi prius per annos artem didiscerint, & prius de illa examinentur: quomodo ergo tolerandum est vt officium Episcopi, vel quasi Episcopi, de quo agitur cum regimine animarum, quod iuxta D. Gregorium est ars artium, committendum sit homini, qui nec bene legit linguam latinam? Neque est quod respondeas, in aliquibus religionibus aliquando eligi prælatos conuentuales omnino illiteratos. Nam respondeo 1. me nunquam vllum talem vidisse qui ignoraret linguam latinam: maxime in his temporibus, in quibus recipiendi ad habitum examinantur exacte de lingua latina. Secundo dico esse diuersam rationem in illis prælatis localibus, qui non visitant, non ferunt sententias in litibus contra sæculares, non conferunt ordines, & sic de cæt. quæ omnia opus habet facere iste Abbas & sic maiori indiget litteratura quam illi prælati locales.

3 Quod attinet ad primam partem secundi quæsiti, an præses illius electionis potuerit coarctare electionem ad illos tres tantum, dico non potuisse: & iam in præcedentibus in alio casu simili hoc dixi, ex Rodrig. sed quia in hoc casu aliqua circunstantia diuersa concurrit, ex eo quod electio facta est de commissione Collectoris Apost. sunt hic repetenda aliqua iam dicta in præcedentibus. Igitur Rodr. *tom. 2.qq. Regul.q. 51. art. 10.11. & 12.* dicit quod talis designatio trium

est coarctare electionem quam ius canonicum clamat debere esse liberam: & idem nomen, electio, denotat libertatem:& in particulari illic Rodrig. *art.* 11. ponit hæc verba. Teneo quod electio Prouincialis, aut cuiuscumque alterius prælati restricta, non ad certum genus personarum, sed ad tres, vel quatuor personas particulares, minime canonica, & valida debet reputari. Sic ille, quo nil clarius dici potest. Quod vero dicit valere electionem si coarctetur ad certum genus personarum fit, quando viget statum vt de certis tantum nationibus eligatur, videlicet Italis, Gallis, Hispanis, Lusitanis: tunc inquam valet, quia non designantur certæ personæ, vt Petrus, Ioannes, Franciscus; sed designatur genus personarum, & sic non coarctatur libertas electorum. Et citat Rodr. graues Doctores, dicens se vidisse retractari, & annullari tres electiones Goardianorum, quia in electione cuiusque fuerunt designati tres vt ex illis tantum vnus eligeretur; & sic elegerunt: & fuit illorum electio nulla. Quod vero Rex non posset præcipere vt vnus ex tribus tantum designatis eligeretur, constat quia rex non potest dispensare in iure canonico, vel naturali, quæ requirunt vt electio sit libera. Quod vero attinet ad dominum Collectorem Apostolicum, ipse viderit an habuerit commissionem papalem ad dispensandum in iure canonico, sine qua in illo dispensare non potuit. Hoc vnum scio, quod non potuit dispensare vt eligeretur omnino idiota, quoniam iste etiam in lumine naturali est inhabilis, & in lumine naturali nec Papa potest dispensare; quod etiam constat ex eo quod supra diximus ex Papa Honorio dicente, quod confirmatio idiotæ. istius esset contra Deum, idest, contra lumen naturale diuinum.

4 Ex

4 Ex his patet responsio ad secundam partem secundi dubij, an scilicet iste idiota sic electus possit postea præsidere in capitulo generali futuro: Dico enim imprimis illi obediendum esse in publico tanquam prælato, quia habet titulum putatiuum collatum à superiore. Secundo, quia licet iura, & Doctores citati dicãt electionem coarctatam esse nullam, & dicant non posse eligi omnino idiotam, non tamen dicunt, quod electio istius sit ipso iure nulla: sed innuunt quod poterit annullari. Imo etiam si dicerent talem electionem esse ipso facto nullam, necessaria erat noua sententia declaratoria nullitatis, vt omnes Doctores dicunt circa legem ponentem priuationem officij ipso facto alicui delinquẽti: nam etiam post delictum commissum vt priuetur, debet accedere sententia superioris declaratoria delicti, de quo Rodr. *to.qq.q.17.ar.16.* & Henriq. *tom.2.lib.13.cap.56.* & proinde ad hunc sic electum contra iuris prohibitionem priuandum ab officio, necessaria erit sententia iudicis, quæ si non accedat tãquam prælatus toleratus poterit, ac debet præsidere in capitulo. In hoc autem certus sum, quod iuxta citatos textus, glossas, & Doctores poterit illi lis intentari ab electoribus, vt ab officio amoueatur propter duo impedimenta in illius electione concurrentia, videlicet illiteraturæ totalis, & coarctationis factæ in electione illius, sicut Rodrig. supra citatus dicit se vidisse fieri circa tres electiones Goardianorũ sic electorum. Et præterea quod adhuc post electionem possit priuari ob dicta impedimenta, probatur clare ex glossa in ca. *veniam 35.q.9.* in ver. *per rumorem*, vbi dicitur quod si aliquis propter falsum rumorem est electus qui credebatur peritus, postea cassatur eius electio, & citat ad hoc textus.

CASVS XXVIII.

De quodam Prouinciali ægroto, nec valente visitare prouinciam.

IN quadam Religione est statutum, vt omnes prælati ducant vitam communem in mensa, vestitu, &c. sin minus ait statutum, si infirmitatis causa id facere non possint, & infra quinque menses non fuerit spes sanitatis assequendæ, vt possint vitam communem ducere ab officio omnino arceantur.

Hoc posito in vna prouincia eiusdem Religionis, quidam Prouincialis per multos menses ita infirmus est ex variis, & antiquis infirmitatibus sine vlla spe sanitatis obtinendæ, vt prouinciam visitare non possit nisi per alium, & cum circunstantiis indebitis, & indecoris ad statum illius prouinciæ. Quæritur an possit ac debeat ab officio amoueri etiam inuitus.

1 Respondeo casum nullam pati difficultatem: nam statutum, seu lex clarissime loquitur, & comprehendit clare prædictum Prouincialem de sanitate desperatum. Breuiter idem potest ostendi à simili, ex eo quod habetur in cap. vnico *de Clerico ægrotante*. vbi iubetur Episcopus assignare coadiutorem prælato inferiori infirmo, & de sanitate desperato, ne Ecclesia fraudetur debito seruitio Ministrorum. Addit textus: *Quod si Episcopus fuerit senio, aut valetudine corporali grauatus, vel adeo impeditus perpetuo, vt officium suum nequeat exercere.* Tunc iubet vt capitulum cum Episcopo eligant duos coadiutores, qui Episcopatum gubernent. Quod præsenti casui debet omnino applicari, cum sit eadem omni-

omnino ratio. Cum vero prælato Regulari non debeant dari coadiutores, cum id sit præter consuetudinem,& Religioni non congruum, sequitur quod talis Prouincialis tenetur renunciare officio, idque si facere noluerit, ab eodem sit amouẽdus. Causa vero cur Episcopus, & parochus impeditus à regimine, non amoueantur ab officio, sed illis dentur coadiutores, inter alias est, quod cum habeant familiam sustentandam, non decuit illos priuari fructibus beneficiorum necessariis ad se,& ad suos sustentandos:quod non currit in prælato regulari. Probatur hoc etiam viuo exemplo Patris nostri Francisci,qui vbi primo se sensit langoribus, & infirmitatibus præpeditum ad discurrendum per vrbes, & oppida pro regimine Fratrum, seipsum ipsemet officio Generalis abdicauit, & creauit Vicarium Generalem Ordinis Fratrem Petrum Cataneum *lib.*2 *Chron.cap.*31. 1.*part.* Imo vero ipsemet Pater in *cap.*8.*Regulæ*,innuit quod eadem de causa possit amoueri ab officio ipse Generalis Ordinis. Ait enim,quod si Religio viderit Ministrum Generalem non esse sufficientem ad seruitium, & communem vtilitatem fratrum, teneantur Ministri Prouinciales sub peccato mortali alium Generalem eligere. Quis autem non videat quod Prouincialis impeditus omnino ad visitandam Prouinciam sit insufficiens,& inutilis ad communem vtilitatem Fratrum? Cum enim non possit visitare, non implebit officium boni pastoris, qui iuxta Euangelium debet cognoscere oues proprias: ad quã cognitionem Concilium Tridentinum iniungit Episcopis, vt singulis annis visitent totam suam Dioecesem. Quod idem P. N. Franciscus monet *in sua Regula cap.*10. de Prouincialibus, dicens: *Visitent,& moneant fratres suos*, &c. Denique quantum sit necessarium ad

bonum regimen subditorum regularium, quod illorum prælatus vitam communem ducat in mensa, vestitu,& cæteris, sufficiat inter alia dictum D. Gregorij Nazianzeni in sententiis *sentent.* 4 vbi dicit, quod prælatus qui docet,& non facit, vna manu trahit subditos, alia impellit ad cadendum. At prælatus regularis impeditus omnino langoribus, licet posset manu linguæ docere, & subditos ad regulæ obseruationem trahere; E contra cum manu operis, vtendo videlicet cibis, ac vestibus delicatis, eosdem subditos ad relaxationem impellit, licet nolit. Vnde constat prædictum statutum istius Ordinis esse fundatum in iure canonico, imo & naturali, & prouincialem istum comprehendere.

CASVS XXIX.

De quibusdam confessoribus sæcularium certo modo electis.

IN Ordine Minorum statuto generali decernitur, vt confessores sęcularium non fiant nisi in capitulo per Prouincialem cum Diffinitoribus in diffinitorio. Adduntur alia duo in eodem statuto; primum vt singuli Goardiani ad prædictum Diffinitorium mittant examen fratrum suorum de moribus, & scientia, qui possint eligi pro confessoribus: & ex illis sic missis, & à Goardianis examinatis, Prouincialis cum Diffinitorio eligant digniores. Secundo addit idem statutum, quod Prouincialis extra diffinitorium non possit per se aliquem Religiosum instituere confessorem sęcularium, ...nis diffinitorium id committat. Prouinciali in spe-

ſpeciali. Hoc poſito, in quodam capitulo non venerunt examina facta à Goardianis circa eligendos pro confeſſoribus, ſicut ſtatutum decernit. Diffinitorium forte videns neceſſarium eſſe creare confeſſores ſæcularium pro bono animarum, commiſit Prouinciali vt ipſe prouinciam viſitans examinaret Religioſos pro confeſſionibus audiendis, & quos idoneos iudicaret, confeſſores inſtitueret: nam ipſi Diffinitores quoad hoc in ipſum Prouincialem compromittebant.

Ex vi prædictæ commiſſionis Prouincialis viſitans prouinciam inſtituit aliquos confeſſores ſæcularium, qui cum licentia Prouincialis Epiſcopo præſentati, & approbati, confeſſiones ſæcularium audierunt. Quo poſito quæruntur duo.

Primum, an dicti confeſſores prædicto modo inſtituti à Prouinciali valide ſint inſtituti? Secundum, an dato etiam quod non fuerint valide inſtituti, confeſſiones ab illis auditæ validæ fuerint? Et videtur quod vtrumque nullum fuerit: Primum, quia cum ſtatutum generale deneget diffinitoribus vt poſſint compromiſſionem facere in prouincialem pro eligendis confeſſoribus extra capitulum, inſtitutio talium confeſſorum ſic facta à prouinciali, eſt facta ſine iuriſdictione, & non ſeruata forma mandati ſtatuti generalis, vt patet. At conſtat quod non ſeruata forma mandati, ſeu commiſſionis, actus eſt nullus: imo in hoc caſu, non ſolum non eſt ſeruata forma mandati, ſed expreſſe cõtrauentum eſt formæ mandati. Ex probatione iſtius primi probari videtur ſecundum, videlicet confeſſiones auditas ab his confeſſoribus nulliter inſtitutis, fuiſſe nullas: Nam confeſſor nulliter electus, caret iuriſdictione, & carens iuriſdictione facit actum nullum.

1 Ante reſponſionem præmitto quod in Clementi-

na *Dudum.de sepult.* Clemens V. concessit, ac decreuit, quod pro confessoribus audituris confessiones sæcularium assumendis ex Ordine BB. PP. Dominici, & Francisci sufficeret Prouincialem vtriusque præsentare Episcopo nomina illorum Religiosorum, quos vellet, ac peteret eligi, seu approbari ab Episcopo in confessores sæcularium: quibus præsentatis, Episcopus debeat illos approbare modo ibi assignato, ad quem me remitto. Qui modus præsentandi est de iure communi, & positus in corpore iuris. Neque in illo exigit Papa consensum Diffinitorij pro institutione confessorum, sed solum consensum Prouincialis. Neque Concilium Tridentinum *sess.23.cap.15. de reform.* agẽs de approbatione confessorum Regularium, aliquid requirit, vel specificat circa modum quo confessor regularis ex parte sui Ordinis debeat præsentari Episcopo, pro confessionibus sæcularium audiendis.

2 Hoc posito respondi, me credere (quidquid Diffinitores illi errauerint) prædictos confessores à Prouinciali sic institutos, valide fuisse institutos in foro conscientiæ, & proinde confessiones ab illis auditas, fuisse validas. Probo primum, fuisse scilicet valide institutos pro foro conscientiæ. Probo primo, quia statutum Religionis non potest irritare actum subditi, qui aliàs fit conformiter ad ius canonicum, aliàs posset religio irritare ius canonicum: at præsentatio istorum confessorum facta est iuxta ius canonicum dictæ Clement. requirentis ad præsentationem confessorum solum consensum Prouincialis, non vero Diffinitorij: ergo dicta præsentatio valida fuit pro foro conscientiæ. Minor & consequentia patent. Probo maiorem, quod scilicet statutum Religionis non possit annullare actũ factum iuxta ius canonicum: primo quia inferior non

potest

potest tollere legem superioris, Clementina *Ne Romani, de elect.* statutum vero Religionis est inferius iure canonico. Et hoc ipsum tenet expresse Nauar. *lib. 3. consilior. tit. de Regular. cons.* 5. dicens non valere statutum Ordinis annullantis professionem illius, qui in professione negauit se esse Christianum nouum, quia aliàs professio est facta iuxta ius canonicum, in quo non annullatur talis professio. Idem tenet Mirand. *tom. 1. Manual. quæst. 22. art. 5. ad tertium.* dicens non posse Ordinem Franciscanum facere statutum annullans professionem Nouitij, qui in anno nouitiatus cum habitu & licentia prælati exiuit à Conuentu curandi morbi gratia, quia illa absentia sic facta est conformis iuri communi: quod maxime inseruit ad nostrum intentum de præsenti statuto eligendorum confessorum modo prædicto: licet enim Diffinitores errauerint in facienda illa compromissione Prouinciali contra statutum: at tale statutum videtur quod non possit annullare institutionem prædicto modo factam à Prouinciali de his confessoribus, cum illam fecerit iuxta ius commune cit. Clementinæ *Dudum*, quæ ad confessorum præsentationem solum consensum prouincialis requirit. Secundo principaliter probo, quia prædictum statutum licet prohibeat ne Diffinitores compromittant in prouincialem, vt instituat confessores extra capitulum, tamen non annullat secus factum à prouinciali, vt patet: At multa fieri prohibentur, quæ tamen facta valent, vt patet multis exemplis quotidianis, & habetur expresse cap. *ad Apostolicam. de regul.* ergo sola simplex prohibitio statuti non annullans, non reddit nullam institutionem prædictam factam à Prouinciali, maxime cum facta fuerit ex forma iuris canonici. Quod late & fuse traditur à Sanchez *lib. 3. de Matrim. disput. 5. num. 2.* &

4.& à Suarez *lib. 5. de legib. cap. 31. num. 13.* vbi dicunt, quod hoc verbum, *Aliter non fiat, vel nullus faciat*, vel quid simile posita in lege, si lex aliàs non annullet actum, non irritare secus factum: sed solum apponi vt actus debite & licite fiat. Et magis in speciali, id confirmo ex Miranda, qui *tom. 1. qq. Manual. quæst. 47. art. 12.* dicit quod si aliquis Religiosus sine licentia sui prouincialis fuit præsentatus Episcopo, & ab illo approbatus ad audiendas confessiones sæcularium, confessiones ab eo auditæ erunt validæ, si in sua Religione non sit statutum annullans prædictas confessiones: At hoc citatum statutum licet prohibeat Diffinitoribus id compromittere in Prouincialem, non tamen annullat institutionem secus factam à Prouinciali, nec confessiones auditas à confessoribus ab illo sic institutis. Tertio principaliter probatur quia vnaquæque res facile redit ad suum primum principium, & facile lex, & res redit ad suam antiquam legem, vt probat Nauarr. *in lib. consil. de pœnitent. & remiss. consilio 19 num. 4.* inde probans quod possit monialis tempore Iubilæi confiteri clerico sæculari approbato, quia facile res redit ad antiquam legem, & olim moniales nondum exemptæ, sed subditæ Episcopis, confitebantur clerico sæculari: ergo etiam in hoc casu, facilis erit reditus ad antiquam legem citatæ Clementinæ, quod confessor regularis instituatur sufficienter de solo consensu Prouincialis, non expectato consensu capituli.

3 Ex dictis patet responsio ad secundum quæsitum, & dico confessiones auditas ab his confessoribus fuisse validas propter multa dicta *num. 1. & 2.* & maxime quia sunt auditæ à confessore approbato de licentia Prouincialis iuxta formam Clement. *Dudum*: & quia dictum statutum licet prohibeat, non tamen annullat institu-

institutionem confessorum aliter factam, nec confessiones ab illis auditas, & tunc optime seruit citatum dictum Mirandæ *tom.* 1. *Man. quæst.* 47. *art.* 12.

4 Hinc etiam patet solutio argumenti positi in contrarium. Primo enim respondetur, quod licet in his confessoribus instituendis non sit seruata forma mandati, vel statuti, quod præcipit contrarium, id non obstare, quia licet prohibeat, non tamen annullat, vt diximus ante finem *num.* 2. ex Sanchez, & Suarez. Secundo dicendum quod licet in institutione horum confessorum non sit seruata forma statuti, seruata est tamen forma iuris communis assignata in Clementina *Dudum*, citata, quæ pro confessoribus Ordinis nostri solius Prouincialis consensum requirit, non capituli; quæ forma præsentandi confessores non potest annullari à statuto Ordinis vt probaui *num.* 2. Et proinde sufficienter sunt prædicti confessores præsentati, & ex consequenti confessiones ab illis auditæ validę fuerunt: quidquid sit de errore diffinitorum in tali compromissione erga Prouincialem facta.

CASVS XXX.

De absolutione vnius excommunicationis impensa ab vno excommunicato.

DVo Religiosi rixati sunt adinuicem manus violentas sibi inuicem injicientes, sed in secreto. Transacto delicto, pœnitentes, vnus petiit ab alio vt se absolueret ab excommunicatione tantum, non à peccato, idque extra sacramentum confessionis. Ille habens

2 Ante responsionem igitur suppono duo clarissima. Primum est, quod per extrauagantem Martini V. *ad euitanda*, non tenemur euitare excommunicatum in temporalibus,& spiritualibus nisi sit vel declaratus, vel notorius clerici percussor vt communis opinio,& praxis obseruat: & proinde si excommunicatus non declaratus, nec notorius clerici percussor sacramenta ministrent, quidquid sit de peccato suo,cui Papa nullum fauorem particularem concedit, tamen factum tenet; sic enim ibi Papa disponit propter bonum commune animarum. Secundo suppono hos duos Religiosos de quibus quæritur esse quidem ambos excommunicatos,& percussores clerici:sed non esse notorios clerici percussores quia in secreto fecerunt vt dicitur. Pro quo optime dicit Zerol. 1.*part.praxis dub*.5. verbo *excommunicatio*.dicit quod vt quis dicatur notorius clerici percussor,necessaria est euidentia facti, ita vt percutiens taliter videatur ab aliis quod non possit vlla tergiuersatione celari. Et statim *dubio* 6.citans Nauarrum ait ad faciendum notorium requiri ad minus sex testes, quam opinionem approbat Zerol. dicens ad faciendum percussorem clerici notorium, requiri sex testes.Et eandem opinionem repetit Zerola *in* 2.*part. praxis* ver.*excommunicatio dub*.9.quod adhuc magis extendit Farin.*tom.de Inquisitione quæst*. 21. maxime *num*. 185.*pag*. 2. vbi dicit quod ad faciendum notorium requiruntur decem testes, & pauciores nullo modo sufficere.

3 Ad primum ergo quæsitum dico,quod ille qui petiit absolutionem ab altero percussore, peccauit M. contra charitatem petendo ab illo absolutionem,si habebat alterum à quo peteret, neque habebat tam vrgentem necessitatem absolutionis, neque is à quo petebat

uere à sola censura. Si ergo necessitas illis potuit tribuere ius ad absoluendum etiam à peccatis, à fortiori idem ius ad absoluendum valide ab ista censura habebit iste percussor Clerici occultus per citatam Extrauag. Martini V. quæ non priuat iurisdictione excommunicatum nisi sit declaratus, vel notorius clerici percussor.

5 Ad tertium quæsitum dico potuisse hunc talem percussorem clerici occultum valide hanc absolutionem à sola censura dare extra sacramentum confessionis, non audita confessione peccatorum. Regula enim communis est Theologorum, quod confessor potens absoluere ab aliqua censura, potest ab illa absoluere etiam non audita confessione sacramentali pœnitentis. Sic docet in terminis Rodriguez. *tom 1. qq. quæst. 61. art. 7.* citans Victoriam, Penham, Medinam, & Henriquez, qui citat alios: Additque id posse facere confessores virtute priuilegiorum, etiamsi in illis concedatur facultas absoluendi pœnitentes à censuris, auditis illorum confessionibus, ob causam ibi assignatam. Eandem doctrinam tradit Sanchez *lib. 8. de matr. disp. 34. num.* 29. vbi ait, quod concedente Papa per rescriptum alicui vt dispenset cum aliquo in aliquo impedimento matrimonij, iniungendo illi pænitentiam salutarem, hac clausula non obstante poterit dispensare cum illo extra sacramentum pœnitentiæ. Et citat multos Doctores, & alia dicit huc spectantia. Et probatur ex praxi quotidiana Prælatorum: Nam inquisitores S. Officij absoluunt hæreticos in publico, non absoluentes ibi nisi ab excommunicatione incursa propter hæresim, sed non absoluunt sacramentaliter à peccato hæresis. Et Prælati Regulares absoluunt apostatas ab excommunicatione extra sacramentum non audita con-

fessione sacramentali apostatæ. Non enim absolutio à censuris pendet ab absolutione à peccatis: licet è contra absolutio à peccatis pendeat ab absolutione excommunicationis, eo quod excommunicato prohibita sit receptio Sacramentorum.

6 Ad quartum quæsitum dico hunc excommunicatum absoluentem solum à censura extra sacramentum, peccasse quidem mortaliter, sed non incurrisse irregularitatem. Prima pars, quod peccauerit mortaliter, constat quia violauit præceptum Ecclesiæ in re graui, vtendo iurisdictione sibi prohibita in tali statu. Excipe, nisi petens absolutionem esset in graui necessitate illius: tunc enim videtur non peccasse ob grauem petentis necessitatem. Si enim Doctores communiter dicunt excommunicatum celebrantẽ ob grauem necessitatem vitandæ infamiæ propriæ, non incurrere irregularitatem: videtur à paritate rationis quod excommunicatus vtens iurisdictione pro vrgente necessitate proximi, non peccabit: propter generalem regulam, quod necessitas non habet legem.

7 Secunda pars istius conclusionis, in qua totum dubium consistit, meo iudicio asseritur à Suarez *tom. de censur. disput. 12. sect. 2. num. 21.* vbi explicans quo modo Episcopus incurrat irregularitatem exercendo actum iurisdictionis, explicat, quod si ille actus sit actus ordinis sacri, incurrit irregularitatem, vt si sit actus confessionis sacramentalis. Si autem sit actus puræ iurisdictionis, dicit propter illum non incurri irregularitatem: quia ista irregularitas non est extendenda vltra id quod iura decernunt: At iura non imponunt irregularitatem excommunicato, nisi quando ministrat sacramenta, vel actum iurisdictionis annexum Ordini sacro. Absoluere autem solum ab excommuni-

municatione extra sacramentum, licet sit actus iurisdictionis, non est annexus Ordini sacro. Probo; quia Vicarius Generalis Episcopi potest esse ille qui nullum habet ordinem sacrum, sed solam primam tonsuram: & tamen iste potest absoluere ab excommunicatione carens ordine sacro: ac proinde absoluere ab excommunicatione licet sit actus iurisdictionis, non tamen de se est annexus Ordini sacro. Idem videtur asserere Ludoicus Beia citato *casu 6.§. Tum quia excommunicatus*. Et quod nihilominus iste vtens iurisdictione etiam in actu non annexo Ordini sacro peccauerit M. tenet expresse Suar. *eod. tom. de censur. disput.* 14. *sect.* 1. *num.* 3. Quod autem Vicarius Generalis carens omni Ordine sacro, cum sola prima tonsura possit absoluere ab excommunicatione, inter alios tenet Henriq. citans alios *tom.* 2. *summ. lib.* 13. *cap.* 27. §. 4. *in text.* & glossa *littera* G.

CASVS XXXI.

Dominus Papa Vrbanus VIII. derogat priuilegijs particularibus Religiosorum à prælatis tantum concessis.

DOminus Papa Vrbanus VIII. anno 626. die 30. Iulij, Bulla particulari in omnibus Religionibus annullauit priuilegia, & exemptiones omnes, quas aliqui Patres graues in Religionibus à prælatis habebāt, vel ipsi per abusum vsurpauerant in præiudicium Religiosorum: ex quibus aliquas specificat in Bulla. Hanc Bullam impetrauit ab illo Rex Hispaniæ; qui Rex sim-

gulis Prouincialibus istius Regni propriam epistolam misit cum eadem Bulla, monens vnumquemque prælatum vt illam executioni mandaret. Et quamuis illa nullam executionem vel effectum habuerit, multaque dubia orta sint circa illam, non putaui in vanum me laboraturum, si aliquas aduertentias circa illam ponerem, quæ licet in præsenti, locum non sint habituræ: poterunt tamen forte pro futuro deseruire; iuxta illud poëtæ: *Forsan & hæc olim meminisse iuuabit.*

ADVERTENTIA.

Quanto cum Zelo, & fundamento Bulla fuerit expedita, & impetrata.

1 QVod summus Pōtifex motiua multa habuerit ad expediendam prædictam Bullam ex zelo extirpandi à Religionibus aliquos abusus contra Religionum puritatem, & obseruantiam Regularum intrusos: quodque Rex Catholicus eodem suo solito zelo ductus eandem cum magno fundamento impetrauerit, ostendo aliquibus rationibus; ante quas solum præmitto, notum esse quod ego potuerim frui in Ordine aliquibus exemptionibus in ista Bulla prohibitis: quæ tamen non curo, nec curaui, sciens quia amicus Plato, sed magis amica veritas.

2 Quod igitur Bulla multo cum iure, imo & necessitate data fuerit. Probo primo exemplo à simili: nam Papa Paulus V. anno 1606. propria Bulla reuocauit omnes indulgentias concessas variis Religionibus, exceptis paucis, quas ibi in dicta Bulla permisit: & in Bulla dicit

la dicit iam Papam Clementem VIII. intentasse easdem indulgentias reuocare, licet negotiis impeditum id ad finem non perduxisse:& causam istius reuocationis ibi Papa assignans,ait esse:*Propter abusus & corruptelas , quæ in vsu dictarum indulgentiarum fuerant ortæ.* Dico ergo : Si fuit necessarium reuocare indulgentias quæ sic prosunt animæ,propter multitudinem,& propter abusum , & corruptelas circa indulgentias ortas: maiori iure videtur quod fuerit necessarium reuocare priuilegia particularia non concessa à Sede Apostolica , sed vel à prælatis concessa particularibus Religiosis,vel per abusum , & corruptellam intrusa cum præiudicio Religionum, imo & aliquando cum dispendio animarum ipsorum sic priuilegiatorum ? Iam D. Bernardus hoc præsentiebat , imo & desiderabat : quando *lib. 3. de considerat. ad Eugenium tribus folijs post initium,* prædictum Papam monuit , vt parcus esset in dispensationibus concedendis , nisi cum adesset necessitas, vel vtilitas boni communis, ait Sanctus. *Cum nihil horum est,non dispensatio,sed crudelis dissipatio est.* Constat autem quod in his exemptionibus in ista Bulla prohibitis (quæ sunt vtique dispensationes) non interuenit necessitas,vel vtilitas boni communis , sed illius dissipatio , vt Papa innuit in proæmio istius Bullæ , & mox ostendam.Secundo principaliter probo, quia ex priuilegiis in hac Bulla reuocatis nascitur vt plurimum inquietudo,dolor, & murmuratio in aliis bonis Religiosis,& occasio faciẽdi similia sine priuilegiis illis: quando vident alios adolescentiores qui non laborauerunt in Religione talibus priuilegiis munitos , sibi senioribus anteferri,qui in Religione portarunt pondus diei, & æstus. Facit ad intentum querela illa operariorum vineæ , qui contra patremfamilias Math. 2 c. murmu-

rarunt, eo quod sibi fecerit pares in præmio illos qui vna hora tantum laborauerant, cum ipsi portauerint pondus diei, & æstus: & ex his priuilegiis non solum resultat fieri pares iuniores, sed etiam fieri maiores illis qui totam vitam in choro, & aliis Religionis obsequiis consumpserunt. Facit pro eodem intento querimonia illa fratrum Ioseph. qui ægre tulerunt fratrem iuniorem Ioseph sibi præferri à patre in maioribus amoris indiciis illi exhibitis à patre, & in tunica particulari polymita, quam illi soli pater concessit. Facit denique ille versus Psalmi 62. *In labore hominum non sunt &c.* ad quem locum Lorinus explicat, idest: *Communia Reipublicæ onera deuitant, & in aliorum humeros capitaque reyciunt.* Et subdit Psalmus: *Ideo tenuit eos superbia &c.* Alia multa possent incommoda referri orta ex his exemptionibus, & priuilegiis, quæ omitto breuitatis gratia, quæ tamen prudentes, graues, ac zelantes Religiosi, & sciunt, & dolent.

ADVERTENTIA II.

Vtrum hæc Bulla obliget in Regno Portugalliæ.

3 NOn defuerunt qui dicerent hanc Bullam non obligare Religiosos existentes in Portugallia ducti forte ex eo quod Papa in illa loquitur in communi de Religiosis prouinciarum Hispaniæ: Regnum vero Portugalliæ semper fuit habitum pro regno separato ab Hispania. Quod subterfugiū, seu motiuum puto omnino friuolum, & nullum. Probo imprimis quia Papa Bullam concedens concessit illam ad petitionem,

tionem, & intentionem Regis Catholici, eiusque intentioni Papa se accommodauit in illius concessione: At Rex Catholicus illam impetrans clare significat se illam impetrasse etiam pro Portugallia, cum scribat epistolas singulis prælatis Portugalliæ, vt illam exequantur: ergo obligat in Portugallia. Confirmatur clarissimo exemplo: Nam communis est opinio Theologorum, quod cum aliquis impetrat à iudice Ecclesiastico aliquam excommunicationem contra scientes, vel detinentes rem aliquam, iudex Ecclesiasticus ita se accommodat intentioni impetrantis excommunicationem, vt nolit per illam ligari nisi illos, quos impetrans ligari voluerit, vt tenet inter alios Henriq. *tom. 2. sum. lib. 13. de excommun. cap. 20. num.* 1. citans multos; cum ergo Papa hanc Bullam cõcesserit ad petitionem Regis Catholici illius se intentioni accommodans. Et Rex per suam epistolam declaret se etiam pro Portugallia illam impetrasse: quæ dubitatio manere potest illam in Portugallia locum habere? Secundo lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda, iuxta multos textus citatos à Nauar. *lib. 3. consiliorum tit. de regul. consilio 79. num.* 1. sed ista Bulla est lex generalis pro Hispania, & loquitur generaliter, illis verbis, *In Hispaniarum regnis*: & in aliis verbis postea videlicet: *in dictis regnis*, & Portugallia in Descriptione terrarum est regnum Hispaniæ, & subiectum regi Hispaniæ, ergo intelligenda est omnino etiam pro Portugallia. Tertio probatur omnino ex multis quæ doctè, & efficaciter tradit Penha *in director. Inquis. in fin. fol.* 151. in quodã titulo, quomodo probetur extrauagantium authoritas 2. *p.* §. *Iam non obstat*: vbi probat quod Bulla Papæ directa Inquisitoribus vnius ciuitatis extenditur etiam ad Inquisitores aliarum vrbium, vbicumque eadem est

ratio dispositionis. Quamuis enim mandata iudicum particularium solum obligent in loco ad quem diriguntur, secus est de mandato Principis iurisdictionem habentis in omni loco sicut habet sum. Pontifex:& citat ad hoc Bartolomeum Spin. & optime declarat hoc exemplo. Nam fere omnes epistolæ decretales Pontificum positæ in Decretalibus, ex quibus compactum est ius canonicum, fuerunt decreta, & epistolæ particulares Pontificum missæ ad particulares Episcopos, vel personas, vel regna: & tamen illæ obligant in tota Ecclesia tanquam ius commune. Ergo licet in hac Bulla non exprimerentur omnia regna Hispaniæ in qua est regnum Portugalliæ, ad illam etiam deberet extendi cum in Portugallia sit eadem ratio, & eadem necessitas istius reformationis faciendæ. Citat etiam Penha *l. vltimam Cod. de legib.* vbi sententia principis lata in certa causa facit ius vniuersale, & omnes ligat:& citat alia pro eodem intento satis inseruientia.

4 Obiiciunt, quod hodie quando Papa concedit, & renouat Bullam Cruciatæ, vltra Bullam directam pro Hispania, expedit aliam particularem directam pro sola Portugallia, quod signum est, inquiunt, nolle Papam vt decreta sua directa pro Hispania obligent in Portugallia, nisi illud exprimat. Respondeo (si ita est de expeditione particularis Bullæ Cruciatæ pro Portugallia) id fieri vt seruetur mos antiquus, quando Portugallia non erat subdita regi Hispaniæ, & proinde indigebat Bulla particulari: secus hodie quando est subiecta eidem regi, & rex per epistolam declarat se pro Portugallia etiam impetrasse & in Portugallia iubet obseruari. Et præterea oportebat quod isti opponentes ostenderent aliquam legem, qua disponeretur à Papa, se nolle vt Bullæ ipsius latæ pro tota Hispania

non

non obligent in Portugallia ſubiecta, & incluſa in Hiſpania. In hac vero noſtra Bulla, declarat omnia regna Hiſpaniæ, per illa verba, *In regnis Hiſpaniarum*, quæ cum ſit propoſitio indefinita, æquipollet vniuerſali apud Iuriſtas, vt expreſſe tenet gloſſa in Clementina prima *de prebendis, & dignitatibus*, in verbo, *quamuis* colligiturque ibi clare ex textu.

ADVERTENTIA III.

Quæ priuilegia, & exemptiones Bulla reuocet?

5 QVatuor reuocantur in iſta Bulla: videlicet, priuilegia, prærogatiuæ immunitates, exemptiones. Quæ quatuor, licèt in communi modo loquēdi, & in ſubſtantia videantur eſſe idem, ſingula tamen habent aliquam differentiam, & habent propriam diffinitionem. Priuilegium eſt lex priuata aliquid ſpeciale concedens. Videlicet quando conceditur vt fiat aliquid contra legem, vel præter legem. Exemptiones, ſecundum Sylueſt. ver. *exemptio*, ſunt libertates, ſeu eductiones ab aliqua ſubiectione, ſeu ſeruitute, per quas quis liberatur ab aliqua lege, vel ab aliquo inferiori prælato, & fit immediatus ſuperiori prælato. Immunitas, teſte eodem Sylueſt. ver. *Immunitas*, importat negationem munium, ſeu munerum ideſt officiorum: & eſt idem quod eſſe liberum ab officiis communibus, vilibus, & ſordidis. Prærogatiua, iuxta declarationem Calepini verbo *prærogatiua*, eſt præſtantia, vel eminentia qua quis alteri præfertur, aut præferri debet. Hæc ſunt quæ in genere Papa reuocat in iſta Bulla.

6 Deſcendit præterea Papa ad particularia aliqua,

illaque ſpecificat. Primum eſt ne exeant à conuentu ad libitum cum ſocio deſtinato ſibi proprio abſque licentia Prælati localis. Secundo reuocat licentiam datam, vt ſæculares poſſint ad ſua cubicula ire quoties voluerint, ita vt Prælatus localis id non poſſit prohibere. Tertio prohibet, ne ex vno conuentu ſe transferant ad alium abſque licentia ſuperioris. Quarto reuocat licentias datas, quibus conceditur ne ſint aſtricti intereſſe choro, refectorio, & aliis ſpiritualibus, & Religioſis exercitiis.

7 Declarat Papa ſe hæc omnia reuocare licet conceſſa fuerint à Prælatis Religionis, ſiue etiam conceſſa fuerint à Nunciis Sedis Apoſtolicæ qui reſident in regnis Hiſpaniæ, vel etiam ſi conceſſa fuerint ab ipſa Sede Apoſtolica. Et poſt reuocationem illorum quatuor in particulari, dicit. *Et quæcumque eiuſmodi priuilegia, quomodolibet conceſſa.* *Et addit quod illa reuocat perpetuo, ita quod nulli de cætero ſuffragentur, neque poſſint alicui concedi de cætero abſque licentia Papæ, vel Sedis Apoſtolicæ.*

8 Antequam vero alia dubia declarem iſtius Bullæ duo præmitto circa duas principales prohibitiones in iſta Bulla contentas. Primum eſt de non exeundo à Conuentu cum proprio ſocio abſque vlla licentia Prælati localis. Adduco ſolum in exemplum patrem N. Franciſcum, qui in ſuo teſtamento loquens de obedientia exhibenda Goardiano Prælato locali, cum ipſe eſſet Generalis, ordinis fundator, & talis Sanctus, loquens de Goardiano ſic ait: *Ita volo eſſe captus in manibus ſuis vt non poſſim ire, vel facere contra voluntatem ſuam quia Dominus meus eſt.* Nota bene ſingula verba. Videatur etiam D. Bernard. *lib. 2. citato ad Eugenium:* vbi ſic optime dicit. *Murmur loquor, & querimoniam Eccle-*

ſiarum

ſiarum.Truncari ſe clamitant, ac demembrari:ſubtrahuntur Abbates Epiſcopis: Archiepiſcopi Patriarchis ſiue Primatibus: Bona ne ſpes hac? Facitis hoc quia poteſtis, ſed vtrum vt debeatis, quaſtio eſt. Factitando probatis vos habere plenitudinem poteſtatis, ſed iuſtitia forte non ita. Sic ille, & addit alia contra dantes exemptionem ne obediatur Prælatis, & inter alia, conſiderans, quod in Angelis, minores obediunt maioribus: Inter homines vero aliqui procurant diſpenſationes vt alteri non ſubdantur, ait Sanctus: *Quod hoc molitur ambitio impatiens ſubiectionis.* Videatur Nauarr. *tom.1. ſuorum operum, Commentario 4. de Regul. quaſt. 9. num. 36. §. Quarto dico.* vbi ait, quod non poſſunt videri iuſtæ facultates generales, quæ dantur alicubi Religioſis exeundi quoties voluerint, & alia quæ ibi ad intentum adducit. Et hoc dicit hic Papa, quod eſt fere eximere ſubditum ab obedientia Prælatorum. Quod vero nec Generalis poſſit eximere ſubditum ab obedientia Prælati localis, tenet Rodrig. *tom. 1 qq. quaſt. 23. art. 3.* dicens quod illud implicat contradictionem.

9 Secundum quod aduerto circa aliam principalem prohibitionem ex his quatuor, eſt circa liberum ingreſſum ſæcularium in cubicula Religioſorum inſcio prælato locali: Religiones enim optime ſciunt inconuenientia inde naſcentia: quæ ſunt de ordinario violatio ſilentij, reuelatio ſecretorum, ac defectuum Religionis, impediri aſſiſtentiam in choro, & in aliis exercitiis Religioſis: & præterea quod ſæculares facti domeſtici curioſitates fratrum, vel loquelas notantes, eoſdem Religioſos in æſtimatione non habeant. Ad quæ euitanda ſufficiat Ethimologia nominis Monachus, qui dicitur vnus ſolus, vel ſolitarius: qua de cauſa graues Religioſi antiqui ſecedebant in eremum. Et

vt multa omittam à Sanctis de hac materia dicta: Impossibile est moraliter loquendo, vt Religiosus ex nimia conuersatione cum sæcularibus non degeneret à perfectione sui status. Videatur inter alios D.Bernard. *serm.2.post octauam Epiphan.* vbi ait quod conuersationes Religiosi cum sæcularibus, etiamsi sint consanguinei, impediunt exercitium spirituale.

ADVERTENTIA IV.

Vtrum hæc Bulla reuocet priuilegia concessa per capitulum cum Diffinitorio.

1 DVbitari poterit vtrum ista Bulla reuocet priuilegia illa, seu immunitates quæ in capitulo, vel per statutum, vel prælatus cum Diffinitoribus concedit aliquibus Religiosis, vt quod habeant votum in capitulo, quod non obligẽtur ad aliquas horas in choro, & alia similia concessa in præmium sui laboris trãsacti: respondeo quod non. Probo, quia hic Papa dicit se reuocare priuilegia concessa per superiores. Cum vero hæc lex sit odiosa, restringenda sunt verba illius ad significationem propriam, vt intelligatur solum de concessis per prælatos absque capitulo, & absque diffinitorio. Non enim dicit concessa per capitulum, sed per superiores. Et probatur, quia quando capitulum concedit aliquod priuilegium, cessat præsumptio mali, quæ datur quando solus prælatus cõcedit. Hic enim per se solum poterit duci affectione praua, amoris inordinati, vel ob interesse alicuius lucri in concedendo priuilegio Religioso suo amico. At quando conceditur

tur per capitulum, vel diffinitorium, cum ſint multi collatores priuilegij, ceſſat illa præſumptio. Hæc poſſunt probari ex titulo iuris canonici, de his quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu capituli, vbi multi textus prohibent ne Epiſcopi faciant negotia grauia ſine conſenſu capituli, & ſecus facta annullant: ſed ſi fiant cum conſenſu capituli, ſunt valida, & Papa confirmat. Qui textus fundantur in eo quod ſolus Epiſcopus errare poterit, vel propter prauum affectum, vel propter ignorantiam: quod de toto capitulo non ſic facile præſumitur. Facit etiam cap. *de quibus*. 20. *diſt.* vbi dicitur facilius inueniri id, quod à pluribus ſenioribus quæritur.

11 Hinc ſequitur, quod ſi prælatus Generalis ex ſe ſolo dedit alicui priuilegium vt haberet votum in capitulo, tale priuilegium per hanc Bullam extinguitur: eſt enim datum per ſolum ſuperiorem prælatum, & non à capitulo, imo addo, quod etiamſi hæc Bulla non ſit publicata; nihilominus prælatus ſolus etiam Generalis non poteſt alicui Religioſo concedere vt habeat votum in capitulo. Probatur clare ex *reg. 29. in reg. iuris*, quæ dicit: Quod omnes tangit ab omnibus debet approbari. Habere autem votum in capitulo omnes tangit, quia habens votum in capitulo eligit Prouincialem, Diffinitores, &c. ergo ab omni capitulo hoc votum debet concedi. Quod ego confirmo exemplo noſtri Ordinis: In capitulo enim generali Tolletano, celebrato anno 606. vt daretur votum perpetuum in capitulo, & diffinitorio, patribus qui fuerant Prouinciales, dicit ſtatutum, quod recepta ſunt prius vota ſecreta, & conſenſus totius capituli generalis. Et probatur, nam ſi prælatus Generalis ſe ſolo poſſet alicui Religioſo concedere votum in capitulo, ſequeretur magnum inconueniens: poſſet enim Generalis ante ca-

pitulum

pitulum concedere votum octo, vel decem fratribus, & sic eligeret Prouincialem quem vellet, sæpius cum detrimento prouinciæ. Et ex his etiam conuincitur, quod nec prælatus Generalis, vel Prouincialis cum diffinitorio solo potest dare votum alicui Religioso: quia prælatus cum diffinitorio non est capitulum. Et licet diffinitorium cum prælato eligant prælatos locales, qui habent votum in capitulo; illud non est dare votum, de quo agimus, sed est instituere prelatos locales, quibus annexum est dare votum in capitulo, idque de compromissione capituli; quod tamen capitulum non compromittit vt diffinitorium det votum alicui Religioso non prælato. Si autem diffinitorium cum prælato concederet alicui Religioso aliquod priuilegium, quod non esset votum, credo quod non derogabitur per istam Bullam, ob proxime dicta *num.* 1. quia scilicet hoc priuilegium non conceditur à solo superiore, sed iam conceditur à multis, & cessat in hoc præsumptio posita in *num.* 1. dummodo non sit ex quatuor hic expresse prohibitis, de quibus *num.* 2. & 3. nec sit in præiudicium regularis obseruantiæ, quam Papa vult conseruari, & reformari.

12 Hinc etiam sequitur non aufferri per hanc Bullam priuilegium in aliquibus Religionibus datum Lectoribus iubilatis, vt habeant votum in capitulo, &c. quia hoc priuilegium est datum in capitulo per statutum. Neque item auffertur licentia quam in Ordine Patris Francisci habent soli illi Patres qui fuerunt Generales, vel Commissarij generales, vt exeant à Conuentu cum socio sibi placito non petita licentia Guardiani: hæc enim licentia data est illis à capitulo generali, non vero ab vllo superiore particulari. Neque item prohibet hæc Bulla quin Patres graues habeant

beant socium sibi placitum pro subleuandis suis necessitatibus corporalibus, hoc enim & lex naturalis postulat,& statuta aliquarum Religionum concedunt. Solum prohibet Bulla ne prædicti Patres à Conuentu exeant absque expressa licentia prælati localis. Imo addo, quod non poterit prælatus localis dicere alicui Patri graui, vt toto tempore suæ prælationis exeat ad populum non sibi petita licentia, quia iam in hoc Bullam violat, quæ expresse vult vt omnes subditi petant expresse talem licentiam hoc ipsum tenere videtur Nauar. citato loco commentarij 4. vbi loquens de licentiis generalibus, quas ante hanc Bullam habebant Religiosi exeundi à Conuentu,ponit hæc verba. *Laudabilius,& melioris exempli obedientiæ,submissionisque animi esset, vt specialis licentia ad exitum quemcumque specialem peteretur, & fieret, quo memoria statuti intra claustra manendi,in dies,& horas renouaretur,& frequentia exeundi, onere facultatis petendæ minueretur.* Sic pius ille, & magnus Doctor optime ad intentum: quod Nauar. à fortiori diceret visa hac Bulla,vt scilicet licētia exeundi petenda sit toties quoties exeundum sit, & non possit eam prælatus localis concedere perpetuam pro toto tempore suæ prælationis.

13 Dubitatur præterea, an post istam Bullam, & prædicta priuilegia reuocata, possint postea Nuncij Collectores concedere aliquod priuilegium ex illis hîc reuocatis alicui Religioso; vel etiam an prælati superiores id possint concedere. Et videtur quod sic. Nam in Bulla quando Papa illa reuocat ponit hæc verba: *Hac vice dumtaxat reuocamus, & derogamus specialiter & expresse.* Quæ verba innuunt solum derogare Papam præterita,non futura: confidit enim, quod de cætero neque Nuncij, neque superiores talia concedent.

Nihil-

Nihilominus dico, non posse Nuncios, vel superiores post hanc Bullam (si illa publicata sit) prædicta priuilegia hic prohibita concedere. Nam in Bulla ponitur aliud verbum clarius, id est, *Perpetuo, ita quod nulli de cætero suffragentur.* Quæ verba clarissima sunt, cum aliis ibidem, cum dicit Papa: *Nec possint alicui concedi de cætero, absque licentia Papæ, vel Sedis Apostolicæ.* Ibi enim per Sedem Apostolicam non potest intelligi Nuncius Apostolicus, sed alius Papa successor istius præsentis, sic explicat hanc vocem Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disp.* 28. *num.* 61. *&* 62. vbi ait quod quando Papa concedit aliquid vtens hoc verbo: *vsque ad beneplacitum nostrum, vel Sedis Apostolicæ*, ibi Sedes Apostolica significat alium Papam, quia est nomen proprium officij, & dignitatis. Et citat ad hoc Ioan. Andr. Dominic. Lapum, & alios Canonistas. Præterea ridicula esset, & nugatoria hæc Bulla, & reuocatio, si statim post illam prælati, & Nuncij possent similia priuilegia concedere. At summi Pontifices non concedunt Bullas frustraneas, & nugatorias. Adde quod Bulla reuocat etiam priuilegia data per Nuncios, imo & per summos Pontifices antecessores: quomodo ergo credendum est prædictis Nunciis facultatem manere concedendi de cætero similia priuilegia? Quod autem lex non debeat esse frustranea, & delusoria, vltra lumen naturale id suadens, tenet glossa in Extrauag. *si fratrum. Ioann.* 22. *ne sede vacante.* in ver. *tollatur occasio.* vbi citat textus pro intento isto. Imo & ista priuilegia data post istam Bullam fierent omnino in fraudem legis; fraus vero contra legem non debet admitti, vt omnes Doctores clamãt.

14 Restat respondere ad illa verba posita. *Hac vice dumtaxat.* Et dico illa non significare, quod Papa hac vice dumtaxat reuocet illa priuilegia à se prohibita,

quia

quia alias dicit se illa reuocare perpetuo. Sed volunt dicere, quod reuocat Papa aliqua priuilegia generalia Ordini concessa, per quæ Prælati possent se tueri dicentes, quod per illa priuilegia communia Ordinis concedebant illa priuilegia particularia priuilegia relaxatiua Religionis: & hæc priuilegia, vel indulta Ordinis dicit Papa se reuocare pro hac vice dumtaxat: Innuens, quod nolit Papa in totum dicta priuilegia Ordinis derogare, sed hac vice dumtaxat, id est ad hoc solum intentum. Deducitur clare ista responsio ex ipsa Bulla. Hæc enim verba, Hac vice tantum, non ponuntur nisi post reuocatoriam generalem, per quam reuocantur priuilegia Ordinis, quoad hoc: Ait enim Papa. *Non obstantibus constitutionibus, consuetudinibus, priuilegiis &c. quibus omnibus hac vice dumtaxat derogamus.* Ecce quomodo verbum, *hac vice*, non refertur ad priuilegia particularia concessa particularibus hic reprobata: sed ad priuilegia Ordini in communi concessa, quibus superiores velint se tueri ad illa concedenda: & his priuilegiis derogat pro hac vice tantum, id est, ad hoc solum intentum.

15 Pro maiori etiam huius rei notitia, noto cum Reginaldo *tom.1. sum.lib.13. num.* 157. & Azor ibi citato, quod lex Papæ reuocatiua priuilegiorum (qualis est ista) non habet vim donec denunciata sit, non solum in curia Papæ, sed etiam in propria prouincia vbi degit priuilegiatus, vel sit illi iam nota de certo. Et citat Reginaldus etiam Abbatem. Idem tenet Suarez *tom. de leg. lib.8. cap.40. nu.3. & seqq.* Et dicit Reginaldus quod est opinio communis. Quo supposito, si ista Bulla fuit publicata valide, & solemniter in Portugallia per Nuncium, videtur quod obliget in conscientia; iam enim vltra publicationem, scitur de illa de certo. Excepto

cepto si facta est supplicatio ad Papam, quæ supplicatio si debite fiat, & lex publice non recipiatur in principio, potest suspendere legem Papalem si concurrant illa quæ tradit Suarez *tomo de legibus libr. 4. cap. 16. à num. 6. & sequentibus.* Si vero non fuit publicata in Portugallia non obligabit, quia de essentia legis est quod promulgetur.

ADVERTENTIA V.

Si extendatur hæc Bulla ad priuilegia Monialium.

16 QVamuis Papa in hac Bulla nec vllũ verbum faciat de Monialibus, quia tamen inter illas poterit dari eadem occasio, & necessitas aufferendi similia priuilegia relaxantia, quæ vel prælati, vel prælatæ illis contulerint, non abs re visum fuit breuiter hoc dubium proponere.

Igitur quod etiam illæ hic comprehendantur, probatur primo, quia Bulla loquitur verbis nimis generalibus, dicens: *Quorumcumque Ordinum.* Et præterea ait: *Quarumcumque personarum regularium, vt ipsa persona iuxta Regularia suorum, &c.* Quæ verba satis generalia sunt, & vtrique sexui aptabilia. Secundo, quia in Monialibus currit eadem ratio, & possunt inter illas dari exemptiones, & immunitates similes, vt non eundi ad chorum, vel eundi ad crates ad libitum, & alia similia priuilegia, quæ poterunt inter Moniales causare scandala, & relaxationem. Et confirmo ex dicto Nauarri, super caput. Hæc autem verba de pœnitentia *distinctione 1. n. 2. tom. 1.* vbi ait cum multis Doctoribus citatis

tis quod caput *constitutionem de Regularib*. 1. 6. loquens tantum de Dominicanis,& Minoribus,extenditur etiã ad Carmelitas, & alios Religiosos, quia in illis militat eadem ratio. At in Monialibus militat omnino eadem ratio huius Bullæ vt patet ex proxime dictis, ne detrimentum patiatur Religio ex priuilegiis illatum quæ sunt relaxatiua illius.Si enim lex pœnalis potest extendi de vno casu ad alium in quo est eadẽ omnino ratio, vt multis probat Sanchez 3. *lib. de Matrimonio disput.* 42. *num.* 4. à fortiori poterit hæc Bulla extendi de fratribus ad Moniales, in quibus militat eadem omnino ratio,cum ista Bulla non sit pœnalis, quia nullam pœnam imponit præter priuilegiorum priuationem. Vltimo,quia nõ est nouum,quod lex lata cum verbo masculino,comprehẽdat etiam fœmininum,vt patet ex ca. *si quis suadente* 17.*q*.4. vbi Papa excommunicat percussorem clerici, vtens verbo masculino *si quis* & tamen Doctores, & praxis illam legem extendunt etiam ad mulieres. Aliud exemplum pro hac re ponit Syluest. verbo *Hospitale q.* 5. *vers.* Quartum ex Clement. 2 de Relig. domibus, & generaliter, quod masculinum includat etiam fœmininum tenent multi relati à Tiraq. de retract.consanguineor. §. 1.*gloss* 9.*num*. 221. & Menoch.*de adipiscend.possess.medio* 4.*nu*.61.*& seqq.* propter quæ potest hæc pars probabilis,vtcũque videri.Quam tamen vt certam non conculco, cùm Bulla sit odiosa, & nullum verbum faciat de Monialibus: & sit opinio communis,quod in pœnalibus,masculinum non comprehendit, fœmininum, teste Geminiano ad caput *in generali in* 3. *casu de electione*: & Anton. Gabriel. *lib. com.opinionum tit.de ver.signif.conclus.*7.*num*.17.

ADVERTENTIA VI.

De alijs dubijs circa hanc Bullam emergentibus.

17 QVoniam Religiones sunt multæ,& variæ,& priuilegia quæ illarum Prælati dare possunt sunt multa,& varia, nec sit possibile occurrere omnibus dubiis in omnibus Religionibus exortis: omnium dubiorum resolutio petenda est ex verbis generalibus in ista Bulla positis. Constat ergo ex prooemio illius, quod finis Papę est procurare quietem,& fœlicem statum Religiosorum, & conseruationem Regularis obseruantiæ: Ex prooemio autem legis pendet explicatio totius legis,seu Bullæ,teste Sanchez *lib.2. de Matrimonio disput.37.num.3.* in secunda ratione.Priuilegia vero quæ Papa intendit reuocare sunt illa per quæ Religiosi eximuntur ab obedientia prælatorum, intellige saltem in parte:& ex quibus nascuntur scandala,& inconuenientia in Conuentibus, maxime de non assistendo in choro, & refectorio. Cum ergo iste sit finis legis, videtur quod nolit reuocare Papa alia priuilegia, si quæ data sunt, quæ scandalum non generant, nec Religionem relaxant,nec à Prælatorum obedientia eximunt,quæ vnaquæque Religio debet attendere. Et in particulari noto, circa priuilegia quæ Papa dicit, de quibus nascuntur scandala: quod si contingat alicui datum esse priuilegium in ratione, & æquitate fundatum ad arbitrium prudentis viri,& nihilominus aliqui pauci de illo scandalizantur, de tali scandalo curandum non est,cum illud fere sit Pharisaicum: quæ vero possint esse huiusmodi priuilegia in ratione,& æquitate fundata, & ex se non scandalizantia. Dicam statim.

18 Pro

18 Pro quo aduerto D.Paulum 1.ad Thimot.5.dicere. *Qui bene præsunt presbyteri duplici honore habeantur.* Et Pater noster Franciscus rarissimum exemplum humilitatis, in suo testamento iubet vt Theologis honor & veneratio exhibeatur, eo quod nobis ministrant spiritum, & vitam. *B*artolus grauissimus Doctor citatus à Syluestro verbo *expensæ*, dicit quod secundum ius, & rectam rationem. *Abbas debet melius vestiri quam Monachus, Magister in Theologia, quam alij fratres, Doctor quam scholaris, & sic etiam de cibarijs*, Sic Syluester Religiosus ex *B*artolo. Adde quod Summa, & Mathematica æqualitas inter Religiosos, esset inæqualitas, & fere confusio. Probatur primo ex comparatione corporis humani, in quo non omnia membra sunt æqualia, neque æque nobilia, neque æque tractantur in vestitu, sed proportionate ad indigentiam cuiusque, vt docet experientia, quod idem seruandum est in corpore mystico Reipublicæ religiosæ. Debet seruari respectus ad litteratos, qui laborant, & laborarunt: ad senes, qui Religioni in multis obsequiis inseruierunt, & sic de cæteris officiis sicut ratio, & lumen naturale dictat. Facit quod leges ciuiles liberant ab officiis onerosis septuagenarios, & iubent ne cogantur ad talia officia l.*vltima* Cod.*qui ætatem lib*.1.

19 Et in particulari de reuocatione priuilegij non eundi ad chorum, dico intelligendum esse de illis, qui non habent occupationem publicam pro bono communi, vt lectores, & similes. Religio enim indiget Lectoribus, & Scriptoribus librorum, aliisque similibus officialibus, qui si cogerentur chorum frequentare, sicut frequentant alij, careret Religio multis commodis, & proinde non erit intentio Papæ hos obligare, sed illos, qui nulla publica occupatione detinentur;

Quod confirmatur ex praxi Ecclesiæ: licet enim Concilium Tridentinum tam rigorose obliget beneficiarios ad residendum in propriis Ecclesiis, concedit tamen multa priuilegia aliquibus non residendi, quando occupantur in aliquibus occupationibus necessariis pro bono communi, vt experientia, & praxis obseruat. Quæ omnia credere debemus D. Papam considerasse. Quod probatur ex D. Thom. *in 4. dist. 15. quæst. 3. art. 1.* vbi agens quomodo violetur lex, seu mens legislatoris sic ait: *Cum probabiliter credi potest, si legislator adesset, eum obligare non vellet, talis non est reputandus legis transgressor.*

20 Vltimo aduerto quod Papa vltra illa quæ hic expresse reuocat: ponit hæc verba: *& quæcumque eiusmodi.* Videlicet alia similia quæ sunt scandalosa, & contra Religionis obseruantiam. Quæ verba licet à Sum. Pontifice non ponerentur finis, & intentio Bullæ ad illa debebat extendi. Nam lex pœnalis lata principaliter in fauorem animarum, est fauorabilis, & extendenda ex identitate rationis, vt tenet Sanchez *lib. 1. de Matrim. disp. 39 num. 5.* citans multos Doctores. Dixi lex pœnalis, non quod ista Bulla continet aliquam pœnam spiritualem, vel corporalem: sed solam reuocationem, & annullationem actus. Reuocatio autem priuilegij non est pœna, cum possit id facere princeps, quando sibi placuerit, & viderit expedire pro bono communi.

CASVS XXXII.

Responsiones contra certas propositiones Doctoris cuiusdam circa Conceptionem Matris Deiparæ.

QVidam Doctor Gaspar Ram in vrbe Cæsaraugustana regni Aragoniæ, parum deuotus erga Deiparæ Matris immaculatam Conceptionem, sequentes propositiones euomuit non sine scandalo, & piarum aurium offensione. Ad quas Prælatus noster tunc Commissarius Generalis paucis abhinc annis curauit responderi, iuxta zelum quem nostra Religio semper habuit in defendenda Deipara Matre à peccato originali. Mihi vt omnium minimo illud onus respondendi iniunctum est. Et quia dicta in his responsis poterunt inseruire ad alia occurrentia libuit illa hic transcribere, ad aliquorum fortasse instructionem. Propositiones ergo illius fuerunt 19. hoc modo.

1 *QVe no puede entender el modo con que aya sido possible ser la Virgen concebida sin peccado original.*

2 *Que todos los que predican de otra manera que el, la Concepcion, con desseo de satisfazer a los oyentes, faltan de la obediencia a lo ordenado por la Sede Apostolica, y pierden el respeto a los Santos.*

3 *Que contrauienem al ordenado en el vltimo motu proprio los que obligan, & hazen ley de que se jure defender, y persuadir la preseruacion de la Virgen.*

4 *Que no haziendose en Roma semejantes juramentos*

de tener la Concepcion, no ay razon para que en España se hagan, y en hazellos, es querer que la Fe vaya de España a Roma y que los Prelados de España faltan mucho en esta consideracion.

5 Que el hazer los juramentos, y votos, que en España se hazen de la Concepcion, es de tanto escandalo para las otras naciones, como el querer canonizar en Valencia a fuerça de armas contra la Iglesia a vn Clerigo.

6 Que para poner remedio a los escandalos causandos por los que predican la Concepcion, se ha visto como obligado el Papa a mandar no se predique ni sustente en publico la opinion de S. Bernardo, S. Buenauentura, y S. Thomas.

7 Que el auer el Papa mãdado esto, es de grande escandalo a las otras naciones, que saben mouemos y obligamos al Papa a que mande lo que no se deue.

8 Que vn Padre Augustino de los mas graues destos Reynos y aun de España cometio gran sacrilegio, y fue escãdaloso mintiendo en el pulpito porque dixo que S. Domingo defendio la Concepcion, y que sus hijos le siguen.

9 Que el obligarse a sentir, y jurar de creer la Concepcion, tiene grandes inconuenientes, abre porta a escrupulos. y pone en peligro de peccar.

10. Que no es espirito de fee instar como insta el Rey N. Señor, que se determine por de fee la pureza de la Concepcion, y que algun dia se veran los indirectos que en esta istancia se hazen.

11. Que el libro de Lucio Dextro, y las la minas de Granada, que affirman auer predicado en España Sanctiago la pureza de la Concepcion, son de ningun valor, y de toda falsidad.

12 Que los que persuaden el juramento, y voto de creer, y defender la Concepcion, y procuran se hagan ley, ò estatutos que obliguen a ello aprueuan procedimentos contrarios a lo or-

lo ordenado por los Papas, y consiguientemente aprueuan peccados: y que con estas apuxamos nuestra opinion, y que Dios lo ha de juzgar.

13 *Que los Reyes de Aragon en las leyeis: y fueros que hizieron de tener la Concepcion pretendieron que el Vicario de Christo se tiene conformar con lo que acuerdan los Principes seglares, y que haziendose tales leyes, preuenieron el juyzio de la Sede Apostolica.*

14 *Que la ciudad de Zaragoça no puda jurar, ni hazer voto de guarda la Concepcion, como tan poco puenden las mas ciudades y ricindades.*

15 *Que el tener la Concepcion no es materia de voto.*

16 *Que los Reyes de Aragon en particular el Rey Don Juan II. vsurpò la autoridad del Papa, mandando no se predique en el Reyno que la Virgen tuuo peccado original, y que no pudo hazer tal ley.*

17 *Que los prelados Arçobispos y Obispos de España no saben lo que hazen y vsurpan la autoridad al Papa quando con su parecer, y a instancia suya se hazen los juramentos y votos en las Ciudades, y Iglesias.*

18 *Que los Reyes, y Prelados a cuyo cargo està pacificar los pueblos, y poner los en la obediencia de Christo, deuen disponerlos para lo que el Papa mandare, y hazen lo contrario.*

19. *Que es orden del Demonio para desacreditar la doctrina de S. Thomas, que el aborrece, con mouer los animos de los pueblos con los sermones que se predican en fauor de la Conception, mas por emulacion, que por deuocion.*

Hæ sunt propositiones supradicti Doctoris: quibus vt responderetur necessarius erat integer liber, & non paruus: sed quia nec tempus suppetit, nec hodie iam ista materia tot probationes postulat, dicam summariè

quod sentio. Quia vero citatus Author in pluribus propositionibus, conqueritur de voto, & iuramento solito hodie fieri in aliquibus Ecclesiis de defendenda puritate immaculatæ Conceptionis, & expresse dicit in propositione 15. hanc materiam de defendenda sic Conceptione Deiparæ non esse materiam voti, antequam in particulari respondeam ad singulas propositiones Authoris, præmittam disputationem, in qua ostendam esse materiam voti, Deiparæ puritatem in Conceptione defendere, dicendo sic: Voueo me defensurum, & pie confessurum Deiparam Matrem caruisse peccato originali. Et pari modo hoc esse materiam iuramenti.

QVÆSTIO.

Vtrum defendere quod Deipara Mater caruerit peccato originali, possit cadere sub voto, & iuramento.

QVod non sit materia voti, nec iuramenti, pro isto Authore potest vtcunque afferri hoc argumentum. Opus positum sub opinione, est indifferens vt eligatur, potest enim licite eligi vtraque pars illius: ergo tale opus est etiam indifferens ad bonum, vel malum moraliter; probatur hæc prima consequentia, quia electio pertinens ad voluntatem, non tendit ad opus nisi sub ratione boni: ergo si opus est indifferens vt eligatur, est etiam indifferens vt sit, vel dicatur bonum. Tūc sic. Deiparam fuisse præseruatam ab originali, vel non fuisse, est res posita sub opinione, vt docent Bullę Pontificiæ

tificiæ, & proinde vtraque pars poteſt eligi: ergo eſt obus indifferens ad bonitatem, ſicut eſt indifferens ad veritatẽ. Conſtat autem iuxta omnes Doctores, quod res indifferens non poteſt eſſe materia voti, vel iuramenti, ac proinde materia poſita ſub opinione non poteſt eſſe materia voti, vel iuramenti. Et confirmatur, quia vtraque pars opinionis poteſt eſſe falſa, vel ſaltem vna illarum eſt falſa, cum duæ contrariæ non poſſint eſſe ambæ veræ: cum ergo iſtius opinionis de Deiparæ Conceptione ſine originali, poſſit eſſe falſa illa quæ affirmat illam caruiſſe originali, poterit iuramentum cadere ſub falſa materia, & ſic vt minimum exponitur iurans periculo iurandi falſum, quod nullo modo eſt admittendum.

1 His non obſtantibus dico, quod defendere Deiparam caruiſſe originali, eſt materia, quæ poſſit voto, & iuramento confirmari, iurãdo me id defenſurum ſemper. Antequam concluſio probetur, ſuppono, quod vt plurimum, id quod eſt materia voti, poteſt etiam eſſe materia iuramenti de futuro. Vt, voueo me ieiunaturum ſabbata, aut iuro me ieiunaturum ſabbata. Quod confirmo, quia fere conditiones quæ requiruntur ad materiam voti, requiruntur etiam ad materiam iuramenti promiſſorij, vt paſſim apud Doctores videre licet, maxime apud Suarez *tom. 2. de relig. lib. 1. cap. 7. & ſeq.* vbi agit de materia iuramenti, & apud eundem *eod. tom. lib. 2. cap. 1.* vbi agit de materia voti. Videndus eſt etiam Sayro *lib. 5. clau. Reg. cap. 7.* vbi agit de materia iuramenti, *& lib. 6. cap. 5*, vbi agit de materia voti.

2 Poſita ergo concluſio, probatur primo: Nam actus pius, religioſus, & laudabilis eſt materia voti, vt patet ex citatis Doctoribus: & eſt etiam materia iuramenti: ſed defendere Deiparam caruiſſe originali, eſt actus

pius, religiosus, & laudabilis, ergo est materia voti, vel iuramenti: Ma. & consequentia patent. Probo Minorem per singulas partes. Et primo, quod sit actus pius probo quia virtus pietatis est illa, quæ versatur circa cultum Dei, parentum, vel etiam circa illos quos habemus loco parentum, teste etiam Calepino verbo *Pietas*: At Sanctos, maxime Deiparam habemus loco parentum spiritualium, & proinde colere Deiparam defendendo illam ab originali est actus pius descendēs à virtute pietatis. Probo etiam, quod sit actus pius, ex authoritate Sixti Quinti, qui in Bulla posita à Rodriguez in Bullario *fol.* 1143. per quam concedit Fratribus Minoribus, vt possint recitare officium diuinum in hoc festo Conceptionis cum octauario, cum prius vocauerit ibidem Conceptionē Virginis purissimam, & hanc Minores petierint celebrari cum octaua, subdit Pontifex: *Nos tam pium, & laudabile propositum fauere valentes, &c.* Ecce Papa vocat actum pium, defendere Deiparam ab originali: & simul inde manet probatum, quod sit actus laudabilis, sic enim expresse illum vocat ibidem Papa. Item Doctissimus Pater Pineda in tractatu, in quo exposuit legem Regni Aragoniæ circa Conceptionem Deiparæ, *aduertentia* 4. §. *Pero boluiendo*, statutum Academię Parisiēsis de iuramento exhibendo promouendis ad Doctoratum de defendendà opinione Scoti, vocat actum pium, & fauorabilem. Quod vero idem actus defendendi Deiparam sit etiam actus Religionis, idest ortus à virtute Religionis in communi, tenet expresse Bellarminus, *tomo* 1. *Controuers. lib.* 13. *de cultu Sanctorum cap.* 16. §. *Neque rationes* vbi ait, colere Sanctos esse actum Duliæ, & Religionis, non vt sumitur Religio strictè, quæ respicit Deum tantum, sed vt est Religio communis, quæ re-

spicit

ſpicit etiam Sãctos. Quis autem neget defendere Deiparam ab originali, eſſe cultũ illius, & proinde actum Religionis? Quod denique hic actus ſit laudabilis, iam patet, & in ſe, & ex Bulla Sixti V. citata, quæ vocat actum laudabilem. Et confirmatur: Nam ſi prædicare excellentiam alicuius Sancti, eo quod raro peccauerit, vel quid ſimile eſt actus duliæ, pietatis, & Religionis in communi, actuſque valde laudabilis, à fortiori dicendum eſt quod ſit actus pius, Religioſus, & laudabilis dicere tantam Virginis excellentiam quanta fuit, neque habuiſſe originale. Secundo probo principaliter, percurrendo breuiter per ſingulas conditiones requiſitas ad materiam voti, & iuramenti, quæ poſſunt reduci ad has quinque præcipue: Prima, quod non ſit de materia impoſſibili. Secunda, quod non ſit de re indifferenti, quæ ſcilicet ex ſe neque eſt bona, neque mala. Tertia, quod non ſit res mala. Quarta, quod ſit res melior quam ſibi oppoſita. Quinta, ne ſit opus impeditiuum maioris boni: Hæc autem omnia inueniuntur in hoc actu defendendi Deiparam ab originali: ergo eſt materia voti, & iuramenti. Probatur minor per ſingulas partes: Et quidem de prima patet, nam hæc materia non eſt impoſſibilis, nec enim fuit Deo impoſſibile præſeruare Deiparam ab originali, vt etiam Doctores oppoſiti fatentur; neque item eſt impoſſibile hanc opinionem cum facilitate, & ſufficientia defendere, vt experientia tot annorum docuit. Secundo, defendere Deiparam ab originali in laudem ipſius, non eſt actus indifferens, cum ſit pius, religioſus, & laudabilis. Actus enim indifferens de ſe, neque eſt pius, nec religioſus, nec laudabilis, ſicut eſt actus fricandi barbam, vel leuandi feſtucam à terra, vel ſimiles, qui proinde ex ſe non cadunt ſub voto, vel iuramento. Tertia etiam conditio

ditio non deest huic actui, videlicet quod non sit res mala: Nam defendere Deiparã ab originali, est actus pius, religiosus, &c. ergo non est malus. Vnde non est actus malus ex se, & ex sua natura, vt patet: neque etiã est malus quia prohibitus, quia Ecclesia illum non prohibet, sed cum gaudio, & fauoribus permittit. Quarto, actus defendendi Deiparam ab originali, est melior quam oppositus, qui asserit illam contraxisse originale: est melius Deiparã caruisse originali, quam illam habuisse originale: ergo iste actus est melior quam oppositus. Vltimo defendere Deiparam ab originali, non est impedimentum maioris boni, neque enim id maius bonum impeditum assignabitur: imo defendere illam ab originali est actus impeditiuus multorum malorum, videlicet scandalorum offendentium saltem aures aliquorum fidelium simplicium, non quod sit error dicere illam habuisse originale, sed quia de Matre Dei ex affectu nimio horrent id concipere, quæ scandala in his annis proxime præteritis per experientiam patuerunt. Nec denique dari poterit alia conditio ob quam hic actus defendendi Deiparam ab originali excludatur à materia voti, vel iuramenti: ergo est materia cadens sub voto, & iuramento.

3 Tertio principaliter probatur ex praxi, & authoritate. Nam imprimis Accademia Parisiensis cæterarum Accademiarum Mater, ducentis fere abhinc annis, ab omnibus promouendis ad Doctoratus gradum prius iuramentum exigit quo iurent se semper defensuros Deiparam ab originali. Res est notissima in tota Ecclesia, vt refert Canisius *lib. 1. de B. Virgine ca. 7.* Suar. *tom. 2. de Incarnat. disp. 3. sect. 2.* Pineda in illo *tract. de lege Regum Aragoniæ aduertentia* 4. §. *Pero boluiendo*, & multi alij. Idem faciunt multæ aliæ Academiæ

miæ in Hiſpania, Suarez, & Pineda teſtantibus. Tunc ſic. Mirum eſt quod tot, ac tam graues Doctores Pariſienſes, quot illa Academia, tot abhinc annis habuit, nunquam dubitauerint, neque ſcrupulum fecerint de tali iuramento exhibendo vel acceptando. Secundo, adhuc etiam mirum eſt, quod tot ſummi Pontifices Romani à tot annis ſcientes illud iuramentum exhiberi, illud permiſerint, cum non deberent permittere ſi aliquid erroris, vel falſitatis poſſet includere. Idemq; dicendum de prælatis, & Doctoribus aliarum Eccleſiarum, & Vniuerſitatum illud publice permittẽtibus. Tertio, quod adhuc magis facit ad intentum, eſt quod Doctores Pariſienſes non ſolum prædictum iuramentum præſtant doctorandis, ſed etiam illius iuramenti violatores publice puniunt ſicut refert *Cord. in ſuo quæſtionario fol. 368. col. 2.* in fine, de quodam prædicatore punito ea de cauſa à Rectore, & Conſiliariis Academiæ, & aſſiſtente etiam Epiſcopo vt refert *Pineda* loco proxime citato. Idem refert *Pater Ægydius lib. 3. de Conceptione fol. 324. col. 2.* Probatur quarto, quia ſicut audiui à fide dignis, Patres Ordinis D. P. Dominici, ſic docti, ſic pij, & religioſi, illos Religioſos, quos aſſumũt ad dignitatem Magiſtri, vel præſentati, prius adigunt iuramento, vel promiſſione, quod ſemper defendent doctrinam D. Thomæ: cum certum ſit quod in doctrina D. Thomæ ſint multæ propoſitiones pure ſpeculatiuæ maxime in Philoſophia quæ de ſe ſunt indifferentes ad bonum & malum: Continetur etiam propoſitio quod B Virgo habuerit originale, & tamen hęc omnia promittunt defendere: Cur ergo non licebit ſub voto, & iuramento defendere Deiparam caruiſſe originali, cum ſit actus non indifferens, ſed pius, religioſus, & laudabilis?

4 Pro-

4 Probatur idipsum, quod Deiparam defendere ab originali sit materia voti, ex miraculis factis propter emissionem istius voti. Refert N. Bernardinus de Bustis *in suo Mariali serm. 7. de Conceptione. part. 2. fol. 28. col. 2.* quod quidam insignis Prædicator Italiæ Ioannes de Viterbio, cum prius Deiparæ Conceptionem maculatam assereret, eaque de causa (vt ipse credidit) infirmatus esset ad mortem absque remedio humano: ad se rediens votum fecit, quod si sanitatem recuperaret, semper in posterum defenderet Deiparæ præseruationem ab originali: quo facto sanitatem adeptus est, & pulsata campana, miraculum, & opinionem prędicauit. Secundum miraculum refert idem Bernardinus *serm. 9. de Conceptione fol.* 40. 1. *p. littera* I. vbi refert quemdam virum pium, ac deuotum in ægritudine voluisse, quod si sanitate donaretur, poneret in limine portæ suæ titulum, quo B. Virgo caruerit originali: quo facto sanitati redditus fuit. Tertium adhuc miraculum refert de se ipso noster Alexander de Ales in *lib. de Conceptione*, vbi fatetur quod cum adhuc sæcularis graui morbo correptus esset, eo quod (vt ipse credidit) Deiparam diceret conceptam in originali, idque sic defenderet: votum emisit de illa postea deffendenda, & subito ad pristinam sanitatem fuit restitutus. Citat hanc historiam noster Cartagena *tom.* 1. *B. Mariæ lib.* 1. *homil.* 19. prope finem: Ecce tantus Doctor, qualis fuit Alexander Alens. suo facto confirmauit quod defendere Deiparam ab origin. esset materia voti. Quartum miraculum est quod refertur communiter, maxime à Petro Nunez *in suo Sancturali Seraphico fol.* 39. *col.* 2 in fine, videlicet quod cum Scotus Parisiis pergeret ad aulam publicam defensurus publice puritatem Cōceptionis Deiparæ, & præteriret imaginem lapideam eius-

eiusdem Virginis: cum Scotus illi caput inclinaret, petens auxilium ad futuram difficilem disputationem; imago lapidea Scoto caput inclinauit, quasi annuens, & promittens auxilium. Ecce quatuor miracula facta ergà vouentes defensionem Deiparæ ab originali: ergo actus illam defendendi, est materia iuramenti, vel voti: Non enim facit Deus miracula ad confirmationem rei illicitæ.

5 Obiicis. Quomodò potest esse opus bonum, & laudabile id quod pendet ex opinione dubia, quæ potest adhuc esse falsa, & proinde corruente veritate fundamenti, corruet bonitas illius operis. Respondeo id non obstare. Do exemplum. Ego habeo opinionem quod Petrus valde indigeat eleemosima, quia illam petit, vel illam fingit cum reuera non indigeat: hac opinione ductus facio illi eleemosinam: mea eleemosina est meritoria facta propter Deum, licet fundetur in opinione à parte rei falsa, sed probabili. Eodem modo defensio Deiparæ ab originali, licet fundaretur in opinione falsa à parte rei (quod non concedo) quia tamen id me latet, & hæc pars opinionis fulcita est tot fauoribus Ecclesiæ, & piis rationibus, non desinet esse meritorium illam defendere, cum sit pars hæc magis pia quam opposita.

6 Pro solutione argumenti contrarij positi in principio, noto primo rem indifferentem esse illam quæ de se neque est bona, neque eius oppositum est malum: vt ingredi, vel egredi hanc domum, abstinere à capitibus animalium propter honorem Baptistæ, &c. non filare in sabbato in honorem Deiparæ: Hæc enim omnia de se non sunt bona moraliter, neque illorum opposita sunt mala: Et proinde abstinere ab his omnibus, neque est bo-

num,

num,vel malum moraliter: neque in illis exequendis ex se fit aliquod obsequium sanctis;dixi ex se non esse bona, vel mala, quia ex circunstantia apposita bona, poterit effici actus meritorius, vel demeritorius: v. g. votum non ingrediendi domum istam, quia in illa datur occasio, vel peccandi, vel scandali: vel fiet è contra, votum malum, videlicet ne ibi exequar opus charitatis. Secundò aduerto, non idem esse in genere boni, & mali, quod opus sit indifferens, & quod opus sit opinabile, seu positum sub opinione: Nam opus esse indifferens est, quod neque illius executio, neque illius omissio sint aliquid bonum, vel malum. At quod opus aliquod sit opinabile, & reducatur ad praxim, licet vna pars illius sit probabilior, & bona: altera opposita non desinet esse bona, quia est etiam probabilis. Exemplum sit. Datur casus, in quo opiniones sunt, an ego tenear ad restitutionem, aliis affirmantibus aliis negantibus: In hoc casu, ille qui eligit partem affirmantem, & restituit, cum à parte rei non sit vera pars ista, nihilominus meretur, cum faciat opus quod putat esse actũ iustitiæ: ac proinde nimis differunt inter se opus indifferens, & opus morale positum sub opinione: seu clarius. Nimis differunt partes oppositæ operis indifferentis, vt filare, & non filare in sabbato, & partes oppositæ vnius operis positi in opinione: nam neutra pars operis indifferentis poterit laudabiliter eligi, seu meritorie, cum non sint ex se bonæ, vel malæ materialiter: At partes opinionis probabilis moralis: possunt eligi prudenter, laudabiliter, & meritorie, si sint de re bona morali posita sub opinione. Intelligo hic, & in præcedentibus, si in sabbato non abstinet ab aliis seruilibus.

7 Hinc patet solutio ad argumentum initio positum.

Dicen-

Dicendum est enim, quod licet immunitas Deiparæ à peccato sit opus positum sub opinione affirmatiua, & negatiua, & vtraque pars eligi possit, electio tamen illius partis quæ illam liberat à peccato non est opus indifferens, sed actus pius, religiosus, & honestus, quod non habet pars operis indifferentis, vt filare, vel non filare, quæ non est actus pius, religiosus, &c. & proinde licet quæuis pars circa Deiparam possit eligi, tamē illa de illius præseruatione tuenda habet in se bonitatem vt eligatur, & fundamentum laudabile, & Religiosum, vt electio voluntatis licite, & laudabiliter feratur ad illud, quale fundamentum laudabile, & pium nō inuenit in quauis parte operis indifferētis: & proinde ratione huius laudabilis fundamenti potest esse hæc pars materia voti, & iuramenti. Ad confirmationem eiusdem argumenti dicendum est, etiam si aliquando Ecclesia determinaret de fide Deiparam habuisse originale (quod nullus Catholicus sperat Ecclesiam facturam ob multas causas) adhuc hodie defendentes Deiparam ab originali poterunt mereri defendentes opinionem (per te falsam) non perdent meritum, cum modo habeant tot motiua, & rationes ad illam defendendam. Et quod homo possit mereri nixus opinione à parte rei falsa, sed putata vera, ostendimus supra *n.* 5. de dante eleemosinam putato pauperi, cum sit diues. Nunc adduco aliud exemplum clarum. Ecclesia per multos annos ante emendationem Breuiarij factam nuper à Clemente VIII. in alio Breuiario recitabant officium Inuentionis sanctæ Crucis, in quo referebatur quomodo Helena S. Crucem inuenerit, adigendo Iudæos sub pæna ignis vt ostenderent locum Crucis &c. præterea in die sanctæ Petronillæ dicebatur propria lectio qua dicebatur illam esse filiam D. Petri, &

postulatam à comite Flaquo in vxorem: Clemēs VIII. abrasit à Breuiario has ambas historias, quia (sicut dicunt) constitit illas continere falsitatem: Quæro ergo, nunquid recitantes antea officium illud Crucis fundatum in opinione falsa, sed putatam veram, & toleratum ab Ecclesia, nunquid peccabant recitantes: Nonne meritum habebant recitando, etiam si niteretur in falsa historia, ignorata, & ab Ecclesia tolerata? Eodem ergo modo licet opinio Scoti stet sub opinione, & licet Ecclesia illius oppositum aliquando determinaret, quod non speramus, adhuc hodie meritorium erit defendere Deiparam ab originali cum sit opinio ab Ecclesia tolerata, imo & tot Bullis, & fauoribus roborata: & tot, ac tam piis rationibns communita. Neque cum his fundamentis iurans iurabit falsum, tum quia ille non putat se iurare falsum: tum quia ille non iurat Deiparam caruisse originali, hoc enim iurari non potest, cum stet sub opinione: sed solum iurat se defensurum id quod iudicat valde probabile ob tot rationes prædictas: iurans vero id quod credit verum, & habet motiua ad sic credendum non est periurus, vt Doctores dicunt in materia de iuramento.

Responsiones particulares ad singulas propositiones Doctoris.

Ad primam.

8 IN prima propositione asserit Author se non intelligere modum quo Beata Virgo potuerit in prima Conceptione præseruari à peccato originali.

li. Quibus verbis ſic videtur argumentari. Ego non capio quomodo id fieri potuerit: ergo factum non fuit. Argumentatio ſane tanto digna Authore: vel ſaltem magna indeuotio erga Deiparam, nolle ſcilicet aſſenſum dare niſi illis quæ clare caperet proprius intellectus, vel ſuum intellectum proponere omnibus tanquam formam iudicandi de rebus. Non intendo per hæc quæ dicam quod Deiparæ præſeruatio ab originali ſit credenda aſſenſu fidei, ſed ſolo aſſenſu opinatiuo: & hoc ſuppoſito arguo ſic contra iſtum Doctorem. Capis modum quo Chriſti D. humanitas eſt ſub Euchariſtia conſecrata: & modum quo D. eſſentia eſt in tribus perſonis? & modum quo humanitas eſt vnita Verbo Diuino? Teneris dicere, quod non capis: & tamen credis: ergo poteris aſſentiri aſſenſu opinatiuo illi rei quam non capis, videlicet præſeruationi Deiparæ ab originali. Secundo, ſi es vere diſcipulus Diui Thomæ, vt profiteris, recordare illius doctrinæ, qui circa Deiparæ Conceptionem non dicit ſe non poſſe capere, neque negat potuiſſe fieri, ſed ſolum dicit non fuiſſe factum, & tamen concedit potuiſſe fieri. Lege Auguſtinum citatum à Flores Doctorum, ver. *fides. lit.* G. vbi de difficultate credendi myſterium Trinitatis ſic inquit. *Quomodo creditur Trinitas recte homo interrogas: imo ideo bene creditur, quia cito non capitur, nam ſi cito caperetur, non eſſet opus vt crederetur.* Hæc ille. Satius, ac modeſtius faceret Author, ſi Galenum imitaretur, de quo fertur, quod cum non intelligeret quendam textum Hypocratis, neque audens textum impugnare, ſic dixit: Melius eſt dicere nos non intelligere iſtam ſententiam Hypocratis, quam ipſum refutare. Vide modeſtiam Gentilis erga textum Gentilis quem non capiebat. Iterum dico per hæc nolle me dicere quod

præſeruatio Deiparæ ſit credenda aſſenſu fidei. Sed arguo à ſimili.

9 At ſane quod potuerit Deus præſeruare Deiparam ab originali, & modum quo id fieret, intellexit turba Doctorum hanc opinionem defendẽtium, quos eſſet infinitum citare. Nam in eodem inſtanti quo anima Deiparæ fuit infuſa corpori, in illo poſteriori naturæ eiuſdem inſtantis quo peccatum originale debuit reſultare, potuit Deus gratiam ſtatim illi infundere, per quam peccati reſultatio impedita fuit, cum gratiâ & peccatum ſimul eſſe non poſſint. In hoc autem nulla eſt impoſſibilitas, vt Suarez aſſerit *tom. 2. de Incarna. diſp. 3. ſect.* declarans modum iſtius præſeruationis: non enim impoſſibile eſt apud Deum omne verbum: maxime cum Doctores oppoſiti concedant Angelos in primo inſtanti fuiſſe creatos in gratia, & in illorum creatione Deum ſimul condidiſſe naturam, & infudiſſe gratiam: & dicunt præterea primos parentes creatos fuiſſe in gratia: Cur ergo non potuit ſic creare animam Virginis ſtatim in gratia?

Ad ſecundam.

10 IN ſecunda propoſitione aſſerit Author, quod prędicantes Conceptionem Deiparæ alio modo ab illo quo ipſe prædicat, deeſſe obedientiæ circa decretum Eccleſiæ, neque habere reſpectum ad Sanctos. Vbi vides quod in 1. propoſitione poſuit ſe vt formam credendi, & in hac 2. proponit ſe vt formam prædicandi. Non explicat Author cui decreto Eccleſiæ contradicat prædicans Conceptionem diuerſo modo ab eo quo ipſe prædicat, & propterea mẽtem illius oportet inquirere. Et quidem imprimis non debet prædicare ad

re ad populum opinionem D. Thom. dicendo Deiparam contraxisse originale: Iam enim hodie sic prædicans incurret censuram Pauli V. Pontif. Maximi positam contra sic prædicantes. Secundo non videtur prædicare opinionem Scoti quam impugnat. Tertio non videtur prædicare potuisse Deum Deiparam præseruare, hoc enim ipse fatetur se non intelligere, neque talis mens ex his propositionibus colligitur: Restat ergo vt solum intendat dicere rem esse sub opinione: Si autem hoc dicat: dico etiam quod prædicantes opinionem Scoti, & illam probantes, non dicunt illam esse de fide, sed esse opinionem, licet dicant esse opinionem probabiliorem. Secundo dico, quod prædicantes clare opinionem Scoti, illamque probantes rationibus probabilibus, & authoritatibus, non desunt obedientiæ Ecclesiæ, neque contradicunt alicui illius præcepto, vt videre licet in Concilio Tridentino, & Bullis Sixti IV. & Pij. V. & Pauli V. cumque in particulari Paulus V prohibeat prædicari ad populum opinionem D. Thomæ, clare concedit quod possit prædicari opinio Scoti: iuxta illud commune dictum Iuristarum, exceptio firmat regulam, & praxis Ecclesię idipsum confirmat, in qua opinio Scoti ad populum cum applausu prædicatur, & nullus prælatus sic prædicantes cōdemnat. Sin minus prodat hic Author decretum Ecclesiæ cui contradicant prædicantes populo opinionem Scoti. Quod vero, addit Author, prædicantes opinionem Scoti, suas probationes adducere, vt populo placeant, innuit se non sanum iudicium ferre de proximo suo, sinistre iudicādo de illorum vana intentione. Dato autem quod aliqui id facerent, vt secundario placerent populo, id per accidens est ad nostrum intentum, neque ex eo contradiceretur aliquibus Bullis Pontifi-

ciis, vel decretis Matris Ecclesiæ.

11 Quod attinet ad secundum dictum in eadem secunda propositione, videlicet, prædicantes opinionem Scoti more solito cum probationibus, non seruare decorem, vel respectum debitum Sanctis: Si id intelligit, quia per hoc videtur fieri iniuria D. Thomæ, D. Bernardo, & aliis Sanctis, qui oppositum contra Scotum tenuerunt, gratis, & sine causa hoc asserit Author. Quæ enim iniuria fit Sanctis, qui olim aliquam opinionem tenuerunt, si alij Sancti, vel Doctores posteriores discedant ab opinione priorum, ducti scilicet nouis, & melioribus motiuis, & fundamentis quæ longo tempore, & multo posteriorum studio sunt adinuenta? Nonne Ecclesia comparatur Auroræ, quæ in dies crescit? Nonne posteriores Doctores acuratius vnam rem considerantes, & maiori studio pertractantes potuerunt aliquid assequi quod priores Sancti non fuerint assecuti? Nonne scholastici Doctores, & alij Recentiores reprobant sæpius dicta Patrum Ieron. Augustini, Chrysost. & aliorum, quibus tamen reprobatis per hoc iniuria non infertur? An illi Patres antiqui habuerunt assistentiam Spiritus Sancti, vt in nulla re possent errare: sit vnum exemplum. Iudam Iscariotem communicasse, & sanctissimam Eucharistiam de manu Domini recepisse in cœna, tradunt Augustinus, Ieronimus, Chrysostomus, Bernardus, Leo Papa, D. Thomas, & alij Patres citati à Barradas *tomo* 4. *Concord. lib.* 3. *cap.* Quibus non obstantibus alij multi Patres, quos ibi citat, & sequitur Barradas tenent oppositum tanquam probabilius: idque tenent absque iniuria Patrum citatorum. Et multa alia exempla facile esset passim reperire. Concludat discursum vnum dictum D. Ieronimi *tom.* 7. ad illum locum *Psalm.* 86. Dominus

minus narrabit in scripturis populorum, vbi sic ait ad nostrum intentum, Quamuis ergo aliquis Sanctus sit post Apostolos, quamuis disertus sit, non habet authoritatem. (intellige infallibilem) Hæc ille. Soli ergo Apostoli, & Auctores librorum Canonicorum irrefragabiliter sunt audiendi, illorumque dictis omnino standum est.

12 Vltimo perpende nostri Authoris ne dicam iactantiam, sed fiduciam. Se solum ponit vt regulam, & exemplar ad prædicādam Conceptionem, quasi quod aliter prædicantes censendi sint à rectitudinis tramite deuiare. Ego nimis dubito, imo probabiliter assero, quod si ille suam opinionem hodie in Hispania prædicaret, præmium prædicationis forte reciperet, sicut Bernardinus de Bustis refert in suo Mariali recepisse in Gallia quendam prædicatorem, qui cum prædicaret contra immaculatam Deiparæ Conceptionem, finito sermone in eadem Ecclesia à plebeis verberibus publicè affectus est.

Ad tertiam.

13 IN tertia propositione dicit contrariare vltimo Motui proprio illos qui iuramentum aliquibus exhibent per quod se obligent ad defendēdam, ac persuadēdam Deiparæ præseruationem ab originali. Non exprimit Author cuius Papæ sit iste vltimus Motus proprius. Cum tamen vocet vltimum conuincitur id intelligere de Motu proprio Domini Pauli V. promulgato anno 1617. die 12. Septembris. Neque enim loqui potest de Bullis Sixti IIII. Pij V. &c. quæ non sunt vltimæ. Si ergo Motus proprius Pauli V. attente legatur, nihil omnino continet in fauorem Authoris, nisi

forte illa verba per quæ ibi Papa præcipit, vt vnusquisque possit libere in secreto vtramuis opinionem defendere. Sic enim ait. *Relinquatur vnicuique libera facultas tenendi, & asserendi vtramque partem.* Vnde poterit arguere Author hoc modo. Papa decernit vt vnicuiq. relinquatur libertas defendendi quamcũque partem maluerit. At qui iurauit, vel vouit defendere Scoti opinionem, adimit sibi libertatem defendendi partem oppositam: ergo tale iuramentum est illicitum, vtpotè impediens hanc libertatẽ à Papa concessam: Ac proinde non licet tale iuramentum à populo extorquere, cum per illud perdatur libertas defendendi vtramuis partem sicut Papa concedit.

14 Hæc etiam argumentatio nihil efficit, nec prædictum iuramentum, vel votum facit amittere libertatem defendendi vtramuis partem eo modo quo Papa intendit. Pono prius exemplum, per quod res clara, & nota fiet. Constat quod contrahere matrimonium est res omnino libera, ita vt omnino liberum cuique sit vtramuis partem eligere, illud scilicet contrahere, vel non contrahere? Quo non obstante, ego licite possum petere, à quolibet, imo persuadere vt fiat Monachus pro salute animæ suæ, cum per Monachatũ ille impediatur à libertate contrahendi matrimonium: At neque ego peccaui consulens Monachatum, ipsumve suadens, quamuis peccarem si vi cogerem, vt ille Monachus fieret, quæ omnia sunt notissima. Applicando vero dictum exemplum ad intentum, dico, Prælatos hodie, & superiores, exhibentes iuramentum, vel votum petentes de deffendenda Deipara ab originali, vel illud suadentes sine vi, & sine coactione licite facere, neque per hoc impedire libertatem concessam à D. Papa deffendendi vtramuis partem, vt clare deducitur ex pro-

ex propoſito exemplo. Non enim exhibens iuramentum, vel petens votum, cogit, vel libertatem impedit: ſolum proponit ob laudem Virginis, & bonum iurantis, vt ipſe ſi velit libere iuret, vel voueat, per quod libere renunciat libertati quam poſſet habere ad vtrãuis partem defendendam, cui ipſe libere renunciat per votum, vel iuramentum emiſſum. Eo modo quo vouens Religionem ſua ſponte renunciat libertati contrahendi matrimonium.

15 Cum ergo in prædicto vltimo Motu proprio Pauli V. nulla alia verba faueant Authori, niſi proxime poſita, & explicata, ſequitur quod gratis, & ſine fundamento dicit, contradicere vltimo decreto Papæ illum qui petit à populo, vel ſuadet, vt fiat iuramentum de tuenda Deipara ab origin. Imo contra Authorem dico, quod ſi hodie alicubi peteretur à populo iuramentum deffendendi opinionem D. Thomæ per tale iuramentum magis violaretur dictus motus proprius Pauli V. nam per tale iuramentum in communi pręſtitum ſine diſtinctione, daretur occaſio deffendendi opinionem D. Thomæ etiam in diſputationibus publicis, quod prædictus Motus proprius claris verbis interdicit.

Ad quartam.

16 Qvarta propoſitio continet illicitum eſſe in Hiſpania tale exhibere iuramentum, eo quod Romæ non ſit in vſu, & proinde prælatos Hiſpaniæ in hoc mature non procedere, ſed agere inconſiderate: & quod per hoc volunt prælati, vt fides ex Hiſpania deferatur ad vrbem Romam. Et quod attinet ad primam partem propoſitionis, dico quod non valet argumen-

tum istud. Hoc Romæ non fit, ergo non debet fieri in Hispania:nam si valeret, etiam valeret sic. Hoc Romæ non fit,ergo non debet fieri Parisiis,sicut tamen fit ibidem à ducentis annis, & tamen Ecclesia non reprobat fieri Parisiis: nec reprobat fieri in Hispania,cum sit eadem omnino ratio de Gallia, atque de Hispania. Et ad maiorem istius arguméti probationem, debuerat Author meminisse sancitum esse ab Ecclesia, vt consuetudines particularium Ecclesiarum obseruentur, & permaneant si bonæ sunt, nec Ecclesiæ decretis repugnantes, etiamsi tales consuetudines Romæ non seruentur. Habetur hoc *in tota dist.* 12. *in decreto*, mazime in cap *Scit Romana*. vbi ex duobus Pontificibus in Rubrica positis, sic habetur: *Nihil obsunt saluti credentium diuersæ pro loco, & tempore consuetudines, si illis canonica non obstet authoritas.* Idem habetur ibidem cap. *Nouit.* vbi Gregorius I. ad Augustinum Angelorum Episcopum sic scribit:*Placet,vt siue in Roman. siue in Galliarum, siue in qualibet Ecclesia aliquid inuenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, solicite eligas.* &c. Ex quibus duobus capitibus clare colligitur,permittere summos Pontifices,vt Ecclesiæ particulares retineant suas consuetudines, quando sunt Deo placitæ,nec à Romana Ecclesia reprobatæ, etiamsi prædictæ consuetudines seruentur extra Romanam vrbem, & in illa non extent.His adde quod in materia sacramentorum, id est, in cæremoniis cum quibus illa ministrantur, tolerantur alibi consuetudines, quæ non vigent Romæ, constat clare ex cap. *de trina. de consecrat. dist.* 4. vbi Gregor. Papa dicit Romæ in baptizando infante fieri trinam mersionem,alibi vero fieri vnam tantum,& vtrumque esse licitum,& tolerandum. Ad quod alludens D.Thomas 3. *par. quæst.* 66. *art.* 8. dicit seruandam esse consuetudinem

tudinem particularium Ecclesiarum. Quibus positis. Cum exhibere nostrum iuramentum, sit consuetudo laudabilis, pia, & non prohibita à prælatis, neque à Summo Pontifice, & hęc vigeat Parisiis ab annis ducentis, & Valentię, & alibi per annos sufficientes ad introducendam consuetudinem validam, & laudabilem, sequitur quod licite eadem consuetudo possit continuari licet Romę non obseruetur. Multę enim sunt Romę consuetudines in cultu diuino, quę in Hispania, vel Gallia non obseruantur, neque Papa vult ad consuetudines particulares Romę fideles obligare, cum videat id non esse necessarium ad salutem.

17 Quod vero asserit Author in eadem quarta propositione, quod exhibentes, vel suadentes hoc iuramentum, suo facto volunt, vt fides ex Hispania vadat Romam, si intelligit per hoc, velle prædictos, vt fides Hispaniæ Romæ recipiatur, vel quod Roma conformet se in fide cum Hispania, perperam, & fere temere colligit: Nunquam enim superiores, vel hi tale iuramentum petentes, vel suadentes somniarunt. Primo enim petentes, vel suadentes hoc iuramentum, non hoc stabiliunt, vt dogma fidei: neque suadent vt iuretur Deiparam caruisse originali, sed iurant se defensuros opinionem Scoti intra terminos suæ probabilitatis, idque sub correctione Ecclesiæ, à qua sola protestantur saltem virtualiter, se expectare definitionem fidei, solicitante illam definitionem Rege Catholico, & aliis Principibus: & proinde volunt quod fides circa hanc materiam de Roma veniat in Hispaniam, non è contra. Neque enim hoc iuramentum in Hispania, & Gallia seruatum obligat Papam vt hoc definiat. Et confirmatur, quia cum hoc iuramentum Parisiis ducentis abhinc annis seruetur, nemo dixit velle per hoc Pari-

sienses vt fides ex Parisiensibus vadat Romam. Si vero Author per hoc intelligit velle nos, & desiderare, vt fides de Hispania Romam vadat, id est ex Hispania fiant postulationes, & instantiæ cum informationibus erga Sum. Pontificem, quibus ille motus rem de fide definiat, si hoc velit, improprie loquitur: Nos enim licite facimus id postulando à Domino Papa vt amplius patebit ex dicendis in respons. ad decimam, in qua Author carpit Catholicum Regem eo quod istius rei definitionem à Sede Apostolica procuret.

Ad quintam.

28 QVinta propositio ait. Exhibere hoc iuramentum, vel facere votum de tuenda Deipara ab originali tot scandala causare in aliis Nationibus, quot causauit in vrbe Valentia velle canonizare quemdam Clericum recens defunctum, cum opinione Sancti, idque reclamante Ecclesia. Ad hanc propositionem imprimis dico, mihi videri impossibile, quod alicubi causet scandalum talis iuramenti suasio, vel acceptatio, nisi forte apud aliquem, vel aliquos male affectos erga opinionem Scoti, qualis noster Author in his omnibus propositionibus esse conuincitur. Scio illud statutum Academiæ Parisiensis ab omnibus laudari, & fere cum gaudio citari, & approbari, & neminem legi, qui illud scripto, aut voce reprobauerit. Neque credo in ciuitate Valentiæ vbi idem statutum seruatur, aliquod scandalum inde exortum est. Et fortasse idem iuramentum solet exhiberi in aliis Academiis, vt refert Suarez *tomo 2. de Incarnat. disp. 3. sect. 3. §. secundum fundamentum*, quod clare indicat ex tali voto, seu iuramento tale scandalum non resultare.

16 Se-

16 Secundo dico, quod quando ex forma prædicti iuramenti alicubi ſcandalum reſultaret, de tali ſcandalo nihil eſſet curandum, cum ſit ſcãdalum fere pharizaicum, ideſt ſumptum de re quę eſt bona: iuxta illud Mathæi 15. dictum à Chriſto Domino de Pharizæis, qui cum de quodam bono opere Chriſti Domini ſcandalum ſumerent, dixit: Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum. Quod autem hoc ſcandalum paſſiuum de tali iuramento ortum ſit pharizaicum, & non iuſtum, neque ſcandalum fidelium, probatur, quia tale iuramentum, vel votum de opinione Scoti defendenda, eſt actus pius, Religioſus, & laudabilis, vt ſatis manet probatum in præcedẽtibus: ergo ſcandalum ſumptum de iſto actu pio, & Religioſo, eſt ſcandalum de re bona, & proinde eſt pharizaicum, & proinde de illo non eſt curandum. Confirmatur etiam argumento ducto ab oppoſito. Nam ſi adeo fideles ſcandalizantur audientes in diſputationibus, & concionibus Deiparam contraxiſſe originale, vt ea de cauſa tumultus, & rixas excitauerint, clare ſequitur, quod audientes prædicare, aſſerere, & iurare ſe defenſuros eſſe opinionem Scoti, non ſcandalizabuntur, ſed potius ædificabuntur. Probo illud antecedens, quod ſcilicet fideles ſcandalizantur audientes Deiparam habuiſſe peccatum originale. Teſtatur id imprimis Papa Paulus Quintus in illo ſuo vltimo motu proprio, vbi dicit ſe hoc nouũ decretum mandare de non publicando in publico opinionem Diui Thomæ, *Propter ſcandala, iurgia, & diſſenſiones inde exortas cum magna offenſa Dei.* Teſtatur idem in particulari tota ciuitas Hiſpalenſis, in qua ea de cauſa tumultus magnus fuit excitatus, etiam cum periculo vitæ aliquorum. Teſtatur etiã Italia, in qua in multis vrbibus eadem ſcandala ſunt exortà in populo pro-

pter

pter disputantes, vel asserentes Deiparam habuisse originale peccatum. Testatur hoc Bernardinus de *Busto* maxime, *sermone 9. de Conceptione parte prima littera* C. vbi refert verberatum fuisse à populo quendam prædicatorem, eo quod dixisset in sermone Deiparam habuisse originale. Secundo idipsum testatur, *eodem sermone 9. littera S. fol.* 35. vbi asserit mulieres Mantuanas noluisse dare eleemosinam panis quibusdam male affectis ad puritatem Conceptionis Deiparæ nisi ipsi resipiscerent, & illam opinionem deponerent.

2 Quod tandem Author adducit de populo Valentiæ volente canonizare clericum defunctum Papa inconsulto, mihi imprimis non constat de circunstantiis historiæ, videtur enim nimis durum id credere de populo catholico, cum ibi sit Academia, & sint Doctores, Episcopus &c. qui deberent aduertere id non posse fieri: fides historiæ sit penes Authorem. Dato vero quod ita fuerit, debili argumento conatur probare suũ intentum, videlicet per errorem, & furorem, populi insipientis, & tumultuantis, (quem nos etiam reprobamus) velle condemnare populum deuotum, qui de assensu prælatorum, ac de concordia populi in laudem Matris Dei iurant se defensuros opinionem ex qua eidem laus magna resultat. Adde quod populus Valentiæ errauit si volebat canonizare Sanctum cum id facere non posset inconsulto Papa: In hoc autem nostro casu populus emittens hoc iuramentum facit actum licitum, & laudabilem, vt probauimus, ad quem actum peragendum non indiget licentia speciali papæ. Cum iste actus iurandi sit in substantia colere festum Deiparæ, quod festum est iam canonizatum ab Ecclesia. Quod autem festum Conceptionis sit canonizatum ab Ecclesia tradit docte, & fuse Pater Ægydius, 3. *lib. de Concept.*

Concept.q.6.art.1.§.9. vbi ostendit canonizationem Ecclesiæ, non solum fieri de Sanctis, sed etiam de festis Sanctorum. Pro quo facit etiam Suarez *tom. 1.de Relig.lib.2. cap. 3.* & explicat Ægydius, quod canonizare Sanctum, est Ecclesiam decernere personam illam fuisse sanctam, & animam illius esse in gloria. At canonizare festum, est quod Ecclesia definit veram illius misterij sanctitatem, eamque proponit fidelibus celebrandam. Neque vero sanctitas istius festi Conceptionis Deiparæ consistit solum in gratiis agendis Deo pro concepta persona Deiparæ in originali, eo quod incarnatio Verbi Diuini iam habuerit principium in persona illa, seu Matre illa sic concepta: sed sanctitas istius festi consistit etiam in eo quod Deipara concepta sit sancta, & absque originali peccato: vt enim optime aduertit Suarez *tom. 2.de Incarnat.disp.3.sect.5.§.dicetur fortasse:* Cum hoc festum etiam celebretur in honorem Deiparæ, non esset Virgo honore digna propter suam Conceptionem, nisi talis Conceptio fuisset sancta, & pura. Iurant ergo fideles, & vouent se defensuros Deiparam ab originali, & festum de hoc mysterio canonizatum ab Ecclesia, in quo iurando, & vouendo, quis poterit error intercedere? Quis non licite iuret illud in quod Mater Ecclesia sic propendet? vt enim alios fauores Ecclesiæ circa hoc festum sileam: Pro Deiparæ Conceptionis puritate sufficiat fauor ille quē refert Pineda *tract. citato aduertent.* 20. ad priuilegium Ioan. primi Regis Aragoniæ, fauor inquam factus à Clemente VIII. in Bulla particulari, qua non solum approbauit, verum etiam præcepit obseruari in Italia compendium illud puerorum doctrinæ, recognitum, & approbatum à Congregatione reformationis doctrinæ Ecclesiasticæ, in quo compendio edocentur

pueri

pueri sic dicere in explicatione Aue Maria. Quod scilicet illa fuerit gratia plena quia illa per gratiam nec originalem culpam vnquam habuit, nec actualem mortalem, vel venialem. Ecce summus Ecclesiæ Pastor hoc lacte doctrinæ nutrit pueros. Nunquid Ecclesia hoc dictum postea reuocabit cum nota tanti Pastoris? Ego nihil definio in eo quod Ecclesia postea faciet: solum dico, quod si fecerit, quod non errabit, & quod in eo quod modo facit & permittit non errat, nec proinde errant iurantes se defensuros quod illa permittit.

Ad sextam.

21 SExta propositio asserit, sum. Pontificem motum, & quasi obligatum propter scandala orta ex prædicatione præseruationis Deiparæ, iussisse ne ad populum prædicetur opinio D.Bernar. D.Bonau. & D. Thomæ.

Si author intelligit, vt videtur, Paulum V. publicasse suam Bullam ne in publico prædicetur, vel defendatur opinio D.Thom. propter scandala orta ex prædicatione opinionis Scoti eandem comprobando rationibus, & exemplis, errat omnino, nec videtur Bullam legisse, cum potius oppositum clare contigerit. Clare enim Papa in illa exprimit se moueri ob scandala orta ex eo quod pars affirmatiua prædicatur ad populum, idest Deiparam habuisse originale. Verba Bullæ sunt hæc. *Ex occasione assertionis affirmatiuæ, quod Beatissima Virgo fuit in originali concepta, oriuntur in populo christiano cum magna Dei offensa, scandala &c.* Quomodo ergo palpat in meridie, & tam claram lucem non intuetur? Cur non videt opinionem Scoti populo prædicatam, & probatam, non scandalum, sed deuotionem excitare? &

re? & è contra quis non videt opinionem oppositam populo prædicatam scandalum parere sicut Papa tam claris verbis in Bulla testatur, & nos retulimus in responsione ad præcedentem quintam propositionem ex Bernardino de Bustis. Hoc ipsum insuper ratione confirmo: Nam populus Christianus in Deiparam vt plurimum deuotissimus, eidemque multum obsequi desiderans, numquam scandalizatur audiens quod illa caruerit peccato originali, & actuali: Imo potius audiendo contrarium scandalum patitur. Facit etiam vltra iam dicta id quod refert noster Cord. *lib. 1. quæstionarij, quæst.* 44. *de Concept. fol.* 368. §. *Nouerint, & seqq.* quod scilicet ex prædicatione vel assertione cuiusdam prædicatoris impugnantis Deiparæ puritatem in Conceptione, ortum fuit graue scandalum in Gallia ad oppidum Deppe Rothomagi, & alibi, propter quod delatus fuit ad Rectorem, & Consiliarios Academiæ, & ab illis carceratus, & iussus assertionem retractare. Idem refert P. Ægydius *lib. 3. fol. 295.* de alio qui ab Innoc. VII. anno 1403. iussus est Palinodiam recantare circa id quod dixerat contra puritatem Conceptionis, Deiparæ.

22 Neque vero est quod Author noster aliquid magnum, & quasi insolitum ducat Dominum Papam præcipere, quod opinio D. Bernard. D. Bonauent. & D. Thom. in Ecclesia ad populum non prædicetur: per hoc enim imprimis nondum illos doctores damnat, vt errantes in fide, cum rem nondum de fide definiat, & illorum opinionem permittat in secreto. Secundo illorum Doctorum authoritas non est authoritas de fide, vel Ecclesiæ. Tertio etiamsi Papa hodie definiret Deiparam caruisse originali, & proinde consecutiue damnaretur illorum trium Doctorum opinio, nullam

inde illi infamiam incurrerent, quando enim illi viuebant, & sic opinabantur, nondum aliquid contra Ecclesiæ definitionem asseruerunt. Et sic in Ecclesia successiuè multa sunt definita, quorum opposita multi Sancti Doctores antea tenuerant sine labe infamiæ, vel hæresis, vt facile esset exemplis ostendere. Quarto, quia magis ponderat scandalum populi christiani, illique magis deferri oportet, quam ponderet authoritas illorum trium Doctorum. Quinto, quia plures Doctores tenent opinionem Scoti quã illorum trium Doctorum. Horum Doctorum turbam videre poteris apud patrem Ægydium *lib. 3. de Concept. quæst. 1. art. vnico à fol. 158. & quæst. 4. toto art. 4.* Qua de causa Scotus, vel quiuis deuotus puritatis Conceptionis Deiparæ, iure poterit dicere illud, quod dixit Eliseus famulo suo referenti de magno exercitu contrario circundante, 4. Reg. 6. *Noli timere plures enim nobiscum sunt, quam cum illis.* Similiter dico. Quamuis exercitus quidam videatur circundare ciuitatem Dei altissimi, Mariæ scilicet in Conceptione, asserentium illam maculatam, plures sunt nobiscum Doctores, quam pro illis; plures pro nobis sunt rationes, congruentiæ, fundamenta, miracula, fauores Pontificum quam pro cõtraria opinione.

23 Addo quod D. Bernardus licet *epistola* 174. primo contra Deiparæ præseruationem censerit, attamen postea *sermone de Cana Domini 13. post initium tom. 2. & sermone 4. in Salue Regina* oppositum tenuit prout citat, & probat Pater Ægydius *lib. 3. quæstione 4. art. 2. fol. 238. col. 2.* D. vero Bonauentura *in 3. distinct. 3.* dubie loquitur, neque resolute affirmat. Imo *tom. 3. operum suorum serm. 2* clare loquitur pro Deiparæ præseruatione ab originali sic dicens. Nouo sanctificationis genere Redemptam Matrem à peccato originali (non

quod

quod infuit, sed quod infuisset) præseruauit Deus. Sic ille ibi. Quod vero attinet ad D. Thomam, ille prius *in 1. distinct. 44. art. 3. ad 3.* Deiparæ immunitatem asseruit, licet postea oppositum docuerit *in 3. parte.* Si autem piæ reuelationi fidem adhibere licet, citat Pater Ægydius *lib. 3. de Conceptione fol.* 335. quod Beatus Thomas post mortem suam in Italia apparuit cuidam Episcopo Fautino suo deuoto, cui dixit se non bene scripsisse, cum dixit, Deiparam conceptam fuisse in peccato originali, quasi illum sui dicti pæniteret. Non ergo est quod Author noster tantum zelum ostendat pro his tribus Doctoribus, tum ob illa quæ proxime diximus *num.* 22. tum quia sufficienter ostenditur in hoc numero, illos dictum retractasse.

Ad septimam.

24 SEptima propositio profert nouum decretum Pauli V. fuisse magni scandali apud alias nationes, quæ sciunt nos mouere Papam, & illum obligare vt faciat quod non debet.

Mira audacia, imo & error peior omnibus ab isto Doctore assertis, vt audeat asserere Papam in suis Bullis pro Ecclesiæ regimine, & animarum salute editis, & pro illarum pace, & quiete datis, facere quod non deceat. Non solum autem Dominus Paulus V. in citata Bulla scandalũ non dedit exteris nationibus; verum etiam credere possumus, quod si à tali decreto abstineret, posset argui socordiæ & somnolentiæ in suo pastorali officio, si certus de tot scandalis, & tumultibus ortis in Hispania cum Dei offensa, suis ouibus non succurreret cum illo oportuno remedio. Firmari potest exemplo à simili: nam minus inconueniens esset

excitari in Hiſpania ſcandala, & diſſenſiones circa ſtygmata P. N. Franciſci, ſi illa habuerit, vel non, quam ſint ſcandala orta ex prædicatione an B. Virgo habuerit peccatum originale, vt patet. Et tamē conſtat, quod orto tumultu in Hiſpania ab aliquibus dicentibus P. N. Frāciſcum non habuiſſe in corpore ſtygmata Chriſti, Papa Alexander IV. Bullam particularem direxit ad Hiſpaniam, vt habetur in Compendio Mendicant. ver. *ſtygmata*. §. 6. in qua grauiſſimis pœnis & cenſuris prohibet, ne in Regnis Caſtellæ, & legionis prædicatores prædicent P. N. Franciſcum dicta ſtygmata non habuiſſe, eaſdemque cenſuras voluit incurrere illos, qui dicta ſtygmata ab imagine prædicti patris abraſerint. Quinimo ante Alexandrum IV. Papa Gregorius IX. in eodem compendio, & eodem verbo mandauit, & præcepit inquiri de quodā Religioſo, qui dicebatur prædicaſſe contra ſtygmata P. N. Franciſci, in quo debuerat populum ſcandalizare, dicens in mādato, quod ſi fuiſſet culpatus inuentus, ad Sedem Apoſtolicam mitteretur audaciæ ſuæ pœnas recepturus. Si ergo duo hi Pontifices tanta diligentia occurrerunt ſcandalo orto circa prædicationem contra ſtygmata P. N. Franciſci, quorum aſſertio non tam intereſt Eccleſiæ, quam honor Deiparæ: Quid culpandus eſt D. Paulus V. & dicendus facere quod non debuit, eo quod ſua Bulla obuiauerit ſcandalis prædicantium contra puritatem Conceptionis Deiparæ, quæ magis ſpectat ad Eccleſiam, & fidelium deuotionem, quam ſtygmata P. N. Franciſci? & tamen de illis duobus ſummis Pontificibus Greg. IX. & Alexand. IV. ſic præcipientibus circa ſtygmata P. N. Franciſci, non legimus quod exteræ nationes ſint conqueſtæ, ſed omnes vſque adhuc paruerunt. Quod à fortiori debuit nos cogere ad obedien-

dum

dum decreto D. Pauli V. circa prædicationem publicam contra Deiparę præseruationem ab originali.

25 Neque ego possum mihi persuadere quæ sint prouinciæ scandalizatæ de tali mandato, nisi forte sint aliquæ in Germania, quæ nec sum. Pontifici, Imo nec Christo Domino obediunt, de quarum proinde scandalo curari non debet. Si vero essent aliquæ prouinciæ Catholicæ (de quibus non audio, nec credo) quæ sic scandalizarentur, illarum scandalum, tanquam vere pharizaicum curari non debet, iuxta illa quæ supra iam diximus in responsione ad 5. propositionem. Imo credo quod etiam aliqui hæretici de tali decreto non essent scandalum sumpturi in Germania. Nam si illi Lutherum, vel Erasmum sequuntur & audiunt; hi ambo affirmant Deiparam caruisse peccato originali, vt passim videre est apud multos Theologos ambos pro hac opinione citantes, sicut in particulari citat Canizius *lib. 1. de B. Virgine cap. 8. prope finem. §. Cæterum aduersus.*

26 Quod tandem innuit Author fideles Christianos Hispaniæ esse in culpa, eo quod Papam mouerint, & quasi obligauerint ad tale decretum indebite promulgandum, percontor ego Authorem. Per quæ prædicti fideles D. Papam mouerint, quomodo obligarunt? Nunquid muneribus & donariis? Nunquid preces illicitas interponendo? Nunquid aliqua falsa narrando? Mouit profecto sanctum & summum Pontificem pastoralis officij cura, & solicitudo, mouit animarum periculum, salusque earumdem: Mouit erga Deiparam deuotio; cum enim sit Vicarius Christi D. filij Deiparæ, ipsius Christi Matris honori sedulo tenebatur prospicere: Ac proinde nec Papa fecit, quod non debuit, sed quod debebat. Neque externis nationibus dedit

ſcandalum: nec fideles Hiſpaniæ tam principes quam prælati, errauerunt in aliquo tam pias preces Vicario Christi Domini præſentantes,& offerẽtes. Adde quod Author in iſta ſua propoſitione innuit clare quod Papa poſſit errare in ſuo regimine directo pro ſalute animarum, cum dicat illum in hoc decreto feciſſe quod non debebat. Quod tamen dictum Doctores in materia de fide abominantur.

Ad octauam.

27 OCtaua propoſitio dicit, certum quendam Religioſum D. Auguſtini dicentem in publica concione, quod B. Dominicus dixerit Deiparam caruiſſe originali, fuiſſe in hoc mendacem, ſcandaloſum, & ſacrilegum.

His verbis clare innuit, ſeu potius vult Author quod B. Dominicus numquam aſſeruerit Beatã Virginem caruiſſe originali. Quod autem glorioſus Sanctus. Et Monarcha Dominicus id tenuerit, citant, & probant graues Authores moderni ex antiquis referentes. Primus eſt Canicius *lib.* 1. *de B. Virgine cap.*7.*poſt medium fol.*38.*col.* 2. vbi citat alios. Secundus eſt Pater Petrus de Oieda *in ſua informatione de Conceptione ca.*7.Tertius eſt Pater Ægydius *lib.* 3.*de Conceptione fol.*201.*col.*2. in fine citans ad eundem finem tres Doctores. Quartus eſt Suarez *tom.*2.*de Incarnat. diſp.* 3. *de Concept. ſect.*5.§. *Tertio principaliter.*Ecce quatuor Doctores moderni,& tam graues,præter illos quos iſti citant,aſſerunt B Dominicum bene de Deiparæ ab origin. præſeruatione cenſiſſe?& puto quod Author noſter nimis inferior ſit his quatuor Doctoribus in citãdis hiſtoriis, & Doctoribus.Quo poſito ille Religioſus Ordinis D.Auguſtini

à noſtro

à nostro Authore accusatus, vel calumniatus, non fuit mentitus, cum dixerit id quod tam graues quatuor Authores referunt. Secũdo ex hoc sequitur quod prædictus Pater non fuit scandalosus, cum nec mẽdacium dixerit, nec propositionem scandalosam prædicauerit, vt patet ex præcedentibus. Neque item Beato Dominico calumniam intulit, imo potius in laudem Sancti suum dictum redundabat. Non ergo video cur fuerit prædictus Religiosus id attribuens Beato Dominico, mentiens, sacrilegus, vel scandalosus, nisi forte id solum nostro authori, visum fuerit, quasi dolenti, quod B. P. Dominicus, bene de Deiparæ præseruatione ab originali iudicauerit.

Quod denique prædicator ille non commiserit sacrilegium, probatione non indiget: vltra enim iam dicta, dato quod B. Dominicus nostræ non fuerit opinionis, quæ materia sacrilegij est, dicere aliquem Sanctum asseruisse aliquid quod non asseruit? Hoc vt plurimum mendacium esse poterit non sacrilegium. Si enim quis male citet pro sua sententia Augustinum ver. grat. vel Ieronimum, eo quod vel illos sic intelligat, vel sic citatos inueniat, non dicetur contra illos sacrilegium committere, licet possit mentiri, & hoc vt plurimum non formaliter, sed solum materialiter.

Ad nonam.

28 NOna propositio continet; iurare, vel obligare se ad defendendam Deiparam ab originali habere multa inconuenientia, & esse occasionem multorum scrupulorum, imo & periculum peccandi.

Gratis hæc omnia, & sine fundamento dicuntur, oportebat enim exprimere, quæ sint ista inconuenien-

tia, qui ſcrupuli, quæ peccandi pericula: Quæ quoniam non exprimuntur, nos quaſi diuinantes ſic diſcurrimus; & ſupponimus ex iam dictis, & amplius dicendis, quod iuramentum de Deiparæ immunitate ab originali defendenda, eſt iuramentum de re pia, religioſa, & laudabili, vt patet ex quæſtione procemij, & eſt etiã actus voluntarius, & denique opus ab Ecclesia permiſſum, & miraculis confirmatum.

29 Quibus poſitis, ſic diſcurrimus contra Authorem. Hæc inconuenientia non naſcuntur ex parte prælatorum, vel communicatum offerentium hoc iuramentum, poteſt enim hoc iuramentum ab illis offerri licite, & voluntarie, cum ſit de re pia, licita, & religioſa: ergo licite ab illis poteſt offerri pro bono communi, & pro laude Deiparæ, vt amplius patebit ex reſpõſione ad 12. propoſitionem: cumque licite hi poſſint petere, & offerre tale iuramentum, ex parte ipſorum non ſunt ſcrupuli, neque periculum peccandi, cum neque ipſi peccent, neque alios peccare faciant: ſcrupulus autem hic daretur, vel occaſio peccandi ex parte ſuperiorum, ſi illi cogerent ad iurandum, vel actus iurandus eſſet malus, vel impoſſibilis, vel nimis difficilis, quorum nihil in hoc actu reperitur, vt conſtat. Vide infra poſt finem harum omnium reſponſionũ modum, & formam quam dedit circa hoc Archiepiſcopus Cæſarauguſtanus, & Academia Complutenſis.

30 Secundo ex parte ſubditorum iurantium, & ſe obligantium, nullum datur inconueniens, nullus ſcrupulus, nulla peccandi occaſio; Probatur fundamentis numero præcedenti poſitis. Nam taliter iurantes voluntarie, iurant actum pium, religioſum, laudabilem, miraculis confirmatum, facilem, & proinde licitum: ergo ex parte iurantium ſcrupulus non datur. Secundo proba-

probatur, quia si Petrus ver.gr. potest in secreto absque iuramento amplecti vtramuis partem istius opinionis, & opinioni sic electæ potest adhærere absque iuramento vsque ad mortem, poterit vtique eidem opinioni sic electæ, & licitæ se conformare, & in illa firmari per iuramentum: Quod enim licite, ac religiose possum facere, possum vtique iurare me facturum in posterum: nullum ergo inconueniens, vel scrupulus datur ex parte iurantium, vel peccandi periculum.

31 Dices forte hunc scrupulum, vel periculum peccandi, nasci ex duobus: Primo quia cum iurans vt plurimum sit laicus, & idiota, nesciet defendere id quod iurat, cum ignoret Theologiam ad disputandum de tali quæstione difficili. Secũdo, quia si Papa postmodum definiat opinionem D. Thomæ, is qui antea opinionẽ Scoti iurauerat, agitabitur scrupulis si bene iurauerit &c. Ad primum argumentum dico quod quando in confraternitatibus petitur hoc iuramentum à laicis, & idiotis, non petitur vt sint defensuri Deiparam ab originali disputando Theologice, imo hoc non possunt petere à laicis: sed solum petitur ab illis vt verbo simplici id defendant, & Scoti opinioni non contradicant, quod poterunt facere absque Theologia, & sic ab omni scrupulo liberantur. Ad secundum dico quod licet Papa definiret opinionem D. Thomæ, (quod non speramus) is qui antea iurauerat defendere opinionem Scoti, nullo scrupulo poterit agitari, nam sic iurando non fuit periurus: cum iurauerit id quod putabat verum, & tot rationibus, & miraculis comprobatum.

32 Adhuc pro dictorum confirmatione, hoc exemplum subiicio. In aliquibus collegiis sæcularium studentium (qualia sunt Conimbricæ, Salmanticæ, & alibi) ingredientes collegium iuramento se obligant,

quod in omni ſtatu, quem poſtea extra collegium ſortiti fuerint, defendent quoad poterunt, res, ac bona, & iura talis collegij: ſi ergo hoc licitum eſt iurare pro defendendis bonis temporalibus illius collegij, cur nō licebit ingredienti confraternitatem Conceptionis verbi gratia defendere quoad poterit illius præſeruationem à peccato, ex quo magna eidem Deiparæ laus, imo, & Chriſto Domino reſultat?

33 Neque denique ex tali iuramento reſultant inconuenientia, vel periculum peccandi in populo, vidente populo fieri tale iuramentum. Nam populus pius, fidelis, & tam bene affectus ad Deiparam, non poteſt ſcandalizari de tali iuramento pro Deiparæ laude ſuſcepto: Neq; aliqua inconueniĕtia ex parte populi poterunt aſſignari, quibus non facilè reſpondeatur.

Ad decimam.

Decima propoſitio ſic habet. Non eſt ſpiritus fidei inſtare, vt inſtat Rex noſter Philippus, vt definiatur de fide præſeruatio Deiparæ ab originali: & futuro tempore apparebunt incommoda iſtius petitionis.

34 Per ſpiritum fidei videtur Author intelligere zelum fidei, & proinde innuit non eſſe zelum fidei neque duci zelo fidei illum, qui petierit à Sede Apoſtolica prædictam definitionem circa Deiparæ Conceptionem. Contra quod ego aſſero eſſe clarum, & magnum zelum fidei id à Sede Apoſtolica poſtulare. Pro quo ſuppono, pie iuxta multos Doctores, quod opinio Scoti poteſt definiri de fide, vt inter alios tenet, & probat Suarez *tomo 2. de Incarnatione diſputat. 3. ſect. 6.* & Pater Ægidius *lib. 3. de Conceptione q. 8. art. vnico*, vnde iam conſtat opinionem Scoti poſſe definiri de fide ſi Papa volue-

voluerit, Cum ergo ſpiritus fidei, ſeu zelus fidei, ſit amor intenſus, ſeu gãde deſiderium, ſeu magnus affe-ctus ad res fidei, vel obiectum fidei, vel ad augendam fidem, ſequitur quod procurare vt opinio Scoti definiatur,& ſit obiectum fidei, erit zelus fidei: ſalté enim per hoc deſiderium procuratur, vt obiectum fidei augeatur extẽſiue,ideſt vt ſint in Eccleſia plures propoſitiones fidei.2. in alio ſenſu eſt etiam hæc petitio zelus fidei:nam per talem petitionem exaltatur maxime D. potentia, & ſumma miſericordia Dei erga Deiparam. Exaltatur etiam ipſa Deipara:creſcit fidelium deuotio erga eandem,quæ tria quis non videat pertinere ad zelum fidei?addo exẽplum, Poſtulauit Rex Hiſpaniæ, & alij Principes, à Pio IIII. & Sixto V. vt canonizaretur B. Didacus, ſicut continetur in Bulla canonizationis ipſius edita à Sixto V. idemque contigit in canonizatione Beati Iacinthi illam petente Rege Poloniæ, vt habetur in Bulla canonizationis eiuſdem, quas ambas Bullas habes *in Bullario Rodrig.fol.* 1122. *& fol.* 1247. idque ſolet fieri cõmuniter in canonizatione aliorum Sanctorum,ſemper enim Reges,& Principes illas poſtulant. In Bulla vero D. Clementis VIII in principio dicit Papa ex canonizatione Sãctorum reſultare:*Quod Deus prædicetur mirabilis in Sanctis ſuis. Item quod Rex ſempiternæ mageſtatis in Sanctorum concilio glorificetur. Diuini cultus augeatur obſeruantia:fidelium pietas & deuotio excitetur,deteſtandæ hæreſes magis,magiſque conuincantur.*Sic ibi Dominus Papa.Si ergo Reges non arguuntur ex eo quod petant à Papa canonizationem vnius Sancti,ex qua reſultant illa tot,ac tam clara motiua fidei: Cur arguentur ex eo quod petant ab eodem Papa definitioné præſeruationis Deiparæ ab originali, cum ex illa definitione ſimilia motiua fidei ſunt orIunda

Nonn

Nonne magis exaltabitur, & Deipara cum ista definitione, magisque lætabitur Ecclesia quam cum canonizatione vnius Sancti?Eadem fere verba habentur in Bulla canonizationis sancti Didaci. Vbi ait Sixt. V. se illum canonizare. *Vt se Deus mirabilem in Sanctis suis demonstret, vt hæreticorum prauitatem coerceat, peruersitatem confundat.* Merito ergo dici poterit quod Reges, ac Principes postulantes à Papa istam definitionem vnde similia fidei bona resultare possunt ducantur spiritu, ac zelo fidei. Adde quod per talem definitionem, si daretur, cessarent tumultus, & poneretur silentium perpetuum in hac materia contradicentibus, neque in contrarium possent amplius quæstiones, & querelas opponere.

35 Secundum adhuc exemplum sit. Si hodie Imperator, vel Principes Germaniæ peterent à Sede Apostolica, vt pro quiete, & salute fidelium illius regni dignaretur aliquid definire de fide propter dubia exorta, quod olim multi Reges à sum. Pontifice postularunt: Quis neget prædictos Principes moueri, ac duci bono zelo fidei? Hoc ergo est quod facit Rex Catholicus in petenda ista definitione circa Conceptionem Deiparæ pro laude Dei, B. Virginis, & Hispaniæ quiete.

36 Quod vero Author in vltimis verbis istius propositionis male prophetat, de futuris incommodis hinc resultantibus, & futuro tempore conspiciendis, voluntaria diuinatio: est, & sine fundamento. Quin potius ab opposito quies magna sperari poterit ex obtenta definitione, vt patet ex supradictis, cum aliis bonis motiuis supra iam dictis.

Ad

Ad vndecimam.

VNdecima propositio asserit librum Lucij Dextri, & Laminas repertas in monte sancto Granatæ, in quibus dicitur Iacobum Apostolum prædicasse in Hispania Deiparam ab originali immunem, nullius esse valoris, sed potius falsitatis.

37 Quod attinet ad librum Lucij Dextri, fateor me illum non habere, nec vidisse. Vidi tamen librum doctissimum Gregorij Lopez Madera, quem solũ composuit de Reliquiis, & Laminis inuentis in illo sancto monte Granatæ, in quo libro fuse satis, & sapienter multis ostendit, & probat veritatem, & authoritatem illarum Reliquiarum, & Laminarum, respondens omnibus dubiis, quę circa illarum veritatem possent proponi. Nec puto quod liber dicti Gregorij quoad hoc, erit inferior libro Lucij Dextri. Ad singula propositionis verba sigillatim respondens.

38 Dico imprimis D. Iacobum Apostolum prædicasse in Hispania, est adeo certum ex traditione Hispaniæ, librorumque multitudine, vt probatione non indigeat. Quod autem Deiparam ab originali liberam prædicauerit, quid mirum est id fecisse Apostolum Deiparæ deuotissimum, cui adhuc illa viuens Cæsaraugustæ apparuit, & sibi ab illo templum ibidem ædificari mandauit. Quid item mirum si Apostolus de illa prædicaret, id quod ille de ipsius præseruatione ab originali sentiebat, quod idem sensit Iacobus Minor de eadem Deipara, vt patet ex Liturgia eiusdem Iacobi Minoris, vbi sic habet: *Dignum est vt Beata Virgo dicatur semper Beata, & omnibus modis irreprehensibilis.* Sic refert Pater Ægidius *lib. de Conceptione, fol.* 194. *col.* 2. & alij multi. Ex quibus verbis clare constat Apostolum

Deipa-

Deiparam ab originali liberam credidisse. Nam si illud habuisset, non foret pro illo tempore Beata, nec irreprehensibilis, sed è contra infælix, & reprehensibilis. Adde quod graues Doctores dicunt à tempore D. Iacobi solitum esse in Hispania celebrari festum Conceptionis Deiparæ, & hoc est clarum inditium ab illo tanto Apostolo hoc fuisse prædicatum. De hac celelebratione refert Petrus Nunez in suo Sancturali Seraphico *discursu* 1. *de Conceptione fol.* 78. §. *De manera*, vbi citat sanctum Marcum Maximū Episcopum Cæsaraugustanum, idque tunc maxime verum erit, si verum est quod multi docent recentiores, Apostolos Ierosolymis ante dispersionem, in quodam Concilio definiuisse Deiparam caruisse originali: citat Petrus Nunez citato loco *fol.* 37. *col.* 2. ex laminis repertis in monte sancto Granatæ ex duobus sociis sancti Iacobi. Idem tenet Pater Ægidius *lib.* 3. *de Concep. q.* 3. §. 1. *num.* 20, *&* §. 10. *num.* 52. multa pro eodem adducens.

39 Quod vero attinet ad principale intentum de Laminis ibi repertis, antequam de illis referam graue testimonium, præmitto quod pari assensu poterimus assentiri veritati Laminarum illarum, atque assentimur veritati Reliquiarum Sanctorum, quæ ibidem cū Laminis repertæ sunt, est enim vtrobique eadem ratio de credendis Laminis, atque Reliquiis simul repertis, vt patet ex iis, quæ tradit Gregor. Lopez cit. lib. *fol.* 21. *cap.* 7. *&* *seqq.* *&* *cap.* 4. narrat miracula quæ contigerunt in inuentione prædictarum Reliquiarum. Quā ergo authoritatem habeant Reliquiæ, & proinde Laminæ cum illis repertæ in illo sancto Monte Granatę, constat ex euentu secuto. Nam statim Archiepiscopus Granatensis coacta Synodo Prouinciali vocauit duos Episcopos, & alios Prælatos, & viginti alios viros do-

ctissimos,

ctissimos, inter quos fuit vnus Pater Thomas Sanchez Societatis Iesu, Author illorum librorum de Matrimonio, & affuerunt alij graues, & doctissimi viri, qui omnes iuxta decretum, & formam Concilij Tridentini, vnanimiter decreuerunt, & scripto firmarunt prędictas Reliquias esse veras, & populo proponendas in publico, vt posset populus illas venerari: & ita mox factum fuit. Cuius historiæ, & facti meminit exacte Gregor. Lopez ad finem citati libri, ponens transumptum originalis decreti diocœsani, & nomina omnium Doctorum, qui ibi subscripserunt. Quo posito, quæro à nostro Authore: Si hodie quis irreuerentiam faceret Reliquiis in illo monte repertis, & Prædicto modo in publico, populo propositis ab Archiepiscopo, iuxta Tridentinum, iniuriam aliquam irrogaret, nonne vt suspectus de fide foret puniendus? Cum ergo eadem sit authoritas de Laminis repertis cum eisdem Reliquiis, suo modo poterimus iudicare de pœna isti Authori debita, eo quod dicat prædictas Laminas esse falsas. Secundò pro earumdem Laminarum veritate facit omnino, quod tradit Pineda *lib. 8. tom. de rebus Salomonis cap. 1. sect. 8. fol. 577.* vbi post multas probationes adductas ad probandum quod Salomon saluatus est, vltimo adducit quamdam Laminam repertam cum aliis in isto sancto monte Granatæ, cuius exemplar ibi transcribit litteris Arabicis, Latinis, & Hispanis: quarum substantia est: quod Salomon post peccata sua fletu magno egerit pœnitentiam de peccato suo. Et facit Pineda vim magnam in probatione istius Laminæ, dicens illos libros Laminarum plumbearum, esse sanctissimos, vel solo antiquitatis nomine probatissimos esse censendos. Tertio de prædictarum Laminarum authoritate disserit Pater Ægydius

lib. 3.

lib.3.de Concept.quæst.3.§.2.num.22. vbi probat, & concludit prædictas Laminas in dicto monte Granatæ repertas, in quibus asseritur Deiparæ præseruatio ab original. esse recipiendas vt veras & permagnæ authoritatis. Ecce cuius authoritatis sint Laminæ illæ repertæ nuper in monte sancto Granatæ testibus Greg. Lopez, Pineda, P. Ægyd. quas noster Author sua solita fiducia, ne dicam proteruia, falsas appellat.

Ad duodecimam.

DVodecima propositio dicit in sum. procurantes fieri statutum de exhibendo iuramento supradicto, & taliter iurantes, approbare processus contra decreta Pontificum, & proinde approbare peccatum: & quod cum peccatis fulcimus nostram opinionẽ (idest Scoti) quod proinde Deus debet iudicare.

40 Falsum, audax, & temerarium assertum, & multa animaduersione dignissimum. Ad cuius respõsionem præmitto, quod Iuristæ in materia de tortura dicunt, quod iuramentum reo exhibitum est quoddam genus torturæ. Applico ad istum Authorem, cui iuramentum de Deipara defendenda ab originali, non illi exhibitum, sed fidelibus, eidem genus grauis torturæ est: & innuit in tot propositionibus quod non plus Diabolus torquetur exorcismis Ecclesiæ, quam ille torquetur hoc iuramento fidelibus exhibito, de quo in tot propositionibus sic anxie quæritur. Quamuis ergo huius propositionis difficultas, & obiectio soluta satis maneat ex quæstione posita in proœmio huius casus, vbi probauimus iuramentum hoc esse licitum, religiosum &c. pro maiori tamen istius propositionis impugnatione, dico quod principes sæculares possunt exhibere

subditis

ſubditis ſuis iuramentum cum viderint id expedire pro bono communi, & poſſunt condere legem de tali iuramento exhibendo, & ſuſcipiendo, quod à fortiori facere poſſunt prælati Eccleſiæ. Sic tenet Suar. *tom.* 2. *de Relig.lib.*3.*c.*1.§.*dico* 2.& cõfirmatur,quia ſi pro bono tertiæ perſonæ leges omnes cogunt teſtem ad iurandum, quanto magis poterunt prælati, ac principes legem facere, vt pro bono communi, & pace publica ciues ſubditi iuramentum præſtẽnt in aliqua materia? Hinc obtinuit conſuetudo,vt Reges,& communitates quando denuò creant,& aſſumunt officiales inſeruituros, prius iuramento illos aſtringunt de officio fideliter obeundo,de ſuis legibus fideliter obſeruandis,& ſic de cæt.Si ergo principes,& Rectores communitatum, ſuis officialibus laudabiliter tale iuramentum exhibẽt, & ſuadent pro bono temporali,vel communitatis: cur licitum non erit prælatis, Academiis, confraternitatibus,& ſimilibus ſimile iuramentum ſuadere , & exhibere pro bono ſpirituali,honore ſcilicet Dei,B. Virginis ac deuotione fidelium?

41 Et in particulari ſic diſcurro.Sunt in aliquo regno aliquando leges contrariæ, vel ſaltem diſſimiles legibus iuris communis ciuilis, ver. gratia,in Portugallia, vt experientia patet. Hoc tamen non obſtante, Reges Portugalliæ à ſuis iudicibus denuo creatis petunt iuramentum quod ſeruabunt leges Portugalliæ in iudicando contra vel præter leges iuris communis ciuilis. Si ergo hoc iuramentum non reprehenditur in rebus ciuilibus cur damnabitur iuramentum de defendenda Deipara ab originali,cum non contradicat vlli iuri diuino,vel Eccleſiaſtico,vt ſuppono certiſſimum? Secũdo principaliter: Qui fieri potuit vt tot Doctores Pariſienſes,& Valentini, & alij hoc iuramentum exhiben-

tes tot abhinc annis tale peccatum in illo exhibendo non aduerterint, quale noster Author in illo subodoratur? Cur tot sum. Pontif. à tot sæculis de tali iuramento conscij, non illud peccaminosum iudicarunt, nec condemnarunt? Cur etiam multi Doctores maxime Recentiores piissimi pariter, & doctissimi, quorum non est numerus, prædictum iuramentum recolentes, non solum peccati non arguunt, sed cum gaudio,& approbatione citant, imo & approbant?

42 Denique ostendat hic Author, cui decreto Pontificio contradicat statutum factum de iuranda defensione Deiparæ ab originali. Numquam enim ostendet. Si enim Concilium Tridentinum, & omnes Bullæ Pontificum iam citatæ permittunt tenere vtramuis opinionem, quomodo credendum est quod prohibeant me firmiter proponere,imo & iurare me defensurum opinionem Scoti, quam libere possum eligere?

43 Hinc manet perspicuum quam calumniose dicat Author prædicto iuramento approbari peccatum. Si enim sentit peccare nos defendendo opinionem Scoti,vltra calumniam nobis illatam, incurrit pœnas positas à Pontificibus contra damnantes peccati altervtrã opinionem. Adde quod iurando pro Scoti opinione defendenda, non approbatur peccatum,sed potius actus pius, religiosus, & laudabilis, vt manet probatum in quæstione proœmij, de hoc enim actu exhibetur iuramentum: nec proinde sic iurare,est fulciri opinionem nostram peccatis,sed iuramento licito,& laudabili,à sum.Pontificibus cognito,& tolerato,& à tot, ac tam piis, & doctis viris exhibito. Vnde neque timendum est vltimum dictum propositionis, seu comminatio Authoris; quod scilicet Deus hoc aliquando iudicabit,vel vindicabit. Quin potius ego maiori fundamento

damento authorem moneo quod iure diuinam vindictam poterit timere, si illum non pœniteat suæ proteruiæ, vel audaciæ in his propositionibus effusæ, contra Papam, Regem, & catholicos deuotos in cultu Deiparæ.

Ad decimam tertiam.

Decima tertia propositio sic habet. Reges Aragoniæ per suam legem de semper deffendenda opinione Scoti, prætenderunt quod Papa se conformet decretis principum sæcularium: & per talem legem præuenerunt iudicium Sedis Apostolicæ.

43 O absurdam, & calumniosam illationem contra Reges Aragoniæ adeo pios Ioannem Primum, & Ioãnem Secundum illius regni Si enim hi pro sua deuotione in Matrẽ Dei, suiq; regni pace statuerunt semper se culturos festum Conceptionis Deiparæ cum titulo immaculatæ, aut ne in suo Regno aliter prædicaretur, quomodo per hoc festum voluerunt Papam se conformare illorum statuto, vel decreto? Quæ verba posuerunt Reges in illo suo decreto significatiua huius intenti, vel imperij, vt Papa illorum decretis stare deberet? nullum profecto verbum, vel inditium talis desiderij in illis reperitur. Nouerunt potius piissimi Reges in rebus fidei supremi pastoris Papæ leges spectare, illisque promptissime obedire. Nunquam enim intendunt Sedi Apostolicæ leges præscribere, nec suo facto obligare ad Regiam legem sequẽdam. Imo considero in hoc nostrum Authorem peius sentire de suis piis Regibus Aragoniæ, quam posset sentire de Iacobo Rege Angliæ: nam hic profitetur falsissime se esse caput Ecclesiæ Anglicanæ, non tamen dicit se præten-

dere, quod summ. Pontifex se conformet legibus Angliæ ab eodem Iacobo conditis: At N. Author hanc calumniam Regibus Aragoniæ infert, quod prætenderint Papam suis legibus conformari, quod illis nunquam venit in mentem. Neque vero factum ipsum, seu lex illa Regum, ex se erat potens vt Papam secum traheret ad idem faciendum. Nam liberum semper fuit sum. Pontifici eandem legem corrigere, seu annullare, si eam videret errorem continentem, sicut iam alij sum. Pontifices fecerunt annullando aliquas leges latas à Regibus, quas fidelibus nociuas esse intelligebant. Aliàs dicendum esset quod multi Reges, qui in suis Regnis leges condiderunt pertinentes ad cultum Dei, & animarum salutem, per hoc voluerunt trahere Papas vt se conformarent legibus ipsorum Regum, quod nullo modo est dicendum. Legatur Petr. de Oieda Societ. Iesu *in suo tract. de Concep. fol.* 11. *pag.* 2. vbi citat has leges Regum Aragoniæ, & nihil tale de ipsis suspicatur, imo magnifice de iisdem loquitur: legatur idem P. Pineida *in sua explicatione ad legem Ioannis I. Regis Aragon.* in qua illum de tali lege non damnat, sed potius laudat. Imo & Ioannes II. eiusdem Aragon. Rex, in sua lege quam tulit du cultu Conceptionis Deiparę, quam transcribit idem P. Pineida in fine sui tractatus, nullo modo innuit velle se vt Papa suæ illi legi conformetur: quin potius addit se illam legem condere, vt se conformet cum Concilio Basiliens. (cuius definitioni, etiam non validæ vt de fide voluit se conformare.) Si ergo Rex ille se conformauit cum Concilio inualido, & Acephalo sic definiente, quomodo vellet Papam caput Ecclesiæ conformari legibus eiusdem Regis? verba Regis omitto, videre illa poteris apud Pind. cit. loco, post medium legis ibi transcriptæ.

44 Quod

44 Quod tandem asserit Author prædictos Reges Aragon. sua illa lege præuenisse iudicium Sedis Apostolicæ, si per hæc verba præuenire iudicium intelligit, quod vsurpauerunt iurisdictionem Papæ, male id colligit: & de hoc dicemus in resp. ad 16. propositionem, vbi Author id clare obiicit prædictis Regibus. Sed pro isto Doctore, hoc verbum prçuenire iudicium volo explicare: & dico quod prædicti Reges Aragon. in hoc sensu facto suo, vel lege sua præuenerunt iudicium Sedis Apostolicæ, quia defendentes immunitatem Conceptionis Deiparæ, præuenerunt, & anticipare fecerunt, quod speramus facturum Papam in futurum, ferendo legem, ac definiendo de fide opinionem Scoti, si ipsi consonum videatur. Hæc enim præuentio seu expectatio non est culpabilis, neque Sedi Apostolicæ iniuriosa. Declaro prædicta per illam sententiam D. Ambrosij *lib. 1. de Abraham Patriarcha cap. 2.* vbi laudans Patriarcham, quod relicta patria amicis, &c. Deũ fuerit secutus per terras longinquas, & alienas sic ait: *Facto præuenit Abraham dicta sapientũ, & secutus Deum exiuit de terra sua,* Id est, Abraham suo facto relinquendi omnia, præuenit, id est antea fecit, quod postea Philosophi docuerunt de temporalibus relinquendis; imo & quod postea Christus Dominus consuluit circa omnia relinquenda propter illum. Sic etiam à simili: Reges Aragoniæ, sua illa lege de defendenda præseruatione Deiparæ ab originali, præuenerunt, seu antea fecerũt, quod fortassis postea iudicabit Ecclesia idipsum definiendo, quod illi Reges antea fecerunt, non definiendo tamen, quia id nec potuerunt, neque intentarunt: Sed puto nostrum Authorem hanc sui dicti bonam expositionem non admissurum: si vero illi displiceat, aliis fortasse non displicebit aliquando.

Ad decimamquartam.

DEcimaquarta propositio contendit, ciuitatem Cæsaraugustanam non potuisse iurare, vel vouere defensionem Deiparæ ab originali, neque hoc potuisse facere vrbes alias circumuicinas.

45 Respondeo licite potuisse, sicut iam satis, superque constat ex quæstione procemiali, & ex responsionibus ad particulares propositiones præcedentes, in quibus probauimus hoc iuramentum, & votum esse de actu pio, religioso, & laudabili, miraculis confirmato, & ab Ecclesia tolerato, & toties practicato.

Ad decimamquintam.

IN decimaquinta propositione asserit, defendere præseruationem Deiparæ ab originali non esse materiam voti, nec iuramenti. Huius oppositum etiam abunde probauimus in quæstione procemiali, & in multis aliis responsionibus, neque opus est aliquid amplius ad istam propositionem respondere.

Ad decimam sextam.

DEcima sexta propositio continet, quod Reges Aragoniæ, maxime Ioannes II. vsurparunt sibi authoritatem Papæ, præcipientes ne prædicaretur ad populum Deiparam caruisse originali, & quod talem legem facere non potuerunt.

46 Fundari videtur hic Author in eo quod Ioannes II. Rex Aragoniæ in illa sua lege transcripta à Pineda citato tractatu in Responsion. ad 13. punit exilio prædicatores aliter prædicantes contra suam legem, iam vero

vero Princeps sæcularis non potest punire personas exemptas quales sunt Clerici, vel Religiosi prædicatores. Secundo fundari potest, quod prædicti Reges Aragoniæ statuentes legem circa Conceptionem Deiparæ, tulerunt legem de re spirituali, & ecclesiastica, vt patet:& cõstat ex multis locis,& Doctoribus vtriusque iuris quod princeps sæcularis non potest ferre legem in spiritualibus pro regimine Ecclesiæ, vt habetur tota *dist. 96. in decreto*, & tradit Suar. *lib. 3. contra Regem Angliæ capit. 7. & 9.* ac proinde Reges Aragoniæ condentes legem de re Ecclesiastica vsurpasse videntur iurisdictionem summi Pontificis.

47 Ad hæc duo argumenta, primò responderi posset (quidquid sit de culpa Regum illorum in lege illa ferenda ob defectum potestatis) non errasse ex parte materiæ præcipiẽdo scilicet rem ex se illicitam; nam præceperunt rem piam, & licitam, vt patet ex dictis, & hoc nobis sufficit, quia nihil aliud prætendimus, quam ostendere hoc esse licitum, & saltem cadere posse sub lege à Papa concedenda, & sub voto, & iuramento. Secundo tamen nos in gratiam tam piorum Regum Aragoniæ nitimur prædictos Reges defendere à culpa in prędictis legibus concedẽdis. Primo quia bona fide fecerunt ducti impetu fidei, & zelo honoris Dei, Matrisque illius: constat autem apud omnes quod factum aliàs malum, si fiat bona fide excusare à peccato, maxime quando fit contra legem positiuam tantum, quale hoc fuit, non contra legem naturalem:& in particulari, quod spectat ad primum argumentum de pœna exilij imposita à Ioanne II. prædicatoribus contra suam legem prædicantibus, quæ sunt personæ exemptæ, eidem satisfacit Pater Pineda *citato tractatu ad legem Ioannis primi aduertentia 21. fol. 47. pag. 2. §. Todas*

*estas razones,& fol.*48. vbi dicit legem magis esse comminatiuam, quam executiuam, seu esse solum ad terrorem absque animo executionis. Non enim lex præcipit vt Ministri Regis ducant ad exilium aliter prædicantes, sed quod ipsi Religiosi sponte exeant à Regno pro bono pacis: quod explicare videtur alio verbo ibi. addito:scilicet, aliter prædicantes incursuros indignationem Regis, Rege videlicet amplius in illis nõ complaciturо : seu fiant sicut inimici Regis, vt ait Pineda. Nam teste ibidem eodem Pineda differunt valde aliquem Regem condere legem obligantem etiam clericos, & eandem legem mandare exequi etiam in clericis per ministros Reg. & hæ moderationes, ait Pineda, in illa lege concurrerunt. Vide quæ ibidem ait Pineda § præcedente. *Mas en el caso.*

48 Ad secundum argumentum, quod scilicet princeps sæcularis non possit condere legem de festis, & rebus spiritualibus Ecclesiasticis, respondet Pineda *citas.proxime* §. *Mas en el caso &* § antecedente, *veniendo pues*,in summa dicens ex communi sententia, posse principes sæculares condere legem de rebus Ecclesiasticis in hoc sensu, quod legem possunt condere statuentem pænas quibus obligent subditos vt magis obseruent leges Ecclesiasticas,& sic fecisse illos pios Reges Aragoniæ in fauorem rei Ecclesiasticæ, condendo leges quò magis voluntas Ecclesiæ, ac summi Pontificis executioni daretur. Sed clarius soluitur argumentum ex traditis à Suarez *tom.de legibus lib.*4.*cap.* 11.*nu.* 11.*& seqq.*vbi tradit posse aliquando vnam,& eandem materiam pertinere ad potestatem Ecclesiasticam, & ad potestatem ciuilem, quia scilicet materia partim temporalis est,partim Ecclesiastica: sunt enim etiam crimina aliqua mixti fori, & ab vtraque potestate pu-

puniun-

niuntur, vt vsura, sodomia, blasphemia, & similes iniquitates: & proinde poterũt lex Ecclesiastica, & ciuilis simul versari circa vnam materiam, quamuis magis competat ad Ecclesiasticam, quam ad ciuilem. Exemplum clarum est; nam causa matrimonialis, est causa Ecclesiastica vt patet, & tamen leges ciuiles in aliquibus se intromittunt in illam, videlicet ratione dotis, adulterij: & leges ciuiles puniunt matrimonium clandestinum, & nuptias incestas, vt melius obseruetur lex Ecclesiastica, de quo optime Sanchez *li.4. de matr. disp. 47. num.* 12. Idque tunc maximè locum habet, teste Suar. quando lex ciuilis neque contradicit Ecclesiasticæ, neque ab Ecclesia reprobatur. Cum ergo in multis Ecclesiis iam celebraretur festum Conceptionis ante illos duos Reges Aragoniæ, vt latè, & doctè deducit P. Ægydius *lib.3. de Concept. q.6. a.1. §.13.* festum enim hoc cæpit in multis Ecclesiis anno 1200. leges vero dictorum Regum fuerunt saltem ab anno 1380. sequitur quod potuerint valide, ac piè prædicti Reges legem condere pro lege Ecclesiastica melius obseruanda circa Deiparæ Conceptionem. His omnibus adde quod princeps sæcularis in similibus legibus suo gladio temporali subseruit gladio spirituali Ecclesiæ iuxta dictum in extrauag. *Vnam sanctam. de maioritat. & obedient.* vbi dicitur, duos esse gladios, spiritualem, & temporalem, & hunc priori subseruire debere. Adde vltimo saltem Ioannem II. in sua lege præcipuè intendisse obuiare scandalis iam tunc ortis ex prædicta opinione in populo prædicata contra Deiparæ immunitatem ab originali: & tunc clarius potuerat eam legem condere pro tollendis tumultibus, & pro pace sui regni, & pro melius seruando festo Conceptionis Deiparæ ab Ecclesia iam celebrato.

Ad decimam ſeptimam.

DEcimaſeptima propoſitio continet, errare Epiſcopos Hiſpaniæ, quando ad illorum inſtantiam exhibetur iuramentum, & fiunt vota de defendenda Deipara ab originali, & quod in hoc vſurpant authoritatem Papæ.

49 Iam in præcedētibus reſponſum manet ad vtranque partem iſtius propoſitionis, cum probatum maneat hoc iuramentum eſſe de re pia, religioſa, laudabili, miraculis comprobata, & proinde, nec exhibentes, nec iurantes facere rem illicitam. Item ſicut probauimus duos illos Reges Aragoniæ per ſuas leges circa Deiparæ conceptionem non vſurpaſſe iuriſdictionem Papæ: ita per eaſdem rationes probatum relinquitur, Epiſcopos hoc iuramentum fidelibus exhibentes non vſurpare poteſtatem ſummi Pontificis. Imo Epiſcopis magis hoc licitum eſt, quam fuerit Regibus Aragoniæ, tum quia materia Conceptionis eſt materia Eccleſiaſtica, & materia iuramenti, & voti ad Epiſcopos magis pertinet quam ad Reges, de quo proinde facilius poſſunt legem ſtatuere in ſua diœceſi, quam Reges in ſuo regno. Si enim vt diximus in reſponſ. 12. princeps ſæcularis pro bono communi poteſt aliquibus exhibere iuramentum: à fortiori poterunt id Epiſcopi pro quiete, & bono cōmuni ſuæ diœceſis. Adde quod Epiſcopi hanc legem non faciūt in communi vt obliget omnes: ſed tantum ſub conditione petunt ab ingredientibus aliquam ſocietatem, vel confratriam libenter, ac voluntariè iurent defenſionem Deiparæ ab originali. Neque in hoc Epiſcopi vſurpant iuriſdictionem Papæ, vt iam diximus, & vltra adiicio: quia ille ſolum dicitur aliquid vſurpare, qui aſſumit id quod ſibi non

bi non licet, vel quod ſuum non eſt. At exhibere hoc iuramentum, & eſt licitum, & ad Epiſcopum potius pertinet, quam ad alium, cum ſit prælatus, qui melius poteſt iudicare de cauſa Eccleſiaſtica, & de materia iuramenti.

Ad decimam octauam.

Decima octaua dicit Reges, & Prælatos, quibus incumbit pacificare populum ſibi ſubiectum, eumque firmare in obedientia Chriſti debere diſponere ſubditos ad id quod Papa ordinauerit: eos vero contrarium facere per hoc iuramentum exhibitum.

50 Fatemur primo officium Regum, & Prælatorum eſſe pacificare populum, illumque continere in obedientia Chriſti &c. ſed negamus per hoc iuramentum id effici, quod Author dicit, videlicet inquietari populum, nec manere diſpoſitum ad id quod Papa ordinarit: tale enim iuramentum non continet aliquid quod iurantem auertat ab obedientia Papæ, ſed ſemper ille manet paratus defendere opinionem Scoti quandiu Papa non contradixerit, eo modo quo Pariſienſes iurantes à ducentis annis, neque inquietant populum, neque auertuntur ab obedientia, ac diſpoſitione ſummi Pontificis. Neque propter hoc iuramentum exorti ſunt tumultus, & ſcandala Valentiæ, vel Ceſarauguſtæ, vel Hiſpali, ſed ex eo quod in publico diceretur Deiparam habuiſſe originale, quod populi deuotio audire non patitur, Secundo, dictum iuramentum magis firmat populum in obedientia Chriſti, cum enim per illud magis firmentur fideles in amore, ac deuotione Deiparæ Matris, vt patet: ex conſequenti, magis affecti manent ad Chriſtum filium, ac proinde in eius obedientia magis firmantur ſicut à contrario, ſi Deiparam

ram originali maculatam credunt, minus ad illam afficiuntur, minusque proinde ad filium. Tertio exhibitio istius iuramenti non prohibet; quin populus maneat dispositus ad futuram determinationem Papæ, per illud enim non adimunt potestatem Papæ, nec dicunt se non obedituros oppositum definienti, sed parati manēt, & prompti ad suscipiendam semper Sedis Apostolicæ determinationem siue per definitionem, siue per iuramenti istius prohibitionem: solum enim iurant se hoc defensuros tanquam probabilius, & tanquam Dei honori, & Beatæ Virginis decori congruentius.

Ad vltimam.

VLtima propositio dicit, esse opus Diaboli ad infamandam doctrinam D. Thomæ, quam Diabolus execratur, mouere animos populorum per sermones prædicatos in fauorem Conceptionis Deiparæ, eiusdem Doctoris doctrinam infamare: & hos sermones plus habere æmulationis, quam deuotionis.

51 Hoc est corolarium, & conclusio Authoris: hæc illius deuotio in Matrem Deiparam. Mira, & excessiua æmulatio pro doctrina D. Thomæ, cum non sit Ordinis D. Patris Dominici: O si tantam haberet Author æmulationem pro Deiparæ cultu, quantum ostendit pro D. Thom. doctrina zelum. Non dico hunc authorem errasse in defendenda opinione D. Thomæ: sed miror adeo tenacem illius adhæsionem doctrinæ D. Thomæ, vt cogatur talia dicere. Hic enim locum habet prouerbium. Ne quid nimis. Et quidem puto potuisse D. Thomam hodie illi dicere si ad nos descenderet illud quod Moyses *Num.* 11. dixit cuidam suo Ministro.

nistro. *Quid æmularis pro me? Quis tribuat vt omnis populus prophetet.* Tolerabile eſt,quod Author D.Tho.opinionem ſequatur:ſed intolerabile prorſus quod innuat ſe non tolerare ſermones prædicatos in fauorem præſeruationis Deiparæ ab originali.

52 Dico ergo primo.Maioris Authoritatis eſt in Eccleſia Dei,vel ſaltem æqualis, doctrina D. Aug. & D. Ieronimi,quam ſit doctina D.Tho.Magis odibilis diabolo eſt doctrina D. Auguſtini, quam D. Thom.Nam D.Auguſt. cum pluribus hæreticis decertauit facto,& ſcripto,quam D.Tho.ita vt ea de cauſa D. Auguſtinus vocetur in Eccleſia Maleus hæreticorum, quod nomen D. Thom. non eſt ſortitus, nec tot libros contra hæreticos ſcripſit ſicut D. Auguſtinus: & proinde doctrina D. Auguſt. odibilior eſt diabolo quam doctrina D.Tho.Cum quo tamen ſtat quod hodie ſæpius aliqui Doctores in aliquibus non ſequuntur opinionem D. Auguſt.nec ex eo dicitur in hoc interuenire diabolum ad infamandam doctrinam D.Auguſt. Secundo dico, Quam infamiam incurrit D.Thom.vel illius doctrina eo quod in vna opinione deſeratur ab aliis? Nunquid infamatur D.Auguſtinus,DIeronym.& alij, ſi in vno illorum dicto deſerantur? Nunquid D. Auguſt. Ieronymus, vel D. Thomas in omnibus quæ ſcripſerunt habuerunt aſſiſtentiam Spiritus Sancti? Nunquid errare non potuerunt in aliquo? Nunquid doctrina D. Thomæ deſinit eſſe mirabilis eo quod in vno, vel altero dicto reprobetur? Credo hæc omnia eſſe euidentia.

53 Tertio dico. Qua conſcientia poteſt hic Author aſſerere, quod tales ſermones prædicati cum probationibus de præſeruatione Deiparæ ab originali, plus habent æmulationis quam deuotionis? Nunquid omnium

nium prædicatorum cor intuetur, ac deuotionem? Nunquid omnium deuotionem introspicit? Nonne vt plurimum, vel semper bene præsumendum est de proximo, maxime quando opus quod facit est de se bonum,& laudabile quale est istud? Nunquid de omnibus Religiosis grauibus, & piis, Deiparæ præseruationem ab originali prædicātibus sinistre cogitandum, & suspicandum est? Non ego sic consulerem ferre iudicium de proximo, quia clarum periculum est iudicandi temerarie. Et per hæc puto sufficienter responsum esse ad omnes propositiones Authoris.

Vt autem constet vera esse nostra responsa ad prædictas propositiones datas circa iuramentum hoc sic ab Authore isto impugnatum, constet item de intentione prælatorum Hispaniæ illud concedentium,& de forma quam aliquæ Academiæ seruant in iurando,& videatur quomodo dictum iuramentum nihil erroris contineat, libuit hic transcribere formam concessionis Archiepiscopi Cæsaraugustæ Aragoniæ, in qua Author iste tunc viuebat, & simul formam iurandi seruatam ab Academia Complutensi,idque in suo sermone Hispano.

Concessaõ do Arcebispo de Zaragoça para o iuramento da Conceiçaõ.

NOs Don Fray Pero Gonçalles de Mendoça por la gracia de Dios,y de la S.Sede Apostolica, Arçobispo de Zaragoça del consejo de su Magestad &c. A los amados nuestros el Dean, y Cabildo de nuestra S.Iglesia Metropolitana, y a los Priores, Rectores, y Vicarios de nuestro Arço-

Arçobispado salud en el Señ̃,que es verdadera salud.

Considerando el feruor con que los Catholicos de España siguen el espiritu de la Iglesia santa,y la deuocion de sus Romanos Pontifices, que conuidan, y exortan a la limpia Concepcion de la Reyna de los Angeles sin peccado original, concedendo muchas indulgencias: y la deuociun, que nuestros Principes,y Reyes la han tenido,deseando dexarlo vinculada a esta Corona, y Reynos de Aragon para que como prinsipal parte de sus entrañas los subditos la metan en sus pechos, y los successores la hereden. Viendo logrados en la Magestad del Rey nuestro Señor essos desseos, mostrando en las diligencias que haze ordinarias, y extraordinarias con la sanctidad de nuestro my sancto Padre Papa Paulo V. (espirito verdaderamente catholico, pio, deuoto y sancto) y el cuidado con que ha assentado,y apoyado esto por las Vniuersidades madres nuestras dignas de toda veneracion, y respecto, cuyo exemplo doctrina sana,y catholica ha abierto los braços al zelo de los Prelados,y Cathedrales de España para que la abrazen, y estre chen en su pecho con voto,y juramento de celebrar, enseñar,y defender la immaculada Concepcion de la Virgen Maria nuestra Señora por todos los siglos que la Iglesia la solemnize,y celebre: inZgando los estatutos, votos,y juramentos que sobre esto se han hecho en las ciudades, por obras religiosas, y agradables a la diuina Magestad. Que considerado todo, y la obligacion que la Sanctidad de Sixto IV. dize nos corre de alabar, y dar gracias a Dios todo poderoso por la immaculada Concepcion de la Virgen nuestra Señora: Dignũ,quin potius debitum reputamus, vniuersos Christi fideles, vt omnipotenti Deo de ipsius immaculatæ Virginis mira Conceptione gratias,& laudes deferant &c. *Y visto el feruor que los fieles de nuestra diocesis y prouincia tienen de vnir(para mas merito)a la deuocion el voto: Damos nuestro decreto*

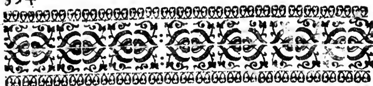
decreto, facultad, y licencia a todos los sobredichos Cabildos, Priores. Rectores, y Vicarios, para que admitan al voto, y juramento las ciudades, villas, y lugares, y mas communidades que le quisieren hazer, solemnizando aquel dia quanto les fuere possible, alentando lo a las alabanças diuinas, despertandolos a cosa tan agradable a los ojos de Dios, y de toda la Corte celestial, reuerenciar, y glorificar esta serenissima Reyna, para que assi sean mas aptos, y dispuestos a la gracia por sus meritos, y intercession. Y por no perder el camino que tantos sumos Pontifices han abierto con gracias, y indulgentias, ni dexar de dar algun passo en el en se vea el reconocimiento con que viuimos a esta celestial Senora y con el que nos hemos criado en la Seraphica Religiou de nuestro Padre S. Francisco concedemos aquel dia a los que hizieren el voto quarenta dias de indulgentia. Y a todos los fieles de nuestra diocesis, y prouincia que auiendo dicho el Aue Maria, dixeren cada dia, Bendita, y alabada sea la limpia Concepcion de la Madre de Dios cõcebida sin peccado original: y a los predicadores, y personas que en el pulpito, o fuera del con affecto santo, y desseo del bien y prouecho de las almas enseñaren y persuadieren esta deuocion. Dat. en nuestro Palacio Arqobispal en 17. de Agosto de 1619.

Fr. Pedro Gonçalles de Mendoça. Arçobispo de Zaragoça.

Forma

Forma del juramento que hizo la Vniversidad de Alcalà.

Q*Voniam gloriosissima Virgo Maria Mater Dei Augustissima, his qui elucidant ipsam (hoc est ipsius sanctitatem eximiam, & gratias prope diuinas in lucem proferunt) vitam æternam pollicetur. Ego N. N. ad grauissimam illam quæstionem, quæ de illius Conceptione, sanctificationisque exordio est, Patrum monumentis diligenter inspectis, prospectisque matura consideratione Theologiæ momentis, amplam admodum occasionem nactus elucidandi eius gloriam: doctrinam, quæ differit gloriosissimam Virginem Mariam, præueniente, & operante diuini Numinis gratia, numquam actualiter subiacuisse peccato originali, sed immunem semper fuisse ab omni originali culpa, sanctamque & immaculatam, tamquam piam, & consonam cultui Ecclesiastico, fidei Catholicæ, rectæ rationi, & sacræ Scripturæ hactenus semper summa confisione defendi, ac propugnaui. Sed quo fœlicius tandem eiusdem Sanctissimæ gloriam in lucem proferam, vtque sit illustrius omnium oculis testata eandem veram sententiam tenendam, & amplectendam post hæc sub sacrosancta iuramenti Religione tactis Euangeliis, promitto, recipio, spondeo.* Sic illi grauissimi Doctores.

TERTIA PARS.

CASVVM MORALIVM,

QVÆ MAIORI EX PARTE CONTINET CASVS NON SPECTANTES ad Regulares.

CASVS I.

An Episcopus successor teneatur soluere debita Episcopi sui antecessoris.

VIDAM Episcopus vltramarinus, non Religiosus, sed Clericus, existens in morbo, antequam moreretur fecit testamentum non habens licentiam Papæ ad illud faciendum. In testamento reliquit tria legata principalia. Primum fuit, vt darentur Petro mille quadringenta scuta aurea quæ illi

illi promiserat viuens eo quod duxerat in vxorem cõsobrinam quandam ipsius Episcopi. Hanc summam pecuniæ deposuit testator coram depositario fideli à se electo, declarans quod illa maneret inclusa in certa capsula, & certo sacculo: & iniunxit executori sui testamenti, vt prædictam summam pecuniæ daret prædicto Petro legatario. Succedente Episcopo successore, notificatum est illi de testamento? Episcopus successor, respondit, se nolle intromittere se in materiam illius: & quod executor illud executioni mandaret. De Episcopi mortui spoliis nihil accepit nisi certas res mobiles, quæ possent ęstimari prætio trecentorum ducatorum. Aperta capsula testatoris non sunt inuenta nisi mille scuta, & defuerunt quadringenta: Petrus recepit mille: & petiit ab Episcopo successore, vt sibi restitueret quadringenta quæ deerant, & sibi fuerant promissa in dotem ab Episcopo antecessore. Et non defuerunt viri docti, qui scripto dixerunt Episcopum successorem illam pecuniam quæ defuit, teneri dare Petro. Et declaratur, quod ille Petrus hanc pecuniam non petiit ab Episcopo successore nisi post transactos decem, vel duodecim annos.

1 Et videtur quod Episcopus successor teneatur ad illam pecuniam soluendam. Nam hæres tenetur ad soluenda debita illius cui succedit, vt communis opinio tenet, de quo præcipuè Syl. ver. *hæreditas*, 3.q.5. citans alios: At Episcopus defunctus contraxit illud debitum licite, cum illud promiserit causa dotis, quæ est causa pia, & Episcopus successor accepit tanquam hæres illa spolia defuncti 300. ducatorum: ergo tenetur ad illud debitum defuncti: & hoc maiorem habet locum, eo quod Episcopus successor non facto inuentario acceptauit illas res mobiles defuncti Episcopi, per

hanc enim acceptationem publicauit se hæredem: & hæres adiens hæreditatem non facto inuentario tenetur ad debita defuncti, etiam vltra vires hæreditatis iuxta communem Doctorum sententiam quam tenet, & citat Vega Minimus ver. *hærederos.casu* 4.

2 Antequam ad principale quæsitum respondeam, suppono primo hoc testamentum Episcopi factum sine licentia Papæ, si fuit factum de rebus acquisitis ex redditibus Ecclesiæ fuisse omnino inualidum, & nullum, cum de iure communi, & particulari Pontificio, prohibitum sit Episcopis testari de rebus acquisitis ex beneficio. Habetur expresse ex cap. 1. *de testam.* & cap. *relatum.eod.tit.*& cap. *Quia Ioannes* 12.*quæst*.5. vbi Papa Gregorius præcipit Episcopo Rauenati, qui volebat reuocare testamentum sui antecessoris, in quo certa bona legauerat cuidam monasterio, ad quod idem Papa Gregor. concesserat licentiam Episcopo defuncto, vt illa monasterio posset donare, scribit Gregor. viuenti Episcopo, ne donationem reuocet: nam ipse Papa dicit se illam approbare, non quod Episcopus defunctus illius mentionem fecerit in testamento, sed quia (inquit Papa) hoc ei viuenti promisimus: ergo istud testamentum factum de redditibus Ecclesiasticis, vt suppono, fuit nullum, & donatio facta Petro de qua meminit testamentum fuit nulla, vtpote facta sine licentia Papæ: & vt omittam alias citationes, Nauar. *in commentario de spol.clericorum.*§. 6.*fol.mihi* 185.*col*. 4. *& sequenti fol.* 106.*tom*.1.*suorum operum*, citat tres Bullas trium summorum Pontificum, videlicet Pauli IIII. Iulij III. & Pij IIII. qui omnes claris, ac disertis verbis prohibent Episcopis ne possint testari de bonis acquisitis ex redditibus Ecclesiasticis: & multa ibi Nauar. accumulat ad intentum maxime in §. *Tertio noto.*

Quod

Quod adeo verum est vt dicat, & probet Sarmient. *de reddit. Eccles. p.3. cap.2.* quod neque possit testari clericus de illis rebus, quas emit ex redditibus Ecclesiasticis, quia hæc sic empta sunt in rigore bona Ecclesiastica. Imo ad hoc intentum dicit Panorm. super primum cap. *de testament. num.* 1. quod Ecclesia habet fundatam præsumptionem, vel intentionem de iure communi super omnibus bonis possessis à prælato defuncto, vnde omnia præsumuntur esse Ecclesiæ, nisi probetur ex aduerso esse patrimonialia, vel acquisita ex propria industria: de his enim duobus vltimis poterit testari addit Sarmiento *4.p. reddit. Eccles. cap.4. num.6.* quod cum Episcopi in Hispania testari non possint, licet possint donare in vita: tamen si sint morti proximi in infirmitate, ex qua decedunt, etiam si inter viuos nomen illi donationi imponatur, & ad traditionem deueniatur, censetur dari per testamentum, & proinde non valet donatio. Consonat id quod dicit Lessius *lib.2. de iust. ca. 19. dub.4. nu.44.* quod id quod Episcopus poterat donare inter viuos, non potest dare per testamentum. Idem tenet Azor. *tom.2. lib.7. toto cap.6.* præcipuè in §. *Sexta quæritur.* Denique Nauar. *tract. de reddit. Eccles. q.3, nu.6.* ait quod neque consuetudo in Hispania licentiam dat Episcopis testandi de rebus acquisitis ex redditibus Ecclesiasticis sine speciali licentia Papæ.

3 Suppono secundo, quod Episcopus successor non est hæres Episcopi antecessoris, & quod si aliqua bona mobilia Episcopi defuncti ad successorem deueniunt, non deueniunt iure, seu titulo hæreditatis, sed ex donatione Papæ, qui cum sit dominus bonorum acquisitorum ex redditibus Ecclesiasticis illa bona per mortem Ecclesiastici, vel applicat Cameræ Apostolicæ, vel iuxta consuetudinem aliquarum prouinciarum il-

la relinquit Episcopo successori. Declaratur exemplo maioratus; nam is qui ingreditur maioratum, non illum accipit ab isto defuncto proxime antecedente, sed à primo fundatore maioratus. Probo insuper quod Episcopus successor non sit hæres sui antecessoris: Nam non est hæres voluntarius, id est voluntariè institutus hæres ab Episcopo antecessore, vt suppono fieri communiter. Item non est hæres necessarius id est consanguineus de iure succedens defuncto etiam ab intestato, numquam enim Episcopus successor succedit iure consanguinitatis antecessori suo. Imo nec potest, cum enim bona Episcopi defuncti sint bona Ecclesiastica, non possunt adiri per successionem hæreditatis, cum neque Episcopus moriens illa possit relinquere, vel donare titulo hæreditatis. Denique hoc expresse affirmat Panorm. ad caput 1. *de solutionibus*. vbi expresse ait successorem alicuius in beneficio, non esse hæredem illius cui succedit: pro quo assignat inter alia, rationem illam quam proxime attigimus de maioratus successore, non accipiente illum de manu proximi antecessoris, sed de manu primi fundatoris, & alia ibi addit Panorm. ad intentum quæ paulò post referemus.

4 Suppono tertio iuxta communem opinionem Doctorum in materia restitutionis, quod debitor debens aliquam pecuniam v.g. Petro, & Petrus mittit ad debitorem Nuncium dicens, vt per illum Nuncium mittat sibi pecuniam suam; si talis debitor pecuniam debitam tradit illi Nuncio, & Nuncius fugiat, neque det pecuniam creditori, debitor liberatur à debito, nec tenetur amplius soluere, quia misit pecuniam per Nuncium destinatum à creditore, qui sibi debet imputare infidelitatem Nũcij à se electi, & liberari istum debitorem in foro interno, & externo; tenet Nauar. *in*

sum.

*sum.cap.*17.*num.*67.Syluest.Medina,citati à Rebello 1. *p.de obligat.iustit.lib.*2.*quaest.* 13.*sect.* 3. *num.* 13. & idem dicendum est de re depositata: si enim deponens elegit depositarium,& per Nuncium ab illo petat depositum reddatque Nuncio, & res ad deponentem non perueniat:liberabitur depositarius,quia est vtrobique eadem ratio:Addunt Nauar. *cit.cap.* 17.*num.* 185.Syluest. *loco citato*,& Gom.2.*tom.cap.*7.*n.*3.quod si depositarius rem depositatam misit ad deponentem per Nuncium fidelem, & pro tali reputatum, facta debita diligentia super fidelitate requisita, & res non peruenit ad deponentem, depositarius manet liber à restitutione in foro conscientiæ. Videatur Rebello 2.*p. de obligat.iustitiæ lib.*16.*quaest.vnica* §.*Quintum dubium.*

5 His positis sit conclusio.Iste Episcopus successor de quo agitur, non tenetur nec in foro interno, neque externo ad solutionem istorum quadringentorum scutorum, quæ Petrus dicit sibi deberi per testamentum Episcopi antecessoris. Probo imprimis ab authoritate. Sic enim expresse tenet Panorm.super citato cap.1. *de solution.*vbi expresse dicit,quod succedens alicui in beneficio non tenetur nisi ad soluenda debita, quæ antecessor contraxit pro necessitate Ecclesiæ: & Hostiens. super idem primum capitulum *de solut.*dicit quod successor prælati tenetur de omnibus, de quibus tenebatur prælatus,in quantum prælatus. Idem tenet Zerola olim Episcopus Italiæ,*in* 1.*part. praxis Eccles.* ver. *Successor.*§. 4. *An teneatur*,citatq; Nauar. & declarat Zerola, quod licet Episcopus antecessor contrahat debita nomine Ecclesiæ,si tamen non constet fuisse facta pro necessitate Ecclesiæ,non tenetur successor ad talia debita soluenda. At in casu præsenti constat quod Episcopus antecessor non contraxit illud debitum. 400.

ſcutorum pro neceſſitate Eccleſiæ,ſed pro affectu carnali ad conſanguineos: & habetur hoc clare in textu cit cap. 1. *de ſolution.* vbi ſucceſſor in beneficio non cogitur ſoluere debita anteceſſoris niſi facta fuerint in vtilitatem Eccleſiæ. Videndus eſt etiam Azor *tom. 2. ſuæ ſum. lib. 7. toto cap. 6.* maxime *quæſt. 6.*

6 Deinde probo concluſionem hac ratione principali. Epiſcopus ſucceſſor,de quo agitur,non tenetur ad hoc debitum ſoluendum ratione teſtamenti conditi ab anteceſſore: nec ratione alicuius hæreditatis ſibi delatæ: nec ratione debiti quo defunctus tenebatur Petro legatario: nec quia ſucceſſor aliqua obligatione particulari ſe obligauerit ad ſoluẽdum illud debitum: ergo ad illud non tenetur. Conſequentia clara eſt. Probatur antecedens quoad ſingulas partes. Nam ſucceſſor non tenetur id ſoluere ex vi teſtamenti facti: probauimus enim clare ſupra, prædictum teſtamentum factum ſine licentia Papæ fuiſſe nullum: quod autem nullum eſt,ſeu quod nihil eſt,nihil poteſt operari. Imo etiamſi prædictum teſtamentum eſſet validum, non poſſet obligare Epiſcopum ſucceſſorem, cum defunctus in illum iuriſdictionem non haberet, neque ſucceſſor eſſet hæres,vel conſanguineus defuncti Epiſcopi,vt iam oſtendo. Secundo non tenetur ſucceſſor ſoluere illud debitum ratione hęreditatis ſibi delatę. Nam Epiſcopus defunctus non inſtituit illum hæredem in teſtamento, neque Epiſcopus ſucceſſor defuncto ſucceſſit ratione conſanguinitatis vt conſtat: ergo ratione hæreditatis aditæ non tenetur ſoluere. Si vero Epiſcopus ſucceſſor defuncti ex mobilibus accepit illos 300. ducatos, hos non accepit titulo hæreditatis, ſed accepit illos tanquam donatos à Papa, qui eſt dominus illorum ſpoliorum, ſeu bonorum Eccleſiaſticorum, & ſecun-

secundum consuetudinem istius prouinciæ Papa illa spolia relinquit Episcopo successori, qui illa recipit à Papa, non vero à suo antecessore Episcopo titulo hæreditatis, vt tenet Panorm. cit. cap. 1. *de solut.* Tertio non tenetur successor illa 400. scuta soluere, eo quod defunctus Episcopus illa debebat Petro legatatio, nã vt probauimus ex textu cit. cap. 1. *de solut.* & ex tot Doctoribus, successor nõ tenetur soluere debita antecessoris nisi facta fuerint pro necessitate Ecclesiæ; hæc vero debita non sic contracta fuerunt, sed pro maritanda consobrina Episcopi. Quarto denique non tenetur successor soluere hoc debitum ex obligatione aliqua, qua se specialiter, & sponte obligauerit ad illud soluendum, vt suppono, nec talis obligatio seu promissio soluendi ostendetur: ergo nullo modo ad illud soluendum obligatur. Et confirmatur per doctrinam communiter traditam à Doctoribus, maxime à Vega Minimo 2. *par.* ver. *Mandas. casu* 20. vbi tradit, successorem alicuius in maioratu, licet sit consanguineus, & aliàs hæres legitimus antecessoris proximi, si tamen renunciat hæreditati illius, non tenetur soluere illius debita, pro quo citat multos recentiores. Quod confirmari videtur ex *regul. iuris in* 6. dicente. Qui sentit commodum sentire debet & onus, & è contra. Id est, qui non sentit commodum non debet onus sentire. Cum ergo iste Episcopus successor, neque fuerit hęres, neque habuerit commodum hæreditatis, non debet sentire onus soluendi debita. Circa id vero quod dixi illos 300. ducatos de spoliis defuncti Episcopi sumptos à successore, non fuisse ab eo sumptos ratione hæreditatis, sed tanquam donatos à Papa, vel à iure communi; addo, seu declaro de iure communi bona Episcopi defuncti pertinere ad successorem Episco-

pum,ſicut habetur cap. *Hæc huius.* 12.*q.*2. & cap. *de laicis.*& cap. *Illud.ead. cauſa & quæſt.* licet de iure particulari ſummi Pontifices aliud decernant, illa vt plurimum applicando Cameræ Apoſtolicæ,vel relinquendo Epiſcopo ſucceſſori,vt audiui eſſe poſitum in more apud Epiſcopatus vltramarinos: ſed in hoc ſtandum conſuetudini prouinciarum: Neque vero Epiſcopus ſucceſſor notificatus de teſtamento anteceſſoris, & dicens, ſeu permittens quod executioni daretur, per hoc dictum, vel permiſſionem ſe obligauit ad ſoluendum id quod deerat pecuniæ in capſula, vel ſacculo. Nam approbare teſtamentum, vel permittere vt executioni mandetur, non eſt ſe obligare ad ſoluenda debita teſtatoris. Aliàs iudex,cui defertur teſtamentum poſt mortem teſtatoris,& dicit quod executioni detur, per hanc iuſſionem, vel permiſſionem diceretur ſe obligare ad ſoluendum id quod de bonis defuncti ſolui non poteſt: quod nemo vnquam dixit.

7 Nunc probo, quod dato (& non conceſſo) quod Epiſcopus ſucceſſor aliqua via eſſet obligatus ad ſoluendam hanc pecuniam,attentis tamen circunſtantiis in informatione poſitis,adhuc tamen ab illius ſolutione deobligaretur. Probo 1.ex eo,quod dixim⁹ ſupra ex Nauarro in ſum. de debitore mittente pecuniam creditori per famulum fidelem à prædicto creditore deſtinatum,qui debitor deobligatur ab vlteriori ſolutione:Nam Epiſcopus defunctus elegit depoſitarium pro ſua pecunia depoſitata, & per ipſum depoſitarium, & teſtamenti executorem iuſſit illã reddi Petro. Epiſcopus vero ſucceſſor per eoſdem depoſitarium, & executorem iuſſit pecuniam dari Petro: ergo licet tota pecunia ad Petrum non deuenerit, & licet Epiſcopus ſucceſſor ad illius ſolutionem teneretur, iam ſatisfecit

ſuæ

ſuæ obligationi mittendo pecuniam Petro per depoſitarium,& executores fideles nuncios ab ipſo defuncto pro ſolutione deſtinatos. Faciunt adhuc pro liberatione Epiſcopi ſucceſſoris duo caſus poſiti à Sylu. *in ſum.* ver.*legatum* 3.*q*.vbi ponit primum caſum in hunc modum. Si teſtator in teſtamento dicat: Relinquo Petro tria millia ſcuta, quæ ſunt clauſa in tale ſacculo, & in illo non inueniantur niſi duo millia,hæc ſolum duo millia habebit Petrus, & nõ amplius. Cum ergo Epiſcopus defunctus iuſſerit dari Petro 1400. ſcuta deſignate contenta in tali ſacculo, & in illo ſolum inuenta ſunt mille,hæc ſolum mille habebit Petrus,& non amplius,maxime ſi depoſitarius non accepit pecuniam numerando, ſed illam in ſacculo obſignato recepit: potuit enim deponens illam, decipi, vel obliuiſci. Et eadem quæſt. 5.addit aliud exemplum, videlicet, ſi teſtator in teſtamento dixit: Dentur Petro decem menſuræ olei, quæ ſunt in tali vaſe:& in tali vaſe non ſunt inuentæ niſi ſex: hæ ſex ſolæ illi debentur. Et aliud tertium exemplum ibi ponit ſeruiens ad intentum, & citat tex. iuris ciuilis. Secundus caſus ponitur ab eodem Sylu.verbo *depoſitum q*.7. videlicet: ſi quis in vna naui, vel in diuerſorio reliquit ſacculum pecuniæ obſignatum, non numerata pecunia coram nauita, vel hoſpite diuerſorij, & poſtea deponens dicat in ſacculo manſiſſe ver.gratia mille ducatos, & ſibi deeſſe ducentos: in tali caſu neque nauta, neque dominus diuerſorij tenentur ad ſoluendos illos 200.quamuis deponens iuret illos deeſſe,pro quo citat Cardinalem,ſpeculatorem,& vnam legem ciuilem:quæ omnia nimis faciunt pro noſtro caſu,ad probandum, quod nedum Epiſcopus ſucceſſor, neque item depoſitarius iſtius pecuniæ tenentur reddere Petro 400. illa ſcuta, quæ dicit defuiſſe

fuiſſe in ſacculo. Nam ſicut colligitur ex informatione propoſita, Epiſcopus moriens non numerauit pecuniam ſacculi coram ipſo depoſitario, ſed ſolum dixit in tali capſula manere in ſacculo 1400.ſcuta reddenda Petro. Vnde neque ipſe depoſitarius tenetur reſtituere 400. quæ deſunt, neque ipſe Petrus legatarius habet ius ad illa petenda, cum culpa huius rei ad ſolum teſtatorem reduci debeat, qui vel fuit oblitus, vel pecuniam non numerauit coram depoſitario: & proinde multo magis excuſatur à reſtitutione Epiſcopus ſucceſſor, qui neque eſt hæres, nec vidit pecuniam, neque illam iuſſit deponi, nec ad illud debitum ſoluendum aliqua via ſe obſtrinxit Et cōfirmatur adhuc, quoniam iſte Petrus hodie petens iſta 400. quæ dicit defuiſſe in ſacculo, non oſtendit aliquod teſtimonium, vel inſtrumentum publicum fide dignum, per quod conſtet defuiſſe in ſacculo illa 400.ſcuta: ſed ſolo ſuo dicto id nititur confirmare. Cuius dictum, cum ſit pars habens intereſſe in cauſa propria, nihil poteſt probare. Oportuit enim pro cautela recipere, & numerare pecuniam ſacculi coram notario publico, vel teſtibus, qui poſſent probare defectum talis pecuniæ.

8 Argumentum in contrarium initio poſitum iam manet ſolutum ex dictis: negandum eſt enim Epiſcopum ſucceſſorem fuiſſe hæredem Epiſcopi defuncti, vt clare oſtendimus ex Panorm. & aliis rationibus adductis. Negandum eſt etiam Epiſcopum ſucceſſorem per acceptationem illorum 300. ducatorum de ſpoliis defuncti, ſe feciſſe hęredem, vel acceptaſſe hæreditatem. Probauimus enim illos 300 ducatos non accepiſſe titulo hæredis, neque de manu Epiſcopi defuncti, ſed de manu Papæ, vel conſuetudine permiſſa à Papa: & ſic accipiens illos vt donatos à Papa, non ſe obliga-

uit ad soluenda debita Episcopi defuncti, maxime cum ostenderimus ex iure communi non teneri successorem ad debita defuncti Episcopi, nisi cum probatum fuerit illa fuisse contracta pro Ecclesiæ necessitate subleuanda. Et eadem responsio danda est ad secundum argumentum, vel confirmationem primi.

CASVS II.

De quodam matrimonio prætenso ab vna fœmina.

QVædam fœmina pauper, non præcedente fraude, nec promissione, nec precibus importunis sui corporis copiam fecit cuidam adolescenti diuiti, & cum illius amicitia longum tempus continuauit eidē fœminæ dans ordinaria alimenta etiam quoad vestes, ita vt donata ab illo æstimari possent pretio quingentorum aureorum. Durante hac conuersatione propter remedia, & alimenta, quæ fœmina sibi, & matri pauperi recipiebat, cum ille eidem nec verbo, nec scripto matrimonium promiserit, illa è contra iuueni scriptū dedit à se subscriptum, quo fatebatur se neque illi esse nuptam, nec illum sibi aliquid debere, nec sibi matrimonium promisisse, & ideo libere posse illum cui vellet nubere, neque illam ab illo aliquid expectare: & hoc idem dixit illa coram multis aliis personis sub eadem forma verborum: transacto aliquo tempore fœmina peperit ex illo filiam, quam ille statim sub sua cura recipiens, iussit filiam alibi educari: post hęc omnia citat iuuenem coram Ordinario, petens vt se ducat

cat in vxorem, eo quod ab illo deflorata fuerit, & ille sub titulo sponsæ de futuro domum suam frequentauerit. Adolescens asserit se cum primum ad illam accessit virginem non inuenisse, nec domum suam intrauit cum animo, vel titulo sponsæ, vel vxoris, sed tanquam ad domum fœminæ communis.

Quæritur an prædictus adolescens cogendus sit illam ducere in vxorem vel in foro interno, vel externo?

1 Prima conclusio, in foro interno prædictus iuuenis non tenetur illam ducere in vxorem, neque eidem aliquam restitutionem facere vltra iam factam. Hæc est communis Doctorum, & in particulari eam tradit Nauarr. *in summa latina cap.* 16. *num.* 16. & quia est communis doctrina, solum in probationem adduco regulam illam iuris citatam à Nauarro, videlicet, scienti, & consentienti non fit iniuria: & hæc mulier sciuit, & cōsensit non fraude, non vi, nec precibus importunis: ergo illi non est facta iniuria: & proinde prima pars conclusionis manet probata, videlicet non teneri ad illam ducendam in vxorem: Et etiam si quoad copulam fuerit rogata leuiter, id non obstat, quia hoc non est facere preces importunas, quę inducant restitutionem matrimonij. Secunda pars conclusionis, quod scilicet neque aliam restitutionem facere teneatur, probatur ex multis: Primo, quia iam illi, ac matri dedit in alimentis æstimationem 500. aureorum, quæ solutio sufficientissima fuit vt restitueretur defloratio fæminæ pauperis, etiamsi per preces importunas verè fuerit deflorata. Secūdo, quia ipse asserit illam non fuisse à se virginem repertam, & sic eum illam non deflorauerit, multo minus illi debebat, imo & cum 500. illis aureis cum excessu illis satisfecit. Tertio quia Sanchez *lib.* 4. *de matrimonio disput.* 10. *num.* 1. *citat.* 9. Doctores graues dicentes

tes, quod neque quando præcedunt preces importunæ, deflorator tenetur restituere aliquid fæminæ sic consentienti, licet ipse Sanch. oppositum teneat cum communi. Si ergo tot Doctores & graues illud asserunt de vero defloratore, præcedentibus precibus importunis: iste de quo quæritur, qui nec deflorauit, neque adhibuit preces importunas, & iam quingentos aureos dedit fæminæ isti, à fortiori liberabitur ab vlteriori restitutione facienda.

Maius dubium est, an in foro externo cogendus sit iste ducere in vxorem prædictam mulierem? Nauar. citato loco clare innuit cogendum esse in foro externo ad illam ducendam, licet illam iam defloratam inuenerit. Probat ex cap. 1. & 2. *de adulteriis*, vbi dicitur quod in isto casu fæmina dotanda est, vel in vxorem ducenda. Assignat Nauarrus hanc rationem. Nam licet hæc mulier à parte rei non sit virgo, ius commune virginem illam præsumit in foro externo, & sicut virgini facienda est illi restitutio, & non alio modo quam ducendo illam in vxorem: & citat ad hoc Panormitanum, Ioannem And. S. Antoninum, & ait esse opinionem communem.

2 Hoc non obstante credo, quod neque in foro externo cogendus est illam ducere. Ante probationem respondeo ad illos duos textus citatos à Nauarro, ex illis enim deducitur clare probatio istius secundæ conclusionis, & dico illos non loqui de nostro casu. Nam caput primum incipit; si seduxerit quis virginem, dormieritq; cum ea &c. Secundum capitulum dicit: Peruenit ad nos quod Felix, quandam virginem stupro decepit, &c. Itaque vnum capitulum ait, seduxit, aliud dicit, quod decepit: quæ duo verba significāt fraudem, & dolum, quibus præcedentibus iubet Papa vt ducatur

tur in vxorem. Cum ergo in hoc casu iuuenis iste non seduxerit, nec deceperit, nec promiserit verbo, vel scripto, nec preces importunas adhibuerit, clare constat, quod illam non tenetur ducere. Secundo probatur, quia licet ex parte iuuenis aliqua obligatio daretur ducendi illam in vxorem, ipsa illum ab ista obligatione liberauit confitens scripto suo, & coram testibus, quod ipse iuuenis nihil sibi promiserat, neque aliquid debebat: quod constat ex verbis positis in scripto fœminæ. *Por me não ter obrigação, nem eu a elle, & podem fazer de si o que quizer:* In quibus verbis clare confitetur, quod iuuenis illi non est obligatus. Et infra dicit quod de illo nihil prætendit, & quod illa posset remittere omnem obligationem, si extaret, constat ex communi opinione dicente quod sponsalia possunt dissolui per consensum, ac remissionem vtriusque sponsi, de quo Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 52.* vbi citat ad hoc multa.

3 Nec contra hoc obstat, quod illa dicitur allegare, quod dictum scriptum dedit cum illa adhuc esset constituta in minori ætate, idest non habens vigintiquinque annos, quæ ætas per leges regni dicitur ætas minor ad contractus ineundos in Minori habente Tutorem; nam ad contractum matrimonij valide ineundum, non requiritur illa ætas vigintiquinque annorũ, nec licentia Tutoris, sed satis est habere annos pubertatis, qui in fœmina est annus duodecimus. In quo fœmina potest contrahere valide matrimonium inuito patre, & tutore, vt definit Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 1. de matrimonio*, & tradit Sanchez *lib. 4. de matrimon. disput. 22.* & ego confirmo ex praxi: nam si fœmina in anno duodecimo per scriptum promittat sponsalia, tenent sponsalia, imo & matrimonium, si per

per procuratorem id contrahat, vt praxis obseruat: ergo etiam per scriptū poterit remittere obligationem quam aliquis vir habebat ad contrahendum cum illa, est enim eadem omnino ratio in contrahendo sponsalia, & in illa dissoluendo.

CASVS III.

De quadam donatione facta à Clerico nepti cuidam filiæ fratris sui.

QVidam Clericus rogatus à Petro per epistolam, quid dare vellet Francisco si duceret in matrimonium neptem quandam ipsius Clerici. Clericus per epistolam sic respondit. Dono illi quinque meas proprietates immobiles, quas omnes specificauit, explicās loca particularia vbi erant sitæ. Et addidit quod donabat illi omnia bona quæ haberet ipse Clericus in morte. Et insuper statim misit ad illum munus quoddam pretio 100. aureorum æstimabile. Virtute huius donationis per epistolam factæ, celebratum est matrimonium inter Franciscum, & neptem Clerici, & viuente Clerico acquisierunt possessionem rerum illarum immobilium promissarum, seu donatarum pro dote. Mortuus est Clericus sine testamento. Aliæ neptes clerici volunt annullare donationem præteritam; inter alia allegant, quod Clericus donauit duas proprietates ex illis quinque alteri nepti priori, & nunc viuenti iam donatas quæ est in possessione illarum; cumque illas iam alteri donasset in vita, effectu secuto non potuit illas donare huic secundæ nepti, & sic donatio in

vno claudicans, claudicat in toto. Addunt quod donatio facta fuit per epistolam missiuam,& secretam quæ non videtur sufficiens ad validandam tantam donationem. Addunt per quandam legem istius Regni, ad hoc vt donatio facta per epistolam absenti valida sit, opus est vt tres vel quatuor testes intersint scriptioni epistolæ,& videant donatorem epistolam suo scripto firmare, vt dubitatio omnis tollatur circa fidem epistolæ,& donationis: quæ solemnitas defuit in epistola huius Clerici donantis.

Quæritur an prædicta donatio valida fuerit in vtroque foro.

11 Credo quod valida fuit in vtroque foro de iure communi, ciuili,& Theologico, & quod aliæ neptes illam non possunt annullare. Et imprimis quod fuerit vera donatio, patet, quia in epistola Clericus vtitur verbo, Dono, & do, per quæ communiter fiunt donationes:& præterea fuit donatio acceptata à donatario, cum statim viuente Clerico possessionem acquisiuerit de proprietatibus donatis. Præterea facta fuit causa dotis, quæ donatio causa dotis est multum priuilegiata in iure. Quod vero donatio pura, simplex, & acceptata (si est inter viuos, qualis fuit ista quoad illas quinque proprietates) statim firma sit,& effectum sortiatur, sine eo quod possit amplius reuocari, est expressa lex istius Regni *lib.* 4. *Ordina.tit.*63.§.10. & est communis sententia omnium Iuristarum, & Theologorum, ita vt vbi primum acceptatur, sortiatur effectum, & dominium rei donatæ statim transeat ad donatariũ: tenet inter alios Rabello *de obligat.iust.lib.*18.*quæst.* 12. vbi citat text.& Doctores: idque adeo verum est, vt si dona-

donator moriatur antequam donatarius acceptet, poterit donatarius post mortem donantis valide acceptare, vt tenet idem Rabello *cit. lib. quæst. 3. num. 6.* & tenebuntur hæredes donantis rem donatam tradere donatario. Idem tenet Sanch. *lib. 1. de matrim. disp. 6. num. 5.* citans multos, & dicens hoc fore verius, quando donator ante mortem misit epistolam, in qua diceret se donare, sicut misit iste Clericus dicens se donare nepti, & illa, viuente Clerico acquisiuit possessionem rerum promissarum. Quod vero donatio fieri possit valide per epistolam missam, tenet expresse Iulius Clarus *lib. 4. §. Donatio. quæst. 12. num. 1.* dicens esse communem opinionem, pro qua citat vnam glossam, & Capicium. Nec potest obiici contra hanc donationem, quod fuerit facta sine insinuatione, vel licētia Regis, cum aliàs illa excedat quantitatem 300. aureorum: Nam lex prohibens fieri donationem talem summam excedentem absque insinuatione, non comprehendit donationem quæ fit causa dotis, qualis est ista; sic tenet expresse Rabello *cit. lib. 18. q. 6. ad finem*, dicens esse opinionem communem, maxime Gamæ *decis. 163. & 213.* Si vero dicas, verba quibus iste Clericus vsus est in epistola, dicens: Do talem & talem proprietatem, non fuerunt verba donationis, sed stipulationis, quæ est veluti promissio dandi de futuro, quæ promissio est stipulatio facta præcedente petitione, seu percontatione aliorum, quod est requisitum ad stipulationem. Dico imprimis prædicta verba non fuisse promissionem de futuro, sed reuera donationem de præsenti: non enim dixit dabo: sed do. Dico secundo, quod licet essent verba de futuro, ac stipulatio, adhuc obligarent in foro interno, & externo, postquam stipulatio fuit acceptata, & possessio rerum promissarum acquisita. Sic tenent commu-

niter Doctores loquentes de stipulatione acceptata, vt inter alios tenent Syluest. ver. *pactum*. in principio, & ver. *stipulatio*. adeo vt iuxta illum ver. *stipulatio* stipulatio acceptata transeat ad hæredes. Et idem tenet Azor *tom.* 3. *summ. Moralis lib.* 11. *in princip.* § *Quinto stipulatio*. Cum ergo constet quod ista donatio fuit vera, & valida, per quam dominium rerum donatarum transiuit ad donatarium, non possunt hodie hæredes Clerici annullare illam. Quod adeo verum est, vt dicat Sanchez citat. disp. & num. quod licet donator moreretur antequam donatarius acceptaret, hæres donantis non potest illam reuocare, quia facultas reuocandi non transit ad hæredes, vt tenet Couar. 3. *par. variar. cap.* 14. *num.* 17. & Iulius Clarus cit. lib. 4. §. *Donatio. q.* 13. *ad finem.* & alij citati à Sanc. ibid.

2 Contra istam donationem obiiciunt (sicut extra informationem positam accepi) quod iste clericus in ista donatione, inter proprietates, seu possessiones huic nepti donatas, fecit mētionē, & donauit illi duas possessiones, quas antea iam donauerat alteri nepti nunc viuenti, & illas possidenti: & sic donans modo clericus huic secundæ nepti possessiones alteri nepti iam donatas, & de facto possessas, donatio corruit, cū dederit id quod dare iam nō poterat: sicut quādo scriptura est falsa in vno, est etiam falsa in alio. Et confirmatur, seu probatur illius nullitas à simili. Nam vendere, vel donare rem litigiosam, est illicitum, imo in iure punitur, & venditio, seu donatio annullantur, vt habetur *lib.* 4. *Ordinat. istius regni tit:* 10. §. 3. *& seqq.* ergo à simili magis illicitum erit, & in iure nullum, donare rem clare alienam, quales sunt hæ duæ possessiones, quas iste clericus donauerat priori nepti, quæ illas actu possidet, & sic mansit secunda hæc donatio inualida, & nulla,

nulla, quia per illam donata est res aliena.

3 Pro responsione istius obiectionis, præmitto, quod etiam mihi dictum fuit, quod quando clericus fecit donationē priori nepti illarum duarum possessionum, declarauit in donatione, quod si prior illa neptis filios non haberet, illæ possessiones redire deberent ad alios clerici consanguineos. Et hodie prædicta prior neptis caret filiis, & nec sperat illos habere. Præterea mihi dictum fuit, quod prior neptis sciens dictum clericum donasse huic secūdæ nepti suas duas possessiones, consensit, nec restituit, imo quod eas eidem statim vult dimittere. Hoc supposito ad obiectionem dico, donationem secundam factam nepti secundæ, esse validam saltē quoad illas possessiones, quas illi denuò donauit, & quas non donauerat antea priori nepti: & quod donatio quoad has saltem fuerit valida, probatur clare *ex Regula 37. de Reg. iur. in 6* quæ dicit. Vtile per inutile non debet vitiari: idest actus qui ex vna parte est bonus, & vtilis, non debet reddi nullus, & inutilis ob aliam partem eiusdem actus. Et affert ibi glossa in principio exemplum satis ad propositum istius casus, quod est huiusmodi. Dicunt leges ciuiles (& est lex expressa Portugalliæ *lib 4. Ord. tit. 63.*) quod si quis donauerit alicui rem aliquam excedentem valorem 300 aureorum absque licentia, & insinuatione Regis, talis donatio sit nulla quātum ad id quod excedit summam 300. aureorum: Erit autem valida quoad 300. illos aureos. Vbi vides posse vnam, & eandem donationem esse validam quoad vnam partem, quam donare poterat, & nullam quoad illam partem quam donare non poterat. Quod in ista clerici donatione locum habet: Dato enim, quod fuerit nulla quoad illas possessiones priori nepti iam donatas (de qua tamen statim dico) fuit ta-

men valida quoad illas quas præsenti nepti donat, & priori non donauerat. Et adducit glossa in citata Regula legem *sancimus*. Cod. *de donatio.* & alios multos text. & Doctores. Et ideo non potest verti in dubium validitas istius donationis quoad dictas possessiones, quas clericus nepti præsenti donauit priori nepti antea non donatas.

4 Tota controuersia est, an ista donatio valida fuerit, vel valida reddi potuerit quoad illas duas possessiones, quas antea iam donauerat nepti priori? Respondeo, suppositis quæ supposui numero præcedēti, etiam quoad has duas possessiones donationem istam fuisse validam. Probo quia accedente hodie consensu prioris neptis, & ratificatione illius quoad donationem illarum suarum possessionum, donatio præterita quoad has duas possessiones nulla, vel dubia, per consensum prioris neptis conualescit, & rata manet. Neque est nouum in iure quod donatio, vel alienatio alicuius rei, quam ego dare non poteram, conualescat, & reualidetur accedente postea consensu illius, qui erat verus rei dominus, ac si consentiret ante donationem. Habetur clarum exemplum in cap. *Cum nos*, de his quæ fiunt à prelatis &c. Vbi dicitur quod collatio cuiusdam Ecclesiæ facta ab vno Episcopo sine consensu capituli, quæ sine isto consensu fuerat nulla, postea potest ista collatio, & donatio reddi valida accedente nouo consensu capituli: vbi glossa notat, quod aliquando subsequens consensus valet: & quod ratificatio retrotrahitur; & quod id quod ab initio non valet, interdum ex postfacto cōualescit. Aliud huius rei exemplum est in cap. *si qua* 12.*q*.2. & aliud in c. *vlt.* 16.*q*.1. quæ vide. Dato ergo quod donatio secunda istius clerici quoad illas duas possessiones priori nepti donatas, non fuerit valida,

cum

cum illas donauit huic nepti secundæ; nihilominus etiam quoad has duas possessiones est hodie valida, quia accedit consensus, & ratihabitio prioris neptis illas dimittentis iuxta tres textus proxime citatos. Secundo principaliter probatur, quia actus factus cum confidentia probabili, quod ad illum interuenit ratihabitio de præsenti, vel de præterito ex parte illius cuius licentia requiritur, talis actus valet, vt est communis Doctorum opinio apud Sanchez *libro 3. de Matrimonio disput. 35. num. 2. & seqq.* vbi citat multos Doctores, & est actus validus etiam in materia Sacramentorum, quod est grauius (de quo dat Sanchez exempla) Quod maximè inseruit ad casum præsentem: satis enim probabiliter credi debet, quod clericus iste moralem, & certam confidentiam habebat, quod prior neptis istam donationem de suis duabus possessionibus ratam haberet, vel esset habitura, eo quod, nec filios haberet, nec sperabat habere: & illæ duæ possessiones illi fuerint à clerico concessæ sub conditione, si filios haberet, & aliàs redirent ad alios consanguineos. Confirmantur hæc omnia per id quod tradit Nauar. *in commentario de spoliis clericorum* §. 2. *num.* 5. *fol.* 100. *pag.* 2. *col.* 1. ex Bartolo, & aliis in l. *inter omnes* §. *recte*. ff. *de furt.* videlicet, quod cum intercedit iusta causa credendi, quod dominus alicuius rei velle debeat vt alius capiat, vel ea in aliquem vsum vtatur, eo quod est cognitus, amicus, vel de ipso benemeritus, vel ob alias circunstantias; præsumitur in dubio illud velle; sic Nauar. ibi. Imo ab effectu secuto constitit, quod Clericus bene fundatam habuit hanc confidentiam de ratihabitione prioris neptis, quia nempe illa consensit, & dixit se velle secundæ nepti dictas possessiones dimittere.

5 Ad argumentum primum initio positum in con-

trarium iam satis patet solutio ex dictis: ac dicendum primo, quod ista donatio in nullo claudicauit, nam valida fuit etiam quoad duas possessiones priori nepti prius donatas accedente ratihabitione prioris neptis post clerici donationem: cumque de aliis possessionibus nullum sit dubium, vt patet ex dictis *num. 3.* sequitur quod donatio non claudicauit in aliquo. Dico secundo, quod saltem donatio non claudicauit ex parte illarum possessionum quas clericus donauit nepti secundæ, & priori nepti non donatas. Ad secundum argumentum dico talem ac tantam donationem valide potuisse fieri per solam epistolam missiuam, vt probaui *num. 3.* ex Iulio Claro, & Sanchez. Ad tertium dico illam legem Portugalliæ (si extat) requirentem ad valorem donationis factæ per epistolam, vt epistola scribi videatur per duos, vel tres testes, intelligi dummodo alias certissime non constet de voluntate donantis per rei euidentiam; si enim constet de illa per rei euidentiam, non erunt necessarij testes in epistolæ scriptione, iuxta illud commune dictum Iuristarum, quod euidentia facti probatione non indiget. At per euidentiam facti constat quod iste Clericus donauit, ac voluit donare, eo quod illo viuẽte secunda neptis aquisiuit possessionem dictarum rerum sibi per epistolam donatarum: Hinc colligo, quod licet Clericus epistolam non scriberet, in qua dixit se donare, adhuc ista donatio valida esset sine scripto, quia scilicet interuenit donatio, re, & facto per consensum Clerici, qui adhuc viuens, sciens, & consentiens, vidit, & consensit, quod secũda neptis illarum proprietatum possessionem acquireret, quæ est donatio in re, & facto. Hoc ego probo exemplo iuridico omnino simili. Præcipitur in iure, maxime in cap. *Cordi nobis. de appellation.* quod appel-

appellatio ab interlocutoria fiat in ſcriptis: hoc non obſtante, poteſt appellatio fieri facto, arrepto ſcilicet itinere ad ſuperiorem: imo cap. *dilectus li. 2. de appellat.* dicit Papa plus eſſe appellare facto, quam verbo, vbi gloſ. ver. *facto prouocare*, citat pro eodem multos textus & addo quod plus nos factis demonſtramus, quam verbis: & quod facto conſentimus, & quod facto renunciamus iuri noſtro, & ſic de aliis: ergo à ſimili, quãuis illa lex ad valorem donationis per epiſtolam factæ requirat epiſtolam ſcribi prædicto modo, nihilominus hæc donatio fuit valida, quia Clericus poſtea videns, tacens, & conſentiens hanc neptem poſſidere res illas in epiſtola contentas, facto donauit, & plus eſt facto donare, quam donare verbo, vel ſcripto, iuxta textum, & gloſſam citatam.

6 Ad primum vero argumentum poſitum *num.* 2. de ſcriptura, quæ ſi ſit falſa in vno, redditur falſa in totum: dicendum primo argumentum à ſimili, vel ab exemplo, non habere fidem indubitatam. Dico ſecũdo, non ſemper ſcripturam falſam in vno reddi falſam in alio, de quo non libet hoc loco diſſerere, videantur Doctores cum diſputant de falſariis ſiue de fide inſtrumentorum. Dico tertio ſicut dixi ſupra *n.* 5. *in* 1. *ſolut. ad primum*, quod videlicet iſta donatio in nullo claudicauit, cum valida fuerit quoad vtramque ſui partem, vt patet ex dictis *num.* 3. *&* 4. Ad ſecundum argumentum eiuſdem numeri 2. de exemplo rei litigioſæ venditæ, omiſſis aliis ſolutionibus dico, quod ex eadem lege Portugalliæ ibi citata, habetur ſolutio argumenti: nam paulò poſt §. 11. permittit lex quod res litigioſa, licet vendi non poſſit, tamen poſſit dari in dotem matrimonij. Hæ vero duæ poſſeſſiones prioris neptis, non ſunt venditæ à Clerico, ſed datæ in dotem vt patet. Secũdo

dico has duas possessiones non fuisse rem litigiosã vt patet:res enim litigiosa est illa contra quam lis iamota est: & contra istas possessiones lis nulla fuerat attentata, & præterea, dato quod fuisset res litigiosa, prior neptis quæ poterat litem mouere post Clerici donationem consensit,ratificauit, & possessiones dimisit:& Clericus illas donauit, cum certa morali confidentia de tali neptis ratificatione,seu ratihabitione.

CASVS IV.

De quodam patre exhæredante filium sibi iniuriosum.

ADolescens filius cuiusdam nobilis alloquebatur amatorie quandam adolescentulam se in natalibus inferiorem.Pater conscius filium coarguit,& monuit, vt à talibus amoribus & colloquiis abstineret, addens illud matrimonium, sibi ac parentelæ non cõuenire.Eo nonobstante filius continuans amores,cum quadam die in platea publica hanc fœminam alloqueretur, pater pertransiens filium suum percussit gladio non euaginato, in dorso, & mox secum filium in domum reduxit. Ambobus domum ingressis, pater assumpto pallo, seu baculo, & manum leuans ad filium percutiendum cum baculo,dixit filio:Nonne tibi præcepi ne illam fœminam alloquereris? Quo audito filius baculum vi de manu patris excussit, & vltra procedens,cum vterque venissent ad manus,filius patrem superans deiecit in terram, & ex tali proiectione in terram patris vnum brachium ita læsum, & attritum fuit, vt per aliquot dies à medicis illi fuerint applicata reme-

remedia medecinalia. Poſt aliquot dies filius vt moleſtaret patrem, matrimonium de facto contraxit cum alia fœmina vilioris conditionis quam erat prior. Poſtea cum pater in quadam platea publica hunc filium obuium haberet, ambo rixati ſunt gladiis euaginatis. Rixa extincta, filius coram populo verba iniurioſa protulit contra patrem, addens eum non eſſe patrem ſuum, ſeque dedignari talis patris eſſe filium: & ex illa die, ſi forte patrem in platea obuium habebat, illi caput non aperiebat leuato galero. Adueniente tempore quadrageſimæ pater adiuit parochum prius pœnitentiæ ſacramento recepto, & à parocho petiuit ſanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramentum. Parochus dare noluit, ſed eidem iniunxit vt prius ab illo ſuo filio veniam peteret, & cum illo reconciliaretur, pater id facere recuſauit.

Quæritur primo. Vtrum hic pater in conſcientia teneretur veniam petere à filio ſuo, & an parochus ea de cauſa potuerit illi ſacratiſſimam Euchariſtiam denegare?

2 Vtrum pater huic filio veniam dare teneatur, eumque ad antiquam amicitiam, & familiaritatem recipere, ſi filius ſatisfactionem det, & veniam poſtulet?

3 Vtrum hic pater poſſit filium exhæredare ob illatas iniurias: & dato quod poſſit, quomodo debeat illum exhæredare.

1 Antequam ad ſingula quæſita reſpondeam, tria ſuppono. Primum eſt, neminem teneri reſtituere, aut veniam petere, niſi alium læſerit iniuſte in honore, vel cæteris bonis temporalibus. Si autem in his damnum dedit iuſte, non tenebitur veniam petere, nec reſtituere. Probatur duobus exemplis clariſſimis. Primum ſit; Iudex iuſte condemnauit Petrum ad flagella, & ad pœnam

nam pecuniariam: clare læsit in honore, & pecuniis, non tamen tenetur Petro aliquid restituere, quia iuste, ac licite fecit. Secundum exemplum in eadem materia. Testis iuridice interrogatus, suo testimonio causa fuit vt Petrus damnaretur ad triremes, & pœnam pecuniariam: clare læsit Petrũ in honore & in pecuniis, sed non tenetur restituere, nec veniam petere, quia iuste fecit Et confirmatur ratione, nam cum restitutio sit actus iustitiæ, debet fieri contra actus oppositos iustitiæ, id est, contra actus iniustos, qualis est ablatio honoris, vel pecuniæ iniusta: non vero debet fieri, vel iniungi restitutio, seu veniæ petitio circa actus iustos, qualis est iusta læsio in honore, vel in pecunia.

2 Secundo suppono, quod filius tenetur obedire patri, quando filio consulit, vel suadet ne certam fœminam ducat in vxorem, vel è contra si consulat, vt certe nubat, eo quod ex tali matrimonio resultat damnum notabile ipsi patri, vel parentelæ: aut quia ex tali matrimonio prætendit pater aliquod particulare commodum, & interesse. Hanc conclusionem probat docte, & efficaciter Bellarminus *tom. de Sacram. lib. 1. de matrim. cap. 19. propos. 3. vsque ad finem cap.* vbi imprimis ait, peccare filios, qui sine iusta causa nubunt contra voluntatem parentum, vel insciis parentibus. Probat ratione, & dat exemplum in Isaac Patriarcha, qui non non nupsit nisi sponsæ sibi à patre Abrahã assignatæ: & citat D. Ambrosium, multa de hac re dicentem *libr. de Abraham. cap vlt.* vbi D. Ambrosius nimium laudat quædam verba Euripidis Poetæ, dicta in persona cuiusdam fœminæ, cui cum quidam certum matrimonium inculcaret, illa respondit. *Sponsalium quidem meorum pater meus curam habebit, hoc enim non est meum.* Probat etiam ibidem Bellarminus, quod pater consulens vt fi-

vt filius nubat, vel non nubat alicui certæ mulieri, habens causas ad id suadendum, non contradicit Concilio Tridentino punienti illos, qui impediunt libertatem circa matrimonium contrahẽdum. Eandem conclusionem, quod scilicet filius sub peccato teneatur obedire parentibus in contrahendo matrimonio, si illud iuste, & honeste præcipiant, tenet Sanchez *libr. 4. de matrim. disp. 23. concl. 2.* vbi ait teneri filium sub peccato mortali obedire patri consulenti matrimonium iuste, cum illis scilicet duabus circunstantiis suprapositis: quia tunc pater præcipit iuste, & in materia graui & honesta. Et probatur ratione naturali: nam pater plus amat filium, quam filius amet patrem. Item pater maiorem habet scientiam, & experientiam ad cognoscendum quodnam matrimonium filio conueniat, quã habeat filius, qui vt plurimum in matrimonio eligendo ducitur pulchritudine, seducitur à mulierculis, & ab amicis adolescentulis & similibus: ac proinde tenetur stare iudicio, & consilio parentum rectius consulentium. Excipit Sanch. dummodo filius habeat intentionem nubendi. Nam si velit Religionem ingredi non tenebitur patri obedire matrimonium consulenti. Citat ad hoc Sanchez fere viginti Doctores Canonistas & Theologos, inter quos est D. Bonauentura. D. Thom. Nauar. & alij graues Doctores. Hoc ipsum dixerunt etiam Ethnici Philosophi: maxime Terentius in *Hecyra Actor. 3. sce. 4* vbi inducit quendam iuuenem qui cuidam matrimonium sibi consulenti, respondit: *Nam me parenti potius, quam amori obsequi oportet.* Quod optime seruit ad intentum. Denique multis in locis sacr. Script. dantur præcepta filiis vt obediant parentibus in licitis, & honestis. *Prouerb. 1. ad Ephes. 6. ad Colos. 3.* & alibi sæpe. Iam vero contrahere matrimonium

cum

cum certa fœmina honesta, concurrente vtilitate patris,& honore parentelæ, res est licita, iusta & honesta,ac proinde tenetur filius obedire.

3 Tertio suppono,patrem posse punire, & castigare filium vsque ad verbera, si filius patri sit inobediens, vel in alia materia vitiosus. Hæc satis probatur ex lumine naturali,imo ex praxi omnium gentium. Probatur etiam ex sacra scriptura,maxime *Ecclesiastici* 7. vbi dicitur: *Filij tibi sunt, erudi illos,& curua illos à pueritia.* Primum iubet vt erudiantur filij, deinde vt curuentur punitione videlicet corporali,disciplina,& flagellationibus necessariis. Quod adeo verum est,vt dicant Doctores communiter quod potest pater punire filium etiam clericum,si erret,idque sine incursu excommunicationis,sicut clare colligitur *ex cap.*1. & ex cap. *cum voluntate.de sentent. excom.* vbi glossa ver. *De familia.* ad citatum cap. *cum voluntate*, & Doctores communiter in materia excommunicationis, dum explicant capitulum *Si quis suadente.* Quod etiam docuerunt Gentiles Philosoph i, maxime Epictetus in Euchirid.dicens: *Pater est, curandum est,cedendum est ei, in omnibus ferendus,cum aut obiurgat aut verberat.* Et Romani in legibus 12.tabularum teste Hallicarnazeo *lib.*2. tantum imperium patri erga filium concedebant: *Vt posset filium, coercere,siue verberare,siue etiam mallet occidere.* Denique ex Theologis sufficiat videre Reginaldum *tom.* 2. *sum. lib.* 20.*num.*41.*& seqq.* vbi cum D.Tho.Syl.& aliis dicit posse patrem verberare filium: & ad hoc teneri quando filius malos mores induit, & citat Catechismum Concilij Tridentini,& D.Antoninum.Hoc posito.

Responsio

Responsio ad primum quæsitum.

4 AD primum quæsitum dico non potuisse parochum ob prædictam causam obligare patrem ad petendam veniam à filio; & iniuste ea de causa illi fuisse denegatam sanctiss. Eucharistiam. Prior pars probatur ex primo supposito, nam iste pater non læsit filium in honore, vel cæteris bonis temporalibus iniuste: quod probo discurrendo per singulos actus relatos in informatione: primo enim, cum in platea illum percussit in dorso gladio nõ euaginato, illum non læsit in salute, vt patet, neque in honore iniuste; nam filium percussit, & puniuit in publico qui in publico peccabat contra obedientiam à patre positam ne illam fœminam alloqueretur, & præterea filius illam alloquens amatorie, peccabat contra bonos mores, & proinde potuit iuste à patre corripi, neque dedecus incurrit filius percussus à patre. Neq; itẽ pater à filio honorem, vel bonũ aliquod abstulit iniuste, quãdo illum voluit percutere baculo: nam primo, effectus non est secutus eo quod filius baculũ de manu eripuit: Conatus vero ad percutiẽdum, effectu non secuto non obligat ad petendam veniam percussionis non secutæ: aliàs iniungi deberet restitutio, vel veniæ petitio illi, qui sola cogitatione voluit furari, vel percutere effectu non secuto, quod nullus dixit. Et confirmatur, quia in criminalibus, conatus ad crimen non punitur pæna ordinaria. Addo, quod licet iste pater de facto, baculo percuteret, non lædebat iniuste cum posset imo deberet iuste filium errantem percutere: & proinde ob iustam percussionem filij, non tenebatur ab illo veniam postulare, poterat enim filium peccantem etiam verberare, iuxta Reginaldum supra: plus autem filius doleret,

ret, & quæreretur de patre si ab illo nudus verberaretur, quam si ab illo baculo percuteretur. Pater autem senex non sic facile potuisset filium robustum nudare ad verbera, & proinde recurrit ad faciliu: supplitium per baculi fustigationem Denique in tertio actu quãdo ambo rixati sunt in platea euaginato gladio, pater filium in honore, vel bono aliquo temporali non læsit, cum non dicatur quod pater fuerit in rixa aggressor, vel quod filium vulnerauit. Cum ergo in nullo prædictorum actuum pater à filio honorem, vel aliquod bonum temporale abstulerit, saltẽ iniuste, sequitur quod cogi non debuit ad restituẽdum, vel ad veniam petendam à filio. Secundo principaliter probatur: Nam dato, (& non concesso) quod pater in aliquo illorũ trium actuum filium læserit in honore, & aliis bonis, adhuc pater non tenebatur à filio veniam petere; Nam maiorem læsionem in salute, & honore dederat filius patri illum in terram proiiciendo cum læsione brachij, & eidem in platea verba iniuriosa dicendo, illum suum patrem esse negando, ac denique non leuato galero ipsum pertranseundo, maius inquam hoc est damnum, & maior iniuria patri illata à filio, quam fuerit vlla iniuria à patre filio illata, vt patet: At constat quod vna iniuria per aliam iniuriam compensatur, & vnum delictum compensatur per aliud delictum: Exempli gratia: Fecisti mihi vnam iniuriam, ego in recompensam aliam tibi irrogaui æquiualentem (quidquid sit de peccato) non teneor restituere, vel veniam petere, quia delicta paria, mutua compensatione tolluntur, vt habetur expressis verbis cap. *Intelleximus de adulter.* & & cap. *Nihil* 32. *quæst.* 6. & l. *viro ff. solut. matrim.* de quo videatur Rabel. 1. *p. lib.* 2. *q.* 18. *nu.* 7. *&* 9. & proinde iuxta hanc doctrinam, maiorem obligationem petendi

tendi veniam habebat filius à patre, quam pater à filio quia delicta non fuerunt paria, sed delictum, & iniuria facta à filio fuerũt maiora. Imo ex parte patris nec fuit delictũ, neque iniuria, vt probauimus. Vide Valerum Cartuxanum *lib. de different. vtriusque fori* verbo *compẽsatio differ. 6*. Facit etiam pro hoc, doctrina Nauarri in *sum. latina cap.* 14. *num.* 25. *in fine:* vbi agens de modo quo iniurians veniam postulare debeat ab iniuriato sic ait. Quando duo se mutuo offendunt, & amborum offensio est æque grauis, qui prius offendit debet prius reconciliationem petere. At vero si posterior iniuria sit maior, posterior debet prius eam petere. Sic Nauar. citatque Syluest. At constat quod iniuria facta patri à filio fuit multo maior: ergo filius veniam debuit petere à patre, & non è contra. Et ratio naturalis id suadet, nam qui maiorem iniuriam fecit plus debet, ac proinde ille veniam postulare tenetur.

5 Hinc probata manet secunda pars istius conclusionis, iniuste videlicet fecisse parochum huic patri hac de causa sanctiss. Eucharistiam denegantem. Quod sic magis declaro: Nam Sacramenta parochiano negari non debent, nisi vel quia parochianus aliquod graue scandalum dedit in populo, vel quia non vult facere aliquid ad quod ex præcepto tenetur, vel quia est in peccato M. publico. Iste pater circa hanc materiam non dedit scandalum in populo volens iuste punire filium: Item non tenetur ex præcepto petere à filio veniam ob multa dicta *num.* 4. præcedenti: neque proinde ea de causa, qua veniam non petit, est in peccato, vt constat ex dictis: ergo non illi possunt denegari Sacramenta, cum Sacramentorum denegatio sit pœna grauissima, & infamans, & æquiualeat excommunicationi, quæ priuat Sacramentorum receptione. Si autem

hic parochus dicat, se illum patrem priuasse Sacramẽti sanctis. receptione, eo quod nollet filio iuiuriam condonare, & illum ad suam antiquam amicitiam, & conuersationem admittere, dico, quod neque ob hāc caussam illum potuit à Sacramentorum receptione excludere vt statim dico, & probo in responsione ad secundum quæsitum.

Ad secundum quæsitum.

6 AD secundum quæsitum dico quatuor. Primum est, quod iste pater numquam potest in corde habere odium erga filium, neque illi velle malum aliquod autoritate propria inferendum. Hæc est communis Doctorum, ita vt probatione non indigeat: Nam odium, & desiderium mali, est peccatum, ac peccatum nec pro vno instanti, potest admitti, vel retineri etiam si inde mille forent bona vtilia euentura.

7 Secundum dico. Iste pater nõ tenetur filium istum admittere ad antiquam amicitiam, & cõuersationem. Est hæc etiam communis Doctorum: illam tenet Magister *in dist.* 30. D. Thom. 2.2. *quæst.* 147. *art.* 5. & Gaet. ibid. S. Anton. 4. *par. tit.* 6. *cap* 4. §. 2. Cordub. *casu* 58. Nauar. *cit. cap.* 14. *& num.* 25. & *in lib. Consiliorum, cons.* 5. *nu.* 2. *de pœnit. & remiss.* Valerus Cartuxus *lib. de different. vtriusque fori.* ver. *remissio. different.* 2. *num.* 4. Comitolus *lib.* 4. *respons. Moral. quæst.* 32. *ad finem.* & alij ab his citati. Probatur primo ex facto Dauidis, aliàs Clementissimi erga inimicos; qui tamen 2. *Reg. cap.* 14. cum offensus fuisset antea à filio Absalone, eaque de causa illum exulare iuberet ab vrbe Ierosolyma, post aliquot annos rogatus Dauid ab amicis, & Magnatibus, vt filio exilium remitteret, remisit vt Ierosolymam rediret,

sed

ſed addidit: *Faciem meam non videat.* In quo clare oſtendit ſe nolle illum ad antiquam cõuerſationem & amicitiam recipere. Secundo probatur, quia iſte offendens ratione offenſæ mihi factæ non eſt factus melioris cõditionis erga me, quam alij, qui me antea non offenderant, ſed potius peioris: at ego non teneor recipere ad particularem amicitiam, & conuerſationem vllum hominem ex illis qui me nõ offenderunt: ergo minus teneor ad illam amicitiam recipere iſtũ meum offenſorem. Tertio id probat Valerus Cart. cit. ver. *remiſſio. different.* 4. quia per receptionem ad antiquam conuerſationem cenſetur iniuriatus iniuriam remittere, & cedere iuri quod habebat ad proſequendam per iudicem reſtitutionem damni reſultantis ex iniuria illata, vt ibi multis probat: at nemo tenetur condonare dãnum reſultans ab aliqua iniuria illata, vt ſtatim probo in tertio dicto: ergo neque tenetur admittere iniuriãtem ad antiquam familiaritatem, per quam admiſſionem remittitur reſtitutio damni per iniuriam illati. Imo addit Comitolus *cit. quæſt.* 32. *num.* 18. aliquando poſſe talem circunſtantiam interuenire, ob quam laudabiliter poterit iniuriatus offenſorem non alloqui, nec illum ad amicitiam particularem admittere, vt euitetur aliquod grande malum in iniuriante, vel in iniuriato, & citat ad hoc Gabriel. Sylueſt. Angelum, Tabienam, & alios.

8 Tertio dico, quod iſte pater non tenetur in foro externo remittere filio iniuriam ſibi illatam, licet filius pœniteat, & veniam petat; quod ſic explico. Non tenetur pater cedere iuri quod habet ad faciendum per iudicem ſæcularem, vel per leges vt filius iſte puniatur, iuxta diſpoſitionem legum, exhæredando illum, vel quid ſimile, quia hoc non eſt peccatum, imo licitum,

petendo scilicet restitutionem damni illati per iniuriam: idque accedente iudicis authoritate. Ista conclusio est expresse Nauar. *cit. cap.* 14 & Cartuxani cit. loco ver. *remissio*. Probat illam Nauar. ex tribus capitulis iuris canonici, quæ vide, & ex Syluest. ver. *caritas q.* 4. Imo addit Nauar. posse aliquando contingere vt iniuriatus obligetur non remittere, nec cedere huic iuri, sed procurare vt iniuria per iudicem puniatur, si conducat ad vtilitatem spiritualem offensoris, vel obsequium Dei, vel vtilitatem Reipublicæ, quæ in hoc casu locum habere possunt: saltem enim conducet ad bonum clarum Reipublicæ punitio istius filij, vt per illius punitionem cæteri filij contineantur in obedientia, & reuerentia erga patres suos. Et probatur adhuc conclusio: nam licet nemo possit in corde habere odium, neque vindictam per se sumere de iniuriante, neque illi velle malum: tamen non obligat Deus vt quis remittat damnum datum in salute, vel pecunia, quando damnum resultauit ex iniuria illata: alioquin, si quis per iniuriam mihi vulnus infligeret propter cuius curationem multas feci expensas cum medicis, & incurri lucrum cessans: vel si quis occidit patrem sex filiorum qui relicti sunt orphani sine remedio, non posset accusari taliter vulnerans, aut occidens de damno illato, sed tenerentur offensi totum dimittere, quod nemo dicet.

9 Quartum dico. Tenetur hic pater in publico filiũ se alloquentẽ, & salutãtem, alloqui, & resalutare, si ex eo quod non resalutet oriatur scandalum. Hæc etiam est communis opinio: Et probatur quoniam vnusquisque tenetur vitare scandalum pusillorum, & asseritur à Doctoribus citatis supra in secundo, & tertio dicto. Vnde infertur quod cessante scandalo, ac nemine vidente

dente, vel ſciente, non tenebitur pater reſalutare, vt colligitur ex Doctoribus ſupra citatis, maxime Comitolo *citato num.* 18. & Valero Cartuxano *citata differentia* 2.*num.*4.in medio,vbi docte aduertit, raro aliquem poſſe ſcandalizari ex eo quod videat patrem non alloqui,vel reſultare filium offenſorem; non enim præſumitur quod pater id facit ex odio,ſed vt filium puniat, & emendet. Raro enim pater odit filium,cum carnem ſuam nemo odio habeat.

10. Obiicis, ac probas teneri hunc patrem dimittere iniuriam huic filio petenti veniam, & reconciliationem. Nam Chriſtus Dominus Matth. 6.in illis verbis, *Dimitte nobis debita noſtra,ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*, iniunxit nobis, vt dimitteremus iniurias nobis factas à proximis, aliàs non ipſe nobis dimittet peccata noſtra, vt omnes patres, ac Doctores ibidem exponunt. Quod idem probatur ex illo Matth. 18.vbi Chriſtus D. conſulens vt vnuſquiſque remittat iniurias proximo iniurianti, dicit. Sic pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris: vbi ex pæna ibi iniuncta videtur colligi obligatio præcepti remittendi iniurias. Ad hoc argumentum bene reſpondet Maldonad.ad citata verba Matth.6.*Dimitte nobis*. Ex cuius ibi doctrina dicendum eſt:aliud eſſe iniuriam, aliud vero damnum ex illata iniuria reſultans, cuius rei ibi ponit exemplum:& concludit teneri nos dimittere iniuriam proximo, non vero damnum reſultans ex iniuria: & in ſubſtantia innuit,remittere iniuriam proximo,conſiſtere in his tribus, quod ſcilicet ei malum non velimus: quod illum non odiamus, quod de illo per nos ipſos vindictam non capiamus: Ecce in quibus conſiſtit remiſſio iniuriæ,& ad hoc omnes tenentur. Damnum vero cauſa-

tum ex illatione iniuriæ nemo tenetur ex præcepto remittere iuxta dicta *n*.8.sed solum ex cõsilio,nisi forte proximus offendens sit in extrema, vel graui necessitate: tunc enim ab illo non possemus expetere compẽsationem damni temporalis illati, potest iuuari, seu explicari hæc responsio per illud aliud dictum Christi D.circa inimicos consulentis: Benefacite ijs, qui oderunt vos.Luc.6.in quibus verbis,vt constat,non iniungit præceptum vt inimicis nostris exhibeamus nostra bona temporalia, vel vt illis inseruiamus obsequio speciali:hoc enim tantum est in consilio, vt praxis Ecclesiæ obseruat. Si vero ibi aliquod præceptum interuenit, est quod alloquamur inimicum, resalutemus, non odiamur, non illi mala imprecemur, nec vindictam propria autoritate sumamus.

Ad tertium quæsitum.

11 AD tertium quæsitum dico, posse hunc patrem exhæredare hunc filium in suo testamento illumque priuare omnibus bonis, quæ alias ab ipso patre posset post mortem accipere. Hæc conclusio est diffinita in iure ciuili communi,& particulari istius Regni Portugalliæ. Habetur expresse in Authent. *vt cum de appell.cognos.* §. *causas autem*, & in l.4. *& duabus seqq.tit.7.par. 6.* vbi ponuntur 14. causæ ob quas potest pater filium exhæredare. Prima est, si filius patri manus iniuriose iniiciat. Secunda, si filius contra patrem in præsentia verba iniuriosa proferat: remittitq; ibidem lex iudicis arbitrio,iudicare quæ in hac materia sit grauis iniuria patri à filio illata, & sufficiens ad filium exhæredandum. Easdem duas causas exhæredandi ponit lex Portugalliæ *libro 4. Ordin.tit.* 88.§.4.*&* 5. cum eadem

dem declaratione, seu remissione ad iudicis arbitriũ. Idem habetur in glossa in cap. *Quintauallis. de iureiur.* in verb. *Exhæredaret*. Tenent etiam vnanimiter Doctores Theologi, maxime Molina *tom.* 1. *de iust. tract.* 2. *disp.* 170. Reginald. *tom.* 2. *lib.* 20. *num.* 37. *& seqq.* Syluver. *hæreditas.* 2. Couar. ad cap. *Raynutius. de testam. in principio.* & multi alij ab his citati. Nec debent videri rigorosæ illæ leges filium exhæredantes ob has duas causas, duosve actus commissos & perpetratos à filio contra patrem, aut matrem: siquidem Deus eosdem duos actus in lege veteri pæna mortis plecti iubebat, quæ est pæna grauior exhæredatione. Exodi 21. habetur: *Qui percusserit patrem suum, aut matrem morte moriatur.* & cap. 20. Leuitici, dicitur: *Qui maledixerit patri suo, aut matri morte moriatur.* Nam vt ait Plutarchus opusc. de pietate erga fratr. post peccata commissa in Deum, nullum est peccatum grauius quam offensa facta parentibus, quibus nostrum esse corporeum debemus, & nunquam possumus æquale reddere. Verba Plutharc. sunt hæc. *Neque vestigium vllum extat impietatis maius, quam contemptus, & delictum aduersus parentes.* Quæ applicando ad nostrum casum: constat quod iste filius manus iratas iniecit patri, quando baculum de manu patris excutiens, patrem proiecit in terram cum brachij læsione, & comminutione: fuit enim hæc manuum iniectio iniuriosa, violēta, & peccaminosa. Nam vt explicat Molina *cit. disput. in principio*, hæc iniectio manuum filij erga patrem, est explicanda sicut iniectio manuum facta erga clericum ad incurrendam censuram excom. constat vero quod si iste filius cum his circunstantiis manus iniiceret in clericum, maneret excommunicatus: ergo illas iniiciens in patrem incurrit pænam exhæredationis. Item si prædictæ leges exhæ-

redant filium iniurioſa verba patri dicentem, idque remittunt iudicis arbitrio: quis iudex non arbitrabitur hunc filium grauiſſimam iniuriam verbalem irrogaſſe patri, cum poſt rixam in platea iniurias multas eidem patri dixit, de quibus iudex inquiret: item cum ibidem negauit illum eſſe patrem ſuum, illumque patrem fere habere erubuit: & denique cum illum obuiam habens leuato galero non ſalutabat? Conſurgit profecto ex his omnibus grauiſſima iniuria filij erga patrem Quod vt clarius conſtet, conſidero à ſimili, quam iniurioſum ſit filiū negare patrē ſuum. Chriſtus D. Matth. cap. 10. dixit: *Qui negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo:* & D. Lucas idem aliis verbis referens, ait cap. 9. *Qui me erubuerit, hunc filius hominis erubeſcet cum venerit in maieſtate ſua.* Ergo à ſimili, cum iſte filius negauerit patrem ſuum, & illum ferè erubuerit coram multis in publico, iuſtum videtur, vt pater poſſit illum ſimiliter negare priuando illum hæreditate per teſtamentum. Quod item grauis fuerit iniuria iſtius filij obuio patri caput non diſcooperire, nec ſalutare, colligitur ex eo quod Deus in Leuitic. *cap.* 19. præcipiebat, vt cuncti ſenibus quibuſque reuerentiam exhiberent, vbi verſu 32. dicitur: *Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis.* Pro quo multa congerit Lorinus ad citatum locum ex multis Philoſophis & hiſtoriis. Et in particulari citat duos verſus Iuuenalis, qui de Romanis ſic refert. *Credebant hoc grande nefas, & morte piandum, ſi iuuenis vetulo non aſſurrexerit.* Citat etiam Ariſtotelem 9. *Eth. cap.* 2. dicentem hanc reuerentiam iuuenis erga ſenem oſtendi in hoc, vt ei aſſurgatur, vt de ſede, & accubatione ſuperiore deſcendatur, &c. ſimilia præſtentur. Citat etiam Calliſtratum dicentem, ideo Romanos hanc reuerentiam iuuenum

erga senes commendasse, vt alienis honorem habendo, parentes magis honorarent. Si ergo graue delictum reputabant gentiles cuicunque seni non assurgere, eidemque reuerentiam non exhibere: grauior omnino iniuria huius filij iudicanda est, qui patri suo proprio obuiam facto, neque caput discooperuit, neque vt patrem reuerentiauit.

12 Contra hanc conclusionem obiicia, & probas, hunc filium non incurrisse pænam exhæredationis cõtentam in citatis legibus. Nam vt explicat Molina, & Reginaldus cit. locis, & alij, si filius manus iniiciat in patrẽ, vt se à patre defendat, quia scilicet pater filium inuadit: tunc non potest exhæredari, quia vtitur iure suo, & lex naturalis dictat vt quis se defendat ab inimico inuadente, & ad hoc citat Molina, Couarruuias. At constat quod hic filius quando patri manus iniecit, proiiciens ad terram cum brachij collisione, defendebat se à patre filium cum bacculo, seu pallo inuadente: ex tali namque percusione poterat vita filij periclitari: ergo cum patri manus iniecerit ob suam iustam defensionem, non incurrit pænam exhæredationis: sicut omnes Doctores dicunt, percutientem clericum, qui se inuadit, non incurrere excommunicationem, quia id facit ob suam iustam defensionem.

13 Ad hoc argumentum respondeo cum eodem Molina, & Reginaldo dicentibus filium non esse exhæredandum ob iniectionem manuum in patrem, ob sui iustam, & legitimam defensionem: At filius iste cum patri baculum de manu excussit, illumque ad terram proiecit, non est vsus legitima, & licita defensione, sed illicita. Probo clare, quia pater licitè, ac iustè filium baculo percutere volebat ob filij inobedientiam, & malos mores amoritios, vt supra diximus in tertio suppo-

ſito: ergo filius non defendebat ſe iuſte à patre ſic iuſte illum caſtigare volente: Nam aliàs daretur bellum iuſtum pro vtraque parte, ſi ſcilicet pater iuſte poſſet punire, & filius poſſet iuſte repugnare etiam cum damno illato patri: Quod bellum iuſtum pro vtraque parte Doctores non admittunt: Adde quod pater filium baculo percutiens non intendebat, nec poterat ſic filium occidere: nam baculo percutiens non præſumitur velle occidere maxime ſi ſit pater, vt probat Iulius Clarus *in praxi crimin.* §. *homicidium numero* 5. referens caſum ſimilem, qui contigit Neapoli. Quod magis declaratur, & confirmatur per ea quæ tradit Syluest. verbo *homicidium* 3. *quæſt.* 4. *dicto* 3. & Tabiena verbo *irregularitas* 2. *numero* 3. dicentes quod defenſio illicita illius, qui licite impugnatur, non excuſat illum ab irregularitate, cum ſe ſic illicite defendat: At iſte filius illicite ſe defendebat à patre illum punire volente, ergo non excuſatur per illam manuum iniectionem in patrem. Secundo dico, quod quoad ſecundum caſum quando iſte filius euaginato gladio cum patre rixatus eſt, non conſtat quod pater fuerit aggreſſor, & ſic per hoc filius non excuſatur ab illa rixa. Deinde licet pater fuerit aggreſſor quoad rixam, & filius initio rixæ poſſet ſe defendere à patre iuſte, non poterat finita rixa, dicere patri verba iniurioſa, neque illum negare eſſe patrem ſuum. Nam tranſacta rixa, ac defenſione, patrem iniuriare, non pertinet ad defenſionem, ſed offenſionem: vt enim bene probat Reginaldus cit. loco, ſeu *tom. lib.* 30 *tract.* 2. *num.* 106. deducens id ex duobus iuris capitulis, quando aliquis ſe defendit ad propulſandam vim ſibi illatam, id non decet facere ad vindicandam iniuriam præteritam, id enim eſſet ſe vindicare: ſed ſolum debet propulſare vim præſentem. Vnde hic

de hic filius dicens patri iniurias post rixam, non se defendit, sed vindicauit, & iniuriauit: idemque fecit, scilicet iniuriare, quando patrem transeuntem non salutauit leuato galero. Secundo principaliter respondeo ad hoc argumentum cum doctrina Doctorum, quam Doctores colligunt ex cap. *suscepimus. de homicid.* cum glossa ibidem ver. *tutelæ*, & Summistis ver. *Irregularitas.* quando agunt de defensione facta cum moderamine inculpatæ tutelæ: vbi dicunt, quod vt se aliquis iuste defendat à præsente violentia, inter alia debent hæc concurrere. Primo, vt si potest fugere fugiat, si illi fuga indecora non sit. Secundo, vt saltem clamet, ac vociferetur. Tertio, vt pro defensione faciat minus quod facere potest, quod tunc seruabit, si illud tantum fiat, quo omisso vis illata repelli non posset. Quarto, vt si possit se defendere percutiendo, vel vulnerando, non occidat. Iam vero hic filius hanc regulam non seruauit in sua defensione. Quando enim pater prius baculo illum voluit percutere, poterat filius sine opprobrio patrem fugere, vt patet, & non illum ad terram allidere: poterat item baculum de manu excutere, & non patrem ad terram prosternere. Item, quando cum patre rixatus est euaginato gladio in platea, etiamsi pater esset aggressor, poterat fugere per plateam publicam sine opprobrio, nullum enim dedecus est filio patrem iratum fugere. Tertio in eadem rixa excessit filius, quãdo finita rixa patri dixit iniurias, & negauit illum esse patrem suum, & caput postea non discooperiebat, hæc enim omnia finita rixa, non pertinebant ad iustam defensionem, sed ad claram iniuriam, & offensionem. Vide inter alios Reginaldum *citato tract. 2. à num.* 105.

14 Quod attinet ad secundam partem istius tertij quæsiti, quomodo scilicet hic filius debeat à patre exhæredari

hæredari, dico id facere debere patrem in testamento posito, & expresso proprio nomine istius filij, & exprimendo causam ob quam illum priuat hæreditate, quia scilicet sibi talem, ac talem intulit iniuriam: postea defuncto patre, filij hæredes debent coram iudice probare vere interuenisse illam causam exhæredandi à patre in testamento relatam; & iudex debet sententiam exhæredationis pronunciare. Ita Sanch. *lib. 3. de matrim. disp. 33. num. 4 & seqq.* Quod si pater voluerit hæredes post mortem suam liberare ab hoc onere probationis, poterit pater dum viuit coram iudice agere, & dum testes, ac res sunt in memoria recenti, poterit coram iudice probare causas exhæredationis, illisque probatis tenebitur iudex ferre sententiam exhæredationis, qua sententia pronunciata non erit amplius necessarium illum in testamento exhæredare. Adhuc pro maiori istius rei doctrina aduerto Molinā *cit. disp. 170. §.* Dubium præterea est, dicere quod licet iste filius ante mortem patris egerit pœnitentiam, per quam sufficienter peccatum, & ingratitudinem suam purgauerit, si tamen pater illum in testamento exhæredauit, non potest filius mortuo patre illam suam pœnitentiam, & satis factionem allegare, vt cum aliis ad hæreditatem admittatur: nam vt ait Molina, etiamsi pœnitentia deleat, ac purget crimen in foro interno coram Deo, non tamen id facit coram hominibus, nec impedit quin possit executioni mandari pœna in legibus assignata, vt multis exemplis praxis quotidiana obseruat.

CASVS

CASVS V.

De duabus dispensationibus circa matrimonium cum duobus obtentis à Summo Pontifice.

QVidam vir obtinuit à summo Pontifice dispensationem contrahẽdi matrimonium cum quadam fœmina sua consanguinea intra quartum gradum, allegans quod habitaret in oppido paruo,& esset vir nobilis, & quod in illo oppido non reperiretur fere aliqua fœmina nobilis sibi æqualis quæ non esset sibi cõsanguinea,vel alio impedimento impedita: nec posset facile extra suum oppidum aliam non consanguineam ducere:obtenta dispensatione, & celebrato matrimonio incurrit scrupulum,eo quod in dicto suo oppido vna vel altera fœmina sibi æqualis, & non consanguinea erat, cùm qua potuit contrahere absque dispensatione. Quæsitum fuit an talis dispensatio valida fuerit,eo quod narratio falsa fuisse videtur.

Alius copulam habuit cum quadam fœmina consanguinea formato conceptu, & spe formali, vt propter copulam transactam facilius dispensationem impetraret à Papa. Postea dispensationem obtinuit expressa copula in narratione, sed tacuit se copulam habuisse cum spe facilioris impetrationis,quæ taciturnitas videtur vitiasse obtentam dispensationem, & proinde matrimonium virtute illius contractum fuisse nullũ,iuxta illa quæ tradit Concil. Trident. *sess. 24.ca. 5. de matr.* Quod enim ea circunstantia habitæ copulæ cum spe facilioris impetrationis dispensationis obtinendæ

cap. 5. Tridentini ponentis pænam quod careant ſpe diſpenſationis, habentes copulam cum ſpe facilioris diſpenſationis obtinendæ; quibus verbis clare innuit requiri ad hanc pænam incurrendam vt vterque habens copulam hanc ſpem concipiant, & quaſi ſub illa vterque paciſcatur. Vnde ſi vnus tantum hanc ſpem formet, non vitiabitur diſpenſatio ex taciturnitate illius ſpei in narratiua. Quod ſi vterque ſpem forment facilioris diſpenſationis, & ſub illa ad copulam accedant, tenet Sanchez *cit.diſp*.25.*num*.38.diſpenſationem fore nullam, ſi taceatur illa ſpes facilioris diſpenſationis obtinendæ. Citat pro iſta opinione Nauar.Rodrig. Cordub.Ludoic.Lopez,Gut.Probat principaliter,quia ſtylus Curiæ Romanæ habet, mentem Pontificis eſſe non diſpenſare in hoc caſu niſi exprimatur illa ſpes, cum qua habita eſt copula.Iam vero ſtylus Curiæ Romanæ facit ius,vt habetur in cap. *quam graui.de crimine falſi*. Et eſt quidem hæc opinio verior,& ſecurior.

3 Qua non obſtante, puto defendi poſſe quod etiam ſi vterque copulam habeat ſub illa ſpe formali,facilius impetrandę diſpenſationis,idque taceant in narratiua, quoad ſpem illam, non ideo fore diſpenſationem nullam, dummodo copula exprimatur: idque præcipuè practicandum cenſerem quando illi qui ſic iam contraxerunt ſunt pauperes non valentes nouam diſpenſationem obtinere,& ſunt in bona fide.Moueor imprimis,quia ipſe Sanchez *citata diſput*. 25. *num*. 37. dicit hanc opinionem ſecundam teneri à Nauar. *lib*.4.*conſil. tit.de conſanguin.conſilio* 5.*num*.5.& ab Henriq. *lib*.11.*de matr.cap*.3. *num*.6. & Petro Lædeſm. *de matr. q*. 56.*art. vlt.dub*.2.*difficult*.3.*poſt* 3.*concluſ.coroll*.2. & ad illam inclinari Humadam ibi citatum. Moueor ſecundo, quia principale fundamentum quo nititur Sanchez de ſtylo Curiæ,

Curiæ, videtur iam hodie non obligare saltem in Hispania. Nam Rodr. *addit. ad summam tom. 4. cap. 39. concl. 5.* in simili materia ait quod stylus Curiæ non obligat in Hispania: citat imprimis ad hoc Staphileum, Ferretum, Azeuedo, & Rebuffum. Et addit, paucis ab hinc annis in ciuitate Tolletana bis à Vicario Generali fuisse iudicatum contra stylum Curiæ. Et probant, quia ad hoc vt stylus Curiæ obliget tanquam ius commune oportet illum esse scriptum, promulgatum, & à Sum. Pontifice approbatum; quod non constat de aliquo stylo Curiæ: maxime quia hic stylus multoties mutatur pro arbitrio Summ. Pontificum, provt notãt Mandos. & Rebuffus ibi citati à Rodriguez: cum ergo fundamentum Sanchez de stylo Curiæ non vrgeat, poterit secure teneri opinio opposita Henriquez, &c. Ad capitulum vero *quam graui. de crimine falsi*, dico primo illud capitulum esse iam antiquatum per contrarium vsum sicut aliqua contenta in corpore iuris, saltem in decreto. Secundo dico tunc stylum Curiæ facere ius, quando talis stylus fuerit scriptus, promulgatus, & inuariabilis. Quod confirmari potest à simili, nam declarationes Cardinalium editæ Romæ authoritate Papæ circa Concilium Tridentinum, sunt inuariabiles, & tamen iuxta grauium Doctorum opinionem non faciunt ius commune, eo quod non sint promulgatæ toti Ecclesiæ. Sic sentit Delrio *lib. 6. Magic. disquis. cap. 1. sect. 3. prope finem.* Et Valero Cartuxano *libro de differ. vtriusque fori*, ver. *Nullitas different. 5. §. Sed certè*, vbi citat Nauarrum *in concil. 34. de præbend.* & alij viri doctiss. quos suppresso nomine citat Rodr. *tom. 1. qq. q. 11. art. 2.* & fauent tradita à Sanchez *lib. 2. de matr. disp. 14 n. 4.* Si ergo hæ declarationes factę authoritate Papę cum sint inuariabiles, non faciunt ius com-

mune

mune obligans totam Ecclesiam, eo quod non promulgantur vt lex communis. Minus faciet ius commune stylus Curiæ non promulgatus Ecclesiæ, & quotidie variabilis pro arbitrio succedentium Pontificum.

4 Occasione duorum præcedentium dubiorum, quę de facto contigerunt, volui hîc apponere solutionem alterius dubij similis quidem, sed forte quotidiani, ac difficillimi, quod mihi aliquando propositum fuit: quod tale est. An in dispensatione matrimonij obtinenda inter consanguineos, vel affines, & generaliter inter eos inter quos est impedimentum dirimens, sit facienda mentio copulæ habitæ inter illos. Ante cuius solutionem præmitto in triplici tempore posse hanc copulam haberi. Primo, antequam Papa Romæ concedat dispensationem per expeditionem litterarum, quas dirigit, seu committit Episcopo, vel Ordinario, vt cognita veritate, si ita est, dispenset cum consanguineis: vbi vides Papam per hanc commissionem factã Episcopo nondum dispensare, sed committere Episcopo vt dispenset, & sic ista copula habetur ante dispensationem. Secundo potest haberi hæc copula postquam Papa Romæ litteras commissionis direxit Episcopo vt dispenset, sed tamen antequam Episcopus causa examinata dispenset authoritate Papæ. Et hæc etiam copula habetur ante dispensationem factam, vt patet ex proxime dictis. Tertio potest contingere hæc copula postquam Episcopus examinata causa dispensauit authoritate sibi à Papa commissa.

5 Hoc posito Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 25. à num. 6.* refert tres opiniones hac de re iuxta illa tria tempora. Prima asserit, non esse necessariam expressionem copulæ, etiamsi fiat copula antequãm Papa Romæ lit-

teras commissionis expediat, sed validam fore dispensationem tacita copula in narratiua. Pro hac opinione citat nouem Doctores graues, inter quos est Nauarr, Ouandus, Salzedo, Bernard. Diaz, & alij. Secunda opinio posita à Sanchez *num.* 7. ait, quod si illa copula accidit antequam Papa concedat, vel committat Episcopo dispensationem, talis dispensatio erit subreptitia, & nulla; secus si contingat post expeditas litteras Papæ ad Episcopum, licet Episcopus nondum causam examinauerit, & dispensauerit: si enim contingat post Papæ commissionem, valebit etiam antequam Episcopus exequatur. Pro hac secunda opinione citat duos tantum, vel tres Doctores. Tertia opinio quam sequitur ipse Sanchez *num.* 8. vt securiorem asserit reddi dispensationem subreptitiam tacita copula in narratiua inter hos impeditos, siue illa contingat ante Papæ dispensationem, seu commissionem, siue post, antequam Ordinarius illam expediat. Ex quo dicto imprimis clare collige, quod si copula habeatur postquam Episcopus examinata causa dispensauit, non impediet matrimonium postea celebrandum, iam enim dispensatio valide facta est. Si vero copula præcedat hanc expeditionem, seu examinationem Episcopi dispensantis authoritate Papæ, dispensatio, & matrimonium subsecutum erunt nulla ex taciturnitate copulæ. Probat hoc Sanchez cum rationibus, & cum sex præcipue Doctoribus: præcipuum vero illius fundamentum est, quia sic obseruat stylus curiæ Romanæ, vt scilicet exprimatur in narratiua copula habita ante completam dispensationem dandam. Vltra hæc dicta à Sanchez, Rebello *tom.* 1. *de obligat. iust. lib.* 4. *de matrim. prope finem sect.* 7. *cap.* 5. inter declarationes Cardinalium editas circa matrimonium; quas refert in declaratione *num.* 149. refert

refert illos Illustriss. DD. declarasse fore dispensationem nullam datam consanguineis pro matrimonio contrahendo non facta mentione copulæ in supplicatione habitæ inter illos; idemque dixerunt de copula tacita habita inter affines, vel cognatos spirituales, vt ibi citat Rabello. Et est quidem hæc tertia opinio multo probabilior, & securior, tum ob rationes, & Doctores citatos à Sanchez, tum propter stylum Curiæ, tum propter declarationem Cardinalium citatam à Rabello, & sic ego in praxi consulerem.

6 Hoc non obstante, quæris an possit quis tuta conscientia sequi primam opinionem dicentem fore validam dispensationem inter quosque impeditos consanguinitate, vel affinitate qui dispensationem impetrarunt pro matrimonio contrahendo non facta mentione copulæ habitæ ante dispensationem. Ego attenta fragilitate humana, paupertate, scandalo, bona fide, quæ poterunt aliquando concurrere, iudico posse confessarium aliquando illis, vel parte illorum concurrentibus quietare sic coniugatos, maxime post iam factũ, vtendo prima opinione, illisque dicere valide esse dispensatos. Moueor primo, quia ipse Sanch. *cit. num.* 8. licet sequatur tertiam opinionem, nihilominus in principio citati num. dicit primam, & secundam opinionem præcedentes esse probabiles. Secundo moueor, quia prima illa opinio dicens fore validam dispensationem obtentam copulæ mentione non facta, asseritur à nouem grauibus Doctoribus citatis à Sanch. *num.* 6. inter quos est Nauarrus, Orand Salzedo, Bern Diaz, iam vero, vt tenet Sanchez *lib.* 1. *Decal. cap.* 9 *num* 7. authoritas vnius tantum Doctoris si sit probatus, ac doctus, & rationes aliquas pro se adducat, sufficit vt possit quis tute secundum illius dictum operari: vnde à

fortiori poterit quis tute ſequi in praxi opinionem illam primam Nauar. Ouandi, &c. cum pro ſe afferant tres rationes probabiles citatas,& poſitas à Sanches citato num. 6. Ad fundamentum vero præcipuum cui nititur tertia opinio Sanch.de ſtylo Curiæ, iam reſpōdi ſupra *num. 3.* ſtylum Curiæ non facere ius commune ſaltem in Hiſpania. Ad declarationem vero Cardinalium relatam a Rabello, ſimiliter diximus eodem *num. 3.* illam non obligare, iuxta Doctores ibi citatos; idque ſaltem in foro conſcientiæ, maxime ſi non ſit munita,& firmata ſigillo alicuius perſonæ in dignitate conſtitutæ, prout exponit Rodriguez *citata quæſtione 11.artic.2.*

CASVS VI.

De quibuſdam ſponſalibus de futuro iuratis.

QVidam vir, & fœmina conſanguinei adinuicem intra 4. gradum ſponſalia contraxerunt iurando coram teſtibus de futuro matrimonio celebrando,non facta mentione,vel cōditione,ſi Papa diſpēſaret. Pater adoleſcētis eidem promiſit pro dote certam ſummam pecuniæ.Impetrata à Summo Pontifice diſpenſatione, cognouit ſponſa, quod pater ſponſi non habebat illam pecuniam , quam filio promiſerat in dotem,eam enim pecuniam ante celebratum matrimonium poſtulauit, & ille dixit poſt illud celebratum ſe daturum. Cognouit item tunc primo ſponſa quod ſponſus eſſet notabiliter ludo deditus alearum , quod ſi antea ſciret, ſponſalia non iuraret.

Quæ-

Quæritur an hæc mulier teneatur in foro conscientiæ huic viro nubere: & vtrum in foro externo ille possit illam obligare ad matrimonium contrahendum?

1 Credo quod ista mulier in foro conscientiæ non tenetur cum isto viro matrimonium contrahere ob rationes sequentes. Prima, quod in contractu sponsaliorum, seu in verbis iuratis non expresserunt. *Si Papa dispensauerit:* Cum enim essent consanguinei, & impediti ad contrahendum debebant exprimere, ac dicere, ducam te in virum, aut in vxorem si Papa dispensauerit: iuxta probabiliorem opinionem quam citat Sanch. *lib.* 5. *de matr. disp.* 5. *num.* 5. vbi citat. 27. Doctores Canonistas, & Theologos dicentes quod consanguinei sic sponsalia celebrantes possunt resilire, & contrarie prædictis sponsalibus etiam post obtentam dispensationem: & quod non tenet matrimonium inter consanguineos sine licentia Papæ, & tale matrimonium promittere sine Papæ licentia, est malum, & peccatum vt constat: at iuramentum, & promissio in materia continente peccatum, non obligat, imo est nullum per *regulam iuris* 58. *in* 6. quæ dicit, nō est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum. Alias probationes affert Sanchez *num.* 5. quas vide.

2 Secunda causa ob quam ista mulier deobligatur ab isto matrimonio, est, quia pater sponsi non implet promissionem factam filio dandi prædictā pecuniam, fuit enim illa promissio quasi conditio apposita, sub qua fæmina promisit matrimonium, ac proinde conditione non impleta promissio fæminæ non obligaret etiam si fuerit iurata. Pro quo videndus est Sanchez *lib.* 1. *de matr. q.* 59. maxime *num.* 2. vbi dicit, & probat quod si fæminæ non detur dos promissa, non tenetur

vir illam ducere etiam si promisisset,& iurasset. Et dat rationem: quia promissio dotis est veluti conditio sub qua sponsalia celebrantur,& sic deficiente conditione, non obligat promissio,nec iuramẽtum quia iuramentum recipit conditiones contractus, *l.fin.* Cod. *de non numerãda pecunia.* Quod dictum potest,ac debet etiam applicari ad casum præsentem: quia licet id quod viro promittitur non sit proprie dos,est tamen conditio sub qua fæmina promittit matrimonium, & acceptat nubere,& proinde non impleta ista conditione non obligat fæminæ iuramentum. Et confirmatur, quia si non interueniret ista promissio de danda pecuniæ summa prædicto sponso,fęmina non promitteret,nec iuraret, vt satis constat ex iis, quæ postea contigerunt; quæ probant illam promisisse sub spe illius conditionis implendæ.Et præterea, quia vt ait Sanchez supra citatus, si post promissionem factam res notabiliter mutentur, promissio non obligat, vt etiam patet in materia voti: at post promissionem istius fæminæ res sunt notabiliter mutatæ, cum pater sponsi promissionem non impleat.

3 Tertia causa ob quam ista mulier ad contrahendum matrimonium non tenetur, est quod denuo cognouerit adolescentem sponsum ludo nimis deditum esse; quem defectum licet iuuenis ante sponsalia iam haberet,ad sponsæ notitiam nondum venerat,idque si illa sciret,matrimonium non promitteret:Quod enim in tali casu defectus ante existens,sed postea cognitus, sufficiens sit ad sponsalia dissoluenda,tenet communis opinio,quam citat Sanch. *lib.1.de matrim.disp.63.nu.2.* citans multos Doctores: Idem habet *eodem libro disp. 62.num.6.* vbi ait credendum esse sponso asserenti cum iuramento se non promissurum si sciret talem defe-

ctum

ctum in sponsa: quod idem dicendum de sponsa circa sponsum, cum sit eadem ratio: Et hoc quod dicit credendum esse sponso iuranti, intelligit de foro interno, & externo, si probabile sit arbitrio prudentis viri, & attentis circunstantiis non fuisse promissurum cognito illo defectu. Et citat ad hoc Nauar. Couar. Mascardum, & Gratiam, At satis probabile est, imo euidens est nullam fœminam velle nubere homini auidissimo ludendi, qui sua bona paucis diebus ludo exponat, ac dissipet. Videatur etiam pro eodem intento idem Sanch. *eodem libro disp.* 64. neque ad hæc sponsalia hac de causa dissoluenda necessarium est vt intercedat authoritas iudicis Ecclesiastici, si dicta causa, vel similes sunt notoriæ, vt tenet Sanchez *citato lib.* 1. *disp.* 69. *conc.* 1.

CASVS VII.

De sponsalibus cuiusdam nobilis cum virgine deflorata, quæ erat infimæ sortis, seu conditionis.

QVidam filiusfamilias nobilis promisit, ac iurauit cuidam fœminæ virgini, & honestæ se illam ducturum in vxorem, idemque illa iurauit: & ambo habuerunt animum iurandi, & implendi iuramentum: & cum isto pacto, & confidentia ineundi matrimonij illa consensit suæ deflorationi. Et declaratur quod iuuenis erat annorum 19. & cognoscebat sortem, & conditionem fœminæ esse infimam, & vilem.

Quæruntur duo. Primum, an iuuenis teneatur in conscientia illam ducere non obstante inæqualitate

natalium, & non obstante quod pater iuuenis id ægre ferat. Secundum, si saltem pater, aut iudex Ecclesiasticus possint dissoluere dicta sponsalia, attenta sponsalium disparitate.

1 Prima conclusio. Iste adolescens in conscientia, & sub peccati mortalis pœna, tenetur hanc fœminam in vxorem ducere, & dicere contrarium, esset temeritas. Probatur primo ex iure canonico, ex cap. *ex literis. il. 2. de sponsal.* vbi Papa iubet, quod filiusfamilias, qui adhuc erat in potestate patris, & iurauit virgini se illam ducturum in matrimonium, cogatur ab Episcopo etiam cum censuris eandem ducere, etiam si dicat se velle esse Religiosum. Confirmatur conclusio, quia in hoc casu concurrunt duæ obligationes graues, & naturales. Prima est sponsaliorum iuratorum, quæ magis obligant quam sponsalia non iurata. Secunda fuit defloratio virginis, cui illa consensit sub pacto, & iuramento matrimonij futuri: & manebit infamata notabiliter, si à matrimonio illam excludat. Neque obstat contra hoc disparitas natalium, quod ille sit nobilis, & illa sit infimæ sortis: nam, vt ait Sanchez *lib. 1. de matri. disp. 14. num. 2.* citans alios graues Doctores, iuuenis sciēs, & videns fœminam sibi inferiorem, & nihilominus iurans, & promittens id quod suum erat, cessit liberaliter iuri suo, seu iuri suæ nobilitatis. Eandem opinionem tenet Molina *tom. 2. de iust. tract. 2. disp. 271. §. Quoddam exemplum.* vbi in alio casu difficiliori dicit: quod si fœmina nobilis, & diues sponsalia contraxerit cum quodam viro infimæ sortis, seu plebeo, vel paupere, idque contra voluntatem patris, & consanguineorum id indigne ferentium, & scandalum capientium, teneri nihilominus talem fœminam tali sponso nubere in conscientia, sicut probat praxis Ecclesiæ,

quæ

quæ in tali casu obligat illam ad contrahendum. Minor autem infamia est in hominum æstimatione, virum nobilem nubere fæminæ inferiori, seu dispari, quam fæminam nobilissimam, ac diuitem nubere viro dispari, & ignobili. Probatur insuper, quia hoc iuramétum fuit promissorium, & factum in fauorem tertij, fæminæ videlicet: iuramentum vero factum cum his circunstantiis, neque Summus Pontifex relaxat, cum non relaxet iuramenta cum præiudicio tertij, vt dicit communis opinio relata à Vega *in summ. 2. parte, ver. iuramento. casu* 49. citans D. Thom. Gaetanum, Rodrig. & alios. Adde quod multi nobiles hodie sine obligatione sponsaliorum iuratorum sponte ac libere ducunt vxores ignobiles, pauperes, vel alia infamia maculatas, idque vel ducti amore pecuniæ, vel pulchritudinis: quod ergo facit pecunia vel pulchritudo, vt ducatur in vxorem fæmina inferior, & inæqualis, cur non faciet, & obligabit vt faciat amor Dei, & iuramentum D. Majestati exhibitum?

2 Neque in hoc casu locum habet dictum Sanc. *libr. 1. de matrim. disp.* 10. *num.* 5. *& seq.* quod scilicet si vir valde nobilis promisit fæminæ matrimonium, quæ viro multum inferior est, ac dispar in natalibus, tunc talem virum non teneri cum illa contrahere, si ex tali matrimonio scandala debent resultare, quemadmodum resultare debent ex isto de quo agimus: non inquam obstat, quia illic, vt patet ex titulo disputationi affixo, & ex dictis *num.* 2. loquitur Sanchez de illo, qui ficte promisit animo non implendi: item non loquitur de sponsalibus iuratis, & in casu præsenti ex parte adolescentis interuenit iuramétum non ficte, sed cum animo implendi, & fuerunt sponsalia iurata, & subsecuta est deflotatio virginis cum pacto, & spe matri-

monij; quę omnia magnam, & ingentem pariunt obligationem. Et confirmatur per id quod tradit idem Sanchez *lib.* 1. *de matrim. disp.* 44. vbi dicit, quod contrahens sponsalia cum aliqua fœmina, & cum spe futuri matrimonij illam deflorauit, talis non potest ingredi Religionem, sed tenetur illam ducere in vxorem: & dato quod illam non deflorauerit, ait teneri illam ducere, si ex modo quo cum illa conuersatus fuit, illa incurrere debet infamiam, si cum illo non contrahat matrimonium.

3 Secunda conclusio. Pater istius adolescentis non potest illi relaxare seu irritare hoc iuramẽtum. Est conclusio certissima, vt patebit ex mox dicendis. Et probatur, quia pater non potest irritare iuramẽtum filij maioris annis quatuordecim, quando intrauit annos pubertatis, idest à decimoquarto, & supra, quando iuramentum est personale, & non de rebus realibus, vt pecunia, & similibus: sed est iuramentum personale, idest de re quam per se solum facere potest, ac debet, vt de tradenda sua persona Religioni, vel vxori, cum hæc duo facere possit absque patris licentia, neque quoad hæc duo sit sub patria potestate. Confirmo, & declaro per ea quæ Doctores communiter dicunt in materia de voto videlicet, quod pater potest irritare votũ Religionis emissum à filio ante annũ 14. secus si sit emissum post annum 14. tenet inter alios Sayro *Claui Reg. lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 50. citans alios, quia est votum personale independens à patria potestate. Et eadem omnino est ratio in iuramento personali circa matrimonium. Imo maior ratio datur in iuramento personali quod non possit irritari à patre, quia est iuramentum promissorium factum homini de matrimonio quod potest valide implere sine consensu patris: & iuramẽtum

factum

factum homini difficilius relaxatur quam iuramétum factum Deo, vt dicitur in l. *Celsus* ff. *de Recept. Arbitr.* vbi dicitur quod mitius agitur cum Deo, quam cum hominibus. Et quod pater possit irritare iuramentum filij maioris quatuordecim annis quando est iuramentum personale, tenet clare Sanch. *lib. 6. de matrim. disp.* 38. *num.* 15. *&* 16. dicens cum multis Doctoribus, quod si filius iurauit sponsalia tenetur iuramento. Per quod videtur sentire, quod pater tale iuramentum nequeat irritare: & ibidem *num.* 17. idem clarius innuit. Imo idem clarius tenet Sanch. *lib.* 3. *Decalog. cap.* 20. *num.* 3. prope finem. Denique probatur ex multis textibus, & communi Doctorum opinione dicentium, quod si filiusfamilias faciat contractum alium à matrimonio, & contractum firmet iuramento, si aliàs contractus est licitus, & honestus iure humano, talis contractus valet etiam repugnante patre. Citat hos text. Sanchez *citat. proxime loco, & disp. seq. num.* 1. quos ibi vide. Idem tenet Mol. *cit. in* 1. *conclusione*, & Rabello *de oblig. iust. lib. de contract. in genere*, *q.* 9. *num.* 3. vbi dicit amplius, quod si contractus initus à filiofamilias est prohibitus per legem, sed non prohibetur cum irritatione actus, & filius iurauit, contractus manet validus, & citat capitulum quamuis pactum de pactis. Et habetur in gloss. ad l. 1. ver. *Emptori*, Cod. *si aduersus vendition.* & Bartol. Iason. Gom. Gutier. citati à Sanchez vltimo loco proxime citato. Hic vero contractus de matrimonio ineundo est contractus licitus, honestus, & iuratus à filio, neque est contra leges, imo conformis legi diuinæ naturali, & positiuæ Ecclesiasticæ.

4 Maius dubium esse poterit an iudex Ecclesiasticus possit hoc iuramentum relaxare, videlicet, an possit Vicarius Generalis, vel Episcopus relaxare, iubendo

ne

ne tale matrimonium contrahatur: & videtur quod id possit facere per illa quæ tradit Sanch. *lib. 1. de matrim. disp. 14. & disp. 62.* videlicet quod si ex disparitate sponsorum, vel alia causa, secutura sunt grauia scandala, vel odium capitale inter coniuges futuros, vel alius malus exitus timetur, potest iudex Ecclesiasticus, imo debet tale matrimonium impedire: quia nunquam iustitia obligat aliquid fieri, quod sine peccato fieri non potest: & in hoc casu probabiliter timetur odium patris contradicentis erga filium, & filij erga vxorem futuram & scandalum consanguineorum patris: & ita colligitur ex cap. *cum in tua. de sponsal.*

5 Hoc non obstante, credo quod nec iudex Ecclesiasticus potest hoc iuramentum infringere seu relaxare nec sponsalia ista dissoluere. Probo, nam sicut supra probaui, nec Papa relaxat iuramentum cum præiuditio tertij, quando iuramentum est promissorium, quale est hoc: ergo nec iudex Ecclesiasticus inferior id poterit facere; videatur Vega *citat. loco casu* 49. ver. *iuramentum.* Secundo probo ex praxi Ecclesiastica, quam citat Molina *loco cit. 1. conc.* dicens solere Ecclesiam obligare ad matrimonium, etiam quando fæmina nobilis promisit viro ignobili, licet ideo aliqui scandalizentur, & inquietetur, tale enim scandalum videtur potius pharizaicum, quam pusillorum, seu iustum: vel potius dicendum, quod tale scandalum non est actiuum datum scilicet à sponsis sic contrahentibus: sed est scandalum passiuum, & pharizaicum, sumptum ex actu honesto, & licito, imo executorio actus boni, impletionis videlicet iuramenti, & restitutionis factæ à viro ob deflorationem fęminæ despõsatæ. Imo videtur quod maius, ac iustius scandalum orietur in populo, si viderint hominem violantem iusiurandum, & fæminæ honestæ

de

defloratæ non restituentem: & patebit porta, vel dabitur occasio vt similes adolescentes nobiles pauperes fæminas honestas deludant ac deflorent, scientes quod etiam si illis sub iuraměto matrimonium promittant, à tali iuramento per iudicem sunt liberandi. Et eodem modo respondetur ad odium, quod ea de causa parentes, vel consanguinei poterunt concipere: Nam sine causa, & fundamento illud odium concipient, cum odiant rem iustam & licitam, imo debitam de iure fieri. De odio vero inter hos ipsos sponsos non est cur timeatur, cum mihi dictum sit ambos propensos esse ad matrimonium contrahendum: imo etiam si non essent propensi tenentur odium deponere, eo quod ad id se iuramento obligarunt. Neque Sanchez citatus videtur his contradicere, ibi enim non loquitur de sponsalibus iuratis, sed de ordinariis non iuratis, & factis sine defloratione fæminæ. Hoc vero fuit iuratum promissum, & cum fæminæ defloratione. Nec capitulum cum in tua de sponsal. loquitur de sponsalibus iuratis cum defloratione, sed de ordinariis. Et confirmatur adhuc, quod iudex Ecclesiasticus non possit hæc sponsalia dissoluere, nam iudex Ecclesiasticus non potest violare leges ciuiles fundatas in lumine naturali, & quando non contradicunt Eccles. sed illi subseruiunt. Imo ius canonicum sæpius se remittit ad leges ciuiles quando sunt iustæ, & honestæ, ita vt quando deest lex canonica, iudex Ecclesiasticus iudicet per leges ciuiles iustas, & rationabiles. Cum ergo sint multi textus ciuiles dicentes validum esse contractum filijfamilias factum inuito patre, si iuramento illum confirmet, non potest iudex Ecclesiasticus has leges violare hoc iuramentum relaxando. Hi textus habentur l. *tam ex contract.* 57. ff. *de iudiciis*, & l. *filiusfamilias ex omnibus* 8. ff. *de actionum & oblig.*

& obligat. & in Authent. *Sacramenta puberum.*

6 Extra informationem mihi propositum fuit, quod iste adolescens post sponsalia iurata, & post deflorationem, constituit procuratorem per scripturam, cui procuratori dedit authoritatem vt suo nomine duceret in vxorem prædictam fœminam. Et quod procurator virtute talis mandati illam coram parocho, & testibus duxit in vxorem nomine illius adolescentis: sed tamē priusquam matrimonium cum illa prædicto modo celebraretur, adolescens coram testibus reuocauit mandatum, seu procuratorem factum, licet ista reuocatio ad notitiam procuratoris non peruenerit. Ego respondi, & de facto dico, prædictum matrimonium fuisse nullum ob reuocationem mandati etiam ignoratam à procuratore. Est textus expressus in capitul. *procurator. de procura.. in 6.* vbi expresse sic dicitur de hac materia: *Licet tam ipse (id est procurator) quam ea cum qua contraxit reuocationem penitus ignorassent, nullius momenti existit matrimonium.* Idem tenet glossa in cap. *Tibi Domino Ioanni 63. dist.* ver. *& iurare.* Et est communis Doctorum. Quamuis enim in aliis contractibus, ac negotiis diuersis à matrimonio, vt reuocetur valide procurator constitutus, necessarium sit vt reuocatio perueniat ad notitiam procuratoris, aliàs facta per ipsum valebunt: tamen in negotio matrimonij, cum sit iugum graue, & irreuocabile, decreuerunt iura, vt reuocatio procuratoris facta ante contractum matrimonij valida sit, si fiat coram testibus, etiamsi talis reuocatio ad procuratoris constituti notitiam non peruenerit. Et si matrimonium contrahat post factam reuocationem ignoratam sit nullum & inualidum. Ex hac tamen commissione facta procuratori ab isto adolescente, satis cognoscitur quam sponte voluerit hoc matrimonium

cum

cum ista fœmina contrahere,& quam sine fundamento timendum sit odium futurum inter vtrumque si de facto matrimonio copularentur.

CASVS VIII.

De quadam dispensatione obtenta cum falsa narratione.

TEmpore Gregorij XV Summ. Pontificis, vir & fœmina consanguinei in secundo gradu, petierunt à Summo Pontifice dispensationem ad matrimonium contrahendum, allegantes infamiam, & paupertatem: ob mortem Summi Pontificis dispensatio non fuit obtenta. Summus Pontifex successor Gregorij, in principio sui Pontificatus noluit omnino cum aliquo dispensare in 1. & 2. gradu, ob solam causam infamiæ. Post aliquod tempus cœpit cum aliquibus dispensare, non ob causam infamiæ; dispensabat tamen si præcessisset copula. Prædictus vir,& fœmina nouam supplicationem Summo Pontifici præsentarunt, dicentes inter illos copulam præcessisse, cum tamen à parte rei non interuenerit. Et sic obtenta est dispensatio cum narratione falsi.

Quæritur an potuerint valide matrimonium contrahere virtute istius dispensationis sic obtentæ? Et declaratur quod tempore dicti Gregorij XV. & antecessorum illius facile in hoc secundo gradu dispensabatur propter infamiam: & quod successor illius cœpit dispensare quando præcesserat copula, & infamia. Et isti vltra copulam falso allegatam allegauerunt paupertatem,

pertatem,& infamiam veram.

1 Quod ista dispensatio fuerit inualida, & nulla, probatur, quia in illa interuenit narratio euidens falsi, vt patet clare:: at quæuis narratio falsi reddit dispensationem nullam: vt tenent multi, & graues Doctores vtriusque iuris, & Theologi citati à Sanchez *libro 8.de matrim.disput.*21.*num.*31. Secundo, quia quando narratio falsi in supplicatione pertinet ad causam finalem, dispensatio in ea fundata corruit, vt tenent multi graues Doctores citati à Sanch. *cit.disp.num.* 11. at in hoc casu narratio falsi pertinuit ad causam finalem; si enim Papa sciret non præcessisse copulam, omnino non dispensaret, quia pro tunc cum nullo dispensabat deficiente copula: ergo dispensatio fuit nulla. Tertio, quia in dispensatione obtinenda necessario explicanda sunt quæ ius exprimi iubet, vel seruat stylus Curiæ, vel quæ consueuit princeps postulare pro dispensatione concedenda, vt late probat Sanchez *citata disp.num.*17. *& disp.*25.*num.*8. At stylus Curiæ,& consuetudo successoris dicti Gregorij obseruabat, vt non dispensaretur nisi cum infamia præcessisset copula, quæ hic non præcessit: ergo dispensatio fuit nulla.

2 Pro parte affirm. quod dispensatio fuerit valida videtur clare tenere Sanchez *cit. disp.*25.*nu.*45. vbi postquam dixerat fore dispensationem nullam si Papæ allegetur copula falsa, quæ non præcessit non allegata alia causa: subdit statim contra Cordub. Veigam, & Rodriguez, quod si simul cum illa falsi narratione copulæ, narrata fuit vera infamia fœminæ, vel vera scandala inde secuta, vel secutura, tunc non obstante falsa narratione copulæ, dispensationem esse validam. Probat ex Couarruuia, quia copula cum consanguinea non potest recta iustitia mouere principem ad dispensandam,

ſandam: cum potius ex ſe reddat difficiliorem diſpenſationem. Ad idque imponitur pœna pecuniaria. Secundo probat, quia Papa ſolet diſpenſare ad ſolam infamiam fœminæ, & timorẽ ne maneat innupta. Et in hoc caſu expoſita eſt Papæ vera infamia mulieris, vnde poterat timeri ne mulier maneret innupta. Expoſita eſt etiam Papæ vera paupertas, obquam etiam ſolent Sum. Pontif. diſpenſare: itaque vltra falſam copulam allegatam, narratæ ſunt duæ cauſæ veræ, ob quas Papa ſolet diſpenſare. Et tunc præcipue locum habet, quod habet Sanchez *citata diſput. 21. num. 42.* videlicet quod quando in reſcripto narrantur plures cauſæ copulatiuè, quarum aliæ veræ ſunt, aliæ falſæ, ſpectanda eſt cauſa qua nititur reſcriptum, eaque exiſtente vera non obſtare cæterarum falſitatem. Et addit, quod cum cauſæ narrantur diſiunctiuè, ſufficit alteram eſſe veram ne reſcriptum ſit ſubreptitium. Confirmatur amplius per id quod tradit Sanchez *citata diſput. num. 45. in fine*, vbi ait cum quodam Doctore ibi citato valere diſpenſationem impetratam ex falſa relatione matrimonij initi, & conſūmati inter conſanguineos, cum tamen nondum eſſet conſummatum: quia ſimiliter, imo facilius non habita conſūmatione ſolet Papa diſpenſare, quod exemplum videtur valde ſimile ad præſentem caſum. Videtur etiam Sanchez eſſe huius opinionis ex eo quod tradit *cit. diſp. 21. num. 18.* citans Mandozium, & Gut. qui dicunt; illud dictum quod Doctores dicunt, corruere gratiam tacita veritate, qua cognita princeps minime conceſſiſſet (quæ eſt cauſa finalis) hoc inquam dictum eſſe intelligendum, quando ideo remoueri principem à conceſſione eſt conforme iuri, & ex cauſa iuſta, ac debita procedit. Secus quando procederet ex affectu, aut alia cauſa non conſiderabili ad diſpen-

ſationem. At in hoc caſu Papam noluiſſe diſpenſare niſi præcedente copula non videtur conforme iuri, id eſt non eſt definitum in iure vt id præcedat: quin potius aliquando eſſet occaſio (licet remota, & illicite arrepta) vt aliqui accederent ad copulam cum peccato pro diſpenſatione facilius obtinenda. Et proinde videtur. Papam denegare hanc diſpenſationem non præcedente copula ex affectu, & nimio zelo ne contrahantur matrimonia inter conſanguineos: quæ proinde cauſa non eſt conſiderabilis ad diſpenſationem, ſed eſt illi extrinſeca, vt videtur colligi ex dictis à Sanchez *citato num.* 18. *in principio*, & próinde diſpenſatio non videtur vitiata, èx eo quod Papa non diſpenſaret omnino ſi ſciret defuiſſe copulam; quia defectus iſte copulæ non eſt conformis iuri, nec præſcriptus in iure ad diſpenſandum. Facit etiam pro hac opinione quod tradit Sanchez *cit. diſput.* 21. *num.* 20. videlicet, quod ſtante dubio an cauſa narrata in informatione fuerit finalis, an impulſiua ſolum, tenendum eſt quod fuerit tantum impulſiua, cuius falſitas non annullat diſpenſationem. Et in narratione iſtius caſus non conſtat clare, quod narratio falſa copulæ, fuerit cauſa finalis ob ſupradicta, an ſolum impulſiua. Facit etiam quod ait ibidem Sanchez *num.* 25. videlicet, quod ſtante dubio an diſpenſatio valida ſit, vt quia dubium eſt an ſatis probetur veritas narratorum, vel quia dubium eſt an cauſa tacita vel expreſſa falſo inter alias cauſas veras ſit finalis, tunc diſpenſationem reputandam eſſe pro valida, quia in dubio enitendum eſt vt actus valeat, quod ibi probat euidenter. At in iſto caſu dubium eſt an cauſa copulæ falſo narratæ inter duas veras fuerit cauſa finalis dicta narratio falſæ copulæ, ac proinde videtur ſtante hoc dubio teneri pro valida diſpenſatione,

tione, cum narratæ ſint prætereaduæ cauſæ veræ ob quas ſolet Papa diſpenſare, videlicet infamia, & paupertas. Ob hæc omnia poteſt credi quod iſta opinio teneatur à Sanchez: quod ſi ille eam tenet, videtur poſſe à quouis in praxi teneri cum ſit opinio tanti viri. Ego enim in hac re nihil certum iudico nec proprium conſilium interpono, ſed fere diſputationis gratia ſupradicta collegi. Alij viderint momenta rationum, & authorum, quos citauimus.

3 Pro eodem intento diſputandi pono ſolutionem argumentorum adductorum in principio pro parte negatiua. Ad primum dici poteſt illud dictum Doctorum, quod quæuis narratio falſi vitiat diſpenſationem, debet intelligi quando narratio falſi pertinet ad cauſam finalem, & quando cum illo falſo non narrantur aliæ cauſæ veræ, ob quas Papa ſoleat, & poſſit diſpenſare: vt ait Sanchez *cit. diſp.* 21. *num.* 11. *&* *num.* 32. citans multos. At in hoc caſu non conſtat an narratio falſæ copulæ fuerit cauſa finalis. Et præterea vltra illam narratæ ſunt duæ cauſæ veræ ob quas ſolet Papa diſpenſare: vide Sanchez *cit. diſput. num.* 42, *&* 45. Ad ſecundum dici poteſt non conſtare vtrum in hoc caſu narratio falſæ copulæ fuerit cauſa finalis, maxime cum vltra illam narratæ ſint aliæ duæ cauſæ iam dictæ. Ad id vero quod in particulari additur, Papam non fuiſſe omnino diſpenſaturum ſi ſciret defuiſſe copulam, dici poteſt quod hoc denegans Papa non denegaret ex eo quod eſſet iuri conforme, ſed ex affectu vt ſupra dixit Sanchez & Mandoz. & Gutier. & proinde etiam tunc diſpenſatio non corrueret. Ad 3. dici poteſt 1. nullum ſcriptum ius præcipere vt pro iſta diſpenſatione narretur copula præcedens, vel intercedat copula præcedens: nam in Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 5. *de Matrim.* vbi

præcipue agitur de diſpenſationibus matrimonij neque vllum verbum de hoc ponitur: quod attinet ad ſtylum Curiæ vide quæ ſupra dixi *caſu* 5. *huius* 3. *partis num.* 3. vbi dixi ex Rodriguez ſtylum Curiæ non facere ius, neque obligare ſaltem in Hiſpania, vt Rodrig. ait *tom* 4. *addit. ad ſum.* ver. *Matrimonium cap.* 39. *concl.* 5. citans alios. Ad id quod addit argumentum debere exprimi in narratiua id quod Papa ſolet petere vt exprimatur, dici poteſt hoc idem pertinere ad ſtylum Curiæ, de quo proxime diximus: & hanc particularem Papæ conſuetudinem non eſſe ius ſcriptum, vel publicatum Eccleſiæ. Dici poteſt ſecundo hanc conſuetudinem nolendi diſpenſare niſi præcedente copula non eſſe præſcriptam à iure: videatur Sanch. *cit. diſp.* 21. *num.* 18. cum ibi citatis.

Hactenus dicta, vt vides, retuli ex mente Sanch. & fere diſputandi gratia, non quod iudicium meum interponam: quinimo iudico in praxi, Sanchez opinionem non eſſe tenendam, ſed dicendum quod illa diſpenſatio fuerit nulla ex narratione falſi, & quod Papa non diſpenſaret ſi ſciret copulam defuiſſe. Videat qui voluerit, quod ſibi tenendum ſit in re tam quotidiana, & ſecurius eligat.

CASVS IX.

De quodam ingreſſo Religionem poſt matrimonium ratum, cum certa dubia circunſtantia.

QVidam cum ſpe matrimonij defloraui virginem ſponte ſub eadem ſpe conſentientem: poſt copulam

iam, vt honorem ablatum resarciret cum matrimonio, cum eadem sic deflorata contraxit matrimonium in facie Ecclesiæ, sed celebrato matrimonio cum eadem copulam non habuit, sed statim ingressus est monasterium quoddam Religionis approbatæ. Et declaratur, quod iste post copulam habitam promisit fœminæ se illam ducturum in vxorem.

Quæruntur duo. Primum an prædictus in foro conscientiæ possit licite ingredi Religionem, non obstante tali matrimonio. Secundo, an dato quod Religionem intret, & in illa profiteatur, professio valida iudicanda sit. Et quidem quod licite possit Religionem intrare, videtur probari, quia non impeditur ex parte deflorationis, & promissi matrimonij, his enim duobus iam satisfecit ducendo illam in vxorem, sicut de facto duxit: eo enim ipso quo matrimonium cum illa contraxit in facie Ecclesiæ, resarciuit infamiam fœminæ si quam contraxerat, talis enim infamia per matrimonium restauratur: & præterea quod attinet ad promissionem fœminæ factam de illa ducenda in vxorem, iam hoc promissum impleuit celebrato de facto cum illa matrimonio in facie Ecclesiæ. Secundo, non impeditur iste ab ingressu Religionis eo quod matrimoniũ de facto cum illa contraxit, quia cum post hoc matrimonium copula habita non sit, tale matrimonium non est dicendum consummatum, vt postea videbimus, sed solum fuit ratum, quod certissimum est non impedire ingressum Religionis.

1 Ante responsionem dubiorum præmitto, istud matrimonium, de quo agitur, ante quod præcessit copula illicita, sed post illud talis copula non intercessit, hoc inquam matrimonium non esse dicendum consummatum, sed tantum ratum. Probo euidenter, quia

matrimonium non consummatur per copulam antecedentem, sed per subsequentem, vt patet ex ipso verbo consummare: nam id consummat, & perficit rem aliquam, quod subsequitur, & vltimo loco succedit illi rei quam consummat, illi enim aduenit tanquam forma perficiens: forma autem est posterior materia. Quod suo modo potest etiam probari ex illo dicto Christi D. Ioann. 19. *Consummatum est*. Hoc enim non dixit nisi accedente vltimo opere suæ passionis subsecuto, ac perfecto. Secundo probo, quia illa copula præcedens hoc matrimonium fuit peccaminosa & peccatum, vt patet. Iam vero Sacramentum Matrimonij, quod est res sancta, & sacra, non debet perfici & consummari per peccatum, seu actum peccaminosum, qualis fuit illa copula præcedens hoc matrimonium. Cum ergo post hoc verum matrimonium copula non sit subsecuta, omnino dicendum est quod fuerit solum ratum, & non consummatum. Hoc posito.

2 Ad primum quæsitum dico, hunc in foro conscientiæ non potuisse licite post hoc matrimonium intrare Religionem. Probo, quia cum matrimonium huic fœminæ defloratæ promiserit, huic promissioni non satisfecit celebrando matrimonium ratum tantum, & illam statim relinquendo. Nam in contractibus verba sunt accipienda in significatione propria, & communi, vt omnes Doctores dicunt, & praxis obseruat, aliàs multa inconuenientia nascerentur: At in communi hominum vsu & acceptatione, quando alicui fœminæ promittitur matrimonium, non promittitur matrimonium ratum tantum, sed consummatum, per quod videlicet vir se obligat ad conuiuendum mulieri, ad eam alendam, illiusque necessitates subleuandas, quod non impletur per matrimonium solum ratum,

&

& statim Religionem ingrediendo. Et confirmatur, quia, vt Logici dicunt, nomen æquiuocum, vel quodcumque aliud, stat pro significato principaliori: Cum ergo nomen matrimonij possit esse æquiuocum ad ratum & confirmatum, si nomen matrimonij simpliciter pronuncietur, debet accipi pro consummato, quod est principale, & non pro rato solum. Et declaratur hoc exemplo. Nomen Religionis potest dici æquiuocum ad Religionem propriam cum tribus votis in Ordine Mendicantium vel Monachorum, & ad Religionem Militarium sancti Iacobi, vel Alcantaræ, & similes, quæ non sic stricte obseruant tria vota sicut Mendicantes, & Monachales. Quis ergo dicet, quod promittens esse Religiosum, implebit votum intrando, & profitendo in Ordine Militari Diui Iacobi? Non, vtique, quia nomen Religionis stat pro significato principali, & magis vsitato, videlicet pro Religionibus strictissimè sumptis non Militaribus. Et huius opinionis esse videtur Sanchez *lib. 1. de sponsal. disp. 44. à num. 4.* maxime *num. 7.* vbi generaliter ait, quod in his casibus non satisfacit promissor si contracto matrimonio, non consũmato, Religionem ingrediatur. Et probat, quia tale matrimonium in ordine ad promissum implendum est fere actus otiosus, & delusorius, maxime si ex defloratione præcessit infamia, quia si hæc præcessit, cum ingressu Religionis non restaurabitur, imo magis reuiuiscet, & confirmabitur.

3 Ad secundum quæsitum dico, quod si iste post illud matrimonium celebratum, illicite in conscientia, Religionem approbatam intret, & in illa profiteatur, valida erit professio illius. Hæc probatur euidenter, primo, quia talis professio non erit irrita ex eo quod iste habeat debita, vel sit debitis obnoxius eo quod vir-

ginem deflorauit: ex hoc enim capite in rigore nihil illi debet restitutionis, quia illa sponte consensit sine vi, dolo, vel precibus importunis; scienti vero, & consensienti non fit iniuria, vt est communis Iuristarum sententia. Secundo, quia hoc debitum deflorationis non annullat professionem: nam licet Sixtus V. in sua Bulla particulari annullauerit professionem illius qui professionem emitteret habēs debita ciuilia. Clemens VIII. postea hanc Bullam reduxit ad terminos iuris communis; & per ius commune professio habentis debita non est inualida, vt ego probaui *in meo primo tomo Dubiorum Regular.* verbo *Nouitij qualitates num.* 19. & tradit Sanchez *lib.* 4. *Decalogi cap.* 19. *à num.* 2. maxime *num.* 19. Secundo principaliter, ista professio non desinet esse valida ob matrimonium ratum, vt supra probatum manet *num.* 1. huius casus. At de fide est quod professio emissa post matrimonium ratum non consummatum est valida, vt definiuit Concilium Triden. *sess.* 24. *canone* 6.

4 Circa proxime dicta potest oriri nouum dubium, quod credo circa hunc casum contigisse. Videlicet an si iste qui sic contraxit matrimonium ratum ingrediatur Religionem approbatam, quidem, sed sit talis Religio, in qua post vota solemnia Religiosi possunt exire ab Ordine, per talem professionem dirimatur illud matrimonium præcedens ratum, ita quod taliter professus exiens ab Ordine non teneatur ad illud matrimonium redire? sit exemplum. Congregatio Sancti Ioannis Euangelistæ in Portugallia, vulgo de sancto Eloi, *em Lisboa*, vel alia similis. Est Ordo approbatus ab Ecclesia, à quo tamen professi possunt sine peccato exire absque vllo vinculo Religionis postea manente. Quæris inquam an si aliquis Religiosus ex prædictis

qui

qui post matrimonium solum ratum in aliqua Religione ex prædictis modo prædicto professus est, & postea à dicta Religione exiuit, vel expulsus est, fecerit professionem validam, per quam dissolutum sit præteritum matrimonium ratum, ita vt exiens ad illud redire minime teneatur? Respondeo, quod attinet ad professos dictæ Congregationis S. Ioannis in Portugallia, illos in illa Religione vere professos per talem professionem ita dissoluere præteritum matrimonium ratum, vt exeuntes postea ab Ordine, non teneantur ad illud redire. Probatur ex cap. vnico de voto, vbi ad dirimendum matrimonium duæ requiruntur conditiones, prima quod fiat votum in Religione approbata: Secunda quod sit professio vere constituens hominem Religiosum. At constat, quod dicta professio in Congregatione sancti Ioannis Euangelistæ est facta in Ordine approbato ab Ecclesia, & multis priuilegiis Pontificiis munito, & proinde constituit professos illius in vero statu Religioso: Ergo professio facta in illo dirimit omnino matrimonium ratum præteritum, etiam si taliter matrimonio rato copulatus postea à Religione exeat. Et quod taliter à Religione exiens postea non teneatur ad præteritum ratum matrimonium redire, probatur clare, quia obligatio semel extincta non conualescit, vt habetur l. *qui res* §. *Aream* ff. *de solut.* & *in Regulis iuris in 6.* & Nauarrus *consilio Si de Regular. littera* D. ergo si per professionem istius Religionis matrimonium ratum præteritum solutũ fuit quoad vinculum matrimonij, tale vinculum iam extinctum per professionem, non reuiuiscet per exitum à prædicta Religione, vel ab alia simili à qua licitum sit post professionem exire. Et sic audiui iudicatum fuisse in isto Regno circa vnum Religiosum istius Regni.

Hoc tamen matrimonium non dissoluitur per vota simplicia emissa à Religiosis Societatis IESV finito biennio nouitiatus, quia licet illa vota efficiant hominem vere Religiosum, iuxta Bullam Gregor. XIII. citatam à Sanchez *lib. 5. Decalogi cap.* 1. tamen cum non sint vota solemnia sed simplicia non habēt vim ad dissoluendum matrimonium ratum præcedens, vt tradit Henriquez *tomo. 2. sum. lib.* 11. *cap.* 8. *num.* 7. & idem tradit Sanchez *lib. 2. de matrimon. disp.* 18. *num.* 6. licet ibi dicat *num.* 8. probabilius esse quod per professionem solemnem in ordine Militari S. Ioannis Baptistæ dirimatur matrimonium ratum præcedens de quo non est mens disputare.

5 Ad primum argumen. initio positum in contrarium dicēdum est talem ingressum Religionis non satisfecisse promissioni matrimonij, ac deflorationi mulieris per solum matrimonium ratum, tale enim matrimoniū non intelligitur quando fœminæ promittitur matrimoniū, maxime quando promittitur in recōpensam offensæ deflorationis, vt latius manet probatum supra *num.* 2. & ex ibi dictis patet solutio ad alia contenta in eodem 2. argumento; cumque per illud matrimonium promissioni non satisfecerit, sequitur quod licite Religionem non potuerit ingredi stante tali debito. Secundum argumentum nihil facit contra nos, confirmat enim responsionem ad secundum quæsitum.

CASVS

CASVS X.

De quodam defuncto mortuo in duello, & sepulto in loco sacro.

DVo adoleſcentes cōdicto inter ſe duello, fuerunt ad locum pugnæ condictū, & euaginatis gladiis vnus alterum lethali vulnere in pectore percuſſit, & auffugit: percuſſus cadens in terram manus tetendit ad cœlum, & pectus percuſſit, ſigna contritionis oſtendit, ſed ex defectu confeſſoris non fecit confeſſionem ſacramentalem: & ita mortuus eſt. Parochus accepta informatione illū ſepeliuit in loco ſacro Eccleſiæ. Quæritur an parochus errauerit illum ſepeliens in loco ſacro, & vtrum pro illo poſſint Miſſæ celebrari?

Et quod pro illo miſſa celebrari non poſſit probatur primo, quia iſte moriens in publico duello mortuus eſt excommunicatus per quatuor, vel quinque excommunicationes poſitas à variis Summis Pontificibus, & relatas à Comitolo *in ſumma Reſponſ. Moralium lib. 6. q. 13.* & aliis. At orare non licet pro publico excommunicato oratione publica qualis eſt miſſa, iuxta communem ſententiam Doctorum, maxime D. Thom. *3. p. q. 79. art. 3.* & alios. Secundo probatur quia hic mortuus fuit in peccato, mortuus eſt enim in duello prohibito lege naturali, & Eccleſiaſtica: pro illo autem qui moritur clare in peccato mortali orare non licet, vt habetur in cap. *Fures de furtis.* Et eadem argumenta ſimiliter probare videntur non debuiſſe ſepeliri in loco ſacro. Et declaro, quod iſte adoleſcens in illo articulo mortis petiuit confeſſionem.

1 His

1 His non obſtantibus dico,& reſpondi potuiſſe pro anima illius Miſſas celebrari. Antequam hoc probem ſuppono, vt rem certam, nos non teneri euitare excommunicatum in communicatione rerum ſpiritualium, vel temporalium, niſi fuerit excommunicatus nominatim declaratus, vel notorius clerici percuſſor: ſic definiuit Martinus V. in extrauagan *Ad euitanda.* quam refert Nauarrus *in ſumma latina cap. 27. num.* 35. & hodie eſt recepta communiter in praxi. Et ideo non tenemur euitare illum,qui publice quidem incurrit in excommunicationem,ſed non eſt declaratus nominatim ab Eccleſia,dummodo non ſit notorius clerici percuſſor:vnde à clerico ſcienter excommunicato poſſum valide recipere ſacramenta dummodo non ſit ille excommunicatus nominatim, vel notorius clerici percuſſor, vt Doctores communiter tradunt in materia excomm.licet ibid.dicant quod licet id non poſſim facere vt plurimum propter ſcandalum, vel propter caritatem proximi: conſtat vero quod iſte mortuus in duello, de quo quæritur, licet mortuus ſit in excommunicatione, non tamen fuit nominatim per Eccleſiam declaratus excommunicatus, imo fuit à parocho in loco ſacro ſepultus.

2 Hoc poſito,probo argumento generali, quod pro illo poſſint Miſſæ celebrari:nam licet publice incurrerit excommunicationem, non tamen fuit nominatim declaratus excommunicatus vt patet, & pro excommunicato non declarato poſſumus orare vt dicũt Doctores mox citandi, neque hunc excommunicatum, n denunciatum tenemur vitare in communicatio- ritualium, vel temporalium: Secundo probo, ic non eſt mortuus clare in peccato mortali li- im paulo ante mortem clare peccauerit mortaliter

I ter in actu duelli, tamen fini o duello ingemuit, pectus percussit dans signa contritionis, per quam contritionem mori potuit in gratia, iuxta illud, *In quacunque hora ingemuerit peccator.* & iuxta illud Publicani pectus percutientis, ac dicentis, *Deus propitius esto mihi peccatori*, propter quod descendit iustificatus: Cum ergo hic sit mortuus cum his signis contritionis, clare sequitur quod mortuus non fuit in claro peccato mortali, ac proinde poterit orari pro illo oratione publica. Ita sentit in terminis Nauar. *in sum. latina cap. 27. num. 36.* vers. *Ad secundum*, sic dicens. *Pro excommunicato non denunciato, nec notorio potest orari publice* : & ibid. ait cum D. Thoma, quod iste talis potest sepeliri in loco sacro. Idem tenet ipse Nauar. *tom. 2. suorum operum cap. 19. de orat. concl. 6.* dicens quod excommunicato non denunciato potest applicari Missa. *Si ostendit signa contritionis, aut si mortuus est in iis ob quae credo illum mortuum esse extra peccatum mortale.* Sic Nauar. Hic vero mortuus est cum signis morientis extra peccatum, vt tenet Reginald. *tom. 2. suae sum. lib. 32. tract. 1. sect. 2. num. 76.* vbi ait, quod possunt celebrari diuina pro illis qui excommunicati ex hac vita decesserunt cum signis contritionis, ob quae merito creduntur mortui extra peccatum M. & citat Nauarrum. Idem tenet Henriq. *tom. 2. sum. lib. 9. cap. 15. num. 3.* citans praedictam extrauagantem Martini V. & Nauarr. & dicit esse opinionem aliorum Recentiorum; verba Henriquez sunt haec. *Imo si publice denunciatus non sit (qualem vitare iubet Concilium Constantiense) posset pro illo sacerdos accepta stipe offerre Missam.* Quo nihil clarius desiderari potest. Et omnes hi tam graues Doctores fundantur in cap *à nobis il 2. de sentent. excomm.* vbi Papa Innocent. III. loquens de excommunicato nominatim declarato, qui

mortuus

mortuus est in excommunicatione absque absolutione, sed cum signis contritionis, dicit Papa quod talis excommunicatus etiam post mortem potest absolui ab excommunicatione quoad effectum sepulturæ sacræ, & vt possint fideles orare pro ipso. Et quod ibi loquatur Papa de mortuo excommunicato declarato constat ex textu in fine capituli, vbi Papa dicit quod vt iste Clericus absoluatur seruetur forma Ecclesiæ cum Psalmo Pœnitentiali, & oratione Dominica & aliis consuetis: quæ forma absoluendi non adhibetur ab Ecclesia nisi in absolutione excommunicati declarati; si ergo Ecclesia vtitur illa benignitate cum excommunicato declarato vt possit orari pro illo; quomodo non vtetur cum isto non declarato cuius communicationem non prohibet in vita, & mortuus est cum signis contritionis?

3 Quod vero parochus non errauerit dando illi sepulturam sacram, vltra quod id asseritur in terminis à Nauar. *cit. num.* 36. *sum. cap.* 27. cum D. Thoma: probatur etiam ex iis quæ tradit Nauar. *lib.* 5. *consil. tit. de sent. excom consil.* 24. *num.* 3. vbi dicit, quod si prælatus posuerat excommunicationem in generali in quodam capitulo Canonicorum, ligantem quemuis Canonicum qui certum crimen commiserit (quæ excommunicatio valet) ait Nauarrus, quod si quidam Canonicus illius capituli, qui tale crimen antea commiserat, mortuus sic fuit, potuit sepeliri in loco sacro, & rationem reddit, quia non fuerat nominatim declaratus: & citat eandem Extrauag. Martini V. quod clare inseruit ad casum præsentem. Nam licet hic excommunicatus de quo agimus, mortuus fuerit excommunicatus per excommunicationem generalem Ecclesiæ positam contra acceptantes duellum, non tamen fuit ante declara-

tus

tus per aliquem prælatum Ecclesiæ.

4 Obiicis Concilium Tridentinum *sess. 25. cap. 19. de reform.* iubet vt moriens in duello non sepeliatur in loco sacro in pœnam delicti; ergo licet iste non fuerit declaratus excommunicatus, nihilominus debet carere Ecclesiastica sepultura, iuxta prædictum Tridentini decretum. Respondeo prædictam legem Tridentini esse pœnalem, vt patet, & proinde strictè intelligendam prout verba sonant. Cum ergo dicat priuandum esse sepultura Ecclesiastica morientem in duello, videtur in illa non comprehendi hunc, de quo agimus, quia non est mortuus in duello, sed finito duello, & mortuus est cum signis contritionis. Et præterea loqui, videtur Tridentinum de illo qui moritur in duello cum claro peccato mortali sine signis contritionis, hic vero obiit cum signis contritionis.

5 Ex his facile soluuntur omnia argumenta posita in principio pro parte contraria: Dicendum enim, quod licet hic mortuus fuerit excommunicatus, non tamen fuit declaratus nominatim, & præterea mortuus est cum signis contritionis; pro tali vero sic moriente potest Missa celebrari, illique potest Ecclesiastica concedi sepultura, iuxta tres graues Doctores supracitatos, & Extrauagantem Martini V. Facit adhuc pro isto casu quod tradit Nauar. *consil. 4. de sepult.* vbi ait sepeliendam fuisse in loco sacro fœminam inhonestam, quæ inuenta est mortua in domo sui amazij variis confecta vulneribus. Non enim constat quod illa mortua fuerit in ipso actu inhonesto, sed credi potest quod Amazius illam occidit extra illum actum ob aliam causam diuersam: & quod illa moriens potuerit nomen Iesu inuocare, ac de peccatis præteritis dolere: Adhuc pro isto casu, & quomodo aliquis dicendus sit

excom-

excommunicatus declaratus, videri poteſt Zerola 1. *par. praxis*. verb. *Excommunicatio*. §. *Tertium dubium*. vbi bona dicit ad intentum.

6 Obiicis, ex dictis ſequi poſſe aliquem in excommunicatione mortuum, & ab illa non abſolutum gloriam intrare, quod videtur inauditum. Probatur ſequela, nam iſte mortuus clare excommunicatus propter duellum, non fuit abſolutus ab iſta excommunicatione per confeſſionem ſacramentalem, vt dictum eſt in informatione. Item contritio vera ſi illam habuit, non tollit excommunicationem, quia hæc non tollitur niſi per abſolutionem datam à potente abſoluere, & nemo poteſt abſoluere ſe ipſum: & nihilominus dicis offerri poſſe Miſſas pro ipſo, quibus liberetur à pœnis purgatorij, ergo ab illis liberatus per Miſſas, & ſuffragia, poterit intrare gloriam ab excommunicatione non abſolutus. Reſpondeo concedendo ſequelam poſſe videlicet aliquem intrare gloriam cum excommunicatione à qua non fuit abſolutus, quia tamen aliàs exiſtebat in gratia: quod non eſſe impoſſibile oſtendo hoc exemplo probante, quod excommunicatus actualis poſſit eſſe in gratia. Nam ſi quis poſt incurſam excommunicationem vera contritione pœniteat, & proponat procurare abſolutionem, ſtatim manet in gratia, cum vera contritio ſtatim peccatum aboleat, & reponat in gratia, vt eſt de fide: vbi vides gratiam ſimul eſſe poſſe cum excommunicatione; vnde ſi talis tunc moriatur in gratia non habens copiam confeſſoris ad abſoluendam excommunicationem, eo non obſtante ſaluabitur. Addo aliud exemplum. Miſit quis nuncium in Indiam, qui ibidem Clericum occideret. Antequam nuncius ad Indiam perueniat, & mandatum exequatur, mandans reſipuit, doluit, confitetur ſacramentaliter,

ter, reponitur in gratia de peccato preterito, nec potest via humana mandatum reuocare: post illum repositum in gratia, mandatarius in India occidit Clericum, & ex tunc mandans incurrit excommunicationem canonis *si quis suadente*. vt omnes concedunt, quia hanc non incurrit ante factam occisionem; vnde constat posse excommunicatum esse in gratia, imo & posse existentem in gratia incurrere excommunicationem ob peccatum præteritum. Et datur ratio adhuc efficacior, & clarior. Nam excommunicatio maior solum efficit, & impedit ne excommunicato dentur Sacramenta, vel ne illa ministret, solumque tollit receptionem Sacramentorum, non vero tollit gratiam directe; effectus enim proprius excommunicationis non est tollere gratiam directe, sed Sacramenta. Si ergo quis existens in gratia per contritionem veram, & simul excommunicatus moriatur in gratia, saluabitur, quia moriens in gratia, non indiget Sacramentis quoad esse si illa aliàs recipere non potest. Ergo non est inauditum, neque implicat contradictionem aliquem saluari ab excommunicatione non absolutum.

CASVS XI.

De quodam officio Lectoris prouiso à prælato contra formam edicti propositi, vt oppositores examinarentur.

IN certa religione est statutum, vt officium lectoris Philosophiæ prouideatur per concursum oppositorum examinandorum per tres, vel quatuor Patres, qui

facto examine suffragentur pro digniori, eidemque officium lectoris conferatur. Publicato edicto Petrus cum aliis se opposuit, & facto examine, per suffragia electorum fuit electus ad officium lectoris: antequam electio publicaretur, Petrus rei ignarus, dixit prælato se renunciare, ac desistere à præ ntione talis officij. Prælatus non acceptauit renunciationem, seu desistentiam, imo illi dixit quod erat electus ad officium per suffragia examinatorum: propter quod Petrus prælato gratias egit, manum ipsius osculatus. Hoc non obstante postea prelatus illud officium lectoris non dedit Petro, sed alteri, qui per examen non se opposuit, nec fuit examinatus iuxta Ordinis statutū, sed tamen iam in Ordine fuerat lector Philosophiæ per tres annos.

Quæritur vtrum Petro excluso ab hoc officio lectoris facta fuerit iniuria, & proinde possit à prælato appellare, & petere restitutionem? & an potuerit officium licite dari illi antiquo lectori, qui per examen non concurrit cum aliis?

1 Ad hæc omnia respondeo per dicta sequētia. Quod iniustitia facta est Petro excluso ab officio: & proinde currit obligatio illud eidem restituendi, & ex consequenti non potuit illud conferri antiquo lectori non examinato. Hæc conclusio est D. Tho. Alberti Magn. Scoti, Ricard. Pallud. & aliorum multorum, quos citat, & sequitur Rabello *de oblig. iust. tom. 1. lib. 3. q. 5. fol. 145.* qui omnes dicunt, quod publicato edicto vt qui voluerit se opponat officio, vel beneficio per examen, prælatus, vel præses oppositionis tenetur de iustitia illud conferre digniori ex illis qui se opposuerunt, & fuerunt examinati. In cuius probationem adducit multas rationes: præcipua illarum est, quia proposito edicto vt quis se opponat, & quicumque voluerit examinetur,

netur, ex tali edicto resultat contractus iustitiæ commutatiuæ inter iudicem præsidem, & oppositores, per quem prælatus ex contractu iustitiæ obligatur stare promissis:& vocat Rabello hunc contractum, Facio vt des, idest, oppositor legit in publico, subiitque examen vt ob hæc illi daretur officium, si dignus inueniretur: At contractus iustitiæ commutatiuæ in re graui (vt est iste) non solum obligat in conscientia vt impleatur, sed etiam obligat ad restitutionem si non impleatur, vt communis Doctorum sententia tenet in materia de restitutione. Si vero respondeas, quod inter prælatum & subditum non cadit obligatio iustitiæ, eo quod subditus non habet velle, aut nolle, nec habet dominium alicuius rei ratione, cuius possit obligare prælatum de iustitia:Respondeo duo. Primum est, quod licet ob dictam causam prælatus non possit obligari de iustitia proprie loquendo obligari tamen potest subdito naturaliter in conscientia ad seruandum pactum initum cum subdito: ad eum modum quo Dominus, licet de iustitia non possit obligari seruo, potest tamen illi obligari naturaliter in foro conscientiæ ad seruandum pactum cum seruo initum in re graui: & quod prælatus possit obligari subdito in foro cõscientiæ ciuiliter tenet clare Sanch. *tom.2. Decalog.lib.7.cap.8.num.17.* citans Abbat. Nauar. Rodrig. Rabel. & alium Secundo dico, quod ad maiorem huius rei obligationem in hoc casu facit, quod iste prælatus vltra obligationem in foro conscientiæ ob proxime dicta, obligatur etiam ex statuto Ordinis allegato, quod iubet officium dari digniori opposito, & examinato:prælatus autem inferior non potest dispensare in statuto generali Ordinis, vt suppono.

2 Secundo, ex dictis sequitur, non potuisse hunc præ-

latum hoc officium lectoris dare illi alteri, qui non se opposuit per examen, licet aliàs esset dignior Petro, & licet esset sufficientior ad lecturam, eo quod iam fuerat lector Philosophiæ. Probo quia iste qui se non opposuit per examen, non habet ius ad hoc officium, neque inter illum, & prælatum interuenit contractus supradictus natus ex oppositione, & examine, sicut interuenit inter Petrum, & prælatum: hoc vero officium non est conferendum ob maiorem sufficiētiam cuiuscumque sed ob maiorem sufficientiam illius qui se opposuit virtute edicti publicati, quia cum hoc solo initum est pactum, & non cum illo sufficientiori, qui non subijt examen. Et confirmatur ex praxi Academiarum. Si enim vacante cathedra Conimbricæ, & posito edicto, duo vel tres tantum se opponant cathedræ, & post lecturam, & examen veniat alius sufficientior quidem illis tribus oppositis, & sine examine transacto tempore edicti petat sibi cathedram concedi eo quod sit clare sufficientior aliis, numquid audietur, vel ius aliquod ad cathedrā habebit? Minime certe. Quod idem in isto casu locum habet. Hoc ipsum confirmat Rabello *citata q.5.* citans Nauarrum dicentem, esse inauditum in Ecclesia quod aliquis quantumuis dignior habeat ius iustitiæ ad aliquod beneficium nisi per oppositionem, aliumve titulum vt ei beneficium conferatur. Ille autem alius pater, qui iam lector fuerat Philosophiæ, propter illam lecturam solam præteritam non habet titulnm, vel ius vllum vt sibi conferatur secundo hoc lectoris officium, cum id in nullo Ordinis statuto decretum sit, vt antiquus lector philosophiæ obtineat denuo officium vacās eiusdem Philosophiæ. Et probatur amplius ex eo quod ait Rabello *cit. q. §. Quarto*, vbi ait cum Soto, Nauar. & Lædesm. quod scho-

scholastici, qui vacante cathedra eligunt aliquem extra oppositores examinatos, peccant, & tenentur restituere prædictis oppositoribus digniori videlicet inter illos, si cathedram non obtinuit. Quod facit nimis ad istum casum; quia dantes suffragium in cathedris sunt fere iudices partiales illius causæ, & proinde peccant dando suffragium illi qui se non opposuit.

3 Hinc clare sequitur quod Petrus, de quo agitur, qui se opposuit, & pro quo maior pars electorum suffragata fuit, habet ius vt in iudicio postulet restitutionem officij denegati circa quod habet ius ad rem. Et probatur, quia habere ius ad rem est habere actionem ad petendum in iudicio, id quod est debitum ex contractu, vel ex aliqua lege. Petrus vero iste qui se opposuit, & habet maiorem partem examinantium, seu suffragantium, habet actionem ad petendum hoc officium tum ex contractu nato ex posito edicto, tum ex lege, seu statuto Religionis decernente vt sibi detur.

4 Neque obstat renunciatio, seu desistentia quam antea Petrus fecit coram prælato circa id officiũ: nam prælatus illam non acceptauit, & renunciatio non acceptata nõ sortitur effectum vllum vt praxis communis obseruat, & dato quod prælatus acceptaret renunciationem factam antequam examinatores darẽt suffragia, & nihilominus postea consentiret vt suffragatores libere darent suffragia, illaque darent Petro eidem, iam prælatus per hoc factum renunciauit acceptationem renunciationis ante acceptatæ, & Petrum rehabilitauit ad suffragia pro illo ferenda, & ad officium obtinendum. Probo quia prælatus consentiens vt suffragia darentur pro illo, fecit actum contrarium illi, quem antea feceret acceptando renunciationem, & in substantia dixit per hoc factum se non acceptare.

renunciationem præteritam.Probo,quia faciẽs actum contrarium in iudicio, videtur renunciare vt patet ex l.*ad solutionem* Cod.*de re iudic*.& cap.*cum venissent de testib*.& cap.*solicitudinem de appellat.* & tenent multi Doctores citati à Brunoro *in suis locis commun.* ver. *Actus num.* 5. qui sunt Felin. Dec. Roman. Craueta, Ruin.& alij. At prælatus iste consentiens vt suffragia darentur Petro fecit actum contrarium præteritæ acceptationi renunciationis.Maxime cum constet,quod iam Petrus habebat pro se suffragia quando renunciauit.& renuntiatio nõ fuit acceptata: imo osculata manu prælati acceptauit officium.Confirmatur exemplo. Communis opinio docet, quod si subditus habet irregularitatem, in qua Prælatus potest dispensare, sitque irregularitas nota Prælato.Et Prælatus dicat subdito vt vadat ad ordines recipiendos non declarans quod dispensat in irregularitate:nihilominus eo solo dicto, vel facto censetur dispensare cum subdito, quia non requiritur, quod dispensatio fiat verbis. Ita Suarez *tom. de censur. disput.*41. prope finem, citans vnam glossam Syluest. Nauar.Maiolum,& alios Quod facit ad istum casum: nam dato quod Petrus de quo agitur, renunciauerit ante data sibi suffragia, & sic maneret inhabilis ad officium: cum tamen Prælatus id sciens consenserit vt suffragantes illi darent suffragia,per hoc suum factum rehabilitauit illum, & renunciauit acceptationi renũciationis Petri antea factæ: & confirmatur omnino *ex cap.*2. *de Renunciat.* vbi dicitur renunciantem suo beneficio cum iuramento posse illud iterum obtinere si eligatur à maiori parte capituli, quo nihil clarius desiderari potest.

Vltimo dico quod à dicto Prælato potest clare Petrus appellare ad superiorem, cum probatum sit sibi

claram

claram illatam esse iniuriam, & grauamen in re notabili, quæ est clara materia, & causa appellandi, vt colligitur ex iure in titulo de appell. Addo quod iste Prælatus dare non poterat hoc officium lectoris illi patri qui quondam fuerat lector Philosophiæ ante hoc edictum oppositionis publicatum; nam statutum Ordinis obstat, in quo decernitur, quod collatio istius lecturæ fiat per oppositionem præcedente edicto.

CASVS XII.

De quodam Clerico causante abortum fœminæ.

QVidam Clericus beneficium habens Ecclesiasticum, consilium dedit vt fieret abortus cuiusdam fœminæ tempore quo fœtus nondum erat animatus: sed culpa mandatarij, vel consilium petentis, factus est abortus fœtu iam animato. Hoc posito, quęruntur tria, vel quatuor.

Primum, an iste clericus incurrerit irregularitatem, eo quod abortus reuera factus est fœtu iam animato?

Secundum. An dato, quod irregularitatem incurrit, possit retinere suum beneficium secura conscientia?

Tertium. Quis possit dispensare cum illo supposito quod incurrerit irregularitatem, ob homicidium voluntarium?

Quartum. Quæritur, si iste Clericus præter abortum, ad susceptionem Ordinum, vel ad beneficium acquirendum, prius munera dedit illis qui pro illo ad hæc duo intercederent, incurrit simoniam, ac pœnas

impositas simoniacis: & an possit beneficium retinere, eiusque fructus licite sumere?

1 Quoniam ex humana malitia, vel fragilitate casus iste abortus non raro contingit, & circa tempus quo fœtus animatur irrepsit vulgaris, sed non vera opinio, visum fuit ante responsionem dubiorum præmittere hanc breuem aduertentiam pro decisione similium casuum. Igitur vulgare dictum est quod anima masculi infunditur quadragesima die post coitum: anima vero fœminæ die octuagesima, & ex hac regula volunt deducere an fuerit animatus fętus pro euadēda irregularitate Dico igitur hoc vulgare dictū esse falsum. Prima enim opinio est, quod anima masculi aliquando formatur die 30. aliquando 35 aliquando 40. aliquando 45. & anima fæminæ inducitur aliquando die 45. aliquando 50. & hoc secundum minus probabilem opinionem Leuinij cap. 11. verior autem opinio Medicorum est, quod corpus masculi formatur vt longissimè die trigesima: fæminæ vero corpus vt longissime formatur die quadragesima secūda: sic expresse tenet Hypocrates Medicorum princeps, *libro de natura fœtus nu.* 10. & id probat ex purgatione mulieris, quæ post partum masculi durat triginta diebus, & post partum fæminæ durat 42. diebus vt longissime. Cum Hypocrate tenent Lessius *lib.* 2. *cap.* 9. *dubio* 10. *num.* 65. & Cornelius *super Penthat. ad cap.* 12. *Leuitici*, ad illa verba: *Sin autem fæmina pepererit.* Et hæc sententia Hypocratis tenenda est: Ideoque pro fabula reputandum est quod animæ fæminæ infundantur die 80. & vltra rationem medicam Hypocratis, ratio ipsa videtur id persuadere: Cum enim corpus masculi, & fæminæ sint eiusdem speciei, quæ causa poterit intercedere vt anima fæminæ in duplo tardius infundatur quam anima masculi?

Cum

Cum ergo ad euadendam irregularitatem tutior pars sit eligenda, ac facienda maior diligẽtia, quæ fieri possit vt procurans abortum se credat liberum ab illa, solos triginta dies à coitu debet numerare, quia in hoc trigesimo die anima masculi infunditur: quamuis vero anima fœminæ infundatur die quadragesima secunda vt longissime, iuxta Hypocratem, quia tamen procurans abortum nescit an fætus sit masculus, an fæmina, se debet reputare irregularem, si post dies triginta illud causauit delictum; nisi forte ex materiæ eiectione constaret clare fætum esse fæmineum. Quamuis enim in aliis irregularitatibus in dubio nemo se debeat reputare irregularem, in materia tamen homicidij (qualis est abortus fætus formati) tenetur in dubio quis se reputare irregularem, vt probat Sanchez *libro primo Decalogi cap.10.nu.43.* citans graues decem Doctores.

2 Hoc posito dico ad primum quæsitum, quod iste Clericus incurrit irregularitatem propter causatum abortum modo prædicto. Probo primo, nam licet consilium dederit ante animationem fætus, hoc illum non excusat: nam adhuc fuit causa illius homicidij saltem indirecte ob consilium datum, mulier enim ex ipsius consilio abortum fecit; licet quoad tempus dilatasset: omisit enim Clericus aduertere fæminam, illique efficaciter suadere ne post fætus animationem illum causaret. Imo addo quod licet hanc aduertentiam obnixe faceret, & nihilominus fæmina excedens consilium abortum faceret post fætum animatum adhuc clericus diceretur causare homicidium & esset irregularis. Probo *ex cap.vlt.de homicid.in 6.* vbi Papa decernit esse irregularem illum qui mandauit seruo, vel amico vt flagellaret certum hominem expresse cauẽs, & aduertens ne illum occideret: Seruus autem excedens man-

datum illum hominem interfecit. Ait Papa taliter mãdantem incurrisse irregularitatem: quia vt ait in textu: *in mandato fuit in culpa, & hoc euenire posse debuit cogitare*. Quod proprie facit ad casum istum: nam Clericus iste nec monuit fœminam vt homicidium caueret, & licet admoneret, debuit cogitare, hoc potuisse euenire, cum fœminæ imprudenti, & indiligēti negotium tale committeret. Probatur etiam ex cap. *Sicut ex literarum. de homic.* vbi Papa declarat fuisse irregularem quendam Religiosum, qui cuidam fœminæ, quam ille grauidam effecerat per zonam arripuit quasi ludens, & illa ex tali motione fecit abortum, si fætus erat animatus. Probatur etiam ex iis, quæ tradit Suarez *tomo de censuris disput.* 65. *sect.* 2. *num.* 6. §. *Quoad hoc*, vbi probat incurrere irregularitatem homicidij casualis non solum illum qui directe consulit homicidium, sed etiam illum, qui facit aliquam actionem iniuriosam vnde sequitur homicidium: Hic vero Clericus fecit actionem iniuriosam dando consilium, ex quo secutum est homicidium. Et citat Suarez textus, & Doctores. Adde, quod iste dando tale consilium, dedit operam rei illicitæ, & occasionatæ ad homicidium, vt patet: qui vero dat operam rei illicitæ, ex qua sequitur homicidium, est irregularis, licet non intendat homicidium, vt tenent communiter Doctores, maxime Reginald *tom.* 2. *lib.* 30. *tract.* 2. *cap.* 10. *num.* 113. *& seqq.* Probatur insuper ex eo quod retulimus supra ex Sanch. *num.* 1. *istius casus* quod ibi vide.

2 Ad secundum quæsitum dico, hunc Clericum per tale homicidium, & irregularitatem non amisisse beneficium iam acquisitum, nec fructus illius: quia secundum probabiliorem Doctorum opinionem irregularitas contracta post obtentum beneficium, non

priuat

priuat beneficio, nec fructibus illius: sed solum impedit receptionem sacrorum Ordinum], vel exercitium illorum. Sic tenet Nauar, *in summa lat. cap.* 27. *num.* 49. & Suarez *tom. de censur. disp.* 4. *sect.* 2. *à num.* 14. maxime *num.* 22. vbi citat text. gloss. & Doctores. Sequitur Reginald. *tom.* 2. *lib.* 30. *tract.* 2. *num.* 10. & alij multi. Huius ratio est, quia irregularitas ex sua natura, & intrinsece non priuat nisi receptione sacrorum Ordinum, & vsu illorum, vt patet ex definitione irregularitatis: At beneficium Ecclesiasticum, neque est Ordo sacer, neque vsus illorum: imo haberi potest à Clerico non habente Ordines sacros. Cum ergo irregularitas non priuet beneficio, poterit hic Clericus suum beneficium retinere, ac proinde licite illius fructus possidere, & insumere, iuxta Suar. *cit. num.* 22. & Sanchez citato loco. Licet autem dictum beneficium, & fructus possit retinere, bene tamen aduertit Suarez *cit. disp.* 40. *num.* 16. hæc sequentia. Primum, quod si beneficium est simplex cum sola obligatione recitandi horas canonicas, vel est beneficium, quod habet simplex ministerium quod potest ministrari per alium, talis beneficiarius existens irregularis, non tenetur dimittere beneficium quia potest seruire dicto beneficio per se solum, dicendo horas canonicas, vel per alium non celebrando Missam, vel vtendo Ordinibus sacris. Si vero beneficium habet curam animarum, vel requirit personalem residentiam cum vsu Ordinum sacrorum, tunc non potest retinere, nec inseruire dicto beneficio, quia irregularis existens non potest sacros Ordines exercere: sed debet vel beneficium dimittere, vel quanta poterit diligentia procurare dispensationem irregularitatis cum moderatione sequenti.

4 Moderatio vero est, quod si talis irregularis timet, quod

quod ex eo quod abstineat à Missa, vel ab exercitio ordinum, delictum suum manifestabitur, & incidet in notabilem populi infamiam, poterit præmissa prius sacramentali confessione delicti Missam celebrare ad euitandam infamiam, vel Ordines sacros ad eundem finem exercere, sed hoc solum illis vicibus in quibus necessarium sit vitare infamiam. Et celebrans cum isto moderamine non peccabit, nec pœnam aliquam incurret. Sic tenet Rodrig. *in sum. cap.* 179. *num.* 11. *conc.* 6. citans Nauar. Castro, Gutier. & tenet Suarez *cit. loc. nu.* 19. & hoc dummodo in dispensatione procuranda negligens non sit; suæ vero conscientiæ remittitur arbitrari an non celebrans incurrat infamiam, & vtrum in procuranda dispensatione negligens sit. Et addit Suarez, quod si voluerit beneficium renunciare, valida erit renunciatio. Ratio prædictorum tradita à Rodrigu. est communis, quia præceptum naturale de conseruanda fama præponderat præcepto positiuo Ecclesiæ, quo iubet ne irregularis sacros Ordines exerceat: hoc enim præceptum non obligat cum damno notabili infamiæ.

5 Ad tertium quæsitum dico, Episcopum istius Clerici posse cum illo dispensare in ista irregularitate. Probo, quia licet Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* concedens Episcopis amplam dispensandi facultatem in irregularitatibus excipiat, dummodo non sit homicidij voluntarij; irregularitas istius Clerici non fuit homicidij voluntarij, dans enim consilium abortus ante fœtus animationem clare videtur quod homicidium non intenderit, sed solum voluit quod abortus fieret tempore, quo non fiebat homicidium. Cum ergo homicidium istius Clerici solum fuerit casuale, poterit Episcopus ex commissione Trid. cit. loco

facta

facta, cum illo dispensare: quod vero hoc homicidium non fuerit voluntarium, probatur ex definitione homicidij voluntarij posita à Suarez *tom. de censur. disp. 64. sect. 1. num. 3.* collecta ex Tridentino, vbi dicit, homicidium voluntarium esse illud quod fit ex proposito: & ait illud fieri ex proposito quod fit cum animo occidendi, & addit quod ius ciuile vt aliquod homicidium sit voluntariũ, requirit dolum: quæ duo defuisse videntur in hoc abortu. Sed in hoc standum est conscientiæ ipsius Clerici informantis de animo quem habuit dando consilium. Si enim clare habuit animum non caussandi abortum fœtus animati, non fuit homicidium voluntarium. Secus si animum habuit contrarium. Cum ergo vt suppono, hoc homicidium fuerit solum casuale, & occultum, non deductum ad forum contentiosum, poterit Episcopus dispensare iuxta concessionem Tridentini citatam. Potest etiam in hac irregularitate dispensare Commissarius Generalis Cruciatæ iuxta Rodrigez *in Addit. Cruciata Additione ad* §. 13. *num. 1. & nu. 6.* vbi dicit quod Bulla plumbea commissionis illius hoc illi concedit, etiam si homicidium casuale publicum fuerit: sed hoc dictum Rodriguez intelligitur pro solo regno Castellæ. Commissario enim Portugalliæ in sua Bulla non concedit pro homicidio casuali. Sed Episcopus solum potest quando est secretum.

6 Quartum quæsitum de simonia, plures ac maiores inuoluit difficultates, & ideo dico primo, absque dubio istum Clericum commisisse simoniam, illiusque pœnas incurrisse, si munera dedit pro sacris ordinibus accipiendis, vel pro beneficio impetrando: hæc est adeo certa vt probatione non indigeat, habetur clare 1. *qu.* 1. cap. *Ordinationes.* & alibi sæpe. Excipitur cũ datur

tur aliquid temporale post obtentum iam beneficium, vel post acceptatos Ordines sacros animo solo gratificationis, vt tenet Nauar. *in sum. cap. 25. num. 68.* quod non videtur in hoc casu interuenisse: sed vt dicitur in informatione data sunt hæc munera ante susceptionē Ordinum & beneficij, & cum animo hæc impetrandi. Quod vero simonia committatur etiam dādo aliquid temporale alicui vt intercedat pro ordinibus sacris, vel beneficio impetrandis, tenet expresse Nauar. *lib. 5. consiliorum. tit. de simonia. cons. 46.* quamuis ibidem dicat non esse simoniam dare aliquid famulo vel amico illius, qui Ordines, vel beneficium debet conferre: dūmodo non det vt hæc impetret, sed vt litteras executionis, vel collationis citius expediat, vel se certiorem faciat de statu negotij. Denique probatur hoc per Extrauag. Greg. XIII. *de datis, & promissis. contra simoniacos.* quam citat Nauar. *in cons. cit.* Idem tenet Nauarr. *in lib. 3. consil. tit. de præb. cons. 54. num. 2.* vbi dicit, quod in simonia, paria sunt dare aliquid collatori beneficij, vel illi qui sit causa collationis, vel renunciationis, & citat Innocentium receptum communiter.

7 Hoc posito certissimum est per multos textus, & Bullas Pontificias, præcipue Sixti V. Greg. XIII. & Pauli II. & aliorum, quod simoniacus verus, & realis incurrit pœnas sequentes, videlicet excommunicationem, irregularitatem, priuationem beneficij, & inhabilitatem ad quodcunque aliud beneficium obtinendum, & suspensionem. Videatur inter alios Suar. *tom. 5. de censuris. disp. 31. sect. 4. à num. 23. vsque ad 46.* & Rodrig. *in sum. tom. 2. cap. 56. conc. 6.* & hæ pœnæ imponuntur simoniaco, tum in Ordine, tum in beneficio. Quod vero attinet ad absolutionem, vel dispensationem cum simoniaco in prædictis. Dico sequentia.

8 Pri-

8 Primo ab excommunicatione ſimoniaci poteſt abſolui per Bullam Cruciatæ, vt tenet Rodriguez *in explicatione Cruciatæ* §.13 *num.3*. Nota. citans Nauarrum, & hoc dicit poſſe fieri ſemel in vita, & in hora mortis. Secundo in irregularitate, inhabilitate & cæteris, non poteſt diſpenſare Commiſſarius Cruciatæ teſte Rodriguez *cit. num. 3*. & *in addit. ad Cruciatam ad* §. *9. nu. 7*. ſed poterit in his omnibus diſpenſare Epiſcopus ſi crimen ſit ſecretum, ex commiſſione ſupra citata Tridẽtini, vt ſentit idem Rodriguez *Addit. ad ſummam tomo 4. cap. 19*. & fauet Nauarrus *lib. 5. conſiliorum titulo de ſimon. conſilio 4. num. 2*. dicens, quo ad remedium ſimoniaci occulti, Epiſcopus quatenus opus eſt ſecreto illi conferat beneficium, & loquitur de impetrante beneficium per ſimoniam. Et quod poſſit Epiſcopus diſpenſare in his prędictis faciunt multa, quæ tradit Sanchez *lib. 2. Decalogi cap. 11. à num. 12. vſque ad num. 14*. Aduerto etiam cum Rodriguez *tomo 2. ſummæ verbo ſimonia cap. 56. §. Lo ſexto*, & communi Doctorum, illum qui obtinuit beneficium per ſimoniam teneri etiam in foro conſciẽtiæ, ſtatim illud renunciare, & fructus etiam perceptos: quod intelligitur niſi ſtatim obtinuerit diſpenſationem ad illud retinendum cum rehabilitatione ad ipſum: ſed quo ad reſtitutionem fructuum ſtandum erit determinationi Epiſcopi.

9 Vltimo pro remedio adhuc iſtius delinquẽtis aduerto illum potuiſſe excuſari ab incurſione harum pœnarum, primo ſi quando illa munera donauit fecit bona fide, nullo modo aduertens illud eſſe ſimoniam, vel quoduis aliud peccatum: Nam pura, & totalis inaduertentia, ſeu inconſideratio excuſat à pœna legis, idem dic de ignorantia inuincibili. Ita Suarez *tomo de cenſuris diſputatione 4. ſect. 8. num. 11. & num. 19*. & Vaſquez

tomo

tomo primo super 12. *disputatione* 107. *cap*. 3. *num*. 8. de qua ignorantia inuincibili ſtandum erit conſcientiæ delinquentis,& qualitati perſonæ illius:Difficile enim eſt hodie inueniri ignorantiam inuincibilem in re tam quotidiana,& tam prohibita: faciliuſque in hoc credi poterit omnimoda inconſideratio, quam ignorantia inuincibilis: Differunt enim inconſideratio, & ignorantia.Et ratio huius eſt,quia ſi incõſideratio,vel ignorantia inuincibilis excuſauit à culpa in foro conſcientiæ,etiam excuſauit à pœna; quia culpa,& pæna ſunt correlatiua, & vbi culpa non eſt,pæna non debet irrogari in foro ſaltem conſcientiæ,de quo hic agimus.Secundo modo poſſet excuſari hic Clericus à ſimonia dando illa munera, ſi non dedit principaliter ad ordines,& beneficium impetrandum, ſed principaliter dedit ob amicitiam, vel ob gratificationem alterius beneficij iam recepti: licet minus principaliter dederit etiam ob illa duo impetranda. Ita Nauar. *in citato titulo de ſimonia conſilio* 23.*num*.4.& alij.Sed hæc etiam excuſatio rara eſt, & difficile in praxi conſueta. Quiſque viderit examen ſuæ conſcientiæ.

CASVS XIII.

De alio abortu cauſato à quodam Religioſo ſacerdote.

QVidam Religioſus cauſauit abortum fætus animati:fuit abſolutus ab excommunicatione, & à peccato per potentem abſoluere: ſed in irregularitate non fuit diſpenſatus, vel quia non eſt auſus ſe prodere prælato, vel non credebat in illa poſſe prælatum diſpenſare

ſpenſare. Celebrauit miſſas pro vt occaſio, vel neceſſitas ſe offerebat: poſtea tortus ſcrupulo, vult agere de remedio. Quæſita ſunt ſequentia.

Primum, an ſuus Prouincialis, vel etiam prælatus localis poſſint cum ipſo diſpenſare in dicta irregularitate?

Secundum, an dato quod prælatus conuentualis poſſit diſpẽſare, poſſit id committere alicui alteri confeſſori vt cum ipſo diſpenſet?

Tertium, an ſi iſte Religioſus ſic irregularis, fuit præſens in aliquo capitulo etiam conuentuali, in quo Prouinciales abſoluunt præſentes in generali, & cum illis diſpenſant in communi, cenſendus ſit talis Religioſus diſpenſatus per illam diſpenſationem generalem?

Quartum, an prædictus Religioſus poſt legitimam diſpenſationem obtentam, debeat ratificare omnes confeſſiones quas fecit in irregularitate exiſtens?

1 Ante reſponſionem dubiorum ſuppono, quod Prouinciales, & prælati locales conuentuum, quales ſunt Abbates, Priores, Rectores, & ſimiles habent priuilegium per communicationem, vt poſſint diſpenſare cum ſuis ſubditis in omni irregularitate etiam homicidij voluntarij, dummodo non ſit notorium. Sic enim conceſſit Martinus V. Abbatibus D. Benedicti vt refertur *in compendio Mendicantium* ver. *diſpenſare* §. 24. vbi Capucinus citat Cordub. idem dicentem: & idem tenet etiam Rodr. 1. *tom. qq. q.* 24. *art.* 12.

2 Quo poſito, quod attinet ad primum quæſitum Rodrig. *in* 2. *to. qq. q.* 33. *art.* 4. *prope finem*, tenet, quod licet prælati Regulares poſſint virtute dicti priuilegij diſpenſare cum ſubdito homicida volũtario, non tamen poſſunt diſpenſare cum faciente abortum fœtus ani-

mati:quia, inquit, homicidium talis abortus est qualificatum, & grauissimum, cum occidatur corpus, & anima fætus priuetur gloria:quando vero aliquod priuilegium conceditur ad dispensandum in homicidio, non intelligitur id de homicidio qualificato, qualis est iste abortus. Citat pro se Nauarrum, id affirmantem in casu simili. Qui Nauar. *lib.5. consiliorum tit. de homic. concil.4.* ponit hunc casum. Quidam occidit Clericum: petiit à Papa dispensationem non exprimens quod occisus fuerit Clericus, sed solum dicens se occidisse hominem. Respődet Nauar. dictam dispensationem fuisse nullam, quia illa circunstantia Clerici fuerat necessario exprimenda, quia erat crimen magis qualificatum occidere Clericum. Nihil vero loquitur Nauar. de abortu, sed ex similitudine casus, vel homicidij Clerici mouetur Rodrig. ad asserendum, non posse prælatos Regulares dispensare in abortu fætus animati, eo quod sit homicidium qualificatum modo supra explicato.

3 Quo non obstante ad primum quæsitum dico posse prælatos Regulares virtute dicti priuilegij dispensare cum subdito causante scienter abortum fætus animati. Probo, quia cum lex non distinguit, neque nos debemus distinguere, vt habetur in l. *Non distinguemus ff. de Recept. qui arbitr.* Sed Papa Martinus V. concedens prædictum priuilegium dispensandi, non facit distinctionem homicidij qualificati, vel non qualificati: ergo neque nos debemus distinguere. Probatur etiã hoc ex destructione argumenti, vel fundamenti, quo nititur Rodr. ex Nauar. Dico enim exemplum, & dictum Nauarri non esse verum, sed potius dicendum, validam fuisse dispensationem illam datam illi homicidæ etiam si in supplicatione non expresserit circunstantiam

stantiam Clerici, ibi enim non erat necessarium illud exprimere. Sic in terminis tenet Sanchez contra Nauarrum *in lib.8.de matrim.disp.21.num.22.*& remittit se Sanchez ibidem ad probationes huius rei à se adductas eadem disputatione *num.* 18. & causa, seu ratio illius potissima est, quia irregularitas non est posita ab Ecclesia delictis, eo quòd sint grauiora; nam hæresis delictum est grauissimum,& tamen non punitur irregularitate,idemque cernitur in simonia, & blasphemia. Sed posuit Ecclesia irregularitatem pro suo arbitrio maxime in homicidio,ob fundamentum in illo repertum; quia scilicet in homicida deest lenitas, & mansuetudo requisita ad sacerdotem representantem Christum D. mansuetudinis, ac lenitatis exemplar. Destructo fundamento Rodrig. seu exemplo Nauarri, destruitur dictum Rodriguez, & proinde manet probatum posse Prælatum Regularem dispensare cum subdito in abortu animati fætus. Hoc ipsum probo cũ Corduba ad citatum locum compendij, dum explicat prædictum priuilegium Martini V. vbi Corduba perpendit, quod in priuilegio non specificat Papa quod dispensent in homicidio voluntario: sed solum dicit, quod dispensent in omni irregularitate: ex quo verbo generali,ait Cordub.debere nos intelligere quod prædicta concessio non debet intelligi de sola dispensatione homicidij casualis, quod est minus, sed etiam de homicidio voluntario quod est maius: quia inquit verba generalia generaliter, & sine distinctione sunt intelligenda. At plus est in illo verbo generali intelligere homicidium casuale, & voluntarium, quam in verbo generali homicidij intelligere non qualificatum & qualificatum, seu graue, & grauius, seu grauissimũ homicidium. Nam homicidiũ graue, vel grauius sunt

eiusdem speciei,& solum distinguntur secundum magis,& minus:homicidium vero casuale , & voluntariū specie sunt distincta. Addo contra id quod in particulari dicit Rodrig. Abortum scilicet fœtus animati esse homicidium magis qualificatum , eo quod occidatur corpus,& anima descēdat ad limbum;nam dico quod vt plurimum , magis qualificatum , & grauius est homicidium quo occiditur adultus , quam quando occiditur abortiuus. Nam cum duo rixantur adinuicem, si sunt ambo in peccato M. vt in multis occasionibus solet contingere , is qui alium occidit , & occidit corpus,& facit vt anima vadat ad infernum damnatorum, quod grauius est quam animam abortiui vadere ad limbum puerorum:& tamen non negabit Rodr.posse Prælatum dispensare cum suo subdito homicida voluntario secreto non notorio , qui occidit hominem qui probabiliter creditur mortuus in peccato mortali. Quod adhuc probo ex eo quod Greg. XIV. reuocauit Bullam Sixti V.circa abortum,cum tanta benignitate, vt excommunicationem Sixti reseruatam Papæ,committeret,cuiuis confessori ab Episcopo approbato: exinde enim credendum est quod irregularitatem ex abortu contractam non sic voluerit reseruare,vt nec Prouincialis,nec Generalis Ord. potuerit in illa dispēsare.

4 Adhuc pro hoc secundo dubio quærit Rodriguez *tom.1.qq.q.24.art.52.§. Quinto notandum*, vtrum Vicarius , seu Subprior Conuentus mortuo Prælato locali, vt Priore,Goardiano,& cæteris,possit in hac irregularitate dispensare?Et primo arguit quod non possit à simili.Nam iuxta Panormit.quem citat,capitulum *sede vacante* non succedit in his , quæ mortuus Episcopus habebat ex iure particulari , seu priuilegio , sed in illis quæ habebat de iure communi : At Prælatus conuentualis

tualis mortuus non habebat de iure communi dispensare in irregularitate homicidij voluntarij, sed ex priuilegio: ergo Subprior, vel Vicarius Conuentus defuncto succedens, illi non succedet in hoc priuilegio particulari. Nihilominus respondet Rodriguez se credere quod dictus Subprior, seu Vicarius defuncto succedens in hoc poterit dispensare: probat dupliciter primo, quia hoc priuilegium non conceditur dignitati Abbatis præcise, sed in fauorem animarum quod sic cõcessum innuit posse extendi ad personam habentem eandem omnino iurisdictionem. Secundo probat, quia beneficia principum recipiũt extensionem de vno casu ad alium similem. Quod videtur posse probari ex cap. *cum dilecta de confirm. vtili, & inutili.* Ex illis verbis. *Nos eiusdem æquitatis similitudine prouocati.* Ego opinionem Rodrig. non reprobo. Eam tamen non admitterem, si Prælatus localis viuens absentiam faceret à Conuentu: in illius enim absentia, credo Subpriorem id non posse, nec Vicarium, quia non est sedes vacans, nec tantam iurisdictionem habet capitulum absente Episcopo, quantam habet sede vacante per mortem Episcopi.

5 Adhuc pro ista dispensatione quam possunt concedere prælati Regulares virtute dicti priuilegij Martini V. aduerto duo. Primum est, quod si dispensaret cum subdito in ista irregularitate ex concessione Pij V. facta Patribus Dominicanis, de qua ego dixi 1. *tomo Dubior. Regular.* verbo *Abbas*, tunc non possent dispensare cum subdito in ista irregularitate abortus animati: quia Pius V. in illa concessione concessit prælatis Dominicanis erga suos subditos id quod Conc. Trid. concessit Episcopis *in sess. 24. cap. 6.* At ibi Concilium excepit irregularitatem homicidij voluntarij, cuius di-

ſpenſationem negauit Epiſcopis, & proinde eandem negauit Pius V. prælatis Dominicanis. Debent ergo prælati Regulares in hac diſpenſatione vti non illa conceſſione Pij V. ſed conceſſione citata Martini V. quæ amplior eſt. Secundo noto quod cum Martinus V. in citata conceſſione concedat poſſe prælatos regulares diſpenſare in homicidio voluntario, dummodo non ſit notorium: ad cognoſcendum quando crimen ſit notorium, conducit valde quod tradit Farinacius, *tom. de Inquiſitione tota q. 21.* maximè *num.* 11. 18. 39. 47. *&* 49. vbi ad notorium dicit requiri decem teſtes, & non ſufficere pauciores. Facit etiam quod tradit gloſſa in cap. *Manifeſta 2. q. 1. in ſummario gloſſæ*, videlicet, quod illud quod ſciunt quinque in ſecreto, adhuc dicitur occultum, vide ibi: quia ſæpius hæc in praxi contingunt non ſolum in materia homicidij, ſed etiam in aliis in quibus agitur de publico, vel notorio.

6. Ad ſecundum quæſitum dico, ſuppoſito, quod Prouincialis, & prælatus conuentualis poſſunt in hoc abortu diſpenſare, poſſunt etiam illud cuiuis ſuo ſubdito committere, vt cum alio ſuo ſubdito diſpenſet. Probo ex traditis à Sanchez *lib. 2. de matr. diſp.* 40. *num.* 13. vbi dicit, quod iuriſdictio conceſſa alicui per priuilegium principis, eſt ordinaria; quod intellige niſi princeps limitet, vt illa alteri non ſubdelegetur: & iſta autoritas diſpenſandi in homicidio voluntario conceſſa prælatis Regularibus à Martino V. eſt iuriſdictio principis data per priuilegium, & Martin. V. non eam reſtrinxit, ſicut Pius V. fecit in ſua conceſſione facta prælatis Dominicanis, dicens vt per ſe ipſos diſpenſarent, & non per alios. Cum ergo hæc conceſſio Martini V. ſit conceſſio per priuilegium data, erit conceſſio, ſeu iuriſdictio ordinaria, & non reſtricta. At conſtat quod id quod quis

habet

habet ex iurisdictione ordinaria, potest alteri committere, seu delegare, iuxta communem Doctorum opinionem, de qua late vide Sanc. *in 3 lib. de matrim. disp. 31. num.* 1. citantem Doctores, & textus.

7 Ad tertium quæsitum dico, quod si iste Religiosus post commissum hoc delictum præsens fuit in capitulo, seu cætu aliquo, in quo superior dixit in generali, dispenso vobiscum in omni irregularitate; talis Religiosus mansit sufficienter dispensatus in ista irregularitate, ita vt nulla amplius dispensatione indigeat: talis enim dispensatio absolute data, fuit impensa à potente, & volente dare, & proinde debet suum sortiri effectum. Ita in terminis docet Nauar. *in sum. latina cap. 26. num.* 13. vbi loquens de dispensationibus, & absolutionibus datis à prælatis Regularibus in capitulo, in generali, subdit hæc verba. *Quod Religiosi notare debent, qui in visitationibus ab irregularitate, & alijs censuris, absoluuntur à superioribus, nam esto tunc non meminerint, illæ sublatæ censentur, neque tenentur aliam quærere absolutionem, sed satisfaciunt confitendo peccata ob quæ illas incurrerint.* Sic. Nauar. citans Angelum, Sylu. & Rozele.

8 Ad vltimum quæsitum dico: quod si iste Religiosus post absolutionem legitimam à peccato abortus, & ab excommunicatione illi annexa, neque habens qui dispensaret in irregularitate, neque habens recursum ad prælatum dispensantem, celebrauit, timens probabiliter notabilem infamiam ex omissione celebrationis, non peccauit sic celebrando nec tenetur iterare illas confessiones, quas fecit illo tempore quo post peccatum rite confessum, fecit, dum dispensationem non obtinuit, nec fuit in morosa negligētia illam procurandi, nec celebrauit nisi quando aliter vitare non potuit infamiam. Secus si celebrauit antequam rite à

primo peccato abortus,& illius censura absolueretur: vel si celebrauit, sine periculo infamiæ; pro quo vide omnino quæ diximus in proxime *præcedente casu* 11. *num.* 4. quæ applica ad hunc delinquentem.

CASVS XIIII.

De quadam dote facta Clerico titulo patrimonij ad Ordines.

QVidam carens patrimonio, suscepit Ordinem sacrum subdiaconatus. Huius rei misertus quidam vir pius, dixit prædicto Clerico se illi donare triginta aureos singulis annis in pecunia, vel rebus æquiualentibus, qui redditus annuus computatur pro dote sufficienti ad Ordines suscipiendos: quam summã dixit se illi donare pro suscipiendis cæteris Ordinibus sacris: & Clerico simul donauit domum contiguam sibi, in qua Clericus viueret. Et addidit donator hæc verba. *Sed mãducabimus, & conuiuemus mysticè, vel simul.* Suscepit Clericus Ordines sacros sub hoc titulo, & recepit illos triginta aureos modo exposito habitans iuxta donatorem cum porta domus vtrique communi. Post aliquot annos Clericus non benè viuẽs, & ob tædium conceptum aduersus donantem, ex domo donatoris exiuit: & donator noluit illi amplius donare 30. aureos promissos, nec illorum æstimationem.

Quæritur, an prædictus donator potuerit reuocare hanc donationem, & negare Clerico hos 30. aureos annuos? & videtur quod sic: nam ista promissio, & donatio videtur quod fuerit cõditionalis propter illa verba

ba apposita: *Sed manducabimus simul.* id est, dummodo manducemus, & conuiuamus simul. Promissio vero seu donatio conditionalis non obligat, non impleta conditione: & Clericus non impleuit conditionem, quia noluit conuiuere, & manducare mysticè cum donatore. Secundo probatur, quia actus actiuorum non extenduntur vltra intentionem agentis, teste Aristotele: idest mea, promissio non extenditur vltra illum modum, vel intentionem, quam non intendi: sed iuxta modum quem intendi. At iste donator quando promisit illos 30. aureos solum intendit illos donare quandiu Clericus conuiueret, & manducaret cum donante. ergo abeunte Clerico, & non conuiuente cum donatore, nec cum illo manducante, non tenetur donator ad promissionem implendam. Tertio, quia promissio potest reuocari à donatore, vel promissore, si post promissionem res mutentur notabiliter, vt tradunt Doctores communiter: Sicut votum factum Deo non obligat vouentem, si post votum res notabiliter mutentur: at post promissionem huius donatoris res notabiliter mutatæ sunt, exiuit enim Clericus à domo donantis, & noluit cum illo conuiuere; ergo ad promissionem factam non tenetur: & præterea quod res mutatæ fuerint constat, quia Clericus postea male vixit, quæ est mutatio notabilis.

1 Ante responsionem præmitto primo, prædictum Clericum licite potuisse sacros Ordines recipere virtute illius promissionis, seu patrimonij, loco patrimonij paterni, etiamsi, aliàs nihil haberet vnde viueret. Cardinales enim Concil. Trid. Romæ declarant, quod Clericus carens patrimonio, vel beneficio poterat ordinari virtute alicuius donationis sibi ab aliquo factæ, si esset cōgrua ad suam sustentationem, & talis ab Epis-

copo iudicata. Citat hanc declarationem Cardinalium Azor *tom. 2. lib. 3. cap. 4. q. 1.* sed addiderunt Cardinales, Dummodo donatio vera sit, non ficta, & simulata. Et ista donatio fuit vera, & secuto effectu. Secundo præmitto in hoc casu, de quo quæritur, non solum interuenisse promissionem acceptatā à donatario, sed etiam donationem realem secuto effectu: Nam clericus per aliquot tempus recepit illos 30. aureos, & est nimis diuersa, sola promissio de futuro non secuto effectu, ab illa donatione, quæ iam effectum sortita fuit, vt constat ex iure, praxi, & Doctoribus. Tertio præmitto quod Concil. Trid. *sess. 21. c. 2. de reform.* præcipit quod patrimonium, vel beneficium ad cuius titulum Clericus ordinatus est, non possit à dicto Clerico renunciari, permutari, vel alienari, nisi cum licentia Episcopi, & prius constito quod prædictus Clericus aliunde sufficienter habet vnde sustentetur. Si autem prædictus Clericus sine his circunstantiis alienauerit, vel renunciauerit dictum patrimonium, vel beneficium, talis alienatio, vel renunciatio nullius sint valoris.

2. Hoc posito dico prædictum donatorem non potuisse reuocare istam donationem factam Clerico. Primo quia ista donatio fuit vera, & realis secuto effectu. Et præterea donatio facta cum his circunstantiis, & pro causa pia, vt est ista, non potest reuocari iuxta cōmunem Doctorum opinionem, de quo inter alios videatur Nauar. *lib. 3. consiliorum tit. de donat. toto consilio 5.* Quod vero hæc donatio non fuerit conditionalis, & dato quod talis fuerit, non sit de tali conditione curandum, patebit ex solutione ad primum argumentum. Secundo probatur, quia res donata inter viuos, & tradita donatario, statim transfert dominium rei donatæ in donatarium, vt late probat Rabello cum multis *to. 1.*

de

de obligat. inst. fol. 870. *col.* 1. At in isto casu interuenit donatio realis, & inter viuos: ergo donator transtulit dominium illorum 30. aureorum in donatarium Clericum ordinatum, qui illorum reddendorum acquisiuit possessionem, qua proinde possessione non potest donator illum priuare. Tertio, quia hi 30. aurei annuales hodie effecti sunt patrimonium Clerici ad cuius titulum suscepit Ordines sacros, vt patet ex dictis *nu.* 1. At iuxta Concil. Trid. ibi citatum, patrimonium ad cuius titulum Clericus ordinatur non potest alienari, permutari, vel renunciari: ergo nec Clericus iste potest hos 30. aureos renunciare, nec proinde donator potest illos reuocare, cum non possit reuocari id quod Concilium Tridentinum prohibet alienari: alias si donator posset reuocare conuinceretur quod ficte, & simulatè, vel validè donauerit: & confirmatur, quia si Episcopus daret alicui beneficium ad Ordines suscipiendos, vel pater alicui patrimonium ad eosdem Ordines, nec Episcopus, nec pater possent tale beneficiũ, vel patrimonium reuocare. Quarto probatur à simili, ex eo quod traditur in cap. *Episcopus de prabend.* vbi præcipitur quod si Episcopus aliquem ordinauerit non habentem congruum patrimonium vnde sustentetur, nec beneficium Ecclesiasticũ, tandiù illi necessaria ministret quandiù in aliqua Ecclesia &c. Si ergo ius canonicum obligat Episcopũ, vt det alimenta Clerico à se ordinato non habenti vnde viuat, & hoc nullo præcedente ad id pacto inter Episcopum & talem sic ordinatum: maiorem obligationem habet iste donator sustentandi clericum istum cũ quo fecit pactũ clarum, & expressum illum sustentandi cum illis 30. aureis. Hanc opinionem videtur tenere Nauar. *lib.* 1. *consil. tit. de temporibus Ordin. consil.* 13. *num.* 3. vbi ait quod non potuit

potuit soror cuiusdam Clerici petere ab illo agrum, quem ipsi Clerico donauerat ad titulum Ordinum suscipiendorum, etiam si talis Clericus frater illi sorori deberet summam pecuniæ ratione eiusdem agri, & citat ad hoc duos textus iuris ciuilis: & ex solutione argumentorum patebit amplius probatio istius dicti.

3 Ad primum igitur argumentum in contrarium initio positum, quod est validius reliquis, dico imprimis hanc donationem non fuisse conditionalem, sed absolutam. Nam verba illa apposita, *sed comedemus ambo simul.* non sunt conditio apposita sed solum modus donationis, qui modus non obligat, etiamsi non impleatur, iuxta communem sententiam: Declarauit enim donator per illa verba, modum quo esset traditurus illos 30. aureos. Et quod prædicta verba apposita, non fuerint conditio, probatur ex iis quæ tradunt Dores declarantes per quæ verba apponatur conditio: & dicunt, vt plurimum solere conditionem apponi per hæc verba, *dummodo*, vel per *si*, vt si dicatur: dummodo hoc feceris, vel: si hoc feceris, vel similes. Dictio vero *sed*, non videtur idem significare, quod *dummodo*, aut *si*. Videatur hac de re inter alios Sanch. *lib.* 5. *de matr. disp.* 1. *num.* 2. Secundo ad idem argumentum dico, quod licet illa donatio fuerit conditionalis, illa tamen conditio, quod posset alias donationes reuocare, habenda est pro non adiecta, neque vitiat donationem: nam conditiones appositæ in contractu impossibiles de iure, id est quæ non possunt impleri nisi violato iure, non annullant contractum, vt late probat Molin. *tom.* 1. *de iust. tract.* 2. *disp.* 206. *conc.* 2. citans multa, & Sanch. *lib.* 5. *de matrim. disp.* 4. *num.* 7. & Less. 2. *lib. de iust. cap.* 18. *dub.* 15. *num.* 121. Ista vero conditio, quod si non manducarent ambo simul, posset donator reuocare donationem,

tionem, non poteſt impleri ſine violatione iuris Trid. prohibentis ne Clericus alienet patrimonium datum ad Ordines ſuſcipiendos, nec proinde poſſibile eſt reuocari à donante: ergo talis conditio poſita contra ius debet pro non adiecta reputari, ita vt donationem iam poſſeſſam non reuocet. Tertio adhuc probo hanc donationem non fuiſſe conditionalem. Nam hæc donatio facta modo prædicto fuit examinata ab Epiſcopo, & iudicata ſufficiens ad Ordines ſuſcipiendos, iuxta citatam declarationem Cardinalium: ergo non fuit conditionalis. Valet optime conſequentia, quia ſi fuiſſet conditionalis, non poſſet acceptari ab Epiſcopo, nec iudicari ſufficiens, quia non poterat ordinare Clericũ cum patrimonio dubio, & pendente à conditione futura, ageret enim Epiſcopus in hoc contra Concilium iubens abſolute, vt Clericus habeat patrimonium, quod intelligitur verum, abſolutum, independens à conditionibus. Cum ergo iſta donatio vt præſentata Epiſcopo debuerit carere conditione, ſeu illis verbis: *ſed ambo comedemus*. Illi ſic præſentatæ, & iudicatæ ab Epiſcopo tanquam abſolutæ, & non conditionali ſtandum eſt. Et huic donationi coram Epiſcopo factæ ſtandum eſt, non vero illi quæ ſolum inter illos priuatim ordinata eſt.

4 Ad ſecundum argumentum dico, tunc intentionem agentis non extendi vltra mentem illius, quando intentio eius eſt libera, ſeu poſita in libertate agentis; quando vero illa intẽtio eſt de obligatione ipſius operis, ſeu annexa neceſſario tali operi, tenetur agens operari ſecundum intentionem talis operis, & non poteſt habere aliam intentionem alienam ab opere illo. At in iſto caſu per illam promiſſionem acceptatam, donans tenetur habere intentionem debitam, ſeu annexam

huic

huic donationi acceptatæ, & in effectu secutæ. Secuto enim effectu non est liberum aliud, vel aliud intendere. Et potest exponi per illud quod Doctores dicunt in materia de voto. Videlicet quod intendens vere vouere, seu votum facere, & non intendens se obligare, vel non exequi rem promissam, peccat mortaliter, & tenetur ad votum, vt tenet Sanch. cum communi *libro* 4. *Decal. cap.* 1 *. num.* 22*. & seqq.* & *lib.* 1 *. de matrim. disput.* 9. Ergo cum hic intenderit vere promittere 30. aureos, idque non conditionaliter, saltem coram Episcopo, vt probatum est in solutione primi, non potuit habere intentionem talem, per quam ille effectus impediretur. Et confirmatur dictum Aristotelis, nam is qui promittit facere rem aliquam, ad quam faciendam lex præscribit certam intentionem, tenetur adhibere prædictam intentionem legis, non vero suam intentionẽ propriam. Vt qui promittit dicere missam pro aliquo, certo tenetur intentionem applicare pro illo, & non pro alio: ergo cum iste donator promiserit donare hos 30, aureos, & de facto donauerit, debuit habere intentionem præscriptam à lege, videlicet à Concilio Trid. iubente vt donatio facta Clerico pro ordinibus recipiendis, sit absoluta, vera, realis, & non dubia, seu dependens à conditionibus. Et declaratur ex traditis à Sanchez *cit. loco* 4. *Decal. num.* 25. vbi ait, quod vouens intendens vere vouere, & conscius obligationis ex voto consurgentis, licet tunc illius non meminerit, tenetur ad votum, quia implicite voluit se obligare. At hic donator sciebat obligationem consurgentem ex Concilio Trid. vt ille mihi dixit, & proinde licet non intẽderet se obligare nisi illo suo modo, implicite, & virtualiter, voluit se obligare iuxta mentem Triden. obligantis ad veram, & absolutam donationem, non depen-

pendentem à conditionibus.

5 Ad tertium dico, quod quando Doctores dicunt donatorem posse reuocare donationem, intelligitur, antequam illa sortiatur effectum per possessionem acquisitam à donatario in re donata: secus si iam donatarius possessionem, ac dominium rei donatæ acquisiuerit. Si enim post possessionem iam acquisitam superueniat ingratitudo, vel res notabiliter mutentur, non poterit reuocare; sic tenet Rabello *cit. tom. lib.* 8. *quæst.* 9. *num.* 1. *&* 9. At in isto casu iam donatarius acquisiuerat possessionem illorum 30. aureorum, vt dicitur in informatione, ac proinde non poterit illos reuocare. Et in particulari de illo quod additur in informatione, hunc Clericum post donationem male vixisse, quæ causa forte fuit vt à domo donatoris exiret, vel à donatore expelleretur; Dico quod ex hac causa, quod male vixerit, non potuit donatio reuocari. Pro quo facit lex istius Regni *lib* 4. *Ordinat. tit.* 55. vbi ponuntur quinque causæ ex quibus causatur ingratitudo sufficiens ad reuocandam donationem; & nulla illarum est si donatarius vixerit male in sua persona, vel si discesserit à domo donatoris. Ad hoc enim vt sit ingratus necessarium est, vt donatarius inferat aliquod malum directè personæ donatoris, quod in isto casu non euenit. Et adhuc respondeo ad illud quod addit argumentum, post donationem istam res valde fuisse mutatas: Dico enim cum Rabello proxime citato, quod hoc intelligendum est de mutatione notabili, ita vt inde promissionis impletio reddatur impossibilis, vel illicita, vel damnosa, vel inutilis donanti, vel donatario, quorũ nihil in hoc casu interuenit ex eo quod isti Clerico reddantur 30. aurei extra domum donatoris, vt patet discurrendo per omnes particulas proxime positas.

CASVS

CASVS XV.

De quadam venditione tritici annualis, non statim oblato reddito annuali tritici.

QVidam vir nobilis vendidit Petro certam summam tritici reddendi singulis annis, quæ summa Lusitane dicitur, *dous moyos de renda*. Quæ summa tritici apretiata fuit pretio sexcentorum quinquaginta aureorum. Venditor habens necessitatem pecuniæ, antequam scriptura venditionis fieret petiuit à Petro, vt statim totam illam pecuniam donaret, & scripto particulari se obligauit intra certos dies facere scripturã venditionis, vel ad reddendam totam pecuniam receptam. Petrus totam pecuniam pretij tradidit statim venditori. Propter certum impedimentum ortum circa tales redditus annuales tritici, scriptura non est facta in mense vno assignato. Emptor videns illos redditus annuales esse dubios, & scripturam venditionis non fieri, petiuit à venditore vt vel triticum prædictũ quotannis reddendum assignaret in alio agro non litigioso, vel singulis annis dum scriptura non fiebat, sibi emptori daret singulis annis illos duos modios, seu *moyos de trigo*, donec scriptura venditionis fieret. Et ita factum est, nam per quatuor annos in quibus scriptura facta non est, venditor dedit Petro *duos illos modios*, vel *moyos de trigo*.

Quæritur an Petrus in conscientia poterit hoc triticum annuale recipere loco pecuniæ iam traditæ emptori: Et videtur quod non possit. Nam illud non potuit

tuit recipere ratione venditionis, & emptionis. Nam venditio illa nulla fuit donec scriptura venditionis facta non fuit, vt expresse habet lex istius Regni *lib.*4. *Ordinat.tit.*8.§.3.& probat Rabello *lib.*9. *de obligat.iust. tom.*1.*quaest.*1.*sect.*1.*num.*9.cum ergo emptio fuerit nulla in vtroque foro non poterit emptor ex hoc titulo venditionis illud annuale triticum recipere. Secundo videtur quod non possit illud recipere ratione census: nam iuxta motum proprium Pij V. ad validitatem census debet interuenire Notarius publicus coram quo, & testibus numeretur pecunia, quæ omnia hic defuerunt. Neque tertio potuit hoc triticum recipere ratione contractus societatis:in contractu enim societatis non designatur certa summa reddenda ex lucro: & in hoc certa summa tritici reddenda designata fuit singulis annis reddenda. Nec denique apparet ex quo alio iusto titulo hæc summa tritici recipi potuisset: ergo videtur restituenda. Et fuit hic casus litigatus coram tribunali Regio.

1 Hoc non obstante, credo prædictum emptorem potuisse in conscientia hos redditus annuales recipere singulis annis antequam scriptura venditionis fieret per quatuor annos, neque ad restitutionem teneri. Probo primo, quia Petrus dans hanc pecuniam ante scripturam,& antetraditam possessionem,nullo modo intendit mutuare pecuniam, vt constat, sed intendit facere contractum emptionis eo modo quo posset fieri, non amittendo interesse suæ pecuniæ, & sic intendit facere contractum bona fide: & licet Motus proprius Pij V. de censibus in hoc casu seruatus non fuerit quoad emptionem census ob causam allegatam, nihilominus in hoc contractu non defuerunt conditiones naturales requisitæ ad emptionem census fun-

datam in bonis venditoris. Ad cuius intelligentiam aduerto quod in citato Motu Pij V. ad validã emptionẽ census requiruntur 12. vel 13. conditiones, quorum aliqua deficiente emptio census non valet. Quo non obstante dicit Reginal. *tom. 2. lib. 25. n.* 415. citans Nauarrum, Valentiam, & Molinam, qui omnes dicunt, Pium V. non intendisse per illum motum proprium definire vsurarium esse contractum cẽsus, in quo deesset aliqua ex conditionibus ibi assignatis: sed solum voluit ad securitatem illas conditiones in census emptione concurrere: & aliàs prædictus contractus præsumeretur vsurarius in foro externo. Quo non obstãte dicunt citati Doctores, quod si in foro conscientiæ constiterit, quod in emptione prædicti census non interuenit fallacia, & quod datum est iustum pretium cum cæteris conditionibus requisitis de lumine naturali, tunc emptio talis census est valida in foro cõscientiæ, licet non concurrant conditiones requisitæ a Pio Quinto. Conditiones vero requisitæ de lumine naturali ad validam emptionem census, sunt quatuor tãtum, vt refert Reginald. *cit. lib. num.* 411. & Rabello *cit. tomo lib.* 10. *q.* 7. quæ conditiones in substantia sunt. Prima vt census fundetur in re fructifera, quod hic interuenit, positus est enim census in possessionibus fructiferis venditoris. Secunda, quod ematur iusto pretio, quod hic etiam seruatum est: tradita enim illa pecunia iudicata fuit publicè iustum pretium pro illo reddito annuali tritici. Tertia, vt si perdatur in toto, vel in parte res immobilis, super quam fundatus est census, sic etiam amittatur respectiuè in toto, vel in parte, idest diminuatur redditus annualis census, quæ etiam conditio hic non defuit. Quarta quod non vendatur res immobilis super quam fundatus est census, absque licentia

centia emptoris, quæ etiam hic interuenit. Hæ sunt in substantia quatuor conditiones requisitæ de lumine naturali, licet citati Doctores illas diuerso modo enumerent. Cum ergo hæ conditiones in hoc contractu censsus interuenerint, dicendum est contractum istum fuisse licitum in foro conscientiæ, licet in illo defuerint conditiones requisitæ à Pio V. qui solum decreuit de foro externo, & præsumptiuè.

2 Secundo principaliter probo Petrum non teneri ad restituendum hunc annuum redditum tritici receptum, ex eo quod tradit Valent. *tom. 3. disp. 25. puncto 1. & 2.* & Vega *2. p. summæ* ver. *vsura casu vltimo*, & alij dicentes esse licitum istum contractum, videlicet: Do tibi centum, vt quotannis reddas mihi quinque saluo capitali. Addit Valentia quod etiam si contrahentes non specificent aliquem contractum specialem, possunt ibi tria concurrere, videlicet, vel contractus societatis, & assecurationis: cum assecuratione, vel mutui cum lucro cessante & damno emergente. Nam cum centum communiter singulis annis lucrentur decem, vel vndecim, ego paciscor tecum contractu societatis, quia do pecuniam, & tu ponis industriam, & ex decem quæ debet lucrari mea pecunia, remitto tibi quinque pro assecuratione meæ pecuniæ, ne pereat: & ad hoc ait Valentia cum Vega, quod si ego dedi alicui hæc centum videns quod ille habet possessiones fructiferas, vel habet industriam negotiandi vt mihi respondeat cum lucro iusto, quamuis illi non declarem, velle me contractum societatis, vel assecurationis, vel damni emergentis: contractus est licitus, & possum ego recipere illa quinque absque determinatione expressa contractus societatis, emptionis cẽsus, vel cæterorum, sed solum ex generali quadam intentione lucrandi il-

la quinque aliquo modo quo licite fieri possit attentis circunstantiis personarum. Quæ omnia in hoc contractu euenerunt. Nam iste emptor dedit suam pecuniam fundatus in possessionibus fructiferis venditoris, & intendit lucrari sua pecunia modo licito possibili: & in substantia interuenit emptio census cum circunstantiis, & conditionibus requisitis de iure naturali, vt diximus *num. 1. præcedente*; ergo contractus, & lucrum annualis redditus fuerunt licita in foro conscientiæ. Potest etiam hoc confirmari ex dicto communi Iuristarum dicentium: Si non valet hoc quod ago prout ago, valeat vt valere potest, vt citat glossa in cap. *duo pueri de desponsf. impuber.* ver. *matrimonium.* Cum ergo cōstet quod iste emptor non voluit mutuare, sed emere, licet contractus non tenuerit iuxta Motū proprium Pij V. validum tamen fuit de iure naturali in foro conscientiæ, in quo læsio nulla data fuit.

3 Tertium fundamentum ob quod potuerit Petrus hunc redditum annualem tritici recipere ob datam iam à se pecuniam, est damnum emergens vel lucrum cessans. Cum enim recepta sit sententia posse quemuis recipere aliquod lucrum ex mutuo vltra sortem propter damnum emergens iste emptor habuit damnum emergens, quia, vt mihi dictum fuit, volebat hunc redditum annualem dare filio suo pro dote matrimonij contrahendi: cumque nec posset dare filio pecuniam illam iam datam venditori, nec filio daret illos modios tritici in re possessionis per scripturam venditionis, & proinde matrimonium filij dilataretur, resultauit clare emptori damnum emergens ex traditione suæ pecuniæ: ergo potuit licite illum redditum annualem tritici recipere pro illo damno emergente: maxime cum prædictam pecuniam nō mutuauerit, vt diximus,

sed

ſed dederit titulo emptionis. Quod adhuc probatur à ſimili ex ca. *ſalubriter de vſuris*, vbi Papa decernit, quod ſi ſocer promiſit genero certam pecuniæ ſummam pro dote, & quandiù illam pecuniam non tradit, dat genero poſſeſſionem immobilem fructiferam, poterit gener comedere fructus illius poſſeſſionis quandiù promiſſa pecunia non traditur, abſque vlla poſtea reſtitutione fructuum, idque ſine vllo peccato vſuræ, & ſic tenent omnes Doctores *ad cit cap.* quo nihil clarius deſiderari poteſt ad noſtrum caſum: intelligitur ille textus quod gener non tenetur aliquid reſtituere de perceptis fructibus quando ſocer tradiderit ſibi totam pecuniam promiſſam: & ratio principalis illius tex. vt explicat Lud. Lop. 2. *p. tract. 6.* eſt damnum emergens accreſcens genero, qui tenetur ſuſtentare vxorem ex bonis ipſius generi, dum pecunia dotalis non traditur à ſocero: Quod etiam in iſto caſu ſuo modo euenit vt patet ex proxime dictis. Et idem dicendum erit ſi conſtiterit quod iſte Petrus emẽs incurrit etiam lucrum ceſſans, eadem enim eſt ratio, ac de damno emergente, vt Doctores dicunt. Pro lucro vero ceſſante, vel damno emergente computat Veg. 2. *p.* ver. *vſura caſu* 76. quodcumque diſcommodum, vel incommodum accreſcẽs domino pecuniæ, vt fabricare opus neceſſarium, vel conueniens, quod non fabricauit ob defectum ſuæ pecuniæ, vel quid ſimile.

4 Quarto probatur ex eo quod tradit Sà *in Aphor.* ver. *vſura. num.* 8. videlicet quod ſi ego feci contractum qui in ſe erat vſurarius, ſed feci bona fide, poſſum retinere tantum lucrum, quantum aliàs per contractum licitum lucraturus eram: & conſonat huic dicto illud aliud Valent. *cit. loco punct.* 3. videlicet quod ſi feci contractum bona fide, & poſtea inuentus fuit vſurarius,

ſolum teneor reſtituere id quod extat, non vero id quod conſumptum eſt: vel teneor reſtituere id in quo factus ſum ditior. Addit tamen Valentia, quod ſtante dubio an contractus ſit vſurarius, & fuit iam factus contractus, non debent confeſſores ſtatim iniungere reſtitutionem, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis: & in hoc caſu, ſaltem non conſtat clare illum fuiſſe vſurarium, ob tot rationes ſupra citatas: & addit Valent. quod ſi facta diligentia non poteſt vinci dubium circa contractum, nec clare conſtat fuiſſe vſurarium, non tenetur ad reſtitutionem, ob eandem cauſam, quia melior eſt conditio poſſidentis.

5 Sed adhuc duo aduerto, primum eſt, quod ſi prædicta pecunia data à Petro emptori, aliàs expoſita in contractu ſocietatis licito, & ordinario ſingulis annis valeret minus quam iſte redditus annualis tritici, quẽ recepit ſingulis annis, tunc Petrus emptor tenetur reſtituere emptori illud quod plus recepit vltra id quód pecunia valeret expoſita in contractu ſocietatis licito. Secundum eſt, quod licet credam potuiſſe Petrum recipere dictum redditum annualem tritici modo ſupradicto, conſulerem vt dictum contractum diſſoluat petens ſuam pecuniam ad tollenda dubia: quam ſi recuperare nequeat, denuo faciat contractum ſocietatis, vel emptionis cenſus iuxta Motum proprium Pij V. pro maiori ſecuritate conſcientiæ.

6 Ad argumentum poſitum in principio patet ſolutio ex ſupradictis dicendum eſt enim potuiſſe Petrum hunc redditum annualem recipere ſingulis annis in foro conſcientiæ tum ex titulo emptionis cenſus, non quidem iuxta Motum proprium Pij V. ſed iuxta ius naturale concurrentibus illis 4. conditionibus, de quibus dixi *num.*1. quæ in hoc contractu concurrerunt

ſunt, tum etiam illud triticum potuit recipere propter citatum caput *ſalubriter de vſuris* : tum denique ob doctrinam ſupra traditam *num.* 2. à Valentia, & Vega, per quam conſtat quod illud recipere potuerit.

CASVS XVI.

Notata quædam circa emptionem cenſuum.

QVoniam materia cenſuum non raro contingit, eſtque valde difficilis, volui hic breuiter ponere aliqua ſelecta, quæ collegi circa præcipuos aliquos caſus cenſuum: pro aliis vero remitto lectorem ad Farinacium *tom. de conſiliis toto conſilio* 54. *& eodem tom. deciſ.* 10. *quæ eſt in* 2. *p. tomi tota illa deciſione.*

1 Quod ergo attinet ad cenſum emptum non numerata pecunia de præſenti, ſed ex vi ſolius debiti antiqui, vel ex pecunia olim data, vel mutuata, & alias conditiones Motus proprij Pij V. dico imprimis, Philippum Regẽ Secundum Hiſpaniæ, proprio ſcripto ordinaſſe Gubernatoribus, ſeu iudicibus Portugalliæ, vt dictum Motum proprium Pij V. in litium controuerſiis executioni non darent: & lites cenſuum non admitterentur fundatæ ſuper eodem Motu proprio, idemque mandauit ſeruari in Caſtella. Sic refert Roder. *de reddit. lib.* 1. *quæſt.* 13. *num.* 3. verſ. *in* 2. cum Auendan. *de cenſibus cap.* 37. *num.* 19. *&* 28.

2 Quod cenſus emptus ſine pecunia numerata præcedente debito claro, & liquido valeat etiam in foro externo, tenent multi, & graues Doctores in Hiſpania. Pariz. *conſil.* 75. *num.* 32. *verſ.* 4. Floren. *in praxi* verb.

huiusmodi census num. 95. Rodan. de rebus Ecclesiasticis de constitutione annui census *num.* 61. Caball. *tract. de censur. quæst.* 7. per totum. Benedict. *Boni tract. de censibus art.* 35. vnde decisiue. Salas de vsu, & consuetudine *cap.* 8. *num.* 45. Surd. *consilio* 162. *à num.* 38. Roder. *de reddit. annuis lib.* 1. *quæst.* 13. *num.* 3. Auendan. *de censibus cap.* 38. *à num.* 7. Gratia. *de censibus cap.* 321. *num.* 17. Farinac. *decis.* 286. *à num.* 1. in decisionibus Rotæ. Nauar. *consilio* 1. *de emptione, & comment. de vsuris num.* 88. ver. *Est tamen quæstio.* Rabello 1. *tomo lib.* 10. *de censibus quæst. vltima* cum ibi citatis, & Vega 1. *par. summa* verbo *censos casu* 24. *§. lo* 3. *digo*, & alij: & in praxi sic iudicatum fuit Olyssipone anno 1621. in quadam lite Ducis Bargantiæ: & in multis aliis locis Hispaniæ, vt referunt varij Doctores, maxime Roder. *lib.* 1. *de reddit. quæst.* 13. *num.* 3. Vide etiam Ludoicum de Beia 3. *part. Resp. Moral. casu* 31. *per totum maxime §. partem tamen*: & licet Pius V. dicat in suo motu proprio, quod talis contractus sine conditionibus ibi requisitis est vsurarius, intelligit ex fictione iuris, seu ex præsumptione, non vero à parte rei, & sic cessante præsumptione iuris cessat pœna vsuræ iuxta citatos Doctores à Vega citato casu 24 & à Rabello *cit. libro quæst.* 6. in explicatione quintæ conditionis: & omnino vide Rodrig. in Bulla Cruciatæ in explicatione dicti Motus proprij Pij V. dum explicat quartam conditionem Motus proprij *dub.* 1. *§. Digo lo* 3. vbi satis inclinat ad opinionem cit. Doctorum, quod valeat dicta emptio census non numerata pecunia etiam in foro externo vbi multa dicit.

3 Quod autem dicta emptio census facta non numerata pecunia, ex vi solius debiti antiqui, valeat saltem in foro conscientiæ, vltra citatos Doctores, tenet expresse Rodrig. loco citato in fine proximi num. 2. & Lessius

Lessius *lib.2.de iust. num.*8.Reginald.*tom.2.lib.* 25. *num.* 419.*vers.*5.*dubium.*& Rabel.*cit.quæst.6. num.* 8. Nauarr. *cit.comment.de vsuris.num.*88.Gratia vbi supra *cap.*387. qui refert decisiones Rotæ.

4 Circa illa verba motus proprij, quod pereunte re in toto, vel in parte, super quam fundatus est census, debeat diminui pro rata etiam solutio census ex parte venditoris. Circa hæc inquam verba tenet Rodriguez *in addit.ad summ.tom.*3.verbo *censos.cap.66.concl.*13.citans multos, illa clausula motus non obstante hodie in Hispania contrarium seruari, & quod iam in publico tribunali oppositum iudicatum est, & quod hodie in fundatione census est, potest adhiberi hæc clausula, seu conditio; vt pereunte re censuaria non pereat census,citat Molin.& alios.

5 In Motu proprio Pij V. ponuntur hæc verba prope finem:*Si aliquid detur, vel remittatur, vel dimittatur contra mandata Bullæ tacite,vel expresse, id possit à fisco vindicari.* Quo posito,quæris: Si aliquis emit censum pecunia non numerata,ex vi solius debiti antiqui, an emptor amittere debeat pecuniam quam antea dederat etiam in loco, vbi dictus Motus proprius obseruatur? Credo quod non,sed quod pecunia illi restituetur, deductis expensis, & fructibus receptis. Probo primo, quia in omni venditione, seu emptione quando est nulla, & iubetur rescindi, emptor recuperat pecuniã, quam primo dederat:At contractus census est emptio, & venditio.Secundo,quia pupillus,&minor licet contrahant nulliter absque licentia Tutoris, vel Curatoris, & proinde contractus rescindatur, nihilominus pupillus aut minor non perdunt pecuniam datam, licet teneantur ad restituendum damnum contractus,& ad id quod acceperunt virtute cõtractus, vt tenet San-

chez *lib.6.de matrim.disp.*38.*num.*1. quod applica ad intentum. Tertio, quia aliàs iste Motus proprius esset lex valde rigorosa, si vellet amitti pecuniam capitalem olim debitam, & datam pro emptione census: quod non speratur à Summ. Pontifice Patre benigno. Neque Motus proprius id declarat, imo nec innuit. Quarto, quia licet Motus proprius prohibeat poni in emptione census conditionem de soluendo lucro cessante ob negligentiam debitoris census. Nihilominus non prohibet Papa vt soluatur damnum emergens ob negligentiam illius, vt tenet expresse Rodrig. in expositione eiusdem Motus proprij *dub.* 7. & Rabello in explicat. eiusdem *condit.* 3. *num.* 15. Cum ergo Papa nolit vt emptor census perdat interesse damni emergentis, multo minus debet velle vt perdatur tota pecunia olim data, & debita à venditore census, maxime quando contractus factus fuit bona fide, & absque peccato. Ad illa ergo verba Papæ dicentis secus data repetenda esse à fisco, dicendum est illa non debere referri ad omnes clausulas contentas in corpore Bullæ, sed solum ad casum positum in versiculo in quo ponuntur citata verba, qui versiculus incipit: *Pacta etiam continentia*, & ad clausulam proxime antecedentem in versiculo *volumus*, vt patebit legenti. Facit quod tenet Sanch. *lib.7.de matrim.disp.*108.*num.*3 *&* 8.*lib.de matrim. disp.* 161. *ad finem*, vbi ait clausulam positam in fine tunc solum referendam esse ad omnia contenta in lege, quando in omnibus præcedentibus est eadem ratio; secus si sit diuersa ratio. Et præterea tunc posse referri ad præcedentia, quando lex adiicit verba ista: *Vt præfertur*, vel hæc: *Sicut in præmissis*. Et hîc non currit eadem ratio, vt perdatur pecunia olim data, & debita. Neque iste casus est similis illi posito in eadem Bulla in vers. citato

volumus

volumus,& in verſ.cit.*pacta etiam continentia*: nec Papa ponit illa verba *vt præfertur*,ſiue *in præmiſſis*: ac proinde prædicta pecunia olim data, & debita non perditur fiſco:Imo arguo ex verbis Bullæ: Nam ſi Papa non vult amitti pretium cenſus niſi in caſu ibi poſito in verſiculo *volumus*, ſignum eſt quod nolit idem pretium perdi in alio caſu,dato quod contractus ſit nullus.

CASVS XVII.

De quodam matrimonio contracto cum variis conditionibus circa dotem,& arras.

QVidam vir, & fœmina nobiles matrimonium contraxerunt ſubſequentibus conditionibus. Feminæ pro dote datæ ſunt viginti octo millia ducatorum,ſic diſtributa: videlicet duodecim millia ducatorum in æſtimatione duarum commendarum, quas Rex dedit marito,quarum æſtimatio erant ſeptingenti quinquaginta mille ducati ſingulis annis, ſeptem millia in quodam officio honorifico, de quo non agitur,quia pactum fuit, vt mortuo marito (ſicut iā mortuus eſt) de tali officio lis non mouetur. Sex millia in quadam conceſſione Regis colligenda in nauibus Regnorum externorum, quæ ſine debita licentia portum Olyſſiponenſem intrarent, id eſt ſine debito regiſtro: quarum bona ſpectant ad fiſcum Regium: ſed hæc ſex millia effectum non habuerunt, quia ſimiles naues prohibitæ, & confiſcandæ nunquam intrarunt. Tria millia in veſtibus,monilibus, & iocularibus ad ornatum muliebrem: quæ tria millia dicitur in rigore, & veritate,

veritate, quod vix pro mille possent æstimari. Itaque ex his 28. millibus aureis non recepit maritus nisi æstimationem duarum commendarum, singulis annis reddentes 750. ducatos quæ tamen commendæ illius morte cessabant, & cessarunt. Ex parte fœminæ pactum initum est, quod maritus de bonis sui maioratus, & aliis possessionibus sibi daturus erat septem mille aureos pro arris: & quod mortuo illo, sibi reddenda: erat per integrum dos cum arris, quod vt securius recuperare posset additum fuit, vt mortuo illo sine filiis, illa maneret in domo possidens, & gubernãs domum, & bona mariti, quod lex Lusitana vocat (*ficar à molher por cabeça do cazal*) idque donec dotem, & arras promissas recuperaret per quinque annos sic vixerunt in eadem domo pacifice, absque filiis. Intra hos quinque annos, cum vir esset infirmus ad mortem, fœminæ scriptum propria manu firmatum dedit, per quod confitebatur se omnem dotem sibi promissam integre recepisse. Conualescente marito ex morbo, fœmina ob certam causam petiit diuortium matrimonij coram iudice Ecclesiastico, illudque obtinuit contra voluntatem mariti per tres sententias, ab eoque discedens secessit in Monasterium Monialium. Et per sententiam iudicatum est vt maritus eidem in vita daret mille aureos pro alimentis: illa vero marito restitueret mille quingentos aureos, quos secum tulit de domo mariti ad Monasterium vadens. Quo posito proposita sunt sequentia dubia pro foro tantum conscientiæ.

Primum est. Si æstimatio cõmendarum à Rege facta, & data, potest recipi in conscientia, cum sint bona ecclesiastica, & credatur esse simoniam talia bona pretio æstimari: & quæritur an sit simonia.

2 An teneatur maritus soluere illa sex millia aureorum

rum promissa à Rege in fisco nauium intrantium sine registro, cum maritus illa sex millia numquam receperit, neque in toto nec in parte.

Tertium. Si est obligatio dandi illi arras, cùm illa à domo viri discesserit diuortiumque impetrauerit?

Quartum. Supposito, quod quando vir mortuus est, litigabatur causa, & erat litis pendentia, an valida foret scriptura in qua maritus viuens cófitebatur totam receptionem dotis, cum id falso confiteretur, eo quod ex dote solam æstimationem commendarum receperit; an inquam hac lite pendente, potuerit illa se ingerere in possessionem, & regimen domus mariti inuito testamentario, & hærede, vt tanquam caput domus suam dotem, & arras recuperaret, idque iudicis sententia non expectata?

Quintum. Si faciens se caput domus, seu *cabeza de cazal*, vt lex dicit, ad dotem, & arras recuperandas ante sententiam iudicis, eaque de causa excommunicationem fecit fulminari contra detentores aliquorum bonorum defuncti mariti, vel eidem aliquid debentes, vt possit illis iuramentum exhiberi circa prædicta, teneantur scientes denunciare, & iurantes teneantur veritatem dicere: attento quod excommunicatio lata sit supponendo quod illa esset caput cazalis, domum mariti gubernans, idque præcedente diuortio ab illa procurato inuito marito? & an prædicta excommunicatio valida fuerit?

Sextum. An dato quod excommunicatio valida fuerit, famuli, & aliæ personæ quibus defunctus maritus debebat seruitia, & obsequia, & alia debita, habentes aliquid de bonis defuncti, possint pro satisfactione suorum seruitiorum illud retinere, non denunciantes, & illud in iuramento recepto tacentes? Attento, quod illud

illud declarantes nunquam, aut difficillime restitutionem sui seruitij, vel debiti recuperabunt?

Septimum. Si coloni, conductores, vel similes qui cum marito cõtractum fecerant, & post mortem illius cum hærede, ac testamenti executore compositionem fecerant, cautionem recipiẽtes ab ipsis, idest apocham: idque ante promulgatam excommunicationem, an hi post publicatam excommunicationem teneantur ad denunciandum, vel ad veritatem iurandam?

Octauum. Si defunctus in suo testamento præcepit hæredi, vel executori testamenti, vt certa debita restitueret, vel certas obligationes impleret, possit fieri satisfactio talium debitorum, & obligationum de bonis defuncti, non obstante excommunicatione, & litis pendentia circa dotem? & idem quæritur de expensis factis pro funere defuncti.

Nonum. Supposito, quod dicta dos fuerit fere phantastica, & vxor per annos decem recepit singulis annis mille aureos pro alimentis ratione dotis, an teneatur restituere hæredibus defuncti pro rata id quod illi datum est pro alimentis vltra valorem, & qualitatem dotis, eo quod illi data sunt illa mille contra voluntatem mariti, qui erat dominus illorum.

Vltimum. Si aliquæ personæ, quibus defunctus aliquid debebat, possint hoc sibi debitum à defuncto recuperare ab illis qui defuncto tantundem debebant vtendo fere compensatione, permittente hærede; idq; non obstante excommunicatione lata?

1 Ad primum dubium: Dico non esse simoniam recipere æstimationem commendarũ Militarium, quales sunt istæ. Nam commendæ militares non sunt materia simoniæ. Tenet expresse Suarez *tomo 1. de Relig. libro 4. de simonia cap. 27. num. 6. citans Victoriam*, Rodr. *tom.*

tom. 4. *Addit.summæ cap.* 133. *conclus.* 11. Reginaldum *tom.* 2. *lib.* 19. *num.* 78. & alij: & probatur ex praxi. Nam in Hispania vbi commendæ Militares frequentiores sunt. Consuetudo antiqua est vt Reges æstimationem commendæ assignent viris nobilibus, vt certas fæminas ducant in vxores. Non est autem credendum tam pios, & catholicos Reges id sic facere frequenter, & publice, sciente Summo Pontifice, si res esset materia simoniæ. Secundo, quia commenda nec est officium, nec beneficium Ecclesiasticum, vt in illius æstimationis collatione incurri possit simonia: officium enim Ecclesiasticum, vel beneficium datur propter actionem spiritualem, vt catandi in choro, dicendi D. officium, & similes. At commendatur pro actione temporali, & sæculari, qualis est militare in bello. Sic tenet Saa in *Aphor.* verb. *simonia num.* 2. & Rodriguez *cit. cá.* 133. ait commendam esse ius mere temporale recipiendi decimas, quod ius potest conuenire puro sæculari. Nam sæcularis conducens redditus beneficij alicuius Clerici pro hoc anno, pro quibus Clerico assignat certam summam pecuniæ singulis annis, habet ius recipiendi decimas vt patet, & tamen non est simoniacus, quia illas decimas non recipit pro officio, vel beneficio Ecclesiastico. Et eodem modo habens commendam, licet habeat ius recipiendi decimas, non illud habet propter officium, vel beneficium Ecclesiasticum, vel aliud spirituale, sed propter actionem temporalem militiæ, ad quam paratus est vocante Rege. Videantur prædicti Doctores citatis locis, vbi plura de hoc dicunt, & alios citant.

2 Ad secundum dico, Maritum non teneri post mortem soluere illa sex millia, de quibus quæritur, cum illa nunquam receperit in dote. Probo, quia in promissione

sione illorum sex millium pro dote, virtualiter, vel etiam formaliter interuenit pactum, quo maritus se obligauit ea se soluturum, si videlicet sibi traderentur pro sustentanda vxore, & oneribus matrimonij, hic enim est finis propter quem dos datur viro ab vxore: Cum ergo hæc pecunia sex millium in nauibus prædictis nunquam tradita sint marito, videtur quod ad soluenda hæc sex mille non obligetur, cum conditio non sit impleta, id est, Si mihi dederis dotem, soluam illam tibi post mortem. Quod probatur clare ex l. *Quæro.* 56. §. *Inter locatorem. ff. locati.* vbi dicitur. *Non implenti implendum non est*: & probatur ex opinione communi omnium Doctorum dicentium, contractum conditionalem non obligare, si conditio apposita non impleatur: & hoc magis patebit ex solutione, vel responsione sequenti ad tertium, vbi probo non obligari hunc maritum ad soluendas arras, cum illi dos tradita non fuerit integra, nisi pro rata dotis.

3 Ad tertium dico, quod hæc fœmina non perdidit arras præcise ex eo quod diuortium petierit, & obtinuerit: & probo, quia si illa habuit ius petendi diuortium marito ad id causam dante, quale ius habuisse videtur cum per tres sententias illud obtinuerit, prosequens tale diuortium vsa fuit suo iure, nemo autem vtens iure suo pœnam meretur: ergo procurans, & obtinens diuortium per iudicem Ecclesiasticum, & cum iustitia non meretur talem pœnam qualis est arrarum amissio. Secundo. Quia vxor acquirit ius ad arras per consummationem matrimonij, sicut inter alios probat Molina *tom. 2. de iust. tract. 2. disp.* 431. & citat ad hoc Anton. Gomez, Valascum, & alios: sed hæc mulier consummauit matrimonium, ergo acquisiuit ius ad arras, nec tale ius amisit per iustam procurationem diuortij

uortij, quia in illo procurando iuste, nulli fecit iniuriam, vt diximus. Ex alio vero capite *potuit hac mulier arras amittere*, si non in totum, saltem in parte, quia scilicet totam dotem promissam non tradidit marito. Est enim communis Doctorum opinio, quod vxore non tradente viro totam dotem promissam, non tenetur maritus arras soluere, nisi saltem pro rata dotis traditæ. Ita quod si nihil ex dote tradidit nihil illi debeatur pro arris: Si vero solam partem dotis tradidit, solum soluet arras proportionatas parti dotis traditæ: Sic tenet Sanchez *lib.6.de matrim.disp.37.num.2.* citans multos tex.& Doctores,& Rabello *tom.1.de oblig. iust. lib. 6. quæst.4. §. Tunc etiam.* Et probatur etiam per legem *quæro* citatam proxime in respons. ad secundum, & per rationem ibi adductam. Nam promittere arras pro dote est contractus conditionalis, & proinde non impleta conditione, si dotem dederis, non obligabitur vir ad solutionem arrarum promissarum. Quantitas vero arrarum, quas maritus pro dote potest promittere, est taxata *in lib.4.Ordin.Portugall.tit.47* vbi dicitur quod pro arris dabitur solum tertia pars dotis ab vxore traditæ.

4 Ad tertium dico. Quod videtur quod hæc mulier nõ potuerit esse caput domus, seu *cabeça do cazal*, mortuo marito, eo quod cum illo non viuebat tempore mortis mariti. Probatur, quia lex istius Regni *lib. 4. tit. 95.* in principio dicit, quod vxor per mortem mariti manebit caput domus, seu *cabeça do cazal*, si viuebat cum illo in hora mortis commensalis illius &c. Hæc autem in hora mortis mariti non viuebat cum illo, cum iam ab illo fecerit diuortium, & viueret in monasterio. Nec obstat quod maritus in contractu dotis illi promisit quod illo mortuo, illa maneret caput do-

mus suæ, illam gubernans vſque ad integram recuperationem dotis, & arrarum: Non obſtat, quia hæc promiſſio mariti non potuit præiudicare legi citatæ Portugalliæ diſponenti, quod vt vxor per mortem mariti maneat caput *domus*, & cazalis, debet conuiuere marito in hora mortis, quod in iſta defuit: nam inferior per ſuum contractum non poteſt contraire legi superiori is, vt patet *ex Reg. c. 4. in 6. de Regul. iur.* vbi dicitur, quod ea quæ contra ius fiunt, debent pro infectis haberi, & alibi ſæpe. Secundo non obſtat, quia in contractibus præcipue attendenda eſt mens contrahentium: & clare colligitur, quod maritus in contractu dotis faciens illam per ſuam mortem caput *cazalis*, debuit habere mentem conformem ad talem legem nec credendus eſt voluiſſe quod caput domus ſuæ maneret mulier ab illo per diuórtium ſeparata: ſed id promiſit conformiter ad legem, ſi videlicet illa in hora mortis conuiueret amicabiliter. Poteſt hoc etiam probari ex lege Dāni infecti in principio ff. *de damno infecto*, vbi dicitur quod verba debent intelligi iuxta ſubiectam materiam, & naturam contractus: ac proinde in verbis quibus maritus viuens illi promiſit, quod per ſuam mortem maneret caput *cazalis*, conſideranda eſt materia, & contractus, de quo agebatur: erat enim materia matrimonij, & inter coniuges amicos, & ea de cauſa illam conſtituebat caput *cazalis*: quæ coniugalis amicitia mutata eſt per diuortium. Et confirmatur, quia promiſſio reuocari poteſt, ſi poſt illam res ſunt notabiliter mutatæ: vt omnes doctores dicunt. At poſt iſtam promiſſionem quod illa per mortem viri maneret caput *cazalis*, res ſunt notabiliter mutatæ per diuortium ſcilicet, quæ eſt maxima mutatio poſſibilis inter coniuges.

5 Quod

5 Quod vero attinet ad id quod obiter tangit prædictum quæsitum quartum, videlicet maritum ante diuortium illi dedisse apocham, seu scriptum in quo cõfitebatur se omnem dotem promissam in integrum recepisse: cum hinc pendeat maior pars resolutionis istius casus, antequam respondeam an talis apocha valida fuerit, noto primo: quod ista apocha, seu dotis receptæ confessio in re fuit donatio, per quam maritus donauit vxori dotem quam illa sibi debebat: Nam donatio est si tibi remitto actionem quam habeo in te: vt tenet Nauar. *consil.* 1. *de testam.* in fine dicens quod remittere est donare. Idem tenet Reginal. *tom.* 2. *lib.* 25 *n.* 616. *facit lex* 18. *Cod de donat.* & *cap. veniens il primeiro de testib. cum gloss ibidem, & gloss.* in cap. *si quis ordinauerit. de simonia*, verbo, *Ab executione.* Secundo noto quod donatio inter coniuges prohibita est per multa iura sæcularia etiã istius Regni, & per ius canonicum quos textus refert, & citat Rabello *tom. de obligat. inst. lib.* 6. *q.* 13. *sect.* 2. *num.* 8. Tertio noto, quod donatio inter coniuges si quando licite fit, confirmatur per mortem, dummodo ante mortem præcedat rei traditio vera, hanc tamen donationem poterit maritus in vita reuocare, vt expresse tenet Rabello citato proxime loco in fine *numeri* 10. & *sect.* 3. *num.* 16. & 17. *vbi num.* 16. ait posse hanc donationem inter coniuges reuocari, & expresse, & tacite: & tenet Molina *tract.* 2. *de iust. disp.* 439 §. *Secundum si eadem tom.* 2.

6 Hoc posito, censeo prædictam apocham, seu confessionem dotis receptæ, seu remissionem dotis fuisse nullam, & inualidam. Fundamentum præcipuũ huius dicti est, quia talis remissio, seu donatio inter coniuges non fuit confirmata iuramento in vita, nec confirmata per mortem mariti, cum ipse in vita saltem taci-

te reuocauerit, mouendo litem super validitate talis apochæ, seu confessionis: imo, & per ipsum diuortium sit de facto annullata talis remissio dotis. Hoc in terminis tradit Mol citata disp. & citato §. vbi loquẽs de cõfessione dotis facta a marito vxori post celebratũ matrimonium ponit hæc verba. *Interim tamen dum per seuerat matrimonium, posse reuocari à viro, censerique reuocatam si fiat inter ipsos diuortium.* Sic ille. Et licet diuortium non fieret, sufficienter illam reuocauit maritus, facto suo, id est mouendo litem super validitate dictæ apochæ seu confessionis: hæc enim litis motio tacita fuit, imo clara reuocatio dictæ apochæ, & confessionis: non solum enim verbo, sed etiam facto potest quis facere reuocationem, argumento clare sumpto ex cap. *Dilecti 2. de appell.* vbi glossa verb. *facto prouocare*, multos tex. citat vtriusque iuris inter alia dicens, plus esse factis demonstrare, quam verbis dicere, pro quo citat l. ff. *de ædil edic. si tamen* §. *ei qui*, & ff. *de leg.* de quibus in fine, & cap. *ad Audientiam eod. tit. de appell.* cum ergo, & maritus reuocauerit facto, & diuortium ab illa procuratum interuenerit, dicendum omnino est prædictam confessionem dotis receptæ (aliàs falsam) & apocham super illa datam fuisse nullius valoris. Secundo principaliter probatur ex illis quæ tradit Rodrig. *tom. 3. sum. cap. 133 concl. 21.* dicens donationem factam inter cõiuges dissolui, si post donationem factam inter ipsos ortæ sunt graues discordiæ, & inimicitiæ, etiam si nascuntur culpa coniugis donantis: pro quo citat tex. *iuris ciuilis*, & quatuor graues Doctores Recentiores, quos vide. At inter hos coniuges post datam apocham, & remissionem dotis ortæ sunt graues discordiæ, cum propter illas sententia diuortij lata fuerit. Quod idem clarius ait Rodrig. *cit. cap. concl.* 20. vbi ait donationem inter coniuges reuocari, si inter illos fiat diuortium,

nisi is qui fecit donationem ratificet, vel post diuortiũ reconcilientur:& citat in marg.vnã leg.Rozel.Syl.Angel.Idẽ tenet Mol.*to.2.de iust.tr.2.disp.289.§. Tacite censetur*,dicens id intelligi cum diuortium fit inuito altero coniuge,vt hic contigit:& citat Mol.tres leges iuris ciuilis: & hi cõiuges post diuortium non sunt recõciliati, nec maritus ratificauit remissionẽ dotis,imo facto reuocauit motione litis circa dotis confessionem. Quod itẽ vir possit reuocare donationem factam vxori tenet Sanc.*lib.6.de Matr.disp.1.n.2.*multa citans cum Ordin. istius regni *lib.4. tit. 65*. Tertio facit ad hoc quod tradit Rabel.*cit.lib.6.q.10.sect.2.§.His positis*. citãs Couar. Barbos.& alios,videlicet,quod hęredes huius defuncti possunt litem mouere circa illam confessionem dotis factã à defuncto, an fuerit simulata & ficta, vel fraude obtenta : quod ex indiciis coniecturari debet,quas circunstãtias, & indicia hæredes ventilabunt, vide Moli. *cit.disp.439.§.vt quod tenendũ sit.* Adde quod si vxor per preces importunas hanc dotis confessionem extorsit à marito,tunc per mortẽ mariti non confirmatur, Sanc. *lib.4.de Matr.disp.10.n.7.*saltem in foro conscientiæ.

7 Ex omnibus proxime dictis videtur colligi, quod dicta vxor male fecit, imo peccauit,eo quod lite pendente super validitate remissionis dotis factæ à marito,illa voluit recuperare totam dotem à se non datam, & inualide sibi remissam. Constat hoc ex eo quod in iure canonico, titulo *vt lite pendente in 6. & Decretalibus*, præcipitur vt lite pendente nihil innouetur : illa vero innouauit,dotem recuperans etiam impetratis censuris à iudice Ecclesiastico. Nec excusabitur illa dicens, quod maritus in vita id illi concessit, faciens illam post mortem caput domus suæ, & *cabeça do cazal.* Nam vt supra diximus, maritus illam non poterat fa-

cere caput cazalis contra dispositionem legis, eo quod tempore mortis non conuiuebat cum marito, & præterea quia apocha, seu confessio, & remissio dotis fuit à viro reuocata in vita, vt patet ex tot Doctoribus supra citatis.

8 Iam ad quintum quæsitum dico, quod si excommunicatio lata fuit, seu impetrata sub titulo, quod illa esset cabeça do cazal, ad recuperandam totam dotem, credo quod excommunicatio fuit nulla, & proinde non ligabat. Probo primo, quia quando aliquid impetratur à iudice per narrationem falsi, concessio iudicis est nulla, vt Doctores dicunt in materia de matrim. maxime Rodrig. *tom. 2. qq. q. 46 art. 6. §. Pro maiori.* & in hoc casu narratum est falsum, quod scilicet esset cabeça do cazal, ad recuperandam integram dotem, cum de hoc esset lis mota vt patet. Secundo, quia ex parte iudicis error, seu deceptio passiua intercessit, putauit enim illam esse cabeça de cazal, & habere ius ad exigendam totam dotem, illamque recuperandam; quod ius illa non habebat ob multa à nobis dicta proxime num. 6. Si vero iudex excommunicationis sciret illam non habere ius ad totam dotem recuperandam, profecto excommunicationem non fulminaret in re tam dubia, maxime cum super remissione dotis lis mota iam esset. Tertio, quia iudex Ecclesiasticus non potest cogere per censuras, vt aliquis soluat debitum incertum, sed solum id quod est debitum certum. At incertum est an huic vxori tota dos debeatur, tum ob litem motam, tum ob dicta num. 6. quia illa dotem totam marito non tradidit, quam totam vult recuperare ex titulo confessionis, seu remissionis factæ à marito, quæ tamen à marito reuocata est, & per diuortium annullata. Cum ergo tam incertum sit an illi debeatur

tota

tota dos, non poterit iudex obligare per censuram vt debitum tam incertum illi soluatur. Facit quod ait Rodrig *tom. 3. sum. cap.* 105. videlicet, quod quando dubitatur an excommunicatio sit iusta, vel iniusta respectu causæ, quæ mouit superiorem ad illam fulminandam, non tenetur obedire ille, qui si obediat patietur aliquod damnum in se, vel damnum alteri causabit. In hoc vero casu poterit contingere vt aliquis restituens huic vxori rem illi non debitam, cogatur postea idem restituere hæredi defuncti cum suo damno notabili, si videlicet postea iudex sæcularis iudicet vxori non deberi totam dotem.

9 Ad sextum dico, quod licet hæc excommunicatio esset valida, famuli, & cæteræ personæ, de quibus hîc quæritur, non tenentur manifestare id quod habent. Probo primo, quia excommunicatio lata pro furtis, vel aliis rebus detentis, & vsurpatis non obligat illos qui rem aliquam possident iusto titulo, vt isti possident, eo quod defunctus illis debebat hæc debita clara & liquida. Quod vero retinens rem cum iusto titulo non teneatur parere excommunicationi, neque item illi qui sciunt talem possidere illam rem iuste, quod non teneantur hi de illo sic habente denunciare, est opinio communis, maxime Nauar. *in sum. lat. cap.* 17. *num.* 113. *& seqq.* Henriq. *tom.* 2. *lib.* 13. *cap.* 21. *num.* 1. Si vero aliquis horum plus haberet de bonis defuncti quam esset debitum quo sibi defunctus obligabatur, residuum debiti reddere tenebitur illi cui iudicatum fuerit deberi. Addo quod isti, de quibus hic quæritur, non tenentur denunciare cum periculo claro amittendi id quod possident, scientes certo moraliter quod illud quod habēt vt sibi debitum, vel postea nō recuperabunt, vel in recuperando facient magnas expensas. Sed ad maiorem

istorum securitatem; satius illis erit credere quod excommunicatio lata fuit nulla ob dicta supra *num.* 8. & eo quod non est obligatus quis soluere debitum domino incerto, vt supra diximus.

10 Ad septimum respondeo eodem modo quo ad sextum, videlicet quod isti, de quibus quæritur in 7. casu, qui ante excommunicationem compositionem fecerant, & habebant apochas, & cautiones ab hærede, & testamenti executore datas, non obligantur ad restituendum, vel denunciandum, possident enim iusto titulo, maxime cum non obligentur bis soluere idem debitum, & cum periculo claro, quod postea rem suam non recuperabunt. Et quia iam soluerunt hæredi qui erat in possessione recuperandi debita: & possessio istius vxoris fuit quasi per intrusionem ob litem pendentem. Si vero forte per iudicem sæcularem iudicatum fuerit quod vxori tota dos reddenda sit ob apocham à marito datam vxori in vita per confessionem dotis: tunc isti de quibus quæritur deobligabuntur à restitutione, siquidem in re iam soluerunt quod debebant hæredi, & hæres per sententiam soluet illi vxori id quod isti debebant, & sibi hæredi soluerant, & è contra, si sententia feratur, quod isti vxori tota dos non debebatur, etiam hi de quibus quæritur non tenentur isti vxori soluere, siquidem iudicatum est illi non deberi totam dotem quam petebat: & quod illi debetur per sententiam iudicis habita proportione dotis datæ, soluetur ab hærede per sententiam iudicis.

11 Ad octauum dico primo, quod si quando defunctus mortuus est, non erant in domo sua aliqua bona propria, sed solum aliena, quæ ille debebat creditoribus, in tali casu ex his bonis alienis facienda est pompa funeralis moderata tamen: & ad hoc poterat hæres

recu-

recuperare debita quæ defuncto debebātur, si non erat aliqua pecunia, de qua fierent funerales expēsæ, neque debitores id soluentes excommunicationem incurrebant. Sic tenet Sayro *Clau. Regia lib* 10. *tract*. 5. *cap*. 10. *num*. 23. citans multos Doctores, & dicens, quod quando in domo defuncti non sunt alia bona nisi illa, quæ debet realiter, de illis faciendæ sunt expensæ funerales, quia creditor oppositum volens erit inuitus irrationabiliter. Sed si tempore mortis defunctus haberet alia bona propria, de illis non de alienis pompa funeralis faciēda est. Neque item de bonis, seu de illis, quæ sunt alteri debita poterunt solui legata, & obligationes iniunctæ in testamento. Nam stante lite pendente, an vxori dos tota debeatur, mobilia quæ sunt in domo defuncti sunt bona litigiosa', vt patet cum super illis mota sit lis: bona vero litigiosa quatenus talia sunt, non possunt alienari, seu distrahi, vt colligitur ex tertio ca. *vt lite pendēte*, cum gloss. ibi in verbo *litigiosi*, & eodem titulo *in 6. cap*. 1. cum glossa ibidem verbo *litigantibus*. Qua de causa stante lite pendente cessandum est ab his solutionibus dubiis donec feratur iudicis sentētia, cuinam primo soluendum sit, & hoc maxime quia dos mulieris habet multa priuilegia vt debeat præferri cæteris debitis.

12 Ad nonum dico sicut ad octauum, videlicet quod durante lite circa dotem, iste debitor defuncti non potest se componere cum creditore ipsius defuncti, quia incertum est vtrum hæredi, an vero mulieri soluendum sit. Quod si se composuerint modo exposito in quæsito, periculum erit quod distrahatur res litigiosa, & alteri debita, contra textus citatos num. præcedente, & sic soluens exponitur periculo bis soluendi vt supra dictum est. Debet ergo debitor defuncti stāte lite per-

dente, & excommunicatione valida existente, denunciare iudici excommunicationis, se certum quid debere defuncto, & videat cui illud dandum sit; quod tamen dabit cum cautione debita, ne postea illud amittat, & bis soluat idem debitum.

13 Ad vltimum dico, quod si iudex mandans mulieri dari mille aureos singulis annis pro alimentis, iudicauit per se, ac directe causam dotis, quod scilicet tota deberetur mulieri, ob confessionem mariti, & iudicãs apocham illi datam à viro fuisse validam, tunc mulier in foro conscientiæ potest retinere dictos mille aureos absque obligatione aliquid ex illis receptis restituendi, quia per iudicis sententiam licite eos retinet. Si vero iudex qui iussit illi dare illos mille aureos pro alimentis non iudicauit ex officio causam dotis, nisi ex respectu diuortij, & ob solam informationem datam ab illa dicere quod ad matrimonium ..adiderat pro dote suo viro viginti octo mille aureos, iudicans quod respectu talis dotis debebantur illi mille aurei, tunc res est magis dubia. Nam imprimis certum est, quod vir tenetur vxorem alere etiam si illam sine dote duxerit, vt tenet Sanch. *lib.4.de matrim.disp.26.num* 21. citans Innocentium cum aliis octo grauibus Doctoribus: & proinde hic vir tenetur hanc vxorem alere, maxime cum ab illa saltem partem dotis receperit: & alere illam debet conformiter ad suum statum, etiam post sententiam diuortij. Sola ergo quæstio esse poterit, an illi mille aurei alimentorum fuerint excessiui, maxime cum illa se receperit ad conuentum Monialium vbi Minores expensas facere debebat: & considerandum etiam est an attenta sua persona, prædicta mille scuta essent excessiua pro alimentis, quod meum non est iudicare: & proinde stante dubio, illa accedente sententia iudicis secu-

secure videtur potuisse illos mille aureos pro alimentis recipere, nec illos debere restituere, cum, vt proxime dicimus ex Innocentio vir teneatur alimenta dare vxori quam duxit etiam indotatam. Addo etiam, quod licet supra *num. 3.* dixerim arras dandas esse vxori iuxta qualitatem dotis adductæ. Alimenta tamen constante matrimonio non sunt illi danda iuxta quantitatem dotis traditæ viro, sed iuxta qualitatem vxoris talis viri.

CASVS XVIII.

De cuiusdam virginis defloratione, & homicidio fere inde secuto.

QVidam homo valde nobilis ingrediebatur domum cuiusdam fœminæ viduæ, cum cuius filia virgine habebat oscula, & tactus obcœnos, idque cum facilitate, illaque non multum repugnante in principio, licet ille id precibus, & promissis antea impetraret: idque fecit per annum cum dimidio: postea intentans de facto copulam cum illa habere, restitit illa vehementer, & actus non est subsecutus. Postea alia die intentans ille eandem copulam actualem, restitit illa similiter, sed non cum tanta vehementia sicut prima vice fecit, & sic illam deflorauit: & declaratur quod quando ille prima vice copulam intentauit, illaque restitit, ille minatus est illi mortem, obiiciens eidem, quod ideo copulæ non consentiebat, quod ab alio iam deflorata erat. Quæritur an teneatur vir illam dotare, & deflorationem restituere? & declaratur quod iste vir

vir est aliàs matrimonio cum alia copulatus.

2 Hic idem vir, eo quod quidam frater istius puellę, illam abduxit à domo matris, intentauit hunc fratrem puellæ in publico iniuriare: & cum hoc animo intrauit domum matris, vbi tunc iste filius existebat die clara, cum intentione formata, & deliberata non occidendi, sed solum intendens vt illum de domo matris fugere faceret. Ingressus domum matris, frater puellæ occurrit intranti euaginato gladio, & paruo pugione, & prius intentauit statim pectus intrantis gladio perforare, quam intrãs nobilis gladium euaginaret. Quod videns intrans, & credens propriam vitam periclitari, nisi iuuenem occideret, euaginauit gladium, & prædictum iuuenem interfecit, ita tamen vt ipse occisor manserit cum tribus vulneribus ab adolescente receptis. Et declaratur quod iste vir vltra quam quod erat valde nobilis, erat etiam reputatus viribus fortissimus. Declarat etiam ipse occisor, quod si ille pro sui defensione minus faceret, quam fecit, sua vita periclitaretur. Declarat etiam, quod in alio tempore, ante istum ingressum habuit animum occidendi hunc adolescentem: sed illo animo deposito nunc cum domum matris intrauit proposuit formaliter illum non occidere, sed solum ad fugam cogere. Hoc posito, quæritur an iste occisor peccauerit mortaliter occidendo pro sua defensione: & vtrum homicidium fuerit voluntarium an casuale: & vtrum teneatur occisor restituere vitam, & damna hæredibus defuncti.

1 Ad primum quæsitum dico, absque dubio teneri defloratorem illam dotare, illique restituere iuxta qualitatem personæ ipsius fœminæ. Primo, quia interuenerunt in principio preces importunæ hominis nobilis ad fœminam inferiorem sibi, & promissiones, quæ duo

duo minuunt voluntarium, maxime in fœmina fragili, de quo Sanchez *lib.4.de matrim.disput.* 10. *num.* 4. & Rabello *tom.1.de obligat.iust.* 1. *par. lib.* 3. *quæst.* qui dicunt preces importunas, & promissiones minuere voluntarium. Secundo, quia minatus est illi mortem, & exprobrauit, quod videretur ab alio deflorata: solæ autem minæ mortis hominis robusti erga fœminam fragilem causant omnino metum cadentem in virum constantem, & tollunt omnino voluntarium, maxime cum fœmina ante has minas restiterit. Constat vero quod extorta per metum etiam leuem sunt restituenda, iuxta Sanch.*cit.lib.disp.*9.*num.*4. Neque obstat quod puella antea consentiebat facile in osculis, tactibus, &c. vnde posset videri, facile consensisse in copula; Non obstat, nam qui dat libenter minus, non censetur dare libenter quod est maius: multo vero minus est consentire in osculis, & cæteris, quam in defloratione per quam fœmina perdit matrimonium futurum, & incurrit multo maiorem infamiam. Neque obstat quod ait Sanchez *citata disputatione* 10.*num.*4. raro scilicet preces importunas viri inducere restitutionis obligationem, nisi quando (ait) puella vi talibus precibus voluntate repugnante, solum vt importunitatem repellat, consentit deflorationi. Ad hoc enim dico quod hæc omnia possumus credere hic contigisse, & puellam consensisse tantum vt importunitatem repelleret, imo vt minas præteritas mortis fugeret: & illius etiam secunda resistentia satis indicat se consensisse victam precibus. Aliud exemplum ponit Rabello *citata quæstione num.* 5. & aliud Vega Minimus 2. *parte summa* verbo *stuprum casu* 1. quæ confirmant hanc responsionem, quæ omitto breuitatis gratia, quia suppono hoc esse certissimum.

2 Ad

2 Ad ſecundum quæſitum dico primo, hoc homicidium non fuiſſe voluntarium: vt enim probat Suarez *tom. de cenſuris diſput.* 44. *ſectione* 1. *num.* 2. ex D. Thoma ibi citato, vt aliquid ſit propriè ac directè voluntarium, non ſatis eſt quod ſit voluntarium modo aliquo in ſua cauſa, ſed opus eſt quod ſit voluntarium in ſe, & in ſuo effectu. Exemplum Habere me domi medicinam purgatiuam coleræ, non eſt proprie, & formaliter velle purgationem, vel potionem ſumere, quia poſſum aliàs illam medicinam habere domi, vt illam dem alteri: vel poſſum non habere neceſſitatem illius. Sic igitur vt homicidium ſit propriè, & formaliter voluntarium, debet eſſe volitum, & prætenſum clare in ſe, & ita vt clare proponat occidere. Et non ſufficiet ſolum velle vulnerare, quia vulnerare non eſt occidere. At hic homo licet voluerit cogere adoleſcentem ad fugam, hoc non eſt velle occidere: quinimò expreſſe mentaliter propoſuit ſe non occiſurum, quod propoſitum excludit omnem voluntatem occidendi. Si enim dicas hoc homicidium eſſe voluntarium, ſequeretur quod eſſet directè volitum, & directè nolitum. Probatur ſequella, quia primo fuit directè nolitum: hic enim clare propoſuit non occidere, & ſic fuit directè nolitum: & per te eſt voluntarium, ergo eſt directè volitum: quæ implicatio non eſt admittenda. Secundo probatur, quia principaliter iſte homo voluit ſe defendere, cum occidit, vt ipſe ait: itaque ſolam defenſionem voluit directè, occiſionem vero indirectè, & minus principaliter. Adde quod vir nobilis, & reputatus fortiſſimus non poterat cum honore fugere ab adoleſcente inferiore ſibi in nobilitate, idque in luce clara diei: ac proinde homicidium fuit ſolum caſuale. Videatur Suarez *citata diſputatione* 44. *num.* 4. *ſect.* 1. vbi clare tenet quod

is qui

is qui ſolum vulnerare intendit, ſi caſu ex calore iracundiæ occidat, non eſſe homicidam voluntarium ſaltem in foro conſcientiæ: hic autem minus intendit quam vulnerare, ſolum enim intendit fugam cauſare.

3 Dico ſecundo. Hunc hominem peccaſſe mortaliter, & incurriſſe irregularitatem homicidij caſualis. Quod peccauerit mortaliter conſtat quia licet non intenderit occidere, tamen dabat operam rei illicitæ. Intrauit enim domum alienam cum armis, & intendens cogere ad fugam filium matris illius cum infamia, quę omnia illicita ſunt & iniurioſa, & occaſionem dantia, vt filius ſe defenderet cum armis, & intrantem violenter domum matris, expelleret: & ille ſic intrans debuit aduertere has omnes occaſiones poſſe eſſe cauſam homicidij: Quod vero id teneretur, & deberet aduertere, colligitur clare ex cap. vltimo *de homicid. in 6.* vbi Papa, de quodã, qui iuſſit alium verberare, exprimens, vt caueret ne occideret: & mandatarius excedens in flagellando occidit: reſpondet Papa quod talis mandãs incurrit irregularitatem, quia tenebatur aduertere tale homicidium contingere potuiſſe. Quod vero irregularitatem incurrerit, probatur ex cap. vlt. proxime citato, & ex cap. *Tua nos de homicid.* caſus enim ibi adducti ſunt ſimiles iſti: & præterea quia omnes Doctores dicunt incurri irregularitatem homicidij caſualis quando occidens antea dabat operam rei illicitæ, & occaſionatæ ad occidendum, quod in iſto homicida contigit, ob iam ſupra dicta in principio huius numeri: & vtraque pars iſtius dicti videtur probari ex ijs quæ tradit Candelabrum Aureum *in tract. de irregular. num.* 212. vide Sylueſt. ver. *homicidium 3. q. 4.*

4 Dico tertio hunc teneri reſtituere hæredibus occiſi damna ſecuta, ſi quæ illis ex morte illius reſultarunt.

runt, ad arbitrium prudentis viri. Probatur primo ex illa Regula iuris quæ dicit. Qui causam damni dat dãnum dedisse videtur:iste vero ingrediens domum alienam viduæ, cum animo iniuriãdi filium causam damni dedit:& hoc videtur expresse tenere D. Thom. 2.2. *q.64.art.8 in fine cap.*dicens, quod qui dat operam rei illicitæ non euadit homicidij reatum,si ex ipsius opere mors sequatur.Nota verba,homicidij reatũ,idest obligationem ad pænam subeundam & damna restituẽda. Et probo ex eo quod tradit Rabello *cit.lib. q.*12. citans Mercatum, videlicet, quod intrans domum alicuius animo adulterandi,vel faciendi aliquam iniuriam, ex qua fuit aggressus à marito, vel alio si iste sic intrans occidit maritum, vel alium vt se defenderet,adhuc teneretur restituere aggressori occiso, propter causam quam illi dedit ob iniuriam intentatã: imo addit quod vir etiam nobilis tenetur tunc fugere,si prius intentasset talem iniuriam. Constat vero quod hic de quo agimus ingressus est domum animo faciẽdi iniuriam adolescenti,& sciebat adolescentem esse intus:cum tamen intrans cum animo adulterãdi supponat maritum non esse domi vxoris cum qua intẽdit adulterare:& proinde maiori periculo homicidij se exposuit iste quam intrans animo adulterandi, & proinde occidens aggressorem tenetur ad restitutionem. Facit denique lex *si plures §.Sed si fidei iussor ff.qui satisdare cogantur*, vbi dicitur quod lex non suffragatur subijcienti se periculo sua sponte: & iste libenter se subiecit periculo occidendi, vt patet ex dictis.

CASVS

CASVS XIX.

De quadam emphyteusi, cum certis conditionibus facta.

QVidam dominus directus Ecclesiasticus dedit Petro quandam possessionem immobilem sub emphyteusi ordinario contractu, sic dicens in contractu. Do Petro in emphyteusi talem certam possessionem, pro vita trium personarum, ita videlicet, vt primus possessor in fine vitæ suæ nominabit secundam personam Et secunda eodem modo nominabit tertiam, qui omnes singulis annis soluent directo domino certam pēsionem cum declaratione, quod nullus illorum possit alienare, nec distrahere, nec transferre dominium vtile eius emphyteusis, seu possessionis.

Possedit Petrus virtute prædicti contractus dictam possessionem immobilem titulo primæ vitæ, & virtute illius, in testamento quod fecit, nominauit suam vxorem pro secunda vita. Postea ductus aliquibus respectibus, per scripturam publicam nominauit nepotem suum, & in ipsum per scripturam trāstulit ius suæ primæ vitæ absque licentia directi domini, & sibi reseruauit vsumfructum dictæ possessionis in vita: & nepos statim possessionem accepit dictæ rei emphyteuticæ. Postea idem Petrus fecit aliam scripturam in qua iterum nominat propriam vxorem pro secunda vita, & reuocauit scripturam, quam fecerat in contrarium: & declarauit Petrus in suo vltimo testamento, se ex obligatione conscientiæ iterum suam vxorem nominasse pro secunda vita; iterumque reuocauit alias scri-

pturas in contrarium, & vxori commisit vt statim possessionem acciperet illius rei immobilis datæ in emphyteusim: cuius iam nepos possessionem acquisiuerat. Lis mota est, & per primam sententiam adiudicatum est, quod Petrus in possessione persisteret, quam prior receperat. Vxor vero de proprietate litigaret.

Quo posito, quæsitum fuit, quã scripturam ex istis teneatur directus confirmare, an factam prius Petro, an factam vxori: & videtur quod scriptura facta Petro fuerit inualida, primo, quia facta est contra formam contractus; Nam directus dominus in contractu apposuit ne vllus ex illis emphyteutis posset dominium suum in alium transferre: Petrus vero per scripturam factam nepoti dominium suum in nepotem transtulit sine licentia directi domini: non seruata vero forma contractus, corruit contractus, vt omnes fatentur. Secundo, quia Petrus per vltimum testamentum reuocauit scripturam factam nepoti, seu translationem sui iuris: at reuocatio facta in testamento validior est quã præterita scriptura facta nepoti. Nam vltimum testamentum reuocat etiam priora testamenta testatoris, si quæ fecerat, & proinde potuerat reuocare priorem scripturam factam nepoti, quæ minorem vim videtur habere, quam testamentum prius factum ante vltimum testamentum.

1 Ego credo standum esse scripturæ illi priori qua nepotem nominauit transferendo in illum de facto ius vtile quod habebat, reseruatis sibi fructibus in vita. Totum ac præcipuum istius fundamẽtum, seu probatio est lex istius Regni, *in lib.4. Ordinat. tit.* 37. § 1. vbi postquam dicit, quod is qui in re emphyteutica habet ius nominandi vsque ad mortem, potest nominare semel, & bis, & quoties voluerit. Subiungit tamen mox ibidem,

ibidem, quod si nominans per scripturam publicam transtulerit in vita rem emphyteuticam in aliũ, transferens in alium totum ius quod habebat in illa, sibi reseruans vsumfructum illius, tunc iam non poterit personam aliam nominare: sed potius iste in quem trãstulit dominium vtile, poterit de re illa emphyteutica disponere. Quo nil clarius dici potuit ad nostrum casum: nam Petrus quidem prius nominauit vxorem. Postea hanc nominationem factam sine scriptura, & sine trãslatione dominij vtilis, per scripturam publicam nominauit nepotem, transferens in illum dominium vtile quod habebat cum reseruatione fructuum, iuxta citatam legem Lusitaniæ: ergo non potuit iuxta eandem legem alteram nominationem, vel scripturam facere contra dictam legem: maxime cum nepos iam haberet possessionem acquisitam in re emphyteutica. Vult enim prędicta lex, quod nominatio facta per scripturam cum translatione dominij vtilis sit nominatio irreuocabilis. Ratio vero istius legis est: nam in nominatione ordinaria facta sine scriptura, & sine translatione dominij (qualis primo facta est vxori) non abdicat à se nominans statim dominium vtile quod habet in re emphyteutica, sed innuit quod tale dominium conferet post mortem. Cum vero tale dominium vtile transfert in vita per scripturam publicam cum reseruatione fructuum, statim abdicat à se dominium vtile talis rei emphyteuticæ, ac proinde non potest de illa re emphyteutica amplius disponere, cum iam illius dominium à se transtulerit per concessionem dictæ legis. Exemplum esse poterit in re vendita. Nam postquam dominus rei alicuius per venditionem iustam, & traditionem rei venditæ, abdicauit à se dominium rei venditæ, iam non potest illius rei venditæ

dominium alteri applicare, quod suo modo facit ad propositum casum.

2 Pro solutione argumentorum suppono breuiter rem esse certissimam apud omnes, in re emphyteutica tradita cum placito nominandi duplex dominium considerari: primum dicitur dominium directum, seu quasi radicale, quod manet apud primum institutorē emphyteusis, & eius hæredes, per quod scilicet dominium obtinet ius, vt res emphyteutica non possit omnino alienari, seu vendi ab emphyteuta sine licentia ipsius domini directi, ne videlicet per talem venditionem dominus directus amittat pensionem, seu annuum censum, quem habet in re emphyteutica. Aliud dominium super re emphyteutica manet apud emphyteutam, quod dicitur dominium vtile, per quod dominium habet ius vtendi omnibus fructibus rei emphyteuticæ. Et quando emphyteuta in vita, vel in morte nominat alium, non tranfert in illum primum dominium directum, quod pertinet ad directum dominum: sed transfert in illum secundum dominium quod dicitur vtile, seu quod habet in vsusfructus rei emphyteuticæ.

3 Hoc posito, ad primum argumentum dico Petrum cum per scripturam nominauit nepotem transferendo in illum dominium vtile, quod habebat, non id fecit sine licentia domini directi, nec cum illius præiudicio. Nam ipso facto quod idem dominus directus dedit illi potestatem nominandi quem voluerit, manente semper dominio directo, & pensione soluenda apud ipsum directum dominum, in tali casu Petrus nominauit cum expressa licentia domini directi: & quamuis viuens Petrus transtulerit in nepotem dominium vtile quod habebat in re emphyteutica, hæc translatio

talis

talis dominij non nocet domino directo cum ab illo non auferat dominium directum nec pensionem illi debitam. Neque item translatio huius dominij vtilis, est illa quæ prohibetur sub conditione in contractu emphyteutico, in quo dicitur ne res emphyteutica alienetur, neve eius dominium transferatur. Sed illa conditio intelligitur, ne res omnino alienetur per venditionem, vel per translationem dominij directi, per quæ dominus directus perdit pensionem, & dominium directum. Et probo non intelligi illam conditionem in contractu emphyteutico de translatione dominij vtilis non transferenda: quia si de ista intelligeretur, esset conditio apposita contra legem expressam Regni citatam quæ permittit emphyteutæ facere translationem dominij vtilis in sua vita modo prædicto. Conditio vero apposita in contractu contra dispositionem legis, est nulla, & tanquam nulla reijcitur. Iuxta illam Regulam *iuris in 6.* dicentem: quæ contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi. Hæc mea responsio est Iulij Clari *tit. de emphyteusi q.13. §. vlterius quæro*, & Rabelli *de obligat. iust. lib. 13. de emphyteusi q.4. nu.11.* qui cum aliis ibi citatis dicunt, quod licet emphyteuta non possit alienare rem emphyteuticam: Si tamen primus institutor dedit rē emphyteuticam pro se, & pro aliis (vt fuit ista pro tribus vitis) in tali casu dicunt quod poterit emphyteuta rem alienare: explico ego, idest dominium vtile in sua vita transferre: & addit Rabello sufficere ad hoc consensum tacitum domini directi. Iulius vero Clarus dicit esse opinionem communem. Tenet hoc idem expresse Iulius Clarus *eodem lib. de emphyteusi q.15. num.1.* vbi dicit emphyteutam Ecclesiæ, qualis est iste, posse donare ius suum, dummodo id faciat sine præiudicio Ecclesiæ: &

citat ad hoc Baldum, & alios. Et licet Iulius Clarus in ead.q dicat ad id requiri expressum consensum domini directi, id intelligitur quando res emphyteutica alienatur in totum, videlicet per venditionem: & quod sic sit intelligendus Iulius Clarus, probo quia statim post, addit, quod in tali alienatione soluendum est laudemium domino directo, quod non soluitur nisi quando res emphyteutica alienatur in totum, non vero soluitur laudemium in sola nominatione rei emphyteuticæ, quia per hanc solam non exit res à potestate domini directi: & eodem modo debet intelligi Ordinatio istius Regni *eodem lib.4 tit.38*. cum dicit emphyteutam non posse alienare absque licentia domini, & quod si alienet, soluet quarentenam. Quia quando in titulo præcedente lex locuta est de nominationibus rei emphyteuticæ, per quas res non alienatur, nihil ibi locuta est lex de soluendo laudemio, nec de noua licentia ad nominandum, vel transferendum dominium vtile: sed supposuit sufficere antiquam licentiam institutoris datam ad nominandum post se aliam personam.

4 Ad secundum argumentum dico primo non potuisse Petrum per testamentum reuocare scripturam factam nepoti cum translatione iuris acquisiti, & postquam Petrus erat in possessione rei emphyteuticæ: cõstat clare quià nemo potest testamento reuocare id quod iuxta legem valide donatum est cum possessione iam quæsita. Exemplum si vendiderat Petrus viuens equum, illumque iam tradiderat Francisco, cum possessione equi iam quæsita: nunquid poterit testamento reuocare venditionem, cum iuste equum Francisco iam tradiderit? Sic igitur cum Petrus iuxta legem Regni iam nepoti tradiderit ius ad rem emphyteuticam, idque fere recepto pretio, idest receptis fructibus il-

lius, quos sibi reseruauit, iam non poterit illam scripturam, & translationem per testamentum reuocare. Dico secundo ad id quod addit argumẽtum, videlicet, quod si vltimum testamentum reuocat alia testamenta prius facta ab ipso testatore, etiam poterit reuocare scripturam factam in vita ab ipso testatore cum traditione ipsius rei: hoc inquam omnino negandum est. Nam quando testator per prius testamentum aliquid mihi donabat, per talem donationem nondum in me trãstulit dominium rei sic donatæ, sed per solam mortem quæ testamentum confirmat, acquiro illius rei dominium, & traditionem, & ideo testamẽtum vltimum potest annullare ante facta testamenta, quia nondum erant morte confirmata, nec legatarij in illo priori testamento possessionem, vel dominium rei legatæ acquisierant. Ac scriptura contractus facta à testatore ante mortem cum translatione dominij, & traditione rei, statim est confirmata per translationem dominij, vt patet in exemplo supra posito de re vendita: & ideo potest testator reuocare testamentum prius, non vero potest reuocare scripturam factam seruata dispositione legis, in qua testator iam trãstulerat à se dominium quod habebat, sicut contigit in hoc casu.

CASVS XX.

An possit Episcopus celebrare in Oratorijs, & sui Capellani.

Circa celebrationem missæ in Oratorio, mihi proposita sunt dubia sequentia. Primum. An possint Episcopi hodie altare particulare erigere, & in illo ce-

lebrare, vel facere celebrare?

Secundum. Si postquam illud in suo pallatio erexerint; vel in sua villa rurensi possint in eo celebrare quicunque sacerdotes voluerint? & hoc absente ipso Episcopo?

1 Antequam ad dubia respondeam suppono primo *in c finali de priuilegiis in* 6. hoc priuilegium Episcopis sic concedi. *Vt possint altare habere viaticũ, & in eo celebrare, ac facere celebrari vbicunque.* Finis vero ob quem à Papa hoc priuilegium illis conceditur, ibidem exprimitur; quia scilicet sæpe Episcopi absentes sunt à suis Ecclesiis ob diuersas causas: *Nec semper possunt commode ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda, vel audienda in ipsis.* In quibus verbis innuitur tale priuilegium illis concedi solum quando absentes sunt à suis Ecclesiis, maxime quando sunt in itinere. Propter quod Valer. Cartuxanus *libr. de differentia vtriusq. fori.* ver. *Missa. differentia* 2. nouissime dicit, quod cessante ista causa, si videlicet Episcopus non est in itinere, vel in infirmitate, non posse illum celebrare, vel celebrare facere in Oratorio sui pallatij: citat ad hoc declarat. Cardinal. Romæ, quam dicit esse in ordine 841. qui hoc dubium sic declararunt. Idem refert Ludoicus de Beja in suis Respon. Moral. 4. *par. casu* 33. §. *Aduertendum tamen.* & probari potest ex capite *Cum cessante. de appellation.* vbi dicitur quod cessante causa cessat effectus: vnde cum causa illius priuilegij concessi Episcopis fuerit itineratio, vel infirmitas, his cessantibus cessat priuilegium. Addi potest ad hoc, quod ego vidi meis oculis anno 1626. in aula cuiusdam domini tunc Collectoris istius Regni, publicari edictum Sanctissimi D. N. Papæ Vrbani VIII. in quo prohibebat ne Episcopus aliquis, vel similis prælatus licentiam dare posset alicui

cui

cui celebrandi, vel celebrare faciendi in Oratoriis priuatis, & scirent omnes talem licentiam concedere esse reseruatum soli Summo Pontifici: & Azor *tom. 1. sum. lib. 10. cap. 26. in fine*, dicit eosdem Cardinales declarasse non posse Episcopum dare licētiam celebrandi in Oratoriis particularibus, quod consonat nouo mandato Vrbani VIII. proxime citato. Cum vero Episcopis adempta sit potestas dandi licentiam aliis celebrandi in Oratoriis, videtur quod neque ipsi id poterunt facere in particularibus Oratoriis: & Azor *citat. cap. quæst.* 5. citat declarasse Cardinales, quod ratione itineris, vel infirmitatis poterant Episcopi in particularibus Oratoriis celebrare, vel facere celebrare, quia (ait Azor) licet caput final. citatum *de priuileg.* solum exprimat causam itineris: Cardinales tamen declararunt etiam causam infirmitatis, cum æquiualeat itinerationi: vnde videtur etiam Azor eiusdem esse sententiæ cum Cartuxano citato: & licet Azor *cit. loco q.* 4. & Farin. *in suis declarationibus Cardinalium ad sess.* 22. Trident. & alij dicant, quod quando Tridentinum prohibuit celebrari in Oratoriis particularibus, ipsi Cardinales iterum declararunt per hæc non derogari priuilegio Episcoporum in cap. fin. *de priuileg. Sed mens Concilij fuit tollere abusus, & in Episcopis non est abusus, cum fiat ex causa, &c. in dicta declaratione.* Sic ibi. Hoc non obstante constat quod dictum priuilegiũ datum Episcopis cap fin. *de priuilegiis*, datum illis fuit ob illam causam itineris, vel infirmitatis, vel absentia ab Ecclesiis, & cessantibus his causis cessat lex. Ob hæc omnia, ac tales Doctores recentiores videtur hic casus habere difficultatem, nisi in contrarium obstaret praxis, & sequentia.

2 Dico ergo primo. Ante Concilium Tridentinum

Episcopi poterant celebrare in Oratoriis particularibus, & ad hoc dare licentiam cum causa. Habetur expresse in cap. *Missarum.de consecrat.distinct* 1: vbi sic habetur: *Missarum solemnia non vbique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda esse censemus:* Idem dicitur in cap. *Concedimus.* eadem dist. & sic affirmat Azor *cit.cap.26.quæst.5.* Obiicis. Si ergo Episcopus ex hoc iure tam antiquo poterat Missas celebrare extra Ecclesiam, quid necesse fuit vt post tot annos Bonifacius VIII. id concederet Episcopo in cit. cap fin.*de priuilegiis*? Credo quod id fecit ad tollendum scrupulum Episcopis celebrandi extra Ecclesiam quãdo abessent à sua diœcesi, extra quam non habent iurisdictionem tam amplam: & Bonifacius VIII. cit. cap. *dicit se id concedere,* quia Episcopi ex diuersis causis habent ab Ecclesiis suis se absentare.

3 Dico secundo. Concilium Tridentinum hanc potestatem non ademit Episcopis *sess.22. in decreto de obser.in cel. Missarum:* neque quoad se vt illas celebrarent neque illis prohibuit ibidem ne talem licentiam darent celebrandi in Oratoriis. Sic tenet expresse Suarez *tom.3.super 3.p.disp.81.sect. 3. de Missa §. Obseruandum est secundo.* Pro quo citat Sot. Nauarr. & alios. Idem tenet Nauar.*consilio 16.de priuil.* & Beia *in Respons. Moral. 4. part. casu 33. §. Tertio dico:* & in declarationibus Cardinalium impressis à Marzilla primæ impressionis anno 1613. *tit. 8. de celebr. Missarum fol. 398. & seq.* citantur tres declarationes Cardinalium post Tridentinum dicentes, posse Episcopum dare licentiam celebrandi Missas in Oratoriis particularibus: & eædem tres declarationes citantur à Farinacio in suo tomo declarationum Cardinalium ad citatam *sess. 22. Trident.* Cum ergo Episcopi ante Tridentinum hoc possent, &

Tri-

Tridentinum id illis non ademerit, à fortiori id poterunt post Tridentinum quoad Oratoria sui pallatij, vel domus, vt in ipsis possint celebrare, vel facere celebrari. Probo hoc dictis à Sanchez *lib.8.de Matrim.tota disp.3.* vbi probat Prælatum, qui potest dispensare cum alio in certa materia, posse etiam in illa secum dispensare. Si ergo Episcopus ante Tridentinum poterat dispensare cum aliis ad celebrandum in Oratoriis, etiam id poterit hodie saltem quoad se in Oratoriis suæ domus, vel pallatij, si aliqua noua prohibitio non obstet.

4 Dico tertio. Illud mandatum nouum D. Vrbani VIII. prohibens ne Episcopi dent licentiam celebrandi in Oratoriis, videtur quod illud non interdicit vt possint ipsi celebrare, vel facere celebrare in Oratorio pallatij sui, vel domus suæ tantum. Ratio naturalis dictat, quia cum Papa in hoc solum intendat vitare abusus, sicut supra dixi ex alia declaratione Cardinalium, cum Farinacio, & in Oratorio Episcopi abusus præsumendi non sint: & alias Episcopi teneantur quotidie ex decentia celebrare, vel missam audire, sequitur D. Papam Vrbanum VIII. id solum prohibuisse Episcopis quoad oratoria sæcularium, & cæterorum, in quibus abusus euenire solent, non vero quoad propriam personam Episcopi, & sua Oratoria. Eandem rationem affert Beia *cit.casu 33.* §. *Tum quia*, in alio casu huic simili; vt enim probet quod Tridentinum in illo decreto de obseru. non comprehendit Oratoria Episcoporum, considerat verba decreti: *Ne patiantur à sæcularibus, vel regularibus peragi in priuatis domibus.* Et ait statim in prædictis verbis non comprehendi Episcopos, & ideo de loco celebrationis ipsorum, cum nihil innouet, relinquitur dispositioni iuris antiqui. Sic ibi Beia. Idem applico ad hoc nouum mandatum D. Vrbani VIII. videtur

detur enim solum locutus de Oratoriis sæcularium, idque ad maiorem obseruationem Tridentini: cumque de celebratione Missæ dicendæ ab ipso Episcopo, ac de ipsius Oratorio verbum non fecerit, id relinquitur iuri antiquo, de quo dixi *nu.* 2. & 3. & denique confirmo ex praxi, nam post illud nouum mandatum D. Vrbani VIII. videmus omnes Episcopos Portugalliæ in Oratoriis sui Pallatij celebrare, & facere celebrari, sicut antea faciebant.

5 Hinc videtur probatum, posse Episcopos in suis Oratoriis facere, & concedere id quod antea poterant etiam ante Trid. cum ipsum Tridentinum de illorum Oratoriis non sit locutum, nec nouum mandatum Vrbani Papæ VIII. illorum Oratoria comprehendat ob rationes supradictas. Quod vero attinet ad declarationem citati cap. final. *de priuil.* vbi cum restrictione illa Episcopis conceditur celebratio in Oratoriis, ratione itineris, vel infirmitatis, dico, quod quidquid sit de illo capite, illud aliud capitulum Missarum *de consecr. dist.* 1. id concedere Episcopis absolute, & sine illa restrictione, cuius capituli decreto poterunt proinde Episcopi acquiescere. Licet enim dictum capitulum *Missarum*, non sit Concilij generalis, sed solum prouincialis, videlicet Triburicensis, & proinde non videatur facere legem pro tota Ecclesia, est tamen iam insertum in corpore iuris, & videtur à tota Ecclesia approbatum: & tanquam legem vniuersalem Ecclesiæ illud capitulum citant Doctores, vt Suarez supra citatus. Azor, Nauar. *in sum. lat. cap.* 25. *num.* 82. Syluest. ver. *Missa* 1. *q.* 1. §. *secundum.* & alij.

6 Ad secundum quæsitum iam patet responsio ex dictis, cum enim Tridentinum, nec nouum mandatum D. Papæ Vrbani VIII. comprehendat Oratoria Epis-

Episcoporum, credo quod illi etiam in villa rurali poterunt cum debita decentia erigere altare, & in ipso celebrare, vel celebrari facere, si non per cap. finale *de priuileg.* saltem per capitulum *Missarum.* citatum, quod id illis concedit sine restrictione. Et quanquam illa generalis concessio sit illis restricta hodie saltem per D. Vrbanum VIII. iam diximus id intelligi solum quoad Oratoria sæcularium, in quibus timentur abusus, non quoad Oratoria Episcoporum, in quibus illi non præsumuntur. Si autem prædicti Episcopi, & in suo pallatio, & in villa cum decentia possunt in prædictis Oratoriis celebrare, vel celebrare facere coram se: ego non credo, quod illo absente possint alij sacerdotes celebrare, quia illud priuilegium non est reale, id est concessum illi Oratorio, vel loco, sed videtur esse solum priuilegium personale cōcessum scilicet soli personæ Episcopi cum celebrat, vel cum ibidem audit: ac proinde cæteri sacerdotes illo absente non poterunt tali priuilegio gaudere.

7 Vltimo dubitari potest, an Episcopus possit altare erigere priuatum, vt in illo celebret, vel faciat celebrare in Oratorio priuato, etiam quando est in aliena diœcesi? Credo quod poterit. Primo quia dictum cap. fin. *de priuil.* videtur fauere, dicens de illis: Concedi quia sæpe absunt à suis Ecclesiis, quod maxime potest euenire cum sunt in aliena diœcesi. Secundo id probatur, quia Episcopum celebrare Missam in Oratorio priuato dum in aliena diœcesi moratur, non est exercere iurisdictionem contentiosam, vt patet, sed voluntariam: hanc vero voluntariam iurisdictionem, seu potius priuilegium personale potest exercere in aliena diœcesi; vt tenet Sanch. *lib. 3. de matrim. disp. 19. à num. 7.*

CASVS

CASVS XXI.

De quodam iudice dante consilium reo.

QVidam Religiosus doctus in certa causa fori externi dedit consilium cuidam alteri de modo quo erat se defensurus:postea iste qui dedit consilium, creatus est iudex delegatus in illo proprio casu, in quo dederat consilium, subortus est scrupulus, vtrum in foro conscientiæ potuerit esse iudex in illa causa, in qua dederat consilium; & potest casus figurari in re magis quotidiana, videlicet an iudex actualis videns reum non aduertere circunstantiam, in qua maxime consistit sua defensio, possit in foro conscientiæ illi dare consilium,quo suæ causæ prospiciat?

Quod in primo casu ille consulens non possit postea esse iudex, neque in secundo casu iudex possit dare consilium reo. Probatur primo ex cap. *Nullus vnquam* 4.*quæst*.4. vbi Papa Fabianus dicit,in omni iudicio quatuor personas debere adesse(videlicet distinctas inter se) id est iudices, accusatores, defensores, atque testes. Vnde colligitur clare, quod iudex debet esse persona distincta à defensore,ac proinde non potest iudex esse defensor rei consilium dando. Secundo probatur ex his quæ tradit glossa in cap. *si contra.de off. & potest. iudic.deleg.in 6.*ver. *Additio*.vbi dicit, posse recusari iudicem illum, qui prius curauit vt sibi causa committeretur, vel qui dixit parti auctori, quod habebat iustitiam in causa: minus est autem dicere parti quod habeat iustitiam, quam illi dare consilium pro victoria acquirenda.Tertio, quia ille qui fuit aduocatus in vna causa potest recusari ne sit postea iudex in eadem causa,vt

ſa,vt habetur in cap. *poſtremo fraternitati de appell. vbi gloſſ.ibid.in* verb. *Aduocati officium.* alia dicit ad intentũ: cuius ratio eſt,quia qui iam fuit aduocatus in iſta cauſa manet ad illa valde propenſus,ita vt credendum ſit quod poſtea factus iudex iudicabit pro illa opinione, quam tenuerat dum eſſet Aduocatus: quod eodem modo credendum eſt de illo qui prius conſilium dedit in cauſa, moraliter enim poſtea iudicabit iuxta conſilium à ſe datum. Quarto, iudex debet eſſe rectus, & æqualis,iuxta illud in Pſalm.118.*Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum:* At ſi iudex det conſilium reo iam non eſt æqualis, iam enim propendet magis ad reum quam ad accuſatorem, & fauet plus vni parti quam alteri: ergo non poteſt parti dare conſilium, quod ſi dederit, videtur quod non poſſit eſſe iudex.

1 His non obſtantibus credo quod in foro conſcientiæ nullus ex prædictis dans cõſilium impeditur quin poſſit eſſe iudex in foro cõſcientiæ ſi ceſſet omnis carnalis affectus,licet in foro externo poſſint prædicti recuſari ab officio iudicis. Hæc 2. pars concluſionis probatur ex argumentis proxime poſitis, quæ vt nimium probant prædictum conſulentem poſſe in officio iudicis recuſari in foro externo.Prior vero pars,quod ſcilicet talis iudex conſulens quando iam eſt iudex ſi facit in ſecreto,& qui conſuluit antequam eſſet iudex, non ob id impediatur in foro conſcientiæ ab officio iudicandi, aſſeritur primo à Corduba *q.*259. vbi ponit caſum,qui contigit,videlicet ſic: Baiulus cuiuſdam villæ ſecreto miſit proceſſum cuiuſdam cauſę eidem Doctori,qui patrocinatus fuerat in cauſa, vt ſententiam ordinaret,&c.nam ſi re vera eam tulit ſecundum Deum nullo habito reſpectu ad affectionem carnalem, valida eſt in foro conſcientiæ, nec peccauit idem Doctor il-

iam ordinando secundum Cordub, citatum, & Valero Cartux. *lib. de different. vtriusq. fori.* verbo *iudex differentia* 8. hunc casum Cordubæ citans, non reprobat, licet ipse dicat se non consulere. Facit etiam ad hoc gloss. in cap. *dilecto filio de testib. & attest.* in verbo *recusastis*, vbi dicit, quod ille qui volebat esse Aduocatus meus, & cui ego reuelaui secreta meæ causæ, non ideo potest recusari, neque impeditur esse postea iudex meus. Et tamen hic talis qui volebat meus esse Aduocatus, iam erat propensus ad meam causam: non inquam obstat, quia vt ait cit. gloss. ille non debet iudicare iuxta illud quod scit ex me, sed secundum allegata, & probata. Vnde potest formari ratio principalis: Nam qui dat cõsilium pro tali re facienda, vel tale consilium est iustum in se, vel est iniustum. Si est iustum non peccat vllo modo sequendo postea idem consilium in danda sententia. Si vero est iniustum potest illud postea mutare in danda sententia, cum in illa non debeat sequi suum consilium antea datum, sed secundum allegata, & probata. Et cõfirmatur ex eo quod tradit Sanch. *libro primo Decalog. cap. 9. nu.* 45. citans multos, videlicet posse iudicem hodie dare sententiam in vna materia secundum vnam opinionem probabilem: & altera die ferre aliam sententiam in eadem materia secũdum aliam opinionem probabilem, si cesset scandalum. Secundo probatur, quia dans consilium non se coarctat ad standum semper eidem consilio, sed poterit postea illud mutare, maxime cum viderit pondera rationum, quas vnaquæque pars pro se allegabit, quæ cogent illum ad mutandum consilium. Tertio in particulari, quod iudex consulens reo, vt caueat in re aliqua, non facit iniuriam accusatori, si bene consulit: nam cõsulens id quod est iustum, nulli facit iniuriam: vt è contra, si iudex accusatori iu-

stum

ſtum conſilium daret, pro ſua re conſequenda, nullam faceret reo iniuriam, vt cõſtat: Ergo cuiuis parti dans conſilium in foro conſcientiæ: neque facit alicui iniuriam, nec damnum infert alteri, neque ſibi libertatem adimit, vt poſtea in ferenda ſententia ſequatur allegata, & probata, & ſententiam mutet.

2 Ad primum argumentum ſumptum ex cap. *Nullus.* dicendum eſt primo ibi per defenſores, intelligi Aduocatos, qui publice coram iudice in tribunali pro aliqua parte patrocinantur: At conſulens ſecreto in domo ſua non eſt Aduocatus, vt tenet expreſſe Autor *Repertorij Inquiſitorum* ver. *Aduocatus* §. 1. & §. *Sed non dicitur*, & §. *Sed Doctor* ad quod citat vnam legem, Bartolum, & Angelum. Aduocatus ergo proprie dictus de quo loquitur cit. caput *Nullus*, debet eſſe perſona diſtincta à iudice. Conſulens vero in ſecreto, vel domi ſuæ, qui non eſt Aduocatus, poteſt eſſe perſona non diſtincta à iudice. Secundo dico præcipuum quod ibi Papa intendit eſſe, vt iudicis perſona ſit omnino diſtincta à teſte, & ab accuſatore: & accuſator diſtinguatur omnino à iudice, & à teſte: & teſtis omnino non ſit accuſator, & iudex. In defenſoribus autem id non requirit omnimodè, vt patet ex verbis textus, maxime quia Aduocatus non eſt de ſubſtantia iuris. Si enim reus ſit valde doctus, & doctor in iure ciuili, & nolit ſibi dari Aduocatum, poterit idem eſſe reus, & Aduocatus in propria cauſa, vt patet. Ad ſecundum dico dictam gloſ. loqui de foro externo, in quo poterit recuſari is qui procurauit cauſam ſibi committi, ſi id ſciatur: Nos vero loquimur de foro interno, in quo dicimus talẽ procurantem ſibi cauſam committi non peccare, nec ab officio iudicis impediri, ſi ceſſet ſcandalum, & omnis affectio carnalis. Et idem dicendum eſt ad ſecundam

partem eiusdem argumenti, posse scilicet in foro externo recusari iudicem, qui dixit parti illam habere iustitiam; secus de foro interno de quo agimus. Ad tertiũ dico similiter illum qui fuit aduocatus in vna causa, posse recusari ne sit iudex in eadem causa: secus si fuit tantum consulens in eadem causa, & secreto in domo sua: tunc enim poterit esse iudex, quia vt diximus ad secundum, aliud est esse aduocatum in publico coram iudice, & aliud consulere in secreto in domo sua. Et adhuc pro maiori explicatione dictorum in solutione huius tertij, & secundi argumenti, dico quod potest aliquando actus impediri per exceptionem iuridice oppositam, si tamen non apponatur exceptio actus valebit in foro interno, & externo, de quo sunt multa exempla quotidie in iure. Nam si exceptionem non opposui iudici, vel testi, cum poteram, & tacui, & consensi virtualiter, postea tempore non licito, non possum excipere, & facta per iudicem vel testem valent. Sit vnicum exemplum in particulari: testimonium tulit Religiosus subditus contra me, qui Religiosus testimonium tulit sine licentia sui Prælati, Ego poterã exceptionem ponere tali testimonio, eo quod sine licentia sui Prælati dixit testimonium in iudicio: si tamen non excepi, valet testimonium dicti subditi. Ita Sanchez cum aliis ibi cit. *6. lib. Decal. cap. 13. à num. 106. maxime num. 110.* Ad id vero quod additur in eodem tertio argumento, quod iudicaturus iam manet propensus ad id quod dixerat in dando consilio, respondimus sufficienter *num. 1.* quod scilicet hac propensione non obstante, potest ille postea mutare voluntatem in iudicando ex allegatis, & probatis. Et poterit licite non mutare voluntatem, quam habuit in dando consilio, si non obstantibus allegatis, & probatis in processu, viderit

derit suum cõ silium fuisse verum,& iustum. Ad quartum argumentum patet etiam solutio ex dictis *num.* 1. nam licet iudex ante dederit consilium reo, vel actori, non ideo desinit esse rectus, & iustus, nec alteri plus fauere, quam alteri, iniuste videlicet. Cum enim antea in dando consilio reo iustè, fecerit rem iustam, imo aliquando piam & necessariam, non fecit iniuriam, nec damnum causauit parti oppositæ, & ideo non desiit esse iustus, rectus, & æqualis. Et omnia hic dicta intelligo vt dixi, in foro conscientiæ tantum, & cessante scandalo.

CASVS XXII.

De quodam peccato mortali putato veniali.

QVoniam hominibus scrupulosis sæpius hoc solet accidere, volui pro quiete, & consolatione aliquorum casuum hic inserere quod aliquando de facto contigit. Quidam vir timoratus, & solicitus aliàs animæ suæ fecit quendam actum, qui aliàs erat in se peccatum mortale, sed ille facto discursu sibi possibili, cogitauit illud tantum esse peccatum veniale, & cogitans esse solum veniale, actum exercuit, nullo modo facturus si sciret esse peccatum mortale. Quæritur an iste peccauit solum venialiter, an vero mortaliter.

1 Credo quod solum peccauit venialiter, & priusquam hoc dicerem, casum communicaui cum viro doctissimo Theologo, pro tali publice reputato. Rationes ad id persuadentes sunt istæ. Qui facit actum, que de se est peccatum mortale, si facit omnino bona fide,

nec peccat venialiter, vt omnes concedunt: ergo à simili, & respectiue, qui facit peccatũ mortale veniale putatum, aliàs non facturus, peccat solum venialiter. Secundo peccatum vt sit peccatum, totum pendet ex hoc vt sit voluntarium: ergo sicut voluntarium dat esse peccatum in totum, sic etiam dabit esse peccatum in parte: & volenti, seu iudicanti solum esse veniale, non imputabitur ad mortale. Quod si dicas istum volentem peccare venialiter deliberate, & faciẽtem actum peccati mortalis, iam se exponere periculo peccati mortalis, & proinde iam committere mortale, obiicio contra, & arguo tertio cum his duobus exemplis clarissimis. Primo, qui ab eodem domino per interualla surripuit res minimas, peccauit solum venialiter quãdiu per furta minima non accessit ad quantitatem notabilem, & sufficientem ad mortale; quando vero cõmisit vltimum furtum paruum, quod iunctum præteritis efficit quantitatem notabilem, tunc per illud furtum vltimum peccat mortaliter, cum sit complementum damni notabilis. At omnes concedunt, quod si iste in vltimo furto paruo, quod ob proxime dictum, est iam peccatum mortale, non aduertit tale furtum vltimum esse mortale, sed solum credidit esse veniale, sicut præcedentia parua, neque aduertit ad præcedentia furta parua: hic talis etiam in vltimo furto peccauit solum venialiter, licet iam esset mortale à parte rei, & licet se exponeret periculo peccandi mortaliter, & sciret clare se peccare venialiter in vltimo furto. Sic de vltimo furto paruo non considerato vt mortali tenet Caietan. verb. *furtum* & Rabello *de obligat. iust. lib. 3. qu. 15. sectio 4. §. Hinc colliges*: & fauet Sanchez *lib. 7. Decalog. cap. 21. num.* 4. quod exemplum est omnino adæquatum. Secundum exemplum sit: peccans cum fœmina

miria consanguinea, quam omnino ignòrat esse consanguineam, peccat quidem mortaliter sed non peccat peccato incestus vt patet, si enim id sciret non faceret, & tamen exposuit se periculo committendi peccatum incestus, quod erat annexum isti actui: & hunc incestum euasit, propterea quod incestum nullo modo esse credidit, neque illum intendit. Facit vltimo quod tradit *gloss.* in cap. *plerumque de donat. inter virum, & vxorem*, in verbo, *Repetere non valebit*, vbi dicit quod crimina secundum intentionem iudicantur, & iniuria ex affectu mentis fit: & citat ad hoc quinque, vel sex text. vtriusque iuris quæ ibi videri poterunt: & ibi dicta iuuant ad præsens intentum.

CASVS XXIII.

De quodam Confessore reuelante furtum iudici ex licentia pœnitentis positi in articulo mortis.

QVidam existens in articulo mortis dixit suo confessori, vt iret ad iudicem sæcularem, illique ex sua parte diceret, in tali loco esse sub terra coopertam rem magni pretij, quam ipse pœnitens furto rapuerat, eamque suo domino redderet. Confessor iudici manifestauit locum, latrone iam in extremis agente. Sed conualuit latro de infirmitate. Post sanitatem assecutam publico carceri traditus est: Quæritur, an si iste latro per iudicem ad mortem condemnetur, prædictus confessor maneat irregularis?

1 Casus pro vtraq; parte satis dubius est. Ante cuius

imo reuelando faciebat opus quod credebat licitum; vt restitutio sortiretur effectum, ergo non incurret irregularitatem iuxta hos Doctores. Secundo, quia Inquisitores sancti Officij non incurrunt irregularitatem tradendo hæreticos iudici sæculari, quos certo sciunt damnandos esse ad mortem,& non euadunt hanc irregularitatem propter intercessionem, vel protestationem quam faciũt coram eodem iudice ne procedat ad effusionem sanguinis,iuxta *cap. Nouimus de verb. signif.* nam licet aliqui Doctores dixerint eos illam euadere ob dictam protestationem: Suar. tamen *tom. de censur. disputat.* 47. *sect.* 1. *in fine* ait, causam cur non incurrunt irregularitatem esse, quia iudex Ecclesiasticus tradens aliquem brachio sæculari,nec dat iurisdictionem iudici sæculari nec dictat sententiam sanguinis, nec ad illam inducit,sed solum declarat delictum, & reum afficit pænis Ecclesiasticis, & permittit reum capi à iudice sæculari. Sic iste confessor sua reuelatione facta iudici, non dedit iurisdictionem iudici sæculari, nec tulit sententiam mortis, neque induxit ad illam, nec fuit testis iuratus,sed solum intendit vt restitutio fieret vero domino. Tertio probari potest ex eo quod tradit Reginal. *tom.* 2. *lib.* 30. *tract.* 2. *num.* 118. quod scilicet non sum irregularis (licet ille ponat verbum, videtur) si Petrum induxi ad committendum delictum propter quod ille captus damnatur ad mortem: quia in hoc nõ censeor occidisse. Sic iste confessor non videtur pænitentem hunc occidere reuelatione facta iudici, licet per accidens, & remotè ex sua reuelatione mors fuerit secuta. Quarto probari potest ex eo quod dicit idem Reginal. *cit. loco num.* 121. quod scilicet, is qui habet curam infirmi non ex obligatione iustitiæ, sed solum ex caritate, & pietate, non incurrit irregularitatem ob

mortem secutam ex sua negligentia si fuerit leuis negligentia: nisi quando illius negligentia circa vigiliam, & medicinas adhibitas fuerit grauis, & notabilis: & iste confessor in sua reuelatione facta iudici non videtur peccasse saltem grauiter. Vltimo confirmatur quia ista irregularitas est pœna grauissima, & proinde non debet imponi nisi ob culpam grauem, & mortalem, vt tenet Suar. *cit. tom. de censur. disp.* 45. *sect.* 5. *num.* 8. cum aliis ibi citatis. Facit adhuc pro ista opinione Henriqu. *tom.* 2. *lib.* 14. *cap.* 12. *num.* 7. *post medium*, vbi loquens de ista irregularitate, dicit non esse irregularem, illum qui dicit, vel facit aliquod opus pium: vt si confessor dicat carnifici, permittitur tibi facere officium tuum, vel dicat reo vt ascendat patibulum &c. ibi.

2 Pro parte tamen affir. quod incurrerit irregularitatem secuta morte sunt vrgentes rationes. Primũ est argum. fundatum in eo quod etiam citati Doctores dicunt, videlicet quod homicida ex homicidio casuali, quando dabat operam rei licitæ, vt euadat irregularitatem, debet facere diligentiam moralem, & sufficientem ne sequatur mors ex suo facto. Et in particulari Suarez *cit. disp.* 35. *sect.* 5. *num.* 41. specificans qualem diligentiam facere debeat homicida casualis dans operam rei licitæ vt euadat irregularitatem: dicit quod talis dicetur ille, qui fecit omne illud quod debuit, & potuit, & solum omisit facere id quod non est animaduersum, quia sine magna ingenij perspicacitate, & solertia non potuit animaduerti. Sic ille. At constat quod iste confessor cum ordinaria, imo & cũ tarda solertia potuit aduertere pœnitentem posse conualescere ex infirmitate, & suam reuelationem factam iudici posse illi mortem causare. Et quidem, si pœnitens non declarauit confessori expresse vt reuelaret iudici statim

tim ante mortem ſuam (quod de illo non eſt credendum, voluiſſe ſcilicet ſe tali periculo exponere) ſed abſolute dixit cõfeſſori, vt id iudici reuelaret; magis culpandus eſt confeſſor, nec ab irregularitate excuſandus, ſecuta morte, cum clare deberet intelligere pœnitentem id ſibi committere, ſolum poſt mortem ſuam. Et proinde non appoſuit diligentiam debitam, imo fuit in magna negligentia, maxime cum poſſet dicere iudici locum furti, & cui eſſet reſtituendum, non reuelato nomine furis. Et hinc colligitur ſecundum argumentum iuxta ſupradictum ex Azorio, quia ſcilicet iſte confeſſor ex lege diuina, & naturali tenebatur abſtinere ab iſta reuelatione provt ſic facta, declarato nomine latronis illo viuente, cum tali ipſius periculo, ac proinde irregularitatem incurrit. Tertio probatur, quia teſtis dans teſtimonium in cauſa ſanguinis vnde mors ſequitur, eſt irregularis, vt omnes admittunt, etiamſi in illo dando non peccat: ratio eſt, quia vt ait Henriquez 2.*tom.ſum.lib.*14.*cap.*12.*num.* 9. cum ibi citatis, teſtis influit in ſententiam ſanguinis, eodemque modo iudex: & in hoc caſu iſte confeſſor etiam influit in ſententiam ſanguinis, quamuis remote. Et ſic vt minimum colligitur ex dictis quod iſte confeſſor attenta ſua negligentia, dedit operam rei licitæ, ſed illicite.

3 Viſis argumentis pro vtraque parte eligat quis partem ſecuriorem: ego enim magis credo quod incurrerit ob dicta proxime num. 12. quia tamen hic quæritur de foro conſcientiæ, dico quod ſi iſte confeſſor attenta bona fide qua fecit, credens ſe facere opus virtutis, non peccauit mortaliter iudicio boni viri, non eſt reputandus irregularis, etiamſi credat ſe peccaſſe venialiter in omiſſione diligentiæ faciendæ. Sic tenet Suarez *tom.de cenſur.diſp.*45.*num.*8. citans Salon. & So-

tum, qui dicunt homicidam casualem si in facienda diligentia fuit negligens solum ex culpa veniali, non esse irregularem: tanta enim pœna, quanta est irregularitas non est ponenda pro culpa veniali. Si vero cognouerit, quod sua negligentia fuerit culpa mortalis, debet se reputare irregularem. Pro quo etiam notat Sayro cita. loco num. 3. quod debita diligentia, & circumspectio in hac materia discernenda est ex circunstantiis loci, temporis, & personarum, & similibus, & ex qualitate negotij. Si vero facta omni inquisitione dubius adhuc omnino maneat an omissio suæ diligentiæ fuerit mortalis, an non, stante tali dubio in æquilibrio debet se reputare irregularem: nam in irregularitate orta ex homicidio, stante dubio debet quisque se reputare irregularem, provt tenet Sanchez *lib. 1. Decalogi cap. 10. nu. 43* citans decem graues Doctores. Quod in aliis irregularitatibus extra homicidium dicit non habere locum.

CASVS XXIV.

De quodam legato pro redimenda puella captiua.

QVædam fœmina nobilissima in suo testamento iniunxit hæredi, vt redimeret vnam puellam ex captiuis apud Turcas, quæ esset septem vel octo annorum: cæpit hæres per mercatores & negotiatores agere de redimenda quadam illius ætatis captiua inter Turcas. Post negotium iam cæptum, mortuus est mercator agens negotium, & ortæ sunt aliæ difficultates,

&

& impedimenta, ob quæ istius captiuæ redemptio effectum non habuit vsque ad annum decimum quintum suæ ætatis. In hoc anno hæres paratus est prosequi negotium redemptionis, sed dubitat,& quærit,an sit redimenda alia quæ sit hodie septem, vel octo annorum tantum,iuxta formam testamenti. An vero redimenda sit illa prior, quæ est hodie quindecim annorum,de qua iam cæptum est negotium,& intentata redemptio, eo quod iam videatur habere ius ad rem, siue ad talem redemptionem.

1 Respondeo,quod si illa prior in septennio,vel hodie sciens de tali legato, & sciens iam agi de sua redēptione acceptauit, vel acceptauit pro illa pater, aut mater,aut tutor ipsius, vel prælatus illius, vel persona potens acceptare valide pro alio,tunc ista est redimenda, licet sit quindecim annorum. Probo primo, quia per illam acceptationem per se factam, vel per aliquā personam ex supradictis, iam acquisiuit ius ad dictam redemptionem pro se cæptam. Probatur hoc ex iis quæ Doctores communiter tradunt circa promissionem factam absenti, quando scilicet obliget promissorem ad implendum. Inter quos præcipue est Reginaldus *tom.2.sum.lib.25.cap.6.sect.3.num.77.* vbi citans alios ait, quod si promisi Petro absenti certam pecuniam, promissio non obligat in conscientia donec Petrus absens acceptet: si tamen in præsentia promissoris acceptet promissionem,vel donationem pro Petro, pater,mater, tutor Petri, vel prælatus, creditor etiam cui Petrus debet, vel alius potens valide acceptare pro absente in causa pia, tunc promissor tenetur implere promissionem Petro. Quod etiam in isto casu cernitur:nam istud legatum de redimenda captiua absente, est quædam donatio, vel promissio facta captiuæ destinan-

stinandæ per hæredem. Si ergo iam hæres hanc destinauit Mariam v.g.& illa absens,& sciens iam acceptauit,vel acceptauit pro illa absente pater, tutor, mater, aut vllus ex supradictis, iam ista,licet hodie sit quindecim annorum, habet ius ad rem per talem acceptationem, & proinde huic, & non alteri implenda est promissio legati, & redemptionis. Idem probatur ex iis quæ tradunt Doctores agentes de commutatione voti,maxime Vega *secunda par.sum.* ver.*votum.casu* 115. vbi cum multis resoluit, quod si promisi calicem certæ Ecclesiæ, & non fuit præsens persona quæ acceptaret promissionem pro tali Ecclesia, possum ego commutare votum, & dare calicem alteri Ecclesiæ, maxime si sit pauperior: at si facta promissione ibi erat aliquis minister Ecclesiæ illius cui primo facta est promissio, qui acceptauit promissionem nomine Ecclesiæ, vel alia persona, quæ valide posset illam acceptaret promissionem, iam teneor dare priori Ecclesiæ quia acquisiuit ius per acceptationem; quæ omnino faciunt pro nostro casu.

2 Si vero ista puella hodie quindecim annorum,nec sciuit de sua redemptione iam cæpta, nec acceptauit per se,nec pro illa acceptauit pater, mater, tutor, aut aliquis ex supradictis, non tenetur hæres istam redimere, quia nõ acquisiuit ius ad rem per illam acceptationem, sed poterit hæres aliam septennem redimere: imo ad hanc septennem tenebitur ob formam testamenti, non ad illam quæ nec est septennis, nec ius acquisiuit per suam acceptationem. Vltimo aduerto, quod si testatrix nominauit illam priorem puellam, vel aliam proprio nomine, vel nomine suorum parentum, tunc ista redimenda est quantæcumque sit ætatis vt patet.

3 Quæris

3 Quæris: quid si pro nunc non inueniatur aliqua puella captiua septennis, in casu, quo illam priorem non teneatur hæres redimere ob defectum conditionum positarum *num.* 2. Respondeo tunc redimendam esse priorem quindecim hodie annorum, quia saltem in hac impletur intentio testatricis, & quia iam apta erat tempore quo testamentum debuit ex obligatione impleri. Potest hoc probari ex casu posito à Sanchez *lib.* 1.*de matrim.disp.*33.*num.*32. vbi dicit, quod si quis legauit certam pecuniam certæ virgini pro suo matrimonio, & quando is mortuus est iam illa erat nupta, potest illi donari legatum, quia iam fuerat habilis quādo testamentum conditum est: & constat, quod testatoris mens fuerit huic fauere: quod potest hic applicari. Denique si hodie nec prior illa quindecim annorum viua sit, nec aliqua septennis, vel octo annorum reperiatur, credo ad nullam grandæuæ ætatis redimēdam teneri, quia verba testamenti sunt intelligenda in significatione propria, & illa expresse dicunt vt redimatur septem, vel octo annorum puella. Sed de isto legato standum erit decreto Episcopi: & tutius est aliam quamcumque redimere.

CASVS XXV.

De Moniali illegitima, an possit esse Abbatissa sine dispensatione.

QVædam Monialis Ordinis sanctæ Claræ secundæ Regulæ, electa est in Abbatissam per suffragia Conuentus cum esset illegitima ex prohibito concubitu. Prouincialis noluit illam confirmare propter hoc

im

impedimentum, neque cum illa dispensare: quæritur an possit esse Abbatissa sine prælati dispensatione, & an prælatus potuerit illam excludere?

1 Sanchez *lib.* 5. *Decal. cap.* 5. *num.* 19. ait Monialem illegitimam non posse esse Abbatissam sine dispensatione; licet concedat posse cum illa prælatos dispensare, & illam ad officium habilitare. Additque Monialem bigamam, quæ scilicet bis nupsit, non posse esse Abbatissam, etiam cum dispensatione prælati. Non affert Sanchez aliquam rationem particularem contra illegitimam ne sit Abbatissa, nisi textus, & rationes communes probantes, seu prohibentes ne masculi illegitimi sint prælati, sed rationes quas affert infra ponam & soluam.

2 Ego credo quod Monialis illegitima potest esse Abbatissa, vel Priorissa, absque vlla dispensatione prælati, maxime si sit Regulæ primæ, vel secundæ Sanctæ Claræ, vel Ordinis habentis communicationem priuilegiorum, & proinde quod hæc, de qua agitur, non potuit excludi ab officio Abbatissæ, neque indiguit dispẽsatione vt in officio confirmaretur. Pro istius probatione suppono, quod Moniales S. Claræ gaudent priuilegiis omnibus, quæ habent fratres Minores, siue talia priuilegia fuerint concessa illis immediatè, siue talia priuilegia habeant ipsi Minores per communicationẽ. Nam illud priuilegium quod aliqua Religio habet per communicationem, habet illud tanquã sibi proprium, & tanquam si sibi immediatè, & nominatim fuisset concessum, vt patet ex multis locis *compendij* maxime in ver. *communicatio priuilegiorum*, §. 9. *in fine*, & §. 12. & alibi. Quod vero Moniales S. Claræ gaudeant priuilegijs concessis Fratribus Minoribus habetur in compendio Mendicantium citato proxime verbo §. 14. ex

Leone

Leone X. Quo ſuppoſito, fratres Minores gaudent priuilegio conceſſo Religioſis Sancti Ioannis Euangeliſtæ, in Portugallia, quæ dicitur Congregatio Sancti Ioannis Euangeliſtæ; in quorum compendio *fol.* 9. *pag.* 2. habetur hoc priuilegium; *Vt admiſſus ad profeſſionem inter illos ſi habet defectum natalium ipſo facto ſit diſpenſatus non ſolum ad Ordines, ſed etiam ad omnia ſolita gubernari per fratres illius Ordinis, Prioratus, Rectorias, &c.* Cum ergo Moniales S. Claræ gaudeant hoc priuilegio conceſſo Minoribus per extenſionem participationis, ſequitur quod Monialis S. Claræ ipſo facto quod fuit admiſſa ad profeſſionem manet diſpenſata ad omnia officia, & prælaturas Religionis, ita vt non indigeat alia diſpenſatione. Et hoc credo eſſe verum, etiam ſi dicta Monialis eſſet illegitima ſacrilega, ideſt nata ex concubitu ſacrilego: lex enim, ſeu dictum priuilegium non diſtinguit, ſed loquitur in communi, de omni defectu natalium. Prædictum vero priuilegium eſt in praxi apud dictos Religioſos, vt ſcio certe: Quamuis autem hoc priuilegium ignoretur à Monialibus, neq; apud illas ſit in praxi, hoc non tollit quin illo poſſint frui nunc poſtquam illius notitiam habent, vt tradit Rodrig. *tom.* 1. *qq.* q. 61. *art.* 3. §. *At Vrbanus.* Et idem Rodrig. *in expoſit. Cruciat ad* §. 9. 132. in tit. *de voto vltramarino.* Secundo probo, quia textus excludentes illegitimos ab officiis, & dignitatibus, quales ſunt caput 1. & cap. fin. *de filiis presbyterorum*, loquuntur ſolum de maſculis, vt patet ex verbis textuum. Lex autem loquens de maſculis, maxime in odioſis, non comprehendit fœminas, vt tenet Geminianus in cap *in generali in* 3. *caſu. de elect.* & Anton. Gabriel *com. opin. tit de verbor. ſignifi. concl.* 6. *num.* 17. Tertio, quia Sixtus V. in Motu proprio contra illegitimos, nec vllum verbum fecit

de

de fœminis in ordine ad prælaturas, vel ad professionem. Quarto, quia fœminæ non ſunt proprie prælatæ, prælatura de qua loquuntur Canones, vt colligitur ex D. Thom. *in 4. diſt. 25. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 1.* & tenet hãc opinionem expreſſe Rodrig. *tom. 1. qq. q. 13. art. 21.* & citat pro eadem Cynum, Bartolum, Ancharranum. Fauent. Pallud. Tabiena citati à Sanchez *cit. cap. num. 18.* 4

3 Rationes particulares Sanchez ſunt hæ. Primo adducit duos textus ſupracitatos ex cap. 1. & fin. *de filiis presbyt.* ſed ad hæc duo capitula iam reſpondi ſupra *nu. 2. in argum.* 2. Secunda ratio Sanchez eſt, quia in cap. *Indemnitatibus. de elect. in 6.* dicitur quod Abbatiſſa habet dignitatem: & hæc dignitas interdicitur illegitimis citatis duobus cap. *de filiis presb.* Reſpondeo, quod licet citatum cap. dicat Abbatiſſam habere dignitatẽ, non dicit quod hæc dignitas ſit Eccleſiaſtica prælatura, ſed eſt dignitas improprie, vt diximus ex D. Tho. proxime citato. Eſt enim dignitas Abbatiſſæ, quædam ſola præeminentia tanquam matrisfamilias: eo modo, quo parochus dicitur prælatus, id eſt improprie prælatus, vt habetur cap. 1. *de cleric. ægrot.* licet enim ibi & alibi parochus vocetur prælatus, intelligitur improprie, & large, vt explicat idem Sanchez *7. lib. Decal. cap. 29. num. 56.* & Sylueſt. ver. *Prælatus. ad initium.* Imo ipſe Sanch. *cit. lib. 5. cap. 1. num. 19.* ſic attenuat iuriſdictionẽ Abbatiſſæ, vt dicat illam non poſſe imponere præceptum ſpirituale in ordine ad finem ſpiritualem; ac proinde ex mente eiuſdem non eſt proprie prælata. Tertia ratio Sanchez eſt, quia Concilium Trid. *ſeſſ. 25. cap. 7. de Regular.* tanti facit officium Abbatiſſæ, vt non niſi quadragenariam, & poſt annos 8. profeſſionis eligendam eſſe decernat. Reſpondeo, eſto quod ita ſit, ſicut eſt: non inde ſequitur, quod excludat illegitimã

ab

ab officio Abbatissæ: imo inde arguo, & probo illam non excludi. Nam cum ibi Tridentinum tam exacte assignauerit conditiones requisitas ad Abbatissam, & nullam mentionem fecerit de natalibus illius, seu quod debeat esse legitima, clare innuit, quod defectus natalium non sit impedimentum ad officium Abbatissæ, si enim impediret, à Concilio diceretur. Vnde iuxta Regulam Iuristarum, illa quæ in lege non prohibentur, concessa intelliguntur: vt refertur in indice Decretalium, verb. *concessum*.

4 Imo addo contra Sanchez, quod etiam Monialis bigama poterit esse Abbatissa: tum ob supradicta, quia scilicet Abbatissa non est proprie prælata: tum propter citatum priuilegium concessum Patribus congregationis S. Ioannis Euangelistæ: tum quia ipse Sanchez concedit Monialem non virginem posse esse Abbatissam: per quod etiam innuit quod non virgo ex concubitu illicito poterit esse Abbatissa cum non distinguat quomodò virginitatem amiserit. Maius vero incommodum videtur vt sit Abbatissa non virgo ex concubitu illicito, quam non virgo bigama, quæ bis validum matrimonium contraxit. Tum denique quia bigamia solum, & proprie impedit receptionẽ Ordinum sacrorum, quos Abbatissa non recipit: & preterea pœnæ impositæ bigamis in titulo de bigamis solum imponuntur masculis bigamis, & proinde non comprehendunt fœminas bigamas iuxta dicta *num. 2*. Imo inauditum videtur, quod in titulo *de bigamis* intelligantur fœminæ bigamæ *in decretalibus, vel in 6*. omnia enim capitula in titulo *de bigamis in decretalibus & in 6*. clare loquuntur solum de bigamis masculis, & in ordine ad ordines sacros suscipiendos.

5 De Moniali vero, quæ incontinenter, & inhonestè

vixerit, an possit esse Abbatissa? Dico breuiter, quod si inhoneste vixit intra Religionem, prohibetur esse Abbatissa *in cit. cap. 7, Trident.* vbi requiritur, quod in ordine laudabiliter vixerit, Si vero inhoneste vixit ante ingressum Religionis, & delictum sit publicum, impeditur fieri Abbatissa propter scandalum.

CASVS XXVI.

De quodam parocho qui dixit duas missas vna die. Vnam veram & ordinariam, alteram siccam.

IN quodam oppido paruo erant duo tantum clerici, vnus parochus, alter coadiutor. Coadiutor tenebatur ex officio in quadam Dominica dicere missam maiorem omni populo. Parochus eadem die Dominica summo mane missam ordinariam celebrauit confidens quod coadiutor celebraturus erat missam hora solita, vt totus populus audiret. Coadiutor, vel ex infirmitate, vel alio impedimento non potuit, vel noluit illa die Dominica celebrare. Parochus qui iam celebrauerat, & erat Dominica solemnis in Ramis Palmarum, ne populus tali die maneret in toto fraudatus solatio spirituali, solemniter benedixit Ramos, & postea dixit Missam siccam populo, cum illis cæremoniis, & vestibus, quas aliqui libri pro missa sicca assignant. Accusatus est clericus parochus de tali missa coram Regio tribunali, Ordinum Militarium, erat enim parochus professus Ordinis Militaris Sancti Iacobi, cuius Ordinis Rex est supremus Magister. Quæritur an iste paro-

parochus peccauerit, vel aliquam pœnam incurrerit ex celebratione istius Missæ siccæ?

1 Ex duobus capitibus credi posset hunc parochum peccasse. Primo ex eo quod duas missas eadem die dixerit contra textus mox citandos. Secundo ex eo quod missam siccam dixerit extra mare, & sine necessitate. Sed ego respondeo ex neutro capite peccasse, vel pænam vllam incurrisse. Probo, quod non ex primo: nam textus qui prohibent eadem die duas missas ab vno sacerdote celebrari, quale est capitulum *consuluisti de celebr. Missarum*, & cap. *sufficit. de consecr. distinct.* 1. loquuntur solum de duabus missis veris, ordinariis, in quibus fit verum sacramentum, vt praxis quotidiana docet: at missa sicca non est missa in rigore, cum in illa non fiat vlla consecratio, oblatio, nec consumptio, quæ sunt partes essentiales missæ: & ideo nauigantes non tenentur sub M. audire missam siccam dictam in nauibus diebus festis vt tenet Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 7. *quæst.* 6.

2 Neque peccauit ex 2. capite ex eo quod missam siccam dixerit extra mare, & non sit consuetudo iam celebrare in terra: Nam missa sicca non est illicita ex se. Probo quia non est illicita ob legem prohibentem, si quidem nulla lex Ecclesiæ datur, quæ illam prohibeat dicere extra mare: imo videmus illam in aliquibus prouinciis esse in praxi extra mare, vt refert Durand. *lib.* 2. *de Ritibus Eccl. cap.* 4. *ad finem*: & Henriq. *tom.* 2. *lib.* 9. *cap.* 27. *num.* 2. in gloss. *littera* A. refert quod Leo X. approbauit quendam librum, qui dicitur Sacerdotale, in quo continetur forma dicendi missam siccam: ergo non est prohibita, imo permissa ex lege. Addit Durant. *cit. loco*, quod Durand. *in suo Ration. diuini officij lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 23. dicit, quod si Sacerdos non potest conficere, quia forte iam celebrauit, vel ob aliã

causam, tunc potest sumpta stola &c. dicere missam siccam, modo ibid. assignato: nec specificat quod debeat dici in mari, vel in terra: & Durant. *cit. loco* ad finem quod in Gallia videlicet Tollozæ, quando aliquis defunctus sepelitur post prandium, dicitur missa sicca pro illo: ergo etiam in terra dici potest missa sicca. Et hoc ipsum contigit isti parocho, cum enim iam mane celebrasset veram missam, & non posset aliam veram secundo celebrare, potuit pro aliqua consolatione populi secundo dicere missam siccam per quam populus ad aliqualem deuotionem excitaretur. Denique missa sicca non est illicita ex parte materiæ, seu ex parte rei in illa contentæ: Nihil enim continet malum contra Ecclesiam, vel bonos mores; solum enim iubet recitari Epistolam, Euangelium, Orationem Dominicam, & dare benedictionem, & pauca alia, quæ clare sunt bona, & sancta, de quibus in illa dicendis, vide Durantum *cit. loco*, & contenta in illa non sunt superstitiosa, sed possunt excitare deuotionem populi, vt patet, ergo ex nullo capite prædicta missa est illicita, nec proinde parochus vllam pœnam ex illius celebratione incurrit. Vltimo non potuit iste parochus condemnari ex eo quod populo illa die veram missam non dixerit, quia vt supra dictum est, Coadiutor illa die tenebatur populo missam communem dicere, non parochus: & proinde si populus illa die Dominica vera missa caruit, culpa fuit coadiutoris, non autem parochi. Et ob has causas, noui prædictum parochum in publico tribunali fuisse absolutum ab omni culpa, & pœna.

CASVS XXVII.

De quodam casu pertinente ad materiam restitutionis.

O Lyssipone hyemabant octo triremes Galliæ cum suo duce generali. Dux generalis conduxit quandam nauiculam, vel cimbam, vt iret ad alium portum distantem per tres, vel 4. leucas, vulgo barreiro, pro conuehendo pane nautico, vulgo biscouto, ad triremium sustentationem. Dixit dux generalis officiali cuiusdam triremis (vulgo Meirinho) vt prædictam cimbam pararet assignans illi Turcas Remiges captiuos, qui de terra ad cimbam prædictum panem nauticum asportarent baiulando. Cumque ex officio dictus officialis triremis teneatur in simili casu assignare milites Christianos sufficientes pro custodia, & securitate Turcarum, designauit nouem Turcas pro oneribus portandis, & tres tantum milites ad custodiam. Nocte, Turcæ captiui contra Catholicos paucos insurgentes illos (vt creditur) occiderunt, & cum nauicula ad partes Affricæ transfugerunt. Dominus nauiculæ, qui manserat in terra, petiit à duce generali triremium restitutionem suæ cimbæ, siquidem de illius mandato cimba fuit conducta.

Dux generalis remisit se ad Theologos, qui dicerent vtrum in foro conscientiæ ille teneretur restituere damnum illatum: an vero ad restitutionem cimbæ teneretur officialis triremis cuius culpa damnum illatum est eo quod de militibus sufficientibus non prouidit, & tot Turcas destinauerit.

1 Ego respondi, me credere, quod dux generalis nō tenebatur in conscientia restituere pretium nauiculæ domino petenti: sed quod ad id tenebatur officialis triremis dictus Meirinho. Probo, quia si dux generalis ad hanc restitutionem teneretur, esset ex eo quod iussit talem cimbam conduci: Sed ex ista iussione non tenetur: ergo probo minorem, nam ista sola iussio, vt cimba conducatur vel locetur, ex se non est causa ordinata ad illud damnum inferendum, vt patet in praxi quotidiana, per quam de mandato Regis similes cimbæ capiuntur pro seruitio Regis: & ex tali Regis mandato præcise, non sequitur simile damnum. Fuit ergo proxima causa damni dati officialis Triremis, cui ex officio incumbebat prouidere cimbā de militibus sufficientibus, & non prouidit. Neque ex eo quod generalis dux iussit dicto Officiali vt cimbam conduceret, & pararet, & officialis negligens fuit in cimba paranda, talis negligentia officialis imputanda est duci generali. Facit pro hoc regula illa qua dicitur: Quod dico tibi vt facias, & tu potes facere bene, & debes facere bene, non dico tibi vt facias male. Quam regulam citat, & applicat ad casum similem Sanchez *in lib. 7. de matrim. disp. 95. num. 10. & 11.* Cum ergo dux generalis officiali triremis dixit, vn nauiculam conduceret, pararet, & mitteret, & talis officialis posset, ac deberet parare bene & sufficienter; non dixit illi dux generalis vt pararet male, sed virtualiter dixit illi vt pararet bene, iuxta regulas, & exigentiam negotij commissi, & proinde damnum illatum non euenit ex negligentia ducis generalis, sed officialis. Secundo facit ad deobligandum ducem generalem à restitutione, quod tradit Sayro *in Clau. Reg. lib. 10. tract. 2. cap. 6. num.* 4. vbi citans Gaet. Sot. Lædesin. Couar. Petr. Nauar. & alios dicit,

cit, quod ad hoc, vt aliquis dicatur causa damni dati, non sufficit quod sit conditio sine qua non: sed oportet quod aliquo suo influxu, & concursu morali concurrat ad illud damnum, & conferat ad illum effectum: Iussio vero ducis generalis vt cimba caperetur, & mitteretur, nõ influxit influxu particulari in tale damnum, vt patet etiam moraliter Et addit Sayro *cit. lib. cap.* 7 *nu.* 6. mandantem non teneri ad restitutionem, nisi quando imperium suum fuit periculosum, id est, ex se ordinatum, & occasionatum ad causandum damnum. Hæc autem iussio ducis generalis vt sic, non fuit ordinata, neque occasionata ad tale damnum inferendum. Probatur etiam efficaciter ex eo quod tradit Rabello *tom. de oblig. iust. lib.* 2 *de rest. quæst.* 14 *sect.* 3. vbi explicans in quibus casibus iubens teneatur ad restitutionem *num.* 12. dicit optime ad intentum: Quod si Dominus nec expresse, nec tacite damnum præcepit, quamuis famulus nomine ipsius damnum intulerit, non tenebitur dominus ad restitutionem, cum nec ratione rei acceptæ, nec iniustæ acceptionis, nec aliunde teneatur. Imo, nec si postea sciens crimen suo nomine patratum, id ratum habeat; & citat Medinam, & Petrum Nau. quo nihil clarius ad intentum dici potuit. Nam in hoc casu dux generalis nec expresse, nec tacite damnum hoc fieri mandauit, nec post factum ratum habuit, sed potius reprobauit, ergo ad restitutionem non tenetur. Et addit ibidem Rabello *num.* 13. quod si scio damnum nomine meo inferendum, & tamen non impedio cum commode possim, peccabo contra charitatem, non tamen contra iustitiam, ac proinde ad restitutionem non tenebor, nisi vel ex officio damnum tenear impedire, &c. & tamen dux generalis ex officio non tenebatur hoc damnum impedire, sed id ex offi-

cio ſpectabat ad Officialem triremis,& dux generalis, nec tale damnum ſomniabat. Et confirmatur, quia aliàs diceremus teneri Regem ad reſtitutionem omnium damnorum cauſatorum per ſuos miniſtros culpabiliter, & negligenter operantes: vt v. g. cum iudices Regis iudicant iniuſte, cum Scribæ,& Notarij officio male funguntur, plus exigendo, & falſo ſcribendo, & ſic de aliis officialibus Regiis, quibus Rex dat officia,& præcipit vt officia exequantur bene,& ſecũdum conſuetudinem, & ignorat quando aliquid male ab illis agitur. Quod nullus dicet, neque in his caſibus Regem ad reſtitutionem obligat: & idem dicendum erit de inferioribus principibus, ac dynaſtis reſpectu inferiorum ſibi ſubditorum: qui ſubditis non imperant vt male agant, nec ſciunt quando actu male agunt, nec proinde tenentur tunc aduertere, nec poſſunt: licet teneantur punire cum poſtea male factum aduertunt. Facit denique quod tradit Sà *in Aphor.* ver. *Reſtitutio. num.* 25. *& num.* 36. videlicet, quod in foro conſcientiæ de quo agimus, non tenetur reſtituere qui fecit bona fide, nec qui dubitat an fuerit cauſa damni. Et citat pro hoc ſecundo dicto Sylueſt. & Valentiam. At conſtat quod dux generalis in ſuo mandato fecit bona fide, vt patet. Et præterea eſt in dubio an fuerit cauſa damni: imo clarius conſtat quod non fuerit cauſa damni ex ſuo præciſe mandato.

2 Quod vero obiicitur ex Regula iuris, qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur: dico intelligendum eſſe de illo, qui eſt cauſa damni vera, naturalis, vel moralis per ſe,& directa: non vero de cauſa per accidens omnino remota, vel quando ſolum eſt conditio ſine qua non: ſi enim cauſantes ſolum per accidens, remotiſſime, & velut conditio ſine qua non, eſſent

ſent obligandi ad reſtitutionem:obligaretur reſtituere faber,qui fecit gladium, vel clauem quibus quis iniuſtè occiditur, vel res aliena ex domo clauſa eripitur ignorantibus his fabris, neque tale intendentibus, vel ſcientibus. Et id contigit in hoc caſu, fuit enim dux generalis ſua iuſſione cauſa per accidens,remotiſſima, & conditio ſine qua non.

3 Vltimo dico, quod nec dux generalis tenebitur reſtituere in caſu,quo officialis triremis non habet vnde reſtituat:Nam nemo tenetur reſtituere pro alio niſi quando fuit per ſe cauſa damni naturalis, vel moralis vt dando conſilium,fauorem, mandando, vel quid ſimile,vt Doctores tradunt in materia reſtitutionis,maxime quando agunt an Dominus in conſcientia teneatur reſtituere damnum illatum à ſuo ſeruo, ante condemnationem, de quo damno dominus neſciuit, & ſeruus non poteſt reſtituere: & dicit communior opinio,quod non tenetur dominus.Quod efficaciter probat Rabel.*lib.1.de reſtit.quæſt.10.ſect.4.concl.vltima*, pro qua ibi citat multos, & graues Doctores antiquos, & recentiores:magis autem videtur obligandus dominus ad reſtitutionem damni illati per ſeruum reſtituere non valentem, quam dux generalis ad reſtituendum damnum illatum per officialem triremis reſtituere non potentem.

CASVS XXVIII.

Dubia circa officium Conceptionis Deiparæ,quod incipit: Sicut lilium.

CIrca officium Conceptionis Deiparæ, cuius officium ad veſperas incipit, *Sicut lilium*. Propoſita

sunt sequentia dubia. Primum, an dictum officium recitatum fuerit in Ordine Minorum antequam Paulus V. Summus Pontifex id Minoritis concesserit, vel, si aliquando aliud diuersum in eadem Religione fuerit recitatum.

Secundo, à quo tempore, vel à quo anno in eadem Religione prædictum officium cæptum est recitari.

Tertium, quis fuerit Author istius officij, *Sicut lilium* & an Sedes Apostolica aliquod priuilegium, vel indulgentiam concesserit illud recitantibus.

Quartum. Vtrum non obstante verbo, *Quod possint illud recitare*, maneat liberum recitare aliud officium Conceptionis diuersum ab isto, *Sicut lilium*: vel si debeant recitare de Conceptione, necessarium sit vt recitetur?

1 Ad primum dico. Hoc officium Conceptionis sicut lilium, cæpit recitari in Ordine Minorum à tempore Sixti IIII. anno 1475. in quo anno coram eodem Sum. Pontifice Romæ facta est disputatio celeberrima de Conceptione Deiparæ, & ibi resolutum fuit disponente Papa, vt in Ecclesia hoc festum celebraretur sub titulo immaculatæ Cóceptionis: ad quem finem commendauit Papa cuidam Leonardo Nogarola protonotario Sedis Apostolicæ viro doctissimo, vt componeret dictum officium, *Sicut lilium*. Ita refertur *in 3. par. Chron Ordinis Minorum lib. 3. cap. 60 §. En este tiempo*: & refert Pater Ægydius *lib. 3. de Concept. Deiparæ q 6. §. 5. fol.* 294. & dicit Chronicorum Author cit. loco quod ab eo tempore Sixti IIII. vsque ad præsens recitatum est in Ordine Minorum prædictum officium, sicut lilium, etiam à Clericis. Postea anno 1480. Frater Bernardinus de Bustis Minorita reformauit idem officium Sicut lilium in aliquibus locis, & Papa Sixtus IIII.

IIII. adhuc viuus approbauit idem officium reformatum, sicut refert Toscinianus *in historia Franciscana lib. 3. fol. 311. pag. 1. in medio paginæ*, & probatur ex compendio Mendicantium verbo *Conceptio Virginis* §. 7. & ex his manet responsum ad tria dubia posita in primo quæsito, videlicet, quod hoc officium recitatum est ante Dominum Paulum V. & quod ab anno 1475. vel saltem ab anno 1480. habuit initium: & quis fuerit Author illius. Et quod in particulari quæritur, an aliquo tempore recitatum fuerit aliud officium Conceptionis diuersum ab isto, de hoc constare non potest, quia ante Breuiarium à Pio V. reformatum, erat in variis prouinciis varietas multa Breuiariorum, vt Tolletani Bracarensis, Eborensis &c. & dabatur maior libertas variandi, vel mutandi diuinum officium, quam modò datur. Sufficit quod ait Author chronic Minorum cit. loco, quod à tempore Sixti IIII. dictum officium sicut lilium, cœpit in Ecclesia celebrari, etiam à Clericis: & sufficit quod refert P. Ægydius citato loco ex verbis Sixti IIII. dicentis, quod dictum officium Sicut lilium *A nobis emanauit*, id est à nobis Papa. Et sufficit quod ibidem addit Ægydius, hoc officium Sicut lilium, non esse reprobatum per nouum Breuiarium: & ex hoc etiam manet responsum ad 2. quæsitum, ex quo anno in Ordine Minorum cœperit recitari idem officium & quis fuerit Author illius.

2 Ad secundam partem tertij quæsiti: dico, quod videndus est Rodriguez *tom. 1. qq. q. 57. art. 3.* vbi refert concessionem Sixti IIII. ex monum. Ordin. per quam Papa concedit fidelibus vtriusque sexus, qui missam, vel officium Conceptionis, sicut lilium celebrauerint, aut dixerint, aut illius horis canonicis interfuerint, his inquam concedit illas omnes indulgentias, quas Pa-

Pa

pa Vrbanus concessit illis, qui præsentes fuerint missæ, & horis canonicis in die Corporis Christi D. Quas indulgentias recenset Rodrig. *citato loco* §. *Circa quam* : & Leo X. concessit aliquas indulgentias intuitu Conceptionis B. Mariæ tam fratribus, quàm sæcularibus, vt habetur in compendio Mendicantium verbo *Conceptio Virginis* §. 12. & hoc quantum ad indulgentias concessas respectu huius officij, vel Conceptionis Deiparæ. Quod attinet ad priuilegia concessa recitantibus hoc officium Sicut lilium, videatur Rodriguez *in Bullario folio* 650. vbi ponit Bullam Leonis X. per quam concedit Ecclesiis Hispaniæ, vt possint in die Conceptionis Deiparæ, & per totam illius octauam, suspendere interdictum, dummodò recitent officium Conceptionis compositum à dicto Leonar. & dicant missam eiusdem officij, quæ incipit Egredimini, quæ hodie canitur à fratribus Minoribus. Vndè colligo, quod etiam tempore Leonis X. dabatur licentia Ecclesijs Hispaniæ, etiam sæcularibus, dicendi officium Conceptionis, Sicut lilium, compositum à dicto Leonardo, & reformatum per Bernardinum de Bustis. Et quamuis ego *in* 2. *tom. Dubiorum Regular.* ver. *Interdictum num.* 2. *&* 3. dixerim cum Suarez, & Henr. quod in Hispania suspenditur interdictum in festo Cóceptionis Deiparę, etiam si tales Ecclesiæ Hispaniæ non dicant officium Conceptionis Sicut lilium: hoc non obstat, quin datum fuerit prædictum priuilegium à Leone X. in forma supradicta, quod priuilegium ponit Rodriguez *cit. loco Bullarij.*

3 Quod vero attinet ad Fratres Minores circa hoc officium Sicut lilium, quia aliqui credere poterant eos illud non posse recitare post reformationem Breuiarij Pij V. iubentis vt officium D. dicatur solum iuxta re-

ta regulas dicti Breuarij, dico quod Pius V. concessit expresse Fratribus Minoribus vt possint recitare officia sui Ordinis provt communiter sunt impressa, quorum prius est officium Conceptionis, Sicut lilium. Sic habetur affixus titulus in principio officiorum nostri Ordinis, & dicitur in titulo id concessisse Pium V. anno 1569. 14. die Maij, vnde obiter colligo, quod cum ista concessio fuerit priuilegium concessum annis ab hinc 57. Fratribus Minoribus, videant cæteri Mendicantes, qui communicant nobiscum in priuilegiis, quod potuerint ab illo anno in illo communicare, maxime cum iam esset concessum à Sixto IIII. & Leone X.

4 Ad vltimum quæsitum, *Vt possint recitare*, &c. an possint priuilegiati quibus hoc priuilegium conceditur, dicere aliud officium Conceptionis extra hoc, Sicut lilium? Dico sequentia. Primo, quod supra citaui duas Bullas vnam Sixti IIII. aliam Leonis X. & neutra istarum continet verba obligantia ad dictum officium hodie recitandum, maxime post Breuiarium Pij V. obligantis ad recitandum iuxta illius tantum Regulas. Nec aliqua Religio vltra Franciscanam poterat illud recitare ex vi priuilegij Sixti IIII. & Leonis X. quia Pius V. id prohibet generaliter, nisi à ducentis annis sic consueuerint recitare. Dico secundo, quod si aliqua Religio denuo impetrauit priuilegium recitandi dictum officium, Sicut lilium, talis Religio antequam priuilegio illo vtatur, poterit illi renunciare in capitulo generali propter duas Regulas generales Iuristarum, videlicet quod priuilegium non confertur inuito, & quod vnusquisque potest renunciare suo priuilegio: & hoc intelligo de Religione in communi, quæ potest in capitulo generali illud renunciare. Dico tertio

tio quod Religiosus in particulari non potest huic priuilegio renunciare: volo dicere: Si tota Religio cuius est professus, ex priuilegio recitat hoc officium, Sicut lilium: Religiosus particularis istius Ordinis non potest aliter recitare, recitando alio modo: quod ostendo hoc exemplo. Clericus particularis non potest renunciare priuilegio canonis, & fori, quia hæc duo priuilegia non sunt concessa huic Clerico in particulari, sed Ordini Clericali in communi primario, vt omnes Doctores dicunt, Sic in nostro casu, Religiosus particularis non posset dicere aliud officium diuersum ab isto, Sicut lilium, si tota illius Religio illud recitat, quia hoc priuilegium non est suum particulare, sed totius Religionis: sic tenet Reginald. *de renunciatione priuilegij, tom. 2. lib. 18. num.* 160. citans Azorium, qui dicunt teneri Religiosum recitare officium diuinum iuxta formam sui instituti. Et probatur ex cap. *de his*, & ca. *Placuit. distin.* 12. Quantum vero peccatum committeret iste Religiosus mutando officium, collige ex iis quæ dicunt Doctores de Clerico dicente vnum officium pro alio scienter vna die, vel altera, de quo Reginald. *cit. lib. num.* 172. citans Suarez.

5 Ad vltimum dico; quod si Papa concessit alicui Religioni vt diceret officium Conceptionis sicut lilium, & concessit cum particularitate, vt scilicet illud recitet singulis sabbatis sicut facit Religio Franciscana, si Religio non recitauerit illud officium, Sicut lilium, non manet priuilegium in suo vigore, quia non seruatur forma priuilegij. Cum enim priuilegium sit lex priuata, non seruata forma, & verbis illius, violatur lex, seu priuilegium, & sic non seruata forma priuilegij perditur priuilegium: Est enim priuilegium quasi contractus conditionalis, quo Papa aliquid concedit si

aliquid taliter fiat:de quo latè Suarez *tom.de legibus lib. 8.cap.13.à num. 2.vsque ad finem capitis.* Vide etiam illum *eod.lib.8.cap.12.& seqq.* vbi multa dicit,ad cognoscendum quomodò amittatur priuilegium.

CASVS XXIX.

De quodam parocho qui excommunicauit parochianum,quod non audiret missam in propria parochia.

QVidam Parochus excommunicauit suum parochianum eo quod non audiebat missam in propria parochia , cum tamen certo constaret eum illam audire in Conuentu Religiosorum iuxta quod habitabat:& declarauit illum excommunicatum : appellauit parochianus ad Ordinarium , siue ad Vicarium Generalem Episcopi. Interim dum litigium durabat , parochianus inquietus ob communicationem prohibitam sibi cum aliis , fecit se absolui à Parocho ad cautelam, non obstante litigio.

Quæritur primo , vtrum parochus ordinarius possit excommunicare: quod dubium iam alibi vidi contigisse.

Secundo , quæritur, an Parochus possit cogere parochianum cum pœnis vt adeat propriam parochiam pro missa audienda in diebus festis,ac Dominicis?

Tertio. An isti parochiano petenti absolutionem excommunicationis ad cautelam, nocere potuerit talis petitio,& proinde reputandus fuerit excommunicatus,eo quod per talem petitionem visus est fateri se excommunicatum?

1 Antequam ad quęsita respondeam præmitto hunc parochianum non prudenter egisse appellando ad Vicarium Generalem Episcopi: sed potius debuit ille, vel potius Prælatus dicti monasterij, in quo missam audiebat, debet adire conseruatorem talis Conuentus, & petere ab illo iuridicè, vt mandaret Parocho ne in hoc molestaret parochianum eo quod dictus Conuentus habet priuilegia, vt possit quicumque Catholicus in illo missam audire, & cum illa satisfacere obligationi: quæ priuilegia mox citabo. Hoc enim est proprium officium conseruatoris cuiusque Religionis, defendere illius Religiosos contra violatores suorum priuilegiorum, per quorum violationem Religiosis fit vis, & iniuria, & ideo hoc magis spectat ad conseruatorem Ordinis, quam ad Vicarium generalem; & magis spectabat ad Prælatum Conuentus, quam ad parochianum hoc negotium prosequi, ne per tales omissiones Religiosi sua priuilegia amittant.

2 Ad primum quæsitum dico resolute, quod parochus ordinarius, siue dicatur Prior, siue Curatus, siue Vicarius, siue quouis alio nomine, non potest excommunicare suum parochianum, nisi id sibi in speciali committat Episcopus, vel id habeat ex consuetudine antiqua, & præscripta. De secunda parte huius conclusionis nemo dubitat: potest enim Episcopus alicui pro aliquo casu dare iurisdictionem ad excommunicandum: & similiter consuetudo antiqua, & præscripta dare potest iurisdictionem, etiam ad excommunicandum, sicut alibi Doctores tradunt. Prior ergo pars cóclusionis, quod scilicet parochus ordinarius de iure communi non possit excommunicare, asseritur à Nauarro *in sum. cap. 27. num. 5.* & super caput *cum contingat. de rescr.* Panormitanus ad caput *cum contingat. de foro competen.*

competen glossa in cap. *Nemo* 2.*quæst*, 1. Lædesm. 24. *qu.* 24 *art.*1. & nouissime illam tenet Sanch.*lib.* 3. *Decal.* *cap.* 29.*num.* 56.& alij. Et probatur, quia licet parochus habeat curam animarum, non tamen habet forum cõtentiosum, vnde nec est proprie, & stricte prælatus, sed large, & improprie, teste Syluestro verb. *prælatus.* ad initium. Et idem ver. *excommunicatio.notab.*2 *num.* 5. neque obstat cap. *cum ad Ecclesiarum.*& cap. *si sacerdos. de offic.ordinarij.* vbi pro rato habetur, quod plebanus S. Pancratij suos parochianos excommunicauerit: nam iuxta glossam cit. cap. *cum ad Ecclesiarum.* talis parochus vel erat præfectus Ecclesiæ Collegiatæ, vel id fecit ex commissione officij superioris prælati, non vero quatenus solum parochus erat. Nec item obstat cap. 1. *de clerico ægrotante.* vbi parochus appellatur prælatus: large enim, & improprie vocatus est ibi prælatus, vt diximus; eo fere modo, quo Abbatissæ vocantur prælatæ. Et praxis communis Ecclesiæ idem obseruat.

3 Ad secundum quęsitum dico, non posse fideles cogi à parochis, vt audiant Missam in propria parochia, nec impedire possunt quin illam audiant in Monasteriis Regularium. Ita tenet Nauarrus *in sum.cap.*21 .*num.* 5.& multis probat Azor *tom.*1.*lib.*7.*cap.*6.*quæst.*4. idem dic de concione audienda. Citat Nauarrus citato loco priuilegium Leonis X. concessum Religiosis in ista materia. Concessit hoc idem Clemens VIII. vt habetur in Bullar. Rodrigu. *fol.* 197. *col.* 2. *num.* 4. & citat Azor vnam declarationem Cardinalium, qui ita declararunt, quam Azor dicit esse in ordine 112. inter declarationes Cardinalium. Extat etiam praxis generalis Ecclesiæ id tolerantis, ob quæ ait Nauarrus non posse Episcopum ad oppositum cogere. Alios Doctores citatos inuenies apud Nauarrum, & Azor.

4 Obiiciunt aliqui Extrauagantem Sixti IV. quæ incipit, *Vices illius, de treuga, & pace.* vbi dicitur teneri parochianos in diebus festis Missam audire in propria parochia. Obiiciunt etiam Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 4. *de reform.* vbi dicitur teneri parochianos in diebus festis propriam adire parochiam ad audiendum verbum Dei. Non inquam hæc obstant: quia imprimis ius commune citatæ Extrauagantis hoc solum voluit; ne parochiani id faciant in diebus festis contempto proprio parocho, sic explicat Azor citato loco dicens, sic etiam explicare Innocentium, Hostiensem, & alios Canonistas. Secundo respondet Nauarrus citans Syluestrum, & Antoninum, quod capita iuris cómunis dicentia quod parochiani audiant Missam in propria parochia, sunt abrogata per generalem consuetudinem in contrarium ab Ecclesia scitam, & toleratam. Ad Concilium Tridentinum dico imprimis quod illud citato loco non reuocat priuilegia Mendicantium, & supra vidimus duo priuilegia cócessa monasteriis, & vnam declarationem Cardinalium, qui explicant in illa materia ipsum Tridentinum. Secundo dico Concilium ibi solum loqui de concione audienda, non vero de Missa audienda. Tertio dico cum citato Azor, Tridentinum etiam quoad concionem non posuisse præceptum, sed exhortationem: & præterea etiā quoad concionem, non esse in vsu. Circa primam vero responsionem datam ad Extrauag. Sixti IV. quod scilicet solum prohibet ne parochiani id faciant proprio parocho contempto, intellige, vt formaliter, & expresse non contemnant parochum: quem contemptum non habent fideles adeuntes monasteria Religiosorum pro Missa, & concionibus audiendis, cum ibi diuina officia vt plurimum perfectius, ac deuotius celebrentur,

&

& plures sint celebrantes,& quauis hora celebrent,& concionatores doctiores, & non est credendum saltem hodie, velle Ecclesiam suos fideles istis commodis priuare, impediendo illos ne in Monasteriis diuina audiant, sed semper ad propriam parochiam vadant.

5 Posset adhuc obiici idem Concilium Tridentinũ, quod *sess.* 22. in decreto *de obseruandis in celebratione Missa*, ponit hæc verba: *Moneant etiam eundem populum, vt frequenter ad suas parochias, saltem diebus dominicis, & maioribus festis accedant.* Vbi clare loquitur de parochianis circa suas parochias adeundas diebus festis. Respondeo vt supra, verba Concilij ibi non præcipere: ait enim moneant populum. Non ait, cogant. Et Marzilla in declarationibus Cardinalium quas impressit ad citatum locum Tridentini, citat declarationem Cardinalium, quæ dicit non esse mentem Concilij, quod parochi, vel prælati per censuras populum cogant, neque ea de re per Concilium præceptum imponi, sed solum velle Concilium, quod moneantur fideles, vt id faciant, quandò commode fieri poterit. Alia capitula iuris canonici citat Reginaldus *libro* 19. *tomo* 2. *q.* 3. *nu.* 22. *& sequentibus*, quæ videntur etiam obligare parochianos pro Missa adire parochiam: ad quæ capita iuris ibi respondet Reginald. & responsio in substantia data est in supradictis *num.* 4. vide alios multos Doctores hac de re citatos à Barboza *in suis remission. ad Tridentinum super cit. sess.* 22.

6 Ad tertium quæsitum dico breuiter, quod isti parochiano nocere non potest, quod petierit absolutionem ab excommunicatione, nec proinde reputandus est excommunicatus, vt excommunicati pænas subeat. Sic in terminis dicit Panormitanus ad caput *Ad præsentiam de appellat.* dicens quod siquis petit se absolui

ad cautelam, non per hoc fatetur se esse excommunicatū. Idem citat glossa parua marginalis ad citatum ca. *Ad præsentiam.* Et ratio dictat ita esse, nam multa petimus, vel facimus ad vitandam molestiam, non quod nobis necessaria sint. Addo quod ista excommunicatio lata à parocho fuit omnino nulla ex defectu iurisdictionis ex dictis *num.* 2. & præterea etiam si parochus haberet iurisdictionem ad excommunicandum adhuc esset nulla, quia lata esset contra ius, idest contra priuilegia Summorum Pontificum, & declarationem Cardinalium, & contra generalem consuetudinem Ecclesiæ, & ideo diceretur continere errorem intolerabilem & proinde illi parendum non esset.

CASVS XXX.

De quodam contractu in materia census.

PEtrus mutuauit Francisco certam summam pecuniæ pro tempore designato tantum, addens quod si præfixo tempore pecuniam non sibi redderet teneretur Franciscus per viam census vendere, seu reddere Petro certam mensuram tritici singulis annis, dicens quod ad illum finem habebat illam pecuniam designatam: Franciscus pecuniam mutuatam non reddidit termino præfixo, nec scripturam census venditi facere voluit. At singulis annis Petro dabat certam mensuram tritici prout putabat mutuatam pecuniam posse lucrari singulis annis. Detinuit Franciscus dictam peniam annis quindecim modo prædicto, clamante semper Petro, vt vel sibi pecuniam suam redderet, vel cēsus scripturam faceret. Mortuus est Franciscus, & testamento

stamento præcepit hæredibus, vt dictam pecuniam sibi mutuatam Petro redderent. Hæres petit vt Petro iuramentum exhibeatur, per quod dicat, quantum triticum quotannis reciperet à Frãcisco, in satisfactionem suæ pecuniæ mutuatæ pro quolibet anno. His sic positis: quæsiuit à me Petrus hoc solum; an teneretur ob tale iuramentum confiteri triticum receptum, attento quod sua pecunia tot annis caruerit, in quibus posset cum illa multo plus lucrari? Ego respondi, casum alias habere maiores difficultates prius enodandas, quas sic breuiter resoluo.

1 Dictum pactum, vt non reddita sibi pecunia mutuata præfixo in termino, sibi Franciscus censum tritici venderet, fuit pactum illicitum, & fere vsurarium. Nam ratione mutui imposita est Francisco obligatio quasi de iustitia, ad quam alioqui non tenebatur, idest ad vendendum sibi Petro censum tritici. Hæc est communis Doctorum dicentium, vsuram esse, ratione mutui imponere mutuatario aliquam obligationem pretio æstimabilem, ad quam non tenebatur aliàs. Nam sicut dicitur in leg. *Sicut*. Cod. *de actionibus*, omnis obligatio tollens libertatem pecunia æstimabilis est. Idem habetur institut. *de obligation.* ad initium. At obligatio imposita Francisco ratione istius mutui, vt illo non soluto præfixo termino, tritici censum venderet, est obligatio ad quam Franciscus non tenetur, & pretio æstimatur, & denique libertatem minuit. Hæc conclusio præter quam quod est communis de mente Doctorum, asseritur à Rabello *lib.* 8. *de vsuris quæst.* 4. *num.* 2. & in particulari ibidem *num.* 4. vbi dicit cum Soto, vsuram esse si tibi mutuo oleum, vel vinum, ea conditione, vt mihi vendas triticum. De qua re multa alia exempla traduntur à Doctoribus, vt si mutuatario

obligationem imponam, vt triticum deferat ad meum mollendinum, panem ad meum furnum, & similia, quæ sunt obligationes pretio æstimabiles, & ad quas mutuatarius nõ tenetur ratione mutui: vide alia exempla citato loco apud Rabello *num.* 4 & *num.* 5.

2 Dico prædictam venditionem census prædicto modo petitam à Petro transacto termino præfixo ad solutionem, non potuisse fieri valide, saltem in foro externo ex vi præteritæ pecuniæ mutuatę, quam Franciscus receperat, etiam si fieret scripturis venditionis census per publicum Notarium. Probatur clare ex Motu proprio Pij V. de censibus, in quo iubet irritam esse constitutionem census si in illius venditione pecunia non numeretur coram testibus, & Notario. Hæc vero pecunia, quam Petrus olim mutuatam Francisco tradiderat, non potest numerari, nunc quando fit scriptura venditionis census tritici, id est quando Petrus petebat fieri scripturam census transacto termino præfixo ad solutionem mutuatæ pecuniæ.

3 Tertio dico, si ad recuperandam pecuniam suam ab hæredibus, Petro exhibeatur iuramentum à iudice, vt dicat quantum triticum receperit à Francisco singulis annis in recompensationem pecuniæ detentæ, tenetur Petrus iurare veritatem, & declarare quantum tritici receperit singulis annis ob detentam pecuniam. Hæc etiam est clarissima, & certissima: Nam si Petrus vellet receptum triticum retinere, & præterea totam suam pecuniam olim mutuatam accipere ab hæredibus, claram vsuram committeret recipiendo dictum triticum ratione mutuatæ pecuniæ, & præterea exigendo totam pecuniam mutuatam insolidum, quod est clarissima vsura. Si vero Petrus cogitat (vt innuit) posse se receptum triticum tacere, & occultare ratione

lucri

lucri cessantis, quia sua pecunia non soluta per tot annos poterat mercari censum verum tritici perpetuum: ad hoc respondeo in dicto sequenti.

4 Quarto dico, quod si Petrus ex mutuatione suæ pecuniæ, & retardata solutione habuit lucrum cessans, vt ipse innuit, potest coram iudice petere restitutionē veri lucri sibi cessantis, si in veritate sibi cessauit, maxime cum id videatur expressisse in principio quando mutuauit; hæc etiam est communissima Doctorum in materia de vsuris, dicentium posse mutuantem aliquid vltra sortem recipere ratione lucri cessantis, vel damni emergentis. Quæ vero conditiones requirantur vt vere dicatur lucrum cessare, tradunt communiter Doctores, maxime Rabello citato libro 8. *de vsuris. qu.* 6. vbi citat multos Doctores, & assignat sex conditiones vt vere dicatur lucrum cessare, & ob illud cessans exigi interesse.

5 Ex conditionibus vero ibi positis, secunda in ordine est quæ facit multum ad nostrum intētum: ait enim cit quæst. 6. num. 3. inter alia requiri, vt non plus recipias quam lucrum cessans æstimetur, alioquin receptio talis excessus vel erit vsuraria vel iniusta. Et ratio naturalis id dictat, vt non possis plus petere, quam æstimaretur id quod amisisti. Exemplum accommodatum omnino est, in compensatione debiti, quam quis facit per se ipsum seruatis debitis conditionibus. v.g. Petrus mihi debebat centum clara & liquida, non vult soluere, neque ego habeo probationes, quia dedi in occulto, nec possum modo aliquo recuperare: possum in conscientia clam cessante scandalo illa centum accipere: vel debitum quod alias illi clam debebam non reddere, faciendo compēsationem debiti ad debitum, dummodo non plus accipiam quam mihi debebatur:

ſi enim plus accepero, tenebor reſtituere exceſſum illum, quem vltra debitum accepi. Hanc doctrinam applico ad caſum præſentem, & dico conſiderandum eſſe quantum triticum accepit Petrus à Franciſco ſingulis annis pro retardata ſolutione pecuniæ, conſtat enim Franciſcum illud triticum non ſoluiſſe Petro ratione gratificationis, vel alio titulo gratuito, ſed in compenſationem lucri quod Petro ceſſabat ex detenta pecunia: vnde ſi conſtiterit quod triticum redditum quotannis tanti æſtimabatur, quantum lucrum Petro ceſſabat, vel quantum Petrus acciperet de cenſu tritici illa pecunia ſingulis annis, credo quod in tali caſu hæredes Franciſci nihil debent Petro ratione lucri ceſſantis ob cauſam ſupradictam, quia aliàs vellet Petrus ratione lucri ceſſantis plus accipere quam amitteret in lucro ceſſante. Si vero triticum receptum à Petro ſingulis annis non æquiualeret pretio lucri quod ceſſauit ſingulis annis, tenebuntur hæredes Franciſci ad reſtituendum Petro id quod defuit ad illud iuſtum lucrum quod ſua pecunia potuit acquirere attentis circunſtantiis, periculis, & cæteris arbitrio prudentis viri. Et ad hoc liquidandum, vt dixi *num.* 3. tenetur Petrus exhibito ſibi iuramento declarare veritatem, de tritico quotannis recepto. Et hoc dico ſuppoſito quod in veritate Petro lucrum ceſſauit. Si enim non ceſſauit tenebitur Petrus in conſcientia reſtituere hæredibus Franciſci omne triticum receptum tamquam lucrum ex mutuo, vt clare conſtat ex dictis à nobis ſupra *num.* 1. quia ceſſante, id eſt non interueniente lucro ceſſante, pactum fuit illicitum.

CASVS

CASVS XXXI.

De quodam tabellione qui vocatus noluit ire ad approbandum certum testamentum.

QVædam Catherina vidua habebat fratrem vxoratum, & alios consanguineos, nepotes scilicet ex fratribus. Hæc morti propinqua volens condere testamentum, vocauit confessorem suum, vt testamentum suum scriberet, & ordinaret. Prædictus frater id sciens, domum sororis adiit, & impediuit ne illa testamentum faceret. Imo sororem in domum suam duxit sic ægrotantem, & vocauit amicum suum ipsius scilicet fratris, qui testamentum sororis scripsit, & ordinauit: sic facto testamento, vocauit tabellionem qui dictum testamentum approbaret. Tabellio respondit, se paratum esse ad illud approbandum, sed post approbationem se secum adducturum esse testamentum clausum, nec illud relicturum esse in manu fratris, eo quod essent alij prætensores ad hæreditatem sororis suæ. Noluit frater Catherinæ vt tabellio cum illa conditione approbaret testamentum. Et quia in illo oppido pro tunc non erat alius tabellio, fecit hic frater Catherinæ testamentum approbari per quendam Notarium Apostolicum Ecclesiasticum. Mortua Catherina iudex sæcularis sententia publica declarauit testamentum esse nullum eo quod non fuisset approbatum per tabellionem Regium, sed per Notarium Apostolicum qui iuxta legem istius Regni non potest approbare testamenta, vt habetur *lib. 2. Ordin. tit.* 20.

Frater Caterinæ fraudatus hæreditate sibi relicta in testamento non approbato iuridicè, litem mouit contra tabellionem, qui noluit approbare nisi sub dicta conditione,eo quod causa fuerit sibi ademptæ hæreditatis. Quæritur, an frater hanc litem intentans habeat ius vt tabellio sibi restituat hæreditatem amissam. Et vtrum dictus tabellio pœnam aliquam incurrerit ex eo quod vocatus noluerit ire ad testamentum approbandum.

1 Et pro parte affirmatiua, quod tabellio teneatur in conscientia restituere huic fratri Catherinæ hæreditatem amissam, videtur probari primo: quia impediens aliquem ab assecutione alicuius boni tenetur illud restituere, vt tenent communiter Doctores in materia restitutionis, maximè Angelus ver. *Restitutio.* 10. & alij. At Tabellio iste sua omissione impediuit ne frater Catherinæ adiret hæreditatem sibi à Catherina relictam. Secundo id clarius ostenditur: quia obligatus aliquid facere ex officio, & omittens illud facere, si ex sua omissione damnum alicui resultet, tenetur ad restitutionem talis damni, vt omnes Doctores dicunt in materia restitutionis, dum explicant personas obligatas ad restituendum in illa particula, *Non obstans*, vt ver. gratia de custode vinearum obligato ex officio, ac de similibus, qui ex officio tenentur aliquid facere: sed iste tabellio tenetur ex officio approbare testamenta, ad hoc enim constituitur officialis publicus à Rege: ergo omittens approbationem huius testamenti tenetur de damno illato isti fratri Catherinæ.

2 His non obstantibus, dico primo. Nimis inclinor vt credam, hunc fratrem Catherinæ incurrisse pœnam impositam per legem istius Regni *lib. 4. Ordin. tit.* 84. illi qui impedit ne aliquis liberè faciat testamentum: quæ

quæ pæna vltra alia ibi, est vt talis careat spe hæreditatis sibi inde obuenturæ. Moueor, quia iste clarè impediuit ne dicta soror testamentum faceret libere cum suo confessore, vt illa volebat: & licet illa postea testamentum fecerit in domo fratris, vehemens præsumptio est quod non fecit liberè, vt statim dico num. sequenti, Probo præterea ex Mascardo *tom. 3. de probationibus concl. 1361.* vbi probat illum censeri impedire ne aliquis testamentum faciat, & subiici pænis impositis taliter impedienti, qui non solum impediuit aliquem testari, sed etiam impediuit ne testaretur cõtra id quod volebat, & ad id adhibuit aliquod impedimentum: Frater vero Catherinæ, dato quod sibi soli tota hæreditas, vel maior pars relinquebatur in illo testamento nullo, impediuit ne Catherina relinqueret aliquid cæteris consanguineis, adhibens impedimentum ne illa testaretur libere in domo sua sicut volebat. Et citat Mascardus multos Doctores, maxime Menochium *de arbitr. casu 395. num. 34.*

3 Dico secundo vehemẽs præsumptio est quod istud testamentum sic factum à Catherina, etiam si approbaretur iuridicè à Tabellione, adhuc esset nullum, & fratri Caterinæ ex vi illius non esset danda hæreditas. Suppono ante probationem, quod ob solam vehemẽtem præsumptionem quæ violentæ æquipolleat, potest iudex ferre sententiam, etiam in causa grauissima, quando crimina sunt dificilis probationis, vt praxis istius regni obseruat, etiam in criminalibus; quo supposito dico, vehementem esse probationem, imo violentissimam præsumptionem quod hoc testamentum fuerit factum absque libertate requisita de iure vt testamentum sit validum, & proinde etiam si hoc approbaretur non valeret ex defectu libertatis in Caterina.

Proba-

Probatur clare ex tot circumſtantiis, quæ in illo concurrerũt. Primo enim impediuit ſororem ne teſtamentum faceret cum ſuo confeſſore. Secundo illam abduxit: in domum ſuam propriam. Tertio aduocauit amicum ſuum vt ſorori teſtamentum ſcriberet & ordinaret. Quarto noluit vt Tabellio iret approbare teſtamẽtum cum illa conditione, quod ſecum reducturus eſſet teſtamentum clauſum. Quinto interuenit etiam metus reuerentialis Caterinæ erga fratrem ſuum, maxime cum eſſet extracta à domo propria, & poſita in loco non tuto, fæmina fragilis, & ægrotans: quis non videat has omnes circunſtantias facere violentam præſumptionem, imo euidentiam, quod Caterina tale teſtamentum libere non fecit? Quod adeò verum eſt, vt contractus factus per ſolum metum reuerentialem ſit nullus, vt probat Sanchez *libro* 4. *de mat. diſp*. 4. & hoc tunc magis verificabitur, ſi conſtiterit, quod illa ante hoc teſtamentum domi ſuæ exiſtens, ſignificauerat ſe aliis conſanguineis aliquid teſtamento donaturam: & licet id non exprimeret verbo, ſufficiebat, quod alios conſanguineos habebat pauperiores hoc fratre; tunc enim omnino credendum eſt quod hanc voluntatem piam aliquid relinquendi prædictis, mutauit in domo fratris victa precibus importunis, & metu reuerentiali eiuſdem fratris.

4 Dico tertio, quod non audeo affirmare dictum tabellionem teneri in conſcientia reſtituere tali fratri Catherinæ hæreditatem amiſſam ex ſua approbatione omiſſa, ſi tabellio ſciebat has omnes circunſtãtias proxime dictas præceſſiſſe, vt videtur ſciuiſſe iuxta informationem datam, & iuxta proteſtationem quam adhibuit: probatur: quia licet tabellio ex officio teneatur approbare teſtamentum, id intelligitur quando teſtamen-

mentum ritè confectum est iuxta leges Regni:at testamentum istud erat factum sine libertate,vt patet ex dictis,& hoc tabellioni notum erat: ergo non tenebatur illud apprbare. Et confirmatur. Nam si iste Tabellio vocaretur ad approbandum testamentum alicuius hominis, quem reperiret actu esse insanum, vel mente captum, tenereturne illud approbare? Minime, quidem:eodem ergo modo non tenebatur approbare hoc testamentum quod sciebat factum esse non libere. Secundo, probatur, quia transgrediens aliquam legem bona fide putãs se habere causam licitam ad illam violandam, seu omittendam, non peccat, & excusatur à transgressione illius:& qui lædit sine lata culpa non tenetur restituere,vt tenet Sot.*li.4.de iust.q.7.ar.2.*& Toledo *lib.5.cap.18.* & Sà *in Aphor.*verb.*restitutio:* & Nauarr.*consilio 4.de accusat. num.5.* citans D. Thom. alios: At iste Tabellio putauit se habere causam iustam non approbandi illud testamentum nisi secum clausum adduceret, pro pace, & securitate aliorum hæredum, & cum hac bona fide, & causa, omisit approbare: ergo non peccauit in illa omissione, nec proinde tenetur ad restituendum saltem in foro conscientiæ: quod tunc verius erit si constet quod alij hæredes id petierunt à Tabellione, vt secum domum ferret testamentũ clausum,nec illud in domo fratris relinqueret. Adde quod nulla est lex quæ obliget testamentum clausum approbatũ manere in domo testatoris, cum sæpe ipsi testatores testamentũ clausum iam approbatum, dent alicui amico,vel Religioso seruãdũ in domo sua:&sic Tabellio non adhibuit conditionem iniustam dicendo quod testamentũ clausum secum erat delaturus. Tertio probo in particulari quod iste tabellio non teneatur restituere ex eo quod impedierit fratrem Caterinæ, vel filios

lios eius ab assequẽda hæreditate illi per hoc testamentum relicta: nam illud dictum doctorum, quod impediens aliquem ab assecutione alicuius boni tenetur illi restituere, intelligitur, si impediuit vtens dolo, fraude, & metu, vt tenent Doctores mox citandi: item intelligitur quando impediuit bonum ad quod habebat ius ad rem, vel in re, vt tenet inter alios Azor *tom.* 3. *sum. mor. lib.* 4. *ca.* 9. citans Angelum, Syluest. Tabien. Armil. Adrian. & alios. At tabellio sua omissione non est vsus dolo, fraude, nec metu, nec frater Caterinę habebat ius ad rem, neque in re: quia ad totam hæreditatem sororis non habebat ius ad rem, cum tale ius non acquiratur nisi per testamentum ritè approbatum: ergo ex hoc capite quod impediuit, non tenetur ad restitutionem. Et adhuc explico illud dictum, quod impediens assecutionem alicuius boni, tenetur restituere; dico adhuc, esse intelligendum, si iniuste impediuit: secus si iustè impediuit, tũc enim non tenebitur: sit exemplum. Volebat Episcopus dare beneficium indigno, ignorans illius defectus: ego informaui Episcopum, illique detexi defectus illius cui dare volebat beneficium: impediui illum ab assecutione beneficij; non tamen teneor illi restituere quia impediui iuste. Sic etiam in hoc casu; tabellio sciens per illam præsumptionem, hoc testamentum factum esse sine libertate in iure requisita ad testandũ, non impediuit iniuste, fratrem Catherinæ ab assecutione hæreditatis sibi relictæ ex testamento non libere facto. Et licet Azor *cit. loco* §. *Porro contingit*, dicat quod hæres institutus in testamento habet iam ius ad hæreditatem adeundã, intellige de hærede instituto in testam. valido, libere facto, cum cæteris conditionibus: quod in hoc non reperitur, cum testatrix caruerit libertate in illo condendo. Et ex his solutum

lutum manet primum argument. in contrarium initio positum, quo dicebatur teneri restituere illum qui impediuit assecutionem alicuius boni.

5 Ad secundum argumentum potest primo dici tabellionem ex officio non teneri approbare testamentum, quod clare scit esse factum sine libertate in iure requisita, sicut supra dixi de testamento mente capti, vel à iudicio alienati: hic vero tabellio, maxime in oppido paruo vbi casus contigit, scire potuit testamentũ hoc esse factum sine libertate ob circunstantias supra numeratas: & sic non tenebatur ex officio testamentum approbare. Secundo dici potest, quod licet teneretur alias ex officio approbare, quia tamen omisit id facere bona fide, sine dolo, sine fraude, non tenetur restituere, iuxta tot Doctores supra citatos *num.* 4. saltem pro foro conscientiæ, de quo solum hic disputo.

6 Ad secundam partem quæsiti principalis, an scilicet tabellio hic pœnam aliquam incurrerit positam à legibus? dico hoc pertinere ad forum externum de quo iudex sæcularis viderit. Ego saltem in legibus Regni non inuenio aliquam pœnam particularem ipsis impositam tabellionibus qui talem approbationem facere noluerint, maxime si causam habuerint, qualem iste habuit. Nam *cit.* 4. *lib. Ordin.* vbi agitur de impedientibus testamentorum factionem, nec titulo 80. aliqua illis pœna imponitur. Imo si licet argumentari à simili, Ordinationes *lib.* 4. *tit.* 24. §. 17. loquentes de tabellionibus, qui negligenter negotia partium exequuntur, & qui asperam responsionem illis reddunt, non dicunt quod tabellio parti damnum restituat: solum dicit lex ibi, quod Tabellio suspendatur ab officio per vnum mensem. Et *in lib.* 1. *tit.* 80. §. 11. iubet, vt Tabellio, qui intra vnum diem parti non dederit instrumen-

mentum grauaminis petitum, amittat officium: non vero dicit, quod parti damna restituat. Addo præterea quod illa pœna amittendi officium non videtur esse in praxi: & ideo non video legem, ex qua obligetur iste Tabellio in foro externo restituere pretium hæreditatis amissæ fratri Catherinæ istius propter omissionem approbationis istius testamenti. Et quando lex talis daretur. Respondere potest Tabellio, illam non habere locum, quando constaret de testamento facto sine libertate, sicut constitit de isto: vel quando constiterit quod alius prætensor hæreditatis fecit protestationem tabellioni, ne testamentum approbatum domi testatoris relinqueret, vt præsumitur hic euenisse: & confirmatur, quia *cit. lib.* 4. *Ordin. Lusitaniæ tit.* 80. §. 1. dicit lex in approbatione testamentorum, quod testator manu propria debet dare testamentum tabellioni approbanti, vt illud approbet: non vero dicit, quod tabellio illud approbatum reddat testatori. Si vero alicubi id deberet exprimi, quod tabellio testamentum approbatum secum in domum suam non deferat, hoc loco foret exprimendum. Et aliquæ personæ sua testamenta approbata dant tabellionibus vt illa seruent, ac proinde non apposuit hic tabellio fratri Catharinæ conditionem vllam contra legem de deferendo secum testamento approbato, per quam conditionem appositam, mereatur aliquam pœnam legis maxime præcedentibus talibus circunstantiis supradictis contra libertatem testatricis præsumptis. Seruit adhuc pro isto quæsito an tabellio iste pœnam vllam incurrerit, id quod dicit Mascardus in suo indice generali, ver. *Notarius*, videlicet, quod Notarius si malitiose errauerit, punitur, (licet citatio folij sit falsa) ergo à contrario sensu, si Notarius non errauerit malitiose, vt iste non

errauit,

errauit, non punietur: cum iste fecerit bona fide, & putans se habere causam non approbandi testamentum nisi cum illa conditione quam adiecit.

7 Vltimo ad illud, quod mihi extra informationem dictum est, an videlicet, non obstante nullitate istius testamenti ex defectu approbationis, & libertatis, valida fuerint legata, quæ testatrix iussit fieri pro anima sua: dico fuisse valida, & proinde implenda, non obstante nullitate testamenti, vt sunt Missæ, capellæ, officia defunctorum, & similia, & hoc etiam in foro externo, vt in particulari tenet expresse Molina *tom.* 1. *de iust. disp.* 134. dicens esse opinionem communem, & citat Costam, & Iulium Clarum, hoc citat Molina *cit. disp.* § *quando iuxta.* & in §. præcedente, quod incipit, *testamentum tunc.* Quod vero hoc testamentum etiam nullum, fuerit factum ad causas pias, vt legatum pro anima ibi sit validum, tenet Molina cit. disp. in princip. citans Abbatem, qui dicit tũc relinqui aliquid ad causam piam, quando relinquitur in bonum propriæ animæ, vt si relinquat Ecclesiæ, vel pauperibus etiam consanguineis. Vnde licet hoc testamentum fuerit nullum, legata tamen præcise pro anima sua relicta erunt valida, & implenda. De cæteris bonis in particulari relictis certis personis titulo hæreditatis. Iudicandum ac disponendum erit, ac si moreretur abintestata. Videatur Molina *cit. dispu.* §. *Ratio cur.* vbi congruenter ad hoc loquitur, & alij.

CASVS XXXII.

Professio nulla cuiusdam Monialis

QVædam fœmina ingressa est monasterium Monialium coacta iussu parentum, finito nouitiatu, ante professionem coram quinquaginta Monialibus, & imagine crucifixi, protestata fuit se nolle esse Monialem, neque intendere profiteri: & paulò post professionem emisit coram Abbatissa: numquam tamen professionem ratificauit etiam actu interno. Post annum duodecimum à facta professione, mortuis parentibus illa impetrauit Bullam Papæ, vt posset reclamare non obstante quinquennio. Adhuc tamen hac Bulla non fuit vsa propter metum fratrum suorum, qui timebant ne suo egressu illa priuaret illos bonis temporalibus, quæ ipsis obuenerant ratione suæ professionis. Denique anno vigesimo quarto post suam professionem impetrauit aliud rescriptum Papæ ad reclamandum non obstante quinquennio, & cæteris annis: in quo Papa commisit certis iudicibus delegatis, vt non obstante quinquennio illam audirent, & inuenta nullitate professionis, illam in sua libertate reponerent, & obligarent Conuentum, & alios possessores vt eidem bona sua temporalia restituerent. In hoc tamen secundo rescripto non dixit Papa se reuocare decretum Concilij Triden. verbis expressis. Et præterea in hoc secundo rescripto impetrando, non est narratum Papæ iam impetrantem obtinuisse primum rescriptum anno duodecimo post professionem, quo non fuit vsa. Denique declaratur quod parentes Monialis paulò ante professionem, graues minas, & damna illi oppo-

opposuerunt nisi professionem emitteret. Hoc posito.

Quæritur primo, an professio valida fuerit præcedente illa sua protestatione coram Monialibus,& præcedente metu,ac minis patris?

Secundo quæritur, an secundum rescriptum ad reclamandum anno 24.validum fuerit, etiam si Papa in illo verbis expressis non dixerit, se id concedere, non obstante decreto Concilij Trid in contrarium.

Tertio, an secundum rescriptum validum fuerit, quamuis impetratrix pro illo obtinendo non narrauerit se iam aliud prius rescriptum impetrasse à sede Apostolica anno 12. post dictam professionem ad reclamandum,quo tamen vsa non fuit.

Responsum.

1 AD primum dico professionem hanc fuisse nullam in vtroque foro: idque ex tribus capitibus.Primum est, quia defuit clare voluntas vouendi, & se obligandi per vota emissa, vt clare illa ostendit in sua protestatione facta paulo ante professionē. Votum autem emissum ore sine intentione vouendi, & sine animo se obligandi, non est votum, vt tenet communis Theologorum sententia, quam refert Sanchez *tom.1.Decal.lib.4.cap.1.num.* 19. Valentia 22. *disput.6.q.6.puncto* 1.*q*.1.Lessio *tom.de iustitia lib.*2.*cap*.40. *disp.*1. *num.*6.& alij. Huius causa est,quia iuxta Aristotelem, Actus non extenduntur vltra mentionem agentis. Et sic verba vouentis non extenduntur vltra intentionem illa proferentis. Hæc autem proferens verba voti, habuit omninò intentionem non vouēdi,nec se obligandi.Præterea, quia votum est quædam lex particularis, quam sibi vouens imponit.Ac lex non obligat nisi iux-

ta intentionem legislatoris, adeò vt si legislator nolit illam obligare, non obligabit. Colligitur idem clare ex capit. *Cum virum de Regular.* vbi Papa ait, fœminam, quæ habens ętatem, & volũtatem professa fuerit: *Non poterit monasticæ professionis à se iugum excutere, cum eam non constet euidenter contradixisse, cum benedictionem accepit.* (idest cum professionem emisit.) At constat quod ista professa, nec voluntatem habuit vouendi, & præterea euidenter contradixit per antecedentem protestationem. Ergò à contrario sensu poterit iugum professionis excutere iuxta illum textum. Quod vero illa protestatio facta paulo ante professionem, sit clarum iudicium quod in ipsa professione emittenda habuit dissensum internum, patet ex ijs quę tradũt Ioan. Andr. Calder Barbat. Ant Gabr. Petr. Lædes. Emanuel Rodr. cit. à Sanchez *lib. 2. de matr. disp. 45. q. 2. à n. m. 7.* qui dicunt quod si aliquis sponsus coram testibus ante matrimonium protestatur se per verba futura matrimonij nolle consentire in matrimonio, signum, est, quod non consensit. Nec obstat limitatio ibi posita à Sanch. *num* 19 dicente, quod si talis protestatio fiat altero sponso absente, vel ignorante, vel si sciuit, dissensit; tunc protestatio illa non valet, eaque non obstante per verba sequentis matrimonij videtur recessisse ab illa protestatione, & interius consensisse, non inquam obstat, quia etiam illa professa quãdo protestata est etiam absens erat prælata, & tota plena cõmunitas, ac proinde per sequẽtia verba professionis non recessit à priori protestatione. Adde quod tempore emissæ professionis adhuc impendebat metus parentum, qui fuerat causa istius protestationis. Denique quod tẽpore professionis emissæ, & toto sequenti tempore habuerit istum dissensum vouendi, cum talis dissensus sit res pẽdens

dens à sola anima, probari potest iuramento ipsius, eo modo quo Nauar. *consilio 1. de constitutionibus q. 2. nu. 7.* ait ignorantiam, &c. quæ sunt obscura, & pendentia solum ab anima: probari debere per iuramentum partis.

2 Secundum caput Nullitatis in hac professione fuit metus saltem Reuerentialis patris, qui illam inuitam ad monasterium adduxit, & paulò ante professionem ad cratem est allocutus, admonens ne profiteri detrectaret. Iam vero quod solus metus Reuerentialis annullet professionem tenent viginti Doctores graues, quos citat Sanchez *lib. 4. de matrim. disp. 6. num. 13.* & Farinacius in suis declarationibus Cardinalium, quas collegit, & impressit *fol. 106. ad session. 25. Tridentini ca. 11. de Regular.* ait Romæ in Rota præsidente Oradino decisum fuisse professionem cuiusdam fœminæ fuisse nullam, eo quod facta fuerit per metum reuerẽtialem. Et præter Doctores citatos à Sanchez, idem tenet Brunorus in suis locis commun. verbo *Matrimonium nu. 4.* vbi citat Iasonem, & Marsylium idem dicentes. Idem sentiunt Sayro, & Riccio citati à Barbosa in suis Remissionibus ad Tridentinum *sess. 25. cap. 19. de Regular.* idem tenet Henriquez *tomo 2. sum. lib. 11. cap. 9. §. 5 littera* S. Idem tenet Valerus Cartuxanus *lib. de different. vtriusque fori*, verbo *Metus differentia 3. §. Hinc infero.* vbi citat alios. Ratio istorum Doctorum est, quia status Religionis includit maius, & rigidius, vinculum quam includat matrimonium, & ideo requirit maiorem libertatem quam matrimonium: & ex cõsequenti licet metus solus reuerentialis non annullet matrimonium, annullat tamen professionem. Facit quod tradit Molina *tom. 3. de iust. 1. par. disp. 579. num. 29. §. vtrum autem:* vbi ait renunciationem legitimæ factam à filio

coram patre ob metum reuerentialem illius, esse nullam licet fiat cum iuramento. At maius quid est professio solemnis, vbi non solum renunciat filius legitimis, sed etiam propriȩ voluntati in perpetuum: ac proinde requiret perfectam, & omnimodam libertatem, quam non habet ille qui operatur cum metu reuerentiali.

3 Tertium caput Nullitatis in ista professione fuit metus cadens in virum constantem, vt enim refertur, pater minas asperas fecit, vt quod per crines illam aliàs raptare debebat, & asperè illam tractare deberet. Quæ minæ arbitrio prudentis viri à patre incussæ fragili fæminæ, metum grauissimum causant: Minus enim requiritur ad causandum metum grauem in fæmina, quam in viro, vt tradit Sanchez *lib. 4. de matrim. disput. 3. num. 2.* citans multos. Quando vero vltra metum reuerentialem adduntur minæ, omnes Doctores dicunt incuti metum cadentem in virum constantem, pro quo citat multos Sanchez *lib. 4. de matrim. tota disp. 6.* maxime *nu. 7.* & ibidem *n. 22.* ait Sanchez quod licet ad hoc vt minæ incussæ causent metum viri constantis, necesse est vt minans solitus sit minas exequi: ait tamen Sanchez, quod in dubio præsumendum est quod minæ dabuntur executioni, & quod allegans minas non tenetur probare quod comminator illas exequi soleat. Cum ergo in hac professione metus grauis interuenerit, consequens est vt fuerit nulla ipso iure, & ipso facto: iuxta caput *puella* 20. *q.* 1. & caput *cum virum Regular.* quę duo capitula citãtur à Tridentino in margine *sess. 25. cap. 19. de Regular.* cum agit de professione ob metum annullanda. Imo addit Sanchez *lib. 4. Decalogi tomo 1. cap. 3. num. 13.* quod si aliquis professionem emittat per metum grauem, etiamsi aliàs verba proferens

tens intendat vouere, & se obligare: adhuc professio erit annullanda. Nam, ait Sanchez, Ecclesia talem professionem irritat, & insufficientem reputat ad hoc, vt possit ex illa oriri aliqua obligatio. In hoc vero casu ista profitens nullo modo intendit vouere, vel se obligare, imo hæc duo exclusit ab intellectu, & voluntate per actum positiuum dissensus interni.

Ad secundum quæsitum.

4 AD secundum quæsitum dico, Papam in secundo rescripto clare reuocasse Concilium Tridentinum circa decretum quinquennij, constat hoc ex verbis ipsius rescripti, sic enim ibi dicitur: *Aduersus lapsum quinquennij Regularibus ad reclamandum à Concilio Tridentino præfixi, &c.* Hoc enim est, quod postulatum fuerat à Papa, restitutio videlicet contra quinquénium lapsum, quod Tridentinum præfixerat ad reclamandum, & in nullo alio iure expressum reperitur, quod professus post quinquennium non reclamet nisi in Tridentino. Et paulo post proxime citata verba, ait Papa in rescripto alloquens iudices delegatos: *Aduersus lapsum quinquennij authoritate nostra prout de iure, restituatis, & in suis iuribus audiatis.* Quæ enim clarior reuocatio Tridentini dari potest, quam dum Papa referens decretum Trident, mox contra ipsum aliquid disponit & concedit in contrarium. Ita Rodrig. 3. *tom. Addit. ad summam. cap.* 78. *concl.* 2. vbi licet dicat cum communi non derogari Concilio Tridentino, nisi Papa illud exprimat: ait tamen Papam Tridentino derogare, quando aliquid expresse concedit contra illud. Et citat ad hoc Felinum, Loays, & Sanchez. Idem tenet Henriq. *lib.* 7. *de indulgent. tom.* 1. *cap.* 26. *num.* 3. Couarr.

Rubr. de testam. 2. par. num. 19. vers. 4. conclusio in quodam casu simili. Sarmiento *lib. 7. selectcap. 14.* alios citans *num. 7.* & Iulius Clar. *§. Testamentum quaest. 99. §. caeterum.* Et probatur exemplo omnino simili in materia de testamentis. Nam rigorosior est reuocatio testamẽti prius confecti, quam sit intellectus clausulæ Papalis derogantis. Et nihilominus quando testator conficit secundum testamentum contrarium priori, censetur derogare priori testamento, etiamsi illius prioris reuocationem non exprimat; ergo licet Papa in hoc secũdo rescripto non exprimat derogationem Tridentini, nihilominus censetur illud clare abrogare, eo quod in secundo rescripto disponat contrarium Concilio Tridentino circa quinquennij reclamationem. Reuocare enim facto, plus est quam reuocare verbo. Eo modo quo appellare facto, arrepto scilicet itinere ad superiorem, plus est quam appellare verbo, vt habetur in *cap. Dilecti. il. 2. de appellat.*

Ad tertium quaesitum.

5 AD tertium dico, quod licet impetratrix illa in narratione secundi rescripti non fecerit mentionem prioris rescripti obtenti ad reclamandum anno 12. post professionem, ista taciturnitas non vitiauit impetrationem secundi rescripti, quia hæc taciturnitas pertinet solum ad causam impulsiuam, quæ non vitiat gratiam, iuxta omnes, & non pertinet ad causam finalem. Quod explico sic. Si illa veritas tacita de priori iam rescripto obtento, narraretur Papæ, vt plurimũ faceret vt Papa difficilius concederet secundum, eo quod fœmina negligens fuerit in exequendo priori rescripto, non tamen Papa negaret omnino, cum durा-

ret

ret eadem, imo & maior necessitas. At constat quod quando tacetur verum, cuius expressio solum redderet difficiliorem dispensationem, talis taciturnitas veri nō vitiat dispensationem, vt tenet Sanchez cum multis *lib. 8. de matrim. disp.* 21. *num.* 32. ergo hæc taciturnitas non vitiauit rescriptum secundum. Et in hoc casu finalis causa dispensandi fuit succurrere necessitati fœminæ tot annis oppressæ, & inuitæ, quæ causa finalis non fuit occultata Papæ: sed solum fuit omissa causa impulsiua, cuius omissio non vitiauit gratiam, vt omnes fatentur, maxime Adrianus, Medina, Decius, Nauarrus, Berous, Syluest. & alij citati à Sanchez loco proxime citato. Secundo principaliter id probo ex traditis à Sanch. *disp. cit.* 21. *num.* 42. vbi ait cum multis citatis ibidem, quod si in supplicatione Papæ exhibita narrantur multæ causæ copulatiuę, quarum aliquę veræ sunt, aliquæ falsæ, spectandam esse causam cui nititur rescriptum, atque hac existente vera, non obstare cæterarum falsitatem, nec vitiari rescriptum, quia dispensatio tunc nititur ratione vera, & sufficiente ad dispensandum, & citat ad hoc Sanch. 19. Doctores. At constat quod in hoc secundo rescripto narrata est Papæ causa finalis vera, videlicet vis illata fœminæ in professione, illiusque dissensus: & huic causæ principaliter innittitur secundum rescriptum: ergo hoc rescriptum non fuit vitiatum ex taciturnitate prioris rescripti, cum in eo tacendo nihil falsum narratum fuerit Papæ, sed solum tacitum verum, quod non pertinebat ad causam finalem. Concordat cum hac doctrina Suarez *tom. 2. de relig. tract. de voto. lib. 6. cap. vlt. num.* 5. & Nauar. *tom. consiliorum* primæ impressionis in fine. *in Addit. ad tit. de rescript. fol.* 629. *col.* 2. vbi citat Abbatem dicentem, quod narratio falsi solum vitiat gra-

tiam quoad illud cuius causa fuit, & ita poterit gratia esse subreptitia quoad vnum, & valida quoad aliud. In hoc vero casu nullum falsum fuit narratum, vt proxime dixi, licet fuerit omissum verum non pertinens.

6 Quæsitum etiam fuit an fratres, & consanguinei huius fœminæ impedientes ne illa professio declaretur nulla per iudices delegatos, metuentes amissionem bonorum temporalium illius quę illi possident, incurrant excommunicationem positam à Tridentino contra cogentes fœminas inuitas intrare in monasterium & in illo profiteri. Videntur enim hi fratres illam cogere ad professionem, vel saltem ad statum religiosum? Respondi tamen me credere illos non incurrere: Nam lex pænalis, qualis est ista, stricte est interpretanda: & isti consanguinei non cogunt vt intret monasterium, neque vt habitum suscipiat, neque vt profiteatur: iam habitum suscepit, iam professa est, solum procurant ne declaretur professio nulla, qui actus à Concilio Triden. non prohibetur expresse; & aliàs videntur habere ius ad defendenda bona temporalia, quæ possident sibi delata per putatam professionem sororis. Secus dicendum, si illi in principio quando illa inuita intrauit monasterium, illi scienter cooperati sunt ad ingressum. Vide quæ dicta sunt supra prima parte casu 9. de alia professione Monialis facta per metum.

CASVS

CASVS XXXIII.

De quadam donatione facta Monasterio Monialium.

QVædam nobilis fœmina vidua & habens filium, eo morte sublato sepeliri fecit illum in quadam Ecclesia Monialium ; eidem capellam particularem constituens cum particulari sepultura. Qua de causa eidem Ecclesiæ donauit aliqua donaria, seu donatiua, vt lampadem, calicem, & candelabra argentea, & similia: eaque donauit absque scriptura, absolutè, gratis. & sine vlla conditione apposita. Post multos annos, prædicta domina ædificauit vnum Monasterium Monialium, ad cuius Ecclesiam vult transferre ossa filij cum licentia Ordinarij. Quæsitum fuit an posset prædicta domina simul cum ossibus filij transferre prædicta donaria quæ dederat priori conuentui, illaque auferre à priori Monasterio reuocando priorem donationem?

Et quod possit illam reuocare potest probari ex eo quod dicunt Theologi, & Iuristæ, maxime D. Thom. 2.2.*quæst.* 110.*art.* 3.*ad* 3.& alij, videlicet, donationem posse reuocari ex eo quod post illam superuenit notabilis mutatio rerum: sicut votum mutatur, seu non obligat, si post votum mutatur notabiliter materia voti. At in hoc casu post factam donationem priori Monasterio, superuenit notabilis illa mutatio, qua sepultus filius in priori Ecclesia, transfertur ad Ecclesiam nouam cum licentia Ordinarij: ergo potest reuocari donatio facta priori Monasterio. Secundo, hæc domi-

na

na Comitissa fecit hanc donationem priori Monasterio intuitu filij ibi sepulti, & proinde filij sepultura ibi posita videtur fuisse finis ob quem illa donaria dedit priori Ecclesiæ: cum ergo hodie per translationem filij sepulti ad aliam Ecclesiam, cesset finis ob quem facta est donatio, cessabit etiam ipsa donatio, iuxta illud dictum commune, quod cessante fine legis, cessat lex, & cessante fine cessant illa quæ sunt ad finem.

Responsum.

1 HOc non obstante, dico prædictam Comitissam non posse cum ossibus filij deferre donaria quę dederat priori Monasterio, & proinde non posse reuocare priorem donationem. Probatur primo ex communi sententia Doctorum vtriusque iuris dicentium donationem inter viuos, qualis fuit ista, factam absolutè sine conditione, & post traditionem rei donatæ, non posse reuocari. Hoc inter alios affirmat, & refert Iulius Clarus in sua praxi *lib.* 4. §. *Donatio num.* 3. vbi citat leges, & Doctores id asserentes: & ex Theologis tenet Azor *tom.* 3. *lib.* 11. *cap.* 8. vbi citat etiam leges ciuiles: & habetur in iure canonico capite *verum de condit. appositis.* Et licet aliqui sint casus ob quos donatio potest reuocari, qualis est ingratitudo, & alij, in hac donatione nullus ex illis casibus interuenit. Cum ergo hæc Comitissa donauerit prædicta donaria priori Monasterio donatione liberali, sine conditione, & inter viuos, & fuerit acceptata à Monialibus prioris Monasterij illa possidentis pacificè per multos annos, nõ poterit illam reuocare. Accedit ratio pro ista communi sententia, nam si is qui aliquid alicui absolutè donauit posset ad libitum post multos annos donationem

nem reuocare, sequerentur quotidie multæ inquietationes,& scandala,& motiua impatientiæ, quæ tamen inconuenientia non sunt admittenda in Republica. Secundo idem probo ex eo quod tradit Rabel.*lib. 1. de donat.in genere quæst.3.sect.3.§.Tertio dici potest*,vbi citat, & sequitur Angelum, & Duennas dicentes, quod quando donator dat pro causa pia, censetur donare irreuocabiliter. Hæc vero Comitissa dedit prædicta donaria pro causa pia: Donauit enim Ecclesiæ pro cultu diuino, pro anima filij, & pro anima sua propria,quæ omnes sunt causæ piæ, vt constat: ergo censenda est donasse irreuocabiliter. Tertio hoc colligitur ex quadam epistola ipsius Comitissæ scripta in quadam occasione ad Abbatissam prioris Conuentus, in qua petiuit ab illa vt sibi accommodaret pro certo festo celebrando candelabra, & lampadem, quæ ipsa donauerat, promittens quod finito festo eadem redderet prædictæ Abbatissæ: Cum ergo mutuo illa peteret, promittens reddituram se illa esse, signum clarum est illam confessam esse quod dicta donaria dederat Conuentui irreuocabiliter,transferendo illorum dominium in prædictum prius monasterium,& sic hodie non poterit illud priuare prædicto dominio acquisito. Quarto est quidam textus efficax ad hoc probandum desumptus ex D. Ambrosio,qui textus habetur in cap. *Sunt qui opes* 17. *q*.4. vbi dicitur,quod dans aliquid Ecclesiæ animo tumultuario,idest non plene deliberato,& cum impetu, facit donationem validam, ita vt si postea rem sic donatam velit reuocare ab Ecclesia, committat sacrilegium. Hæc autem Comitissa prædicta donauit Ecclesiæ non animo tumultuario, & indeliberato,sed animo quieto,& deuoto: ergo non poterit donationem reuocare. Quinto probatur ex eo quod

tradit

tradit Comitolus in suis Respons. moral. *lib. 7. q. 7. num. 11.* vbi citans Felinum, & alios ait, quod si quis carens filiis aliquid donauit Ecclesiæ, & post donationem eidem nati sunt filij, quos posset commode alere cum re illa iam donata Ecclesiæ, non potest ad hoc reuocare donationem factam Ecclesiæ, quia iuxta quandam glossam ibi citatam, potior est causa pia, quàm causa liberorum. Hæc autem Comitissa donauerat Ecclesiæ, illique non sunt nati filij, sed filijs carebat, neque indigebat rebus donatis ad sustentandum filium. Et confirmat ibi Comitolus dicens, quod res donata monasterio transiuit in dominium monasterij, quo non proinde potest priuari per reuocationem donationis, quæ fuit ratio iam supra à nobis tacta.

2 Ad primum igitur argumentum in principio pro parte contraria positum, respondet Rabello *libro 18. q. 11. num. 9.* dicens, illud quod dicitur posse reuocari donationem, si post illam superuenit notabilis mutatio, intelligendum esse, si talis mutatio superueniat antequam res promissa tradatur donatario: Si enim iam tradita sit, non poterit reuocari. Præterea intelligẽdum est illud, si per mutationem superuenientem donatio reddatur illicita, vel inutilis donatario. Vt si promittitur gladius homini, qui postea deuenit in amentiam, & furiam, cui proinde illicitum, & inutile est dare gladiũ, & sic de aliis exemplis. In hoc vero casu ista mutatio superueniens donationi, idest translatio filij defuncti ad secũdum monasterium superuenit post tradita iam illa donaria priori monasterio, & per multos annos ab illo possessa. Præterea hæc donatio per istam mutationem superuenientem, filijve defuncti translationem non est facta illicita, vel inutilis priori monasterio, sed est illi valde vtilis: ergo non potest reuocari per istam mu-

mutationem superuenientem. Ad secundum dico non valere hanc consequentiam. Dedit hæc donaria intuitu filij ibi sepulti: ergo non existente ibi filio sepulto cessat ratio donationis, ita vt possit reuocari: non valet primo, quia dare illa donaria intuitu filij sepulti non fuit apponere conditionem donationi: intuitus enim, seu respectus ille non est conditio apposita quod ibi manerent donaria quoadvsque tantum maneret corpus filij, nihil enim tale fuit expressum in donatione. Secundo non valet consequentia, quia ille respectus, seu intuitus filij ibi sepulti, non fuit causa finalis donationis, sed solum fuit causa impulsiua, seu mouens ad donandum. Causa vero finalis fuit gloria Dei, cultus Ecclesiæ, salus animæ propriæ, vel animæ filij, & hic finis non cessat per translationem filij defuncti ad secundum monasterium. Tertio dico, quod licet illa donaria fuerint donata priori monasterio intuitu filij ibi sepulti, prius monasterium hæc dona non amittit, siquidem illa ex sua sola, & propria voluntate voluit hanc translationem facere Declaro hoc, exemplo omnino simili. In materia de matrimonio dicũt Doctores mox citandi, quod si sponsus ante cõtractum matrimonium mittit aliqua donaria sponsæ (quam vocant sponsalitiam largitatem) illa donaria dantur intuitu matrimonij futuri, & proinde sponsa acquirit dominium illorum, manentque propria illius: ita tamẽ quod si culpa illius postea matrimonium non sequatur, illa donaria ante donata amittit, & reuertuntur ad sponsum. Si verò è contra matrimonium non sequatur culpa sponsi, ipse illa perdit, & manent sponsæ, vt omnes Doctores tradunt communiter, maxime Sanchez *libro 6. de matrimonio disp. 18. conclusione 3.* & Rabello *de obligatione iustitiæ 2. parte libro 6. quæst.* vbi citant alios. Quod optime faci-

facit ad nostrum casum. Licet enim hæc Comitissa donaria illa dederit priori monasterio intuitu filij ibi sepulti: cum tamen translatio filij ex hoc loco fiat solum ex sua causa, & propria voluntate monasterio fere repugnante, & non consentiente: prædictum monasterium non debet donaria antiqua amittere, cum filij sepultura ibi perpetua non cesset culpa monasterij, sed vt ita dicam culpa Comitissę filium transferentis.

3 In fine duo aduerto. Primum est, quod si Abbatissa prioris Monasterij ad solam petitionem Comitissæ illi donaret omnia antiqua donaria, quæ dederat, Abbatissa peccaret mortaliter, & incurret pœnas positas contra alienantes bona Ecclesiæ. Alienaret enim in hoc bona Ecclesiæ pretiosa, quorum dominium monasterium vere acquisiuerat. Secundum est, quod si forte Comitissa impetraret à Sum. Pontifice Bullam, vt cum ossibus filij tranferret etiam donaria illa quæ dederat priori monasterio, præsumi potest, quod talis Bulla sit subreptitia ob narrationem alicuius falsi, vt quod dictum fuerit Papæ illa donaria donata fuisse priori monasterio sub conditione, quandiu scilicet ibi manerent sepulta ossa filij, vel quid simile. Et proinde contra talem Bullam posset ad Papam recurri per supplicationem: cum sit res certissima apud Doctores, quod nunquam Princeps, vel Papa concedit aliquid cum præiudicio tertij, nec per sua priuilegia intendit aliquem priuare iure iam sibi quæsito, vt inter alios tradit Suarez *tom. de leg. lib.* 8. *cap.* 27. *num.* 9. citans ad hoc duo capita iuris canonici, & vnam legem ciuilem. At talis Bulla, si exiret, priuaret potius monasterium iure, & dominio clare quæsito circa illa donaria, & proinde posset præsumi subreptitia.

CASVS

CASVS XXXIV.

De quadam licentia confirmata à Domino Collectore.

QVidam Generalis cuiusdam Ordinis concessit licentiam certo Religioso ad certum quid faciendum: iste confirmauit prædictam licentiam per D. Collectorem Apostolicum illius Regni. Finito officio D. Collectoris, illoque egresso à dicto Regno, & alio succedente, prædictus Generalis prædictam licentiam à se datam reuocauit. Et declaratur, quod quando D. Collector illam licentiam confirmauit, addidit, quod illi licentiæ nullus contradiceret, sub pœna excommunicationis, & priuatione actuum legitimorum.

1 Quæritur primo. An prædicta licentia semper valida sit, etiam si D. Collector illam confirmans, officio finito sit egressus prouinciam? & an sit necessarium illam confirmare per Collectorem successorem?

2 Secundo quæritur, an Prælati Religionis possint prædictam licentiam reuocare, & annullare?

3 Quæritur, an si Prælatus Ordinis prædicto Religioso præcipiat ne vtatur tali licentia, incurrat pœnas impositas à D. Collectore confirmatore illius?

4 An Religiosus cui talis licentia concessa est, teneatur credere Prælato inferiori Religionis dicenti se habere commissionem ad prædictam licentiam impediendam, sine eo quod litteras suæ commissionis ostendat?

Responsum.

1 AD primum dico, prædictam licentiam sic confirmatam validam esse, & suum robur non amisisse, etiam postquam D. Collector præteritus officium finiuit, & prouinciam fuit egressus. Est expressum hoc à Syluestro verb. *delegatus quæst.* 15. vbi ait, quod etiam si delegatus Papæ finierit officium in persona, & sit prouinciam egressus non finiunt constitutiones eius factæ in prouincia, neque illa quæ sunt facta, vel cæpta per suos delegatos. Quod à fortiori locum habebit in dominis Collectoribus Regnorum, q ii sunt delegati ad vniuersitatem causarum. Delegatus enim ad vniuersitatem causarum est ordinarius, vt latè probat Sanchez *lib.3.de Matrim. disp.* 31. *num.* 2. Secundo probatur ex traditis ab eodem Sanchez *lib.*8. *de Matrim. disput.*28.*num.* 83. vbi multos citans resoluit quod licentia concessa alicui ad suscipiendos Ordines, valida est etiam post mortem Episcopi concedentis. Tertio probatur ex eo quod tradit Nauar. *consilio* 4. *de Clericis non resident. num.* 2. vbi ait licentiam semel datam durare etiam post mortem concedentis, iuxta capitulum. *Si super gratia de offic. Delegati in* 6. & glossam ibi citatam. At ista licentia est data, & confirmata à D. Collectore authoritate Apostolica, & non est reuocata à D. Collectore successore: ergo valida est. Facit quod tradunt octo Doctores iuris canonici citati à Sanchez *lib.*7.*Decalogi cap.*19.*num.* 29. dicentes. Secundo, Quod si Prælatus regularis conferat beneficium certo Religioso, & Papa confirmet, non potest amplius Prælatus tale beneficium aufferre. Licet autem ibi Sanchez *num.* 30. limitet id intelligi, dummodo Papa confirmet ex certa scientia; cæteri tamen Authores loquun-

loquuntur absolute. Et præterea confirmatio ex certa scientia solum est in vsu apud Sum. Pontificem, non vero in cæteris Prælatis inferioribus. Hinc colligitur responsio ad id quod continet prima interrogatio, dicendum est enim non esse necessarium, quod ista licentia confirmetur à nouo D. Collectore succedente. Si enim illa valida est,& iam confirmata, donec reuocetur iuxta supradicta,non indiget alia confirmatione: quod enim validum est, non oportet reualidari: ad eum modum quo in regulis iuris in 6. dicit quædam Regula: eum qui certus est non oportet amplius certiorari.

3 Ad secundum quæsitum dico, nullum Prælatum Religionis posse prædictam licentiam confirmatam à D. Collectore annullare, vel reuocare. Constat clare quia inferior non potest annullare legem superioris, vt definit Clementina *Ne Romani. de electione.* & alia iura. At Prælati Ordinis sunt inferiores D. Collectore Apostolico, qui illam confirmauit: ergo non possunt illam reuocare. Et declaratur exemplo. Si enim Generalis Ordinis confirmaret aliquam licentiam datam ab aliquo Prouinciali, iam talis Prouincialis, qui illam prius dedit, non poterit illam reuocare, quia sic reuocaret licentiam Generalis superioris. Quod in nostro casu militat eodem modo.

4 Ad tertium quæsitum dico, Prælatum Religionis impedientem talem licentiam incurrere pœnas impositas à D. Collectore confirmante. Probatur, quia prior licentia data à Generali,& confirmata à D. Collectore iam non est solum licentia, sed transiuit etiam in mandatum,& præceptum: quia præcepit D. Collector confirmans, ne aliquis sibi inferior talem confirmationem impediret, idque præcepit sub grauibus pœnis: ergo

Prælatus Regularis contraueniens, & violans præceptum D.Collectoris, incurrit pœnas positas talis præcepti transgressoribus.

5 Ad quartum dico Religiosum subditum non teneri credere prelato Regulari dicenti se habere commissionem ad annullandam prædictam licentiã, nisi ostendat commissionem. Probatur, quia etiam delegato Sedis Apostolicæ non creditur nisi ostendat litteras suæ delegationis, & commissionis, vt habetur expresse in capite. *Cum in iure de offic. & potestate iudicis deleg.* cum gloss. ibi verbo *Super mandato*. Et cap. *Cum a nobis de testib. & attestat.* & multo minus credendum est prælato Regulari dicenti se habere cmmissionem ad reuocandam licentiam D. Collectoris. Adde quod licet prælatus Regularis talem cõmissionem ostenderet factam à Generali Ordinis, illi non tenetur obedire, quia Generalis Ordinis non potest reuocare licentiam confirmatam à D. Collectore, vt probauimus sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

CASVS XXXV.

De iurisdictione Prouincialis supra Conuentum Monialium in certo casu.

QVædam prælata certi Conuentus Monialium durante suo officio iussit fabricare certum opus argenteum pro cultu diuino suæ propriæ Ecclesiæ. Pro quo opere fabricando contractum iniuit cum aurifice in pretio ducentorum aureorum reddendorum aurifici pro labore operis. Ad quod debitum soluendum in scri-

ſcriptura publica deſignauit ducentos aureos, quos Petrus ſuo tempore debebat clare eidem Conuentui. Et vt hoc maius robur obtineret Prouincialis Conuentus patentibus litteris conſenſit in contractu, & ſub cenſuris mandauit vt illi ducenti aurei ſoluendi à Petro applicarentur ad ſolutionem pro pretio aurificis, & in alia re non inſumerentur. Finito officio prioris prælatæ ſucceſſit alia quæ non vult ſtare contractui prioris, ſed vult vt illi 200. aurei debiti à Petro ſibi ſoluantur pro aliis neceſſitatibus Conuentus, & ad hoc litem intentauit Petro, vt illos ſibi reddat, non aurifici.

Quæritur, an Prouincialis potuerit illud mandare: & an prælata ſuccedens teneatur ſtare contractui ſuæ antecedentis?

1 Reſpondeo prælatum præcedentem potuiſſe inire valide illum contractum applicando illi ducentos aureos ſoluendos poſtea à Petro. Item potuiſſe Prouincialem mandare vt illi 200. aurei applicarentur aurifici pro ſolutione operis, & alio modo non inſumerentur: & proinde prælatam, quæ ſucceſſit teneri ad ſtandum contractui inito per Prouincialem firmato. Et quidem quod prior prælata potuerit facere prędictum contractum applicando illi 200. illos aureos ſuo tempore iam debitos à Petro, conſtat, quia prælata conuentus habet plenam adminiſtrationem bonorum temporalium conuentus in bonum commune ipſius conuentus, maxime accedente conſenſu Prouincialis, vt praxis obſeruat: ſed illud opus argenteum iuſſum fieri à priori prælata erat clarè in bonum conuentus, & cultus diuini, & illi 200. aurei debiti à Petro, erant iam bona temporalia illius conuentus, de quibus illa potuit diſponere: ergo potuit illos applicare ad ſoluẽdum opus aurificis pro bono communi conuentus. Et hæc

ratio amplius roborabitur ex mox dicendis, vbi probabitur prælatum successorem teneri stare cõtractui antecessoris inito pro bono conuentus, imo ad soluenda debita contracta per antecessorem pro eodem bono communi conuentus. Quod autem Prouincialis idem potuerit mandare obligando illos 200. aureos ad solutionem faciendam aurifici, constat, quia Prouincialis habet plenam administrationem, & iurisdictionem etiam in temporalibus pro bono conuentus in quouis monasterio Monialium sibi subdito. Patet hoc maxime in prouincialibus Minorum circa Moniales sibi subditas. Nam in compendio Mendicantium verbo *Moniales* §. 21. Iulius II. committens Prouincialibus Minorum Regimen Monialium, ait, quod circa illas habeant omnem iurisdictionem quam antea circa illas habebat Cardinalis protector easdem gubernans. Iurisdictio vero Cardinalis protectoris illas antea gubernantis tradita in eodem compendio verbo, *Protector Ordinis* §. *à Papa Vrbano, erat hæc:* vt illas gubernaret *Instituendo, destituendo, statuendo, ac disponendo prout secundum Deum viderint expedire.* Quæ verba satis significant plenam iurisdictionem datam Prouinciali disponendi de rebus etiam temporalibus Cõuentus Monialium. Et confirmo exemplo: nam maius est dare licentiam ad alienanda bona immobilia conuentus Monialium quam dare licentiam vt certa pecunia cõuentus insumatur in aliqua re particulari: illud enim prius non potest fieri nisi concurrentibus certis solemnitatibus, & necessitatibus, hoc vero secũdum illas solemnitates non requirit: sed Prouincialis potest dare licentiam vt bona immobilia Conuentus Monialium alienentur in bonum commune eiusdem Conuentus, seruatis aliis solemnitatibus, vt constat: ergo poterit dare

licen-

licētiam, vt certa pecunia Conuentui debita, insumatur solum in soluendo alio debito, ad quod tenetur Conuentus. Cum ergo Prouincialis posset illud præcipere, clarum est non posse prælatam succedentem contraire tali mandato in re graui, & 200. illos aureos sibi applicare, nec proinde litem mouere Petro vt illos sibi soluat. Iam enim hoc esset inferiorem posse abrogare legem superioris, contra capitulum *Cum inferior. de maiorit. & obedient.*. & Clement. *Ne Romani de elect.*

2 Dico secundo, Abbatissam succedentem teneri stare contractui à sua antecedente inito in bonum ipsius Conuentus. Hoc docet, & probat Rodrig. *tom. 3. qq. Regul. q. 26. art.* 1. citans Abbatem, Cardinalem, Decium, & alios. Idem tenet Syluest. ver. *Dignitas.* citans alios, addens esse communem, adeo vt etiam Papa, & Imperator teneantur stare contractui inito per antecessores, quando est in bonum Ecclesiæ, vel Regni, & fuit initus nomine dignitatis, seu officij. Et idem habetur in cap. *Dilect. filiis. de foro compet.* At Abbatissa præcedens fecit illum contractum cum aurifice nomine dignitatis, seu officij, & contractus est clare initus pro bono Conuentus: ergo Abbatissa succedens tenetur stare contractui, nec potest illi contraire. Videatur etiam Rodrig. *tom.* 3. *addit. ad summam.* verb. *Capitulum sede vacante. concl.* 9. vbi dicit cum Gutierrez, & Rodoano, posse capitulum sede vacante petere pecuniam mutuatam pro bono communi, & vrgente necessitate Ecclesiæ, quam pecuniam postea Ecclesia, vel successor Episcopus tenetur soluere.

3 Dico tertio, Etiamsi Abbatissa præcedens non relinqueret illos 200. aureos suo tempore sibi debitos, & applicatos ad soluendum pretium aurifici, adhuc

Abbatiſſa ſuccedens teneretur ſoluere illud debitum aurifici contractum à præcedente prælata pro bono communi Conuentus, idque de bonis aliis eiuſdem Conuentus. Sic habetur expreſſe cap. 1. *de ſolutionibus.* pro quo multa ibi citat gloſſa in ver. *Prædeceſſoris.* Et confirmatur, quia monaſterium tenetur ſoluere debita contracta per aliquem Religioſum habentem adminiſtrationem Conuentus, vel ſi talia debita contraxit de licentia Prælati, de quo ſufficiat videre tradita à Rabello *tom. de oblig. iuſt. lib. 1. de contractu in genere. quæſt. 8. ſect. 1. à num.* 8. citante ibi Molinam *de iuſtit.* imo quod maius eſt, monaſterium tenetur ſoluere contractum debitum per Religioſum particularem ſine licentia prælati, ſi contractus ceſſit in bonum aliquod Conuentus, vt colligitur ex cap. *quod quibuſdam. de fide inſtrum.* & approbat Nauarrus *conſilio* 14. *de Regular. num.* 8. & 16. Si ergo Conuentus tenetur ſoluere debita contracta per procuratorem Conuentus, imo & contracta per Religioſum particularem ſine licentia Prælati, quando talia debita reſultarunt in bonum Conuentus: quantò magis tenebitur Abbatiſſa ſuccedens ſoluere debita Abbatiſſæ antecedentis quando illa contraxit pro bono communi Conuentus; quale bonum fuit hoc de quo agimus, videlicet Cuſtodia ad portandam ſanctiſſimam Euchariſtiam? Quod multo magis habet locum in noſtro caſu, quando Abbatiſſa præcedens de licentia Prælati reliquit illos ducentos aureos ſibi iam debitos à Petro pro ſoluendo debito aurificis. Et ipſa praxis hoc obſeruat etiam in ſæcularibus, qui vnum debitum compenſat cum alio debito: vt verbi gratia debeo tibi decem aureos, ſufficienter ſoluo dicendo tibi, vt hos decem aureos colligas à Franciſco, qui totidem aureos mihi debet.

Ex

Ex his ſequitur non poſſe iudicem ſæcularem admittere Abbatiſſam ſuccedentem ad intentandam litem Petro pro recuperandis ſibi 200. aureis applicatis per Prouincialem aurifici:hoc enim eſſet impedire iuriſdictionem Prælatorum, quam habent ex priuilegio circa regimen Monialium. Et præterea dictus iudex obuiaret in hoc, tot iuribus ſupracitatis dicentibus teneri ſucceſſorem ſtare contractui anteceſſoris, & ſoluere debita contracta ab anteceſſore redundantia in bonum Conuentus: quod non eſt admittendum, ſub cenſura Eccleſiæ &c.

CASVS XXXVI.

An Conuentus Minorum debeat dare alimenta, & expenſas Religioſo contra ſe litiganti extra Conuentum.

QVidam Religioſus de Ordine Minorum ob culpas graues per ſententiam expulſus eſt ab ordine priuatus habitu Religionis: & exilio punitus: & à Conuentu iam egreſſus cum habitu clericali ſæculari, appellauit coram D. Collectore qui appellationi detulit, & cauſam delegauit cuidam Religioſo alterius Ordinis, coram quo expulſus prædictus ſuam appellationem proſecutus, manens extra Conuentum, & cum habitu clerici. Ante omnia petiit à ſuo iudice delegato, vt obligaret Prælatos Ordinis vt ſibi extra Conuentum darent alimenta, & pecunias ad expenſas litis, nolebat enim ad Ordinem redire.

Quæſitum eſt an Conuentus teneretur ad prædicta

alimenta,& pecunias pro expensis ministrandas?& videtur quod ad id obligetur monasterium. Nam in capitulo *ex parte de accusat.* iubet Papa vt Religioso habenti litem contra suum Abbatem. *De rebus monasterij expensæ necessariæ ministrentur.* Et hunc textum sequuntur omnes Doctores communiter. Sed prædictus Religiosus habet litem contra suos Prælatos circa suam expulsionem,quæ suæ famæ valde nocet : ergo monasterium debet illi expensas ministrare,& alimenta.

Responsum.

1 HOc non obstante censui non teneri monasterium ad danda alimenta prædicto Religioso ob causas sequentes. Prima est quia monasterium non tenetur dare alimenta Religioso litiganti contra se, quando Religiosus est extra conuentum, & extra obedientiam Prælati, ita expresse explicat Panormitanus citatum caput *ex parte,* & colligitur ex verbis eiusdem capitis, ibi enim cum prius dicat Papa subditos non impediri ab accusatione Prælati, ait: *Eo, quod de obedientia & subiectione Abbatis esse noscuntur.* At iste iam non est de obedientia Prælatorum Ordinis cum sit extra Conuentum,& Prælatis nõ obediat. Et addit etiam ad hoc Panormitanus, monasterium non tenetur dare expensas litiganti Religioso, nisi quando Religiosus litigat ad bonum commune Conuentus, vt si accuset Prælatum eo quod dilapidator sit, & bona Conuentus dissipauerit. Si vero Religiosus litiget pro bono suo particulari non tenetur Conuentus dare expensas ad litem,vt clare probat ibidem Panormit.*num.*13. Idem tenet in terminis Riccio *tom.* 1. *Decision. Collectanea* 850. pro quo citat vnam Decisionem Rotæ, quæ est

num.

num. 799. At iste Religiosus in hac sua lite non prosequitur bonum commune, vt patet, sed solum prosequitur bonum particulare: ergo non tenetur monasterium illi dare expensas ad litem. Circa vero primam rationem Panormitani, quod non teneatur Conuentus dare expensas ad litem, quando ille est extra Conuentum, id ipsum magis amplio ex Sanchez *lib. de matrim. disp.* 4. *quæst.* 2 *à num.* 20. *vsque ad* 27. vbi inter alia dicit maritum non teneri alere vxorem, quando illa existit extra domum viri sine licentia viri, & sine culpa viri: & citat ad hoc textus iuris vtriusque. Imo addit, quod si vxor fugerit à domo viri ob sæuitiam viri, & nihilominus vir dedit sufficientem cautionem de illa bene tractanda, & illa redire noluerit, non tenetur vir illam alere extra domum, & citat ad hoc *num.* 24. Barbosam: & quod non teneatur pater dare alimenta filio quando filius est extra domum paternam inuito patre, tenet etiam Riccio *tom.* 1. *Decisionum decisione* 97. At iste Religiosus est extra Conuentum inuita Religione, imo ipsa Religio petiit, vt ad Conuentum rediret, offerens alimenta intra Conuentum, & sufficientem cautionem: & tamen ille noluit acceptare: ergo non tenetur Religio illum alere extra Conuentum.

2 Tertia ratio principalis ob quam non tenetur conuentus Minorum hunc sustentare extra conuentum ministrando etiam pecunias ad litem, est quia conuentus Minorum est notorie pauper, & viuit ex eleemosinis: ergo non tenetur illi dare alimenta extra Conuentum. Valet consequentia à simili: nam quando pater est inops, non tenetur alimenta dare filio: & quando vir est pauper omninò, non tenetur dare alimenta vxori: ita Sanchez *citata disp. num.* 27. citans textus, & Doctores, & Riccius idem tenet de patre inope erga

filium

filium,*citata decisione* 97. maiorem vero obligationem habet pater ad alendum filium,& vir ad alendam vxorem,quam habet Prælatus ad alendum subditum. Pater enim,& vir obligantur ad alendum filium, & vxorem ex iure naturali; non sic vero tenetur Prælatus ad alendum subditum. Imo Henricus super citatum cap. *ex parte*,generaliter dicit, Religiones Mendicantes nõ teneri suis Religiosis litigantibus dare expensas ad lites,quia scilicet non habent redditus in communi vnde possint dare pecunias: quod in nulla Religione magis ad vnguem seruatur, quàm in Religione Minorũ, qui nullos omnino redditus habent, neque in communi, neque in particulari. Et hoc videtur colligi ex cit cap. *Ex parte*, Ideò enim ibi Papa iubet dari expensas monacho litiganti,quia inquit *Non habet proprium*. At Religio Minorum non habet proprium etiam in communi: ergo non tenetur dare expensas Religioso litiganti,maxime existenti extra Conuentum, cum id valde onerosum futurum sit Conuentui viuenti ex eleemosinis. Vltima ratio sit, quia filium non tenetur pater alere quando filius fuit ingratus patri, vt tenet Riccio *tom.* 1. *Decision. Collectanea* 962. citans, & sequens Baldum *decisione* 29. At iste Religiosus fuit ingratus Religioni matri, quam sæpe offendit, & molestauit, adeò vt mereatur ob culpas ab ea expelli: ergo illi non debet alimenta extra Conuentum.

Sub censura Ecclesiæ,
& Doctorum.

CASVS

CASVS XXXVII.

De absolutione cuiusdam notorij Clerici percussoris.

QVidam Clericus malæ famæ, & ob sua crimina priuatus vsu Ordinum, sæpiusque ob malam linguam, & mores ab aliquibus iniuriatus, & percussus, infamauit quemdam Petrum adolescentem nobilem, sed filiumfamilias, falso dicens de illo quod esset timidus, & pusillanimis, & fugiens facile aggressores suos. Et præterea cum prædictus Clericus nocte fugeret duos inuadentes se, postea publicauit quod Petrus adolescens erat ille qui noctu fugit duos illos inuadentes, cum hoc esset falsum. Petrus his prouocatus publice, & in platea Clericum palo percussit aliquibus videntibus, dicens se illum sic percutere eo quod se falso infamaret, & pusillanimem vocaret.

Quæritur an Confessarius Regularis possit absoluere Petrum percussorem, & dato quod possit, quid præmittere debeat ad istam absolutionem.

Responsum.

1 DIco primo, talem percussorem Clerici posse absolui per Bullam Cruciatæ, de quo non est dubium, cum ipsa concedat absolutionem ab omnibus censuris Papæ reseruatis, exceptis aliquibus contentis in Bulla Cœnæ, qualis, seu de quibus exceptis, non est percussio clerici. Et quando iste percussor non haberet Bullam Cruciatæ, posset illum absoluere confessor

fessor regularis per sua priuilegia, vt expresse tenet Rodrig. *tom.* 1. *qq. Regul. q.* 61. *art.* 8. *&* 5. idem dicit monens quod ante absolutionem debet satisfacere parti læsæ. Citat ad hoc Rodrig. priuilegium Pauli III. concessum Patribus Societatis Iesu. Idem tenet idem Rodrig. in explicatione Cruciatæ ad §. 9. *num.* 56. *& in Addit. ad Cruciat. cit.* §. 9. *num* 50. & Nauar. *in sum. lat. ca.* 27. *num.* 42. Idem tenet Vega Minimus *in sum.* ver. *Absolutio. casu* 28. §. *La segunda.* & alij ibi citati à Vega. Accedunt duæ rationes ad facilitandum istam absolutionem per dicta priuilegia: Prima est, quia illa percussio non est deducta ad forum contentiosum; Clericus enim percussus non accusauit coram iudice Ecclesiastico. Secunda est, quoniam nondum est liquidata satisfactio, quæ dari debeat clerico percusso. Quando vero liquidatum non est quanta satisfactio dari debeat parti læsæ, ait Rodrig cit. art. 8. posse percussorem data prius cautione quod satisfaciet id quod iudicatum fuerit à viris prudentibus, absolui. Quanta vero satisfactio danda sit huic clerico percusso, valde dubium est, vt patebit ex dicendis. Hoc autem solum aduerto, posse hanc absolutionem dari à confessario Regulari etiã extra sacramentalem confessionem, vt dicunt multi Doctores cit. à Sanch. *lib.* 7. *de matrim. disp.* 15. *num.* 25. & concordat Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 9. *cap.* 2. *maxime num.* 27.

2 Dico secundo, circa satisfactionem dandam huic clerico percusso, teneri prius percussorem per tertiam personam dicere percusso se paratum esse ad dandam satisfactionem iudicatam prudentis arbitrio. Si vero clericus percussus dicat se nolle acceptare satisfactionem, innuens forte quod vel per se, vel per iudicem Ecclesiasticum illam sumet, potest, ac debet absolui per-

percussor, iam enim fecit quod potuit. Item si clericus dilatet responsionem volés fatigare, & molestare percussorem, poterit etiam absolui, quia teste Henriquez *tom.2.cap.28.num.1.* nam iste percussor fecit quod erat in se; & pia mater Ecclesia non intendit negare beneficium absolutionis facienti quod in se est. Si vero clericus percussus velit acceptare satisfactionem, eligendi sunt duo arbitri, vnus à percusso, alius à percussore, qui consideratis omnibus circunstantiis delicti, iudicent qualem satisfactionem percussor debeat exhibere.

Porro in ista percussione quoad satisfactionem, tria potissimum debent iudices considerare. Primum est quod clericus percussus non fecit expensas in curandis vulneribus, nullum enim vulnus illi fuit inflictum, cum percussio palo tantum facta sit: & quoad hoc solum æstimandum est quanta sit iniuria palo illata. Ad quod multum iuuat videre id quod Dominus præcipiebat in lege veteri *Exod.21.cap.num.* 8. de simili fere percussione: vbi in simili fere percussione solum iubebat solui expensas medicinæ, non vero aliquid pro infamia. Ego vero in hoc casu sentio aliquid restituendum percusso pro sola infamia, iuxta qualitatem tamen clerici iniuriati, de quo statim in tertio dicto. Secundo loco considerare debent hi arbitri, quod Petrus percussor percussit prius prouocatus iniuria sibi facta à clerico, qui Petrum vocabat timidum, & pusillanimem, quod homo nobilis pro iniuria reputat. Et clericus falso dixit Petrum quadam nocte fugisse à duobus illum insequentibus. Iam vero prius prouocatus si percutiat, vel occidat, multo minorem pœnam meretur, vt est communis opinio Iuristarum, maxime id docet Iulius Clarus *in sua praxi crim.§.iniuria.num.14.* & Author

thor Repertorij Inquiſitorum.verb.*Iniuria*. §. *Si prouocas*.vbi dicit quod prouocatus ad iram,ſi verbo, vel facto faciat iniuriam prouocanti,non teneri iniuriarum, & citat gloſſ.in l.*ob hæc verba*. ff. *de his qui notant. infam.* Idem tenet Nauar.ad cap.*Si quis iratus.de pœnit. diſt.* 1. *num*.4.§. *Tertio quod quamuis*. Tertium conſiderandum ab his arbitris in iſta ſatisfactione arbitranda,eſt quod iſte clericus percuſſus erat fere perſona infamis ſaltem infamia facti: dicitur enim priuatum fuiſſe exercitio Ordinum ob culpas: item quod ſit malæ famæ, & linguæ,& ob id iam fuiſſe ab aliis percuſſum : quę omnia indicant illum habere paruam famam, imo infamia multa notatum eſſe. Iam vero iniuria illata perſonæ infami multo leuior eſt, minorique pœna digna. Ita Commentator Iulij Clari §.*Iniuria.num.* 47. citans Piguerium.Et praxis obſeruat, quod grauitas iniuriæ pēſanda eſt ex grauitate perſonæ offenſæ, ita vt cæteris paribus, eadem numero iniuria facta viro grauiſſimo, grauiſſima cenſeatur, quæ tamen eadem facta viro infimo,vel infami,leuiſſima reputabitur. Quartum denique adhuc conſiderabunt hi arbitri,quod vna iniuria compenſatur per aliam iniuriam, teſte Rabello *tom.de obligat.iuſt.*1.*par.q.*18.*lib.*2.*num.*8.& Leſſio *lib.*2 *de iuſt. cap.*11.*dub.*25.*num.* 133. & aliis. Iam vero iſte clericus percuſſus prius infamauit Petrum,vt ſupra dictum eſt: ergo iniuria illi facta à Petro ſuo modo ſeruiet ad cōpenſationem iſtam facendam. Hæc inquam omnia præmittenda ſunt, & conſideranda ante abſolutionem iſtius percuſſoris. Simulque illi exhibendum eſt iuramentum, quo iuret ſe in poſterum obediturum præcepto iudicis Eccleſiaſtici in his quæ pro pœnitentia iniunxerit, ſed de hoc iuramento vide omnino Henriquez *lib.*13.*de excom.cap.*28.*num.* 4. & quod ſe præſentabit

tabit Sedi Apostolicæ sublato impedimento; quod tamen iuramentum non esse necessarium affirmat Reginald. *tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 19. *sect.* 3. quando confessor absoluit virtute priuilegij, per quod manet vere absolutus sine obligatione se præsentandi Sedi Apostolicæ.

4 Addo vltimo quod cum iste Petrus sit filiusfamilias in potestate patris existens, si pater ipsius noluerit pro eo satisfactionem dare clerico læso, poterit absolui sine data, vel oblata satisfactione, imo & sine cautione. Cum enim filiusfamilias nihil ex se habeat vnde possit restituere, est impossibilitatus naturaliter ad restituẽdum: & nemo tenetur ad impossibile. Cum item pater nolit restituere pro illo, deobligatur pro nunc à restitutione. Non enim tenetur pater ipsius pro delicto filij, seu resarcire damna illata à filio, quando ipse pater ad talia damna non fuit vllo modo cooperatus, vt tenet inter alios Iulius Clarus *in praxi crim q.* 86. *nu.* 3. *&* 4. & tenet expresse Lessius *lib.* 2. *de iust. cap.* 9. *dub.* 17. *num.* 121. & est de mente Reginaldi *cit. cap.* 19. *& sect.* 2. *num.* 252. dum ait filium percussorem clerici non teneri adire Romam pro absolutione quærenda si pater dissentiat. Loquitur vero cum suppositione quod non sit qui absoluat per priuilegium. Quamuis vero detur potens absoluere per priuilegium, semper tamen filiusfamilias manet addictus patriæ potestati vt non possit sine illa aliquo ire, vel aliquid donare. Sub censura &c.

Casus XXXVIII.

De ingressu fæminarum in claustra monasterij virorum, absque processione &c.

PAucis abhinc annis in hac Olyssipone in aliquibus monasteriis virorum cæpit quædam consuetudo seu potius corruptela obrepere, vt cum in aliquo monasterio magnum aliquod festum celebratur, cuius respectu claustrum interius conuentus ornatur tapetibus, & alijs sericis, fiat processio mane per claustrum: & postea vespere eodem die sine processione facta, aperitur claustrum, & ingreditur populus promiscue, etiam fæminæ, ad videndum ornatum claustri, ibique manent, imo & sedent conuersantes cum hominibus, & Religiosis per tempus notabile. Idque faciunt aliquando per continuos octo dies in quibus durat octauarium festi.

Quæsitum fuit, an hoc licitè possit fieri: & an prælati hoc permittentes incurrant aliquas pœnas?

1 Ante respõsionem præmitto Pium V. anno 1566. publicasse motum proprium, quo strictè prohibuit ne fæminæ cuiusuis status, & qualitatis forent, possent intrare in monasteria Religiosorum, etiam Mendicantium. Quam Bullam Gregor. XIII. anno 1575. confirmauit, & reuocauit omnes licentias à Sede Apostolica, quibuscumque fæminis concessas ad ingrediéda monasteria Religiosorum, quas Bullas ponit Rodriguez in fine suæ explicationis ad Cruciatam. Quia tamen prior Bulla Pij V. videbatur rigorosa, & fere interdicens fæminis omnem ingressum in monasteria Religio-

gioſorum; teſte Rodriguez *in ſuo Bullario folio* 978. Idem Pius V. anno 1568. ad inſtantiam Cardinalis Cribelli, viuæ vocis oraculo, & quaſi lege declaratoria, ſuam Bullam præteritam moderatus eſt, ſeu temperauit, concedendo videlicet, vt illa nonobſtante poſſent mulieres intrare in clauſtra Monachorum, concurrente aliqua ex ſequentibus occaſionibus, vel conditionibus. Prima eſt ratione Miſſæ, vel diuini officij intus celebrati. Secunda ratione alicuius proceſſionis factę per clauſtrum. Tertia ratione alicuius defuncti intus ſepeliendi. Quarta, quando pro verbo Dei audiendo datur magnus concurſus populi qui non poſſit per portam Eccleſiæ commodè intrare, & egredi: tunc poterunt mulieres cum viris intrare per ianuam communem conuentus, & per clauſtrum ire ad Eccleſiam: & finito ſermone poterunt mulieres egredi per clauſtrum ad ianuam cōuentus, dummodò in hoc ingreſſu, & egreſſu vadant via recta ad Eccleſiam, vel ad ianuam conuentus. Et de iſta conceſſione prædictus Cardinalis fidem fecit ſcripto firmatam, quæ habetur apud Rodrig. *citato loco Bullarij*. Neque mihi conſtat de vlla alia conſtitutione Pontificia ſuper hac materia edita. Quo poſito: ad quæſtionem in principio poſitam.

2 Dico mulieres non poſſe licitè admitti ad videndum ornatum clauſtri veſpere, vel mane, quando nulla fit proceſſio, nec interuenit aliqua ex illis quatuor conditionibus poſitis in ſecunda declaratione Pij V. & proinde prælati illas ſic admittentes peccant, & pœnas incurrunt poſitas in priori Bulla Pij, & Gregorij. Hanc concluſionem tenet in terminis Rodriguez *tom.* 1. *qq. Reg. q.* 48. *art.* 3. vbi rem magis ſtringens in §. *Circa quã*, ait non poſſe prælatum facere proceſſionem extraordinariam, & inſolitam, vt ratione ipſius mulieres in-

expressi à Pio Quinto, in quibus possunt intrare mulieres, faciunt cessare omnes alios casus, in quibus quis posset præsumere licitum esse ingressum, qualem quis posset præsumere esse hunc ad solum videndum ornatum claustri. Facit optime ad hoc dictum Nauarri *in consilio* 8 *de electione num.* 2. vbi ait à iure Regulari non esse recedendum nisi quoad ea quæ inueniuntur excepta, pro quo citat vnam glossam iuris communiter receptam: ergo ab illa priori Bulla Pij V. & Greg. prohibente ingressum fæminarum in Conuentus virorum non est recedendum, nisi quoad illos quatuor casus exceptos ab eodem Pio Quinto. Tertio, quando lex assignat aliquam formam, vel conditionem seruandam pro aliquo actu faciendo, qui non seruat talẽ formam, vel conditionem, & peccat, & aliquando facit actum nullum, vt videre est in non seruante formam, & conditiones assignatas ab Ecclesia, & seruandas in electione, vel alienatione bonorum Ecclesiæ: At mulieres intrantes ad solum videndum ornatum claustri non seruant formam assignatam à Pio Quinto pro tali ingressu, cum in illo nulla inueniatur conditio ex quatuor illis assignatis ab eodem Pio Quinto: ergo mulieres taliter ingredientes peccant: & proinde peccant prælati illas admittentes, & consentientes. Ecce rationibus, Doctoribus, & ex decreto Pontificio manet satis probata nostra conclusio. Neque ego credo aliquem Sum. Pontificem posteriorem Pio V. cõcessisse aliquam declarationem vt intrent mulieres ad solum videndum ornatum claustri, cum talis actus sit vanus, vt plurimũ, curiosus, & occasionatus ad pericula, & scandala, maxime cum mulieres in hoc ingressu (vt fertur) sedeant aliquando in claustro conuersantes, & longam moram trahentes. Quod quam suspectum sit potest pro-

bari à ſimili. Nam Leo X. in compendio Mendicãtium ver. *Ingreſſus in monaſteria Monialium* §. 34. concedens Minoritis cõfeſſoribus Monialium vt ingrediantur monaſteria Monialium pro Sacramentis eiſdem miniſtrandis quando ægrotant, addit Papa vt intrent, dummodo ſacerdos intra non moretur niſi tanto tempore quanto indiget ad celebrandum &c. & Pius V. in 4. caſu ſupradicto cõcedens vt mulieres pro cauſa prædicationis intrent per clauſtrum modo ibi aſſignato, addit quod vadant recta via, & recto tramite, quæ verba moram, & detentionem in clauſtro non admittunt. Quomodo ergo credendum eſt aliquem Sum. Pontificem poſtea conceſſiſſe vt mulieres intrent in clauſtra Religioſorum vt ſolum videant ornatum clauſtri, & ibi ſedeant, vel ad libitum morentur?

4 Neque vero dici poteſt legem illam declaratiuam Pij V. pro modo illo intrandi, eſſe abrogatam per contrarium vſum. Nam iſte vſus vel abuſus ſic intrandi, nouiſſimus eſt, & ante annos octo vel decem tantum, ſicut audio: Lex autem Eccleſiaſtica poſtquam iam eſt radicata, & recepta per multos annos non poteſt abrogari niſi per 40 annos, vt Doctores communiter docent, maxime Suarez *tom. de legib. lib. 7. cap. 18. num. 12.* Lex autem Pij V. aſſignans modum intrandi lata eſt anno 1568. & ſic iam decurrerunt anni fere ſexaginta. Et ſaltem in prioribus quadraginta annis fuit receptiſſima, & practicata quoad illum modum intrandi pro illis tantum quatuor occaſionibus: ac proinde conſuetudo iſta contraria intrandi eo modo de quo quæritur per decem tantum annos non potuit abrogare prædictam legem. Nam licet lex in principio ſuæ publicationis, quamdiù non eſt radicata, poſſit abrogari per contrarium vſum intra annos decem: tamen poſtquam

quã lex eſt recepta,& practicata per annos 40.non poteſt abrogari niſi per alios annos 40. Addo vltimo quod vt conſuetudo abroget legem debet eſſe conſuetudo rationabilis,vt eſt communis Doctorum opinio; & habetur expreſſe in cap.*finali de conſuetudine*:ſed iſta conſuetudo ſic ingrediendi monaſteria Religioſorum ad ſolum videndum ornatum clauſtri , non poteſt eſſe rationabilis:Fundatur enim vt plurimum in curioſitate videndi : & præterea dantur in illa occaſiones periculorum , & ſcandalorum. Ergo numquiam poterit abrogare legem Pontificiam. Et poteſt forte applicari ad hoc intentum exemplum Dinæ filiæ Iacob , quæ ſic periclitata eſt propter curioſitatem videndi homines Religionis illius. *Geneſ.* 34. & ſcimus ex *Pſalm.* 73. Quanta malignatus ſit inimicus in ſancto ? id eſt in loco ſancto,vt exponit ibidem Lorinus. Sub cenſura Eccleſiæ Romanæ,& Doctorum.

CASVS XXXIX.

An poſsint Religioſi miniſtrare ſacroſanctam Euchariſtiam extra ſuos Conuentus.

QVædam Domina nobilis cum filia ſua habet licentiam Nuncij , vel Ordinarij , vt poſſit facere miſſam celebrare in priuato Oratorio intra domum ſuam , ſed Ordinarius decreuit , vt ſi illa vellet Sacramentum Euchariſtiæ in tali Oratorio recipere , id ſolum reciperet de manu parochi proprij , non vero de manu alicuius alterius etiam Religioſi ibidem celebrantis , idque quouis tempore per annum. Quæritur

an si ibi aliquis Religiosus celebret iuxta licentiam fœminæ cóceſſam pro miſſa ibi celebranda, poſſit eidem dominæ miniſtrare Sacramentum Euchariſtiæ, non obſtante illa prohibitione Ordinarij? Et videtur quod non poſſit. Nam Epiſcopus poteſt prohibere Religioſos ne celebrent in Oratoriis priuatis ſæcularium pro vt illis conceſſit Concilium Tridentinum ſeſſione 22. in decreto de obſeruandis in celebratione Miſſæ. Ergo Epiſcopus poteſt impedire ne ijdem Regulares miniſtrent Sacram Euchariſtiam eiſdem ſæcularibus in eiſdem Oratoriis Valet conſequentia, quia qui poteſt deſtruerere id quod principale eſt, poteſt deſtruere id quod minus principale, & annexum eſt, iuxta legem 1. & 2. *ff. de pecu. leg.* vbi dicitur quod perempto principali, perimitur acceſſorium. At miniſtrare Euchariſtiam eſt acceſſorium celebrationi Miſſæ, & Miſſa eſt quid principale: ergo ſi Epiſcopus poteſt prohibere ne Regulares celebrent miſſam in Oratorio, quod eſt principale, poteſt eoſdem inhibere ne ibidem miniſtrent Euchariſtiam quod eſt acceſſorium. Et confirmatur ex illa maxima Iuriſtarum deducta ex cap. Per venerabilem, qui filij ſint legitimi, quæ ait: Qui poteſt quod eſt plus, poteſt vtique quod eſt minus, & videtur quod maius quid eſt impedire celebrationem miſſæ (quod poteſt Epiſcopus vt vidimus) quã impedire miniſtrationem Euchariſtiæ. Secundo principaliter probatur quod id poſſint prohibere Epiſcopi non obſtantibus priuilegiis Regularium, quia vnum ex priuilegiis quo muniuntur Religioſi ad dandam ſacram Euchariſtiam ſæcularibus, eſt illud conceſſum à Paulo III. Patribus Societatis Ieſu, quod incipit, *cum inter cunctas.* In quo tamen Papa addit, vt id fiat. *Sine alicuius præiudicio.* Iam verò clarum præiudicium videtur fieri Parocho, vt in

ſua

ſua propria Eccleſia, quale eſt Oratorium exiſtens in propria ſua parochia, aliquis Religioſus miniſtret Euchariſtiam ſuo parochiano ipſo parocho inſcio, & inuito. Iniuria enim videtur fieri Domino domus alicuius, ſi illo inuito in eadem domo fiat aliquis actus notabilis. Tertio probatur ex Clementina Religioſi de priuilegiis, vbi Papa expreſſe prohibet, ne aliquis Religioſus miniſtret Euchariſtiam alicui ſæculari ſine ſpeciali parochi licentia: & addit Papa: *Nullo Religioſis eiſdem ſuper hoc exemptionis, vel alio priuilegio ſuffragante:* Quo nihil clarius dici potuit, & declaratur exemplo: Si enim Religioſus aliquis vadat ad aliquã Eccleſiam parochialem, & ibi velit Euchariſtiam miniſtrare alicui parochiano, inſcio & inuito parocho illius parochiæ, vtique male faciet, quia iniuriam parocho facit. Quod idem dicendum videtur, ſi velit Religioſus eandem miniſtrare in Oratorio exiſtente in parochia parochi, eſt enim Eccleſia illius parochi. Quarto, ſi Religioſi poſſent miniſtrare Euchariſtiam extra ſuos Cõuentus in domibus priuatis, poſſent etiam eandem Euchariſtiam ex ſuo Conuentu cum proceſſione, & pompa deferre ad priuatam domum pro communione ſæcularis, quod eſt inauditum, & ſcandalum cauſaret.

1 His non obſtantibus, dico poſſe quemuis Religioſum celebrãtem in prædicto Oratorio miniſtrare Euchariſtiam matri illi, ac filiæ dummodò non ſit in articulo mortis, & in die Paſchæ pro obligatione præcepti quadrageſimalis communionis: & quod ſic miniſtrando Euchariſtiam, nec peccabit, nec pœnam vllam incurret, etiam ſi faciat inſcio, & inuito parocho. Hæc concluſio eſt Rodrig. & Suarez, quos antequam citem duo prius ſuppono. Primum eſt, Religioſos Mendicantes, & cum eis communicantes habere priuilegiũ

vt possint dare Sacram Eucharistiam sæcularibus extra suos Conuentus, excepto die Paschatis. Præcipuum priuilegium ad hoc inseruiens est Pauli IV. anno 1557. apud Bullarium Rodriguez *fol.* 851 in quo Papa facit mentionem in proœmio, quomodò Vicarius Generalis Fratrum Minorum apud Sedem Apostolicam conquestus fuit de aliquibus parochis Italiæ, eo quod assererent prædictos Fratres non posse ministrare Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ sæcularibus nisi intra Ecclesias suorum Conuentuum; non vero extra suos Conuentus. Qua querela proposita & audita, Papa in hunc modum concedit Minoritis. *Quod de cætero per totum orbem omnium vtriusque sexus fidelium pro tempore dicti Ordinis Fratres à suis superioribus deputati confessores confessiones, etiam infirmorum vbilibet, etiam extra domos, & habitacula eorumdem Fratrum audire, eosque absoluere, ac omni tempore, præterquam in die Resurrectionis Dominicæ Sacramentum Eucharistiæ tàm illis, quàm quibusuis personis ministrare possint, Apostolica Authoritate concedimus.* &c. Quo nihil clarius potuit desiderari ad intentum. Et hoc priuilegium tam clarum non viderat Rodriguez *tom.* 1. *qq. Regular. quæst.* 56. *art.* 3. vbi hanc materiam disputauerat ante suum Bullarium. Neq; Villalobos quos statim citabo, hoc priuilegium viderunt. Alia priuilegia (licet non tam clara) per quæ Regulares possunt ministrare Eucharistiam sacrosanctam sæcularibus etiam extra suas Ecclesias sunt Nicolai V. Sixti IV. & Leonis X. quæ citat Rodriguez *cit. art.* 3. Suarez *tom.* 4. *de Religione libro* 9. *cap.* 3. §. *Circa alterã*, in fine istius §. dicens illos tres Pontifices concessisse Religiosis, vt possint dare Eucharistiam Catholicis sæcularibus: *Sine limitatione ad proprias Ecclesias, vel aliquod templum.* Aliam concessionem ad idem citat

Villa-

Villalobos *tom.1.tract.9. difficultate* 54. §. *vltimo*, dicens Pium V. concessisse quod Religiosi possent audire confessiones, & sacram Eucharistiam ministrare etiam extra suos Conuentus: non tamen citat librum vbi concessio ista scripta sit. Hinc manet clarum habere Religiosos priuilegium ministrandi Eucharistiam sæcularibus etiam extra suos Conuentus: semper excipio diem paschatis, & articulum mortis.

2 Secundo suppono, quod celebrare Missam extra Conuentus in Oratoriis quoad Religiosos, esse actum nimis distinctum ab actu dandi Eucharistiam extra Conuentus, vnus enim actus non depẽdet ab alio, quia Missa potest celebrari sine eo quod ministretur Eucharistia: & è contra potest ministrari Eucharistia sine eo quod celebretur Missa, vt patet quotidie in Conuentibus, vbi sæpe datur Eucharistia populo sine Missa: sed dantur particulæ consecratæ repositæ in sacrario. Cumque sint hi duo actus distincti, Summi Pontifices duo priuilegia distincta concesserunt Religiosis, vnum vt possint celebrare extra Conuentum (de quo alibi.) Aliud vero priuilegium distinctum est, vt possint dare Eucharistiam sæcularibus extra Conuentum, sicut paulo supra vidimus. Ac proinde cum sint distincta priuilegia celebrare Missam extra conuentum in Oratoriis, & ministrare Eucharistiam sæcularibus extra conuentus, vnum priuilegium non pendet ex alio, & ex consequenti reuocato vno non censebitur reuocatum alterum, nisi id exprimatur. Tertio adhuc suppono Episcopum non posse reuocare priuilegium datum alicui à Summo Pontifice, cum inferior non possit abrogare legem superioris, nisi forte Papa expresse committat Episcopo vt reuocet priuilegia Religiosorum, sicut commisit Concil. Trident. supra citato

loco

loco Episcopis, vt possent præcipere Religiosis ne celebrarent in Oratoriis priuatis sæcularium; nihil tamen ibi dixit de ministranda Eucharistia sæcularibus extra conuentum, quod est priuilegium distinctum.

3 His suppositis, conclusio supra posita, quod scilicet possint Religiosi celebrantes in Oratoriis dare Eucharistiam prædictæ fœminæ, de qua quæritur, & filiæ eius, non obstante prohibitione Episcopi iam manet probata ex dictis: habent enim ad id clarum priuilegium, vt vidimus, quod priuilegium distinctum est à priuilegio celebrandi in Oratoriis. Et Episcopus non potest hoc priuilegium abrogare, nisi id illi expresse à Papa committatur, quod non commisit Tridentinum citato loco, vt diximus: ergo possunt id facere Religiosi per dicta priuilegia, maxime cum id fiat in secreto sine scandalo. Hoc ipsum tenet nouissime Suarez *tom.4.de Relig.lib.9.cap.3.§.Dices:ergo licebit.* vbi in fine ait, quod Religiosus habens licentiam ordinarij, pro Missa celebranda in aliquo Oratorio particulari, non erit necessaria specialis licentia ad dandam Eucharistiam, sed ex vi priuilegij licebit. Sic ille. Sed in nostro casu Religiosus celebrat in hoc Oratorio de licentia Papæ, vel Episcopi, vt suppono: ergo ex vi sui priuilegij poterit ibidem ministrare Eucharistiam. Et licet Suarez cit.cap. §.*tertio circa.* dicat posse Episcopum ex iusta causa præcipere suo parochiano ne sacram Eucharistiam recipiat in tali Oratorio in pœnam alicuius delicti, vel ob aliam causam iustam; Hoc non facit contra nos, quia in hoc casu supponimus nullam dari culpam in hac matre & filia, ob quam priuentur sacra communione, neque aliam causam iustam. Imo addit Suarez cit.loco hæc verba. *Si Episcopus prohibeat subdito non quidem Communionem simpliciter, sed ne illam à nostris*

nostris sacerdotibus (Societatis scilicet Iesu *) recipiat, talem prohibitionem non obstare huic facultati, quia illa supposita praeceptum est iniustum, & directe pugnans cum priuilegio Pontificis.* Quo nihil clarius dici potuit. Hoc ipsum tenet Rodriguez cit. art. 3. §. *circa quas.* vbi in fine sic ait. *Per facultatem tamen Leonis X. extra Communionem paschalem, id sibi indirecte per viam communicationis generaliter conceditur in omnibus communionibus voluntariis, vt scilicet in quacunque Ecclesia possint fideles communicare.* Id est illis Eucharistiam dare. Idem tenet Villalobos loco supra citato. Idem tenet Frater Ioannes à Cruce, in sua Epitome de statu Religionis *lib. 2. cap. 5. §. Tertia conclusio.*

4 Probatur adhuc conclusio rationibus. Prima iam fuit supra tacta: nam Religiosi habent clarum priuilegium ad dandam Eucharistiam saecularibus extra Cōuentus suos, & Episcopus non potest illud abrogare, vt diximus. Nec constat vllum Papam post illos supra citatos, haec nostra priuilegia reuocasse: sin minus reuocationem ostēdant noui Pontificis. Reuocatio enim priuilegij debet intimari priuilegiato, teste Suarez *tom. de legibus. lib. 8. cap. 40. num. 6.* & Doctores communiter: ergo nihil impedit quominus Religiosi hoc suo priuilegio vtantur. Secundo, ista prohibitio Episcopi, ne Religiosi dent sacram Eucharistiam in hoc Oratorio, in rigore est reuocatio dicti priuilegij concessi Religiosis, vt patet: Episcopus autem non potest reuocare priuilegia Papae, neque id illi commisit Trident. cit. loco circa ministrationem Eucharistiae extra Conuentum faciendam à Religiosis: licet commiserit Episcopo, vt possit illis prohibere, ne celebrent in Oratoriis, quod est nimis distinctum à ministratione Eucharistiae, vt supra dictum est. Tertio probatur, quia illud

lud priuilegium Pauli VI. non est antiquatum per non vsum, quia vt Religio amittat priuilegium per non vsum, requiritur spatium centum annorum cum aliis conditionibus, quæ hic non interuenerunt, de quo Rodrig. *tom. 1. qq. Regul. q. 61. art. 3.* Bulla autem Pauli IV. data est anno 1557. & nondum fluxerunt anni centum. Et præterea non constat quod vlli Religiosi vsi sint hoc priuilegio, forte enim illud practicant quotidie. Quarto probatur, quia ministrare Eucharistiam hoc modo in Oratorio priuato nullum damnum, vel iniuriam infert parocho: hæc enim communio est voluntaria, & non fit in articulo mortis, vel in die Paschatis, in quibus solum tenetur parochianus illam recipere de manu parochi. Sicut enim extra articulum mortis, & diem Paschatis potest parochianus vnius parochiæ sacram Eucharistiam recipere in aliena parochia inscio, & inuito proprio parocho, quia tunc cōmunicat voluntarie: ita etiam extra illos duos dies poterit recipere Eucharistiam in suo Oratorio de manu Religiosi ibidem potentis celebrare. Et dato quod in hoc aliquod præiudicium fieret parocho, adhuc posset Religiosus Eucharistiā ibi ministrare. Nam licet Papa non concedat priuilegium cum præiudicio tertij, si tamen Papa sciat, & videat inde oriri præiudicium tertij, & nihilominus priuilegium concedat, tenet priuilegium, quia Papa id potest facere: vt clare patet in priuilegio quod aliqui Pontifices concesserunt aliquibus monasteriis, vt non soluerent decimas, quod tamen clare videbant Pontifices redundare in præiudicium Episcoporum, quibus debentur decimæ: & nihilominus tale priuilegium validum est. Eodem modo scire debuit Paulus IV. & alij Pontifices ex ministratione Eucharistiæ per Religiosos extra suos Conuen-

tus

tus aliquod præiudicium posse erga parochos resultare,& nihilominus ad id priuilegium concesserunt, ergo priuilegium valet: est enim illud præiudicium valde paruum, vel fere nullum.

5 Ad primum argumentum in oppositum patet solutio ex dictis:nam Concilium Tridentinum citato loco non dedit potestatem Episcopo abrogandi hoc priuilegium quod habent Religiosi ministrandi Eucharistiam extra conuentus, licet illi concesserit vt posset abrogare priuilegium illorum celebrandi missam in Oratorio priuato, quod est diuersum ab isto, de quo agimus, & destructo illo priori non destruitur hoc secundum,cum sit vnum indepēdens ab alio. Ad id quod primo adducitur in argumento, videlicet, quod qui potest in maius,potest in minus: Si intelligitur absolutè,est falsum. Nam sacerdos absoluens pœnitentem in Sacramēto Pœnitentiæ,dat remissionem peccatorum, & gratiam, vt minister, & tamen non potest illi dare vnum diem indulgentiæ per modum indulgentiæ extra sacramentum, quod est minus. Intelligitur ergo quod potens maius, potest & minus,quando illud minus est contentum sub maiori, illique subordinatum, & pēdens à maiori. At dare Eucharistiam,de se non est subordinatum,vel depēdens à Missa,vt supra vidimus. Et adhuc probatur alio exemplo:nam in cap. 1. *de Torneamentis*, conceditur quod possit absolui ab excommunicatione ille qui moritur in torneamento illicito si ante mortem petierit: non vero illi conceditur sepultura Ecclesiastica, quod est minus quam absolutio ab excōmunicatione, & sic cōceditur illi quod est maius, non vero conceditur illud quod est minus, vt ibidem notat glossa. Ad aliud quod adducitur in eodem primo argumento,quod accessorium sequitur naturam principalis.

cipalis,& quod hoc destructo, destruitur accessorium¹ potest primo negari quod dare Eucharistiam sæculari, ex se sit accessorium missæ:licet enim Eucharistia conficiatur in missa, & in fieri pendeat à Missa, non tamen pendet ab illa in conseruari, neq;quoad ministrationē, seu exhibitionem communionis, vt supra dixi. Et dari potest aliud exemplum: nam pater in humanis producit filium,& filius pendet à patre in fieri,non tamen filius dicitur accessorium patris.Secundo respondetur, illud quod dicitur accessorium perire perempto principali,intelligi quando accessorium est tale, quod non possit consistere sine suo principali.Sic exponit Nauar, in consilijs *consilio 35.de voto,& voti redempt.*& tunc dispositum in principali censetur dispositum in accessorio.Secus(ait Nauar.) quando accessorium potest consistere sine suo principali. At supra vidimus ministrationem Eucharistiæ posse existere sine missa:ergo licet ministratio Eucharistiæ esset accessorium missæ,dispositum in hac,non censeretur dispositum in ministratione Eucharistiæ.

6 Ad secundum argumentum dico,quod primo,Eucharistiam ministrare sæculari in Oratorio non causat præiudicium parocho,vt supra diximus: & dato quod aliquod paruum præiudicium causaret, Papa videns, & sciens potuit illud priuilegium concedere, sicut diximus in exemplo de decimis. Ad tertium respondet Suarez *citato cap. 3. §.Obijci vero,* quod Papa Clemens V. non potuit reuocare concessiones Pontificum successorum,quia Papa antecessor non ligat manus posterioris:& paulus IIII.fuit posterior Clemente V.& concessit contrarium. Ad quartum respondet idem Suar. *cit. cap. §. Dices: ergo:* negando sequelam, licet enim Papa concedat Religiosis vt possint ministrare Eucharistiam

riſtiam ſæcularibus extra ſuum conuentum, non concedit proinde vt illam poſſint cum pompa, & proceſſione ex cōuentu per plateas deferre ad infirmos, quia hoc eſſet contra conſuetudinem, & ſatis conſtat talem modum illam deferendi pertinere ſolum ad parochos, & hic modus deferēdi proprie intelligitur in illis verbis Papæ: *Sine alicuius præiudicio.* Et talis modus illam deferendi per planteas ad infirmos, non eſt in vſu apud Regulares. Leges autem attendunt ad id quod regulariter fit & frequenter accidit. Et ſic potuit Papa concedere Religioſis vt extra conuentus poſſent miniſtrare Euchariſtiam, quia hoc ſcandalum non generat: non tamen debuit cōcedere vt illam per plateas cum pompa ad infirmos deferrent, quia hoc in vſu non eſt, & proprium officium parochorum eſt. Sub cenſura &c.

CASVS XL.

De quodam Clerico ordinato cum tribus ordinibus ſacris ſine interſtitijs, & extra tempora.

QVidam habēs ſolos ordines minores ex quodam Epiſcopatu Inſularum, obtinuit licentiam à capitulo ibi ſede vacante poſt annum, vt Olyſſiponem veniens ibidem omnes tres Ordines ſacros maiores reciperet non diſtinguente capitulo, neque diſpenſante, neque petente diſpenſationē circa interſtitia, vel circa tempora. Olyſſiponem veniens erat etiam tunc capitulum ſede vacante: ſed quidam ibi Epiſcopus titularis eidem dixit ſe habere priuilegiū ordinandi extra tempora Quo audito recepit ab eodem Epiſcopo omnes

tres Ordines sacros intra paucos dies sine interstitijs, & extra tempora:& quando illos suscepit, habuit bonam fidem,& credens se id posse licitè facere. Post ordines susceptos orto aliquo scrupulo, fecit se absolui per Bullam Cruciatæ ab omni censura, & peccato si forte antea incurrerit.Postea ad Insulam rediens exercuit bona fide susceptos Ordines. Quo audito Gubernator Episcopatus Insulani,per sententiam declarauit illum irregularem eo quod ordines suscepisset extra tempora,& sine interstitiis, & in eisdem ministrasset. Olyssiponem rediit vbi iam tunc erat destinatus, & consecratus Episcopus pro eodem Episcopatu Insulano.

Quæsitum fuit primo quas pœnas prædictus incurrerit?

Secundo, an suus Episcopus possit cum illo dispensare, etiam Olyssipone existens extra suam diœcesem.

Responsum.

1 PRima conclusio. Iste clericus non incurrit suspensionem, neque irregularitatem ex eo quod ordines sacros receperit non seruatis interstitiis sine dispensatione. Probo, quia Concilium Tridentinum *sess.23.cap.13.& 14.* iubens seruari interstitia, nullam pœnam suspensionis, vel irregularitatis imponit contrafacienti, vt videre est in textu vtriusque capitis. Quando vero lex non imponit has pœnas, neque nos debemus imponere, vt docent communiter Doctores.Hoc ipsum expresse tenet Zerola *2.p. praxis Episc.* verbo *Ordo*, §. *Octauo, an qui*, vbi ait quod licet Sixtus V.pœnam suspensionis imposuerit ordinatis non seruantibus

uantibus interstitia, postea tamen Gregorium XV. temperando Bullam Sixti, suspensionis pœnam abstulisse. Idem tenet Suarez *tom. de censur. disp.* 31. *sect.* 1. *num* 43. dicens eandem suspensionem sublatam esse. Idem tenet Reginal. *tom.* 2. *lib.* 32. *tract.* 2. *num.* 71. §. *Reducitur*, & Riccio 3. *p. Decisionum decis.* 576. citans Sayrum. Et sic ob interstitia non seruata, videtur sine causa fuisse hunc clericum per sententiam declaratum irregularem.

2 Antequam ego proponam secundam conclusionem, noto, & facio magnam vim in eo quod dicitur in ipsa informatione, videlicet hunc clericum quando suscepit Ordines omnes sacros modo prædicto, & quando in illis ministrauit, habuisse bonam fidem. Et probari etiam potest quod habuerit bonam fidem, quia scilicet Episcopus titularis in illa materia versatus & bonus Theologus, eidem clerico dixit, se habere priuilegium ad prædictos Ordines sic conferendos. Et saltem habuit Clericus ignorantiam inuincibilem, quæ fere est idem, ac bona fides. Ignorantiam enim inuincibilem dicitur habere is qui interrogat Doctorem grauem: & nihilominus ille Doctor errauit in consulendo: tunc enim sequens consilium Doctoris, etiam erratum, habet ignorantiam inuincibilem, quia interrogans illam vincere non potuit & proinde habuit bonam fidem credendo Episcopo, & Theologo. Et adhuc noto, quod licet licentia data huic clerico à capitulo Sede vacante, exprimeret, quod posset recipere tres Ordines sacros maiores, seruatis tamen interstitiis, & in temporibus Ecclesiæ, adhuc tamen hic clericus poterat habere bonam fidem, & recipere omnes Ordines absque interstitiis credendo Episcopo titulari, & docto, dicenti se habere priuilegium ad Or-

dines conferendos extra tempora, & sine interstitiis. Eo scilicet modo, quo si subditus habens casum reseruatum a quo suus Episcopus non vult, vel non potest illum absoluere: potest talis subditus adire Nuncium, vel alium habentem potestatem delegatam, & ab illo beneficium absolutionis recipere. Hoc posito sit.

3 Secunda conclusio. Hic clericus quando primo recepit ordinem Subdiaconi extra tempora, nō incurrit irregularitatem, nec suspensionem, siquidem illum suscepit bona fide. Hoc sic deduco: quia quando ordinatus est Subdiaconus non erat suspensus ob non seruata interstitia, quia hæc non tunc obligabant. Deinde quando suscepit ordinem Diaconi, & Sacerdotis, non incurrit suspensionem ob non seruata interstitia, vt patet ex prima conclusione. Deinde cum in susceptione horum trium Ordinum maiorum non esset suspensus iuxta iam dicta, non incurrit irregularitatem in illis omnibus suscipiendis ratione vi latę censuræ suspensionis quam non habebat. Secundo probatur non incurrisse irregularitatem in ordinibus recipiendis, quia scilicet omnes illos suscepit bona fide, & cum eadem in illis ministrauit. Censuræ vero, & irregularitates quæ ponuntur ob delictũ non incurruntur, quando adest bona fides, vt est communis Doctorum opinio, de qua fuse & docte Sanch. *lib. 9. de matrim. disp. 32. à num. 15* citans multos. At iste clericus suscipiens hos Ordines sacros habuit bonam fidem, ergo nullam incurrit irregularitatem Et confirmatur, quia vbi non est culpa, non datur pœna: pœna enim & culpa sunt correlatiua: at hic clericus suscipiens hos Ordines non habuit culpam cum haberet bonam fidem: ergo non incurrit pœnas suspensionis,

vel

vel irregularitatis. Est huius opinionis expresse Suar. *tom.de censuris.disp.*31. vbi loquens de suspensione posita contra ordinatum extra tempora, ait illam non incurrere eum, qui credit se habere legitimam facultatem, vel Episcopum illam habere, vel ex alia simili ignorantia inculpabili, quo nihil clarius dici potuit ad intentum. Hic autem clericus credidit Episcopum habere facultatem, vt se ordinaret extra tempora, & sine interstitiis. Eandem opinionem tenet Comitolus *lib.* 6.*suarum responsionum*,*q*.7.*num*.1. dicens ordinatum extra tempora tunc solum incurrere suspensionem, si fecerit cum præsumptione, secus si faciat cum aliqua ignorantia. Idem probatur ex eo quod communiter dicunt Doctores fere in simili materia, videlicet, quod si ego antequam susciperem ordinem Subdiaconatus, feci diligentiam moralem quam potui ad sciendum si haberem ætatem requisitam, & nihilominus à parte rei illam non habebam, suscipiens talem ordinem non incurri irregularitatem, nec suspẽsionem propter bonam fidem. Sic tenet Nauar. *in sum.lat.cap.*27.*num.*155. & Suar.*cir.disp.*31.*num.*26. Reginaldus *cit.tract. num.* 7. §.*Monet super*. Quod currit eodem modo in eo qui recipit Ordines sacros extra tempora bona fide. Hic vero clericus omnes suscepit cum bona fide, vt supponimus: & hoc amplius confirmabitur ex dicendis in sequenti conclusione.

4 Tertia conclusio. Iste clericus non incurrit irregularitatem postea celebrans Missam (idem dic de exercitio aliorum ordinum sacrorum) si celebrauit bona fide. Probo hoc ex tribus fundamentis: Primum est ex Bulla Pij II. quæ pro hac materia frequentius citatur, quæ incipit, *Cum ex sacrorum*. in qua ponitur pœna irregularitatis ordinato extra tempora, & in illa ponun-

tur hæc verba: *Si in illis ministrare præsumpserit.* Quando vero lex Pontificia pœnalis ponit hoc verbum, *Præsumpserit,* contrafaciens cum bona fide, vel cum aliqua ignorantia non incurrit illam pœnam, vt tenet communis opinio Doctorum: de quo Henriq. *tom.2.lib.13. cap.23. num. 3.* citans multos in glossa *littera* C. & tradunt multi alij. At iste clericus celebrauit bona fide, vt suppono: ergo non incurrit irregularitatem. Secunda ratio est, Si aliquis Sacerdos à parte rei est excommunicatus, idque ipse ignorat, vel obliuiscitur, & bona fide celebrat, non incurrit irregularitatem positam contra excommunicatum celebrantem, idque ob bonam fidem, vt tradunt communiter Doctores, maxime Syluester ver. *Irregularitas.* §.18. vers. *Quintum,* & Nauarr. *in sum.lat.cap.27.num.244.* Henriq *lib.14.de irregul. cap. 7.num.1.* citans alios in glossa *littera* I. ergo à simili iste clericus, dato quod esset suspensus (quod non erat, neque excommunicatus) cum celebrauerit bona fide, nõ incurrit irregularitatem. Addo quod dicitur de hoc clerico, quod post susceptos ordines fecit se absolui per Bullam Cruciatæ à quodam Patre Societatis Iesu, qui tum per Cruciatam, tum per sua priuilegia poterat illum absoluere ab omni censura reseruata Sedi Apostolicæ, quæ non esset Bullæ Cœnæ: & hanc absolutionem suscepit antequam Missam celebraret. Tertia ratio, seu fundamentum est, id quod tradit Nauarrus *in sum.lat.cap.27.num.155.* vbi docet, quod ille qui temerarie ordinatus est, postea tamen bona fide, & candida simplicitate per pœnitentiam purgato peccato, exercuit ordinem existimans id sibi esse licitum, non fit irregularis per Bullam citatam Pij II. Nauarrum sequitur Reginald. *lib.3.cap.6.num 61.* quod dictum Nauar. continet plus quam petit noster casus: nam ibi loquitur

tur

tur de illo, qui ordinatus eſt temerarie, & poſtea cum ſola conteſſione peccati, & ſine diſpenſatione irregularitatis celebrauit. Nos autem loquimur de clerico ordinato non temere, ſed bona fide, & qui celebrauit bona fide. Denique fauet quod dictum mihi fuit, hunc clericum, antequam Miſſam celebraſſet, petiiſſe licẽtiam à capitulo Sede vacante pro Miſſa celebranda: quod ſatis probat illum habuiſſe bonam fidem in celebrando: debuit enim in petitione præſentata Capitulo exponere quomodo Ordines extra tempora, & ſine interſtitiis ſuſceperit: quo non obſtante Capitulum dedit licentiam celebrandi: in quo ſignificauit ſe velle diſpenſare cum illo in omni impedimento quod haberet ad celebrandum. Poterat autem capitulum ſede vacante diſpenſare cum illo in omni irregularitate orta ex delicto, non deducta ad forum contentioſum, ſicut poteſt Epiſcopus per Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. ſicut dicunt Suarez, Reginaldus, Rodrig. Sanch. & Sayro citati à Barboſa in ſuis Remiſſionibus ad Trident. ad citatum cap. 6. Tridentini: qui omnes dicunt, quod capitulum ſede vacante ſuccedit Epiſcopo in omnibus quæ ſunt iuriſdictionis. Quod autem dare licentiam ad celebrandum, ſi dans licentiam ſciat dari impedimentum celebrandi, & nihilominus dat licentiam, per hanc licentiam diſpenſet in impedimento, eſt etiam communis Doctorum opinio, quam citat Suarez *tom. de cenſur. diſput.* 41. *ſect.* 3. *num.* 5. poſſe fieri diſpenſationem non ſolum verbis, ſed etiam aliquo facto.

6 Vltima concluſio. Dato quod iſte clericus incurrerit aliquam ſuſpenſionem, vel irregularitatem, (cuius oppoſitum manet probatum) illius Epiſcopus poterit illum abſoluere, & cum illo diſpenſare, etiam dum exiſtit extra ſuam diœceſim. Prior pars, quod poſ-

sit hoc Episcopus, patet ex Concilio Tridentino *sess. 14. cap. 6.* vbi conceditur Episcopo quod possit absoluere ab omni censura, & dispensare in omni irregularitate orta ex delicto, quæ non sit deducta ad forum contentiosum. Neque obstat quod ista irregularitas (si extitit) iam deducta fuit ad forum contentiosum, quia Gubernator Episcopatus, vt dicitur illum per sententiam declarauit irregularem. Non obstat, quia illud forum contentiosum iam finitum est: quia iuxta bonos Doctores locum illum Tridentini explicantes, postquam finitum est iudicium fori externi ad quod irregularitas deducta est, potest Episcopus dispensare in illa. Sic in terminis tenet Reginaldus *tom. 2. lib. 30. cap. 3. sect. 4. num. 29. §. Sextum est.* vbi sic ait. Si delictum fuit deductum ad forum contentiosum, sed iudicium iam est finitum, probabile est posse Episcopum dispensare in irregularitate ex illo secuta. Idem tenet absolutè Sanchez *lib. 2. Decalogi, cap. 11. num. 21.* citans multos: & maxime locum habebit, si clericus iste sit pauper non valens Romam adire, & aliàs infamiam patiatur eo quod missam non celebret. Secunda pars conclusionis, quod scilicet id possit Episcopus facere existens extra suam diœcesim, probatur, quia iuxta Doctores communiter, Episcopus existens extra suam diœcesim erga suos subditos exercere potest omnia illa quæ sunt iurisdictionis voluntariæ, teste Sanchez *lib. 3. de Matrim. disput. 19.* cum ibi citatis *num. 8. eiusdem libri num. 5. §. Secundo infertur.* At absoluere, & dispensare in Episcopo, est actus iurisdictionis voluntariæ, non contentiosæ: ergo id facere poterit extra suam diœcesim. Sub censura Ecclesiæ, &c.

CASVS

CASVS XLI.

De alio clerico qui recepit omnes Ordines sacros omissis Ordinibus minoribus.

QVidam clericus parui pendens Ordines minores, illisque omissis, recepit omnes tres Ordines sacros. Vixit in hoc statu annis duodecim, vel quindecim ministrans in tribus ordinibus sacris pro occasionibus occurrentibus. Quæsiuit à quodam Religioso prædicatore ordinario an teneretur recipere ordines minores, quibus carebat. Prædicator euoluens aliquos libros, eidem respondit non teneri ad illos recipiendos, quia illos nunc recipiens incurreret infamiam, & periculum, quod Episcopus illum puniret, qui necessario casum scire debebat, cum Ordines minores recipere non posset sine Episcopi licentia. Acquieuit Clericus, & mansit in pristino statu ministrans in tribus Ordinibus sacris receptis, non recipiens minores. Prædicator qui dederat consilium volens scire an rectè consuluerit mihi casum proposuit, & cum illo casu possunt quæri sequentes quæstiones.

Prima est, an iste clericus verè receperit characteres trium Ordinum sacrorum, absque minoribus? Videtur enim, quod ordines minores sunt porta ad alios ordines sacros, sicut baptismus est porta ad cætera sacramenta: & proinde sicut carens baptismo nullum verum sacramentum recipit: ita carens ordinibus minoribus nullum ordinem sacrum valide recipiet.

Secunda quæstio: an iste teneatur sub peccato mortali recipere Ordines minores quibus caret?

Tertia. Si existente periculo infamiæ grauis, vel metu magni supplicij, possit ordines minores omittere, & in tribus sacris ministrare?

Quarta, an sic celebrans absque minoribus ordinibus incurrat aliquam censuram Ecclesiæ, vel irregularitatem?

Ad primam.

1 AD primam quæstionem non defuerunt qui dicerent hunc talem non recepisse veros characteres Ordinum sacrorum, nec proinde esse verum Sacerdotem, Diaconum, &c. Doctores qui hoc dixerunt citat gloss. super cap. *vnicum de clerico per saltum promoto*, verbo, *De misericordia*. Quo non obstante, certissimè tenendum est prædictum clericum verè recepisse characteres trium sacrorum, & proinde esse verũ Sacerdotem, &c. Sic tenet cit. glossa ad citatum cap & Ostiens. ad idem capitulũ, & alij Doctor. communiter. Idem tenet Suarez *tom de Baptismo disput.* 11. *sect.* 3. §. *Tertio de charactere*, vbi ait quod licet ordo superior recipi non debeat ante ordinem inferiorem, si tamen recipiatur factum tenet: & adducit rationes claras. Tenet etiam Henriq. *tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 2. *in fine* citans D. Thomam. Neque vero minores ordines sic sunt porta Ordinum sacrorum, sicut baptismus est porta cæterorum sacramentorum, quia hoc in nullo Concilio, vel in aliquo textu iuris canonici dictum reperitur.

Ad secundam quæstionem.

2 AD secundam quæstionem dico hunc Sacerdotem teneri sub mortali recipere Ordines mino-

minores omissos si commodè possit. Sic tenet Ostiens. citato c. dicens quod ordinatus per saltum tenetur supplere id quod sibi deest. Et citat ad hoc cap. *In singulis.* & capit. *quicumque dist.* 73. vbi Sum. Pontifi. dicunt consuetudinem antiquissimam esse Ecclesiæ, vt ad sacerdotium ascendatur per gradus ibi designatos incipiendo ab ordinibus minoribus, qui ibidem numerantur. Et Concilium Tridentinum *sess.* 23. *in canone* 2. *de sacramento Ordinis*, ponit anathema neganti quod in Ecclesia sint ordines minores, per quos velut per gradus quosdam in sacerdotium tendatur. Ex quibus textibus colligitur hæc ratio clara. Qui recipit ordines sacros, non recipiendo minores violat legem Ecclesiasticam claram, & in materia grauissima: ergo peccat grauissime omittens ordines minores si ad sacerdotium tendat, & ab isto peccato non liberatur donec illos recipiat. Idem tenet Nauarrus *in consilio* 9. *de tempor. ordin. num.* 4. vbi ait, quod cum quidam Protonotarius diceret certis hominibus, se posse eisdem minores ordines conferre, & postea dubitatum est an id posset: tenebantur prædicti ordines minores à vero Episcopo recipere. Idem tenet Henriquez *tom.* 2. *sum. lib.* 14. *cap.* 6. *num.* 3. quatenus ait ordinatum per saltum non posse recipere ordinem omissum sine dispensatione.

3 Tota dubitatio est an iste de quo agimus incurrerit pœnas impositas illis, qui ordinantur per saltum, quæ sunt suspensio ad non exercendum ordinem susceptum, & inhabilitas ad alios recipiendos: & irregularitas si ministret in ordine recepto. Respondeo certius esse, quod incurrerit in prædictas pœnas. Primo, quia fecit scienter, & cum malitia, & contemptu. Secundo, quia textus, & Doctores loquentes de ordinatis per saltum non distingunt de ordinibus maioribus

vel

vel minoribus Tertio, quia communior opinio Theologorum est, ordines minores esse etiam sacramenta imprimentia characterem, de quo Henriqu. *tom 2. lib. 10. cap. 14. num. 2. littera* M. ex Conciliis Florent. & Trident. D. Tho. & aliis ibi citatis. Quo non obstante dici etiam potest probabiliter hunc non incurrisse prædictas pœnas impositas ordinatis per saltum ob dimissos ordines minores. Fauet huic dicto Nauar. *consil. 28. de sentent. excomm. à num. 11. vsque ad 15.* vbi ait, quod recipiens ordines minores existens excommunicatus, non incurrit irregularitatem ad alios recipiendos. Quod probat primo, quia iura loquentia de male promotis, quæ ibi citat, loquuntur solum de male promotis ad ordines sacros, non vero de male promotis ad ordines minores. Secundo, quia minus peccant isti, quam illi. Tertio, quia iuxta opinionem multorum satis probabilem, quos ibi citat, ordines minores non sunt sacramenta, sed sacramentalia: & proinde non est eadem ratio puniendi promotos per saltum in ordinibus minoribus, ac in maioribus. Quarto, quia Bulla Pij II. puniēs ordinatos ante legitimam ætatem, vel extra tempora, vel sine litteris dimissoriis, non punit sic ordinatos in minoribus, sed in maioribus ordinibus. Quod ipsum ego colligo ex duobus textibus loquentibus de promotis per saltum. Primus est in cap. *Solicitudo. dist. 52.* qui solum loquitur de illo qui suscepit ordinem Diaconi, & Presbyteri, omisso ordine Subdiaconi. Secundus textus est in cap. vnico *de clerico promoto per saltum.* qui solum loquitur de Subdiacono, qui omisso ordine Diaconi recepit ordinem Sacerdotis. Et nullus ex his loquitur de saltu in ordinibus minoribus: vnde videtur, quod recipere maiores, omissis minoribus, non sit proprie ordinari per saltum, maxime quia pœnæ

ſunt reſtringendæ, non extendendæ; idque præcipue quando militat diuerſa ratio, vt hic militat iuxta Nauar. quia ſcilicet ordines minores non ſunt ſacramenta, & circa illorum omiſſionem committatur minus peccatum. Semper tamen dico, hunc peccaſſe grauiſſime, & teneri ad ſuſcipiendos ordines minores modo explicando ſtatim in ſequenti reſponſione.

Ad tertiam quæſtionem.

4 AD tertiam quæſtionem dico, quod ſi hodie iſte clericus reſponſo ſibi dato ab illo prædicatore, quietus eſt, cum bona fide, & ego ſciam quod ſi illum monuero eſſe obligatum ad recipiendos ordines minores, ille contemnet metu infamiæ, & ſupplicij & ſic inſordeſcet perſeuerans miniſtrando in ordinibus receptis cum mala conſcientia per totam vitam, in tali caſu credo illum non eſſe admonendum de obligatione recipiendi minores, ſed relinquendum illum eſſe in ſua bona fide. Probo hoc exẽplo clariſſimo à Theologis recepto, dicentibus, quod ſi in Sacramento confeſſionis confeſſarius ex coniecturis deprehendat aliquam, vel aliquem vxoratum publice, non contraxiſſe verum matrimonium propter clarum impedimentum dirimens ab illis ignoratum, & nihilominus conſtet Confeſſario ſatis probabiliter, quod ſi pœnitentem moneat de remedio, & diſpenſatione quærenda, ille cõtemnet, vel ob infamiam, vel ob ſupplicium, vel ob expenſas faciendas in diſpenſatione obtinenda, & manebit in eodem ſtatu cum mala conſcientia accedendo ad non ſuam: in tali caſu non eſt admonendus pœnitens de illo impedimento, ſed relinquendus in ſua bona fide, vt in particulari docet Sanchez *libro*

2. de

2. *de Matrimonio, disput.* 38. *num.* 6. cum multis & grauibus Doctoribus quos citat. Pro quo inter alia adducit Sanchez vnum textum sumptum ex D. Augustino in cap. *Si quis autem. de pœnit. dist.* 7. vbi D. Augustinus sic ait; *Si scirem non tibi prodesse, non te admonerem.* Secũdo id probat Sanchez, quia nulla lex obligat nos ad actus inutiles, & frustraneos. Tertio, quia nõ debemus alicui laqueum iniicere ad peccandum. Quæ omnia applicari possunt, & debent ad nostrum casum de admonendo isto Clerico circa minores Ordines suscipiendos: Si enim sit probabile quod ex monitione plus peccabit modo prædicto, abstinendum est à monitione, Si vero sit spes quod acquiescet, monendus est vt ordines minores recipiat. Neque obstat quod citato loco ait Sanchez, illam doctrinam locum habere, quãdo pænitens habet ignorantiam inuincibilem impedimenti, & habet bonam fidem: At clericus de quo agimus non habuit ignorãtiam inuincibilem nec bonam fidem, cum omiserit ordines minores ex contemptu, & proinde ex malitia. Ad hoc enim dico quod licet iste clericus habuerit malam fidem in principio quando maiores sine minoribus recepit. Hodie tamen potest habere bonam fidem propter dictum prædicatoris sibi dicentis, & rationes allegantis ad probandum quod hodie ob rationes adductas non teneatur minores recipere cum metu infamiæ, supplicij, expensarum, si forte Episcopus arguat illum quod etiam ea de causa irregularitates contraxerit. Denique facit ad hoc id quod diximus in proxime præcedenti §. Qui incipit *Tota dubitatio ex Nauarro.*

Ad

Ad quartam quæstionem.

5 AD quartam quæstioné dico, quod si talis Clericus habet bonam fidem qua credit se non teneri ad minores Ordin. suscipiendos, tunc sic celebrãs, & alios Ordines exercẽs, non incurrit in aliquam censuram, vel pœnam Ecclesiasticam, & proinde non peccat. Probatur clare ex eo quod tradit Nauarrus *in summa latina cap. 27. num.* 15. dicens, quod qui bona fide recipit Ordines sacros putans se esse legitimum, cum à parte rei sit illegitimus, vel illos susceperit ante debitam ætatem, cogitans se illam habere facta prius diligentia, talis non incurrit vllam pænam propter bonam fidem, quam habuit. Et adhuc plus est quod ait idem Nauarrus citato capite *num.* 239. videlicet quod qui habet vnam censuram reseruatam, & caret confessore, qui possit illum absoluere, vt si sit censura Bullæ Cænæ Domini, & alias si non celebret famæ periculum incurrat, vel scandalum resultabit: iste talis contritus, & confessus de aliis peccatis à quibus potest absolui poterit celebrare sine incursu alicuius irregularitatis: quia tunc præualet præceptum naturale conseruandi propriam famam præcepto positiuo Ecclesiastico de non celebrando cum censura. Idem tenet Henriquez *tomo 2. lib.* 13. *cap.* 21. *nu.* 3. cum aliis ibi citatis; & Rodriguez *in sum.* 1. *p. cap.* 166. *conclus.* 1. citans alios: ergo si iste Clericus fuerit in bona fide, vt supponimus, & credat se habere rationes sufficiẽtes ad deponendum dubium practicatum, nõ peccabit, neque incurret aliquam pænam Ecclesiasticam, iuxta prædicta ex citatis Doctoribus. Facit adhuc pro hac parte, quod tradit Henriquez *tomo 2. libro* 10. *cap.* 14. *num.* 2. videlicet, quod qui iteraret Ordines minores scienter, non esset irregularis, &

citat in glossa littera N. Scotum, Palludanum, Sotum, Castro, & alios. Et rationem assignat, quia in iure non inuenitur irregularitas posita contra iterantem Ordines Minores. Cõmunis verò opinio docet non esse curandum de irregularitate illa, quæ non reperitur in iure posita, & expressa: quod etiam facit ad probandum id quod supra diximus pænas impositas cõtra promotos male, vel per saltum ad Ordines non intelligi de male promotis in Ordinibus minoribus. Sub censura sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Doctorum.

CASVS XLII.

De quodam Religioso reclamante contra suam professionem post quinquennium.

QVidam professus in quodam Ordine Mendicantium commisit culpas dignas magno supplicio post annum decimumquintum suę professionis: Cumque illum prælatus punire vellet pro commissis culpis; respondit, se non esse vere professum eo quod professionem emisisset ante annum decimum sextum suæ ætatis completum. Ad hæc dixit prælatus se non posse reclamationem illam acceptare, nec probationẽ ætatis, eo quod Concilium Tridentinum *sessione* 25. *capite* 19. *de Regularibus*, præcipiat vt nõ audiatur quisquam reclamans de nullitate suæ professionis, nisi id faciat intra quinquennium post professionem emissam: ille verò iam erat professus quindecim ab hinc annis. Replicauit subditus, se non sciuisse hunc defectum ætatis suæ in tempore professionis, nisi duobus abhinc mensibus,

ſibus,idque ignoraſſe per totos illos annos quindecim, nunc autem cognouiſſe talem defectum ætatis,& nullitatis profeſsionis: Illud verò quinquennium aſsignatum à Tridentino ad reclamandum à profeſsione, non eſſe numerandum à die profeſsionis, ſed à die notitiæ, quam profeſſus habuit de tali defectu: Se verò ante duos modo menſes id ſciuiſſe: & ſic illi dixit quidam aduocatus ſæcularis.

Orta eſt igitur quæſtio, an prædictum quinquennium aſsignatum à Concilio Tridentino pro reclamatione profeſsi ſit numerandum à die profeſsionis, an verò à die notitiæ, quam habuit profeſſus de nullitate ſuæ profeſsionis. Et quod numerandum ſit à die notitiæ,non verò à die profeſsionis,videtur probari exemplo adæquato ferè in ſimili materia,quæ talis eſt. Epiſcopus publicauit edictum,vt omnes qui ſcirent de tali furto,v.g.denunciarent Epiſcopo intra dies triginta: Quidam,qui ſciebat de furto non habuit notitiam huius edicti,niſi 28.die poſt illius publicationem, dicunt graues Theologi, quod non tenetur denunciare poſt duos ſtatim dies quando complentur triginta dies aſſignati ab Epiſcopo: ſed poterit expectare alios triginta dies ad denunciandum: quia (inquiunt) illi triginta dies aſſignati ab Epiſcopo non debent numerari à die publicationis talis edicti. Ita tenet Henriquez *tom. 2. ſummæ,lib.13.cap.18.* & Suarez *tom. de cenſuris diſp.* 20. ad finem illius diſputationis. Et rationem aſſignat Suarez, quia iſte inculpabiliter ignorans diem publicationis,non debet eſſe peioris conditionis in ſpatio dierum aſſignatorum, quam illi qui audiernnt publicare; & proinde ſi his dantur triginta dies, totidem dabuntur illi qui nouit poſt 28.dies. Quod optime conuenit noſtro caſui.

1 His non obstantibus, dico quinquennium assignatum à Concilio Tridentino pro reclamatione professionis, numerandum esse à die professionis, non verò à die notitiæ quam habuit professus de nullitate suæ professionis. Sic tenet Sanchez *lib. 7. de Matrim. disput. 37. quæst. 2. num. 19.* vbi pro hac opinione solum citat Nauarrum clarè illam habentem *lib. 1. consil. tit. de his quæ vi, consil. 6. & in comment. 4. de Regul. num. 71. vers. 3.* Hanc etiam opinionem tenet Rodriguez *tom. 4. Addit. ad summam.* verb. *Nouicios, cap. 65. concl. 5.* & citat Azorium. Ponit tamen Sanchez rationes efficaces, quas confirmat multis, & grauibus Doctoribus. Prima eius ratio est. Quia licet tempus non currat quando præfigitur in odium negligentiæ alicuius, si detur ignorantia, vel impedimentum: secus est quando tempus præfigitur non in odium negligentis, sed in fauorem alterius, & hanc maiorem probat authoritate grauissimorum decem Doctorum: At quinquennium hoc non est assignatum in odium negligentiæ professi, sed in fauorem Religionis, ne longo tempore litibus molestetur: ergo hoc quinquennium, debet currere professo etiam ignoranti impedimentum. Et probat exemplo adducto per Balbum, in materia præscriptionis: nam tempus præscriptionis ipso iure procedit contra ignorantem, & ignorantia non impedit cursum præscriptionis, quia præscriptionis ius concessum est ob bonum commune, & ad lites euitãdas. Sic etiam tempus præfixum ad reclamandum à Tridentino, curret professo etiam ignoranti, propter bonum commune Religionis. Secundo probatur, quia numquam obuiaretur litibus, nec tranquillitas Religionis obtineretur, quod fuit intentum decreti illius Tridentini, si locus esset allegationi ignorantiæ contra illius quinquennium

nium lapsum. Tertio probatur ex verbis citati decreti Tridentini: ait enim professum non posse reclamare: *Nisi intra quinquennium tantum à die professionis.* In quibus verbis notandum est illud, *A die professionis.* Quod clare innuit à die professionis numerandum esse quinquennium. Deinde considerande est dictio, *Tantum,* quæ exclusiua est, & affirmat id quod ponit, negans omnes alios casus præter expressos, iuxta legem *ob æs.* Cod. *de prædiis Minorum,* & cap. *Cum Ecclesia Suttrina de causa possess.* ergo excludit omnem computationem quinquennij à die notitiæ, &c. Præterea dato quod hæ rationes non valerent, & dato quod hic Religiosus impedimentum ignorauerit, & cum iuramento affirmet se illud ignorasse vsque ad annum 15. post professionem, id quidem illi proderit quoad forum internum non verò quoad forum externum: vt enim ait Rodriguez *tom. 3. Addit. ad sum. cap.* 206. ad finem citans Menochium, Gregorium Lopez, & alios, in foro externo nihil probat dictum ignorantis etiam si dicat cum iuramento. Religio verò in hoc casu possidet, & habet possessionem claram sui professi, quam non potest infirmare solum dictum subditi testificantis in causa propria.

2 Ad exemplum adductum in oppositum de ignorante publicationem edicti ex Suarez, & Henriquez responderi potest iuxta primam rationem Sanchez allatam, videlicet illud tempus præfixum ab Episcopo ad denunciandum assignari in odium negligentiæ quã habere possint denunciatores in non denunciando, & ideò tale tempus præfixum non currere ignoranti edictum, vt illi Doctores dicunt. Tempus verò quinquennij à Concilio Tridentino præfixum non assignatur in odium negligentiæ professi, vt ait Sanchez, sed

propter bonum commune Religionis, vt non inquireretur litibus perpetuis: Et ideò mirum non esse si quinquennium Concilij Tridentini currat contra professum ignorantem suum impedimentum: non vero currat contra ignorantem publicationem edicti pro denunciatione facienda. Sub censura Romanæ Ecclesiæ, & Doctorum.

CASVS XLIII.

De obligatione annexa quibusdam possessionibus cuiusdam Conuentus.

QVidam Conuentus Monialium habebat aliquas possessiones immobiles sibi relictas à piis testatoribus, cum obligatione vt singulis annis pro suis animabus iuberent celebrari certam copiam Missarum, & officiorum in Conuentu quodam Religiosorum eiusdem ciuitatis. Ad quem hanc addiderunt clausulam in testamentis, quod nullo vnquam tempore, quacunque via prædictæ possessiones possent à Monialibus vendi, vel alienari. Successu temporis, ob malum regimen, Conuentus Monialium incidit in magnam egestatem, & contraxit multa debita apud multos creditores. Instantibus vero his creditoribus, iustitiæ sæcularis ministri in foro publice vendiderunt dictas possessiones quibus erant annexæ missæ multæ, & officia. Religiosi Conuentus prædicti petierunt, vt Abbatissa Monialium sibi solueret Missas, & officia ad quæ [illegible]bantur ex institutione testatorum, qui Monialibus possessiones reliquerant cum obligatione procurandi,

randi, vt illa officia & Missæ dicerentur in Conuentu eorumdem Fratrum. Abbatissa respondebat se, & suũ Conuentum iam deobligari à tali solutione Missarum, eo quod iam non possiderent possessiones illas quibus talis obligatio Missarum annexa fuerat, & proinde illam obligationem Missarum pertinere ad illos qui hodie possidebant prædictas possessiones.

Quæritur, an prædicta obligatio curandi vt illæ Missæ dicantur manserit apud Moniales, an vero transierit cum illis possessionibus ad illos qui illas hodie possident? Et quidem videtur illa obligatio mansisse apud Moniales, nam ipsis tantum à testatoribus illa obligatio iniuncta est, non vero illis qui hodie possessiones possident. Si autem prædictæ Moniales sua culpa prædictas possessiones amiserunt, sibi imputent. Nemo enim ex sua culpa debet lucrum reportare, vt Doctores dicunt communiter. Pręterea secundo, tenebatur saltem Abbatissa quando sibi ademptæ sunt illæ possessiones ob debita, protestari coram iudice, vt iuberet illis quibus dictas possessiones tradebat, quod ipsi haberent illam obligationem Missarum dicendarum; quam monitionem, vel protestationem si Abbatissa non fecit, videtur etiam ex hoc capite manere cum illa Missarum obligatione. Ad eum modum, quo, si venditor non manifestat emptori vitium occultum rei venditę, vel seruitutes agri venditi, vel obligationes rei venditæ, manet venditor cum illis obligationibus, & tenetur in conscientia ad omnia damna emptori subsecuta, prout Doctores communiter dicunt in materia *de emption. & vendit.* ac proinde si Abbatissa non monuit Iudicem, vel creditores quando illæ possessiones sibi ademptæ sunt, de obligatione Missarum illis annexa, videtur apud Abbatissam, &

ipsius Conuentum prædicta obligatio manere.

1 Pro solutione præmitto, quod licet confiscatio Regis proprie sit, quãdo Rex auffert ab aliquo bona temporalia propter culpas commissas in Deum, vel in Regem, & sibi Regi applicat: tamen suo modo etiam dici potest confiscatio, seu fiscus, quando Rex auffert ab aliquo bona sua temporalia ob debita, quæ alicui debet, & illa adiudicat creditori cui debet; vtrobique enim interuenit ablatio bonorum facta authoritate Regis, & per accidens est, quod fiat propter crimina, vel propter debita; & argumentum à simili habet vim apud Doctores, vt in multis casibus passim videmus. Hoc posito.

2 Ad præsens dubium respondeo, mihi satis probabile videri, quod Conuentus Monialium, de quo agitur, non tenetur ad obligationem Missarum prædictarum impositam possessionibus sibi ademptis. Probo hoc primo ex *Regula 55. de Regul. iuris in 6.* quæ sic habet. *Qui sentit commodum sentire debet & onus: & è contra,* id est. *Qui non sentit commodum non debet sentire onus.* Sed Conuentus iste Monialium non sentit commodum illarum possessionum, ergo non debet sentire onus Missarum dicendarum. Secundo constat ex iure, quod res transit cum onere suo. Cap. *Ex litteris. de pignoribus.* & cap *Pastoralis. de decimis.* & cap. *Cum non sit in homine 16. quæst. 1.* At possessiones prædictæ habentes illam obligationem Missarum transierunt ad alios dominos: ergo cum illis transire debuit onus Missarum dicendarum. Tertio inhærendo exemplo proxime posito de fisco, quod diximus habere magnam similitudinem cum ista ademptione possessionum facta authoritate Regis, adduco propriissimam doctrinam traditam per Sanchez *lib. 2. Decal. cap. 22. à num. 74. vsque ad nu. 87.*

tria

tria enim ibi dicit ad hoc concernentia.

3 Primum est *num.* 74. quod fiscus tenetur soluere debita contracta à reo ante commissionem criminis: & probat hoc per textus & Doctores, quos ibi vide: sed hoc debitum Missarum dicendarum contractum erat à Conuentu Monialium antequam incideret in culpam, vel negligentiam soluendi creditoribus: imo à fundatione Conuentus debebatur hoc debitum: ergo fiscus, id est possessores harum possessionum hodie tenentur ad illa debita soluenda. Secundum quod dicit Sanchez ibidem *numero* 86. id magis confirmat. Ait enim post confiscationem bonorum nullam litem, seu actionem pro debitis ipsi reo confiscato posse intentari, sed mouendam esse solum contra fiscum possidentem bona. Et citat etiam textus, & Doctores: ergo hodie lis non est mouenda pro hoc debito missarum contra conuentum Monialium, fere confiscatum; sed contra possessores harum possessionum qui se habent vt fiscus. Tertium quod addit Sanchez *eodem num. cum text.* & Doctoribus, est adhuc maius, videlicet, quod ille cui per fiscum bona sunt adempta, non tenetur postea soluere debita antiqua etiam si veniat ad pinguiorem fortunam, idque neque in foro externo neque in interno. Si ergo etiam hæreticus, qui propter hæresim amisit omnia sua bona per confiscationem, deobligatur à soluendis debitis antiquis in vtroque foro, videtur idem dicendum de conuentu monialium, qui non propter crimina contraxit debita, sed propter negligentiam, vel malum regimen amisit possessiones quibus annexa erat obligatio missarum dicẽdarum, vt deobligandus sit à solutione perpetua harum missarum.

4 Quarto adhuc facit in fauorem Monialium, quod dictæ possessiones non poterant vendi à ministris iusti-

tiæ; nec à Conuentu, cùm haberent clausulam per testatores appositam ne vnquam possent alienari: vt habetur in Ordin. Portugalliæ *lib.3.tit.93.§.3.* Quod adeò verum est, vt neque Rex confiscans bona Heretici possit confiscare illa quæ prohibita sunt alienari, vt tenet Nauar. *lib.5.consiliorum tit.de simon. consilio* 5. & Iuliu Clarus *in praxi crim.§.fin.q.* 78. *num.* 10. citans multos dicentes, quod in confiscatione non veniunt bona prohibita alienari. Vnde talis venditio possessionum fuit nulla, vtpote contra legem facta: vnde aduerto posse has Moniales multum iuuari ad recuperandas prædictas possessiones per priuilegium concessum à Ioanne 22 Fratribus Ordinis Mõtis Oliueti relatum à Rodrig. *tom.3.qq. Regular.q.56.art.2.§ His tamen*: per quod illis concessit quod possint habere restitutionem in integrum circa læsionem factam in bonis suis Conuentuum, siue facta fuerit læsio per prælatum Conuentus, eiusque culpa, siue culpa procuratoris Conuentus, siue culpa cuiuscunque personæ sæcularis cuiuscumque sit dignitatis.

5 Ad primum argumentum in oppositum dicẽdum est, quod licet testatores in suis testamentis solis Monialibus hanc missarum obligationem imposuerint, & non aliis, est, quia supposuerũt illas possessiones numquam fore alienandas, sicut in testamento mandarunt. Dato autem quod siue male, siue bene sint alienatæ, standũ est illis iuribus citatis dicentibus quod res transeat cum onere suo, sicut transeunt res confiscatæ. Ad id quod addit argumentum non debere Moniales reportare lucrum ex sua culpa in non soluendo præterita debita, dico, quod Moniales non soluere obligationem Missarum, quam non debent, non est lucrari aliquid, sed vt plurimum est non amittere, & non obligari ad

ri ad id quod non debet. Nemo autem ob culpam qualemcumque obligandus est ad id quod non debet. Ad secundum argumẽtum dicendum est exemplum venditoris non facere contra nos, quia conuentus Monialium non vendidit has possessiones, vt diximus, sed solum per ministros iustitiæ venditæ sunt, inuito ferè Conuentu: & quando Conuentus illas amisit inuitus, non tenebatur adhibere illam monitionem, vel protestationem: sicut illam non tenetur hæreticus facere quando sibi inuito bona per fiscum auferuntur: cum post confiscationem actio pro debitis non sit mouenda contra confiscatum, sed contra fiscum, vt supra diximus ex Sanch. Sub censura, &c.

CASVS XLIV.

De quodam adulterio putato, & diuortio: & obligatione denunciandi propter edictum.

QVædam nupsit viro cuidam bona fide, cum neuter putaret subesse impedimentum. Illa tamen quando nupsit non habebat annos duodecim requisitos ad validitatem matrimonij. Progressu temporis, illa commisit clarum adulterium cum altero viro. Proprius vir illam multis vulneribus sauciauit, & putans illam manere mortuam, auffugit. Conualescente illa ex vulneribus, ille iterũ accusauit illam propter adulrium. Illa confugit ad iudicem Ecclesiasticum coram quo probauit delictum suum non fuisse adulterium, eo quod, quãdo illa nupsit non habebat annos duodecim, idque probauit coram iudice, & proinde non fuisse

adulterium cum matrimonium fuerit nullum. Iudex Ecclesiasticus protulit sentẽtiam diuortij inter vtrumque, declarans matrimonium fuisse nullum, & proinde posse vtrumque cui vellet nubere. Quo obtento illa accusauit illum quod durante putato matrimonio dissipasset dotem suam, pro quo fecit illum carcerari carcere publico, allegans quod dato quod matrimonium fuerit nullum reddenda sibi esset sua dos integra. Ille durante hoc litigio sumpsit certas res pretiosas aureas, & argenteas, quas sub pignore cuidam Petro tradidit, vt sub illis pignoribus sibi commodaret centum aureos, quæ pignora tradidit in secreto, & præsumitur dicta pignora allata fuisse à fæmina inter dotem. Fæmina impetrauit ab Episcopo excommunicationem, per quam obligauit sub censura, vt quicunque sciret de prædictis rebus ablatis, denunciaret intra paucos dies.

Multa ex prædicto casu orta sunt dubia. Primum an prædicta fæminæ fornicatio, fuerit verum adulterium: & per hoc adulterium amiserit dotem marito acquirendam?

Secundum, si, dato quod dotem non amiserit, Petrus detinens pignora prædicto modo apud se à viro deposita, teneatur denunciare iudici Ecclesiastico de pignoribus sibi à viro commendatis, si sciat, & timeat se amissurum esse centum aureos quos sub pignoribus viro putato commodauit, cum ille modo carceratus sit & pauper?

Tertium, dato quod non teneatur denunciare cum tanto damno, cui reddere debeat prædicta pignora: an viro qui dedit, an fœminæ cuius erant, an vero sibi retinere possit in compensationem?

1 Ad primum dubium dico fornicationem illam fœminæ habitam durante matrimonio putato, fuisse

Theo-

Theologicè, & formaliter verum adulterium quoad malitiam; licet materialiter tale non fuerit cum in rei veritate illa non esset vera coniux. Quod autem formaliter, quoad malitiam fuerit adulterium, & in specie adulterij reponendum, probatur ex communi Doctorum sententia, quod sola intentio operantis facit suum actum, & proinde peccatum reponi in certa specie, vt si credebam me rapere rem alienam, cum re vera non esset, sed mea, furtum formaliter commisi ex mala intentione: & sic de multis aliis exemplis apud Theologos. Et vltra Theologos habetur in cap. *Cum voluntate de sententia excommun.* vbi sic dicitur. *Cum voluntate, ac proposito maleficia distinguantur, &c.* Vbi glossa plura citat, & addit. At ista fœmina voluntate, & proposito voluit committere adulterium cum se vere vxorem putaret. Quod vero attinet ad secundam partem eiusdem primi dubij, dico per leges huius Regni *lib. 5. Ordinat. titulo* 38. §. 2. Maritus non acquirit dotem vxoris adulteræ, nisi quando illam actu in adulterio deprehensam ibidem occidit. Vel si illam post delictum accusat de adulterio, & probato crimine sibi dos per sententiam adiudicatur. Sed iuxta sacros canones hæc mulier amisit dotem. Sic tenet glossa capitis *plerumque, de donat. Inter virum, & vxorem.* In verbo, *Repetere non valebit*, vbi ponit casum in fœmina, quæ reputatur vere nupta, quæ peccauit cum homine diuerso à putato marito: & postea accusata à viro putato, inuentum est fuisse matrimonium nullum, eo quod illa esset consanguinea viri sui, qui est casus omninò similis huic nostro. Et ibi citata glossa cum aliis textibus quos citat ait quod talis mulier dotem amisit. Idem tenet Panormitanus ad citatum caput *Plerumque*, vbi citat Innocentium, Hostiensem, Gofedr. & Ioannem

Andr.

Andr. qui sunt grauiores inter Canonistas. Et clare colligitur ex verbis citati capitis *Plerumque*, vbi Papa ait. Quod si mulier causa fornicationis à viro separata fuerit, dotem amittat. Non ait, ob adulterium, sed ob fornicationem. Hæc autem fuit separata à viro propter fornicationem. Quod tamen intelligo, vt semper post delictum sit necessaria sententia iudicis Ecclesiastici, quæ declaret crimen, & condemnet in dote. Quod si non est factum in isto casu, fuit, quia à iudice Ecclesiastico non fuit petitum, nisi declaratio validitatis matrimonij.

2 Ad secundum dubium dico, Petrum habentem pignora non teneri denunciare de pignoribus sibi cõmendatis cum tali periculo. Est enim communis Doctorum opinio, quod nemo tenetur denunciare, si ex denunciatione resultare sibi debet damnum notabile. Sic tenet Corduba *in sum. quæst.* 63. *&* 64. Sayro *in Clau. Reg. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 32. vbi citat plures alios. Riccius *tom.* 1. *Decis. Collectan* 995. & alij communiter. At constat, quod si Petrus denunciet de pignoribus, iudex iubebit illa reddere mulieri, & Petrus non poterit recuperare suam pecuniam à viro putatiuo, carcerato, & paupere. Et aduertit Sayro *cit. loco*, quod in hoc casu, quando ex denunciatione mihi resultabit damnum notabile, si ego vocatus fuero à iudice pro testimonio ferendo in illo casu, exhibitoque iuramento, posse me negare, ac dicere, me de casu nihil scire, subintelligendo apud me: quod non scio ita vt tenear reuelare. Quia iudex in tali casu non potest obligare vt veritas reueletur cum tanto damno proprio.

3 Tertium dubium multas petit responsiones. Et primo dico, quod si vir, qui dedit pignora, non mihi poterit reddere 100. aureos, quos sub pignoribus commodauit,

modauit, non teneor illi pignora reddere, quia non teneor amittere centum aureos: & ob eandem causam non tenebor pignora reddere mulieri, cum amissione meæ pecuniæ. Hic tamen casus decidi debet per alium casum, quotidianum tractatum à Doctoribus in materia restitutionis, quando quærunt, an is qui bona fide emit rem à latrone, & postea nouit rem illam esse Ioannis: an possim rem donare latroni petendo pretium, quod illi dederam, an verò teneatur rem donare Ioanni vero domino, etiam si sciam me pecuniam meam amissurum? In quo duæ sunt opiniones.

4 Prima asserit teneri me reddere rem Ioanni vero domino, non latroni, etiam si sciam me pecuniam meam amissurum. Secunda opinio fauorabilior in quam magis inclino, dicit posse me reddere rem latroni vt mihi reddat pecuniam meam, etiam si sciam illum non esse redditurum vero domino, si aliter non possum pecuniam meam recuperare. Hanc opinionem tenet Rabel. *tom. de iust. 1. p. lib. 2. qu. 9. num. 3. concl. 1.* pro qua citat Altiziodor. Alexandr. Alensem, Sylu. Antonin. Nauar. Tabienam Lopez, & alios, cum quibus poterit quietari conscientia, & adducit claras rationes pro illa: præcipua est, quia neque ex obligatione iustitiæ, & charitatis teneor saluare rem alienam, reddendo illam vero domino, cum amissione magnæ pecuniæ meæ. Cum ergo in hoc casu, si reddã pignora fęminę cuius suppono esse, sim pecuniam meam amissurus. Si item restituam pignora viro putatiuo, qui est carceratus, & pauper, & mihi restituere pecuniam meam non valet, illamque proinde amittam; sequitur quod illa pignora potero retinere per modum compensationis: dummodo restituam illud quod dicta pignora plus valent quam pecunia, quam ego dederam com-

commodatam ſub pignoribus. Compenſatio enim fieri debet ſeruata iuſtitia, vt ſcilicet compenſans non plus ſumat de re aliena, quam ſit illud quod ſibi debebatur. Aliàs compenſatio eſſet iniuſta, & proinde furtum committeretur. Eſt autem hæc reſtitutio exceſſus valoris pignorum facienda illi, de quo conſtabit eſſe verum dominum talium pignorum; ſiue ſint fœminæ eo quod pertinuerint ad dotem ſuam, ſiue ſint viri, eo quod ad illum iuſto aliquo titulo pertinuerint. Quod non dico ſine cauſa, poteſt enim maritus pignorare bona mobilia ex dote vxoris ad faciendas expenſas pro ſua iuſta defenſione, quando ipſe maritus non habet aliquid vt ſe defendat, ſicut inter alios tenet Riccius *tom.1. Deciſ. Collect.1245. & 1974.* & alij.

CASVS XLV.

De quadam dote, & donatione facta à parentibus cuidam filiæ.

QVidam vir, & vxor illius habebant filiam legitimam, & vnicam tantum, quam matrimonio iunxerunt cuidam adoleſcenti: quibus ſic matrimonio iunctis dotem conſtituerunt in hunc modum. Donamus, & in dotem conſtituimus futuris nuptis omnia noſtra bona mobilia, & immobilia, donaria aurea, & argentea quæ hodie habemus, & poſſidemus, & in poſterum habebimus, & acquiſiuerimus, ſiue per donationem nobis factam, ſiue per hæreditatem, ſiue per Regis liberalitatem, & remunerationem (habebat vir enim ius ad Regis munera ob multa obſequia Regi præſtita) ſiue quocunque alio titulo acquirenda, &c.

Mortua

Mortua est vxor dotatrix: mortuus est etiam gener vtriusque, & mansit filia legitima vidua cum aliquibus filiis, & sustentatur redditibus, & possessionibus sibi relictis à marito, quæ sunt sufficientes, & viuit iuxta patrem suum viduum in domo separata, sed habente eandem portam communem patris. Pater viuit in domo alia vicina, & domi secum habet aliam filiam illegitimam, & naturalem, sibi gratam & beneficam, cui committit administrationem liberam suorum redditum, qui ampli sunt. Et eadem filia naturalis vltra hanc administrationem habet peculium profectitium sufficiens ad suam sustentationem. Et eadem filia naturalis expendit redditus paternos in sustentanda domo paterna, & residua seruat sibi.

Quæsitum est primo. An pater possit donare huic filiæ naturali, & illegitimæ, vel cuicunque alteri id quod superest ex suis redditibus, non obstante rigorosa illa donatione, & dotatione facta filiæ legitimæ: an vero teneatur residuum dare filię legitimæ? Quod pendet ex eo, an iste pater licet fecerit illam donationem amplam, sit nihilominus dominus fructuum omnium istarum rerum donatarum, ita vt possit hos fructus donare cui voluerit.

Secundo quæritur, an illa filia naturalis, cui pater commisit omnium redditnum suorum administrationem, possit sibi reseruare id quod superest ex congrua domus paternæ sustentatione.

1 Pro responsione suppono primo ex Iulio Claro *lib. 4. suæ praxis §. Donatio. quæst. 19. num. 7.* & aliis, donationem omnium bonorum præsentium, & futurorum, non esse validam nisi fiat causa mortis, esse vero inualidam si fiat inter viuos. Ratio huius discriminis est, quia cum donatio inter viuos statim transferat dominium

nium rei donatæ in donatarium,non permittunt leges vt aliquis in vita sua omnia det nudus manens absque remedio vnde sustentetur, & absque re vlla de qua possit testari in morte: talis autem donatio qua aliquis sic omnia donat inter viuos statim transfert dominiũ omnium rerum in donatarium. Si vero donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum fiat causa mortis,licita est; quia talis donatio non transfert statim dominium rerum donatarum in donatarium, sed tale dominium promittit dandum post mortem: & interim taliter donans causa mortis, manet cum dominio, & vsufructu bonorum suorum. Hanc etiam doctrinam tradit Rabello cum aliis quos citat *tom.de obligat.iust.lib.*18.*q.*12.*num.*1.Cum ergo ista donatio,de qua quæritur, fuerit donatio omnium bonorum, vt constat,ad hoc vt valida sit, oportet vt non sit donatio inter viuos,per quam donans à se transtulerit statim dominium omnium bonorum in filiam legitimam & generum: sed oportet vt sit donatio causa mortis, per quam donans manserit cum dominio, & vsufructu bonorum suorum, cum obligatione tamen dandi in hora mortis dictæ filiæ legitimæ omnia bona tunc extantia.

2 Secundo noto, & suppono in re quapiam esse tria hæc distincta:dominium rei:vsumfructum rei: & simplicem vsum rei: dominium rei habet ille qui est dominus rei absolutus, ita vt possit illam dare, alienare transferendo à se dominium in alium, sicut habet quilibet in oue sua. Vsumfructum tantum rei habet ille, qui non est dominus rei, habet tamen dominium supra fructus istius rei,vt illos possit comedere, & libere donare. Huiusmodi est pater circa bona castrensia filij impuberis, quorum non habet dominium, habet tamen

men vsum fructum, & habet ius donandi, & expendendi fructus illius peculij, dum filius impubes est. Tertio simplex tantum vsus dicitur, quando quis neque habet dominium rei, vt possit illam alienare, neque habet vsumfructum liberum, cùm fructus rei non possit liberè donare, vel administrare, sed habet solum vsum simplicem rei, vt possit tantum illa vti pro necessitatibus præcisis. Huiusmodi simplicem vsum tantum, habet seruus in veste, vel alia re notabili sibi à domino data, & eũdem solum simplicem vsum habet Frater Minorita in sua veste, & similibus. Seruus enim non habet dominium vestis suæ, neque item vsumfructum liberum illius, cum non possit illam concedere vt alius illa vtatur: sed solum habet vsum nudum, & simplicem, vt illa veste vti possit ad suam tantum necessitatem subleuandam.

3 Hoc posito cum istud dubium non proponatur hodie pro foro externo litigioso, sed solum pro foro conscientiæ quietandæ. Prima responsio est, quod ipse pater donans resipiscere debet ad intentionem quam habuit tempore donationis, & per illam intentionem debet regulare id quod hodie potest: nam iuxta Aristotelem receptum à Iuristis, Actus agentium non extenduntur vltra intentionem illorum & proinde si recordatur quod tempore donationis habuit intentionem, quod de fructibus bonorum suorum nihil omnino daret alteri, quam filiæ, hoc tenetur hodie seruare. Si vero non recordetur clare, quod expresse tunc illam rigorosam intentionem habuerit; explicanda est donatio, seu promissio, quod facta fuerit modo consueto; ita scilicet vt ipse in vita maneret saltem vsufructuarius suorum bonorum, videlicet habens liberam administrationem fructuum bonorum suorum, ita vt de illis fru-

ctibus donare posset cui vellet. Neque enim cogitandum est de homine nobili, diuite, & viuente in sæculo, quod in illa donatione voluerit manere cum simplici tantum vsu bonorum suorum, sicut est seruus, aut Frater Minor qui de rebus, quibus vtuntur, nihil omnino possũt dare. Ac proinde poterit talis donator sicut vsusfructuarius de fructibus bonorum suorum dare cui voluerit. Secundo probatur, quia hæc donatio fuit donatio causa mortis, vt sup. diximus.

4 Sed in hac donatione non transit statim dominium rei in donatarium, vt probat Rabel. cit. loco: ergo nec transit vsusfructus, sed manet vsusfructus apud donantem vsque ad mortem, & proinde ex fructibus rerum suarum facere poterit quod voluerit, & confirmatur exemplo, nam Episcopus non est dominus sui beneficij, neque item beneficiarius est dominus sui beneficij: & tamen vterque est liber administrator fructuum suorum beneficiorum, adeò vt de fructibus beneficiorum donent libere, saltem ad opera pia, imò & de illis redditibus maioratus instituunt, & testantur, vt praxis in Hispania obseruat nullo prælato prohibente: ergo licet iste donator, de quo agimus, per illam donationem transtulisset statim dominium bonorum suorum in filiam donatariam cum tamen adhuc maneat vsusfructuarius bonorum suorum, & fructuum administrationem habeat, poterit de illis, seu de redditibus suis donare in vita cui voluerit. Vltimo probatur, quia in verbis cit. huius donationis non exprimitur, neque ex illis clare colligitur, donatorem obligasse se ad nihil donandum in vita cui voluerit de fructibus bonorum suorum. Hoc tamen monuerim non posse hunc donatorem de industria ita prodige dispensare fructus bonorum suorum vt nihil de illis postea ad filiam legitimam

mam perueniat. Hoc enim iam esset fraus ac dolus qui nulli debet patrocinari, & peccaret in hoc mortaliter iste pater.

5 Ad secundum quæsitum facilis est responsio. Nam si filia naturalis habet expressam licentiam patris, vt superflua de expẽsis anni sibi reseruet; non est dubium quin possit id facere cũ pater possit donare de his fructibus, vt supra vidimus, maxime cum donet filiæ, & filiæ in obsequio continuo patris manenti, & quæ per mortem patris non potest esse hæres, sicut alia legitima cui manent omnes possessiones patris reseruatæ. Sufficere etiam poterit ad id licentia patris tacita, collecta ex circunstantiis quæ indicent patris claram intentionem esse vt filia naturalis illa residua sibi seruet; vt quia pater illam impense diligit: quia numquam ab illa exigit ratiocinium expensarum, quia illi vult remunerare continuum obsequium in patris cura impensum: & similes circunstantiæ, quibus concurrentibus, locum habet illa regula Iuristarum, quod licentia tacita habetur pro expressa, vt dicitur in l. *Cum quid* ff. *de reb. cred.* & colligitur ex cap. 2. *de rescriptis*, & Doctores concedunt communiter. Sub censura &c.

CASVS XLVI.

De quodam voto conditionato eundi Ierusalem.

QVidam vir nobilis, & sexagenarius existens in actuali conflictu belli, sic vouit. Si me Deus eripuerit ex hoc periculo promitto ire Ierusalem. Euasit ex periculo. Postea quæsiuit an secum posset dispensa-

ligiosus dispensare in his votis conditionalibus, non solum ante impletam conditionem, sed etiam post illam impletam. Vide etiam Vegam Minimum 2. *p. sum.* verbo *votum, casu* 10. vbi ait quod per Bullam Cruciatam possunt etiam hæc vota conditionalia commutari in fauorem Cruciatæ. Idem tenent hi Doctores posse Episcopum dispensare in his quinque votis, quando sunt pœnalia, ob rationem supra datam à Sanchez.

3 Ex alia etiam via facilius dispensabitur cũ hoc homine, quia scilicet est senex sexagenarius: tales enim non tenentur ire Romam etiam ob percussionem clerici: de quo Sanchez 7. *de matrimonio disp.* 32. *num.* 16. Reginald. *tom.* 1. *in Appendice de excommunicat. lib.* 1. *num.* 250. Sub censura Eccles. & Doctorum.

CASVS XLVII.

An Clerici possint negotiari saltem per alium.

REx Catholicus per epistolam particularem anno 629. petiit à quodam Capitulo diœcesano Canonicorum, vt vellet pro rata portionum singulorum Canonicorum inire societatem cum certis mercatoribus in negotio mercantili, vt ex lucro resultante insumeretur pecunia in expensis pro bello inferendo hæreticis Hispaniam infestantibus, & pro Catholica fide defendenda. Capitulum à singulis Conuentibus Religiosorum illius ciuitatis petiuit consilium, an possent ipsi Canonici Clerici exercere illam negotiationem per mercatores ad illum pium finem. Secundò quæsiuit capitulum diœcesanum, an, dato quod maior pars

Canonicorum in Capitulo consentiret, quod Canonici inirent illam societatem mercaturæ, illi Canonici, qui nõ consenserunt deberent exponere partem suorũ reddituũ periculis illius negotiationis, seu mercaturæ.

Et quidem pro primo quæsito videtur res valdè pia, & proinde licita, quòd Canonici Clerici sine peccato possint inire illam societatem negotiationis. Nam si Clericis licitum est in bello iusto hortari Catholicos in bello, vt fortiter pugnent contra hostes fidei absque peccato & absque periculo incurrendæ irregularitatis, vt suppono clarum ex communi Doctorum opinione: à fortiori videbitur licitum vt Clerici cum sua pecunia possint per alios negotiationem exercere, vt ex lucro societatis possit bellum inferri hæreticis, & hostibus Ecclesiæ pro fide catholica defendenda.

Ego ad primum quæsitum respondi primo, rem esse notissimam in generali. Clericis prohibitam esse negotiationẽ lucratiuam sub pœnis grauissimis in iure canonico. Quas pœnas, & prohibitiones, qui videre voluerit, legat Salzedo *in sua praxi criminali Ecclesiastica cap.* 55. cum additionibus commentatoris. Citat etiam hæc capita Iuris Canonici clericis interdicentia negotiationem, Ludoicus Beia *in suis Respons. Moral. 3. p. casu 36. paulo post initium fol.* 377. *col.* 2. *pag.* 1. Respondi secundo, quòd non obstantibus illis prohibitionibus Iuris Canonici, graues, & recentiores Doctores tenent non peccare mortaliter Clericos exercentes negotiationem mercaturæ, si id faciant non per se, sed per alios. Hos citat Salzedo *citato cap.* 55. dictæ praxis, & tenet Lessius *lib.* 2. *de iust. cap.* 21. *dub.* 1. *num.* 6. Beia *citato casu* 36. & Molina *tract.* 2. *de iust. disp.* 342. *§. Vtrum autem*, citans Medinam, ait se non condemnare hanc opinionem de peccato mortali. Et idem ego dico. Opposita

posita tamen opinio quòd scilicet non sit licitum Clericis negotiari per alios asseritur à glossa Clementinæ primæ *de vita & honest. clericorum* in verbo, *publicè, & personaliter*: vbi ponit hæc verba de Clerico negotiante. *Si ergo occultè, vel per alium hoc exercetur, cessat pœna, licet non culpa.* Idem tenet Salz. *citato cap.* 55. §. *Sed vtrum in fine.* Et Molina citato loco licet dicat se non damnare peccati opinionem affirm. ait tamen quòd clericum negotiari per alium habet aliquid fœditatis, & indecentiæ ratione status. Ego illam probo ex illa Regula iuris 72. in 6. quæ dicit. *Qui facit per alium est perinde ac si faciat per se ipsum.* Quo nihil clarius ad intentum dici potest. Si enim Clericus per alios negotietur, idem est ac si per se ipsum negotietur. Et quantacumque diligentia per alios adhibeatur, semper manet periculum negotiandi in materia illicita, peccaminosa, vel saltem dubia, quod non decet statum clericalem.

Secundo ad hoc ipsum primum quæsitum dico, quod licet Clerici possent negotiari per alium, idque verum esset de quouis clerico particulari, considerandum est quod aliqua licent, sed non expediunt, vt mox dicemus ex Diuo Paulo. Non enim poterit videri decens, & expediens, & conueniens nobilissimo Capitulo diœcesano per alios mercaturam exercere, habet enim hoc indecentiam, & fœditatem, etiam in clerico particulari, vt dixit Molina citatus; & multò magis erit indecẽs in Capitulo diœcesano clericorum, & Canonicorum. Facit ad hoc dictum D. Pauli. 1. *ad Corinth. cap.* 6 *& cap.* 10. *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt*, & iterum *omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.* Quod Pauli dictum D. Bernard. commendat Papæ Eugenio *lib.* 3. *de considerat.* dicens: prudenter spectandum esse in singulis, quid liceat, quid deceat, quid

expediat. Neque obſtat, quòd iſta negotiatio, & mercatura inſeruiat ad ſumenda arma contra hoſtes Eccleſiæ, & pro defendenda Eccleſia. Nam arma clericorum non ſunt ferrea, non pecuniæ, non negotiatio, ſed ſunt orationes, Pſalmi, & vigiliæ, iuxta illud eiuſdem Pauli dictum propriè de Eccleſiaſticis 2. ad Cor. 10. *Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Dei ad deſtructionem munitionum.* Et Illud Ioel. 2. *Inter veſtibulum, & altare plorabunt Sacerdotes miniſtri Domini, & dicent. Parce Domine, parce populo tuo.* & iuxta Illud Pſalm. 19. *Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei noſtri inuocabimus.* Sæcularibus enim ducibus conuenit bellare pro Eccleſia Dei in curribus, & in equis. Sacerdotes verò bellant inuocando nomen Domini in choro, & orationibus.

Secundum quęſitum maiorem habet difficultatem, an ſcilicet, dato, quod in capitulo maior pars canonicorum conſentiat, quod capitulum ineat prædictam negotiationem mercaturæ pro dicto intento applicando pro rata de ſingulis portionibus canonicorum, in tali caſu illi canonici qui non conſenſerunt teneantur etiam pro rata contribuere ad dictam negotiationem de portionibus ſuorum reddituum. Pars affirmatiua, quod ſcilicet ad id teneantur, videtur probari ex toto titulo de his quæ fiunt à maiori parte capituli *in decretalibus*, maxime *in cap.* 1. *&* 4. vbi dicitur, quod prælatus cum maiori parte capituli poteſt contradicente minori parte quod viſum fuerit pro fabrica Eccleſiæ, &c.

Quo non obſtante, dico quòd in tali caſu pauciores canonici recuſantes, non tenentur de ſuis portionibus contribuere ad prædictam ſocietatem negotiationis. Ante huius probationem præmitto ex gloſſ. communiter recepta in cap. *Cum omnes. de conſtit.* quòd duobus modis

modis aliquid poteſt pertinere ad collegium, ſeu collegiales plures collegialiter congregatos. Primo cùm pertinet ad illos tanquam ad vniuerſos, non tanquam ad ſingulos. Sic pertinet ad Canonicos cum Epiſcopo diſponere de poſſeſſionibus immobilibus Eccleſiæ, an poſſint vendi &c. & ſic pertinet ad canonicos vt vniuerſos diſponere de rebus aliis cõmunib⁹ Eccleſiæ in quibus ſinguli canonici non habent ſingularem vſum, vel particulare intereſſe. Alio modo pertinet aliquid ad Canonicos, vel collegiales non tanquam ad vniuerſos ſed tanquam ad ſingulos, quia ſcilicet ſinguli in re tali habent ſingularem,& particularem vſum,& intereſſe:huiuſmodi ſunt redditus præbendæ canonicatus. Hi enim redditus præbendarum non pertinent ad omnes tanquam ad vniuerſos, non enim inſumuntur hi redditus in bono communi canonicorum, ſed vnuſquiſque canonicus expendit ſuos proprios redditus in ſuo bono particulari. Et proinde redditus præbendarum canonicorum pertinent ad omnes canonicos non tanquam ad vniuerſos,ſed tanquam ad ſingulos:ſinguli enim canonici habent ſingulare ius, & ſingularem vſum ad proprium redditum ſuæ præbendæ, quod ius non habet alius canonicus. Hoc poſito ait cit. gloſſa cum multis textibus ibi citatis, quod quando aliquid pertinet ad omnes collegiales tanquàm ad vniuerſos, ſufficit vt conſentiat maior pars capituli, *vt factum teneat*,& omnes obligentur. At quando aliquid pertinet ad omnes tanquam ad ſingulos, non ſufficit quòd maior pars conſentiat,ſed requiritur, quod omnes & ſinguli conſentiant, alias factum non valebit ſaltem quoad ſingulos.Adhùc exemplum clarius iſtius ſecundæ partis dari poteſt in materia electionis. Præcipitur in cap. *Quia propter de electione*, vt cùm electio facien-

da est vocentur omnes electores nullo omisso, quia ad omnes pertinet electio. Ad quem locum omnes Iuristæ exponunt quòd si in electione vnus tantum elector non vocetur, electio potest ab eo non vocato postea annullari. Cuius ratio est, quia eligere in illa electione pertinet ad omnes electores non solum quoad vniuersos, sed etiam quoad singulos. Singuli enim habent ius eligendi, & singuli habent ius vt vocentur, & ad singulos pertinet habere bonum Prælatum: ac proinde si vnus tantum non vocetur, tota electio poterit ab isto annullari, quia electio pertinet ad singulos. Eodem modo expendere, & colligere redditus annuales cuiusque præbendæ, seu canonicatus pertinet ad omnes canonicos, non tanquam ad vniuersos, sed tanquam ad singulos, vt patet ex dictis. Ac proinde si vnus vel pauci non consentiant in insumptione redditiuum suæ præbendæ, factum non tenebit quoad istum recusantem. Confirmantur hactenus dicta ex eo quod pensió non potest constitui in beneficio à capitulo sede vacante, imò nec ab ipso Episcopo in beneficiis, quæ sunt suæ collationis, vt inter alios tenet Azor *tom. 2. moral. lib. 8. cap. 6. quæst. 1.* & probat clarè ex cap. *si quis presb. 1. quæst. 3.* & cap. *Maioribus*, & cap. *Vacante*, & aliis ibi citatis, per quæ mandatur, vt beneficia sine diminutione conferantur. Cùm ergò nec Capitulum, neque Episcopus possint beneficia quoad redditus minuere, sequitur quod non poterit beneficiarium obligare, vt de suis redditibus conferat certum quid ad talem negotiationem mercaturæ. Maximè cum dubium sit ob prædicta an possit clericus per alios hanc negotiationem exercere. Et præterea per hanc negotiationem possit pecuniam suam exponere periculo illam amittendi, vt sæpè contingit in ista negotiatione mercaturæ:

caturæ:ad quod ipse inuitus non tenetur. Sub censura Ecclesiæ, & Doctorum. Et mihi constat quod hæc pars apud citatum capitulum in vtroque puncto præualuit.

CASVS XLVIII.

Dubia quædam circa electiones cuiusdam Capituli.

QVædam congregatio Religiosa à Sede Apostolica approbata habens Prælatum generalem, & multos prælatos locales, habet consuetudinem ab annis centum quinquaginta quod electio sui Prælati generalis,& prælatorum localium fiat hoc modo: vt scilicet singuli professi singulorum Conuentuum tempore capituli mittant suum suffragium secretum obsignatum ad capitulum, in quo declarent se eligere in Prælatum generalem fullanum, & in talem prælatum localem fullanum, & sic in singulos prælatos locales fullanum,& fullanum omnes in singulari nominando. Quibus omnibus & singulis suffragiis in capitulo examinatis, & perpensis, declarantur electiones Prælati generalis, & locales, non expectata alia electione. Et vltra prædictam consuetudinem centum quinquaginta annorum;habet dicta congregatio duas Bullas Apostolicas Pontificum recentiorum,confirmãtes eandem consuetudinem. Additur & præcipitur in eisdem Bullis, vt electiones in dicta congregatione nullo modo fiant facta prius aliqua nominatione, seu designatione personarum: sed suffragia singulorum dentur libere secun-

secundum Deum, impositis grauibus pœnis secus facientibus, & præterea quod electiones factæ non seruata illa forma, & consuetudine in prædicta electione, sint nullæ, & nullum robur obtineant.

Hoc posito, quidam Prælatus generalis, & Visitator generalis illius congregationis tempore visitationis ante capitulum, destinarunt quatuor Patres ex grauioribus eiusdem congregationis, quasi compromissarios totius congregationis pro electione futura: de quorum quatuor, ac de duorum Prælatorum generalium mandato, scriptum est ad singulos prælatos locales, vt in suis Conuentibus monerent singulos Religiosos vt in suis suffragiis secretis ad capitulum mittendis, suffragium darent pro generali Prælato, fullano nominatim illum designando: & pro singulis prælatis localibus assignauerunt singulos nominatim & expresse, quos singuli electores deberent nominare in suo suffragio secreto: Addentes in suo mandato, quod talis ordo in electionibus futuri capituli foret retinendus. Hoc posito quæsitum est, quid sentiendum sit de tali mandato, siue decreto. Ego circa tale decretum, seu mandatum dico sequentia.

Primo, Quod duo dicti Prælati generales non potuerunt facere quatuor compromissarios, qui nominarent omnes prælatos eligendos in capit seq. Probo clare: Cum enim Papa per duas Bullas expresse iubeat, vt in electionibus istius congregationis fiant electiones per vota secreta singulorum Religiosorum totius congregationis missa ad capitulum, quæ est electio per secretum Scrutinium assignata in cap. *quia propter. de electio.* non possunt Prælati Ordinis hanc formam secreti Scrutinij mutare, & facere electiones per compromissarios. Probatur clare, quia Papa in duabus Bullis approbat

probat solum, & iubet fieri electiones in hac congregatione per formam Scrutinij secreti, & per vota singulorum Fratrum totius congregationis secreta: ergo inferiores prælati non possunt hanc formam immutare, faciendo electiones per compromissarios. Nam licet in cap. *quia propter. de elect.* concedat Papa duas vel tres formas ad faciendam electionem, per Scrutinium scilicet secretum, quæ est ibi prima forma, vel per cõpromissarios, quæ est ibi secunda forma assignata: loquitur ibi per particulam disiunctiuam, Vel, Aut, Seu, & sic relinquit in voluntate electorum, quam formam sequi voluerint. At in istis duabus Bullis istius congregationis Papa non loquitur per particulam disiunctiuam, nec relinquit in arbitrio electorum an velint eligere per compromissionem, an per Scrutinium secretum, sed determinat expresse quod fiat electio omniũ Prælatorum Congregationis per Scrutinium secretum, & suffragia secreta omnium, & singulorum Fratrum totius Congregationis. Vnde non manet in arbitrio Prælatorum Congregationis facere electionem per secundam formam compromissionis. Et facit ad hoc dictum Iuristarum, quod expressum in lege facit. cessare præsumptum. De quo Brunor verb. *leges num.* 18. in suis locis communibus, & verb. *Masculus num.* 3. & citat tex. & Doctores dicentes quòd inclusio vnius, est exclusio alterius. Videatur etiam optime ad idem intentum Syluester 2. *part.* verb. *statutum quæst.* 3. vbi citat legem ciuilem dicentem, quòd id quod in lege omissum est, pro omisso haberi debet. At Papa in duabus Bullis istius congregationis pro electione Prælatorum facienda solum facit mentionem de electione secreta per suffragia singulorum Fratrum: ergo in illa non habebit locum electio per Compromissarios,

quæ

quæ eſt diuerſa nimis ab electione per Scrutinium ſecretum.

Secundo dico, in eligendis his quatuor Compromiſſariis interueniſſe errorem iuris, ſeu contra ius: nam dato, quod eligi poſſent compromiſſarij, iſti compromiſſarij non poterant eligi à ſolo Viſitatore, & Prçlato generali iſtius Congregationis, ſed debuerunt eligi à ſingulis Religioſis totius Congregationis, qui ſunt electores in omnibus electionibus iſtius capituli. Probatur clarè ex cap. *quia propter de elect.* vbi cum prius dixiſſet quod pro electione facienda vocentur omnes electores, & ſint præſentes, tũc aſſignat illis ꝓtimã formam eligendi per ſcrutinium ſecretũ. Deinde ait quod ſi noluerint eligere per ſcrutinium ſecretum, eligant (omnes ſcilicet, quos prius vocari iuſsit) per Compromiſſarios: vbi clarè ſupponit electionem per Compromiſſarios faciendam eſſe ab illis omnibus qui ſolent eligere per Scrutinium ſecretum. Ad hoc enim facit directe *Regula iuris in 6.* Quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari. Eligere enim prçlatum per Compromiſſarios pertinet ad bonum commune omnium electorum, & proinde ad eligendos Compromiſſarios, omnes electores debent vocari ſicut vocantur ad eligendum per Scrutinum ſecretum. Et hoc in terminis practicatur in Ordine Patris Noſtri Franciſci, in cuius capitulis Prouincialibus primo omnes electores præſentes eligunt ſolum Prouincialem per formam Scrutinij ſecreti, quæ eſt prima forma aſsignata in citato capite *Quia propter de electione.* Deinde illi omnes electores Capituli eligunt quatuor Diffinitores, qui ſunt Compromiſſarij in quos totum Capitulum compromittit; vt ipſi ſoli poſtea eligant prælatos locales, qui ſunt Goardiani.

Tertio

Tertio dico. In his electionibus clarè violatas fuisse duas illas Bullas Pontificias expresse vetãtes ne in electionibus istius Congregationis pręcedat aliqua nominatio, vel præsentatio alicuius designatæ personæ, & quòd secus factum, sit irritum, & nullum, vt patet clarissimè in textu Bullarum. At prædicti prælati, & quatuor Compromissarij scribentes ad prælatos locales ante capitulum, nominarunt, ac designarunt particulares personas seu patres pro singulis officiis, & prælaturis eligendos. Et proinde citatæ Bullæ Pontificiæ clare violatæ sunt. Qua de causa in hoc puncto non est necesse plura adducere.

Vltimo dico in hac nominatione, ac designatione illorum quos eligere deberent singuli electores Conuentuum, clare violatum est ius naturale, & Canonicum dicentia, quod electio debet esse libera, & sine coarctatione ad vnum duos, vel tres. Hi vero patres Com promissarij coarctarũt electiones omnes faciendas ad vnum tantùm eligendum, quem vnum solum eligendum nominarunt, & designarunt pro quouis officio, & prælatura. Probo hoc imprimis ex Rodrig. *to. 2. qq. Regul. q.* 51. vbi postquàm art. 10. probauit clare electionem debere esse liberam; in articulo 11. inde probat non posse coarctari electionem ad duos, vel tres, vt scilicet electores eligant solum vnum ex duobus, vel tribus designatis: & ait electionem sic factam, & coarctatã esse nullam ex defectu libertatis. Pro quo dicit se vidisse propriis oculis in Ordine Minorum declarari tanquam nullas electiones duorum, vel trium Goardianorum, qui electi fuerant proponente præside duos, vel tres tantum ex quibus solis eligendus esset quiuis Goardianus. Et citat pro se ibi Doctores. At in ista electione de qua agimus, prædicti Compromissarij

rij modo prohibito electi, assignarunt, & nominarunt pro singulis Prælaturis eligendos, non duos, vel tres; sed vnum tantùm quem deberent eligere singuli electores Conuentuum pro singulis prælaturis, quæ coarctatio maior est, videlicet ad vnum tantùm, quam illa de qua agit Rodriguez ad duos, vel tres tantum. Tandem probo ratione Theologa, quod quando electio coarctatur ad vnum, non detur libertas requisita ad electionem. Probo ex iis quæ doctè tradit Azor *tom.* 1. *Moral. lib.* 1. *cap.* 25. *quæst.* 1. vbi agens de libertate voluntatis nostræ, dicit primo quòd electio requirit consultationem rationis circa media conuenientia ad finem. Secundo, quòd post consultationem mediorum variorum ad finem, voluntas eligit medium conuenientius, relictis illis mediis, quæ iudicat inutilia. Itaque ad liberam electionem requirit Azor ex Aristotele, quòd dentur multa media ad finem, de quibus consultet ratio, & voluntas, & relictis aliquibus eligat vnum: alias non dabitur propriè electio voluntatis. Si enim pro assequendo certo fine, non detur nisi vnum tantum medium, non dicitur ibi voluntas consultare de medio, quod eligat, sed ferè cogitur ad eligendum vnicum illud medium pro illo fine assequendo: & sit exemplum. Ex Olyssipone volo ire in Insulas Tertiarias, non est aliud medium eundi nisi per nauem. Tunc non cõsulto rationem an possim ire pedibus propriis, an vectus equo, curru, vel lectica, quia non datur aliud medium nisi nauigium: & proinde ibi non cadit consultatio, nec electio medij. Eodem modo si mihi in electione facienda proponatur vnus tantùm eligendus, ita vt alium non possim eligere: quomodò ibi potest interuenire electio libera? Quomodò possum consultare rationem an iste sit doctus, prudens, virtute prædi-

prædictus: si alium præter hunc non possum eligere? Cùm ergo pro singulis Prælatis eligendis in electione, de qua agimus, vnus tantum propositus sit eligendus pro singulis prælaturis, clarè constat electiones fore nullas ex defectu libertatis in voluntate.

CASVS XLIX.

Explicatur quædam Bulla Martini Quinti circa dispensationem pro dicendis horis canonicis.

PApa Martinus V. in compendio Mendicantium, verbo *Infirmi fratres*, concessit Patribus D. Ieronymi in hunc modum. *Quòd fratres S. Ieronimi dum fuerint infirmi, & etiam senes*, & *valetudinarij, qui tenentur ad horas canonicas, satisfaciant recitando aliquos Psalmos, vel id quod suis confessoribus visum fuerit.* Sic ibi.

Hoc posito, quæsitum fuit an ad vtendum tali priuilegio necessariũ sit, quod Religiosus talis Ordinis habeat simul iunctas illas omnes conditiones: videlicet, quod sit infirmus & senex, & valetudinarius, (id est quod sit in conualescentia præteritæ ægritudinis) vel an sufficiat quæuis tantum conditio ex illis assignatis: ita vt sufficiat quod solum sit senex, vel solum quod sit actu ægrotus, vel quod sit solum valetudinarius, seu conualescens ex morbo præterito? Quod vero ad validitatem priuilegij requiratur, quod Religiosus habeat illas omnes conditiones simul iunctas, videtur probari, quia ibi Papa bis ponit particulam, *Et*, copulatiuam. Particula vero copulatiua coniungit dicta, & senten-

tias præcedentes cum sequentibus, vt constat ex praxi Iuristarum,& Latinorum. Secundo probatur, quia priuilegium contra ius commune debet restringi, vt omnes Doctores concedunt: sed hoc priuilegium concedit aliquid contra ius commune, quo Religiosi tenentur dicere horas canonicas: ergo est restringendum vt minus lædat ius commune quam fieri possit: & proinde particula, *Et*, intelligenda est copulatiue, vt iungat simul omnes illas conditiones, sic enim minus lædet ius commune recitandi. Ac proinde vt hoc priuilegium valeat, & Religiosus possit dispensari, debent copulatiue concurrere omnes illæ conditiones: vt sit infirmus,& senex, & valetudinarius.

Quo non obstante dico, ad hoc vt Religiosus dictæ Religionis per hoc priuilegium rite dispensetur, non requiri, vt omnes illæ tres conditiones simul concurrant: sed sufficit quod vna tantum in illo inueniatur, si videlicet solum sit actu infirmus, vel solum senex valde, vel solum valetudinarius. Probo primo hac ratione Theologa,& Iuridica: Nam si omnes illę conditiones simul deberent concurrere, vt Religiosus posset dispensari in officio diuino, vt scilicet esset simul & senex, & infirmus, & valetudinarius: parum, vel nihil fauoris Papa in eo concederet Religioso, cum solum ob actualem infirmitatem Religiosus excusetur à recitando diuino officio, nec priuilegio indigeat. At de Principe sperãdum est, quod in suo priuilegio aliquem fauorem particularem subdito indulgeat. Et hoc magis probabitur, & euidentius confirmabitur ex solutione duorum argumentorum positorum in contrarium.

Ad primum ergo argumentum in contrarium, dico quod particula, *Et*, copulatiua, sæpius in materia Le-

gum,

gum, & Bullarum accipitur disiunctiue, vt idem sit quod particula disiunctiua, *Aut*, seu, *Vel*. Habet hoc expresse Nauarrus citatus à Rodrig *tom.3.qq.q.17.art. 19.§.Ad argumenta*, vbi etiam citat Panorm. Idem tenet Rodrig.*eod.tom.3.q.29.art.14.§.Non obstat*.Idem tenet Comitolus *in Respons.Moral.lib.7.q.9.num.4.& lib. 1.q.9.num.2.* & ambo hi Doctores tradunt ad hoc exépla.Si vero in aliqua materia,particula,*Et*,sumi debet disiunctiue, est in hac præsenti, ob rationem supra tactam, videlicet quia aliàs paruum, vel nullum fauorem Papa concederet,si sumatur copulatiue.

Ad secundum argumentum dico primo,istam concessionem Martini V. non esse priuilegium, sed esse potestatem concessam ad dispésandum cum Religiosis in obligatione diuini officij, quando illud difficile possunt recitare, vt patet. Ait enim Papa se concedere Religiosis S.Ieronymi, vt possint illorum confessores dispensare in diuino officio, tali vel tali causa existente.Dispensatio vero est quid distinctum à priuilegio,vt Doctores dicunt communiter.Maxime vero inter alia differt priuilegium à dispensatione, quia hæc vt detur, requirit iustam causam ad dispensandum, priuilegium vero vt concedatur non requirit causam, sed solam liberalitatem Principis concedentis. Cum ergo Papa Martinus V.in ista concessione attendat ad causam infirmitatis,senectutis,&c.fecit potestatem dispensandi, non vero concessit priuilegium. Hoc posito constat quod licet dispensatio actualis iam data,sit stricti iuris, & stricte interpretanda:potestas tamen concessa ad dispensandum est ample interpretanda, vt tenet Sanch. *lib.8.de matrim.disp.2.à num.1.* multa, & multos adducens ad id confirmandum. Cum ergo ista concessio Martini V.sit potestas data confessoribus dicti Ordinis

ad dispēsandum in officio diuino, hæc potestas est ample & large interpretanda, ita vt particula copulatiua, *Et*, sumatur disiunctiue, & non copulatiue. Secundo respondeo ad idem secundum argumentum: quod licet ista concessio Martini V. esset priuilegium non vero facultas dispensandi, adhuc istud priuilegium esset ample interpretandum, non vero stricte: quia scilicet hoc priuilegium non est concessum vni Religioso particulari, sed toti Religioni in communi. Probat hoc Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 1. num. 13.* citans alios, & dicens, quod priuilegium etiamsi sit contra ius commune; si sit concessum toti Religioni, non vni particulari, est ample & large interpretandum. Inter alia id probat Sanch. quia quando priuilegium non conceditur vni vel alteri particulari, æquatur legi: ac proinde habetur ac si in corpore iuris insertum esset, sunt enim constitutiones perpetuæ. Idem tenet Henriq. *lib. 7. de indulg. cap. 22. num. 3. & 4.* vbi citat alios. Cum ergo ista concessio (dato quod sit priuilegium) non sit concessa vni particulari, sed toti Religioni, debet interpretari large & ample, & proinde particula *Et*, copulatiua, debet accipi pro disiunctiua in fauorem totius Religionis. Sub censura, &c.

CASVS L.

De quadam fœmina, quæ emisit votum castitatis cum certa intentione & circunstantia.

QVædam fœmina post annos pubertatis ob nimiū desiderium quod habebat intrandi monasterium

Monia

Monialium,& in illo profitendi,fecit votum castitatis, in animo habens quod illam seruatura erat in monasterio: non vero manens in sæculo ob difficultatem illam seruãdi extra monasterium,maxime quia iam non habet matrem. Pater huius fæminæ sciens de voto castitatis,approbauit,& consensit in illo. Post aliquod tempus filia per se, & per suos confessores procurauit coram patre, vt operam daret, & media adhiberet,vt posset illa ingredi Religionem vbi votum castitatis emissum obseruaret. Pater respondit resolute, quod illa viuente se patre non erat ingressura Religionem. Quo viso,illa carens matre, & timens se post mortem patris mansuram solam absque matre, & absque persona suam honestatem curante,vult statim de præsenti contrahere matrimonium, & ad hoc contrahendum ab aliquibus solicitatur. Quæritur primo, an pater illius possit licite illam matrimonio locare? Secundo,an illa possit licite matrimonium contrahere, visa resistentia patris ad profitendum? Tertio,an post mortem patris teneatur intrare Religionem vt in illa melius votum castitatis emissum obseruet? Quarto,an hodie posit cum illa dispensari, vt nubat, visa impossibilitate morali ad profitendum in Religione?

Ad primũ dico:patrem istius puellæ scientem de voto filiæ,peccaturum mortaliter si stante prædicto voto eam velit matrimonio copulare. Constat clare,quia in ea sic maritanda est causa euidens vt filia violet votum castitatis: idque tum maxime, quia pater non habet potestatem irritandi hoc votum personale emissum à filia post annos pubertatis;vt omnes Doctores affirmant in materiã de voto. Addo,quod cum pater in hoc voto consenserit, & sciat filiam illud fecisse intuitu Religionis, videtur teneri sub eadem obligatione pec-

cati dotare filiam pro ingressu monasterij, si habet facultates, & diuitias vt possit illi dotem dare necessariam ad profitendum in monasterio. Qui enim consentit in causa, consentit in effectu, vel saltem in re annexa illi rei cui consensit. Iam vero ingressus Religionis est quid annexum vt votum castitatis melius seruetur. Addo quod pater non potest impedire ne filia intret monasterium, & in illo profiteatur: nam si id impediat incurrit anathema positum à Concilio Trid. *sess.* 25 *ca.* 18. *de Regular.* contra impedientes virgines volentes intrare Religionem.

Ad secundum dico. Quod quamuis pater istius fœminæ contradicat ingressui in monasterium, illa non potest hodie licite matrimonium contrahere. Probatur primo, quia per matrimonium clare violat votum castitatis, vt patet. Secundo, quia vnusquisque tenetur facere quantum in se est, vt seruet votum emissum: & in casu quo votum emissum fuerit conditionale (vt fortè hoc fuit) tenetur ipse facere ne posita conditio sua culpa eueniat, vt Doctores tradunt in materia de voto conditionali. Sed ista fœmina potest expectare mutationem voluntatis paternæ, si illi dicatur quod peccat, & incurrit anathema Tridentini si impediat ingressum illius in Religionem. Potest item expectare mortem patris, vt illo mortuo intret libere Religionem; ergo hæc duo tenetur expectare vt possit suum votum castitatis implere: votum enim castitatis valde obligatorium est, & pro illo implendo debet fieri omnis diligentia possibilis. Neque nouum est vt quis pro obligatione conseruandæ castitatis in non nubendo, teneatur expectare aliquod tempus, vel etiam mortem alterius abstinendo à matrimonio. Sit primum exemplum. Quando duo coniuges ob discordias obtinent

nent à iudice Ecclesiastico sententiam diuortij: sic manentes separati, vnus non potest secundum matrimonium contrahere, sed debet expectare mortem alterius, vt possit nubere: ergo à simili, ista fœmina habens vinculum voti simplicis, non potest nubere, cùm possit expectare mortem patris vt sit Religiosa: maximè cùm votum castitatis de se possit seruari extra Religionem; vt patet in multis (etiam coniugatis) qui illud seruant extra Religionem. Secundum exemplum sit. Duo contraxerunt matrimonium ratum in facie Ecclesiæ coram parocho. Eo sic rato tantùm contracto, & non cõsummato, alter illorum conuolauit ad Religionem. Et quãuis professio solemnis Religionis dirimat matrimonium ratum solum: ille ex his duobus coniugibus, qui mansit in sæculo non potest statim secundo nubere, sed debet expectare professionem alterius vt possit nubere. Non est ergo nouum vt obligetur quis expectare tempus, vel mortem alterius vt possit suæ obligationi satisfacere, si aliter illam non potest implere.

Ad tertium dico hanc fœminam ex vi sui voti castitatis non teneri ingredi Religionem vt in illa melius seruet votum castitatis emissum. Probo, quia imprimis votum castitatis ex se obligat tantùm ad castitatem seruandam, quæ potest seruari extra Religionem: neque tantum onus, quale est iugum Religionis obligat ex se vouentem solam castitatem. Sic tenet Sanchez *lib. 9. de Matrim. disp. 34. num. 3.* in simili ferè materia. Et probatur illo axiomate adducto ex Aristotele. Actus agentium non extenduntur vltra intentionem illorum, vt habetur in l. *non omnis. ff. si certum petatur.* Item non tenetur hæc fœmina intrare Religionem ex eo quod nimis desideraret fieri Monialem, &

fecit votum castitatis intentione seruandi illud in Religione: Nam habere desiderium profitendi in Religione, vel habere intentionem seruandi castitatem in illa, non est vouere Religionem. Votum enim est promissio clara, & expressa facta Deo: & proinde solum desiderium, vel intentio alicuius rei, non est votum, vt omnes Doctores dicunt in materia de voto: & proinde id, quod dixi supra, debere hanc fœminam expectare mortem patris, vt ipsa possit implere suum votum intrando Religionem, dixi, non quod ad talem ingressum teneatur ex vi voti castitatis præcise: sed ex sua intentione, quam formauit, & ob maiorem securitatem, quam habere potest seruandi illud in Religione existens.

Quartum quæsitum petit, an hæc fæmina hodie, visa resistentia patris possit habere aliquod remedium dispensationis vt secum dispensetur pro matrimonio contrahendo? Ego saluo meliori iudicio, credo, quod si ista fæmina certissime sciat, quod per mortem patris non debet habere hæreditatem, possessiones, nec pecunias quas possit donare monasterio pro sui receptione ad dotem consuetam Monialis, in tali casu poterit Episcopus, vel confessor Regularis per sua priuilegia dispensare vt possit matrimonium contrahere. Moueor, quia votum castitatis quod emisit non fuit absolutum, sed conditionatum. Non enim dixit absolute voueo castitatem, sed animo addidit, in Religione seruandam: quod in rigore fuit conditio addita, ac si diceret, voueo castitatem si intrauero Religionẽ. Illa enim fatetur quod non voueret castitatem, nisi intra Religionem seruandam: ergo votum illius fuit conditionale non absolutum. Hic vero iterum inseruit Maxima illa proxime citata, quod Actus agentium non extenduntur

duntur vltra intentionem illorum: ac proinde, si promisit castitatem solum in monasterio seruandam, non promisit castitatem absolute, sed solum conditionate, videlicet in monasterio. At ista conditio intrandi monasterium est reddita impossibilis, vt supponimus, eo quod illa per mortem patris non habet dotem soluendam monasterio pro sui receptione ad habitum: ergo existente hac conditione impossibilitata intrandi monasterium suum votum conditionatum pendens ab ista conditione impossibili, poterit facilius dispẽsari. Quod autem votum castitatis, & quodcunque aliud reseruatum Papæ, si sit votum conditionale tantùm, careat reseruatione, & possit dispensari ab Episcopo, vel ab habente ad id priuilegium, antequam conditio voti impleatur: tenet Sanchez *lib.* 4. *Decalogi cap.* 40. *num.* 99. pro qua opinione citat Tolletum, Antonium Gomez, Petrum Lædesma: & ait esse receptam à viris doctissimis. Idem tenet Vega Minimus 2. *p. sum.* ver. *votum cast.* 10. & Villalobos 2. *p. tract.* 34. *difficult.* 36. *num.* 10. & Less. *tom. de iust. lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 131. §. *Verum & si*: quod citati Doctores probant sufficiẽtibus fundamentis, quæ omitto breuitatis gratia. Et proinde poterit quis securè tot, & talium Doctorum opinioni acquiescere, vt credat quod Episcopus possit dispensare in voto conditionato istius fæminæ. Quod si Episcopus id potest, possunt etiam Confessores Regulares per priuilegium Martini V. concessum Patribus Benedictinis Montis Serrati, quod refert Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 16. *num.* 1. & Capucinus *in suis Addit. ad compendium* ver. *dispensatio. titulo ex priuilegijs sancti Bernardi §. Julius* 2. per quod priuilegium conceditur dictis Patribus D. Benedicti facultas absoluendi, & dispensandi cum sæcularibus in casibus, & votis Episcopis reser-

uatis. Quo priuilegio gaudent omnes Mendicantes, & cæteri qui habent communicationem priuilegiorum cum dictis patribus. Et per Bullam Cruciatæ poterit quilibet cōfessor approbatus, prædictum votum castitatis conditionatum, non dispensare, sed commutare in fauorem Cruciatæ iniuncta sufficienti eleemosina, vt notat Sanchez *cit. disput. 16. num. 2.* & Vega *citato casu* 10. & alij.

CASVS LI.

An possit prælatus Regularis punire subditum suum culpatum ob peccatum nefandum.

QVidam prouincialis visitans ex officio prouinciā inuenit subditum culpatum in crimine nefando fecit processum contra illum, eoque vocato dedit illi articulos culparum. Paulo post antequam illum puniret inuenit quod idem culpatus protulit ore quandam propositionem hæreticam in quadam occasione eiusdem criminis nefandi. Quæritur quid facere debeat Prouincialis circa hæc duo delicta subditi?

Primo dico, quod attinet ad propositionem hæreticam, non posse Prouincialem illum punire, imo nec citare vt audiatur, sed debet illum statim remittere ad Inquisitores fidei, mittendo ad illos processum illius delicti hæretici, si quem fecit, &c. spectantia ad illius probationem: sic decreuit expresse D. Papa Paulus V. in Bulla propria concessa Inquisitoribus sancti Officij anno 1606. Kalend Septembris, adhibitis grauissimis pænis contra superiores Religiosorum intromittentes se

vlterius

vlterius hac de re in suis subditis, eosque non deferentes illico ad sacrum tribunal: citat Valle de Empsalmis *fol.441.col.1.in fine*. Quod cum sit decretum Papæ, & adeo clarum, non est quod circa illud aliquid addamus.

Tota dubitatio est de alio delicto istius subditi, videlicet nefando. Primo enim quæritur, an possit prælatus Regularis in hoc Regno Portugalliæ suum subditum propter illud punire; constat enim Inquisitores fidei in hoc regno habere priuilegium concessum à Gregorio XIII. per quod inquirunt, & puniunt crimen nefandum, & proinde videtur illis hoc crimen reseruari, ita vt prælati regulares non possint illud in suis subditis punire. Et quidem Valle de Empsalmis *sectio.3.capit.primo numero* 14. citans illam Bullam Gregor. XIII. ait in illa concedi Inquisitoribus plenissimam potestatem puniendi hoc crimen etiam priuatiue ad omnes alios iudices, & superiores Ecclesiasticos, cumulatiue tamen ad sæculares potestates. Quibus verbis clare innuit alios Iudices Ecclesiasticos etiam Episcopos respectu clericorum, & prælatos regulares circa suos subditos non posse cognoscere de crimine nefando, cum dicat id concedi Inquisitoribus priuatiuè, id est priuando iudices Ecclesiasticos iurisdictione ad cognoscendum de illo. Mitius tamen in hac materia locutus est, ac sensit Pater Frater Antonius de Sousa in suo libro *de solicitatione fœminarum in confessionis Sacramento tract.2.cap.2.num.23*. vbi cùm sit Consiliarius supremi Tribunalis sancti officij, clarè dicit posse Prælatos Regulares contra suos subditos in hoc crimine procedere, & sententiam diffinitiuam ferre: dicens quod in commissione citata facta à Papa Inquisitoribus, non coarctatur potestas ordinaria Prælatorum

latorum ad puniendum hoc crimen: sicut non coarctatur potestas iudicum sæcularium, qui non obstante citata Bulla quotidiè de hoc delicto cognoscunt, & illud puniunt: in quo prælati Regulares non debent esse peioris conditionis, quam potestas sæcularis, & proinde ait pater Souza hoc crimen hodie esse mixti fori, & reuera ex tenore commissionis factæ à Gregorio XIII. Inquisitoribus ad cognoscendum de nefando, quam transcribit idem Valle citato *cap.* 1. *num.* 16. nullum verbum ponitur ex quo colligatur hoc illis concedi priuatiuè, priuando Prælatos alios Ecclesiasticos iurisdictione ordinaria ad cognoscendum de illo. Sed solum colligitur quod Papa hoc concedit dictis Inquisitoribus cumulatiuè, vnde non priuantur Prælati Ecclesiastici ad cognoscendum de eodem nefando, & illo puniendo. Et confirmat idem Pater id ipsum hac ratione, quia scilicet crimen nefandum non est suspectum de fide vt soli Inquisitores de illo possint cognoscere. Si enim hoc crimen esset suspectum de fide, non possent vllo modo iudices sæculares de illo cognoscere. Idem tenet D. Archiepiscopus Cunha *in lib. de solicitat. fœminarum in confess. quæst.* 2. *num.* 19. dicens posse Episcopos punire hoc crimen præuenta causa.

Quo supposito manet clarum, quòd potest Prælatus Regularis hodie præuenta causa punire hoc crimẽ in suo subdito, nec teneri illum deferre ad sacrum tribunal pro hoc delicto. Vt autem euitentur dubia, quando nam in crimine mixti fori dicatur causa præuenta iam in priori Prælato præueniente: dico quòd per solam citationem rei præuenitur causa: sic habetur expresse in cap. *Gratum gerimus de offic. & potest. iudicis deleg.* & tenet Riccius 4. *p. Decisionum decis.* 1148. citans alios. Et Prælatus Regularis, de quo agimus iam citauit

citauit istum reum. Item quòd etiam non citato reo, sed per solam inquisitionem factam contra illum præueniatur causa, habetur *in lib. 2. Ordinat. istius Regni tit. 9. §. 3.* & Cunha *cit. lib. quæst. 3. num.* 13. loquens de alia causa præuenta pertinente ad sanctum officium, quæ est similis isti. At Prouincialis, de quo agimus iam fecit inquisitionem particularem circa crimen nefandum istius Religiosi: ergò iam præuenit causam, & proinde potest illum punire, non obstante quòd aliàs habet crimen hæresis deferendum ad sanctum officium eo modo quo supra dixi. Et proindè potest prælatus regularis talem subditum carceri mancipare, paratus tamen illum reddere Inquisitoribus, si illum reposcant, puniendum ob delictum fidei. Neque his à nobis dictis obstat, quòd isteReligiosus dixit hanc propositionem hæreticam in occasione patrandi criminis nefandi: hanc enim dixisse in illa occasione, non mutat naturam peccati nefandi, neque aufert à Prælato Regulari suam potestatem ordinariam puniendi hoc crimen nefandum: & proinde satisfacit suæ obligationi denunciando de illo, & mittendo processum de hæresi ad Inquisitores, interim puniendo nefandum sicut potest.

CASVS LII.

Priuilegia viuæ vocis oraculo.

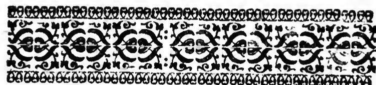
DOminus Papa Gregorius XV. reuocauit omnia priuilegia concessa cunctis Religionibus viuæ vocis oraculo. Quo non obstante Papa D. Vrbanus VIII.

VIII. eadem priuilegia viuæ vocis oraculo concessa reualidauit, & confirmauit Religioni Societatis IESV, anno 624. 19. die Aprilis: idque confirmauit absolute sine vlla clausula exclusiua cæterarum Religionum. De hoc, scripto suo testimonium perhibuerunt quidam pater Prouincialis, & alius Pater grauis eiusdem Societatis, quorum testimonia manu propria subscripta ego vidi. Vnde non potest esse dubium quod cæteri communicantes in priuilegiis cum Patribus eiusdem Societatis IESV, gaudeant priuilegiis sibi concessis per viuæ vocis oraculum. Sub censura, &c.

Omnia supradicta in hoc libro subijcio censuræ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & correctioni rectissimi Tribunalis Sancti Officij.

Frater LAVRENTIVS DE PORTEL.

LAVS DEO.

INDEX RERVM NOTABILIVM, QVÆ CONTINENTVR IN HOC LIBRO.

A

Abortum

B.

C.

fol.

Electio

F.

Igno

I.

Irregu-

Pro-

L.

M.

N.

O.

Ratifi-

S.

pus

Votum

FINIS.

